

Garis besar saka Piwulang moral Kristen

dening Santo Theophan sing nyendhiri

Isiné:

Pambuka	3
I. Dhasar-dhasar Urip Kristen	4
1. Akar urip Kristen dumunung ing griya inkarnasi	5
1) Pangapura saka rasa salah amarga dosa lan kutukan hukum saka kita, utawa pembenaran kita, ora bisa kelakon tanpa Inkarnasi Gusti Allah.....	5
a) Mung Sang Manungsa-Gusti, utawa Gusti kang inkarnasi, sing bisa nyedhiyakake kurban sing cukup kanggo dosa .6	
b) Mung pakaryané Sang Manungsa-Gusti sing bisa ngimbangi wektu urip sing kapenuhan ing dosa liwat pakaryané kabeneran.....	8
2) Uga panganyaran kita—yaiku diparingi urip anyar marang kita—ora bisa tanpa Inkarnasi Gusti Allah.....	9
2. Dhasar kapindho ing gesang Kristen, sing ora bisa pisah saka sing sepisanan, yaiku persatuan urip karo Anggota Gréja, sing Gusti iku Sirahé, Panyipta Urip lan Kakuatan sing Ngerakaké	11
3. Norma Urip Kristen	13
1) Standar asli urip moral manungsa	14
a) Apa tujuan urip manungsa?	14
b) Pitakonan muncul: apa dalan kanggo nggayuh tujuan iki, utawa kepiye manungsa cocog karo iku?	15
c) Nglakoni kersaning Gusti supaya bisa ana ing pangembaran karo Gusti, utawa tetep ana ing pangembaran karo Gusti lumantar nglakoni kanthi aktif kersaning Gusti sing suci	19
2) Standar urip moral Kristen	19
a) Persekutuan karo Gusti Yesus Kristus	20
b) Tobat	21
c) Iman.....	23
d) Rahmat (koperatif)	24
3) Standar urip moral Kristen lan sifaté.....	26
II. Ciri khas kagiatan Kristen minangka upaya moral	27
4. Sarat-sarat moralitas tumindak – umum lan Kristen	28
1) Kesadaran dhiri	28
2) Karsa bébas	29
5. Nglakoni Tumindak Moral.....	30
1) Ngakoni kersaning Gusti ing pakaryan mau	31
2) Nggarahkan karsa marang kawajiban sing perlu.....	32
3) Pandonga minangka bagéan saka praktik Kristen.....	34
4) Ora Katoné Karya Kabecikan	34
6. Apa sing nemtokake ajining moral saka tumindak?.....	35
1) Objek ing tumindak moral.....	36
a) Bab kawajiban, utawa prentah.....	36
b) Bab pitutur	39
c) Bab tumindak sing ora peduli	41
2) Bab Tujuan Tumindak Moral	42
3) Bab kahanan tumindak moral	43
7. Jinis-jinis moralitas lan tahap-tahap urip moral ing arah becik lan ala	45

1) Bab kabecikan	45
a) Bab telung jinis manifestasi kabecikan lan, kapisan, bab kabecikan minangka watak jiwa sing tumindak miturut cara Kristen.....	45
b) Bab kaelokan minangka maneka sikap becik	49
c) Bab kabecikan minangka pakaryan becik	51
(d) Bab Tingkat-Tingkat Urip Kristen Sing Mulya	53
2) Bab dosa.....	56
3) Dosa ing telung wujud manifestasi	56
a) Dosa minangka tumindak.....	56
b) Bab dosa minangka watak.....	64
c) Bab dosa minangka kahanan, utawa watak sing dosa.....	67
d) Tahapan Urip sing Dosa.....	67
III. Akibat lan Wohing Urip Kristen sing Apik lan Urip sing Mungsuh Karo.....	70
8. Ing cara apa Sabda Gusti nggambaraké wong Kristen sejati lan wong sing dudu Kristen?.....	71
9. Kahanan pérangan-pérangan sing mbentuk sipat manungsa, sipat-sipat lan kakuwatané sing pokok, ing wong Kristen sejati lan ing wong sing dosa.....	73
10. Kahanan daya kognitif, daya karsa, lan daya emosional ing wong Kristen lan wong sing dosa.....	82
1) Kahanan saka daya kognitif.....	83
a) Kahanan fakultas kognitif paling dhuwur, utawa akal.....	83
b) Kahanan pikiran.....	88
c) Kahanan daya kognitif sing luwih asor	96
(d) Kahanan pengamatan	96
(e) Kahanan memori lan imajinasi	98
e) Kahanan pangeling-eling, utawa imajinasi reproduktif.....	99
(g) Kahanan imajinasi	99
h) Kahanan turu.....	101
2) Kahanan saka daya aktifé wong	102
a) Kahanan nurani	102
b) Kahanan karsa	106
c) Kahanan hawa napsu.....	115
3) Kahanan daya-daya indria, utawa ati.....	117
a) Bab ati minangka titik kontak utawa panggonané simpati	117
b) Bab ati minangka pusat kekuwatan manungsa.....	119
c) Atiné minangka panggonan lan wadah raos-raos spiritual.....	119
d) Atiné, minangka wadah émosi jiwa.....	120
(e) Bab naluri sing luwih ngisor, sensory-animal	122
4) Sikap marang awak	124
IV. Pituduh lan paugeran urip sing ngiket wong Kristen, minangka wong Kristen	126
11. Iman – dhasar saka kabèh	126
1) Kewajiban iman	126
2) Kewajiban iman.....	129
3) Dosa marang iman	135
12. Taqwa – urip sing dilakoni kanthi semangat iman	138
1) Rasa lan sikap ing dalan kanggo kumpul maneh karo Gusti	139
a) Rasa lan sikap ing dalan pangembangan karo Gusti Juruwilaha	139
b) Rasa lan sikap ing dalan munggah saka Gusti Panyelamet marang Gusti Allah Tritunggal.....	141
2) Rasa lan sikap wong Kristen sing manggon ing Gusti.....	144
a) Rasa lan sikap marang Gusti sing muncul saka kesadaran utawa renungan babagan kasampurnan-Nya sing tanpa wates	144
b) Rasa lan sikap marang Gusti – sing muncul saka renungan babagan pangriptaan lan pangayomané.....	148
c) Rasa lan watak – sing muncul saka renungan marang Gusti, Sang Pencipta kabèh mau	152
d) Pandonga – wadhah lan arena urip ing iman lan taqwa	153
aa) Pentinge pandonga.....	153
bb) Asil sing migunani.....	154
bb) Syarat-syarat	154
gg) Pendidikan liwat pandonga	154

dd) Tahapan.....	155
3) Persatuan karo Gusti Allah lumantar persatuan karo Gréja Suci	155
a) Rasa lan sikap sing muncul saka hubungan kita karo Gréja minangka pangayoman sarana rahmat kanggo kaslametan	156
b) Rasa lan sikap sing ana gandhèngané karo Gréja minangka panggonané wong sing wis kaslametaké lan sing lagi kaslametaké	162
c) Kepiye carane wong Kristen tumindak lan mbentuk awake dhewe supaya tetep ana ing persatuan sing urip karo Gréja, lan lumantar iku karo Gusti Allah.....	176

V. Prajanjian lan paugeran urip sing wajib dituruti wong Kristen miturut kahanan lan sesambetan ing uripé saiki

13. Kewajiban kulawarga.....	185
1) Kewajiban bebarengan sak kulawarga.....	185
a) Kepala	185
b) Kabeh kulawarga	185
2) Kewajiban bebarengan saka para anggota kulawarga.....	186
3) Pasangan.....	186
a) Tugas umum.....	186
b) Tugas bojone	186
c) Kewajiban garwa	187
4) Wong tuwa lan anak	187
a) Tugas wong tuwa.....	187
b) Kewajiban bocah-bocah	189
5) Sedulur	190
6) Wong liya, sing santai, sing ditampa mlebu ing kulawarga.....	190
7) Majikan lan Abdi	192
14. Kewajiban Gerejawi	193
1) Tugas-tugas para pastur.....	194
2) Kewajiban kayanan	194
3) Kewajiban para rohaniawan	194
4) Kewajiban Para Monastik.....	195
15. Kewajiban sipil lan sosial	196

Pambuka

1) Agama Kristen iku pambangunan kaslametan kita ing Gusti Yesus Kristus. Amarga manungsa ora bisa slamet tanpa Gusti Allah, lan Gusti Allah ora bisa nylametake manungsa tanpa peran saka manungsa kuwi dhewe, iman Kristen mulangake, ing siji sisih, apa sing wis ditindakake Gusti Allah kanggo kaslametan manungsa, lan ing sisih liyane, apa sing kudu ditindakake manungsa dhewe supaya bisa nggayuh kaslametan.

Sing kapindho iki dadi pokok ajaran moral Kristen. Wong-wong sing ngupaya kaslametan, sing padhang dening iman, kudu nduwé pangerten sing jero bab apa sing dadi sarat iman marang wong-wong mau, lan kepiye kuduné urip lan tumindak minangka wong Kristen.

2) Kawruh kaya ngono bisa dipikolehi liwat maca lan ngrungokake Sabda Gusti, tulisan-tulisan Bapa Gereja, khotbah lan piwulang sing diwenehake saka mimbar, lan saka siji lan sijine ing sesambetan kita karo sedulur Kristen liyane. Nanging cara sing paling mesthi kanggo nggayuh iki yaiku liwat tinjauan umum babagan urip Kristen, ing ngendi maneka aturan urip Kristen disusun kanthi tertib, saben aturan tundhuk marang aturan liyane, lan sak komprehensif bisa. Kanthi cara iki, aturan-aturan urip bisa luwih gampang diserep lan luwih akurat dipahami.

Yen nglumpukaké kabèh paugeran sing ditrapaké ing urip saben dinané, bakal cetha yèn ana wong sing ngecualèkaké dhiri saka sawatara syarat Kristen, mènèhi makna sing nyimpang marang paugeran liyané, lan matesi paugeran liyané manèh miturut kahanan njaba – lan sacara umum, ana akèh bingung babagan konsep urip Kristen sing bener lan tumindak moral sing pantes kanggo wong Kristen. Kabeh iki asalé saka

kasunyatan yèn paugeran moral Kristen sinau sacara potongan-potongan; lan yèn dijupuk piyambak, siji paugeran katon banget ketat, déné paugeran liyané katon ngidini manéka interpretasi lan aplikasi. Cara paling gampang kanggo ngilangaké kabingungan iki yaiku liwat panyajian komprehensif saka kabèh ajaran moral Kristen. St. Basil Agung uga nyumurupi kahanan sing padha ing pamanggih babagan urip moral ing jamané, nalika "saben uwong sakarepé nyedhiyakake pikiran lan pandangane dhéwé minangka paugeran urip sing sejati, déné kabiasaan lan tradisi manungsa sing wis mapan ndadékaké sawatara dosa diparingi pangapura, déné liyané diukum tanpa pandang bulu; padha nesu marang sawenehing dosa sing katon cilik, dene liyane malah ora dianggep pantes kanggo ditegor alus'. Lan mulane, kanggo ngatasi kahanan iki, panjenenganipun nganggep perlu "milih saka Kitab Suci sing diilhami dening Gusti Allah kabèh sing nyenengake lan sing ora nyenengake Gusti Allah ing manungsa, lan nyedhiyakake kabèh larangan lan préntah sing sumebar ing manéka rujukan, supaya luwih cetha, bebarengan ing wangun paugeran, supaya luwih gampang misahake wong saka tumindak miturut hawa napsu dhéwé utawa miturut tradisi manungsa" (Karya Para Bapa Suci, jilid 9). Kanthi tujuan sing padha, ringkesan urip Kristen sing sejati iki diwenehake.

3) Urip Kristen ditondoi dening pracaya; mula, piwulang moral Kristen kudu ditondoi dening doktrin. Kaya ing urip, pracaya lan pakaryan pracaya padha nyawiji, sesambungan, lan saling ndhukung, mangkono uga ing piwulang, doktrin lan piwulang moral ora kena lali siji lan sijine. Doktrin mesthi nyimpang menyang pangalembana sing ora perlu lan kerumitan nalika ora dipandu dening tujuan moral ; lan ajaran moral wis njupuk arah sing ora bener nalika ora diterangi dening doktrin; luwih saka kabeh, banjur ora ana bedane karo ajaran moral filsafat.

Cathetan pungkasan iki ora ateges manawa ajaran moral spekulatif, adhedhasar prinsip alamiah, ora duwe panggonan ing ajaran moral Kristen. Kosok baline, iku pancen perlu. Kristen nguripake maneh kodrat kita lan mbalekake marang tatanan sing pantes. Kodrat kita mula dadi titik wiwitan kanggo pangaribawa Kristen marang kodrat mau. Kahanan sing padha uga ditrapake ing piwulang moral: katrangan babagan apa sing kuduné dadi manungsa miturut kodraté dadi panjelasan kenapa iki utawa iku dibutuhake saka wong-wong mau yèn padha kepéngin nggayuh kahanan sejati, sing dadi tujuan piwulang moral Kristen. Panjelasan kita manut prinsip iki saklawasé.

4) Ora perlu akèh omong babagan sumber ajaran moral Kristen. Sumber kasebut padha karo sumber ajaran doktrinal. Cukup dielingi manawa, saliyane Sabda Gusti lan piwulang sing selaras saka Para Bapa Suci ing Gréja, wong kudu dipandu utamané déning tulisan-tulisan askétis saka Para Bapa Askétis, uripé para wali, lan kidungan gréja, ing ngendi kabecikan Kristen dipuji.

Psikologi Kristen bisa dadi pitulungan sing paling cocog kanggo nyusun pandhuan moral Kristen. Amarga ora ana disiplin kaya ngono, kita kudu cukup nganggo konsep kita dhéwé babagan fenomena psikologis, kanthi pandhuan saka piwulang Bapa-bapa askétis.

5) Risalah kita dumadi saka loro pérangan: pérangan kapisan ngemot renungan umum lan prinsip babagan urip moral lan moral Kristen; déné pérangan kapindho nyritakaké uripé wong Kristen dhéwé, kaya kuduné, utawa ngajokaké paugeran kanggo uripé wong Kristen, loro-loroné minangka wong Kristen lan minangka pribadi sing kadhangkala nemokaké dhéwé ing manéka kahanan lan kahanan.

I. Dhasar-dhasar Urip Kristen

Usulan-usulan iki nyatakake:

A) dhasar-dhasar urip Kristen;

B) ciri-ciri sing nemtokake aktivitas Kristen minangka upaya moral;

B) nggambaraké akibat lan woh-wohé urip Kristen sing becik lan urip sing bertentangan karo iku.

Urip Kristen

a) dhasaré ana ing kulawarga inkarnasi;

b) dijaga, diwahyukaké lan ngasilaké woh ing persatuan urip karo Gréja;

c) ngetutake pola sing wis ditemtokake sadurunge saka loro poin sadurunge.

1. Akar urip Kristen dumunung ing griya inkarnasi

Tanpa tata ekonomi iki, Kristen, urip Kristen, lan kaslametan ora bisa dibayangake. Iku wis ditakdirake wiwit jaman langgeng, lan kawangun ing wektu sing wis ditemtokake, ing pribadi salah siji saka Trinitas Paling Suci, sing kanggo kita manungsa lan kanggo kaslametan kita, mudhun saka swarga lan inkarnasi liwat Roh Suci lan Perawan Maria, lan dadi manungsa, Kristus Gusti. Saka Panjenengané urip Kristen lan kaslametan asalé, lan Panjenengané sing wis nyiyapaké lan nyedhiyakake kabèh sing dibutuhaké kanggo iki. Kabèh iki yaiku pambangunan inkarnasi Kratoning Allah.

Ing hakekaté, iki pamulihan manungsa sing wis tiba: *'Amarga Putraning Manungsa rawuh kanggo nggoleki lan nylametake sing kesasar'* (Matéus 18:11). *'Amarga Gusti Allah ngasihi donya iki nganti Panjenengané maringi Putrané siji-sijiné, supaya sapa waé sing pracaya marang Panjenengané ora bakal binasa nanging nduwé urip langgeng'* (Yohanes 3:16). Lan mulané *'Sabda dadi daging'* (Yohanes 1:14).

Kaya déné dhasar Kristen—lembaga ilahi panyelamatan iki—dumunung ing Inkarnasi Sabda Allah, mangkono uga dhasar urip Kristen dumunung ing pracaya marang Inkarnasi iki lan melu ing kuwasa Panjenengané. *'Sapa waé sing pracaya marang Putra nduwé urip langgeng'* (Yohanes 3:36), lan *'sapa waé sing pracaya bakal kaslametaké'* (Markus 16:16). Iman marang kuwasa Sang Juruwilujeng sing inkarnasi iku *'paringing Gusti Allah'* (Efesus 2:8). Nanging motivasi kanggo ngupaya iku lan ngreksa apa sing wis digayuh muncul saka keyakinan rasional manawa ora ana kaslametan liya kajaba lumantar iku. Kanthi keyakinan iki pangerten doktrin Kristen kudu diwiwiti, minangka pandhuan kanggo urip Kristen sing nuntun marang kaslametan. Kanthi mangkono cetha manawa nuntun wong marang keyakinan babagan perlué Inkarnasi kanggo kaslametan kita ora ateges pambuka kanggo mangertèni misteri iki. Bilih *'Gusti Allah wis ngetokaké awaké dhéwé ing daging'* bakal langgeng dadi *'misteri kasucian'* (1 Tim. 3:16).

Kita kapimpin marang keyakinan manawa Inkarnasi Gusti Allah perlu kanggo kaslametan kita, ora amarga mangerteni misteri iki, nanging amarga pangerten rasional manawa syarat-syarat kanggo kaslametan kita ora bisa kacumponi dening sapa wae kajaba Gusti Allah sing wis dadi manungsa.

Kita tiba amarga dosa asli para leluhur lan nemokake awake dhewe ana ing kahanan karusakan sing ora bisa uwal. Kaselamatan kita kudu dumadi saka pambebasan saka karusakan iki.

Karusakan kita dumadi saka loro bebaya: kaping pisan, amarga wis nyulut murka Gusti kanthi nglanggar kersaning Panjenengané, wis kelangan sih-rahmaté, lan ngundang kutukan hukum marang awaké dhéwé; kaping pindho, amarga karusakan lan gangguan ing kodrat kita déning dosa, yaiku kelangan urip sejati lan ngrusakaké pati. Mula, kanggo kaslametan kita, dibutuhake perkara-perkara ing ngisor iki: kaping pisan, marasake manah Gusti, mbusak sumpah sing sah saka kita, lan mbalekake sih Gusti marang kita; kaping pindho, nguripake kita sing mati ing dosa, utawa maringi urip anyar marang kita.

Yen Gusti durung maringi pangapura marang kita, kita ora bisa nampa sih-rahmat saka Panjenengané; yen kita ora nampa sih-rahmat, kita ora bakal diparingi rahmat; yen kita ora diparingi rahmat, kita ora bakal bisa nggayuh urip anyar. Kaloroné perlu: mbusak kutukan lan nganyari kodrat kita. Amarga sanajan kita nampa pangapura lan rahmat kanthi cara apa waé, nanging tetep durung dianyari, kita ora bakal entuk paedah saka iku, amarga tanpa pambaruan kita bakal tetep ana ing kahanan dosa lan terus-terusan ngetokake dosa saka awake dhewe; lan lumantar dosa-dosa iki kita bakal maneh kena pakuman lan ora disenengi, utawa kita kabèh bakal tetep ana ing kahanan sing padha ngrusak.

Kalorone perlu; nanging ora ana siji wae sing bisa kelakon tanpa Inkarnasi Gusti Allah.

1) Pangapura saka rasa salah amarga dosa lan kutukan hukum saka kita, utawa pembenaran kita, ora bisa kelakon tanpa Inkarnasi Gusti Allah

Kanggo mbusak rasa salah saka dosa lan sumpah hukum, perlu ana pembayaran sing tuntas marang kaadilané Gusti—sing wis dilanggar déning dosa—utawa pembenaran sing sampurna. Pangbeneran sakabehe, utawa panyukupan sakabehe marang kaadilané Gusti, ora mung dumadi saka pangorbanan pangapura dosa, nanging uga ngleburake wong sing wis diparingi pangapura kanthi pakaryan kabeneran, supaya pakaryan mau bisa ngisi wektu urip sing biyen kapenuhan dosa lan sawise diparingi pangapura dadi kosong. Amarga paugeran kabenerané Gusti nuntut yèn uripé manungsa ora mung bébas saka dosa, nanging uga kudu kapenuhi karo pakaryan kabeneran, kaya sing digambarké Gusti ing parabel talenta, ing ngendi abdi sing ngubur

talentané ing lemah dikutuk ora amarga migunakaké talenta mau kanggo ala, nanging amarga ora nindakaké apa-apa karo talenta mau. Nanging –

a) Mung Sang Manungsa-Gusti, utawa Gusti kang inkarnasi, sing bisa nyedhiyakake kurban sing cukup kanggo dosa

a) Mung manungsa-Gusti, utawa Gusti kang inkarnasi, sing bisa maringi kurban sing cukup kanggo dosa

Apa kita merhatiin raosé wong dosa sing ngadeg ing ngarsané Gusti kanthi pangerten cetha bab kabeneran Gusti lan kasalahan dhéwé, utawa mikiraké Gusti, sing kersa welas marang wong dosa iki, – ing loro-lorone kita bakal weruh sawijining pager sing ngalangi dalan rahmaté Gusti Allah mudhun marang wong dosa, lan munggahé pangarep-arep rahmat saka atiné wong dosa menyang pangastané rahmaté Gusti Allah. Gusti Allah ora maringi rahmat kanthi ora adil, utawa nalika kaadilané dilanggar lan ora kacukupi. Kasunyatan lan kaadilan Gusti nuntut supaya wong sing ora adil nampa paukuman sing pantes kanggo kaluputane; yèn ora, katresnan welas asih bakal dadi kelonggaran sing kebablasan. Ing atiné wong dosa, rasa kaadilané Gusti biasané luwih kuwat tinimbang rasa rahmaté Gusti. Mula, nalika dhèwèké nyedhak marang Gusti, rasa iki ora mung ndadèkaké dhèwèké ora pantes ing ngarsané, nanging uga nglimputi dhèwèké kanthi putus asa sing tuntas. Mula saka iku, supaya wong dosa luwih cedhak karo Gusti lan Gusti luwih cedhak karo wong dosa, perlu ngancurake pager iki; perlu ana cara liya sing muncul ing antarané Gusti lan manungsa, sing bakal ndhelikake dosa manungsa saka paningal kaadilan Gusti, lan kaadilan Gusti saka paningal wong dosa; perantara sing lumantar iku Gusti Allah bakal ndeleng wong sing dosa iku wis dibebasake lan pantes nampa welas asih ing ngarsaning kaadilan, dene manungsa bakal ndeleng Gusti Allah wis tentrem lan siap paring welas asih marang wong sing dosa; kurban pangapura iku perlu, kang kanthi nyukupi kaadilaning Gusti lan maringi tentrem marang atiné wong dosa, bakal nyawiji Gusti karo manungsa lan manungsa karo Gusti.

Dadi, apa sesajen iki? Ing endi dumunung? Lan kepiye bisa nduwèni daya pangapura sing tanpa wates kaya ngono?

Kurban iki pati – lan patié manungsa. Iki sepisanan ditemtokake déning kaadilané Gusti minangka paukuman tumrap dosa; kurban iki diparingaké marang Gusti déning wong sing tobat, kanthi njerit: 'Gusti, jupuk nyawaku, nanging welas asih lan nylametaké aku,' sanadyan dhèwèké langsung mangertèni yèn patié ora cukup kuwasa kanggo nylametaké dhèwèké.

Mula, pati sapa sing bakal dadi?

1) Cetha manawa kurban pangapura kaya ngono ora bisa dadi pati kula, uga ora pati wong liya, ora pati wong katelu, malah ora pati sapa waé saka umat manungsa: amarga pati kula, pati wong liya, pati wong katelu, lan pati saben manungsa umume iku paukuman tumrap dosa lan ora ana pangapura apa-apa. Malih, kita—manungsa—kabeh tanpa kecualian padha butuh kurban iki; nalika isih urip, kita ngupaya lumantar kurban iki rahmat lan pembenaran, lan supaya bisa entuk kaslametan, kita kudu, nalika isih urip, dibenarkake lan diapura amarga kurban iki. Mula, pati wong sing wis dipisahake saka lingkaran manungsa, sanajan tetep manungsa, bisa dadi kurban pangapura dosa. Nanging kepiye bisa? Mung yèn dhèwèké ora kagungan dhiri dhéwé, ora dadi pribadi sing béda lan mandhiri kaya manungsa liya, nanging kagungané marang makhluk luhur liyané sing bakal nampani dhèwèké ing pribadiné dhéwé, nyawiji karo dhèwèké sacara hipostatik, utawa dadi inkarnasi lan seda. Iki bakal dadi pati manungsa sing ora kagungan sapa-sapa ing antarané umat manungsa.

2) Nanging, yèn pati kula, utawa pati wong liya, utawa pati wong katelu, utawa pati sapa waé manungsa, ora bisa dadi kurban pangapura lan pambeneran, déné pati manungsa tetep dadi sarat kanggo kawelasan lan pambeneran, mula ora ana siji waé, ora kula, ora wong liya, ora wong katelu, utawa sapa waé manungsa, sing bisa nampa kawelasan lan dibeneraké kajaba kanthi ngakoni pati wong liya dadi pati dhéwé. Lan ing kahanan kaya ngono, pati iku dhéwé—ing wong liya sing seda minangka manungsa sing dipinjam—ora kena dadi akibat saka dosa utawa ana gandhèngané karo iku; yèn ora, bakal mokal mbeneraké wong liya lumantar iku. Mula saka iku, manèh, amarga iku pati manungsa, iku ora kena kagungané manungsa, awit saben pati sing kagungané manungsa iku paukuman; nanging kudu kagungané wong liya sing bakal suci kanthi kasucian sing paling sampurna. Tegesé, pati manungsa sing nebus lan mbeneraké mung bisa kelakon yèn ana sawijining makhluk paling suci, sawisé nggawa manungsa mlebu ing pribadiné, seda minangka gantiné, supaya kanthi mbusak pati manungsa saka sangisoré hukum kaluputan, pati mau bisa diparingi kamungkinan kanggo dianggep kagungané wong liya.

3) Sateruse, yen pangapura lan pembenaran manungsa mung bisa lumantar nggunakake pati ora salahé wong liya—lan wong-wong sing butuh pangapura lan pembenaran sejatine kabèh wong sing saiki urip, sing wis tau urip, lan sing bakal urip, kabèh umat manungsa ing kabèh jaman lan papan – mula, kanggo pangapura lan pembenarané, perlu nyedhiyakake pati ora salah sing jumlahé padha karo jumlah manungsa, utawa malah padha karo cacahing kedadeyan Runtuhan, utawa nyedhiyakake siji pati kaya ngono sing kakuwatane nyakup kabèh jaman lan papan lan nutupi kabèh kedadeyan Runtuhané kabèh manungsa. Saka Gusti Allah sing Maha Asih lan Maha Wicaksana, sing ngatur kaslametan kita, mung sing kapindho sing bisa kelakon. Kepiye carane iki bisa kelakon? Kepiye pati manungsa sing ora ana gunane ing dhéwé bisa nduwèni kuwasa sing nyakup kabèh? Mung yèn iku kagungané Sing Maha Ana ing endi-endi lan ing saben wektu—yaiku Gusti Allah; tegesé, nalika Gusti Allah piyambak kersa ngagem sipat manungsa ing pribadi Panjenengané lan, kanthi seda kuwi, maringi makna kang ngluwihi kabèh lan langgeng, amarga wektu kuwi seda mau bakal dadi seda ilahi.

4) Pungkasané, pati iki, sing kakuwasané nyebar marang kabèh umat manungsa lan kabèh jaman, kudu, miturut ajiné, cocog karo kasunyatan tanpa watesé Gusti Allah, sing wis dilanggar déning dosa, lan nduwèni makna tanpa wates, kaya Gusti Allah sing tanpa wates; lan iki mung bisa kelakon, manèh, ora ana cara liya kajaba dijupuk déning Gusti Allah utawa dadi pati Gusti Allah; lan iki bakal kelakon nalika Gusti, sawise ngagem manungsa, seda kanthi pati manungsa.

Prinsip-prinsip iki ora dijupuk saka hawa kosong, nanging dijupuk saka apa sing kasebut ing Sabda Gusti Allah babagan rencana inkarnasi kaslametan kita. Amarga kaslametan kita wis kasampurnakake lan wis siap kanggo sapa wae sing kepengin nampa. Putraning Allah lan Allah piyambak wis dadi inkarnasi; lumantar seda-Nya ing salib, Panjenengané nyawisaké kurban pangapura marang Allah kanggo umat manungsa, mbusak rasa salah saka dosa kita, lan ngrekoniliasi kita marang Allah. Piwulang Sabda Allah babagan prakara iki digandhengake kanggo nerangake manawa inkarnasi Allah Sabda dudu kalebèhan ing sih-rahmaté Allah; nanging, sanadyan iku tumindak bébas saka karsa apiké Allah, iku tetep dadi tumindak sing tanpa iku kaslametan kita ora bakal kelakon. Amarga rencana kaslametan iki, Allah kanthi adil paring sih-rahmat marang kita lan nylametake kita. Iki sing diandharake Sabda Allah babagan prakara iki: *'Ana siji... Allah, lan siji Perantara antarané Allah lan manungsa, yaiku manungsa Kristus Yesus, sing nyawisake awaké dhéwé dadi tebusan kanggo kabèh'* (1 Tim. 2:5–6). Lantaran Panjenengané *tembok pamisahing permusuhan* (Efesus 2:14) wis dirubuhaké, lan katentreman wis diadegaké antarané Gusti Allah lan manungsa (Roma 5:1, 5:10–11). Gusti Allah nyawisaké Panjenengané minangka kurban pangapura lumantar pracaya marang getihé, kanggo nampilaké kabeneran Panjenengané ing pangapura dosa... supaya padha mangertèni yèn Panjenengané iku *'adil lan maringi kabeneran'* (ora tanpa sabab), nanging *'sapa waé sing pracaya marang Kristus'* (Rom. 3:23–26), lan kanthi bener *'damel rukun' donya marang Panjenengané* lumantar *Panjenengané*, *'ora ngetung kaluputané marang wong-wong mau'* (2 Kor. 5:19). Ing Panjenengané, kita uga—*'miturut kodrat anak-anaking murka'*, tanpa pangarep-arep (Eph. 2:3, 2:12)—wis dibebasaké saka kesel lan ringkihé jiwa (saka putus asa amarga ora ana pangarep-arep) (Ibr. 12:12–13) lan sawise munggah marang pangarep-arep lan *'pangarep-arep kaslametan'* (Gal. 5:5; 1 Pet. 1:3; Ibr. 7:19), kita nduweni kawani lan *'akses sing mesthi marang Rama... menyang pang suci paling jero ing mburi tabir'* (Eph. 2:18; Ibr. 6:19), kita nduwé kabébasan *'mlebu ing panggonan suci lumantar getihé... lumantar dalan anyar lan urip sing wis dibukaké kanggo kita lumantar tirai, yaiku dagingé'* (Ibr. 10:19–20). Amarga *'Kristus wis nebus kita saka kutukan Hukum, kanthi dadi kutukan kanggo kita'* (Gal. 3:13), lan wis *'mbatalake surat piwulang sing nentang kita, kanthi mbusak saka tengah lan nancepake ing kayu salib'* (Kol. 2:14).

Lan kanggo tujuan iki Panjenengané:

1) *'melu ing keturunan Abraham'* (Ibr. 2:16), supaya *Panjenengané 'nduwèni apa sing bisa dipersembhaké marang Gusti Allah'* (Ibr. 8:3), *'ing kabèh bab padha karo para seduluré, supaya Panjenengané... Imam Agungé... kanggo pangapura dosa'* (Ibr. 2:16–17);

2) *"ndhelikaké sangsara minangka wong sing bener kanggo wong-wong sing ora bener"* (1 Pet. 3:18), *"ngendhegake salib amarga kabungahan sing wis disiapake kanggo Panjenengané"* (Ibr. 12:2), *"Panjenengané, sanadyan ora nate ngerti dosa, wis digawe dadi dosa kanggo kita, supaya kita bisa dadi kabenerané Gusti Allah ing Panjenengané"* (2 Kor. 5:21), amarga *"Imam Agung kaya ngono pantes kanggo kita—suci, tanpa cela, ora kena nodha, kapisah saka wong-wong dosa lan diunggahaké ngluwihi langit"* (Ibr. 7:26);

3) Panjenengané ora *'nyawisaké awaké dhéwé bola-bali'* – yèn ora, Panjenengané mesthi kudu nandhang sangsara bola-bali – nanging *'rawuh sapisan kanggo salawasé kanthi kurbané kanggo ngilangi*

dosa' (Ibr. 9:25, 9:26) lan kanthi '*siji pangurbanan awaké dhéwé Panjenengané ngasamaké kabèh*' (Ibr. 10:10); '*sawise mlebu ing Panggonan Suci sepisan kanggo saklawase, sawise entuk penebusan langgeng*' (Ibr. 9:12); '*awit Panjenengané urip langgeng, Panjenengané nduwèni imam kang ora owah-owahan; mulané Panjenengané bisa nylametaké nganti tekan pungkasan wong-wong sing teka marang Gusti Allah lumantar Panjenengané, awit Panjenengané tansah urip kanggo ndedonga kanggo kita*' (Ibr. 7:24, 7:25; 1 Yohanes 2:1, 2:2);

4) Kita wis '*dibeli kanthi rega*' (1 Kor. 6:20) – ora '*kanthi pérak utawa emas... nanging kanthi getih sing larang regane Kristus, kaya getih anak wedhus sing tanpa cacat lan tanpa nodha*' (1 Pet. 1:18, 1:19), '*sing ngomong luwih apik tinimbang getihé Habel*' (Ibr. 12:24) lan ngresiki kita luwih efektif tinimbang '*getih wedhus lan getih anak sapi, lan abu sapi betina*' (Ibr. 9:13, 9:14), amarga kanthi iku "*Kristus wis ngadeg ing ngarsaning Gusti Allah kanggo kita*" (Ibr. 9:24) lan kanthi kurban iki mbusak kutukan saka kita, '*awit Panjenengané wis dadi kutukan kanggo kita*' (Gal. 3:13), lan kanthi mangkono nampilaké kabeneran tanpa watesé Gusti Allah (Rm. 3:25) lan '*kamulyan sih-rahmaté*' (Ef. 1:7).

b) Mung pakaryané Sang Manungsa-Gusti sing bisa ngimbangi wektu urip sing kapenuhan ing dosa liwat pakaryané kabeneran

b) Mung pakaryané Sang Manungsa-Gusti sing bisa ngimbangi wektu sing kapengker ing dosa kanthi pakaryan kabeneran

Supaya wong dianggep bener, ora cukup mung mbusak rasa salahé amarga dosa; kakurangane ing uripé tumindak sing bener lan becik uga kudu diganti. Nalika urip ing dosa (tegesé kéné kalebu dosa terus-terusan sadurungé tobat lan kadhangkala kliru sawisé tobat), sawijining wong ora mung ngliwakaké tumindak sing bener lan becik lan mbuwang wektu kanggo bab-bab sing ora pantes, nanging uga ngisi uripé karo tumindak ora adil lan ala, sing pantes nampa paukuman sing cocog. Nalika rasa salah amarga dosa wis diilangi saka dheweke lumantar rahmat lan pangapura, lan paukuman sing cocog kanggo iku uga dibatalake, mung sing ora adil lan ora resik sing diilangi saka uripe; uripe dibalekake menyang kahanan kaya-kaya kabeh ketidakadilan lan kekotoran kuwi ora tau ana. Nanging, wektu urip sing kapenuhan ing dosa, sanadyan wis dibevasake saka beban dosa, durung nduwé tumindak kabeneran lan kabecikan sing saktene kuduné kapenuhan manut tujuane wiwitan. Amarga kabeneran Gusti nuntut supaya sakabehing gesange manungsa kapenuhi karo pakaryan sing bener lan becik, wong sing wis diparingi pangapura lan dianggep bener durung saestu bener ing ngarsane Gusti; mulane, kekosongan ing gesange isih kudu kapenuhi karo pakaryan sing bener lan becik.

Kepiye iki bisa kelakon? Cetha menawa wong sing wis bali marang Gusti, tobat lan diparingi pangapura ora bisa nggayuh iki kanthi ngupaya nambah kabecikané. Amarga apa waé sing ditindakake ing babagan iki, iku mung apa sing dadi kewajibané nalika ditindakake, lan mula saka iku ora bisa ngganti kalepatan-kalepatan ing jaman kepungkur. Mula, ngisi kekirangan amalan sing kuduné wis ditindakake—kaya syarat kurban pangapura sing wis diterangaké sadurungé—mung bisa ditindakake kanthi njupuk amalan saka wong liya utawa amalané wong liya.

Sapa, mula, sing bisa dadi wong kaya ngono kanggo kita, saka kasugihane kita bisa nyilih amal kanggo ngisi kekurangan amal ing urip kita?

Dheweke kudu dadi manungsa, supaya bisa nindakake tumindak manungsa, kang lumantarane kakurangan tumindak kaya ngono ing urip manungsa bisa diganti. Nanging tumindak kaya ngono ora kena dadi wajib tumrap dheweke, uga ora kena dadi tumindaké dhéwé utawa kagungané: yèn ora, tumindak mau ora bisa dijupuk déning wong liya kanggo ngisi kakurangan tumindak kaya ngono ing uripé dhéwé. Kepiye carané iki bisa kelakon? Mung yèn ana sawijining makhluk sing njupuk sipat manungsa lan, sawisé nyawiji karo pribadine, nindakake tumindak manungsa kanthi kekuwatane dhéwé, tanpa kabèh iku dadi kawajiban miturut sipaté, supaya, kanthi nduwèni kabèh mau ing jeroné minangka kelimpahan bébas, makhluk kuwi nduwèni kuwasa kanggo maringi kamulyan marang makhluk liya. Nanging sapa sing bisa dadi makhluk kaya ngono sing njupuk sipat liya lan nindakake pakaryané nganggo kakuwatan sing sejatiné ora wajib digawa? Ora ana makhluk sing kaya ngono. Saben makhluk nduwèni tujuan lan wewengkon pakaryan dhéwé, sing saben wektu anané lan uripé kudu kapenuhi. Mula saka iku, makhluk ora nduwèni wektu kanggo nindakake pakaryan kanggo wong liya utawa atas jenengé wong liya. Iki mung bisa kelakon yèn makhluk ngliwakaké tugasé dhéwé: sing padha karo ngrusak dhéwé nalika nylametaké wong liya. Saliyane makhluk-makhluk, mung ana Gusti Allah, sing bébas saka kabèh samubarang. Mula saka iku, kamulyan kita kanthi tumindak

kabeneran lan kabecikan—kanggo ngimbangi ketiadaané ing urip kita—mung bisa kelakon nalika Gusti kersa ngemban sipat manungsa lan, lumantar kekuwatané, nindakake tumindak kabeneran lan kabecikan manungsa. Amarga mung tumindak kaya ngono, sing bébas saka kawajiban, sing bisa ditampa wong liya minangka karunia bébas saka Gusti sing wis dadi manungsa.

Luwih saka kuwi, amarga urip saben manungsa—uripé kabèh wong, apa sing saiki ana, biyèn, utawa sing bakal teka—gumantung marang tumindak kaya ngono, kelimpahané kudu gedhé banget supaya bisa marèni kabèh wong, lan kakuwatane kudu nyebar ing kabèh jaman lan marang kabèh umat manungsa. Nanging kakuwatan saka makhluk apa wae, kaya uga wigatine tumindaké, ora bisa ngluwihi wates sipaté lan ora bisa nggayuh kakuwatan lan jangkauan sing nyakup kabèh manungsa. Mula saka iku, pakaryan kabeneran lan kabecikan sing dibutuhake kanggo ngimbangi kakurangan pakaryan kaya ngono ing gesang saben wong—supaya nduwèni wigati sing ora kaétung lan langgeng—kudu digawé kanthi upaya manungsa, nanging déning sawijining Pribadi sing miturut hakikaté langgeng lan tanpa wates, yaiku Gusti Allah; lan iki mung bisa kelakon lumantar panggabungan hipostatik antarané Dzat Ilahi lan manungsa ing siji Pribadi, utawa lumantar Inkarnasi Gusti Allah.

Mangkono Gusti kita Yesus Kristus, kaya sing digambarke dening Sabda Allah. Panjenengané nampilaké Panjenengané kanthi kabèh kasampurnané, kanthi kandha yèn Rama '*seneng kabèh kasampurnané manggon ing Panjenengané*' (Kolose 1:19). Mesthi wae, kabèh kabecikan iki kanggo kaslametan kita, kalebu kabecikan lan kaadilan sing nutupi kaluputan lan kejahatan kita. '*Ora ana dosa ing Panjenengané*' (1 Yohanes 3:3, 3:5), lan Panjenengané ora nate nindakake kuwi (1 Petrus 2:3, 2:5). Amarga Panjenengané mung nindakake kersaning Gusti Allah, yaiku kabèh kabeneran. Nalika Panjenengané nampa pakaryané kaslametan kita, Panjenengané kandha marang Rama: '*Aku bakal nindakake kersamu, ya Gusti Allahku*' (Ibr. 10:9) – lan sawisé rawuh ing bumi, ing wiwitan pelayanané, Panjenengané kandha marang Yohanes Pembaptis: '*Mangkono saiki; kita kudu nepaki kabèh kabeneran*' (Mat. 3:15) – lan Panjenengané pancèn nepakaké, maringi kasaksian marang kabèh yèn Panjenengané ora teka kanggo nindakake kersané dhéwé utawa ngupaya iku, nanging mung nduwèni siji kepinginan – kanggo nindakake '*karsa Panjenengané sing ngutus Aku*' (Yoh. 5:30, 6:38), – nganti pakaryan iki dadi panganan lan omben-ombenane piyambak (Yoh. 4:34), '*manut nganti tekan pati*' (Fil. 2:8). Amarga ora ana wektu nalika Panjenengané ora nindakaké apa-apa, lan Panjenengané tansah nindakaké sing bener, sepira akèh pakaryan sing bener lan becik sing wis Panjenengané kumpulaké?

Nanging kanggo sapa lan kanggo apa? Kanggo wong-wong sing pracaya marang Asmané, amarga Panjenengané dhéwé ora butuh iki, awit Panjenengané iku sejatine tanpa wates. Iki warisan sugih kanggo wong-wong sing ngupaya kabeneran Panjenengané (Efesus 1:18). Saka kamulyan iki, '*kita kabèh wis nampa*' (Yohanes 1:16) lan kita '*kapenuhan woh-wohan kabeneran*' (Filipi 1:11). Kanthi kebak kabeneran iki, Santo Paulus kepéngin kabèh wong kapenuhan, lan dhèwèké malah negesaké yèn kabèh wong wis nduwèni kebak iki ing Gusti (Kolose 2:10) lan yèn sawisé nampa '*kurnia kabeneran*' iki, padha '*bakal mrentah ing urip*' (Roma 5:17), tegesé padha bakal waris kraton swarga. Mulané Rasul maringi kesaksian bab Gusti kanthi tembung umum, yèn Panjenengané kanggo kita iku '*kabeneran, kasucènan, lan pambebasan*' (1 Kor. 1:30). Pambebasan ing kéné tegesé pangapura dosa; kabeneran tegesé nutupi kaluputan kita nganggo kabenerané Panjenengané; lan kasucènan kita dumadi saka loro-loroné. Lan rasul nyebut kabegjan marang wong-wong sing '*pelanggaran-pelanggaran ora mung diapura*', nanging '*dosa-dosané uga ditutupi*' (Rom. 4:7). Kanthi apa? Kanthi kamulyan kabeneran Kristus. Mangkono dumadi, kaya déné '*liwat kaluputan siji, paukuman teka marang kabèh manungsa, mangkono uga liwat kabeneran siji, pangapura sing maringi urip teka marang kabèh manungsa*' (Roma 5:18).

Kita bisa nyimpulake manawa mung pati lan kelimpahan kabeneran saka manungsa-Gusti sing bisa ngrampungake kaluputan bangsa manungsa liwat pangorbanan sing pantes lan ngisi kakurangan kabenerané. Mula saka iku, membenaran bangsa manungsa ora bisa kelakon tanpa inkarnasi Gusti.

2) Uga panganyaran kita—yaiku diparingi urip anyar marang kita—ora bisa tanpa Inkarnasi Gusti Allah

Kanggo kaslametan manungsa, kaya sing wis kasebut ing wiwitan, ora cukup mung ngabenerake dheweke ing ngarehe Gusti Allah; sawise dibenarkake, uga perlu nggawe dheweke cukup kuwat kanggo nolak dosa lan tetep ajeg ing dalan becik sing wis diwiwiti, lan kanggo tujuan iki nglairake dheweke maneh kanthi sampurna, maringi dheweke urip anyar, lan mbusak ing jeroné prinsip urip sing pantes kena paukuman. Sak

suwéné sipat iki isih ana ing jerone dhèwèké, dhèwèké ora bakal mandheg nindakake pakaryan ala lan, akibaté, ora bakal tau bébas saka kutukan lan paukuman. Lan iki bakal terus tanpa wates. Mula, tanpa pambaruan sipat kita, sanajan pembenaran dhéwé ora ana gunané. Dadi, apa sing kudu ditindakake? Kita kudu ngakarake prinsip ala iki ing jerone dhèwèké. Lan kepiye carané? Kanthi maringi dhèwèké urip anyar sing cukup kuwat kanggo nggantèkaké prinsip ala kuwi.

Liwat Kejatuhan, manungsa kelangan gesang sejati lan miwiti urip kanthi jinis sing beda, sing kudu diarani gesang palsu yen dideleng saka sudut pandang tujuan manungsa. Sawise diwiwiti ing pucuking umat manungsa, banjur nyebar marang kabèh anggotane, nganti kabèh umat manungsa dadi kaya siji awak ageng sing urip kanthi eksistensi manungsa sing palsu utawa ora sejati. Cetha menawa, kanggo nganyari awak manungsa iki—sing wis rusak nganti tuntas ing jeroé—prelu nyuntikaké saka njaba prinsip urip manungsa sejati, kaya awak manungsa sing lara abot dianyari kanthi transfusi getih saka organisme sing waras sampurna; prelu, kanthi mbandhingake manungsa marang wit, nyangkokake saka wit liya sing kebak gesang sing sehat, supaya, ing sangisore pangaribawa sari urip sing diwenehake, bisa lair manèh saka jero lan miwiti ngasilake tunas anyar sing urip; sirah anyar saka umat manungsa, leluhur anyar saka manungsa, kudu muncul, supaya, lair saka dhèwèké utawa lair manèh liwat prinsip urip sejati sing dipinjam saka dhèwèké, padha bisa, bebarengan karo dhèwèké, mbentuk awak anyar saka umat manungsa, kebak urip manungsa sejati.

Sapa, mula, sing bisa dadi sirah kaya ngono? Sirah saka manungsa sing sejati anyar iki, leluhur saka manungsa anyar sing sejati, mesthi kudu manungsa, supaya bisa maringi urip anyar marang wong-wong—ora mung urip apa wae, nanging urip manungsa; amarga wong-wong sing bakal nampa urip anyar saka dheweke mung bisa urip minangka manungsa, lan mulane mung bisa diuripake manèh kanggo lan lumantar urip manungsa iku. Nanging urip manungsa ing sajroning dhèwèké kudu murni, séhat, lan tanpa cacat; mula kudu asalé saka manungsa, nanging kanthi cara manungsa sing luar biasa: amarga ora ana urip kaya ngono sing bisa kebal saka karusakan sing lumrah tumrap kabèh manungsa. Lan ora mung kuwi, nanging sawisé diowahi lan dipugar wiwit asalé—karo komposisi sipat kita lan kabèh kakuwatan lan fungsiné—kudu tetep ora owah ing kahanan iki salawas-lawase. Awal kaya ngono, lan ketetapan sing ora owah lan ajeg, mung bisa ana ing kono nalika wis dipisahake sakabehe saka otonomi lan penentuan nasibe manungsa lumrah, lan ora dadi kagugane dewe, nanging digendong lan diatur dening makhluk liya sing nduweni daya kreatif lan ketetapan ilahi, utawa dening Gusti; tegesé, nalika Gusti Allah, sawisé kanthi kreatif ngowahi lan nganyari prinsip-prinsip lan unsur-unsur sipat manungsa, mbentuk manungsa kanggo Panjenengané saka iku lan, sawisé nganggo wujud mau, urip lan tumindak kanthi cara ilahi-manungsa. Nanging iki pancèn sing mbentuk 'ngedegaké omah' inkarnasi, sing makili inkarnasi Gusti Allah Sabda, kang wigati banget kanggo kaslametan kita.

Luwih saka kuwi, urip anyar ing sirah kudu nduwèni kasampurnan sing nganti nalika nglairaké manungsa anyar ora entèk nanging tetep kebak, supaya ora mung nglairaké anggota anyar, nanging sawisé nguripaké kabèh, banjur nyokong uripé ing donya lan ing kayuwanan. Amarga, minangka sing kawangun, iku ora bisa dadi kaya ngono miturut hakikaté, mula iku kudu nampa sipat iki saka Pribadi liya sing ora kawangun, utawa saka Sumbering kabèh kang ana lan gesang, saka Gusti Allah sing langgeng ana; iki kelakon lumantar Inkarnasi, ing ngendi Gusti Allah ngagem sipat manungsa ing Pribadi Panjenengané lan, sawisé ngagem, maringi marang manungsa iku kamulyan kang langgeng urip lan ora entek-entek. Pungkasané, pangripta anyar iki, sing nggawa kabèh menyang urip anyar, kudu njaga kabèh tetep manunggal—antarane siji lan sijiné lan karo Panjenengané—supaya kabèh, sing urip siji lan ana ing sangisoré siji pamimpin, bisa mbentuk siji badan urip sing guyub rukun. Lan tujuan asli manungsa yaiku supaya dadi siji sakabehe ing saben bab lan urip siji urip. Nanging dosa mlebu lan misahake saben wong, nganti kabèh manungsa dadi kaya tumpukan sing ora ana sambungan urip utawa kohesi. Manungsa anyar, liwat pangripta anyar lan sirah anyar, ditakdirake mbalekake persatuan sing ilang iki ing sajroning awake dhewe. Mula, sipat manungsa ing pangripta iki, sanadyan tetep manungsa, ora kena kagungan dhéwé, nanging kagungané Pribadi liya—sing ana ing endi-endi, ngemot kabèh, lan langgeng—supaya piyambakipun bisa nyawiji ing sajroning dhiri Panjenengané wong-wong saka kabèh jaman lan panggonan, kanggo ngreksa lan nuntun marang pungkasaning tujuan, kanthi tundhuk marang tuntutaning tujuan mau lan kabèh makhluk liya sing ana ing donya. Iku tegesé, pangripta iki, minangka pangripta manungsa, ora mung manungsa waé, nanging Gusti Allah ing sipat manungsa, utawa manungsa-Gusti, kang iku inti sejati saka Inkarnasi.

Mangkono Gusti kita Yesus Kristus, Gusti saka Gusti, Sabda, sing ana karo Gusti wiwit ing wiwitan (Yohanes 1:1); Putraning Gusti, sing piyambak manggon ing *pangkuan Rama* (Yohanes 1:18). Panjenengané, tanpa ninggalaké pangkuan Rama, kersa ngagem daging kita, utawa sipat manungsa kita (Yohanes 1:14),

lumantar lairé saka Perawan sing langgeng ing wektu sing wis ditemtokaké, kanggo *'pembebasan'* lan *'diadopsi dadi putra-putra'* (Galatia 4:5).

Sawisé nganyari manungsa ing sajroning dhèwèké, dhèwèké dadi *'wiwitan'* (Yohanes 8:25) saka wong-wong anyar sing urip manungsa sejati, *'pangripta urip iki'* lan sing maringi (Kisah Para Rasul 3:15). Ing *Panjenengané ana urip* kita sing sejati (Yohanes 1:4), kamulyaning urip iki, saka kono, kaya saka mata air, kita kabèh ditakdiraké njupuk banyu (Yohanes 1:16); lan lumantar iku Panjenengané *'maringi urip marang sapa waé sing kersa'* (Yohanes 5:21).

Mula Panjenengané dadi Adam anyar, leluhur anyar, lan kabèh sing teka marang Panjenengané lumantar dalan sing wis ditemtokaké lan lair manèh lumantar Panjenengané iku saka keturunané (1 Kor. 15:45–48). Panjenengané sirah, lan wong-wong mau badané (1 Kor. 12:27), lair saka Panjenengané (Kol. 2:19), *'saka dagingé lan balungé'* (Ef. 5:30). Panjenengané wit anggur, lan wong-wong mau cabangé (Yoh. 15:5).

Mulane, saben wong sing teka marang Panjenengané, sawisé tobat lan nyingkirké kabèh tumindak biyèn, nampa Baptisan Suci; ing kono, amarga iman lan tekadé kanggo ngabdi marang Gusti, padha ngeculaké manungsa lawas lan nganggo manungsa anyar, sawisé kuwi manungsa lawas ing sajroning atiné mati lan manungsa anyar miwiti urip, *'digawe manut Gusti, ing kasetyan lan kasuciyan sing sejati'* (Rm. 6:3–6; Ef. 4:24). Amarga ing kéné para pracaya nganggo Kristus, sing iku *'urip kita'* (Kol. 3:4) lan maringi kita kekuwatan kanggo urip *kanthi cara sing 'kita ora urip maneh kanggo awaké dhéwé, nanging kanggo Gusti sing mati kanggo kita lan tangi maneh'* (2 Kor. 5:15), supaya kita ora urip maneh kanggo awake dhewe, nanging Kristus sing urip ing kita (Gal. 2:20), karo Panjenengané *"urip kita kasembunyi karo Kristus ing Allah"* (Kol. 3:3).

Mangkono, *'yen ana wong kang ana ing Kristus, iku sawijining ciptaan anyar'* (2 Kor. 5:17), lair maneh *'saka banyu lan Roh'* (Yohanes 3:3, 3:5), mulane kabèh wong kaya ngono, sing *'lair saka Gusti Allah'*, diarani *'putra-putra Gusti Allah'* (Yohanes 1:12–13) lan *'nampa kalungguhan putra'* (Galatia 4:5). Lan iki manungsa anyar, *'bangsa pilihan, imam kraton, bangsa suci, umat kagungané Gusti, supaya kowe padha ngumumaké kaagungané Panjenengané sing wis nimbali kowe metu saka pepeteng menyang pepadhangé sing éndah'* (1 Pet. 2:9) lan digawa *'saka pati menyang urip'* (1 Yohanes 3:14).

Iki dhasar kapisaning urip Kristen—iman marang rancangan inkarnasi kaslametan kita ing Gusti kita Yesus Kristus, sawijining keyakinan sing jero banget ing kakuwatane nganti ora ngidini goyah utawa pamikiran sing mecah ing bab iki, lan sing kanthi pangarep-arep sing teguh ngadeg tanpa goyah ing bebener sing *'ora ana Juruwilaha liya kanggo kita, lan uga ora ana jeneng liya ing sangisore langit sing diparingake marang manungsa kang lumantar iku kita kudu kaslametake'* (Kisah Para Rasul 4:11–12). Pilihané mung loro: nyekel marang Gusti Juruwilujeng utawa binasa. Amarga sapa waé sing ora bebarengan karo Panjenengané, apa waé sing ditindakake, *'ora nglumpukaké... nanging malah nyebarake'* (Lukas 11:23). *Ora ana siji waé sing bisa nindakake apa waé sing pantes kanggo kaslametan kajaba yèn dhèwèké tetep manunggal karo Gusti* (Yohanes 15:4–6). Iki minangka lawang sing nuntun mlebu ing candhi kaslametan! *"Delengen watu iku"*, dhasar sing dipasang kanggo pambangunan ing Roh candhi kaslametan, ing ngendi Gusti lan Juruwilujeng badhé manggon (Matius 16:18).

2. Dhasar kapindho ing gesang Kristen, sing ora bisa pisah saka sing sepisanan, yaiku persatuan urip karo Anggota Gréja, sing Gusti iku Sirahé, Panyipta Urip lan Kakuatan sing Ngerakaké

Gusti kita Yesus Kristus, Gusti Allah lan Juruwilujeng, sawise paring kasampurnan ing bumi marang pangreksan ilahi Panjenengané kanggo kita, munggah menyang swarga lan ngutus Roh Suci saka Rama; banjur, miturut kersaning Rama, bebarengan karo Panjenengané, lumantar Para Rasul sing suci, Panjenengané ngadegaké Gréja Suci ing bumi ing sangisoré pimpinané lan nyawiji ing sajroningé kabèh sing perlu kanggo kaslametan kita lan urip sing cocog karo iku. Mangkono, lumantar Panjenengané, *wong-wong* sing saiki ngupaya kaslametan nampa saka Panjenengané pambebasan kanthi pangapura dosa lan pangsuci kanthi urip anyar. Ing Panjenengané, *"kabèh kuwasa ilahi sing perlu kanggo urip lan kasucian... lan janji-janji mulya lan*

agung wis diparingake marang kita', lan yen, amarga iku, kita ngupaya ngias awake dhewe kanthi saben kabecikan, mula, tanpa mangu-mangu, 'kita *diparingi lawang mlebu sing amba menyang kraton langgengé Gusti kita lan Juruwilaha Yesus Kristus*' (2 Pet. 1:3–11). Gereja Suci pancen manungsa anyar, sing asalé saka leluhur anyar, Kristus Gusti.

Nalika Panjenengané ana ing donya, Gusti mung janji bakal ngadegaké Gréja Suci ing dhasar pangakuan sing teguh babagan rancangané sing wis inkarnasi kanggo donya. Nanging Panjenengané piyambak, miturut kersané Rama lan lumantar Roh Suci, sing ngadegaké gréja suci iku lumantar para rasul suci, negesaké lan ngreksa kanthi dogma, dhawuh, sakramèn, upacara liturgi, kanon-kanon lan pandhuan sing trep; lan ing kabèh iki Panjenengané nuntun dalan sejati menyang Karajan Swarga, sing wis diasiapaké kanggo wong-wong sing setya, lan sing kersa ngundang kita kabèh.

Ing Gréja Suci, kabèh asalé saka Gusti Yesus Kristus bebarengan karo Roh Suci, miturut karsaé Rama, lumantar para rasul suci; lan kabèh sing ana ing jerone kudu dijunjung lan diamalake déning kabèh sing mlebu lan dadi anggotané, manut kabèh poin utawa aspek struktur Gréja sing wis kasebut mau. Kabèh iki pancèn diajèni lan ditrapaké déning kabèh sing ana ing komuni urip karo dhèwèké, saéngga padha dadi siji – '*siji badan lan siji Roh*' (Eph. 4:4) – loro-loroné ing pangakuan iman utawa pangreksan '*ajaran sing bener*' (2 Tim. 1:13), lan ing urip manut dhawuh utawa nglakoni kersaning Gusti, lan ing pangsuci lumantar sakramen, lan ing nyedhaki Gusti lumantar pandonga, lan ing manut marang kanon-kanon lan pamimpin sing wis ditetepake. Wong-wong sing tumindak kaya ngono "*mlaku kanthi pantes miturut panggilan sing wis diparingi marang kowe... ngupaya kanthi kabeh daya kanggo njaga kesatuan Roh lumantar pranatan tentrem*" (Eph. 4:1–6). Nanging wong-wong sing mbelakangi iki misahake awake dhewe saka Gréja sacara batin, lan yèn ora nggatekake swara pangélingé sing diwènèhaké kanthi welas asih ibuné kanggo piwulangé, bakal diasingaké sacara lahiriah saka Gréja lan gabung karo barisan wong-wong kafir (Matéus 18:17).

Wong-wong sing ana ing Gréja, anak sejati Panjenengané, njaga kesatuan Roh lumantar ikatan katentreman lan mulané ana ing persatuan sing urip karo Panjenengané; wong-wong sing mlebu maneh padha ngandharake sumpah bakal nyawiji karo Gréja lan pancèn nyawiji nalika mlebu; wong-wong sing lair ing Gréja lair manèh marang urip anyar lan banjur dipelihara lan thukul ing roh Gréja lan ing kabèh paugerané. Kabeh mau iku anggota urip ing Gréja lan, saka Sirahé lumantar Roh Suci, padha nampa kabèh berkah rohani, loro sing wis dijanjèkaké lan sing langgeng. Nanging, wong-wong sing mbelakangi tatanan Gréja sing wis ditemtokaké, sanadyan diétung dadi bagéan Gréja, ora ana ing persatuan urip karo Gréja; mula, padha ora urip, nanging mati utawa tanpa urip. Padha disimpen ing sajroning Gréja kanthi pangarep-arep supaya padha éling, uwal saka jebakan sing nyekel, lan enggal mulihaké persatuan karo Gréja lan karo Gusti—Sing Sirahé—sing wis padha pegat, lan manèh gabung barisané wong-wong sing lagi kaslametaké. Kabeh sing dijaga dening Gréja iku dudu bab sing bisa diserahkan marang kebetulan, nanging luwih saka kuwi, iku bab sing tanpa kuwi kaslametan ora bisa kelakon. Amarga iku minangka kasadharan, utawa manifestasi praktis, saka Gréja sing diinkarnasi, tanpa kuwi ora ana kaslametan. Mula, sapa waé sing adoh saka Gréja iku adoh saka Kristus Gusti lan saka kaslametan ing Panjenengané.

Dadi, apa sing kudu ditindakake wong sing wis tekad ngupaya kaslametané lan miwiti urip Kristen? Ngakoni dadi anggota Gréja, yèn durung; nguripaké manèh yèn biyèn wis dadi anggota nanging wis kelangan; banjur njaga kanthi saktenané lan tetep ana ing kono; uripé bakal lestari, mateng, lan ngalir marang kasampurnan ing Gusti Yesus Kristus. Iki kalebu salah siji syarat sing ora bisa dipisahake saka urip Kristen.

Prasyarat kaya ngono iku lumaku kanthi alamiah saka persatuan sing paling raket antarane Gusti lan Gréja, lan antarane Gréja lan Gusti. Ing Sabda Allah, persatuan iki digambarke minangka persatuan sirah karo badan. Ing kono kacathet yèn '*Kristus iku sirahé gréja*' (Eph. 5:23), '*sirahé badan, ya iku gréja*' (Col. 1:18), lan yèn gréja '*iku badané Panjenengané, kakenané Panjenengané sing ngisi kabèh ing kabèh*' (Eph. 1:22–23), sing miturut St. Yohanes Krisostomus ateges yèn Gréja kapenuhan Kristus lan Panjenengané ngisi kabèh anggotané, supaya ing Gréja '*Kristus ana ing kabèh lan ing sajroning kabèh*' (Kol. 3:11).

'*Kaya Panjenengané sing dadi Sirah lan Juruwilaha saka badan, yaiku Gréja*' (Eph. 5:23); '*Panjenengané maringi panguripan lan kehangatan marang Gréja, amarga... saka dagingé dhéwé lan saka balungé dhéwé*' (Eph. 5:29–30), nresnani dhèwèké lan, kanggo dhèwèké, '*nyerahké awaké dhéwé kanggo ngudhaké dhèwèké, sawisé ngresiki dhèwèké kanthi adus banyu nganggo sabda, supaya Panjenengané bisa nampilaké dhèwèké marang awaké dhéwé minangka Gréja kang mulya, ora ana cacad utawa kerut utawa apa waé sing kaya ngono, nanging supaya dhèwèké suci lan tanpa cela*' (Eph. 5:25–27); '*Saiki Gréja manut marang Kristus ing kabèh bab*' (Eph. 5:24).

Awak, miturut sipaté, ora mung siji anggota, nanging akèh; nanging kabèh mau "*anggota saka siji awak; sanadyan akèh, nanging siji awak: mangkono uga Kristus*" (1 Kor. 12:12, 12:14), utawa mangkono uga awaké Gréja, sing Kristus iku sirahé. Kristus Gusti wis maringi marang Greja Panjenengané '*ana sing dadi rasul, ana sing dadi nabi, ana sing dadi panginjil, ana sing dadi panggembala lan guru, kanggo nyiapaké para suci, kanggo pakaryan pelayanan, kanggo mbangun awaké Kristus*' (Eph. 4:11–12). Iki anggota utama (pemimpin), nanging kabèh anggota liyane uga diangkat kanggo nglayani sakabèhé awaké Gréja, supaya ora ana siji waé sing nganggur, kaya ing awak kéwan ora ana pérangan paling cilik sing nganggur. Kanggo tujuan iki, saben wong nampa karuniaé: '*kanggo siji... diwenèhi tembung kawicaksanan, marang sijiné tembung kawruh...; marang sijiné pracaya...; marang sijiné karunia marasaké...; marang sijiné karunia nindakaké pratandha, marang sijiné karunia ramalan; marang sijiné karunia mbedakaké roh, marang sijiné karunia basa roh, marang sijiné karunia nerangaké basa roh*' (1 Kor. 12:7–10). Mula saka iku, wis ditemtokake manawa saben wong, sawise nampa karunia, kudu migunakake kanggo ngladeni kabèh, '*minangka pangurus sing becik saka sih-rahmaté Gusti Allah: yen ana sing ngandika, kaya tembungé Gusti Allah dhéwé; yen ana sing ngladeni, kaya nganggo kekuwatan sing diparingi Gusti Allah, supaya ing kabèh bab Gusti Allah dimulyakaké lumantar Yesus Kristus*' (1 Pet. 4:10–11); '*yen ana sing duwe karunia ngandhani ramalan, muga-muga padha ngandhani ramalan manut iman; yen ana sing duwe karunia ngladeni, muga-muga padha ngladeni; yen ana sing dadi guru, muga-muga padha mulang; yen ana sing nyemangati wong liya, muga-muga padha nyemangati; yen ana sing mberkahi, muga-muga padha mberkahi kanthi prasaja; yen ana sing dadi pamimpin, muga-muga padha mimpin kanthi tliti; yen ana sing dadi panyalur kabecikan, muga-muga nindakake kanthi kabungahan*' lan sapiturute (Rom. 12:6–8).

Liwat kerjasama kaya ngono ing antarane kabèh anggota, sakabèhé awak, sing digawé selaras, tuwuh dadi Gréja Suci ing Gusti, ing ngendi kabèh padha '*dibangun bebarengan dadi panggonan panggonané Gusti Allah ing Roh*' (Efesus 2:22). Mulane, kabèh diajak: '*urip ing katresnan, lan tuwuh ing saben bab marang Panjenengané sing sirah, ya iku Kristus, saka Panjenengané kabèh awak, sing nyawiji lan digandhèngaké déning saben urat pangreksa, tuwuh lan mbangun awaké dhéwé ing katresnan, nalika saben pérangan nindakake tugase*' (Eph. 4:15, 4:16).

Ing awak iki pancen kita dibaptis... lan kita kabèh padha ngombe saka Roh siji (1 Kor. 12:13), tegesé, lumantar baptisan kita wis mlebu lan nyawiji sacara rohani, nyawisaké awaké dhéwé marang kesatuan pikiran, karsa, raos, lan tumindak – '*supaya ora ana pamérangan ing awak*' (1 Kor. 12:15–25).

Miturut iki, Gréja iku rahim ibu, kang ngandhut, mbentuk, ngopeni, lan nyampurnakaké saben wong Kristen: kaya ing rahim alam manéka makhluk ditandur, kecambah, thukul, mateng, lan ngasilaké woh kanggo kamulyané Gusti Allah. Kaya déné ora ana urip utawa makhluk urip ing njaba alam, mangkono uga, ing njaba Gréja, ora ana urip rohani lan ora ana wong sing urip sacara rohani. Mulané, dadi bagéan saka Gréja, ing komuni lan persatuan sing urip karo Gréja, iku syarat sing ora bisa dipisahaké kanggo sapa waé sing kepéngin urip manut Roh lan makmur ing urip Kristen.

3. Norma Urip Kristen

Kanthi 'norma' ing kéné kita tegesé paugeran sing, kanthi nemtokake tujuan manungsa lan cara kanggo nggayuhé, nyedhiyakake prinsip pandhuan babagan ing ngendi lan kepiyé sapa kudu ngarahake uripé. Pangadegané norma kaya ngono iku dhasaré ana ing pambentukan manungsa miturut gambar lan rupa Gusti Allah lan ing pangambegan napas urip ilahi menyang irungé. Nanging Kejatuhan teka lan ngganggu kabèh mau. Iki ngganggu, nanging ora ngrusak. Amarga nalika pakaryan inkarnasi kanggo mbalekake manungsa sing wis tiba wis rampung, manungsa—sing diparingi pangapura lan dianyari dening kakuwatane—sanajan nampa standar anyar kanggo urip rohani lan moral, nanging tetep nampa standar sing adhedhasar marang standar asli sing rusak amarga Kejatuhan, mbalekake, nambah, lan nampilake ing wangun paling sampurna.

Mula, kita kudu sepisanan nggambaraké (aa) standar asli urip moral manungsa, lan sabanjuré, ana gandhèngané karo kuwi, netepaké (bb) standar urip moral Kristen.

1) Standar asli urip moral manungsa

Ing nerangake standar urip moral, perlu, kaya sing wis kasebut ing ndhuwur, nemtokake (a) tujuan urip manungsa lan (b) sarana sing wis diparingake Gusti marang manungsa kanggo nggayuh iku, lan saka loro mau (c) njupuk prinsip pituduh umum kanggo urip moral. Mula saka iku –

a) Apa tujuan urip manungsa?

a) Apa tujuan urip manungsa?

Tujuan pungkasan manungsa dumunung ing Gusti, ing pangembangan utawa persatuan urip karo Gusti. Digawe miturut gambar lan rupa Gusti, manungsa, miturut sipaté dhéwé, ing sawijining pangertèn kalebu tatanan ilahi. Amarga kalebu tatanan ilahi, dhèwèké ora bisa ora ngupaya pangembangan karo Gusti, ora mung minangka sumber lan arketipé, nanging uga minangka kabecikan paling luhur. Mula saka iku, atiné kita mung tentrem nalika nduwèni Gusti lan diduwèni Gusti. Ora ana kajaba Gusti sing bisa maringi katentreman. Salomo ngerti akèh, nduwèni akèh, lan ngrasakaké akèh; nanging ing pungkasané dhèwèké kudu ngakoni kabèh iku mung sia-sia lan ngrusak atiné (Pangandika 1:8, 1:17–18, 3:10–11, 8:17). Mung ana siji pangaso kanggo manungsa ing Gusti. *'Apa sing tak duwé ing swarga, lan apa sing tak kepéngini ing bumi kajaba Panjenengan? Atiku lan dagingku wis lara, ya Allahé atiku lan bagéanku salawas-lawase'* (Mazmur 72:25–26). "Ing Gusti ana gesang," ngajar Basil Agung. "Pisah lan adoh saka Gusti iku ala sing luwih ora bisa ditampa tinimbang sangsara ing neraka Gehenna sing bakal teka, ala paling abot kanggo manungsa, kaya pepadhang sing ditarik saka mripat lan nyawa sing dijupuk saka kéwan." Lan luwih lanjut: "Apa sing dadi kabecikan paling utama kanggo nyawa? Dumunung bebarengan karo Gusti Allah lan nyawiji karo Panjenengané lumantar katresnan. Sawisé adoh saka Panjenengané, manungsa wiwit nandhang sangsara" (Karya Para Bapa Agung: Basil Agung, jilid 4). Mulané kita diajak: *"Golèkna Sang Yehovah, ... golèkna pasuryané kanthi temenan"* (Mazmur 104:4). Nabi Musa netepake panglihatan pasuryan Gusti minangka puncak pangarep-arepé, sanadyan Gusti wis paring wahyu lumantar lan ing sajroning dhèwèké akèh tumindak luar biyasa saka kabecikan lan kakuwasané: *'Yen aku kaparingan sih ing ngarsamu, paringana aku weruh pasuryanmu, supaya aku bisa ndeleng kowe kanthi cetha'* (Kaluwihan 33:13), dhèwèké ndedonga. Kanthi rasa wedi sing jero, Nabi Daud njerit marang Gusti: *'Aja nganti kowe mbuwang aku saka pasuryanmu'* (Mazmur 50:13), amarga ngerti yèn *'sapa waé sing mbalik saka Panjenengané bakal binasa'* (Mazmur 72:27). Kanthi kangen sing endi wae dhèwèké tansah mbalèk marang Gusti: *'Nyawaku ngelak... marang Gusti...'* (Mazmur 62:2); *'Kaya rusa kang ngidam kali banyu, mangkono atiku ngidam Panjenengan, ya Gusti'* (Mazmur 41:2). Kanthi rasa anget kaya apa dhèwèké nemu tentrem mung ing Panjenengané: *'Apik tumrapku nyandhak marang Gusti'* (Mazmur 72:28).

Nanging kabecikan kita ora dumunung mung ing upaya tunggal saka kabèh pangarep-arep kita marang Gusti Allah. Kangen sing ora kailang, luwe sing ora wareg, kabutuhan sing ora kacukupan iku sedhih, lara, lan sangsara. Nalika ngupaya Gusti, kita kepengin nemokake Panjenengané, nduwèni Panjenengané lan diduwèni déning Panjenengané, nyawiji kanthi tulus karo Panjenengané, ana ing sajroning Panjenengané lan nduwèni Panjenengané ing sajroning awak kita (St Macarius Agung). Ing sajroning sesrawungan sing urip, batin, lan langsung iki antarané Gusti lan manungsa, lan antarané manungsa lan Gusti, dumunung tujuan pungkasaning manungsa.

Komuni iki digambarke ing Sabda Allah. Mangkono, Allah piyambak ngendika marang sawenehing wong: *'Rohku ora bakal tansah ngupaya karo manungsa, amarga dheweke mung daging'* (Kejadian 6:3), dene marang wong liya Panjenengané janji: *'Aku bakal manggon ing wong-wong mau lan mlaku-mlaku ing antarané wong-wong mau'* (2 Korinta 6:16). 'Ati-ati,' pangandikane St. Krisostomus ing ayat iki, 'sapa sing manggon ing jerone kowe! Kowe nggawa Gusti ing jerone awakmu.' Panyelamet janji bakal panggonan Gusti sing paling raket ing ati manungsa nalika Panjenengané ngendika: *'Aku bakal teka marang wong lan manggon bebarengan karo wong'* (Yohanes 14:23). Santo Yohanes Sang Teolog mulang yèn nalika wong manggon ing katresnan, ora mung wong kuwi manggon ing Gusti, nanging Gusti uga manggon ing wong kuwi (Yohanes 15:10). Kanggo Para Bapa Agung, komuni urip karo Gusti Allah padha karo pangdéwaan manungsa. Mangkono, St. Gregorius Teologian nerangake manungsa minangka 'makhluk urip sing, lumantar upaya marang Gusti Allah, nggayuh pangdéwaan'. Teodorus, Uskup Edessa, mulang kaya ing ngisor iki babagan tujuan manungsa: Tujuan urip kita yaiku kabegjan, utawa, sing padha tegesé, Karajan Swarga utawa Karajan Gusti, sing ora mung dumadi saka nyawang Trinitas sing kraton, nanging uga saka nampa pangaribawa Ilahi lan, kaya-kaya, melu pangdéwékan, lan ing pangaribawa iki nemokake panggenapan lan kasampurnan saka

kabèh kakirangan lan ketidaksampurnaan kita. Iki minangka panganan sejati kanggo akal, yaiku pambeneran cacat-cacat lumantar pangaribawa ilahi kuwi." Ing karya-karya St. Macarius, kita bisa nemokake pangeling babagan komuni urip jiwa karo Gusti meh ing saben wacana. Mangkono, ing wacana kaping 46, piyambakipun mulang "menawa Gusti nyipta jiwa manungsa supaya dadi panganten lan mitra Panjenengané, lan supaya Panjenengané bisa bebarengan karo jiwa mau minangka siji hakekat lan siji roh" (§ 6). Mula saka iku, "yèn nyawa nempel marang Gusti, banjur Gusti, sing kapengaruh dening welas asih lan katresnan, rawuh marang nyawa mau lan nempel marang nyawa mau, mula nyawa lan Gusti dadi siji roh, siji pangapuran, lan siji pikiran" (§ 8). 'Wong perlu,' ujure ing panggonan liya, 'ora mung dhèwèké dhéwé sing ana ing Gusti, nanging uga Gusti sing ana ing dhèwèké'.

Nanging, ana sing bisa mikir yèn persatuan urip karo Gusti Allah ateges nyawane sirna mlebu ing Gusti, kanthi nindhes kamardikan lan kabebasané. Ora, sanadyan nyawa pancen ana ing sangisore pangaribawa ilahi ing kahanan iki, nyentuh Gusti kanthi cara tartamtu lan kebak kakuwatané, nyawa iku ora mandheg dadi nyawa – makhluk rasional lan bébas – kaya wesi abang panas utawa arang, sanadyan kebak geni, ora mandheg dadi wesi lan arang. Mung lumantar pangemburan iki nyawa éntuk kakuwatan paling sampurna lan paling cepet kanggo tumindak manut kersaning Gusti – kanthi bébas, nanging tanpa pitakon. Saliyane, uga salah mikir yèn pangemburan karo Gusti dianggep minangka tujuan pungkasané manungsa, lan manungsa mung bakal éntuk kuwi mengko, ing pungkasan, umpamané sawisé kabèh pakaryané. Ora, iku kudu dadi kahanan sing ajeg lan ora putus tumrap sawijining wong, supaya nalika ora ana pangembaran karo Gusti, nalika iku ora dirasakake, wong iku kudu ngakoni yèn dheweke ana ing njaba tujuane lan panggilané. Kahanan ing ngendi sawijining wong nyadari yèn Gusti sejati iku Gustine, lan yèn dheweke dhewe kagungan Gusti—yaiku, ngomong ing atine marang Gusti: '*Gusti lan Allah kula*' (Yohanes 20:28), kaya Rasul Thomas, lan marang dhèwèké dhéwé: '*Aku iku Allah—Aku iku Allah*' (Yesaya 44:5)—kahanan kaya ngono iku siji-sijiné kahanan sejati manungsa; iku siji-sijiné pratandha mutlak anané wiwitaning urip moral lan rohani sing sejati ing sajroning dhèwèké.

Mula, wong-wong sing netepake manungsa dhéwé minangka tujuan pungkasan manungsa iku adoh saka kasunyatan, sanajan padha ngias nganggo gelar kaya pangembangan kekuwatan spiritual utawa upaya nyempurnakake dhiri. Kanthi tujuan kaya ngono, manungsa padha pecah amarga mung mikirake awake dhewe lan padha biasa ngowahi kabèh dadi sarana kanggo nggayuh tujuan, kalebu Gusti Allah piyambak, dene sejatine manungsa, kaya kabèh ciptaan, iku sarana ing tanganing Gusti kanggo kabutuhan Pangayomaning Ilahi. '*Gusti Allah wis gawe kabèh mau kanggo kapentingané dhéwé*' (Amsal 16:4). Mula saka iku, '*ing Panjenengané kita urip, obah, lan ana*' (Kisah Para Rasul 17:28), '*awit saka Panjenengané lan lumantar Panjenengané lan marang Panjenengané kabèh iku ana*' (Roma 11:36). Ora adil yèn nggawe kabecikaning tangga teparo—tegesé wong liya—dadi tujuan pungkasaning manungsa, sanajan kanthi pangertèn yèn kabèh perhatiané kuduné diarahaké marang kabecikaning masyarakat. Nyumbang kanggo kabecikan bebarengan mesthi dadi kawajibané manungsa, nanging iku dudu kawajibané sing paling utama utawa siji-sijiné. Yèn iki dianggep minangka tugas utama, saben wong bakal ngarahake pikiran lan atine marang wong liya tinimbang marang Gusti Allah; mula, sakabehe, padha bakal mbentuk masyarakat sing nutupake awake dhewe, nanging sacara rohani adoh saka Gusti Allah. Iki bakal dadi awak tanpa sirah. Kosok baline, lumantar pangembaran karo Gusti, kabèh wong, manunggal ing siji tujuan iki—ora mung ing pikiran nanging uga ing tumindak—padha nyawiji, lan, kebak siji roh lan siji kekuwatan, mbentuk siji badan sing urip lan guyub. Mung ing kahanan iki sesambetan sing sejati lan bisa dipercaya antarané manungsa bisa diadegaké. Iki tujuane!

b) Pitakonan muncul: apa dalan kanggo nggayuh tujuan iki, utawa kepiye manungsa cocog karo iku?

b) Pitakonané: apa dalan kanggo nggayuh tujuan iki, utawa kepiye manungsa cocog karo iku?

Makhluk non-rasional nepaki tujuane tanpa nyadari, amarga sipate utawa susunan alamiahé. Manungsa—makhluk rasional lan bébas—kudu dhéwé ngenali tujuane, mbedakaké dalan sing nuntun marang kana, lan kanthi bébas mutusaké ngetutaké dalan kuwi tanpa kendhat, supaya bisa nggayuh tujuane lan nepaki tujuane. Saka iki banjur cetha dhéwé yèn, sawisé 1) teges kamardikan moral lan cara ngleksanani sing sejati wis ditemtokaké, sawisé 2) dalan sing kudu dipilih wis diwènèhaké, lan 3) alesan-alesan sing dadi dhasar tumindak kasebut wis diterangake, banjur sakabehe konsep-konsep iki bakal nerangake kepiye manungsa cocog karo tujuane, sing kudu digayuh kanthi sakabehe jiwa, lan, kanthi mangkono, bakal nuduhake kabèh sing dibutuhake saka dheweke supaya bisa setya marang panggilané, utawa, sing padha tegesé, supaya bisa manunggal karo Gusti Allah.

1) Amarga Gusti kersa nggawa manungsa ing komuni urip karo Panjenengané, Gusti maringi kabebasan supaya komuni iki bisa kawujud kanthi cara sing pantes marang Gusti; tegesé, Panjenengané maringi kekuwatan kanggo nuntun tumindak batiné lan tumindak lahiré manut pandelengan marang tujuan utawa miturut karsa dhéwé. Amarga manungsa kudu dhisik nguwasani dhiri dhéwé supaya sabanjuré bisa nyerahake dhiri marang Gusti. Gusti Allah, sawisé nggawé manungsa, nyerahaké dhèwèké marang dhèwèké dhéwé, supaya dhèwèké bisa nindakaké apa sing dikarepaké marang dhèwèké dhéwé lan marang kabisané dhéwé. '*Dhèwèké dhéwé sing nggawé manungsa wiwit wiwitan lan nyerahaké dhèwèké marang kakuwatan kersané dhéwé*' (Sirakh 15:14).

Kamardikan iku kagungané manungsa lan dadi ciri khas kang nemtokaké pribadine. Siji wong kudu nguwasani pikirane, kepénginé, raosé, lan tumindak sing cocog karo kuwi. Ing teges iki, dhèwèké dadi pangrèkné dhéwé. Kamampuan sing paling cedhak karo kesadaran mbentuk dewan batine, kang digunakake kanggo ngrampungake kabeh urusan lan pakaryane. Panjalukan teka marang wong saka maneka arah, saka njaba lan saka njero; nanging, sanadyan pengaruhe kuwat banget, ora bakal ana asile nganti wong iku dhéwé nggawe keputusan kanthi sadar. Ing keputusan utawa sarujuk marang tumindak kuwi ana inti kabebasan. Ora ana kekuwatan sing bisa memaksa njupuk iku kanthi paksaan. Siji tembung – 'Aku ora sarujuk' – bisa ngilangi kabèh wewenang lan kabèh kekerasan.

Mangkéné manungsa digambaraké ing sakabèhé Sabda Gusti. Ing kéné, préntah-préntah sing paling wigati kanggo dhèwèké diparingaké marang kamardikan lan pilihané. Mulané, Musa, sawisé nampilaké marang Israèl apa sing dadi urip lan pati, berkah lan kutukan, ngajak wong-wong mau: '*Pilihana urip, supaya kowé lan keturunanmu bisa urip*' (Ulangan 30:19). '*Pilihna kanggo awakmu dhéwé,*' pangandikane Yosua marang wong-wong mau, '*sapa sing bakal kok sembah*' (Yosua 24:15). Kita krungu pangandika sing padha saka Sirakh: '*Aku wis nyedhiyakake geni lan banyu ing ngarepmu; jembungna tanganmu marang apa waé sing kok pilih. Urip lan pati ana ing ngarepé manungsa, lan apa waé sing dipilih bakal diparingaké marang dhèwèké*' (Sirakh 15:16–17). Lan Sang Juruwilaha, sawisé rawuh ing donya, ora matesi kabebasan, nanging maringi pilihan: '*Sapa waé sing kepéngin mèlu Aku*' lan sapituruté (Matius 16:24); '*yen kowe kersa sampurna...*' (Mat. 19:21). Panjenengané ora mlebu ing omahé jiwa kanthi paksa, nanging '*Aku ngadeg,*' Panjenengané kandha, '*ing lawang lan mengetok; yen ana sing krungu swaraku*' (Wah. 3:20). 'Gusti ora meksa kita,' pangandikane St. Krisostomus. 'Panjenengané wis maringi kita daya kanggo milih antarané kabecikan lan kaburukan, supaya kita bisa nindakake kabecikan kanthi karsa bebas kita dhéwé. Jiwa, minangka ratu tumrap awake dhewe lan bébas ing tumindaké, ora tansah manut marang Gusti, lan Gusti ora kersa ndadèkakake jiwa dadi sholeh lan suci kanthi paksa lan nglawan kersané. Amarga ing ngendi ora ana kersa bébas, ing kono ora ana kabecikan. Jiwa kudu diyakinkan supaya, saka kersané dhéwé, bisa dadi becik.'

Kamardikan maringi manungsa kamardikan tartamtu, nanging dudu supaya bisa tumindak sak karepé, nanging supaya bisa kanthi sukarela nyerahake dhiri marang kersaning Gusti. Nyerahake kamardikan kanthi sukarela marang kersaning Gusti iku siji-sijiné panggunaan kamardikan sing sejati lan sing kebak kabungahan. Kersaning Gusti iku dhasar sing kudu dadi pandhuan tumindak manungsa. Dheweke kudu dipandu mung dening iku ing kaputusan pribadine. Mung ing sangisore kahanan iki kamardikané bakal nduwèni cakupan lan ambané, amarga ora ana apa-apa sing bébas ing jeroné manungsa dhéwé utawa ing njaba dhèwèké. Kabeh wis diatur manut paugeran sing pasti saka Karsa Ilahi, sing saliyané iku mung piyambak sing tetep bébas sakténané. Mula, siji-sijine wewengkon sing pantes kanggo kabebasan mung kersaning Gusti. Kanthi nyerah marang kersaning Gusti, kabebasan manungsa dadi kaya tanpa wates, utawa mlebu ing sawijining alam tanpa wates: '*Aku wis mlaku ing papan sing amba, amarga aku wis ngupaya dhawuh Panjenengan,*' kandha nabi Daud (Mazmur 118:45). 'Delengen apa misteri kang ora bisa diungkapake kang kawangun ing sajroning jiwa,' pangandikane St. Macarius Agung (Wacana 46), 'kados pundi pikirané jiwane ngrembaka lan ngrembeng ing dawane, ambané, jeroné, lan dhuwuré ngliwati kabèh ciptaan kang katon lan kang ora katon.' Kosok baline, yen kamardikan digunakake kanthi cara liya, ing siji sisih, sangsara iku kanggo kabecikané manungsa; ing sisih liyane, kamardikané dhéwé bakal kapepet ing ikatan kang mbatesi. Kabeh manungsa, ing hakekat lan kakuwatané, kaya déné kabèh tatanan ing sakupengé, ditandhani déning paugeran Karsa Ilahi. Yen sawijining wong, sing nduwèni kaprigelan kaya ngono lan urip ing donya kaya ngono, miwiti tumindak manut prinsip-prinsip sing adoh saka kersaning Gusti, mesthi waé dhèwèké bakal bentrok karo dhèwèké dhéwé lan karo donya: dhèwèké bakal ngrusak karaharjané dhéwé lan kena pangaribawa bencana saka njaba; tegesé, wong kuwi mesthi bakal nandhang sangsara lan kasangsaran. Luwih saka kuwi, panggunaan kamardikané bakal winates. Kanthi sengaja nyimpang saka kersaning Gusti, manungsa ora bisa ora bakal kejiret ing sawatara

ikatan lan kelangan pérangan wigati saka kasampurnan sing kasedhiya kanggo dhèwèké. 'Yèn sawijining wong bébas,' pitakoné Saint Tikhon, 'apa dhèwèké banjur diparingi idin nindakake apa waé sing dikarepake?' Lan dhèwèké mangsuli: 'Ora.' Kamardikan iku ora dumunung ing urip manut karsa dhéwé. Iki dudu kamardikan nanging kajadian dadi budhak – budhak sing sejati lan abot. Wong-wong sing ora manut marang Gusti Allah tiba ing sangisoré sangkèk abot saka panyiksa – setan lan dosa – dadi tawanan paling mlarat saka napsu-napsu, lan kabèh iku kabèkahan déning sumpah sing sah" (St Tikhon, vol. 11). Mangkono, manungsa—makhluk bébas—sawisé nyimpang saka kersaning Gusti, tiba ing alam pepeteng, katutupi déning murkané Gusti, ing ngendi dhèwèké kapacak ing sangisoré kuwasa Setan, dosa lan napsu, sing ngamuk ing sajroning dhèwèké lan ing wong liya.

2) Mangkono, dalan sing kudu kita pilih kanthi bebas kanggo nepaki tujuan kita wis cetha: yaiku dalan kersaning Gusti. Mung Gusti Allah piyambak, sing kersa nyipta kita minangka makhluk rasional lan bébas lan sing wis maringi kita tujuan luhur iki—yaiku supaya bisa urip bebarengan karo Panjenengané—sing bisa nuduhaké dalan sejati supaya kita bisa nggayuh panguripan bebarengan iki karo Gusti Allah lan tetep ing kono. '*Sapa ing antarané manungsa sing bisa mangertèni pitutur Gusti Allah? Utawa sapa sing bisa nyumurupi apa sing dikarepake Gusti Allah? ... Sapa sing bisa mangertèni kersané?*' (Wisdom 9:13–18), kajaba Panjenengané piyambak sing maringi wahyu. Pangumuman kersané Gusti Allah marang makhluk rasional, utawa pandhuan babagan carané padha ngatur tumindak batin lan tumindak lahir supaya nyenengake Gusti Allah, yaiku paugeran Gusti, utawa ukum moral – '*Ukumé Gusti sampurna, mulihaké jiwa; seksi Gusti mantep, ndadèkaké wong prasaja wicaksana; présepsi Gusti leres, nyenengaké manah; paugeran Gusti murni, madhangi mripat...*' (Mazmur 18:8–11). Mula saka iku, netepi hukumé Gusti kanthi ajeg, gelem ngetutaké dhawuh-dhawuhé kanthi sukarela, lan nglakoni kabèh prentah adilé kanthi setya iku siji-sijiné dalan sing mesthi kanggo nyawiji karo Gusti. Mung '*sapa sing nindakake kabèh iki bakal urip lumantar kuwi*', pangajarané Rasul (Gal. 3:12). '*Yen kowe kepengin mlebu ing urip, netepi pranatan,*' pangandikane Gusti marang sawijining wong sing semangat nyenengake Gusti (Mat. 19:17), lan marang kabèh wong sacara umum Panjenengané janji: '*Sapa waé sing nduwèni pranatan-pranatan-Ku lan netepi kuwi, dhèwèké sing tresna marang Aku... 'Sapa waé sing tresna marang Aku, bakal netepi dhawuh-dhawuhku; lan Rama bakal tresna marang dhèwèké, lan Aku bakal teka marang dhèwèké lan manggon bebarengan karo dhèwèké*' (Yohanes 14:21, 14:23).

Mulané Sabda Allah nyebut Torèt '*jalane, pepadhange, lentera ... sumunar ing panggonan peteng*' (Mazmur 118:32, 118:35, 118:105; 2 Petrus 1:19), lan sapa waé sing netepi iku nampa berkah sing mung bisa mili saka sesambungan karo Gusti Allah. Wong sing netepi Hukum iku subur kaya '*wiji sing ditandur ing pinggir kali, sing ngasilaké wohé ing mangsaé lan godhongé ora layu—apa waé sing ditindakake bakal makmur*' (Mazmur 1:3). Mulane Gusti Allah piyambak, kanthi tliti lan, bisa diomongaké, kanthi teges, tansah ngetokaké kersané marang manungsa lan paring dhawuh-dhawuhé. Panjenengané nyerat paugeran kapisan ing nurani, kang kanthi iku '*wong-wong sing ora nduwèni Paugeran, nanging miturut kodraté nindakake apa sing dadi paugeran, dadi paugeran kanggo awaké dhéwé*' (Roma 2:14). 'Jiwa pancèn pakaryan ageng, ilahi, lan nggumunake!' – pangandikane St Macarius Agung (Wacana 46). 'Nalika Gusti nyipta nyawa, Panjenengané mbentuké kanthi cara sing ora ana cacat ing sipaté; malah, Panjenengané nyipta manut gambar kabecikané Roh, nancepké ing kono paugeran kabecikan—kawicaksanaan, kabijaksanaan, katresnan lan kabecikan liya', supaya, kaya sing diamati St John Chrysostom ing salah siji tulisané (deleng Brief Pangajaran, 6 November), supaya ora ana sing bisa ngaku ora ngerti hukum. Banjur, nalika, minangka akibat saka Kejatuhan, iki undang-undang batin iki dadi samar, lan ing jeroning kita muncul undang-undang sing nentang paugeran Gusti, Gusti ngutus paugeran sing ditulis kanggo mulihaké, ngresiki saka rereged lan nerangaké undang-undang batin iki ing pikiran manungsa, lan maringi pandhuan paling ajeg tumuju kesalehan lan nyenengaké Gusti. Pungkasané, nalika malah hukum iki—sanadyan nerangaké pamenta kersané Gusti, lan ing wektu sing padha madhangi urip manungsa ing sesambungané karo hukum, lan kaya pangilon, nggambaraké citrané sing meh tansah reged lan cacad—mung mbukak kaluputané manungsa tinimbang mbeneraké; mung nunjukaké dalan, nanging ora maringi kekuwatan kanggo ngetutaké – banjur Gusti sing welas asih janji bakal mbukak dalan liya marang manungsa lan maringi undang-undang anyar. '*Lan Aku bakal maringi ati anyar lan roh anyar... Aku bakal nyelehake paugeran-Ku ing pikirané lan nulisé ing atiné; Aku bakal dadi Allahé, lan dhèwèké bakal dadi umat-Ku*' (Yer. 32:39, 31:33). Lan pancèn, Panjenengané wis paring lan terus paring paugeran uripé Roh ing Kristus Yesus iki (Rum. 8:2).

3) Sanadyan ukum iku wigati, nanging tetep, kaya-kaya, ana ing njaba wewengkon kamardikan. Kanggo makhluk sing merdéka manut dalan ukum, dhisik kudu ana persatuan sukarela antarané loro mau; lan supaya kuwi kelakon, kudu ana alesan sing ndadekake makhluk merdéka mau kanthi sukarela ngiket awaké dhéwé marang ukum. Makhluk sing ditarik kanthi paksa marang sawijining jinis tumindak ora bebas maneh, kaya undang-undang sing tanpa alesan meyakinkan kanggo ditaati ora bisa diarani undang-undang.

Cetha manawa dhasar-dhasar iki ora bisa dumunung ing kamardikané dhéwé—awit kamardikan kudu nampa dhisik dhasar-dhasar mau supaya bisa nyerah marang hukum kanthi kekuwatané dhéwé—uga ora bisa dumunung ing hukumé dhéwé, amarga hukum iku ora nduwé otonomi lan kamardikan. Dhasar-dhasar mau kudu digoleki ing sumber kamardikan lan hukum—yaiku kersané Gusti Allah, sing wis paring kamardikan lan netepaké hukum. Kanthi tembung liya, dhasar sing ndadekake manungsa kudu kanthi sukarela nyerahake kamardikané marang paugeran Gusti Allah iku padha karo dhasar sing ndadekake kersané Gusti Allah suci tumrap kita.

Karepé Gusti, nanging, kudu suci tumrap kita mung amarga iku pancèn karepé Gusti. Gusti iku Rajané kita. Kita kudu manut tanpa pitakon, nanging kanthi kersa, marang kabèh sing wis dipitnetepaké. Asma 'Gusti' dhéwé kuduné meksa kita sujud ing ngarep dhawuhé, amarga Panjenengané iku Pangerané kabèh. Mula, nalika ana paugeran diwenehake utawa paukuman dipratelake marang sapa wae ing Sabda Gusti, mesthi kasebut: 'Mangkono pangandikane Gusti'. Amarga *'sapa sing bisa mbantah Panjenengané?'* – kaya pangandikane Ayub (Ayub 23:13).

Ketaatan tanpa syarat nanging bebas marang Gusti Allah muncul kanthi alamiah ing jeroning kita 1) ing sisih siji, saka pangerten manawa Gusti Allah iku Pencipta lan Pangripta kita. Urip kita asalé saka Gusti Allah, kekuwatan kita asalé saka Gusti Allah, nasib kita lan kabèh sing kita duwèni uga asalé saka Gusti Allah: mula kepiyé bisa kita ora taat marang Panjenengané? Mulane, 24 para tuwa, sawise sujud marang Gusti Allah Kang Maha Kuwasa, padha nyanyi mangkene: *'Panjenengan pantes nampa kamulyan, pakurmatan, lan kawibawaan, awit Panjenengan sing nyipta samubarang kabeh, lan miturut karsa Panjenengan iku ana lan dicipta'* (Wahyu 4:11). Nabi Daud ndedonga: *'Parengna aku pangerten, supaya aku sinau dhawuh-dhawuh Panjenengan.'* Napa mangkono? Amarga *'Panjenengan sing ngracik aku lan mbentuk aku'* (Mazmur 118:73). Dheweke nerusake ngakoni marang Gusti Allah: *"Aku ora lali marang paugeran Panjenengan... Aku ngupaya kabeneran Panjenengan."* Napa mangkono? Amarga *"Aku kagungan Panjenengan... nyawaku ana ing tangan Panjenengan"* (Mazmur 118:94, 118:109). 2) Saliyane, saka kesadaran manawa Panjenengané dhéwé iku Hakim lan Pemberi Ganjaran kita. Sanadyan Gusti wis maringi kita kamardikan lan, amarga iku, sawetawis tingkat kamardikan, Panjenengané tetep kepéngin supaya kita mesthi nepaki tujuan kita, lan kanthi khusus lumantar dhawuh-dhawuh Panjenengané. Mulane, Panjenengané ora maringi kita ngetutaké hawa napsu atiné tanpa paukuman, nanging ngetutaké kita kanthi paugeran supaya kita manut. *'Panjenengané ora maringi pangaso... uga ora maringi siji waé tumindak ala,'* kandha Sirakh (Sir. 15:20). Mulane, sanadyan Panjenengané kandha, *'yen kowe kersa'* (Mat. 19:17, 16:24), Panjenengané uga nambahaké: *'Yen kowe ora kersa, lan ora manut marang Aku, pedhang bakal dikedhèni. Amarga tutuké Gusti wis ngandika tembung-tembung iki... Nanging murka-Ku ora bakal mandheg marang wong-wong sing mbantah Aku'* nganti padha manut (Yes. 1:20, 1:24; Wisdom 12:28). Mung loro raos iki—sanadyan ora tansah cetha dingerteni—sing kapacak ing saben sisih ing manah, sing mbentuk sajroning manah rasa ajrih ngajeni utawa rasa gumantung kita sakabehe marang Gusti, sing meksa kita sujud kanthi sukarela marang paugeran kersaning Gusti, utawa marang hukum. Ing atiné kita, pancèn rasa gumantung sakabèhé marang Gusti iki sing dadi dhasar siji-sijiné kanggo nyerahaké kabebasan kita marang hukum. Mula, saben rasa iki ringkih, manungsa nyerah marang tumindak tanpa hukum; lan kosok baliné, wong-wong sing nyerah marang tumindak tanpa hukum nglipur atiné kanthi rasa mandhiri saka Gusti. Padha kandha marang Gusti: *'Meninggalna kita; kita ora kepéngin weruh dalanmu. Sapa sing pantes supaya kita ngabdi marang Panjenengané?'* (Ayub 21:14–15). *'Gusti ora ndeleng, lan Allahé Yakub uga ora mangertos'* (Mazmur 93:7). *'Peteng ngubengi aku, lan tembok-tembok nutup aku... Sing Maha Luhur ora bakal kelingan dosa-dosaku'* (Sirakh 23:25). Mangkono uga St. Basil Agung kandha yèn kabèh kaburukan muncul saka kasunyatan yèn manungsa ninggalaké Sang Raja Agung lan sejati, siji-sijiné Raja kabèh lan Gusti Allah... lan luwih milih mrentah kanthi mbangkang marang Gusti tinimbang manut marang pamarentahané dhéwé. Sacara umum, Sabda Gusti ngenali sumber kajahatan yaiku lali marang Gusti (Ulangan 32:18) lan mbelakangi Gusti (ibid., 15).

Nanging sanadyan rasa gumantung sing nyakup kabèh iki mung, bisa diomongaké, minangka pranala perantara antarané hukum lan kabebasan. Gabungané kabebasan lan hukum kuwi, gilirané, kawangun amarga

pasrah sukarela kita marang hukum utawa marang kersaning Gusti. Sanadyan ana akèh alesan, Gusti ora meksa kita kanthi kekerasan, nanging nglilani kita tetep bébas, supaya kita dhéwé bisa pasrah lan nyawisaké kabebasan kita marang Panjenengané minangka kurban – siji-sijiné sesajen sing bisa diwènèhaké wong kanthi sukarela, sesajen marang Gusti sing pantes kanggo Panjenengané. Sifat sejati urip moral lan taqwa iku dumadi saka pangorbanan kamardikan marang Gusti; utawa, kanthi tembung liya, iku dumadi saka tekad kanggo nuntun tumindak batin lan tumindak lahir ora ana cara liya kajaba manut kersaning Gusti. Kanthi tekad iki urip moral sawijining wong diwiwiti lan lestari. Sabda Gusti nggambaraké iki ing wangun sumpah lan minangka kurban sukarela marang Gusti: *'Aku wis sumpah,'* kandha Dawud, *'lan janji netepi paugeran kabeneran Panjenengan... Trima, ya Gusti, kurban sukarela saka lambéku'* (Mazmur 118:106, 118:108); utawa ing wangun andhap asor ing ngarsané Gusti lan mbalèk marang Panjenengané, kaya déné ing kasus Ayub: *'Yen kowe mbalèk lan andhap asor ing ngarsané Gusti, lan mbusak kaluputan saka omahmu... Kang Maha Kuwasa bakal dadi Penolongmu'* (Ayub 22:23–30; Hos. 6:1); utawa kanthi nyamar minangka ngupaya Gusti: *'Upayaa marang Gusti; sajrone kowe isih bisa nemokake Panjenengané, nyuwunana marang Panjenengané; nalika Panjenengané nyedhak marang kowe, wong sing ala padha ninggalaké dalané lan wong sing nindakake piala padha ninggalaké pikirane, lan padha mbalik marang Gusti'* (Yes. 55:6–7); lan, pungkasané, ing konteks golek pangayoman ing Torèt lan ing Gusti Allah: *'Mripatku kesel ngenteni panyelamatanmu lan sabda kabeneranmu'* (Mazmur 118:81–82).

Ayo padha nyimpulake saka iki manawa nalika sawijining wong, kanthi kesadaran gumantung sakabehe marang Gusti, mutusake lumaku kanthi ajeg lan terus-terusan ing kersaning Gusti—utawa ing paugeran Gusti—dheweke bakal nggayuh tujuane utawa nepaki tujuane. Amarga bisa diomongake marang saben wong: mutusake netepi paugeran, lan kowe bakal tetep ana ing sesambungan karo Gusti. Ing wektu sing padha, nalika sawijining wong nyerah marang Gusti, Gusti dadi siji karo wong iku, lan wong iku dadi siji karo Gusti. Amarga mangkene pangandikane Gusti piyambak: *'Wong-wong mau bakal dadi umat-Ku, lan Aku bakal dadi Gusti Allahé: amarga wong-wong mau bakal mbalèk marang Aku kanthi sakabehing atiné'* (Yer. 24:7). Nabi sing suci Daud ngendika: *'Pundhènk, ya Gusti, yaiku netepi paugeran Panjenengan'* (Mazmur 118:57); tegesé, amarga kepéngin nduwèni Gusti minangka kagungané salawas-lawase, utawa, sing padha tegesé, supaya bisa manunggal karo Panjenengané, nabi sing suci iku mutusaké tansah netepi paugeran suci Panjenengané. Ing kasus Ayub, iki digambaraké minangka kawani ing ngarsané Gusti. Dheweke kandha yèn sapa waé sing mbalèk marang Gusti lan ngendhekaké dhiri ing ngarsané, Gusti bakal dadi Penolongé lan dhèwèké bakal *'nduwèni kawani ing ngarsané Gusti, ndelok swarga kanthi kabungahan'* (Ayub 22:26); déné wong sing ala – *'piyé dhèwèké bisa nduwèni kawani ing ngarsané?'* (Ayub 27:10).

Mula, standar urip moral sacara umum bisa diungkapaké ing paugeran ing ngisor iki:

c) Nglakoni kersaning Gusti supaya bisa ana ing pangembaran karo Gusti, utawa tetep ana ing pangembaran karo Gusti lumantar nglakoni kanthi aktif kersaning Gusti sing suci

c) Nglakoni kersaning Gusti supaya bisa ana ing pangayoman karo Gusti, utawa tetep ana ing pangayoman karo Gusti lumantar nglakoni kanthi aktif kersaning Gusti sing suci

Prentah iki diwartakake tanpa kendhat ing sakabehe Sabda Gusti, lan kasampurnane diparingake minangka sumber kabeh kabecikan, dene ora netepi dadi sumber kabeh kaburukan. Gusti janji marang Abraham berkah—ora mung kanggo dheweke, nanging uga kanggo keturunan sawise dheweke—kanthi syarat supaya dheweke lumaku ing ngarsane kanthi bener: *'Lumaku ing ngarsaning Aku kanthi bener'* (Kejadian 17:1); Gusti milih bangsa Israel, lan bangsa iki nyerahake awake dhewe marang Gusti, padha muni kanthi swara siji: *'Kabeh sing wis diandikakake Gusti bakal kita tindakake lan taati'* (Kaluwihan 24:7). Lan Sang Juruwilaha ngendika: *'Ora saben wong sing kandha marang Aku, "Gusti, Gusti", bakal mlebu ing kraton swarga, nanging mung wong-wong sing nindakake karsa Bapakku ing swarga'* (Mat. 7:21).

2) Standar urip moral Kristen

Standar urip moral sacara umum digambarke dening inti saka Prajanjian Lawas, utawa urip rohani manungsa ing kahanan asline. Kaya bocah sing manut, dheweke bakal mlaku kanthi andhap asor ing kersaning Gusti lan kanthi mangkono tetep ing sih-rahmaté lan urip ing sesambungan sing langgeng karo Panjenengané. Manungsa wis nduwèni kabèh sing dibutuhaké kanggo nggayuh tujuan iki, yaiku: kamardikan – murni lan tanpa alangan; kesadaran marang hukum – rasa ajrih marang Gusti sing cetha lan nyata; lan gumantung marang

Gusti – kuwat, mula dadi tekad sing ora goyah kanggo lumaku miturut kersané Gusti. Kaya déné lumantar pangriptaan, manungsa wis ditemtokake ing panggonané sing pantes, mangkono uga dhèwèké bakal tetep ana ing kono lumantar kakuwatan lan sumber daya sing diparingaké déning Sang Pangripta lan Panglantar sing welas asih.

Nanging nalika manungsa tiba, dhèwèké kena gangguan jembar, loro ing sajroning dhèwèké dhéwé lan ing sesambungané. Paseduluran karo Gusti pecah: amarga ikatan sumpah, manungsa ora wani ndelok munggah menyang swarga; inisiatif bébas dibelenggu déning dosa lan napsu; hukum dadi samar; Rasa gumantung wis ringkih, lan bareng karo kuwi tekad kanggo lumaku miturut kersaning Gusti uga ringkih banget nganti manungsa dhéwé ora bisa bali maneh. Dhèwèké kejiret ing ikatan perbudakan dosa déning pangeran pepeteng – setan.

Nanging sanadyan sawisé Runtuh, manungsa tetep dadi manungsa. Panggilan lan tujuane tetep padha: pangruman karo Gusti Allah; dalan kanggo nggayuh iku uga padha—mlaku miturut kersaning Gusti Allah, kang kudu ditindakake kanthi komitmen saka rasa gumantung marang Gusti Allah. Nanging, saka kabèh mau, manungsa ora bisa nepaki siji waé sarat mung nganggo upaya dhéwé. Ing saben bab, dhèwèké mbutuhaké pitulungan ilahi sing luar biasa. Mula saka iku, Allah Tritunggal—Bapa—liwat Putrané siji-sijiné lan Roh Suci, kersa netepaké ing bumi sawijining kraton sih rahmat, ing ngendi kabutuhan rohani manungsa sing paling penting kacukupi kanthi sampurna. Ing kéné, manungsa sing wis adoh saka Gusti dipersatukaké manèh karo Panjenengané lumantar Sang Gusti—Yesus Kristus—minangka Mediator siji-sijiné, sing nyawiji Gusti karo manungsa lan manungsa karo Gusti, lan nuntun wong-wong sing wis nyawiji mau marang sumbering gesang sejati; karsa bébas manungsa sing ringkih dibalèkaké manèh déning sih rahmat Ilahi; kakurangan ing netepi Hukum diganti dening pracaya marang Kristus Sang Juruwilujeng; rasa gumantung marang Gusti lan tekad lumaku miturut kersaning Gusti diuripake maneh lumantar tobat. Minangka asil saka pangapuran, lumantar pracaya marang Gusti Yesus Kristus, sih rahmat Ilahi mudhun marang sawijining wong ing sakramèn; sih rahmat iki, kanthi nglairaké manèh, nyawiji karo Gusti Yesus Kristus, lan lumantar Panjenengané lan ing Panjenengané karo Gusti Allah.

Iki minangka syarat paling pokok kanggo urip Kristen sing sejati. Cetha banget manawa aspek paling wigati yaiku: 1) persekutuan karo Gusti Yesus Kristus, ing Panjenengané sumber urip sejati diwahyukaké marang manungsa; 2) ing dalan tumuju pangibadah karo Kristus Juruwilaha lan ing pangibadah karo Panjenengané, ing ngisor iki perlu banget ing jero pribadhi lan, nganti sawetawis, saka pihak pribadhi: (a) pangapuran lan (b) pracaya – uga, saka ndhuwur, sih rahmat Ilahi, sing miwiti, mbentuk lan nyampurnakaké urip anyar ing Kristus ing jero hakekat pribadhi; (c) sih rahmat Ilahi. Saka panjelasan babagan aspek-aspek urip Kristen iki, 3) standar urip moral Kristen uga bakal cetha.

a) Persekutuan karo Gusti Yesus Kristus

1) Persekutuan karo Gusti Yesus Kristus

Saiki, ora ana cara liya kanggo manungsa mlebu ing persatuan sing urip karo Gusti kajaba lumantar Yesus Kristus. '*Ora ana siji wae sing bisa teka marang Rama kajaba lumantar aku,*' pangandikane Gusti (Yohanes 14:6). Mulane, '*ana siji Gusti Allah, lan siji Perantara antarané Gusti Allah lan manungsa—manungsa Kristus Yesus*' (1 Tim. 2:5), lumantar Panjenengané '*kita nduwé akses... marang Rama*' (Eph. 2:18). Manungsa, sawise adoh saka Gusti, wis ngalami telung karibetan: wis kena kutukané Gusti, dadi ora tertib ing sajroning dhèwèké, lan wis kapepet déning kuwasa setan – telung karibetan sing, miturut sipaté, njaga manungsa tetep pisah saka Gusti, saéngga nyedhak marang Gusti mung bisa kanthi mbusak karibetan mau. Gusti Yesus Kristus wis nylametake kita saka kabèh mau:

Panjenengané wis mbusak kutukan saka kita lumantar pati Panjenengané (Gal. 3:13), amarga '*Panjenengané dadi kurban kanggo kita*' (1 Kor. 5:7), lan '*kita wis disucèkaké lumantar kurban awaké Panjenengané*' (Ibr. 10:10). '*Ing Kristus, Gusti Allah wis ngrekonsiliasiké donya marang Panjenengané*' (2 Kor. 5:18–19) lan lumantar Panjenengané wis maringi manungsa '*kapercayan kanggo nyedhaki Panjenengané*' (Ibr. 10:19). Mula saka iku, para rasul nyuwun marang saben wong, atas jenengé Gusti Allah, supaya padha rukun manèh karo Panjenengané lumantar Kristus Yesus (2 Kor. 5:18–20).

Panjenengané wis marasaké sangsara kita, dadi kanggo kita kuwasa kaslametan (Rom. 1:17; 1 Kor. 1:24); kebak kuwasané iki, kita saya kuwat (1 Tim. 1:12) lan bisa nindakake kabèh (Fil. 4:13). Panjenengané maringi urip *marang kita sing biyèn mati amarga kaluputan* (Efesus 2:5), lan *ngluwari kita saka hukum dosa*

(Roma 8:2; Yohanes 8:36). Satemene, tanpa Panjenengané kita ora bisa nindakake apa-apa sing saestu becik (Yohanes 15:5).

Panjenengané wis ngrusak pakaryané setan, *'wis mbusak sing nyekel kuwasa pati'* (Ibr. 2:14), lan wis ngukum *'pangeran donya iki lan mbuwangé metu'* (Yoh. 12:31, 16:11); mulane, Panjenengané nggawa kabèh wong pracaya metu saka pepeteng mlebu ing pepadhanging Panjenengané sing éndah lan saka panguwasa Setan menyang Gusti Allah, ngagemaké marang wong-wong mau *"klambi prangé Gusti Allah sing sampurna, supaya bisa ngadhepi tipuané Setan"* (Eph. 6:11).

Nanging *'kasugihan Kristus sing ora bisa ditliti'* (Eph. 3:8) iku mung kasembunyi ing Panjenengané. Panjenengané kanggo manungsa iku *'kabeneran, kasucèkake lan pambebasan'* (1 Kor. 1:30), *'urip'* (Yoh. 1:4; Kolose 3:4) lan siji-sijine sumber kabèh *'berkat langit'* (Efesus 1:3, 1:10); ing Panjenengané kita *'digawe urip bebarengan... lungguh ing panggonan langit'* (Efesus 2:5–6), *'diangkat dadi anaké Gusti Allah'* (Roma 8:4–17); nanging mung wong-wong sing mlebu ing komuni sing urip karo Panjenengané lan kanthi mangkono raket manunggal karo Panjenengané—kaya anggota marang badan (1 Kor. 6:15) utawa kaya cabang marang pokok anggur (Yoh. 15:5)—sing sejatine nampa kabèh berkah sing wis disimpen kanggo kita ing Kristus lan diwahyukaké lumantar Panjenengané marang manungsa sing wis tiba. Mula saka iku, persekutuan karo Gusti Yesus Kristus diprentahake lan dianggep minangka berkah siji-sijine lan paling utama. Mangkono, Gusti piyambak ngendika marang para rasul: *'Tetep ana ing Aku, lan Aku ana ing kowe'* (Yohanes 15:4). Gusti Allah Rama, lumantar para rasul, nelokaké kita kanthi cetha *'ing pakelebènging Putrané, Gusti kita Yesus Kristus'* (1 Kor. 1:9); para rasul nyebut para pracaya minangka *'ingkang sami-sami nduwèni Kristus'* (Ibr. 3:14); padha ndedonga marang Gusti *'supaya Kristus manggon... ing manahé'* (Eph. 3:17); padha sedhik kanggo wong-wong sing wis nyimpang saka Kristus lan kuwatir nganti Panjenengané kabentuk manèh ing sajroning atiné (Gal. 4:19, 5:4); padha nyekseni dhiri yèn dhèwèké ora urip manèh kanggo dhèwèké dhéwé, nanging Kristus sing urip ing sajroning dhèwèké (Gal. 2:20), lan ngandhani saben wong supaya *'ngagem Kristus'* (Rom. 13:14), netepake minangka tujuan utama saka bangunan ilahi iki: *'supaya kita ana ing Putrané sing sejati, Gusti kita Yesus Kristus'* (1 Yoh. 5:20).

Mangkono kaparingaké yèn siji-sijiné cara kanggo lumaku bebarengan karo Gusti Allah yaiku lumaku bebarengan karo Gusti Yesus Kristus. Sang Juruwilujeng piyambak mratélakaké rahasia iki marang para rasul sing suci, pangandikane: *'Aku ana ing Rama, lan kowé kabèh ana ing Aku, lan Aku ana ing kowé kabèh'* (Yohanes 14:20). Mula Panjenengané mulang yèn Rama mung tresna marang wong-wong sing tresna marang Panjenengané (Putrané), rawuh marang wong-wong mau lan, bebarengan karo Panjenengané, *'ngadegaké omahé ing sajroning wong-wong mau'* (Yohanes 14:23, 16:27), lan Panjenengané ndedonga marang Rama: *'supaya padha dadi siji, kaya Panjenengan, Rama, ana ing Kula lan Kula ana ing Panjenengan, supaya padha uga dadi siji ing Kita'* (Yohanes 17:21). Para pracaya padha dadi peserta ing komuni mistik iki karo Gusti kita Yesus Kristus lumantar sakramen suci baptisan. Ing kéné padha dadi anggota Anggota Kristus lan nganggo Kristus, kaya sing diwulangaké Rasul: *'Amarga kabèh sing dibaptis mlebu ing Kristus wis nganggo Kristus'* (Gal. 3:27), lan ing wektu sing padha padha dadi peserta ing berkah-berkah sing wis dipikolehi Gusti kanggo kita: membenaran lan panguripan anyar. Wong sing kapendem ing baptisan dikubur bebarengan karo Kristus lan nampa kakuwatan pati Panjenengané – pangapura dosa (Rom. 6:3). Wong sing dibaptis muncul saka panggenan baptisan menyang urip anyar, minangka ciptaan anyar, *'supaya kita ora dadi budak dosa maneh'*, sing wiwit saiki ora duwe kuwasa maneh marang kita lan ora mrentah ing sajroning kita (Rom. 6:3–14). Rasul nyarios bab berkah-berkah iki: *'Nanging kowe wis disucèkaké, kowe wis disangkrèkaké, kowe wis dibenarké ing asmané Gusti Yesus Kristus lan lumantar Rohé Allah kita'* (1 Kor. 6:11).

2) Nanging, karunia sing diparingake ing wektu iki nuduhake owah-owahan paling jero sing kudu kelakon ing ati wong sing nyedhaki Gusti sadurunge baptisan, lan sing sejatine ngedegake dhasar, wiwitan, lan wiji urip Kristen sing sejati. Owahan-owahan iki yaiku pangubatan lan pracaya, kaya sing dadi syarat Sang Juruwilujeng marang sapa waé sing teka marang Panjenengané, kanthi ngendika: *'Mbalèkna lan pracaya marang Injil'* (Markus 1:15). Owahan-owahan mau kawangun ing jiwa lumantar sih rahmating Gusti – sing mèlu dhisik. Nanging ing Baptisan lan (Krismasi), sih rahmat mlebu ing atiné wong Kristen lan banjur manggon ing kana terus-terusan, mbantu dhèwèké urip minangka wong Kristen lan tuwuh saka kekuwatan siji menyang kekuwatan liyané ing urip rohani.

b) Tobat

a) Tobat

Sabab pokok urip sengsara, kaya sing kapacak ing kesadaran lan pengalaman kita, dumunung ing ringkihé rasa wedi marang Gusti, utawa rasa gumantung marang Gusti—ringkihé kadhangkala tekan pucuking wates, malah nganti ilang sakabehé rasa iku. Kekuatan sing nyurung urip dosa kita yaiku katresnan marang awak dhéwé utawa nyenengake napsu dhéwé; kanthi tembung liya, egoisme utawa sifat mementingake awak dhéwé. Nalika sikap egois iku pecah, rasa wedi marang Gusti—utawa rasa gumantung marang Gusti—urip maneh ing sajroning manungsa lumantar tobat. Manungsa urip ing kahanan pisah saka Gusti yen dheweke urip mung kanggo awake dhewe lan ora mikirake Gusti utawa swarga, utawa, miturut tembungé Dawud: *'dheweke ora ngetokake Gusti ing ngarepé'* (Mazmur 53:5, 85:14). Wong kaya ngono biasane kebak pikiran bab urusané dhéwé: apa iku kawruh, seni, pangkat, kulawarga, utawa malah seneng-seneng lan nyukupi napsu; padha ora mikir bab urip sawise mati, nanging padha ngupaya nyusun urip saiki supaya bisa urip tentrem lan, kaya-kaya, langgeng; dhèwèké ora ngulik batin, mula ora ngerti kahanan dhèwèké dhéwé utawa akibat sing bakal teka saka uripé, nanging tansah nganggep dhèwèké iku wong gedhé lan terus didorong déning kuwatir sing sia-sia; Dheweke ora tresna marang wong liya, nanging mung nglakoni miturut paugeran sing ditemtokake; mula dheweke siap nyebabake lara ati yen kuwi ora ndadekake dheweke katon ala; kadhangkala dheweke nindakake kabecikan, nanging kabèh mau mung asil saka jiwa (Epistle of the Eastern Fathers, Bab 3), kebak semangat tresna dhiri sing nyopot ajiné sejati. Kabèh iki diaku dening sapa wae sing wis bali marang Gusti, dene wong sing ora tobat, sanajan tetep ing kahanan iki—sanajan ing permukaan kadhangkala padha nyoba kanthi ketat mriksa awake dhewe lan uripe—ora bisa ngiyakinke awake dhewe manawa tumindaké ora ana regane lan ala. Setan, sing nguwasani manungsa lumantar dosa—sing manggon ing jerone bebarengan karo karsa dhéwé—nggebuk rohé ing kabèh kamardikané kaya turu letargik. Mula saka kuwi, padha nandhang wuta, kaku ati, lan apatis.

Wong ing kahanan kaya ngono ora bisa eling dhéwé nganti padhang ing sih rahmat Gusti sumunar ing pepeteng dosané. Setan nimpakaké pepeteng marang wong mau, ngiket ing jerat-jeraté, sing ora ana siji wae sing bisa uwal tanpa pitulungan saka dhuwur (2 Tim. 2:26). *'Ora ana siji wae sing bisa teka marang Aku,'* pangandikane Gusti, *'kajaba Bapa sing ngutus Aku narik dhèwèké... 'Sapa wae sing wis krungu Rama lan sinau saka Panjenengané bakal teka marang Aku'* (Yohanes 6:44, 45). Mula saka iku, Gusti piyambak *'ngadeg ing lawang lan ngetokké ketokan'*, kaya ngono, kandha: *'Bangun, he wong turu, lan tangi saka pati'* (Wahyu 3:20; Efesus 5:14).

Swara Gusti iki, sing nelpon, teka marang wong dosa, bisa langsung mlebu ing ati, utawa ora langsung, utamane lumantar Sabda Gusti, lan asring lumantar macem-macem kedadeyan ing njaba, ing alam lan ing uripe dhewe lan wong liya. Nanging mesthi nyentuh nurani, mbangunake, lan kaya kilat nyinari (kanthi cetha marang pikiran) kabèh sesambetan sing sah saka manungsa sing wis dilanggar lan dibengkokake. Mula saka iku, pakaryan sih rahmat iki mesthi katon liwat rasa ora tentrem rohani sing jero, kebingungan, wedi marang awaké dhéwé, lan ngremehake dhiri. Nanging, kuwi ora meksa wong kanthi kekerasan, nanging mung mandhegake wong mau ing dalan ala, sawisé kuwi wong mau bébas sakabehe kanggo mbalèk marang Gusti utawa klelep manèh ing pepetengé katresnan dhiri. Ing parabel Putra Sing Mbalèk, kahanan iki diungkapaké *nganggo* tembung: *'nyadar'* (Lukas 15:17).

Ing wong sing wis nresnani (tinimbang nolak) tumindak sih rahmat, sing nelukake lan madhang ing pepeteng ing batine, katon kemampuan istimewa kanggo nyumurupi bebener sing wis kawahyuk kanthi cetha, kaya-kaya ana pangrungu lan katresnan ati sing istimewa: *'mripaté kabuka'* (Kisah Para Rasul 26:18); *'Roh kawicaksanan... ing pangawikan kabeneran'* (Efesus 1:17) makarya. Tuladha iki ditemokake ing kabèh wong sing wis tobat (umpamane Maria saka Mesir, Eudokia, lan liya-liyané). Kasunyatan sing diwahyukaké bisa dipelajari sanajan tanpa pitulungan sih rahmat, nanging nalika kasunyatan mau mung kabentuk ing pikiran, biasané ora nembus jero ing ati. Nanging, ing sangisoré pangaribawa sih rahmat, ati diparingi gizi déning kasunyatan mau, nyerep lan nyimpen ing jeroné kanthi tuntas, dadi kaya spons sing ora tau wareg. Luwih saka kuwi, amarga wahyu dumadi saka Torèt lan Injil, nalika sing ngupaya nampa kabeneran sing kawahyu iki kanthi ati, dhèwèké ngalami loro jinis pangowahan: sawatara abot lan nyedhihaké, déné liyané maringi rasa lega lan panglipur marang jiwa. Nanging, gumantung marang kahanan wong sing lagi tobat, sepisanan lan sing paling utama, Hukum nindhès dheweke kanthi kabèh boboté lan nyiksa dheweke kaya wong sing salah. Rangkaian owah-owahan kaya ngéné ing ati mbentuk sakabèhé raos tobat.

Ing proses iki, langkah kapisan yaiku pangakuan dosa. Hukum nuduhaké marang manungsa kabèh tumindak sing dadi kewajibané—yaiku paugeran Gusti—dene nuranié nampilaké manéka tumindak sing bertentangan karo kuwi, kanthi nyadari yèn tumindak kuwi ora perlu kelakon, kabèh mau asil saka karsa

bébasé dhéwé lan asring ditindakaké kanthi sadar yèn kuwi salah. Asilé yaiku panghakiman batin tumrap kabèh, kaluputan, lan pelanggaran: wong iku ngrasa salah banget ing ngarsané Gusti, tanpa alesan lan ora bisa mbela dhiri. Mula saka iku, raos nyeri, sedhih, lan remuk bab dosa padha numpuk ing manah saka kabèh penjuru: rasa ngremehake awake dhewe lan nesu marang kapribaden ala dhewe, amarga dheweke pancen sing kudu disalahake; rasa isin amarga wis ngedhunake awake dhewe menyang kahanan sing ngremehake; wedi sing nyiksa lan pangajab marang bebaya sing bakal teka, amarga wis nglarani ati Gusti Allah sing Maha Kuwasa lan paling adil kanthi dosa-dosane; pungkasané, rasa bingung, ora ana daya lan ora ana pangarep-arep ngrampungake kekalahan: kepéngin ngusir kabèh kabecikan iki, nanging kayane wis ora bisa dipisahake saka awake dhewe; dhèwèké malah kepéngin mati, supaya bisa tangi manèh ing kahanan sing luwih becik, nanging dhèwèké ora nduwé daya kanggo nindakake kuwi. Ing wektu kuwi manungsa, saka jeroning atiné, wiwit njerit: *'Apa sing kudu tak lakoni... apa sing kudu tak lakoni!'* – kaya wong-wong padha njerit minangka wangsulane marang celaan Yohanes Pembaptis (Lukas 3:10, 3:12, 3:14) lan ing tembungé Rasul Petrus, sawisé mudhuné Roh Suci (Kisah Para Rasul 2:37). Ing kéné, saben wong—sanajan dhèwèké panguwasa utawa tokoh paling pinunjul ing donya—krasa yèn dhèwèké kejiret ing paukumané Gusti Allah lan sakabèhé tundhuk marang kuwasa Panjenengané, yèn dhèwèké *'ulér lan dudu manungsa, cemoho manungsa lan bab sing dibenci manungsa'* (Mazmur 21:7); tegesé, kabèh jati dhiri manungsa dibalèkaké dadi bledug, déné kesadaran babagan kawajiban marang Gusti—utawa rasa gumantung marang Panjenengané—urip manèh: gumantung sing sampurna lan ora bisa uwal.

Rasa kaya ngono langsung siap ngasilaké woh, yaiku nyurung wong supaya manut marang Gusti, utawa ing kéné, mbeneraké dhiri lan miwiti urip anyar manut kersané Gusti. Nanging ing wektu sing padha, saka ndhuwur, rasa murka Gusti lan sumpah-Nya nindhes abot marang manungsa, dene ing jero, kasadharan manawa ora kuwasa ngungkuli dhiri—amarga kakuwatan napsu lan karsa sing wis rusak, sing wis bola-bali diuji—nggawe manungsa kaku lan ora bisa obah. Mula, manungsa ngadeg kaya lumpuh, malah ora wani obah sanadyan mung sak obah. Ing kéné pitulungan sing pas teka marang dhèwèké: ing siji sisih, iman; ing sisih liyané, kakuwatan kang kebak sih kang mbantu nindakake saben pakaryan becik.

c) Iman

b) Iman

Wong dosa sing remuk amarga paukuman tegas saka hukum ora bisa nemokake panglipur ing endi wae kajaba ing Injil – panginjilane Kristus Juruslamet, sing rawuh ing donyané wong dosa kanggo nylametaké. Tanpa Yesus Kristus – Gusti wong-wong sing diukum déning Hukum – ora bakal ana dalan kanggo wong-wong dosa uwal saka putus asa; mulané diwartakaké yèn Sang Juruwilujeng rawuh khusus kanggo wong-wong mau. *"Aku ora teka,"* pangandikane, *"kanggo nelpon wong sing bener, nanging wong dosa supaya tobat"* (Lukas 5:32); lan maneh: *"Putraning Manungsa teka kanggo nggoleki lan nylametaké sing kesusar"* (Lukas 19:10). 'Iki kanggo sapa Injil diwartakaké,' ngajar Saint Tikhon, 'kanggo wong mlarat, yaiku wong-wong sing ngakoni kamlaratan rohani, ora nemokaké kabeneran ing sajroning atiné ing ngarsané Gusti, nanging mung weruh kasangsaran; kang luluh atiné, yaiku wong-wong sing atiné kélangan kaya panah amarga sedhih marang dosané... 'Lairé Torèt iku guru kita... marang Kristus' (Gal. 3:24). Kanthi mbukak kaluputan lan kelemahan kita, Kitab Kasuasan meksa kita golek dalan liya lan, kaya-kaya nyekel tangan kita, nuntun kita marang Kristus; amarga ing kasangsaran ati ora ana pangayoman liya kajaba Kristus, Sing *'Dheweke piyambak nggawa dosa-dosa kita ing awaké dhéwé ing kayu salib'* (1 Pet. 2:24) lan Panjenengané, *'sing ora nate ngerti dosa, Gusti Allah nggawe dadi dosa kanggo kita, supaya kita bisa dadi kabenerané Gusti Allah ing Panjenengané'* (2 Kor. 5:21)... Supaya iman Injil bisa ngakar ing ati, wong kudu sepisanan ngakoni kelemahané dhéwé lan ngrasakké kanthi cetha murka Gusti, kutukané, paukumané, lan paukuman sing wis disiyapaké kanggo wong-wong sing dosa. Mung sawisé kuwi, ing ati sing wis dibersihaké lan disiyapaké déning rasa wedi iki kaya geni, iman wiwit ngakar lumantar Roh Suci."

Kaya lemah garing nyerep udan lan wong kesel amarga panas diuripi maneh dening lembab sing nyegerake, mangkono uga nyawa sing disiksa dening nuranine nyerep kabar kabungahan saka Injil, lan ati sing nyesel ngrungokake kanthi kabungahan pesen panglipur bab iman.

Ing kéné, kabèh diwiwiti kanthi pangawruh marang Gusti kita Yesus Kristus, utawa pangawruh marang rancangan panyelamatan ing Panjenengané—kaya sing dijuluké Rasul marang wong-wong Éfésus: *'supaya kowé padha mangertèni'* (Éf. 1:18). Pangawikan kaya ngono iku dadi syarat sing perlu kanggo lairé pracaya, utawa dadi titik wiwitan saka pambentukané; awit kepiye wong bisa pracaya tanpa ngerti apa sing

dadi obyek pracayané? Mulané, para rasul diutus kanggo mulang wong liwat panginjilané, yaiku kanggo nuduhaké marang wong-wong apa iku kabeneran (Mat. 28:19). '*Kepiye wong-wong mau bisa pracaya,*' pangandikane Rasul, 'yen ora *padha krungu saka pangkotbah?*' (Rom. 10:14). Kanggo wong-wong sing ngelak kaslametan, kawruh iki digandhengake karo kabungahan; iku ngisi sakabehing atine, narik sakabehing pangerten lan ninggalake dheweke kanthi kepinginan kanggo krungu luwih akeh, sinau luwih akeh, lan mangerteni luwih jero. Wong Atena, uga Agrippa lan Festus nalika khotbahé Rasul Paulus, maringi pratandha samar babagan iki (Kisah Para Rasul 17:32; 26:28–32).

Nanging iki waé durung dadi pracaya. Pangawikan sing sejati, nalika ditampa kanthi tulus, banjur ditututi keyakinan sing jero ing sajroning ati marang kabeneran Injil—yaiku, yèn kaslametan manungsa pancèn wis disiyapake kaya sing diwartakaké, lan yèn ora ana dhasar liya kanggo kaslametan manungsa, uga ora bakal ana, kajaba ing Gusti Yesus Kristus. Keyakinan sing jero iki dadi ciri khas pracaya. Akeh wong sing mangerteni rencana panyelamatan kanthi akal, nanging ora kabeh nduweni iman. Wong sing precaya sejati iku temenan ing atine marang iman marang Kristus nganti ora mung ngakoni Panjenengane tanpa wedi, nanging uga tetep ajeg ing pangakuan iki nganti getih: iku luwih kinormatan tinimbang uripe dhewe.

Puncak kasampurnaning iman, nanging, yaiku keyakinan pribadi sing paling cetha manawa Gusti wis nylametake aku kaya Panjenengané wis nylametake saben wong liya; kaya Panjenengané wis mbusak kutukan saka saben wong, mangkono uga Panjenengané wis mbusak saka aku; kaya Panjenengané iku Uripé saben wong, mangkono uga Panjenengané iku Uripku. 'Wong pracaya sejati,' kandha Santo Tikhon, 'ngakoni bebarengan karo Rasul: "*Aku urip miturut pracaya marang Putraning Allah, kang tresna marang aku lan nyawisake dhiri kanggo aku*" (Gal. 2:20). Putraning Allah tresna marang donya kabèh lan nyerahake dhiri Panjenengané kanggo donya kabèh, nanging Rasul Paulus nganggep tumindak agung sih-rahmaté mau minangka tumindak kanggo dhèwèké dhéwé. Lan Santo Damascene nyanyi: 'Panjenengan wis nylametaké aku, manungsa... Panjenengan rawuh marang aku, nggoleki aku sing wis kesasar' (Nada 3, Hymne 4). 'Ing iman kaya ngono dumunung inti sejati saka kabungahan Kristen', amarga saka iku ing ati lair maneh rasa nyelamet sing sejati ing Gusti, rasa bebas saka kutukan lan murka Gusti, lan kesadaran bab rekonsiliasi pribadi karo Gusti lumantar Gusti Yesus Kristus. "Iman kaya ngono," pangandikane Saint Tikhon, "mbebasake manungsa saka dosa, sumpah, lan neraka; nggawa kabungahan rohani, kabungahan ing Gusti Juru Panyelamet, ing kabecikan lan katresnan Panjenengané marang kita pribadi, lan tentrem tentremé ati, kaya pangandikane Rasul: '*Wus dianggep bener lumantar pracaya, kita nduwé tentrem karo Gusti Allah lumantar Sang Juruwilahan kita, Yesus Kristus*' (Roma 5:1)." Babagan apa sing kelakon ing ati para wong Galatia amarga pangaribawa iman iki, Rasul kandha mangkene: "*Mangkono bungahmu wektu kuwi? Aku dadi saksi tumrap kowe, yèn bisa, kowe mesthi nyopot mripatmu dhéwé lan maringi marang aku*" (Galatia 4:15).

Kabèh pakaryan kaslametan iman sing kasebut ing Kitab Suci iku kagolong iman iki. Wohé sing paling utama, lan kaya dhasar saka kabèh sing liyané, yaiku pembenaran. "Iku (St. Tikhon) kanthi misterius nyawiji nyawa wong pracaya karo Kristus, kaya panganten wadon karo panganten lanangé (Hos 2:20; 2 Kor. 11:2). Kanthi mangkono, Kristus mbusak saka nyawa kaya ngono kutukan, paukuman lan kabèh rereged dosa, lan ing panggonané paring berkah, kasucèn lan kasuciyané (1 Kor. 1:30). Kaya panganten wadon, Panjenengané ngagemaké dhèwèké nganggo jubah wungu murni kabeneran, supaya ing ngarsané Panjenengané lan Bapaké ing swarga dhèwèké katon suci lan, kaya putri raja, '*hias lan dihias*' nganggo busana rohani (Mazmur 44:10). Nalika merenung bab berkah iki, nabi mau kanthi kabungahan rohani kandha saka jeroning atiné sing dianggep pantes nampa iki: '*Muga-muga atiku bungah ing Gusti, amarga Panjenengané wis maringi aku busana kaslametan lan mbungkus aku nganggo sandhangan kabungahan; kaya marang panganten lanang, Panjenengané wis masang mahkota ing sirahku, lan kaya marang panganten wadon, Panjenengané wis ngias aku nganggo kaendahan*' (Yesaya 61:10). Perlu, nanging, kudu dipun mangertosi, menawa kados dene sih kapitadosan ingkang kados makaten punika kaparingaken kanthi khusus ing sakramen Baptisan—ing pundi, kados pangandikane Chrysostom, nalika badan kaselup ing toya kita kaparingan kaleresan lan adopsi dados putra—makaten ugi ing ngriki kacathet raos pungkasaning kapitadosan, yaiku pangalaman nyata babagan kaslametan lan kaleresan ing Gusti; awit sapa wae boten saged ngraosaken punapa ingkang boten wonten. Mula, ing Baptisan dhéwé, nalika ditampa kanthi iman, iman kasampurnakaké.

d) Rahmat (koperatif)

c) Rahmat (kerjasama)

Wong sing, kaya-kaya, wis rusak amarga paukuman hukum, urip maneh nalika mlebu ing alam iman, nemokake kabungahan ing atiné; padha ngangkat sirah sing biyèn menunduk amarga sedhih, lan sing biyèn lesu dadi kebak semangat. Luwih iman saya tuwuh, luwih mantep kapercayan ing atiné yèn kanthi pitulungané Gusti dhèwèké bisa nepati hukum lan upaya kuwi bakal ngasilaké woh; ing wektu sing padha, niat becik kabentuk lan saya kuwat kanggo nyawisaké dhiri kanthi teges ngabdi marang Gusti kanthi lumaku miturut hukumé. Nganti wong wis yakin marang rahmat lan pitulunganing Gusti, dhèwèké ora bisa nggawe tekad sing teguh kanggo urip manut kersaning Gusti (1 Petrus 1:3). Mula, nalika rasa percaya marang Gusti lan berkahé Gusti—sing diwutahaké ing manah lumantar pracaya marang pati welas asihé Gusti Yesus—maringi kapastian yèn Gusti ora bakal ngremehké, ora bakal nampik, lan ora bakal ninggalaké dhèwèké kanthi pitulungané kanggo nepati Hukum demi Gusti; banjur, adhedhasar rasa iki kaya ing watu, sawijining wong nggawe sumpah sing teguh kanggo ninggalake kabeh lan nyawisake awake dhewe sakabehe marang Gusti, tanpa watesan apa wae; dheweke kaparingan semangat kanggo kasucen lan kasucen sing nyakup kabeh, kanthi sengit marang dosa, nanging uga karo rasa wedi, nalika ing wektu sing padha ngarep-arep kekuwatan lan pitulungan ilahi... Ing kéné dumadi titik balik ing kersané: wong nemokaké dhèwèké ana ing kahanan sing padha karo putra sing mubadzir nalika dhèwèké kandha, '*Aku bakal tangi lan lunga*' (Lukas 15:20).

Niat sing teguh iki, nanging, mung dadi prasyarat kanggo urip manut Gusti, lan dudu uripé dhéwé. Urip iku kuwasa kanggo tumindak. Urip rohani iku kakuwatan kanggo tumindak sacara rohani, utawa manut kersaning Gusti. Manungsa wis kelangan kakuwatan iki; mula, nganti diparingi maneh, dhèwèké ora bisa urip sacara rohani, sanadyan akèh tekad sing digawe. Mulané, pancuran kakuwatan kang kebak sih marang jiwa wong pracaya iku pancèn wigati banget kanggo urip Kristen sing sejati. Urip Kristen sing sejati iku urip saka sih-rahmat. Siji wong bisa nggayuh tekad suci, nanging supaya bisa tumindak miturut tekad kuwi, sih-rahmat kudu nyawiji karo rohé. Liwat nyawiji iki, kekuwatan moral, sing wiwitane mung katandha karo gelombang inspirasi kapisan, kaukir ing roh lan tetep ana ing kono salawas-lawase. Mangkono, ing pamulihan kekuwatan moral roh iki dumadi pakaryan panguripan manèh sing kasampurnakaké lumantar baptisan; amarga ing baptisan wong nampa loro: membenaran lan kakuwatan tumindak '*miturut Gusti Allah, ing kabeneran lan kasuciyaning kabeneran*' (Efesus 4:24). Mangkono, urip Kristen sing sejati diwiwiti nalika baptisan, sing diarani '*adus lair maneh lan pambaruan dening Roh Suci*' (Titus 3:5), lair anyar (Yohanes 3:5), lan wong sing dibaptis iku sawijining '*pangriptaan anyar ing Kristus Yesus*' (2 Korinta 5:17).

Wiwit wektu iku, sih rahmat sing wis manggon ing sajroning manungsa tetep ana ing kono, mbantu supaya wong mau '*setya* marang Gusti *nganti pati*', supaya bisa nampa '*mahkota gesang*' (Wahyu 2:10); amarga kabèh wong pracaya '*dijaga déning kakuwatané Gusti lumantar pracaya kanggo kaslametan sing wis siap kawahyukaké ing wektu pungkasan*' (1 Pet. 1:5). Sawise nampa kuwasa iki, manungsa mlaku kanthi yakin marang kasampurnaning hukum Ilahi, utawa mlaku kaya singa, percaya, ing sangisore pangayoman rahmat Ilahi sing ora kendhat, manut pandhuané "*kanthi kabungahan lan ajrih*" (Mazmur 2:11) lan ngupaya ing pakaryan sing nyenengake Gusti, ngrasakake kekuwatane ing Gusti nalika uga nyadari banget kelemahane dhewe. Saka titik iki, uripé wong pracaya kabèh kabuka miturut urutan ing ngisor iki: kanthi andhap asor lan semangat, dhèwèké nampa sarana pangsuci kang kebak sih—Sabda Gusti lan sakramèn—nalika sih ing wektu iki makarya ing jeroné kanthi manéka cara kanggo padhangaké lan nguataké dhèwèké. Saka titik iki, nalika lumaku ing urip ing donya terus lumaku, urip rohani wong Kristen alon-alon tuwuh lan mateng, maju saka kekuwatan marang kekuwatan '*kanthi Rohing Gusti*' (2 Kor. 3:18), '*nganti kita kabeh tekan... ukuran pangwujuding Kristus sing sampurna*' (Eph. 4:13). Mula saka iku, kanthi teges sing ketat, ora ana siji tumindak sing ditindakake tanpa sih-rahmat, lan ora ana siji tumindak sing ora kanthi sadar diparingi pangalembana marang sih-rahmat mau. Sejatine, pangalembana mau diparingake wiwit ing wiwitan—amarga sih-rahmat maringi inspirasi—lan uga sawise rampung—amarga sih-rahmat maringi kekuwatan. '*Gusti Allah sing makarya ing sampeyan, loro-lorone kersa lan tumindak manut karsa-Nya sing becik*' (Fil. 2:13). Kabeh sing dibutuhake saka sawijining wong yaiku kepinginan sing semangat kanggo tetep ing tatanan pangreksan ilahi iki, nglakoni urip sing becik miturut moral, lan pasrah kanthi teges marang pituduh Gusti Allah.

Kabeh sing kene diatributake marang Baptisan Suci iku kelakon ing sakramen Tobat kanggo wong-wong sing teka ing ngarsane Gusti supaya dibersihaké saka dosa-dosa sing ditindakake sawisé Baptisan.

Cara kerjane sih rahmat, loro-lorone sing nyiapake lan sing tetep ana ing manungsa—bareng karo bedane antarane loro-lorone mau, lan sesambungané sing pungkasan karo karsa bébas lan dosa sing nggodha manungsa—kabeh diterangake kanthi rinci déning Sang Begja Diodokhus, Uskup Photiki. Karya, jilid 3,

utamane bab 76 nganti 90. Bab sing padha ditemokake ing Kuliah Kateketik. Nanging ora ana panggonan sing nerangake bab iki luwih tuntas tinimbang ing Wacana lan Ucapan Macarius Agung.

3) Standar urip moral Kristen lan sifaté

3) Standar urip moral Kristen lan sifaté

Mangkono, tujuan pungkasaning manungsa mesthi dumunung ing pangembaran karo Gusti Allah. Mula, nalika manungsa tiba adoh saka Gusti Allah lan ora bisa mbalekake pangembaran mau kanthi kekuwatané dhéwé, kanthi sih-rahmaté Gusti Allah Sang Manungsa-Gusti—Kristus Yesus—rawuh, supaya lumantar Panjenengané manungsa bisa mlebu ing pangembaran karo Gusti Allah. Mangkono, tujuan pungkasan dadi persekutuan karo Gusti Allah lumantar Kristus Yesus – Gusti kita. *'Ora ana siji wae sing bisa teka marang Rama kajaba lumantar Aku,'* pangandikane Gusti (Yohanes 14:6).

Jalan sing ditemtokake kanggo manungsa supaya bisa nggayuh tujuan iki mesthi yaiku lumaku miturut hukumé Gusti, miturut dhawuh-dhawuhé, utawa miturut kersané Gusti. *'Sawise netepi iku, manungsa bakal urip kanthi iku'* (Galatia 3:12). Mula, nalika manungsa dadi pelanggar Hukum, dheweke mung bisa ngarep-arep nggayuh tujuane kanthi nampa kabeneran saka wong liya. Kabeneran sing ditampa iki ngisi kakurangan kabeneran ing urip kita lan ngidini kita cedhak karo Gusti Allah. *"Amarga apa sing ora bisa ditindakake Hukum, amarga kuwi dilemahake dening daging, Gusti Allah wis nindakake kanthi ngutus Putrané ing rupa daging sing dosa, kanggo ngukum dosa ing daging, supaya kabeneran Hukum bisa kasampurnakaké ing kita, sing ora mlaku manut daging nanging manut Roh"* (Rom. 8:3–4). Pangerten iki digayuh lumantar pracaya marang Kristus. Mula saka iku, kudu diomongake: dalan menyang tujuan kanggo manungsa tetep padha saiki—panggenapan Toret—nanging sing kasampurnakake lumantar pracaya. Kabeh dosa-dosa wong sadurunge wong mau diowahi lan kabeh kalepatan sawise diowahi kabusak dening pracaya, saengga sacara umum, gesang kita kabeh katon bener ing paningal Gusti mung lumantar pembenaran pracaya marang Gusti kita Yesus Kristus.

Nggayuh tujuan mesthi dadi tumindak kamardikan manungsa. Mula, nalika amarga dosa sawijining wong kelangan kasampurnan kamardikane lan tiba ing sangisoré sangkèk dosa lan setan, dhèwèké ora bisa bali menyang kahanan sing bisa nerusaké tumuju tujuan kajaba kanthi mecah ikatan-ikatan mau lumantar sih rahmat Gusti lan nampa iku minangka pitulungan—kanggo nolak lan ngungkuli mungsuh-mungsuhé. Sanajan saiki, manungsa tumindak miturut kersané dhéwé kanggo kabecikan, nanging mung amarga sih rahmat. Dhèwèké *'kuwat lumantar Gusti'* (2 Kor. 10:4). Mula, saiki manungsa lumaku kanthi bébas tumuju marang tujuwané, nanging kanthi kamardikan sing wis dibalèkaké lan terus dikuatké déning sih rahmat.

Dhasar urip moral mesthi wae yaiku rasa gumantung marang Gusti, lan intine dumunung ing nyerahake kamardikan marang Gusti. Mula, nalika kabèh iki rusak amarga dosa, manungsa mung bisa miwiti urip manut Roh nalika rasa gumantung marang Gusti diuripaké manèh ing sajroning atiné déning sih rahmat Ilahi sing tumindak lumantar tobat; lan minangka asilé, lumantar pracaya, muncul tekad kanggo nyerahaké kabèh dhiri marang kersaning Gusti, utawa nyawisaké kamardikané minangka kurban marang Gusti. Iki kasaksian lan disegel ing baptisan, ing ngendi wong nyingkiri Setan, kabèh pakaryané lan kabèh pangabdiané, lan nyerahaké dhiri kanthi iman marang Gusti Yesus Kristus; mulané baptisan diarani *'nurani sing resik'* utawa prajANJI (1 Pet. 3:21). Mangkono, wiwitan lan watak urip moral sawijining wong dumunung ing pangorbanan kamardikané marang Gusti Allah kanthi semangat gumantung marang Panjenengané, kang kawujud liwat sumpah nalika baptisan (utawa pangapuran), minangka asil saka owahing karsa amarga pangapuran sing tulus nyesel marang kasangsarané.

Sabanjure, prinsip umum urip moral—tetep ing persekutuan karo Gusti lumantar panggenapan kersané kanthi sukarela lan aktif—kudu diajokaké kaya mangkéné: tetep ing pangembaran karo Gusti Allah lumantar Sang Kristus ing Pangeran kita, kanthi aktif dipandu lan dikuatake dening sih-rahmat, lumaku miturut kersaning Gusti Allah, kang kacumponi lan kasampurnakake lumantar pracaya marang paundhungan tanpa wates saka Sang Panebus, kaya sing wis kowe janjekake kanthi khidmat ing ngarepe Gréja nalika baptisanmu (utawa ing sakramèn tobat).

Miturut prinsip iki lan sipat sejati urip Kristen sing sejati, urip iku kudu nduwèni ciri-ciri pokok lan khas ing ngisor iki, kang bisa digunakaké saben wong kanggo mriksa dhiri, *'apa padha ana ing pracaya'* (2 Kor. 13:5).

Urip Kristen sing sejati iku:

1) Nyawiji karo Kristus ing Gusti Allah. Sawise netepake awake dhewe ing Gusti Allah nganggo pikiran lan ati lumantar Gusti Yesus Kristus, wong Kristen tumindak ing ngarsane Gusti Allah, manut kersane Gusti Allah, kanggo kamulyane Gusti Allah, lan kanthi kakuwatan Gusti Allah. Kanthi pikiran lan atine, dheweke kapendem ing Gusti Allah.

2) Lepas saka hawa napsu, utawa tanpa pamrih. Wong Kristen diunggahaké ngluwihi kabèh sing ana ing sajroning lan sakubengé dhèwèké nganti dhèwèké ora kagandhèng karo kabèh ikatan donya lan pangarep-arep donya: '*Golekna apa sing ana ing dhuwur, ing ngendi Kristus lungguh ing sisih tengené Gusti Allah*' (Kolose 3:1). Sapa waé sing nyedhak marang Kristen kanthi mung nyandhak pangarep-arep ing urip iki waé, iku '*sing paling mlarat saka kabèh wong*' (1 Kor. 15:19).

3) Sanggup ngorbanake dhiri. Sawise ngalami apa akibaté yen mlaku manut karsa daging lan pikirané dhéwé, wong Kristen, kanggo nyenengake Gusti, nolak kabèh kepinginané dhéwé kanthi rasa muak amarga iku kagolong kepinginané dhéwé, lan kapan wae kersaning Gusti mbutuhake, nglakoni paukuman marang awaké dhéwé tanpa welas asih, malah kanthi ketegasan, loro-loroné tumrap gerakan alamiah saka ati, pikiran, lan karsa, uga tumrap napsu lan panjaluk daging lan donya.

4) Militan. Kanthi sih rahmat, wong Kristen wis lair menyang urip anyar manut Gusti, nanging wiji ala sing ndhelik ing jerone durung musna. Mula saka iku, sajrone uripé ing donya, '*daging kepéngin nglawan Roh, lan Roh nglawan daging*' (Gal. 5:17). Ngadeg ing sisih kabecikan lan nahan serangan dosa, wong Kristen, '*ngagem kabèh pakarangé Gusti Allah*' (Eph. 6:11), nolak lan ngungkuli iku.

5) Waspada lan wicaksana. Supaya siap ngadhepi lan bisa nolak serangan rohani sing ora kendhat lan ora kaduga saka njaba lan saka njero—utamane saka setan—wong Kristen kudu '*wicaksana lan waspada*', lan tetep waspada (1 Pet. 5:8; 1 Tes. 5:6). Saka ésuk nganti sonten, padha ngadeg ing gapura atiné dhéwé, ngawasi mungsuh ala sing nyusup nyoba ngganggu tentrem lan kasucian batiné.

6) Disiplin dhiri. Kabèh kekuwatane, rohani lan jasmani, tansah digegem—kadhang kanggo nolak kecenderungan marang ala, lan kadhang kanggo meksa dhiri nindakake kabecikan. Iki loro arah penting saka karsa sing tekad ngabdi marang Gusti.

7) Kerepotan, nanging paling manis. Wong Kristen ngupaya mlebu liwat gapura sing sempit, nanging uga ngrasakake '*kabeneran, katentreman lan kabungahan ing Roh Suci*' (Rom. 14:17).

8) Tekun. Kanthi geni semangat kang suci, wong Kristen, '*tansah ngluhuraké pakaryané Gusti*' (1 Kor. 15:58), '*ngliwakaké apa kang wis kliwat lan nguber apa kang ana ing ngarep*' (Fil. 3:13), diowahi saka kamulyan marang kamulyan, supaya bisa nggayuh '*ukuran pangwujuding Kristus sing sampurna*' (Ef. 4:13).

9) Dianyari déning Gusti, mula asring wohé lan andhap asor. Wong Kristen ngrasa ing sajroning dhiri, kaya sing diandharaké Rasul: '*Aku bisa nindakaké kabèh lumantar Kristus sing nguwatké aku*' (Filipi 4:13), lan ing wektu sing padha ngakoni: '*Apa sing ana ing aku sing ora kuduné tak tampi?*' (1 Kor. 4:7), mulane sanadyan akèh pakaryan becik, padha ngupaya lan ngenteni pembenaran pungkasan mung saka Kristus, Sang Juruwilujeng.

II. Ciri khas kagiatan Kristen minangka upaya moral

Ciri-ciri iki minangka atribut sing ora bisa dipisahake saka tumindak moral Kristen, sing kudu ana ing saben tumindak Kristen, gedhe utawa cilik, lan sing mbedakake saka tumindak sing padha nanging ora Kristen. Amarga iku ora mung dumadi saka tumindak Kristen, nanging ditemtokake dening kaputusan rasional lan bebasé wong Kristen lan dibutuhake déning struktur batin roh moral Kristen, iku njupuk wujud aturan lan pantes diarani hukum tumindak moral Kristen sacara umum.

Adhedhasar iki, definisi saka ciri-ciri lan atribut kasebut kudu dijupuk saka prinsip-prinsip urip Kristen sing wis diterangake ing ndhuwur, sing nemtokake struktur batine. Kita mung perlu nliti tumindak moral kaya ngono ing padhangé prinsip-prinsip iki, lan ciri-ciri moral Kristené bakal cetha kanthi sendirine.

Ing diskusi umum babagan aktivitas moral manungsa, sing diidentifikasi yaiku:

- 1) Kahanan kanggo moralitas tumindak.
- 2) Pelaksanaan tumindak moral.

3) Aturan kanggo nemtokake ajining moral saka tumindak.

4) Jinis-jinis moralitas sing cocog karo tahap-tahap urip moral, apa sing nuntun marang kabecikan utawa kaburukan.

Tindakan moral Kristen uga dianggep saka perspektif sing padha, nanging ing saben kasus nduwèni ciri khas dhéwé sing kuduné dingerteni kanthi apik déning wong Kristen.

4. Sarat-sarat moralitas tumindak – umum lan Kristen

Kahanan-kahanan iki yaiku: (a) kesadaran dhiri lan (b) karsa bébas.

1) Kesadaran dhiri

Wong sing bisa lan wajib nindakake tumindak moral kudu waras, utawa kudu sadar marang awake dhewe, kahanan saiki, lan sesambungané. Tumindak sapa waé sing ora waras, ora ing pikiran sing bener, utawa ora sadar marang awake dhewe, ora nduwé status moral – kaya tumindaké wong sing ringkih akal, sing gangguan jiwa, sing lagi turu, utawa sing durung sadar sawisé turu.

Nanging kesadaran kaya ngono ora kena mung dadi jinis kesadaran umum lan alamiah sing ing kono wong mbedakake awake dhewe minangka awake dhewe ing lingkungan panggonane; nanging uga kudu dadi kesadaran moral sing khusus, sing dikenal minangka kesadaran dhiri, ing ngendi wong ngenali awake dhewe minangka wong sing kawajiban tumindak kanthi pantes, nindakake pakaryan tanggung jawab sing kena dipertanggungjawabake. Mula saka iku bocah-bocah, sing durung nggayuh kesadaran dhiri kaya ngono, diparingi pangapura kanggo kabèh kaluputane lan, lumantar pakaryan becik, mung maringi sinar pangarep-arep sing ringkih (), sanadyan isih samar; kosok baline, wong diwasa bakal nampa celaan abot nalika ngidini awake dhewe kelangan ketenangan lan tumindak ora pantes minangka manungsa lan miturut pangkat lan panggonané.

Nerapake sipat pungkasan iki marang wong Kristen, kita kudu nuntut saka dheweke sawijining jinis kesadaran dhiri sing khusus, yaiku kesadaran Kristen. Manawa iki kudu dadi bab istimewa ing dhèwèké katon saka kasunyatan yèn lumantar lair manèh, dhèwèké wis dadi béda – anyar, ora mung ing pikiran nanging uga ing tumindak; mulané dhèwèké uga kudu lair manèh ing kesadaran dhiri. Apa sing kudu kalebu ing kesadaran dhiri iki cetha saka kahanan nalika dhèwèké mlebu ing panggenan baptisan utawa tobat, lan kahanan nalika dhèwèké metu saka kono, utawa apa sing dadi dhèwèké ing jeroné. Dheweke meh binasa – lan saiki wis kaslametake; dheweke tatu – lan saiki wis mari; dheweke ditolak – lan saiki wis ditampa dadi anak; dheweke tumindak miturut karsa dhéwé – lan saiki wis ngiket awake dhéwé marang patuh lumantar sumpah. Kabèh iki kudu muni ing atiné lan, nalika digandhengake, mbentuk inti sejati saka apa sing dirasakake déwèké minangka wong ing Kristus Yesus. Ing pangertèn panyembuhan lan kamardikan iki, dhèwèké kudu ngenali dhiri minangka abdi Kristus, makarya lan nyambut gawe kaya-kaya kanggo Panjenengané, ing ngarsané lan kanggo kapentingané, nganti tekan titik nalika, kaya sang rasul, dhèwèké bisa kandha: *'Dudu aku manèh sing urip, nanging Kristus sing urip ing aku'* (Gal. 2:20). Kesadaran dhiri Kristen iki kuwat banget ing akèh wong Kristen wiwitan, nganti marang kabèh pitakon saka para penyiksa, padha mung mangsuli: 'Aku iki abdi Kristus, aku iki abdi Kristus.'

Mula saka iku, ciri kapisan saka moralitas Kristen, utawa sipat kapisan saka wong sing tumindak kanthi cara Kristen, yaiku: sawijining abdi, sing sadar marang awake dhewe minangka abdi, tumindak marang tuwane minangka abdi; sawijining anak, sing sadar marang awake dhewe minangka anak, tumindak ing ngarepe bapakne minangka anak; supaya ilangé kesadaran iki, ing wektu sing padha, dadi wiwitan saka penyimpangan saka tatanan sing sejati. Lan sawijining wong Kristen, sing sadar yèn dhèwèké iku abdi Kristus, kudu tumindak adhedhasar kesadaran iki. Nalika kesadaran iki sirna, tumindaké, sanadyan ora mesthi dadi ala, bakal kelangan watak Kristené luwih utawa kurang lan klebu ing kategori moralitas umum. Nanging, wong Kristen ora mung nduwèni moralitas umum, nanging moralitas Kristen.

Mula, yèn kabèh pakaryané wong Kristen asalé saka kesadaran dhiri iki, cahyané kudu murub ing atiné, ora luntur utawa suda, nanging saya padhang nganti tekan pungkasaning uripé.

Mulane, Panjenengané Tikhon nyerat paugeran ing ngisor iki kanggo kabèh umaté: "Pitutur cekak sing saben wong Kristen, wiwit isih bayi nganti seda, kudu tansah dieling-eling: elinga 1) manawa nalika baptisan suci, lumantar bapa baptis lan ibu baptis, kowe wis mbantah Setan, kabèh pakaryané, kabèh pangabdiané, lan kabèh kesombongané, lan kowe nindakake kuwi kanthi mbantah kaping telu. 2) Sawise nyingkiri Setan, kowe wis janji kaping telu kanggo ngabdi marang Kristus, Putraning Allah, bebarengan karo Rama lan Roh Suci Panjenengané. Mangkono, nalika baptisanmu, kowe mlebu ing pangabdiané Kristus lan ngucap sumpah, kaya prajurit lan liyané mlebu ing pangabdiané raja donya lan ngucap sumpah.

Elinga iki, lan tanemna ing omahmu, utamane marang bocah cilik, supaya nalika padha kelingan janjine, bisa dilatih ing kesalehan wiwit isih cilik.

2) Karsa bébas

Sanadyan sawijining wong sadar marang awake dhewe minangka pribadi lan minangka makhluk moral, ora kabeh sing metu utawa kedadeyan ing jerone awake dhewe bisa diatribusiake marang dheweke minangka pribadi, utawa nduweni makna moral. Tindakan moral nduwèni ciri-ciri tartamtu. Kaping pisan, mesthi iku tindakan sing sadar, amarga asalé saka wong sing eling marang dhèwèké dhéwé lan bisa diatributaké marang dhèwèké. Kepiye bisa diatributaké marang dhèwèké yèn dhèwèké ora ngerti bab kuwi? Contoné, sirkulasi getih, nutrisi lan tuwuhé awak, uga gerakan kebiasaan tangan, sikil, lan anggota awak liyané. Nanging ora saben tumindak sing sadar kudu diatribusi marang wong minangka pribadi. Ana akèh tumindak ing babagan iki sing sanadyan diakoni déning wong mau ing jeroné, nanging dumadi sakabèhé tanpa kawruh lan ora digawé déning dhèwèké kanthi pribadi. Kabeh gerakan alami saka kemampuan lan kabutuhané kalebu ing kéné. Mula saka iku, kesadaran kudu dibarengi karo swadaya, yaiku inisiatif lan pilihan saka dhéwé. Supaya sawijining tumindak bisa diatributake marang wong, perlu tumindak iku diwiwiti lan dilakoni kanthi sengaja déning dhèwèké; luwih manèh, amarga wong iku nganggep dhèwèké minangka makhluk moral, sipat moralitas kasebut pindhah marang tumindaké. Sifat iki bisa dipindhahake marang tumindak-tumindak sing ora kelakon miturut karsa dhewe, nanging mung nalika padha maringi sarujuk bebas marang tumindak kasebut; amarga ing kahanan kaya ngono, padha nyawiji karo tumindak kasebut – padha milih lan ndadekake dadi kagungane dhewe. Wiwit wektu kuwi, emosi-emosi mau dadi kagandheng karo dhèwèké, déning dhèwèké dhéwé lan déning wong liya. Mangkono, nesu muncul kanthi sendiriné, nanging sawisé wong sarujuk marang nesu kuwi, dhèwèké dhéwé sing banjur wiwit nesu. Kosok baliné, yèn ana wong sing ngrasakaké gelombang nesu utawa hawa napsu liya sing ora dikarepaké, nanging ora sarujuk lan malah ngupaya ngatasi kuwi, mula emosi-emosi kuwi ora dianggep dadi kagandheng karo dhèwèké, sanadyan emosi-emosi kuwi ana ing jeroné dhèwèké. Tindakan sarujuk iki wigati banget ing urip lan, bisa diarani, nduweni pangaribawa sing padha jembaré, malah luwih jembar, tinimbang inisiatif dhéwé. Amarga ora mung nyakup apa sing kelakon ing jeroné awake dhéwé utawa apa sing kita gawé, nanging uga apa sing ditindakake wong liya – kanthi mandhiri saka awake dhéwé. Lan prakara-prakara wong liya, sing sarujuk kita melu ing cara apa waé, uga dianggep dadi kagungan kita. Saka iki, kabèh tumindak sing dipilih kanthi sadar lan disetujoni kanthi sadar iku dianggep dadi tanggung jawab moral wong mau. Saka iki cetha manawa, supaya wong bisa njaga sipaté minangka pelaku moral, dhèwèké kudu nguwasani tumindaké dhéwé, nuntun miturut panimbang lan tujuwané dhéwé, tinimbang dipandu déning kahanan njaba utawa dorongan émosi batiné dhéwé.

Nanging, kepiye gambaran urip moral wong sing amburadul lan ngenes menawa kita mriksa saka sudut pandang iki?! Pira sing ditindakake kanthi ora ngerti, lali, lan ora merhati! Iki bagéan sing ilang saka moral sing becik, sanajan ora ilang saka pertimbangan. Pira sing direndhahake utawa uga dicolong déning kahanan kaya ngono, ing ngendi pikiran dipaksa—umpamane amarga nesu lan wedi—utawa kamardikan niat dirusak, kaya ing hawa napsu lan kabiasaan dosa? Ing wektu sing padha, kahanan njaba sing nyengkuyung inisiatif bebas, lan dorongan batin sing njaluk sarujuk, ora tansah cocog karo hukum lan meh tansah ora tertib. Napa kagiatan moral manungsa sithik, bingung, malah cacat? Sebab langsung saka kahanan iki ana ing ilangé kekuwatan moral. Kekuwatan iki diuripake maneh utawa dipulihaké marang wong Kristen lumantar sih rahmaté Gusti Allah. Napa, mula, nalika mlebu ing arena tumindak moral, wong Kristen sejati—sing sadar marang kawajibané kanggo ngabdi marang Kristus—mung nduwé siji tujuan eksklusif: lumaku miturut kersané Panjenengané? Dhèwèké wis ngucapaké sumpah kanggo tujuan iki, kobong semangat, lan, luwih saka kabèh, wis nampa kekuwatan. Ngadeg ing dhasar sing kiyat, dhèwèké ngleksanani wewenang marang

tumindaké lan nuntun kabèh tumuju marang tujuan sing wis ditemtokaké, tanpa ngidini nyimpang. Mangkono pancèn carané dhèwèké tumindak!

Wiwit saka wiwitan, dhèwèké mbedakaké kanggo dhèwèké dhéwé apa sing dadi syarat-syarat hukum Kristen – lumantar renungan, maca, ngrungokaké, lan pacelathon – sak akèh-akèhé lan sak isa-isané.

Dheweke ngatur sakabehe tatanan uripe—boten mung ing njaba nanging uga ing jerone—miturut kawruh iki, paling ora ing bab-bab umum lan pokok.

Pungkasané, dhèwèké ngatur dhiri lan urusané manut rencanané, tanpa kabawa arus, kaya sing wis kasebut, déning kedadéan-kedadéan njaba sing ana gandhèngané utawa déning geger-ger batin saka sipaté dhéwé.

Iki dibutuhake dening kepinginaning ati, sing wis mutusake ngabdi marang Gusti ing sakabehing dalan gesang, lan dening sih rahmat rohani sing lumantar iku manungsa mrentah ing jerone dhiri lan dadi tuan lan panguwasa sejati ing anané dhéwé. Iki pancèn sing diprentahake para rasul nalika padha ngandhani *kita supaya 'waspada, jaga, ... merhatiake awakmu dhewe'* (1 Pet. 5:8; 1 Kor. 16:13; 1 Tim. 4:16). Amarga iki kanthi cetha mènèhi dhawuh marang pangurusan tumindak dhéwé kanthi sadar lan wicaksana—pangurusan sing diarahaké dhéwé, sanadyan kanthi kersa manut marang kersaning Gusti. Apa manèh sing dikarepaké rasul nalika dhèwèké mulang kita supaya dibangun *dadi 'omah rohani, panggonan suci'* kanggo Gusti? (1 Pet. 2:5; Eph. 2:22). Amarga iki ateges ngatur urip manut rencana sing wis dingerteni, nuntun kanthi tertib, kanthi pangrembakan alon-alon lan kasampurnan, kanthi kapercayan sing tuntas manawa iku dipandu dening rancangan langit – ilahi – kaya ta hukum Kristen, kaya sing kacathet ing Sabda Gusti dening Gusti piyambak lan para rasul.

5. Nglakoni Tumindak Moral

Wis diomongake manawa wong Kristen iku panguwasané kabèh kegiyatané. Saiki ayo padha pikiraké piye dhèwèké ngatur saben urusané siji-siji. Kaping pisan, kita bakal nerangaké piye saben tugase ditindakake sacara umum, lan sabanjuré piye tugase wong Kristen disusun.

Tindakan eksternal iku woh saka proses internal. Sadurunge katon, kudu kelakon dhisik ing jero. Yen aktivitas moral wong mung dadi interaksi mekanis saka kamampuané, cara kabentuké tumindak moral ing jero nerangaké maneka kombinasi tumindak akal lan karsa, utawa déning tingkat kepinginan lan alur pamikiran. Ing kéné, akal lan kersané ngalami pirang-pirang puteran lan, miturut kuwi, owah ing kegiyatané.

Kaping pisan, padha ngadhep marang obyek utawa perkara sing ana ing ngarep; lan ing kene akal nyumurupi lan nampilake marang kesadaran ing kahanan sampurna ideal utawa nyata, banjur karsa nemokake iku cocog lan kepengin; banjur, nalika akal nyatakake yèn nggayuh obyek iki utawa nindakake tumindak iki bisa kanggo kaprigelan wong lan kanggo wong mau dhéwé, karsa pancèn kepengin lan siap kanthi aktif kanggo ngupaya nggayuh iku.

Banjur padha pindhah saka obyek menyang sarana. Ing kéné tugas akal yaiku mikir, mriksa sarana, mbandhingaké sing apik karo sing luwih apik, lan nemtokaké sing paling cocog, sing langsung dipilih déning karsa. Pilihan iki, digandhèngaké karo kepinginan aktif, nglairaké tekad.

Sabanjure, rencana kudu ditindakake: akal nglumpukake macem-macem gagasan kanggo nyurung lan nguwatake karsa; karsa tumindak, nggerakake daya-daya ngisor sing tundhuk marang dheweke.

Pungkasané, tugase rampung: akal éntuk saka iki pangerten praktis lan empiris babagan prakara kuwi, déné karsa ngrasakaké kabungahan, nemokaké rasa wareg amarga wis nggayuh tujuan lan ngrasakaké manfaat sing diwènèhaké.

Iki minangka perkembangan alamiah sing dilakoni wong saka pamikiran awal bab sawijining prakara nganti nikmat pungkasan nalika tugas kasebut rampung. Nanging iki mung sawijining narasi, utawa luwih tepaté, wangun sing kosong saka isi. Isi apa sing kudu diisi wong Kristen ing wangun iki, utawa cara sing pas kanggo nindakake tugas sing dadi ciri khasé? Satemene, dhèwèké uga nduwèni papat giliran pamikiran iki: saiki marang obyek, saiki marang motif, saiki marang cara, lan saiki marang apa sing kuduné kelakon sawisé rampung tumindaké; nanging kabèh mau nduwèni teges khusus, semangat lan watak tartamtu, cocog karo watak lan tujuwané sing paling dhuwur. Yaiku: wong Kristen manunggal karo Gusti Allah lan semangat tetep ing manunggalan iki lumantar nglakoni kersaning Gusti kanthi aktif nganggo kakuwatan sih rahmat, kanthi semangat pangabdian marang Gusti Yesus Kristus. Mula saka iku, kabèh pakaryané kudu, kaya-kaya, asalé

saka Gusti Allah lan bali marang Gusti Allah. Prinsip umum iki diungkapaké ing urutan tumindak ing urip Kristen sing sejati: sawisé ngakoni yèn sawijining tumindak iku sah—utawa, kanthi tembung liya, kersaning Gusti bab tumindak kuwi—lan sawisé ngrasa ana kawajiban batin kanggo nindakake, wong Kristen kudu ngarahaké kersané lan atiné marang tumindak kuwi; banjur, sawisé nyuwun pitulunganing Gusti lumantar pandonga, nglakoni iku kanthi raos kekuwatan ing Gusti (Fil. 4:13), nanging tansah kanthi andhap asor ngakoni kahanan durung sampurna lan ora ana gedhéné tumindak iki lan kabèh tumindak liyané, lan nemokaké tentrem pungkasan mung ing Gusti lan Juruwilaha kita, Yesus Kristus.

Iki minangka program universal kanggo saben upaya Kristen: a) ngenali kersaning Gusti ing kono; b) ngarahake kersa lan manah pribadi marang kono; c) ndedonga supaya diparingi pitulungan kanggo nglakoni; lan d) ora nganggep iku utawa pakaryan becik liyane minangka kagungan pribadi.

1) Ngakoni kersaning Gusti ing pakaryan mau

Wong Kristen kudu nindakake kabèh pakaryané kanthi kesadaran sing cetha manawa pakaryané iku bener utawa manawa kersaning Gusti ana ing kono, supaya dhèwèké bisa lumaku ing pepadhang minangka *'putraning pepadhang lan ... saka awan, lan ora saka bengi lan pepeteng'* (1 Tes. 5:5). Sifat sumpah baptisé dhèwèké meksa dhèwèké nindakake iki. Yen, kanggo kaslametan ing Gusti Yesus Kristus, dhèwèké wis nyerahaké kabèh dhiri marang Gusti, mula kanthi mangkono dhèwèké uga wis nyerahaké kabèh pakaryané marang Panjenengané, loro-loroné batin lan lahir. Mula saka iku, dhèwèké ora kena ngidini apa waé mlebu ing uripé sing dhèwèké ora yakin manawa nyenengaké Gusti lan Sang Gusti. Dhèwèké wis *'digawe ing Kristus Yesus kanggo pakaryan becik, ...lan lumaku ing mau'* (Efesus 2:10). Tanpa iki, dhèwèké ora bisa yakin marang sih rahmaté Gusti marang dhèwèké, ora bisa ngadeg kanthi wani ing ngarsané Gusti lan *"ndelok munggah menyang swarga kanthi kabungahan"* (Ayub 22:26), sing sejatiné mbuktekaké apa dhèwèké wis tekan tujuan pungkasané utawa lagi ana ing pangayoman karo Gusti. Amarga, kaya sing diwulangake Rasul Yohanes, *'kita nduwé kapercayan ing ngarsané Gusti mung nalika atiné ora nyalahké kita'* (1 Yohanes 3:21). Mula, iku dadi dhawuh langsung kanggo dhèwèké *'aja tumindak bodho, nanging ngertèni apa kersané Gusti'* (Efesus 5:17).

Mula, paugeran tumindak sing ajeg yaiku iki: ing saben tumindak sing metu saka nuranimu lan dadi tanggung jawabmu, cepetna ngenali kersaning Gusti, lan lakonana mung sawisé mesthekake kanthi yakin manawa tumindak iku ora mung ora bertentangan karo kersaning Gusti, nanging uga nyenengake Panjenengané; Kanggo tumindak sing ora kasebut kanthi cetha ing paugeran, supaya dipandu dening kersaning Gusti iki, supaya sajrone uripmu kabèh manut marang Gusti.

Ing kéné, sapa waé bisa takon: kepiyé carané ngerti kersaning Gusti ing kahanan tartamtu?

Cara kanggo mangerteni kersaning Gusti babagan prakara iki utawa iku yaiku, sepisanan lan sing paling utama, nurani, sing padhang dening Sabda Gusti lan dipandu dening sih-rahmaté Gusti. Amarga iku pancen tujuane; iku fungsi dhasaré. Sapa waé sing nggatekake nuraniné kanthi tulus, ora mbantah, ora nyimpang utawa nyetop kanthi tafsiran dhéwé, arang banget bakal kandha: 'Aku ora ngerti apa sing kudu ditindakake.' Lan yèn ana bingung, iku langsung dirampungaké—kaya kuduné—kanthi pangorbanan dhiri lan katresnan.

Nurani maringi pitulungan gedhe kanggo mbentuk utawa ngatur urip manungsa manut hukum sing sadar lan cetha, kaya sing wis kasebut sadurunge. Amarga yen ana wong sing pancen wis nyekel kabèh tumindak sing dadi kewajibané minangka wong Kristen, mangerteni sejati roh urip Kristen, lan banjur, manut marang kuwi, wis netepake kabèh tumindaké ing panggonan sing pas, ing wektu sing pas, ing pribadiné dhéwé, lan wis mènèhi cap marang kabèh mau nganggo cap kersané Gusti Allah; yen, nalika nindakake kuwi, kabèh sing ora pantes kanggo wong Kristen—apa wae sing ditemokake ing uripe njero lan njaba—wis diowahi lan disusun maneh kanthi wicaksana, nanging tanpa ngalahake utawa nyenengake hawa napsu, utawa adat ala jaman saiki—yen kabèh iki wis ditindakake kaya kuduné; mangkono saben tumindak sing ditindakake sawisé iku ora liya kajaba minangka ungkapan kersaning Gusti.

Saliyane, urip sing dilakoni kanthi semangat Kristen sejati, sanajan ora tanpa kaluputan—sing mesthi bisa dingerteni—bakal maringi pengalaman lan kawicaksanaan praktis.

Ing kahanan liya, marang wong sing wis netepake atine kanggo lumaku miturut kersaning Gusti, Roh Suci sing manggon ing jerone nalika tumindak bakal mbukakake carane tumindak, manut janji Gusti marang para rasul (Lukas 12:12). Mung niat ala sing ngusir pandhuan iki. Nanging *'Sapa manungsa kang wedi*

marang Gusti? Panjenengané bakal mulang dhèwèké dalan sing kuduné dipilih,' kandha Daud (Mazmur 24:12).

Pungkasané, saben wong nduwé bapak rohani, lan hukum maréntahaké kita supaya manut marang dhèwèké lan nyuwun pitutur marang dhèwèké. Lakonana apa sing dhèwèké kandhakaké – lan kowé bakal tumindak manut kersaning Gusti Allah.

Tindakan kaya ngono sajrone uripé wong Kristen mbangun watak sing ditandhani kanthi ati-ati marang tumindak njero lan njaba, digandhengake karo wedi sing tliti supaya ora nindakake apa-apa sing bertentangan karo kersaning Gusti. Wani umume dianggep déning kabèh Bapa Agung minangka wiwitan nyimpang saka dalan sing bener. Mula saka iku, padha maringi pitutur supaya njaga kepedulian sing ajeg lan ngajèni marang apa sing becik.

(Ana sing diarani scrupulositas palsu – scrupulosa; iki dudu sing dimaksud ing kéné, nanging luwih marang lara nurani).

Ing babagan iki, kabèh wong umume kapérang dadi telung golongan: ana sing tumindak tansah lan ing kabèh bab manut karsa dhéwé, tanpa diwatesi paugeran apa waé, tegesé padha mèlu dalan amba; ana liyané sing nahan dhiri ing kabèh bab manut karsa Gusti lan mèlu dalan sempit; Klompok katelu nyoba njaga posisi tengah sing mokal: padha ora anget lan ora adhem.

Ndeleng prakara manungsa saka sudut pandang iki, kudu disimpulake manawa kabeh wong sing tumindak sacara umum tanpa nggatekake awake dhewe lan tujuan utama uripe, utawa sing tumindak sembarangan manut kabiasaan lan lumrahe kedadeyan, iku salah. Iki nuduhake ing wong-wong mau rasa ora peduli lan malah ngremehake kersaning Gusti – kelalaian.

Wong-wong sing tumindak tanpa yakin manawa tumindaké bener, kanthi kesadaran samar lan ora cetha apa tumindaké cocog utawa bertentangan karo kersaning Gusti. Amarga, *'apa waé sing ora saka pracaya,'* kandha Rasul, *'iku dosa'* (Roma 14:23).

Wong-wong sing tumindak nalika ragu-ragu; tegesé, nalika nuraniné nggumun antarané siji tumindak lan tumindak liyané, padha mutusaké tumindak lan nindakake ing tengah-tengah kahanan nggumun sing ora ana entéké. Wong kaya ngono, *'nuraniné sing ringkih bakal dadi kotor'* (1 Korinta 8:7).

Kahanan sing padha uga kelakon marang wong-wong sing ngidini awake tumindak gegabah, ing kahanan bingung pikiran, nalika kabawa dening sawijining gagasan anyar lan nyolok, utawa dening sawijining raos—lan luwih-luwih dening napsu. Biasane padha nganggep awake dhewe sing bener—umpamane, wong sing nesu utawa iri tanpa alesan sing pantes: ora arang, posisine pancen bener. Nanging kejaba saka kasunyatan yen kabeneran kuwi mung kebetulan, tujuane sing utama dudu kanggo nyenengake Gusti, nanging kanggo nyenengake awake dhewe, napsu-napsune, lan watake dhewe.

Iki utamane bener tumrap wong-wong sing, kanthi macem-macem alesan, nyoba mbebasake awake dhewe saka nglakoni kersaning Gusti sing wis dingerteni lan, liwat macem-macem pamanggih, malah nyegah awake dhewe saka sahé tumindak sing sah. Wong kaya ngono cetha tumindak nglawan nurani – lan pakaryané iku kaluputan sing cetha.

2) Nggarahkan karsa marang kawajiban sing perlu

Iki minangka prinsip kapindho ing ngatur urusan wong Kristen. Pantes dieling-eling maneh amarga sithik sing nganggep iki penting, padahal sejatine iki ora sithik wigatine.

Sakwise sahé tumindak, utawa kersané Gusti babagan kuwi, diakoni, wong Kristen kudu langsung ngarahaké kersané marang kuwi lan nyawisaké atiné kanggo kuwi. Sing sepisanan amarga kersa ora tansah manut; sing kapindho amarga, yèn ora, pakaryan sing ditindakake tanpa partisipasi saka ati bakal dadi upaya sing tanpa nyawa.

Bener menawa wong sing wis janji nyenengake Gusti ing kabèh bab kuduné ngrasa luwih siap utawa kurang siap kanggo nepaki saben kersané sing wis dingertèni; nanging kesiapan kaya ngono kanggo kabecikan—bebas lan tanpa paksaan—tansah dadi berkah rohani, sing digayuh liwat gaweyan dawa lan akèh tumindak kabecikan. Nanging biasane, kersaning manungsa ngemot kecenderungan, hawa napsu, lan kepinginan dhéwé, sing nyegah saka kersa tumindak becik kanthi cepet lan malah mbalèkaké menyang arah sing kosok baliné; kadhangkala, kersaning manungsa kuwi ana ing kahanan ora karuan, nalika sanadyan ana kawajiban sing abot, isih nolak nindakake apa sing kuduné ditindakake (Rom. 7:20). Mula saka iku, manungsa

kudu meksa dhiri kanggo nindakake kabecikan, kaya-kaya kanthi paksa, narik lan ngarahake dhiri marang kabecikan mau, ngyakinke lan meyakinke atine dhewe.

Cetha menawa akèh, yèn ora kabèh, gumantung marang persepsi atiné marang hukum, saka kono muncul rasa kawajiban utawa kesadaran babagan kabutuhan moral tumindak. Kaya déné raos atiné umume dadi dhasar tumindak karsa, mangkono uga ing urip moral rasa kawajiban dadi pondasi paling kukuh kanggo nuntun karsa tumuju tumindak. Wong sing, lumantar karya sih rahmat Gusti ing baptisan utawa pangapuran, wis dicap semangat kang kobong kanggo nyenengake Gusti utawa lumaku ajeg ing kersaning Gusti—lan sing mulane kangen marang kersaning Gusti—wong kaya ngono tumindak langsung nalika padha nyadari tugase, tanpa nggatekake alangan apa wae. Mula, yèn semangat iki ora tau surut utawa mati, lan yèn ing sisih liya – rasa moral mesthi sampurna nganti bisa nyekel kanthi tajam lan pas sipat ngiket tumindak lan peka banget marang kersaning Gusti nganti sanadyan tapak sing paling alit uga kacermin ing kono, mula loro kekuwatan iki bisa nggantèkaké kabèh piwulang moral lan kabèh pandhuan kesalehan, kaya sing pancèn kelakon marang sawatara ahli tapa. Nanging amarga semangat sejatine béda-béda ing saben wong saka tingkat sing luwih dhuwur nganti sing luwih asor, lan rasa moral, miturut sipaté dhéwé, tajem lan nyemangati ing siji wong, lali lan kaku ing wong liya, luwih biasa karo pakaryan tartamtu ing siji wong, karo pakaryan liya ing wong liya, lan kadhangkala pas, kadhangkala ora pas (amarga ana uga rasa moral palsu), lan sacara umum manungsa nemoni ketimpangan gedhe lan ketidakadilan ing atiné (mulane padha ndedonga: 'Anyaraké roh sing leres'), sing ndadèkaké ati dadi kakehan peka marang siji bab utawa kakehan adhem marang bab liyané; mula, ing akèh kasus, padha kapaksa, kaya-kaya, ngetokaké kewajiban marang awaké dhéwé lan nancepaké raos iki ing atiné.

Kontrol kaya ngono marang ati lan karsa digayuh lumantar dorongan, utawa pikiran lan kabeneran kaya ngene, sing nduwèni daya kanggo melembutaké ati – supaya dadi alus lan gampang ngalah.

Ora angel nemtokake ing endi pikiran kaya ngono bisa ditemokake. Képiye kamardikan bisa rukun karo hukum? Utamane liwat rasa gumantung marang Gusti Allah. Mula saka iku, kabeh pikiran sing nyurung rasa gumantung iki lan nggerakake kudu dianggep minangka dorongan saka karsa. Apa sejatine pikiran-pikiran iki bisa katon saka dalan pangowahan iman wong Kristen. Amarga pangowahan iki, sing diwiwiti saka rasa gumantung, diuripake maneh lumantar tobat lan pracaya marang Gusti Yesus Kristus, lan disegel nganggo sumpah baptisan, kabeneran-kabeneran iki—lan liya-liyané sing ana gandhèngané—kudu nduwèni daya kanggo nyangga, ngresiki, lan nganyari semangat sing wiwit surut, lan bebarengan karo kuwi uga karsa kanggo nindakake kabecikan. Mula saka iku...

Elinga janji baptisan lan elinga berkah sing diparingake marang kowe: pembenaran, panguripan maneh, diangkat dadi anaké Gusti Allah, lan warisané Kristus. Aja nodhai busana sing suci iki.

Elinga rencana kaslametan: képiye Putra Tunggaling Gusti Allah rawuh ing donya kanggo kowe, dadi manungsa, nandhang sangsara, seda, tangi maneh, munggah menyang swarga, lan lungguh ing sisih tengen Rama, ndedonga kanggo kowe ing kana; lan aja nganti kowe dadi wong kang ora ngucapake panuwun. Elinga uga képiye Roh Suci mudhun marang Para Rasul lan, sawisé ngadegaké Gréja Suci lumantar wong-wong mau, terus manggon ing jerone kanggo nuntun para pracaya marang Kristus, lan képiye Panjenengané dhéwé diparingaké marang kowe ing sakramèn; lan awas aja nganti nglarani atiné kanthi tumindak najis.

Elinga kaluhuranmu, kang ndadekake kowe kinurmatan ing pangripta lan lair maneh, lan uga keji dos lan kasucian kabecikan, amarga sing sepisanan ngrusak, dene sing kapindho nyuceni jati dirimu.

Pasangna awakmu ing pikiramu ing ngarepé Panjenengané Gusti Allah, Sang Panyipta lan Pangripta, sing nyekel awakmu ing tangan tengené lan paring kabèh sing ana ing jeronmu lan kabèh sing kok duwé, sing ana ing endi-endi, ndeleng kabèh, kalebu pikiranmu sing paling rahasia, Sing, kaya Panjenengané ora kendhat nampilaké kabecikan lan berkahé, uga adil lan siap nampilaké kabeneran ing saben wektu.

Elinga bab-bab ing ngisor iki: pati, sing ora bisa dihindari nanging kanthi ora disangka-sangka nyabet kita; paukuman tanpa pilih kasih tumrap saben tembung, tumindak, lan pikiran; neraka lan sangsara langgeng, sing ora ana wates utawa pungkasané; lan Karajan Swarga karo kabungahan sing ora bisa diungkapaké.

Wong kudu njaga supaya atiné terus kapendem ing pikiran-pikiran iki, kaya ana ing sawijining swasana, lan semangat kanggo nyenengake Gusti Allah ora bakal luntur. Paling ora, nalika perlu, saben pikiran iki bisa kanthi kuat nggerakake atiné lan mbalèkaké marang kekuwatan sing sejati. Upayakna mung supaya pikiran-pikiran iki urip ing sajroning atimu, tinimbang disimpen mung dadi abstraksi sing adhem; kanggo iku, ajokna marang atimu kanthi cara sing bisa mangaruhi, kumpulna kabèh sing nyentuh ati, obah saka siji marang sijiné, lan aja nganti ana upaya sing kurang nganti kowe bisa ngungkuli awakmu dhéwé lan mbalèkaké tatanan

sing bener lan pasrah sing sejati ing sajroning dirimu. Ora mungkin upaya sing teliti kaya ngono ora ngasilake woh. Nanging ana siji pikiran—sing unik kanggo saben jiwa lan ngungkuli kabèh—sing langsung ngungkuli kekerasan karsa. Upayakna golek pikiran iku, supaya kowe bisa ngemudhi prau jiwamu nganggo pikiran iku minangka kemudhine.

Ing kéné, kawigatèn khusus kudu diparingaké marang kahanan sing lagi ana. Sapa waé sing kanthi cepet mangertèni sambungé karo paugeran agung ing siji sisih, lan kahanan sing ora bisa ora tumindak ing sisih liyané, dhèwèké, kaya-kaya, nempataké dhiri ing sawijining kahanan sempit sing amarga kabutuhan nyemangati lan nyurung dhèwèké kanggo ngetokaké kekuwatané. Kajaba iku, bisa nemokake sisih ing sawijining prakara sing nyenengake ati, lan ngembangake rasa seneng marang iku—ora liwat dosa, nanging kanthi polos—kalebu salah siji watak wicaksana sing kudu diduweni wong marang awake dhewe.

Sacara umum, wong kudu meyakake dhiri dhewe. Nanging, kaya ing pamarentahan sekuler sing kadhang tumindak liwat ajakan, lan ora arang liwat wewenang sing meksa wong nindakake sing bertentangan karo kersane, mangkono uga wong bisa nggunakake, saliyane cara kapisan, cara kapindho mau kanggo kapentingan kersa lan atine – seneng utawa ora seneng, nyenengake utawa ora nyenengake – lakonana. Amarga iki kersaning Gusti – ora ana dalan liya.

3) Pandonga minangka bagéan saka praktik Kristen

Ana pandonga minangka salah siji kawajibané wong Kristen marang Gusti, lan ana pandonga minangka pérangan wigati saka tumindak Kristen sing sejati. Wong sing sombong ngandelaké dhiri dhéwé ing kabèh bab. Wong Kristen sejati ngarep-arep kabèh saka Gusti, mulané dhèwèké miwiti, nerusaké, lan ngrampungaké saben tumindak kanthi pandonga. Lan sakabehe uripe, sacara umum, iku utamane urip pandonga, kaya sing diprentahake Rasul: *'Ngedonga aja kendhat... Ngedonga ing saben wektu ing Roh, kanthi maneka rupa pandonga lan panyuwunan'* (1 Tes. 5:17; Efe. 6:18).

Kanthi mangkono, dhèwèké ndedonga marang Gusti supaya paring pituduh, supaya lumantar Roh kabijaksanaan-Ne dhèwèké kaparingan inspirasi apa sing cocog ing manéka kahanan urip (Yakobus 1:5), kaya nabi Daud ndedonga marang Gusti: *'Tuduhna dalan-dalane kowe marang aku, ya Gusti, lan ajarna dalan-dalane kowe marang aku.'* *Tuntun aku ing dalan-dalane Panjenengan lan ajarake aku'* (Mazmur 24:4–5). Dheweke ndedonga supaya kekuwatane sing ringkih dikuatake, supaya Gusti Allahé Sang Kristus kita paring marang dheweke *'kanggo dikuatake kanthi kekuwatan lumantar Rohé ing manungsa batin, manut kamulyané sing sugih'* (Efesus 3:16). Sawise nyulut semangat lumantar pandonga kanggo nyenengake Gusti, dheweke rumangsa yen kabèh bisa kelakon lumantar Kristus sing maringi kekuwatan, lan kanthi raos kekuwatan iki dheweke nindakake pakaryan becik kanthi yakin. Pungkasané, lumantar pandonga, dhèwèké nyawisaké awaké dhéwé lan pakaryané minangka kurban marang Gusti Allah, kanthi andhap asor nyuwun marang Panjenengané supaya ngringuti pakaryan iki lan kabèh pakaryané liyané, uga kabèh uripé, nganggo welas asih Panjenengané. Kaya nalika dhèwèké nyerahaké kabèh dhiri marang Gusti ing wiwitan, mangkono uga sawisé kuwi dhèwèké nyawisaké saben pikiran, tembung, lan tumindak marang Gusti minangka *'kurban kabeneran'* (Mazmur 4:6), *'kurban sing nyenengaké Panjenengané'* (Ibrani 13:16).

Mula, pandonga nalika nindakake kabecikan nuduhake manawa iku pancen tumindak Kristen sejati; dene tumindak tanpa pandonga ora Kristen. 'Ora mungkin urip Kristen ana tanpa pandonga,' ujare Chrysostom (St Tikhon, vol. 2). 'Dhasar saka saben upaya becik lan puncak saka pakaryan becik yaiku tetep manungge ing pandonga, lumantar pandonga kita uga entuk kabecikan liyane,' ngendika St Macarius (Pitutor Cendhak; 6 Februari).

Kanthi nggabungake pandonga karo pakaryan becik lan meksa dhiri kanggo nindakake, sanajan ana perlawanan saka ati, miturut St Macarius, wong Kristen bakal enggal munggah menyang pucuking kabecikan lan miwiti nepaki dhawuhe Gusti tanpa upaya, kanthi kersa lan kabungahan (Pitutor Cendhak; 4 Februari, 26 November).

4) Ora Katoné Karya Kabecikan

Ciri penting pungkasan, lan kaya-kaya kesimpulan saka pakaryan Kristen yaiku gagal ndeleng pakaryan-pakaryan mau, kaya-kaya ora merhatosi. Sawise nindakake kabèh mau, wong Kristen ngakoni yèn dhèwèké iku *'abdi sing ora pantes'* (Lukas 17:10), mulané dhèwèké nyandhak pangarep-arep pungkasané

kaslametan marang Gusti Yesus Kristus. 'Dhasar agama Kristen iku kaya ngene: sanajan ana wong sing nindakake kabèh pakaryan kabeneran, dhèwèké ora kena gumantung marang pakaryan mau, ora kena nyandhak pangarep-arep marang kuwi, utawa mikir yèn dhèwèké wis akèh sing ditindakake' (Macarius Agung, Bab Katresnan, bab 30). Mula saka iku, kowe sing wis nyicipi Kristen, anggep manawa kowe durung tenan melu ing sajatiné; lan iki ora kena mung ing lumahé, nanging kaya wis ngakar jero lan lestari ing pikiranmu (Macarius Agung, Bab Katresnan, bab 3).

Kamungkinan sikap kaya ngono asalé saka kesadaran urip babagan kuwasa Gusti ing jeroné awake dhéwé, utawa babagan carané kuwasa kuwi ngasilaké pakaryan becik ing jeroné kita. Yen Gusti '*makarya ing kita supaya kita kersa lan tumindak*' (Filipi 2:13), mula apa sing pantes dianggep kagungané dhéwé, utawa ing apa sing kudu dadi perhatiané? Mula saka iku, jiwa sing tresna marang Gusti, kanthi bener nyandhakake kabèh pakaryané marang Gusti, tansah ngrasa yèn dhèwèké ora ana gunané lan hina (Macarius Agung, Bab Kabebasaning Pikir, Bab 8). Ing sisih liya, jiwa sing sejati tresna marang Gusti Allah lan tresna marang Kristus, sanajan ngasilake akèh kabecikan, tumindak kaya ora ana apa-apa sing wis digawé, amarga kangen sing ora ana enteke marang Gusti. Iku ora nate nggambaraké dhéwé dadi apa-apa; nanging saya sugih rohani, saya krasa ora pantes, kobong déning kepinginan rohani sing ora ana entéké marang Mempelai Langit, kaya sing kacathet ing Kitab Suci: '*Sapa sing mangan Aku isih bakal luwe, lan sapa sing ngombe Aku isih bakal ngelak*' (Sir. 24:23) (St Macarius, Wacana 10, bab 1, 4).

Wohé sing nylametaké saka iki yaiku wong Kristen wiwit urip tanpa kendhat mung kanthi cara Kristen, nganggep kabèh sing wis kliwat ora ana gunané, kaya sing disaksèkaké déning Rasul Paulus dhéwé: '*Aku ora nganggep aku wis nggayuh iku; nanging siji bab sing tak lakoni: lali marang apa sing ana ing mburi lan ngupaya marang apa sing ana ing ngarep, aku nguber marang tujuan kanggo nampa ganjaran saka panggilan surgawi saka Gusti Allah ing Kristus Yesus. Dudu tegesé aku wis nggayuh iki, utawa wis sampurna; nanging aku terus maju, ngarep-arep bisa nyekel apa sing wis nyekel aku*' (Filipi 3:12–14).

Urip Kristen mulane iku urip pangapuran diri sing ora kendhat. Ing saben wayahe, wong Kristen ngaturake pangapuran marang Gusti Allah supaya diparingi welas asih lan kasucen—apa iku saka pikiran, gerakane ati, utawa bab liya sing ora kasumurupan. Kanthi mangkono, saben pakaryan Kristen pancen asalé saka Gusti Allah lan bali marang Gusti Allah. Yen, ing salah siji saka prakara-prakara sing kasebut mau, jiwa nganggep apa-apa minangka kagungane dhéwé, iku bakal ngalangi pambentukan tumindak becik sejati. Saka kéné bakal muncul mung pratélan kabecikan. Nanging, kanthi tumindak kaya sing diterangaké mau, wong Kristen tanpa kendhat nyerahké dhiri marang Gusti ing kabèh bab lan, amarga kuwi, tetep tanpa kendhat ing pangayoman karo Panjenengané.

Miturut kabèh sing wis diterangaké, sapa waé bisa weruh yèn pakaryané wong Kristen ora padha karo pakaryané wong liya, amarga ana owah-owahan tartamtu ing kesadaran, pikiran, karsa, lan atiné sing maringi watak khas marang tumindak wong Kristen. Wong Kristen nduwèni kahanan dhiri dhéwé, sikap dhéwé marang kagiatan, lan cara dhéwé kanggo nindakaké saben tugase, kaya sing katon. Mangkono, saben wong kudu merhatiin iki lan ngadili awake dhewe adhedhasar iki. Bab wong liya, Gusti Allah sing bakal ngadili.

6. Apa sing nemtokake ajining moral saka tumindak?

Yen wong nimbang pakaryan sacara abstrak, ora angel nemtokake ajiné. Pakaryan sing cocog karo dhawuh iku becik; pakaryan sing nentang dhawuh iku ala. Amarga dhawuh iku suci. Ana pangandikane: 'Mènèhana sedekah'; mènèhake sedekah iku pakaryan becik, lan kosok baliné uga bener. Nanging nalika nimbang tumindak—apa sing ditindakake déning awake dhéwé utawa wong liya—ing sajroning tumindak mau, saliyané saka cocog utawa ora cocog karo paugeran, kita uga kudu merhatosaké aspek liya, kayata tujuwan lan kahanan. Ing babagan iki, wis suwe ditampa yèn ajining moral tumindak ditemtokaké déning: a) obyèké, b) tujuwané, lan c) kahanané.

1) Objek ing tumindak moral

Saben tumindak kita, apa sing jero utawa njaba—yaiku pikiran, raos, kepinginan, tembung, gerakan, lan pakaryan—nduwèni obyek dhéwé. Akèh saka obyek-obyek iki wis diunggahaké dadi aturan lan undang-undang sing ora bisa owah, saéngga ora mungkin ora kepéngin utawa ora nindakake. Kuwi kalebu ing ranah (aa) kawajiban kita. Sawetara obyek diwènèhaké ing wangun (bb) pitutur. Pungkasané, akèh sing isih tanpa makna sing cetha. Iku ora apik utawa ala ing dhéwé, amarga, (cc) amarga netral, dianggep diijini kanggo kabèh wong. Préntah utawa kawajiban dadi dhasar, struktur, lan stabilitas jagad moral; pitutur ana ing ndhuwur hukum (St Chrysostom); sing diijini ana ing ngisoré.

Tindakan sing diprentahake—lan mula dadi kewajiban—béda karo pitutur utawa tumindak netral amarga digandhengake karo paksaan batin utawa nurani marang tumindak kuwi. Bisa diomongake kanthi tegas yèn apa waé sing nglibataké paksaan batin kaya ngono, utawa sing dirasakaké déning wong minangka kabutuhan moral, iku dadi tugase. Amarga kesadaran kaya ngono iku pakaryané nurani; lan nurani kudu dituruti tanpa pitakon, nganti tekan wates sing ngiket wong. Kosok baline, apa sing diwènèhaké minangka saran babagan apa sing paling apik mung ndadèkaké wong nduwé rasa seneng marang iku, nanging ora meksa; déné, bab tumindak sing ora ana sangkut-pauté karo bener utawa salah, rasa moral kita tetep ora peduli—tegesé, ora ngomong apa-apa bab kuwi: tumindak manut kersamu. Nanging luwih pas lan bisa dipercaya yèn mbedakaké antarané mau kanthi ngetutaké pandhuan Sabda Gusti sing wis diwahyukaké, sing dadi kodhe piwulang rohani. Apa waé sing diprentahaké utawa ditemtokaké ing kono minangka hukum, nurani kita kudu tanpa pitakon nyawisaké dhiri utawa nampa iku minangka kawajiban; apa waé sing diatur ing kono minangka pitutur kudu ditampa minangka pitutur; lan apa waé sing ditinggal tanpa teges sing cetha kudu dianggep kaya ngono.

a) Bab kawajiban, utawa prentah

a) Bab kewajiban, utawa prentah

Dasar umum saka kabutuhan moral sing ana ing dhawuh utawa kawajiban yaiku kesadaran bab kersaning Gusti tumrap iku. Kaya déné ora ana sing bisa nentang kersaning Gusti ing donya njaba, mangkono uga ing donya batin, donya moral, kudu ana patuh meneng marang kersaning Gusti. Nurani miturut hakikaté wis selaras karo kersaning Gusti; mula, nalika wis katon yèn kersaning Gusti dumunung ing bab iki utawa kuwi, iku langsung miring marang kuwi, ndhukung kuwi, lan ngajak kita supaya ora nglanggar kuwi. Nanging, nalika maringi paugeran tumindak iki utawa iku, Gusti ora kersa winates mung marang kersané dhéwé utawa marang sipat Maha Kuwasa, nanging kersa nambahaké saben paugeran kuwi kanthi alesan-alesan liya sing luwih langsung, sing mili langsung saka hakikat paugeran kuwi dhéwé lan kahanan sing magepokan. Alasan langsung iki minangka sarana kang lumantar iku kersaning Gusti nancep ing pikiran lan manah kita miturut sepira cocog karo prakara sing dimaksud. Mula, nalika nerangake kawajiban kita, mesthi wae kita bisa winates mung marang kasunyatan yèn kersaning Gusti ditrapake ing siji prakara utawa liyane; nanging luwih pantes, utawa luwih cocog karo kodrat kita, kanggo nggoleki alesan langsung kasebut uga, amarga lumantar alesan-alesan kasebut kersané Gusti ngiket kita; ing sisih liya, saka sudut pandang kersané Gusti, kabèh kawajiban katon padha, sanadyan sejatine nduwèni tingkat pentinge sing béda-béda, sing mung bisa dipunpahami lumantar alesan langsung kasebut.

Miturut dhasar langsung iki, lan uga sawatara faktor relevan liyane, kewajiban kita—utawa tumindak sing kita rasakake kudu ditindakake—nduwèni nuansa sing béda-béda.

Nuansa kapisan saka iki ditemtokake dening asal-usulé. Ing babagan iki, ana kewajiban nurani—yèn mung nurani waé sing cukup kanggo nyurung tumindak, sanajan ora ana arahan saka njaba. Iki diarani alami, amarga kita wis lair karo kuwi. Ana tugas positif, yaiku sing sabanjure diparingake marang nurani lan dadi bagéan saka kumpulan tugasé dhéwé. Kekuwatan kewajiban sing kapindho gumantung marang kasunyatan yèn kuwi dirasakaké déning nurani dhéwé minangka hukum lan, bisa diarani, wiwit wektu kuwi ora mung positif murni. Bener menawa sawatara saka iku mung pangembangan saka kawajiban alamiah sing adhedhasar nurani; sanadyan mangkono, sing ora perlu, bisa diomong, nancep ing nurani ora ilang kekuwatané, malah ana uga sing ngluwahi kabèh kawajiban alamiah. Antarane sing positif, ana sing ilahiah lan luwih saka kuwi langsung, kaya wahyu saka Gusti kita Yesus Kristus lan para rasul suci Panjenengané, sing kapacak ing Sabda Gusti lan ing Tradisi Suci Garéja; lan ana uga sing ilahiah nanging ora langsung, kaya paugeran saka Konsili Ekumenis. Sing liyane manungsa, lan salajengipun eklesiastikal lan sipil. Sing sipil asalé saka panguwasa, déné sing eklesiastikal asalé saka hierarki gerejawi. Kewajiban kanggo netepi loro-loroné muncul saka asal

usul ilahi panguwasa lan pasrah kita kanthi tulus. Wong-wong sing setya marang Gréja lan panguwasa nampa kabèh sing asalé saka kono kanthi pangurmatan lan tumindak manut karsa, yaiku manut kewajiban sing diwènèhaké.

Adat istiadat, loro sing agama lan sing sipil, kalebu golongan aturan khusus ing babagan iki. Padha narik kita marang awake dhewe kanthi nyenengake; roh kita nemu tentrem ing kono, lair saka rasa aman, perlindungan, lan ketetapan kuna. Adat istiadat kudu suci tumrap kita: keteguhan urip kita gumantung marang kuwi; sapa wae sing mbelakangi bakal kaplindhès kaya godhong ing angin. Nanging ora otomatis dadi aturan sing sah lan ngiket: mulane, wigati banget supaya padha cocog sakabehe karo , ukum moral, lan semangat Kristen; luwih kuwat pangaribawa, luwih mbabayani yen ana penyimpangan ing bab iki.

Eling marang leluhur kita mewajibake kita tundhuk meneng. Pengalaman nuduhake yèn nglanggar kabiasaan kaya ngono mesthi raket gandhèngané karo bobroké moral. Ora perlu diterangake manèh yèn kabèh kabiasaan bobrok ing jaman saiki kanthi mangkono dilarang. Nanging sacara umum, wong kudu éling tenan bédané antarané kabiasaan lan paugeran, utawa hukum. Amarga wong sing atiné lan pikirane wiwit rusak meh tansah diwiwiti saka ngremehake kabiasaan; banjur, amarga ora ngerti—sanajan ana kepinginan—wong nganggep kabèh mung kabiasaan, yaiku iman lan moralitas, lan banjur miwiti ngremehake mau. Mula saka iku, wong kudu ngerti ing endi kudu netepake wates. Sampeyan isih bisa nyentuh apa sing ana ing pinggir, nanging aja nyentuh inti urip moral lan tugase.

Bedane kapindho digambarake babagan prentah utawa kawajiban, saka segi makna jero, sipat utawa isine.

Ing babagan iki, ana kawajiban tanpa syarat sing kudu dipenuhi saben wong Kristen, sapa waé lan kahanan apa waé; lan ana kawajiban bersyarat, sing mung ngiket ing sangisoré kahanan tartamtu. Contone, kawajiban bapak mung ditrapake marang priya sing wis omah-omah lan nduwé anak. Kawajiban sing sepisanan muncul saka hakikat manungsa lan dadi wong Kristen; kawajiban sing kapindho muncul saka status lan panggonané ing donya. Nanging aja mikir yèn kawajiban sing kondisional iku ora wigati. Kanggo wong sing ditujokake, kuwi nduwèni daya kaya kawajiban tanpa syarat, amarga kuwi ora liya kajaba palaksanaan paling langsung ing urip saben dinané wong mau. Dhèwèké ora bisa nepaki kawajiban sing sepisanan kajaba liwat sing kapindho. Sing kapindho luwih dhisik kanggo dhèwèké, déné sing sepisanan kasembunyi ing sangisoringé; mula sanajan dhèwèké ora éling marang sing sepisanan, dhèwèké tetep nepaki kuwi liwat sing kapindho.

Kaloro jinis mau bisa dadi utama, dhasar, lan akar, utawa sekunder lan akibat. Sing sepisanan kudu mapan luwih jero ing ati, dene sing kapindho kudu digenggem, kaya-kaya ana ing tangan. Nanging, kewajiban marang sing kapindho padha kuwat karo kewajiban marang sing sepisanan; mula ana prinsip manawa sapa waé sing kawajiban nindakake sawijining tumindak uga kawajiban migunakaké cara-cara sing mesthi mimpin marang tumindak kuwi. Ana, umpama, kawajiban kanggo ngresiki ati saka hawa napsu; sawetara tumindak uga kudu dianggep minangka kawajiban: amarga yen ora, kawajiban kuwi ora bakal bisa kacumponi.

Aspek sing paling nggumunake ing babagan iki yaiku pamisahan tugas dadi tugas kaadilan lan tugas katresnan utawa welas asih. Iki minangka hubungan sing diadegake Gusti Allah ing antarane manungsa, supaya ora ana sing nglanggar kabebasan lan hak-hak wong liya, lan supaya menehi marang wong liya apa sing dadi haké. Iki, kaya sing diomongake, yaiku apa sing dituntut déning kaadilan. Sapa waé sing nepaki iki iku bener; sapa waé sing nglanggar iku salah. Sing nglanggar bisa digawa menyang pangadilan lan dipeksa mbenerake. Panjaluk kaya ngéné iki dadi kawajiban kaadilan. Iki mbentuk wates njaba urip sing luhur. Sapa waé sing nglanggar ukum kaadilan metu saka wewengkon kabecikan; nanging sapa waé sing nepaki kawajiban iki kudu, kanggo nggayuh kasampurnan kabecikan, uga nambah tumindak katresnan marang manungsa lan kabeneran dhéwé. Katresnan ora winates mung ing kaadilan utawa apa sing dituntut kabeneran, nanging kanthi rela ngluwihi kuwi amarga ana kersaning ati kanggo nindakake kabecikan. Sapa waé sing tumindak kaya ngono iku becik sacara moral, nanging ora ana siji waé sing bisa dipaksa tumindak kaya ngono. Contoné, wong sing wis nyilih dhuwit saka wong liya lan ora gelem mbalekaké bisa dipaksa déning panguwasa; nanging wong sing ora nulungi wong mlarat ora bisa dipaksa. Wong Kristen sejati kanthi rela nindakake kabecikan marang wong liya, sanajan ora ana paksaan saka njaba, lan tumindak adil marang wong liya ora amarga wedi paukuman, nanging amarga katresnan marang kabeneran lan ajrih marang Gusti Allah. Ana uga bedane maneh antarane kawajiban: sawetara nemtokake apa sing kudu ditindakake, dene liyane nuduhake apa sing ora kena ditindakake. *'Palingna saka sing ala lan lakoni sing becik,'* kandha nabi (Mazmur 33:15). Ana uga kawajiban

marang Gusti Allah, kawajiban marang sesama, lan kawajiban marang awak dhéwé. 'Kowe kudu tresna marang Gusti Allah kanthi sak atimu, lan marang sesamamu kaya marang awakmu dhéwé,' kandha Gusti.

Aspek katelu saka kawajiban asalé saka loro sing sepisanan lan dumadi saka béda-béda tingkat penting. Wis cetha saka dhaptar kawajiban sing diwènèhaké yèn ora kabèh kawajiban nduwèni daya ikat sing padha kanggo kita; ana sing luwih nguwatké, déné liyané luwih ringkih. Iki dikonfirmasi dening nurani kita lan Sang Juruwilujeng, nalika Panjenengané ngéluh marang wong Yahudi amarga '*nglirwakaké prakara-prakara sing luwih gedhé saka hukum*'—yaiku sing kuduné ditindakaké—lan amarga mung nyekel marang sing '*aja nganti dilirwakaké*' (Matéus 23:23). Ngerti bobot lan wigati relatif saka macem-macem kawajiban iku penting ing urip moral. Struktur moralitas dhéwé nuntut iki: kaya ing njaba, ing kerangka hukum, kabèh ana ing panggonané sing pas, mangkono uga ing jero ati, kabèh kudu nduwèni bobot sing pas. Harmoni ing sajroning ati iki wis ilang: mulane kita kudu ndedonga supaya Gusti maringi maneh roh sing leres ing sajroning kita. Nanging iki pancen perlu banget supaya, kaya Gusti ngélingaké wong Yahudi, kita ora nyaring lalat nanging nguntir unta. Kanthi maringi teges kakehan marang bab-bab sing sepele, kita bisa nglirwakaké apa sing paling wigati lan kanthi mangkono ngrusak tatanan Gusti ing sajroning kita. Sejatine, kudu nurani kita sing nemtokake penting tugas-tugas kita, lan banjur siji aturan bakal ngrampungake kabèh: luwih nguwat tuntutan nurani, luwih penting tugasé; nanging amarga ora bisa dipercayae nurani kita saiki, aturan kaya ngono ora bisa menehi solusi sing bener ing akèh kasus sing wigati banget, amarga kita dhéwé asring kabawa hawa napsu.

Mula saka iku, perlu netepake sawetara kriteria eksternal kanggo ngukur penting tugas. Yen dinilai sacara abstrak, cetha manawa 1) saya cedhak sawijining tugas karo tugas-tugas pokok, utawa saya gedhe pangrusakan tatanan moral amarga pelanggaran sawijining tugas tartamtu, saya wigati tugas kuwi. Aturan umum iki, nalika ditrapake ing kasus tartamtu, dikuatake dening loro aturan ing ngisor iki: 2) luwih akèh motivasi kanggo tumindak tartamtu, luwih wigati tumindak kuwi. Amarga kersané Gusti teka marang kita lumantar motivasi utawa alesan-alesan kuwi, mula ing panggonan sing ana luwih akèh motivasi, kersané Gusti luwih mendesak tumrap kita ing bab kuwi. Contone, ngajeni marang wong tuwa luwih ngiket tinimbang ngajeni marang sapa waé; 3) luwih wigati obyek tumindak—apa amarga dhéwé utawa amarga kahanané—luwih ngiket.

Nanging kudu dielingi manawa sanadyan ana tingkatan wigati sing béda-béda kanggo saben kawajiban, kuwi ora ateges manawa wong diijini ngremehake kawajiban apa waé ing pikirane, utawa diwènèhi kabebasan kanggo nepaki utawa ora nepaki. Saben kawajiban iku suci lan kudu ditindakake kanthi tliti, siap, lan tanpa ngirit upaya sing dibutuhake. Iki ditindakake supaya saben wong bisa dipandu dadi pelaku sing wicaksana ing Karajané Kristus, ngerti tatanan lan struktur tumindak, lan ora nyerah marang lumaku kahanan sing ora mesthi.

Nanging ing praktiké, ana ketidakadilan gedhé ing cara wong-wong nimbang tugas-tugas sing dadi tanggung jawabé. Iki utamané nyakup hubungan antarané Kristen lan hukum alam, lan antarané Gréja lan masyarakat sipil. Préntah-préntah sing nemtokaké kaslametan nduwèni prioritas paling dhuwur; amarga tanpa kaslametan jiwa, apa gunané kabèh liyané? Sabanjuré diiringi déning hukum moral saka nurani; awit sing sepisanan ana kanthi tepat kanggo ngudhari lan ngleksanani sing kapindho. Sabanjure rawuh upacara suci Gréja; awit iku minangka ungkapan langsung saka loro mau, lan pungkasané, urip kawarganegaraan. Amarga sipaté lumaku ing donya, urip iki kudu tundhuk marang iman lan moral sing becik, sing dadi dhasar kanggo nggayuh kabungahan langgeng. Nanging sejatine, kahanan iki ora kaya ngono. Kanggo wong-wong sing atiné ora dikendhalèkaké kanthi becik, agama Kristen ora dadi kang paling utama; padha ora nggatekake Gréja lan lembaga-lembagané sing migunani; kejujuran lan kabecikan kulawarga lan masyarakat dadi prinsip dhasar moralitasé. Pira akèh wong sing wareg karo prinsip iki lan tentrem! Sapa waé sing arep urip Kristen sing luhur budi, kudu, sepisanan lan sing paling utama, ngarahaké perhatiané marang iki, ngati-ati mbeneraké raosé, lan maringi bobot lan panggonan sing pantes marang saben kawajiban.

Kesalahan liyane ana ing menehi prioritas marang kawajiban kaadilan tinimbang kawajiban katresnan lan kabecikan. Amarga meh saben wong nganggep sing sepisanan luwih unggul tinimbang sing kapindho, mula semangat sejati urip—semangat katresnan—kaya-kaya diusir kanthi paksa saka kono. Ukum kaadilan iku dhewe mung pager njaba kanggo jagad moral; sapa waé sing ngetutaké bisa uga ora mlebu ing wewengkon kuwi. Amarga yèn wong mung wareg karo legalitas, lan legalitas ora mbusak ati sing ala, mula sapa waé sing bener, nalika nindakake tugas kaadilan, isih bisa dadi ora tundhuk marang moral. Urip moral sejati dumunung ing nepaki tugas katresnan: ing kono ana oyodé urip. Kanthi semangat katresnan iki, kawajiban kaadilan uga

kudu dipenuhi. Lan wong bisa ngomong manawa mung nalika wis kebak semangat iki, padha mlebu ing ranah moralitas. Sawise ngomong kaya ngono, apa banjur bisa dilebokake luwih dhuwur tinimbang sing sadurunge? Yen aturan kaya ngono digawe umum, wong kudu ngarepake kerusakan tatanan moral sacara universal. Donya moral bakal koyak saka pusaté.

Ana uga kesalahan katelu ing imbalan sing salah antarane hak-hak kita lan hak-hak wong liya. Kanggo ati sing egois, hak kita marang wong liya luwih berharga tinimbang hak wong liya marang kita. Kanggo sawetara wong, iki malah dadi hukum. Nanging wong Kristen ora kudune tumindak kaya ngono. Miturut sabda Gusti, padha kudu nyisihake hak-haké dhéwé: yen ana sing nyerang kowe ing pipi siji, pasrahna pipi liyane; yen ana wong njupuk sandhangan siji, wenehana siji maneh; yen ana wong nyilih marang kowe, aja nuntut mbalekake... aja nolak kejahatan sakabehe; ayo teka marang kowe... Kosok baline, wong kudu ngreksa ngajeni lan ngormati hak-hak wong liya kanthi tuntas. Wong Kristen nganggep pribadi lan bandha sedulure iku ora kena dilanggar lan suci. Yen kita nambahake kasunyatan manawa wong Kristen kawajiban nindakake saben tumindak kabecikan, kanthi tumindak kabecikan mau uga kudu nepaki kawajiban kaadilan, mula mangkene kita bisa nemtokake tertib lan sesambungan kawajiban-kawajiban iki: dadi w , semangat banget ing nepaki kawajiban kabecikan; nepaki kawajiban kaadilan kanthi semangat sing padha, kanthi ngorbanake hakmu dhéwé.

Kita kudu nguwasani katrampilan kanggo nimbang pentinge saben kawajiban kanthi saktenane, utamane nalika ditrapake ing kasus tartamtu. Iki bakal mbantu kita metu kanthi gampang saka kahanan angel nalika kawajiban sing bertentangan muncul. Amarga kawajiban ateges perlu tumindak tartamtu. Ing wektu sing padha, asring ana kahanan nalika sawijining wong diadhepi loro utawa luwih tugas wajib, nanging saka kuwi mung siji sing bisa lan kudu ditindakake. Konflik tugas kaya ngono mesthi nyebabake kesulitan amarga ana keraguan – kudu milih sing endi. Sapa waé sing ngerti kanthi cetha pentinge saben tugas sacara relatif, ora bakal kesulitan milih tumindak sing bener. Ora ana sangsi manawa ketidakcocokan tugas sing katon iku mung ilusi. Amarga kita mesthi kudu nindakake siji tugas. Kita mung kudu nemtokake sing endi. Kanggo wong-wong sing ngrasa angel milih, saran ing ngisor iki diwenehake: 1) sepisanan lan sing paling utama, pertimbangna apa tugas-tugas kasebut pancen bertentangan siji lan sijine. Apa ora kersane awake dhewe, utawa nafsu, sing nolak manut marang tugas?

2) Yen pancèn tugas-tugas kuwi bertentangan, kudu dipikiraké apa tugas-tugas kuwi padha jinis. Yen tugas-tugas kuwi béda jinis, sing luwih dhuwur nduwèni prioritas tinimbang sing luwih asor; yaiku: tugas tanpa syarat luwih dhisik tinimbang sing ana syaraté, tugas ilahi luwih dhisik tinimbang tugas manungsa, lan tugas utama luwih dhisik tinimbang tugas sekunder.

3) Nalika tugas-tugas iku padha jinis, dhasar, alesan, utawa motif dadi penentu. Yen dhasar-dhasar kuwi luwih kuwat, kuwi arah sing kudu ditempuh.

4) Asring kelakon, saka kabèh kawajiban sing ana, siji bisa ditindakake dhisik lan sijiné mengko, lan mung kesusu—kadhangkala amarga ringkihé ati—sing nyebabake kesulitan. Nanging saben uwong ngerti saka pengalaman yèn kumpulé tugas-tugas, malah bentrok antarane, arang banget nyebabaké kahanan sing ora bisa dipecahaké. Wong sing tanggung jawab bakal gampang ngrampungaké kabèh dhéwé.

Nanging uga kudu diomongake manawa sanajan sawetara kahanan kaya ngono iku banget nglarani ati lan nyedhihaké kanggo wong sing semangat njaga kasucian urip. Mula, kanggo nyegah kahanan kaya ngono, pitutur ing ngisor iki diwenehake: 1) ngatur tugas-tugas miturut prinsip sing wis kondhang lan bisa dipercaya, nyusun kaya ngene program urip (kaya sing kasebut sadurunge) banjur ngetutake. Kanthi mangkono, kahanan sing ora dikira bakal arang banget. 2) Luwih kerep merenung babagan tugas-tugas lan macem-macem kahanan sing kudu ditindakake; lebokake awakmu ing kahanan angel lan pikirake carane tumindak ing kahanan kuwi. Iki nglatih pikiran supaya luwih cepet lan mbantu njaga ketenangan nalika ana ing kahanan angel lan ndadekake wicaksana nalika ngrampungake masalah. 3) Golek pitutur lan rembugan luwih kerep karo wong sing wis pengalaman. 4) Ing wektu pancen butuh, pasang awakmu ing ngarsane Gusti utawa ing kahanan kaya wong sing arep seda, banjur tumindak kaya yen kowe lagi ana ing pinggir kuburan, siap muncul ing ngarsane Hakim – Gusti.

b) Bab pitutur

b) Bab pitutur

Saliyane tumindak wajib, sing marang kita ana kewajiban moral, Sabda Gusti ngajokake sawetara tumindak ing wangun pitutur, kanthi teges sapa waé sing nindakake bakal luwih becik tinimbang sing

tumindak liya, lan kita banjur nduwé rasa seneng marang pitutur mau; nanging kita ora krasa kapeksa. Ora ana sangsi manawa pitutur kaya ngono pancen ana.

Nalika ana wong enom teka marang Gusti lan takon, '*Apa sing kudu tak lakoni supaya waris urip langgeng?*', Gusti mangsuli, '*Yen kowe kepengin mlebu ing urip, netepi sabda-sabda.*' Banjur, nalika wong enom mau ngandhakake yèn dhèwèké wis netepi kabèh mau wiwit isih enom, lan kepéngin ngerti apa manèh sing durung wis rampung, Gusti nambahaké: '*Yèn kowé péngin sampurna, lunga, adol kabèh kagunganmu lan wènèhana marang wong mlarat, banjur mèlu Aku.*' Ing kéné kita weruh bédané sing cetha antarané kawajiban sing perlu kanggo kaslametan lan tumindak sing mung ngasilaké tingkat kasampurnan sing luwih dhuwur (Matéus 19, lsp.).

Kanyatan sing padha iki malah luwih cetha diterangake dening Rasul Paulus (1 Kor. 7). Dhèwèké ditakoni bab prawan lan omah-omah. Dhèwèké mangsuli yèn dhèwèké ora nduwé préntah saka Gusti kanggo mbutuhake prawan, nanging dhèwèké maringi pitutur supaya nglakoni iku. Banjur panjenengané nerangaké kanthi rinci kepiyé lan kanthi cara apa kasucian luwih unggul tinimbang omah-omah. Lan panjenengané nyimpulaké yèn sapa waé sing maringi anak wadoné omah-omah wis apik, nanging sing luwih apik manèh yaiku sing ngidinaké anak wadoné tetep dadi perawan. Ing kéné, Rasul Paulus nggawe bédané sing cetha antarané paugeran lan pitutur. Nanging, kuwi mung sawatara tuladha pitutur. Sakjatiné, bisa ana akèh banget kahanan kaya ngono ing urip.

Mula saka iku ora adil yen sawijining cabang Protestanisme ngenalake gagasan manawa wong Kristen pancen kawajiban nindakake kabeh, tegesé kaya-kaya kabèh iku kawajiban mutlak. Ana kawajiban sanajan ing pitutur, nanging dudu kawajiban sing nggawe sapa waé sing ora nepaki dadi pelanggar. Dhèwèké mung kurang sampurna. Ing bab iki, nurani kita dadi saksi sing mesthi: apa kita ora ngrasakake keyakinan kaya ngono ing jero ati manawa tumindak sing kaya ngono iku dadi kabutuhan kanggo kita, lan manawa, yen kita ora nindakake, kita bakal kroso salah; nanging, sanadyan iki utawa kuwi bisa luwih becik, kita ora kawajiban nindakake lan ora bakal salah yen kita ora nindakake. Wong sing ora nindhes wong sing nduwé utang marang dhèwèké nanging meneng ngentèni utangé dibayar iku wis apik. Nanging wong sing mung njupuk separo utangé saka wong sing nduwé utang amarga prihatin marang kabutuhané—lan luwih apik manèh wong sing ngapura kabèh utangé—iku luwih apik manèh.

Patriark Abraham, sawisé bali saka perang, bisa njupuk kabèh rampasan kanggo dhéwé—apamanèh amarga para raja sing wis mbantu wis sarujuk—lan tumindak kaya ngono ora bakal salah; nanging nalika dhèwèké nyerahaké kabèh, dhèwèké tumindak luwih becik. Utawa nalika dhèwèké maringi Lot kabebasan milih panggonan paling apik kanggo manggon, dhèwèké tumindak kanthi cara sing paling becik; nanging sanajan mangkono uga ora bakal salah yen piyambakne sing mènèhi bagéan sing cukup lan apik, sanajan ora sing paling apik. Lan maneh, para wali Allah, sing kita sembah kanthi pangabdian sing jero, diunggungkaké lan dimulyakaké déning Allah amarga sajrone uripé padha nglakoni kabiasaan tansah milih sing paling apik lan paling sampurna. Yen sing paling apik iku dadi pranatan sing ora bisa dihindari, ngendi wong ringkih bakal nyuwun pitulungan, lan sapa sing bisa nyingkiri supaya ora kecemplung ing putus asa babagan keslametané? Nanging, nalika diwenahi minangka pitutur, sepira nglipur iki kanggo jiwa sing ringkih lan wedi, lan ing wektu sing padha sepira maringi inspirasi kanggo wong Kristen sing rumangsa duwé kekuwatan sing cukup ing sajroning dhiri!

Nanging, kudu dielingake marang wong Kristen: swarga lan bumi wis digerakake kanggo kowe; kowe wis dipilih, disucikake, lan wis nampa kekuwatan sing perlu kanggo urip lan kasucian; mesthi kabeh iki ora tanpa tujuan lan kewajiban tartamtu kanggo kowe? Ora, wong Kristen, kowe kudu rajin nindakake saben pakaryan becik sing ana ing daya upaya kowe, salawase pikiran kuwi wis nyabrang ing pikirane kowe. Yen ing rasa syukur marang para welas asih ing urip saben dinane, manungsa padha ngupaya nepaki saben kepinginané, mula kowe, sing diparingi sih rahmat lan kuwasa Gusti, apa kowe bisa nolak—tanpa ngganggu atimu—karepé Gusti, sing nuntun kowe menyang dalan paling becik lan nunjukaké arah, ora kepéngin kowe nyimpang saka iku? Nalika maneh, yen kita nggatekake pangandikane Gusti: 'Pasrahaken pipi siji maneh nalika dipukul ing pipi siji', utawa luwih umum: 'Aja nolak sing ala', lan pangandikane Rasul – 'Golekna apa sing ana ing dhuwur, lan pasangna pikiranmu marang apa sing ana ing dhuwur' – kayane mokal ora nyimpulake manawa luwih pantes kanggo wong Kristen milih kabeh sing paling apik lan paling sampurna, mesthi wae, yen iku bisa ditindakake. Amarga Gusti lan para Rasul ora maringi kelonggaran apa-apa marang wong Kristen ing bab apa wae; malah, sak suwéné padha ngajeni wong Kristen minangka wong sing luhur, padha meksa supaya padha ngupaya tumindak sing luhur, unggul, lan ilahi. Lan yèn arep mbedakaké antarane

wong Kristen lan wong liya adhedhasar sipat tumindaké, bisa diomongaké kanthi cetha: wong Kristen mbedakaké amarga ing tumindaké padha tansah milih sing paling unggul. Nanging maneh, pinten akeh wong Kristen sing ringkih lan isin sing meh ora bisa mlaku ing dalan kabeneran?! Nyemangati, lurusake, jupuk ing pundhakmu lan gendhengna. Ana para pangon sing diangkat ora mung kanggo ngawasi carane padha mlaku, nanging uga kanggo mimpin lan nggendheng... Sakabèhé, ora ana dhasar sing kuwat kanggo mbebasaké kita saka kawajiban milih sing paling apik... Ing moralitas umum, ing njaba Kristen – ya; nanging ing Kristen, iki ora kena kelakon. Sapa waé sing nolak sing paling apik, ngrendhahaké Kristen ing batiné lan mudhun menyang tingkat moralitas alamiah.

Cukup dielingi, 1) manawa iki mesthi mung ditrapake kanggo sing paling apik, kaya sing diakoni dening sing paling apik, lan sing ana kesempatan lengkap kanggo nindakake; amarga dadi wajib sanajan kanggo sing ringkih yen diterangake marang dheweke; amarga wektu kuwi siji-sijine alesan ora nepati iku mung amarga ora gelem lan welas marang awake dhewe.

2) Iki ora ditrapake marang piwulang sing paling wigati – selibat lan kamlaratan sukarela. Iki mesthi ora kanggo saben wong. Nanging '*sapa sing bisa nampa iki*,' kandha Gusti, '*mesthi nampa*' (Mat. 19:12). Nanging, sanadyan ing kene ana dorongan batin lan arahan saka njaba, sing mbebayani kanggo dibantah ing bab kaslametan.

c) Bab tumindak sing ora peduli

c) Bab tumindak sing ora penting

Ana akèh tumindak sing ora diatur déning hukum batin nurani kita utawa hukum tulisan. Tumindak kaya ngono biasané dianggep netral, diserahkan marang kaputusan dhéwé (lungguh, ngadeg, ndelok tengen lan kiwa, lan sapituruté). Ora mungkin ngatur kabèh nganggo undang-undang, amarga manéka warna wong lan kahanan moral sing tanpa wates. Luwih manèh, ora cocog karo semangat hukum moral bebas kanggo ngiket saben wong ing saben bab. Yen sawijining wong dipunbesarké ing gesang moral, supaya rohane bisa dipupuk lan dikuatké, akèh bab kudu diparingi kabebasan, supaya lumantar kabebasan kuwi dhèwèké bisa nglatih kamampuan moralé utawa ngetokaké sejati roh gesang moral, kaya bapak sing ora mènèhi putrané dhawuh saben gerak-gerik. Kita mung kudu éling yèn, yèn tumindak wong sing nduweni moral dipandang saka kabèh kahanan tumindaké, mula sanadyan ing kéné ana tumindak netral—yaiku tumindak sing sakjatiné netral lan ditindakake wong tanpa niat tartamtu, utawa malah tanpa dipikir; nanging sakwise tumindak-tumindak kuwi, sanajan katon sepele (umpamane mung sapandeng), nduweni tujuan, tumindak kuwi ora maneh netral. Sacara umum, kabeh tumindak sing metu saka wong sing nduweni kesadaran lan tujuan mesthi nduweni sipat moral lan kalebu apik utawa ala.

Apa bener ngidini tumindak netral ing sajroning awake dhewe? Iku ora bener; wong Kristen kudu ngati-ati banget supaya saben bab ing awake dhewe dadi sarana kanggo nggayuh tujuan moral, kalebu sikap awak, gerakan tangan, pandelengan, lan sapiturute. Amarga dheweke wis nyawisake awake dhewe sakabehe dadi kurban kanggo Gusti Allah lan wis janji bakal ngabdi marang Panjenengané saben dina sajrone uripe. Wektu sing dienggo tumindak tanpa rasa iku wektu sing mubazir; mula kudu diganti kanthi tobat. Luwih maneh, apa ana prakara sing ora dadi perhatian ing ati? Kayane ora ana. Nanging geger-gering atiné ing gesang moral ora netral. Mula saka iku, sanajan tumindak sing katon netral—ninggalaké tapak apik utawa ala ing jiwa—iku, amarga kuwi, apik utawa ala. Contoné, apa sing salah karo mlaku tanpa kuwatir, utawa sikap awak sing santai, kaya tangan, sikil lan sapituruté? Ora ana apa-apa, ing pandelengan sepisanan. Nanging kuwi tansah ngrembakaake semangat kebebasan tanpa wates ing pikiran lan kepinginan ing batin; mula, saka sudut pandang iki, kuwi ora apik. Maneh, yen ana kasempatan kanggo ngowahi tumindak sing ora pati penting dadi tumindak sing luhur—lan wong Kristen iku pedagang sing semangat nglumpukake bandha amal kanggo gesang langgeng—ngapa ora dimanfaatake? Lan apa sing ngalangi iki, kejaba kurang semangat lan kakehan kecerobohan, sing ora bisa dianggep netral? Mula, ing wong Kristen, sanajan tumindak sing katon netral ora netral, amarga mlebu ing uripe liwat kecerobohan; iku woh saka kahanan moral sing rusak. Apa ora luwih becik, mula, njamin supaya kabèh tumindak kaya ngono diowahi, digawé dadi sarana kanggo nggayuh tujuwané dhéwé? Iki panemué St. Chrysostom, sanadyan aku ora éling ing endi dhèwèké ngandharaké. Ing kéné ana kabèh lapangan tumindak! Ayo padha ngembangaké tanpa males! Aku mbayangake yen sapa wae sing maca baris-baris sadurunge kanthi tliti ora bakal bisa ora kroso kepiye dumadakan kabeh dadi amba, banjur dumadakan dadi sempit maneh. Nanging sabda Gusti, Pangripta Hukum kita, ora goroh: gapura sing

sempit lan dalan sing sempit nuntun marang gesang. Ayo kita tinggalake dalan amba marang pilihan bebas wong liya, lan milih dalan sempit kanggo awake dhewe.

2) Bab Tujuan Tumindak Moral

Kaping pisan lan paling utama, kita kudu ngrampungake pitakon: apa sing digawa dening tujuan marang prakara iki? Iki jawabane:

Tindak-tanduk, sing sakjane netral, nampa sipaté saka tujuwané; tegesé, saka tujuwan sing becik dadi becik, lan saka tujuwan sing ala dadi ala.

Tujuan sing becik ing pakaryan becik bakal ngias lan ngunggahaké; tujuan sing ala ing pakaryan ala bakal nambah kaala lan ketidakberadabané. Contoné, ana wong sing sinau kabeneran iman kanggo nyebarake Karajaning Kristus, utawa wong sing menyang gréja mung supaya ora dianggep kurang taqwa, utawa wong sing ngukum wong liya mung kanggo mbanggakaké dhéwé.

Niyat ala ing pakaryan becik bakal nggerogoti kabecikane, dene niyat becik ing pakaryan ala ora bakal maringi kabecikan marang pakaryan kuwi. Ing loro-lorone, pakaryane tetep ala. Contone, sapa wae sing nyanyi utawa maca ing gréja mung kanggo nuduhake kaprigelane tinimbang kanggo ngedifikasi wong liya, ngowahi pakaryan becik dadi ala; lan sapa wae sing njupuk kredit kanggo karya wong liya mung kanggo mbantu, ora ngowahi pakaryan ala dadi becik.

Sacara umum, luwih luhur tujuane, luwih suci lan sampurna tumindaké; lan luwih rusak niyaté, luwih ora moral tumindaké.

Prinsip-prinsip cekak iki wis cukup kanggo meyakaké kita sepira wigatiné tujuan ing tumindak kita. Mula saka iku, pantes yèn kita ati-ati netepaké tujuan apa sing kuduné digayuh ing tumindak kita.

Intine ing kene dudu motivasi sing ndadekake wong nyengkuyung kersane tumindak—sing saben wong bisa nggawé akèh dhéwé, saben wong nduwé motivasi dhéwé miturut watak lan sipaté (kaya sing wis kasebut); nanging bab apa sing kudu dieling-eling déning wong Kristen sing semangat marang kabecikan—apa sing digayuh sajrone urip kabecikane sakabèhé, utawa apa tujuane utama tumindak moral? Iki ditemtokaké wiwit wiwitan déning tujuan urip manungsa lan sumpah wong Kristen, yaiku: nindakake kabèh pakaryané kanggo Gusti Allah, nyenengaké Panjenengané, lan ngluhuraké Asma Suci Panjenengané. Gusti ngendika: *'Mangkono padha sumorotna pepadhangmu ing ngarepé manungsa, supaya padha weruh pakaryan becikmu lan ngluhurna Bapakmu kang ana ing swarga'* (Matéus 5:16). Rasul maringi dhawuh supaya kita nindakake kabèh kanggo kamulyaning Gusti, kalebu nalika mangan lan ngombe (1 Kor. 10:31). Ing p e iki mung perlu ditambahake: amarga pracaya marang Gusti. Kaya déné manungsa ora bisa munggah ing pangibadah marang Gusti tanpa Yesus Kristus, mangkono uga pakaryané ora bakal munggah marang Gusti tanpa pracaya marang Gusti! Kaya ing Tabernakel kuna getih digawa menyang Panggonan Suci, lan kurban mau nyenengake Gusti, mangkono uga saiki kurban pakaryan becik mung nyenengake Gusti amarga pracaya marang Kristus, sing wis tebus kita nganggo getihe. Iki perlu diomongake utamane marang wong-wong sing mikir bisa nyenengake Gusti tanpa pracaya marang Gusti. Upayane sia-sia! Luwih maneh, amarga Karajané Kristus ora saka donya iki, lan wong Kristen *'paling pantes dikasihani yèn dhèwèké mung ngarep-arep ing urip iki'* kanggo éntuk apa-apa saka imané (1 Kor. 15:19), pikiran lan pangarep-arep wong Kristen kudu sakabehe diarahake marang jaman iku: dheweke kudu makarya lan nyambut gawe kanthi pangarep-arep urip sing pinunjul tanpa wates. Mangkono, sakabehe tujuane yaiku iki: tindakna kabèh kanggo kamulyaning Gusti Allah, lumantar iman marang Gusti kita Yesus Kristus, kanthi pangarep-arep urip langgeng.

Kita kudu éling yèn sing paling utama yaiku kamulyaning Gusti Allah, wiwitané iman marang Kristus Sang Juruwilujeng, lan tujuan pungkasané yaiku urip langgeng; yèn urip langgeng dadi taruhane ing prakara sing wigati kaya ngéné, minangka tujuan moral, mula ora ana bab kapentingan pribadi utawa upah; nanging, nandheske ciri khas Kristen lan umat Kristen—yaiku wong-wong sing, dadi warga swarga lan urip, kangen lan ngidam-idamake tanah kelairane, eling yèn dheweke mung wong asing lan pendatang ing donya, *'ora duwe kutha langgeng ing kene, nanging ngupaya kutha sing bakal teka'* (Ibr. 13:14).

Bab tujuan liyane, sanadyan diidini, ora kena digawe dadi sing utama: tansah kudu munggah saka kono marang Gusti Allah. Ing kene, tujuan saka tumindak kasebut pancen penting banget. Saben tumindak bisa nduweni tujuane dhewe; contone, tujuan sedekah yaiku mbantu wong mlarat, lan tujuan maca yaiku nerangi pikiran. Nanging ora kena mandheg mung ing kuwi, amarga yen ora, tumindak mau bakal pisah sakabehe saka tujuan utama wong Kristen. Malah, yen wong ngidini awake dhewe ngrembug tujuan kaya ngono, maneka

warna sing ora ana enteke bakal mlebu ing uripe wong Kristen, padahal sakabehe kudune kakepung karo siji swara. Nada iki diwenehake dening kesatuan tujuan, sing ndadekake sakabehe dadi kurban sing sampurna marang Gusti. *'Mulyakna Gusti ing rohmu lan ing badanmu, kang kagungan Gusti'* (1 Kor. 6:20).

Kanggo sawatara wong, katon banget ketat nindakake kabeh kanggo kamulyaning Gusti; mula saka iku padha pracaya manawa ing urusané wong isa nduwé tujuan liya saliyané Gusti, kanthi syarat manawa tujuan-tujuan kuwi ora ngilangi Gusti, lan, sacara umum, padha kandha, wong isa wareg mung kanthi luwih kerep nyandhakaké pakaryané marang Gusti. Nanging, nyawisake kabèh pakaryan kanggo Gusti iku dadi bagéan saka wong-wong sing paling sampurna; iku sawijining bab sing bisa diparingi saran, nanging ora saben uwong kudu ngiket awaké dhéwé marang iku. Sepira asor urip Kristen sing luhur ing kéné! Sepira cetha kersa ora gelem lan males ing kéné kanggo ngupaya munggah marang Gusti! Nanging sepisanan, nyawisake kabèh kanggo Gusti iku ora mung saran, nanging tujuan sing perlu lan wajib: Kamulyan tumrap Gusti Allah ana ing atimu lan ing badanmu; tindakna kabèh prakara kanggo kamulyaning Gusti Allah... Apa sing luwih cetha utawa luwih teges tinimbang iki? Lan kenapa tujuan iki kudu diwatesi mung kanggo wong-wong sing paling sampurna, nalika tumindak kaya ngono ora mbutuhake upaya khusus: kandhaa marang sapa waé sing wis nindakake kabecikan supaya nyawisake iku marang Gusti Allah kanthi pikiran lan ati. Apa upaya sing dibutuhake ing kene? Bab liya maneh kanggo mbangunake wong dosa saka turu ing dosa utawa kanggo nguripake maneh wong sing lagi goyah. Ing kene perlu medeni dheweke, nggoyang dheweke – nampilake akibat mbebayani saka dosa lan woh-wohan kabecikan sing berkah, lan sapiturute; nanging iki ora dadi tujuan dhewe, nanging luwih kaya panyemangat karsa, kaya sing wis kasebut sadurunge. Kapindho, ngomong yèn tujuan liya diidini, asal ora ngilangi Gusti, ateges liwat tumindak kita kaya maringi sih marang Gusti; lan ngomong yèn cukup nyawisake sawatara tumindak kanggo Gusti ateges Gusti kaya dadi barang njaba saka urip moral.

Pikiran kaya ngono ngrusak tatanan sing bener. Wong Kristen lair saka Gusti lan kudu nyandhakake saben tumindaké marang Gusti, sarta ngudhari kabèh uripé kanthi tujuan siji iki. Yen kita mriksa moralitas pagan—yaiku carané wong-wong becik tumindak ing masyarakat kuwi—kita bakal nemokaké panrapan sing pas saka aturan-aturan iki, kaya déné sing kita deleng ing antarané wong Kristen sing ditinggal tanpa pandhuan rohani. Nanging loro-lorone ora mangertos inti saka prakara iki. Saiki, amarga welas marang tumindaké, kita ora kena mbelokaké makna sejati lan tatanan urip sing suci lan mulya; malah, kita kudu mulang saben uwong, ing endi waé, apa sejatine. Wong Kristen dudu wong sing gumantung marang nasib, nanging wong sing ngatur dhiri dhéwé. Critakna marang dhèwèké carané ngatur dhiri, lan dhèwèké bakal ngatur dhiri dhéwé. Ora, pakaryan becik, yèn ora ditindakake kanggo Gusti utawa miturut iman Sang Gusti, dudu pakaryan Kristen, nanging mung pakaryan becik alamiah. Kaya ta, umpama, mikir ing pikiran iku alamiah, nanging ora dadi kabecikan; mangkono uga pakaryan becik, yèn ora ditindakake kanggo Gusti, iku alamiah ing roh, nanging ora dadi kabecikan.

Saiki kita kudu nyimpulake manawa kabèh tujuan liya, kejaba siji sing wis kasebut, ora kalebu tujuan sejati, lan tumindak sing ditindakake manut kabèh iku bakal ilang ajiné sak suwéné adoh saka tujuan mau. Bab tujuan ala sing muncul saka egoisme, malah ora perlu disebutaké. Mugi saben tiyang mirengaken punika, lan mugi saben tiyang ngarahaken manahipun makaten saben nindakaken pakaryan. Amargi upaya ngarahaken pakaryan dhumateng Gusti mbutuhake usaha ingkang istimewa, awit kasembunyi dening tujuan-tujuan ingkang langsung. Mula, tansah ndeleng ngluwihi tujuan-tujuan langsung punika kanthi pikiran lan manah, munggah ing ngarsanipun Gusti, dedikasiaken saben pakaryan panjenengan dhumateng Panjenenganipun, lan kanthi makaten ngasuceni Panjenenganipun.

3) Bab kahanan tumindak moral

Kahanan iku sing ngubengi sawijining prakara, utawa kabèh sambungan eksternalé. Ora ana tumindak sing ora nduwé akèh sambungan kaya ngono; nanging miturut paugeran, mung kahanan sing mangaruhi ajining dhiri tumindak sing dianggep kahanan moral. Saka kahanan-kahanan mau, ana sing nyakup wong sing tumindak, ana sing nyakup tumindaké dhéwé, lan ana uga sing nyakup proses tumindaké. Kabeh mau diringkes ing pitakon: sapa, apa, ing endi, kapan, kepiye, lan kanthi cara apa?

Tinjoa sembarang tumindak lumantar pitakon-pitakon iki, lan kowe bakal weruh dhéwé yèn saya jero kowe nyinaoni, tumindak kuwi saya cetha wataké. Nanging aja nganggep kabèh iki mung dolanan basa utawa

omongan kosong. Pikirna apa sing kuduné digoleki ing sawijining tumindak miturut saben pitakon iki, lan kowe bakal yakin dhéwé marang kabenerané.

Pitakonan 'Sapa?' ora ngupaya nemtokake apa wong sing nindakake tumindak iku bener sacara moral, nanging luwih kanggo mangerteni jinis wong kaya apa, status lan wataké: rohaniawan utawa awam, wong sing sekolah utawa ora sekolah, pejabat umum utawa wong pribadi, lanang utawa wadon, lan sapituruté. Terapaké, umpamané, kahanan mabuk marang saben wong mau, lan kowé bakal weruh kepiyé aboté pelanggaran kuwi gantian mundhak lan mudhun. Terapaké uga iman sing tulus, lan kowé bakal weruh yèn kuwi ora nduwé bobot sing padha kanggo saben wong... Pikirna uga bab-bab liyané kanthi cara sing padha. Kanggo awake dhewe, ayo kita cathet aturan ing ngisor iki ing kéné: nindakake prakara sing cocog karo panggonan, tingkat pendhidhikan, lan pangkatmu. Yen kowe nduwé luwih, dadi abdi tumrap kabèh.

Nalika ditakoni 'apa?', wong ora kena nganggep apa prakara iku cocog karo dhawuh utawa ora, utawa bab prakara mau dhéwé—sing wis dibahas—nanging bab-bab sekunder. Contone, nyolong... apa barang iku suci utawa biasa, dijupuk saka wong mlarat utawa sugih. Mangkono uga, sedekah... apa diwènèhaké saka kakehan utawa mung sithik banget. Lan sapanunggalane bab-bab liyane. Bab kowe dhewe, iki sing kudu kowe lakoni: ngadili saben bab kanthi pertimbangan sing pas lan, sacara umum, lakoni kabèh sing bisa supaya ora ana upaya sing kakehan nalika ditrapake ing cakupan tugas. Wong liya nggawe aturan kanggo awake dhewe supaya ora ngidini sapa wae ninggalake dheweke kanthi rai sedhih.

Bab pitakon 'ngendi?', perhatian ora mung marang panggonan—awit tumindak mesthi kelakon ing panggonan tartamtu—nanging uga marang sipat panggonan lan kahanan liyane. Contone, apa ana wong ngina wong liya sacara pribadi utawa umum, apa iku ditindakake ing pameran umum ing dalan utawa ing papan ibadah, lan sapiturute. Mula saka iku, sucenana panggonan liwat tumindakmu, lan aja ngotori. Elinga yèn ing wayah paukuman, saben panggonan bakal dadi saksi ing ngarsané Gusti Allah Sang Hakim tumrap kabecikan utawa kaburukan tumindakmu.

Bab kahanan: 'nalika?', dudu wektu umum sing diétung, nanging sipaté—umpamane, apa iku dina raya utawa dina biasa, sawijining jam, sasi utawa taun, lan sapituruté. Mula saka iku, priksa manawa sakabèhé uripmu dadi rangkaian tumindak becik sing terus-terusan. Nanging ing wektu sing padha, élinga yèn ana wektu kanggo saben bab. Ana cara ngenteni wektu sing paling becik, nalika tumindak bakal ngasilake woh sing paling subur.

Nalika wong kepengin ngerti 'kados pundi?', padha mriksa cara tumindak kasebut dilakoni—dudu cara sing wis diterangake sadurunge, sing wis ana ing hakikat tumindak kasebut, nanging cara liya, saka njaba, sing gumantung kahanan. Contone, ing kahanan wedi utawa tentrem, ing kawruh utawa ora ngerti, kanthi ajeg utawa mung sakedhap, dumadakan utawa kanthi persiapan. Wong sing tansah ngawasi atiné dhéwé bakal nemokaké yèn kabèh urusané lumaku lancar. Dhèwèké ngalambataké apa sing kakehan alon, ngebutaké apa sing kakehan cepet, lan umume nindakake kabèh kanthi tliti, tanpa males utawa gegabah.

Nalika ana wong kepengin mangerténi: 'Kepiye?', dhèwèké nyelidiki cara-cara sing digunakaké kanggo ngrampungaké tugas utawa nggayuh tujuan, lan sumberdaya sing digunakaké sajrone proses. Contoné, apa ana bab migunani sing digawé liwat gawéan dhéwé utawa déning wong liya; apa bandha dikumpulaké kanthi bener utawa kanthi ora bener; apa tumindak kanthi terang-terangan utawa nggayuh maksud kanthi cara-cara rahasia... lan sapiturute. Tulungana kita, ya Gusti, supaya ora milih dalan bengkok sanajan golek kabecikan, ora ngirit upaya, lan yen ana bab sing ora bisa digayuh kanthi ati resik, luwih milih nahan tinimbang nganggo cara sing katon ora adil.

Kabèh kahanan kaya ngono, yen sah, dadi kaendahan lan pantesé tumindak saka njaba, sanadyan sawenehé nduwé pangaruh luwih gedhé tinimbang liyané. Upamané, cara iku wigati banget nganti ana sing matesi kabèh pitakon bab kahanan mung marang cara waé. Ngetaké niat becik ing batin, miturut pantesé, menyang lumakuné prastawa ing njaba iku wicaksana Kristen, nanging ora dumunung ing ngetrapaké bab ing jero marang bab ing njaba (umpamane, Injil marang kabiasaan donya), nanging ing cara sing pantes, bisa diomongake, kanggo nglambangake hukum rohani jero kanthi pratandha njaba sing cocog, sanajan iku mbutuhake nglawan arus kedadéan njaba. Aku bakal luwih adoh: kawicaksanan Kristen iku pangerten kersaning Gusti, sing ngemot lan mimpin kabèh kedadeyan—boten mung ing njaba nanging uga ing jero. Saka sudut pandang iki, manèh katon yèn wong Kristen kudu nguwasani kahanan dhéwé, tinimbang nyerah marang tarikane. Iki ora kelakon sakaligus, nanging alon-alon lumantar pengalaman nindakake kabecikan; sawisé iki kasil, saben tumindak sing metu saka tangan wong Kristen sampurna ing saben bab, kaya karya seni éndah saka tangan seniman.

Saka panyelidikan kahanan sing ana ing saben prakara, kowe bisa weruh sepira angelé golek tumindak sing netral, apa saka pengalaman utawa saka wong sing tumindak, nalika saben tumindak kuwi raket banget gandhèngané saka kabèh sisih karo akèh faktor sing pancèn nduwèni pangaruh marang ajiné moral! Sepira angelé, ora mung kanggo wong liya nanging uga kanggo pelaku dhéwé, kanggo netepaké ajiné tumindaké sing saktenané! Amarga bisa waé ing sawijining kasus kabèh kahanan iki sah, déné ing kasus liyané mung sawatara sing sah, lan sanajan kuwi uga ana sing luwih gedhé utawa luwih cilik; ing sawijining kahanan bayangan tumindak bisa waé sakabèhé ala, déné ing kahanan liyané mung bayangan kabecikan. Pangerten sing pas babagan kabèh iki mung bisa dipikolehi déning Sing Mirsani Kabeh. Bab wong sing sholeh, paugerané kaya ngéné: aja nganti nganggep bisa ngadili wong liya. Kanggo awakmu dhéwé, kalipatna sepuluh kaping tangismu lan rasa nyeselmu marang dosamu, amarga mbok menawa dosamu sepuluh kaping luwih gedhé tinimbang sing kok kira; lan kurangan sepisan atus kaping kabecikaning pakaryanmu, amarga mbok menawa pancèn kaya ngono. Prentah iki diwènèhaké déning St. Macarius saka Mesir.

Ing kéné, kanthi ringkes, kabèh aspek tumindak kita yaiku: subjek, tujuan, lan kahanan. Sinawa ngadili awakmu dhéwé miturut kabèh mau, nanging aja tau ngadili wong liya. Kuwi dudu wewenang kita, nanging wewengé Gusti. Iki ana paugeran umum kanggo nemtokake ajining tumindak. Iki diatributake marang St Dionysius Areopagite, yaiku: supaya sawijining tumindak dianggep becik, kudu ana subyek sing becik, tujuan sing sejati, lan kahanan sing sah. Kosok baline, yen salah siji saka telung aspek iki cacat ing sawijining tumindak, mula tumindak kuwi ora bisa dianggep becik. Ora perlu diterangake maneh, amarga tingkat kabecikan utawa kaburukan saka aspek-aspek iki bakal kacerning ing tumindaké dhéwé.

7. Jinis-jinis moralitas lan tahap-tahap urip moral ing arah becik lan ala

Ana loro jinis moralitas: moralitas apik lan moralitas ala. Sing kapisan diarani kabecikan; sing kapindho, kebejatan utawa dosa.

1) Bab kabecikan

Kebajikan nduwèni luwih saka siji teges. Iku ateges: 1) upaya utama lan nyakup kabèh saka roh tumuju kabecikan, utawa watak roh sing tumindak miturut cara Kristen; 2) manéka watak becik saka karsa lan manah; lan 3) saben pakaryan becik siji-sijiné. Ing kabèh manifestasi iki, kabecikan ora tetep statis, nanging alon-alon munggah marang kasampurnan, kanthi mangkono nemtokake tahapan-tahapan urip moral sing becik. Lan mangkono...

a) Bab telung jinis manifestasi kabecikan lan, kapisan, bab kabecikan minangka watak jiwa sing tumindak miturut cara Kristen

a) Bab telung wujud manifestasi kabecikan lan, kapisan, bab kabecikan minangka sipat jiwa sing tumindak miturut ajaran Kristen

Ing ngendi kabecikan kita? Ing Gusti. Mula saka iku, upaya ngupaya kabecikan iku padha karo upaya manggon ing Gusti, utawa kangen kumpul karo Gusti. Yen upaya iki ora arep tetep tanpa woh, nanging arep nemokake kepuasan sing cocog karo awake dhewe, mula kudu nindakake gaweyan ngliwati kabèh dalan sing bisa digunakake manungsa kanggo munggah marang Gusti. Mula saka iku, dalan iki lan kabèh sing kelakon ing kono kudu dadi pérangan saka kabecikan minangka aspirasi utama utawa watak saka roh sing tumindak kanthi cara Kristen; tegesé, kudu kalebu kabèh sing pancèn dadi pérangan saka norma utama urip Kristen, lan tumindak. Ing kono kasebut: 'Tetep ing komuni karo Gusti Allah lumantar Yesus Kristus Sang Panjenengan kanthi nglakoni kersaning Gusti sing suci kanthi aktif, dibantu dening sih-rahmat lan dikuatake dening iman, manut daya lan sumpah baptisan ing Gréja Suci'.

Mula saka iku, kabecikan sejati Kristen, utawa watak becik roh Kristen, bakal:

Kangen lan kekuwatan kanggo tetep ing komuni karo Gusti Allah lumantar Gusti Yesus Kristus kanthi semangat, ajeg, tuntas, lan tansah nepaki kersaning Panjenengané kanthi pitulungan sih-rahmat lan percaya marang Gusti, adhedhasar kuwasa lan janji baptisan.

Napa kabèh iki perlu wis diterangaké ing artikel babagan standar urip Kristen. Saiki mung tinggal nerangaké kanthi ringkes saben ciri saka watak moral Kristen iki, supaya cetha sipat khas, komposisi, lan asal-usulé kabecikan Kristen.

Ciri kapisan yaiku rasa ngelak. Sang Juruwilujeng mberkahi wong-wong sing luwe lan *'ngelakake kabeneran'* (Mat. 5:6). Rasul Paulus kandha bab dhèwèké: *'Aku terus maju, sanadyan durung tekan... Aku terus maju kanthi sakabehe kasetyan marang tujuan ganjaran saka panggilan munggah saka Gusti Allah'* (Fil. 3:12, 3:14) – lan ngajak wong liya: *'Tansah ngupaya apa sing becik; ... aja padha matèni Roh'* (1 Tes. 5:15, 5:19), *'golèkna apa sing ana ing dhuwur'* (Kol. 3:1), *'sumanget ing roh'* (Rm. 12:11). Kanginan iki, ing dhéwé, iku wadha sing amba, mbukak, lan siap nampung kabèh sing apik, kaya lemah garing sing cepet nyerep banyu. Nanging ing urip, ing siji sisih iku njaga semangat tetep seger, déné ing sisih liya iku nyegah supaya ora kakehan ngregani pakaryan saka njaba, amarga iku ngentèkaké semangat saka jero. Iki pratandha ajeg saka kahanan sing waras, kaya luwe lan ngelak ing awak sing dadi pratandha kesehatan fisik. Iki bisa dingerteni saka kehangatan sing tansah lestari ing ati. Iki kebalikan saka roh sing adhem, kendho, tanpa semangat, alon, lan ora peduli marang kabecikan lan kaslametan. Sifat kapindho yaiku kekuwatan. Apa tegese ngelak tanpa kekuwatan? Iku sangsara sing ora ana wohé utawa pangremukan roh. Pikirna filsuf sing ngelak, Justin! Nganti dhèwèké nampa kekuwatan, dhèwèké nandhang sangsara amarga geni rohani ing jeroné sing ngrebut dhèwèké. Mula saka kuwi, sia-sia yèn ana sing mikir matesi dhèwèké mung marang pangarep-arep. Iku mung kahanan pambuka lan sabanjuré dadi sumber ajeg kanggo tumindak anyar. Wong bisa nemoni iki sanajan ing njaba Kristen, nanging kekuwatan mung diwenehake ing Kristen. Gusti, sing tresna marang manungsa, maringi wong sing ngelak ngombe kekuwatan saka Panjenengané, supaya kanthi kekuwatan iki padha bisa tetep ing Panjenengané. *'Maju,'* pangandikane, *'lan... Aku bakal maringi kowe tentrem'* (Matéus 11:28). *'Sapa waé... tetep ana ing Aku... bakal ngasilaké woh sing akèh'* (Yoh. 15:5). Kangen iku pratandha tanginé roh kita, déné kekuwatan iku pratandha pangayoman roh kita karo kakuwatané Gusti Allah. Ing kasus sing kapindho, dhèwèké ngakoni: *"Aku bisa nindakaké kabèh lumantar Kristus sing maringi aku kekuwatan"* (Fil. 4:13).

Ciri katelu yaiku kekuwatan kanggo tetep ing pangibadah marang Gusti Allah lumantar Gusti kita Yesus Kristus. Wis misuwur manawa manungsa ditakdirake kanggo pangibadah marang Gusti Allah, kepiye sakbanjure dheweke nyimpang saka Panjenengané, lan kepiye, minangka akibat saka pangruntuhan iki, dheweke dadi tundhuk marang tirani katresnan marang awake dhewe lan hawa napsu, bebarengan karo panyurungé—sétan lan donya. Saka iki, devosi sejati wong kudu nyakup loro sikap: nyingkiri dhiri lan kabèh sing nyenengaké katresnan marang dhiri, lan nyerah dhiri marang Gusti Allah. Nanging nyingkiri dhiri iku mung sarana; tujuane yaiku manggon ing Gusti. Kanggo wong-wong sing wis ngliwati krisis nyingkiri dhiri, pangibadah marang Gusti iku dadi perkara utama lan siji-sijine kang dadi perhatian. Iki siji-sijine tujuan sing dadi arah kabeh gaweyan lan pangreksan wong Kristen. Mula saka iku, muncul kesimpulan ing ngisor iki.

Sapa waé sing durung ngrasakaké pangowahan batin, sing ndadèkaké kabèh pamikiran lan kepénginané wiwit diarahaké lan dipersembahaké marang Gusti, durung miwiti dadi wong sing saestu lan sejati-tati Kristen. *'Sapa waé sing kepéngin mèlu Aku,'* pangandikane Gusti, *'kudu mbantah dhiri dhéwé... lan mèlu Aku'* (Markus 8:34).

Sapa waé sing mung mandheg ing nolak napsu dhéwé, mikir yèn wis nindakake kabèh, kuwi lagi kasandhung ilusi sing mbabayani. Ora mung nolak napsu dhéwé minangka sarana dhéwé ora ana gunané kajaba digerakké marang tujuwané—persatuan karo Gusti—nanging meh ora bisa diarani tulus tanpa kuwi! Amarga tanpa Gusti, manungsa ora bisa nyepelake awake dhewe. Mangkono sipat ajaran lan uripé para Stoa. Padha mulang yèn dhiri kudu tundhuk marang akal utawa roh, nanging padha ora nyadari yèn roh utawa akal uga kudu tundhuk marang Gusti; mulané padha dadi guru kesombongan rohani lan, sanadyan wis nglakoni pakaryan abot lan pangorbanan, padha njaga awake dhewe lan wong liya tetep ana ing njaba Gusti, ing kahanan pisah saka Panjenengané. Mangkono uga, wong-wong sing nggawé kabecikan filsafat—yaiku nindakake kabecikan tanpa mikirake Gusti—tumindaké salah lan kaya ing ngimpi: awit kabecikan apa sing ana tanpa Gusti? Amarga tanpa panguripan bebarengan karo Gusti, kabecikan ora dadi kabecikan, lan panguripan bebarengan iki mung bisa lumantar Gusti kita Yesus Kristus, mula saka iku ora ana urip sing pancen becik ing njaba Kristen. Ana pakaryan becik ing kono sing ora ngasilake woh sejati lan ora nuntun marang tujuan. Mula saka iku, kabeh wong diundang kanggo komuni karo Gusti Allah lan Gusti Yesus Kristus, lan nyawiji marang Gusti Allah lan ngupaya nggayuh Panjenengané diparingi minangka tugas siji-sijiné lan eksklusif. Gusti mulang: *'Tetep ing Aku, lan Aku ing kowe'* (Yohanes 15:4) lan ndedonga marang

Rama: *'Kaya Rama ana ing Aku, lan Aku ana ing Rama, supaya padha dadi siji ing kita'* (Yohanes 17:21); *'Aku ana ing wong-wong mau, lan Rama ana ing Aku, supaya padha sampurna ing kasatuan'* (Yohanes 17:23). Para Rasul nginjili: *'Kita nyuwun marang kowe ing asmané Kristus, ... padha rukun manèh karo Gusti Allah'* (2 Korinta 5:20), supaya *'kowe padha nduwé persekutuan karo kita; lan persekutuan kita iku karo Rama lan Putrané, Yesus Kristus'* (1 Yohanes 1:3). *'Nyedhakna marang Gusti, lan Panjenengané bakal nyedhak marang kowe'* (Yakobus 4:8). *'Yen kowe ngupaya Panjenengané, kowe bakal nemokaké Panjenengané; nanging yen kowe ninggalaké Panjenengané, Panjenengané bakal ninggalaké kowe'* (2 Tawarikh 15:2).

Ciri kaping papat yaiku kakuwatan kanggo tetep ing pangibadah karo Gusti Allah lumantar panggenapan kersaning Gusti sing suci kanthi semangat, ajeg, sampurna, lan tanpa kendhat. Wong ora kena mikir yèn pangibadah karo Gusti Allah bisa lestari mung kanthi kawruh babagan prakara-prakara ilahi utawa misteri, utawa kanthi upaya kerasé pancaindra marang Gusti, utawa kanthi pratandha saka njaba yèn dhèwèké ora pisah saka Gusti. Kabeh mau ngancani lan perlu ing tingkat sing luwih gedhe utawa luwih cilik; nanging cara sing paling penting, paling ajeg, lan paling mesthi kanggo nggayuh iki yaiku lumaku miturut kersaning Gusti. Mangkene pangandikane Gusti: *'Ora saben wong sing kandha marang Aku, "Gusti, Gusti", bakal mlebu ing kratoné Gusti, nanging wong sing nindakake kersaning RamaKu sing ana ing swarga'* (Mat. 7:21). *'Yen kowe netepi paugeran-paugeranku, kowe bakal tetep ana ing katresnanku; kaya aku wis netepi paugeran Bapakku lan tetep ana ing katresnané'* (Yoh. 15:10). Lan, miturut Rasul, sawijining wong dadi wong Kristen *"ora kanthi ngetutake kepinginan manungsa, nanging miturut kersaning Gusti, supaya bisa nglampahi sisa wektu ing daging. Amarga wektu sing wis kliwat wis cukup..."* (1 Petrus 4:2–3). Mula, wigati banget kanggo wong Kristen nepaki kersaning Gusti. Nanging, kudu dielingi manawa iki saktene mung sarana, sanadyan iku penting lan mendesak. Amarga tujuan pungkasan ana ing Gusti, panggenapan iki kudu disucèkaké kanthi nyawisaké kanggo Gusti utawa kanthi ngarahaké pandelengan marang Panjenengané. Saliyane, supaya aspek urip sing luhur iki sampurna, panggenapan kersaning Gusti kudu semangat, rajin, lan metu saka jero ati. Tanpa iki, sakabèhé tumindak, sanadyan katon apik utawa sah, bakal dadi kumpulan patung sing ora elek nanging ora ana nyawane; ajeg, tinimbang gerakan ati sing apik sing mung sedhela utawa dorongan sing kadang-kadang, sing uga ora aneh tumrap wong sing dosa; lengkap, tegesé nyakup kabèh Hukum lan paugeran, ngemot kabèh karsa Allah, lan ora mung sawatara pérangané—mbok menawa pérangan sing paling gampang, dipilih luwih amarga kecenderungan alamiah tinimbang amarga katresnan marang kabecikan lan kanggo nyenengaké Allah; – luwih saka kuwi, ora winates mung ing kesempatan sing muncul, nanging kanthi aktif nggoleki lan dadi wicaksana ing nindakake kabecikan. *'Sapa waé sing netepi kabèh paugeran,'* pangandikane Rasul Yakobus, *'nanging gagal ing siji bab, dadi salah kabèh paugeran mau'* (Yakobus 2:10). Amarga dhasaré kabèh paugeran iku siji—karepé Gusti—sapa waé sing temenan nyawiji marang karepé Gusti ora bakal gagal nepaki, ing wangun apa waé sing diparingaké marang dhèwèké. Pungkasané, wong sing teguh lan kerja tanpa kendhat sajroning uripé. *'Ora ana wong sing nyekel bajak lan ndeleng mburi sing pantes kanggo kratoné Gusti Allah'* (Lukas 9:62). Lan mung *'sapa sing tahan nganti pungkasan bakal slamet'* (Matius 10:22), pangandikane Gusti. *'Apa kowe ora ngerti,'* pangajaré Rasul, *'menawa ing pacuan kabèh pelari padha mlayu, nanging mung siji sing nampa ganjaran? Mula mlayua supaya kowe bisa menang'* (1 Korinta 9:24). Amarga dhèwèké ora mandheg nganti tekan pungkasan – amarga pungkasan sing maringi mahkota tumrap pakaryan.

Ciri kaping lima yaiku lumantar pitulungan sih rahmat Ilahi. Sih rahmat iku kagungané wong Kristen lan, ing wektu sing padha, dadi ciri khas uripé. Kaya déné dhèwèké kaping pisan dadi wong Kristen lumantar kuwasa Gusti, mangkono uga dhèwèké nindakaké kabèh pakaryané lumantar kuwasa sing padha. Amarga, kaya sing diandharake Rasul: *'Gusti Allah sing makarya ing kita, loro-lorone karsa lan tumindak manut karsa-Nya sing becik'* (Fil. 2:13). Rasul sing padha uga nyekseni bab dhèwèké yèn sih rahmaté Gusti Allah, sing ana ing dhèwèké ing kabèh pakaryané, *'ora sia-sia'* (1 Kor. 15:10). Pakaryané sih iki, sing nyertai wong Kristen ing kabèh pakaryané, dumadi saka pencerahan manéka warna marang pikiran lumantar kesan bebener iman lan tumindak—bènten-bènten sacara umum lan sacara khusus miturut saben kahanan—supaya dhèwèké bisa mbedakaké apa kersané Gusti Allah sing suci, kanthi mangkono *'mripat atiné padhang'* (Eph. 1:18); ing nyulut semangat lan nguwatake kersaning. *'Tanpa Aku kowe ora bisa nindakake apa-apa,'* pangandikane Gusti (Yohanes 15:5). Mulané Rasul Petrus ndedonga: *'Gusti Allah kabèh sih rahmat, sing wis nelpon kowé marang kamulyané langgeng ing Kristus Yesus... muga-muga Panjenengané... nguwatké, ngedhap, lan nguwatké dhasarmu'* (1 Petrus 5:10). Liwat pangaribawa sih rahmat ilahi iki, wong Kristen ditondoi kanthi rasa kuwasa lan keteguhan kanggo urip sing bener miturut moral utawa pangibadah sing semangat marang hukum; nanging

ora kanthi mandhiri, nanging ing Gusti, amarga kacarita: *'Aku bisa nindakake kabèh lumantar Kristus sing maringi aku kekuwatan'* (Filipi 4:13).

Ciri kaping enem – lan pracaya marang Gusti. Iman nyampurnakake lan ngrampungake pakaryan Kristen sing becik lan urip Kristen sing becik. Iman nutupi kakirangan, kelemahan, ringkihan, lan dosa. Napa pancèn *'tanpa pracaya kaya ngono ora mungkin nyenengaké Gusti Allah'* (Ibr. 11:6)? Iku meksa wong sing wis nindakake kabèh sing diprentahaké supaya kandha, *'Aku iki abdi sing ora ana gunané'* (Lukas 17:10), lan nyandhak kabèh pangarep-arep marang , Gusti kita Yesus Kristus. Bab tumindak kasebut, iku ora mung maringi panyengkuyung paling kuwat lan nyemangati kanggo nglakoni tatanan moral—liwat kepastian janji-janji ageng lan katresnané Gusti Allah sing tanpa wates marang kita ing Kristus Yesus (1 Yohanes 4:10; 2 Kor. 5:14), nanging uga maringi wong-wong mau sipat gaib sing ilahi, amarga wong pracaya nindakake iku minangka anggota uripé Gusti Yesus Kristus. *'Sapa waé sing tetep ana ing Aku ... bakal ngasilaké woh sing akèh'* (Yohanes 15:5).

Pungkasané, ciri kapitu asalé saka kakuwatan lan janji baptisan. Ciri iki mung ana ing wong Kristen. Lumantar baptisan kita mlebu ing Gréja lan dadi anggota, kita diparingi pantes kanggo nampa kabèh berkahé. Iki ditetepake nalika baptisan. Mula saka iku, kabèh sing sabanjure kelakon ing sajroning wong Kristen. Kados déné unsur-unsur sing ngubengi wiji sing lagi thukul maringi gizi, mangkono uga, tumrap wong sing anyar lair saka sih rahmat mlebu ing Gréja, unsur-unsur rohani diparingi minangka gizi lumantar sakramen lan kabèh tata upacara liturgi Gréja. Ing wektu sing padha, kekuwatan batin teka marang dhèwèké saka sakabèhé awak sing nyambung karo dhèwèké—Awaké Gréja—liwat awaké Gréja iku mili sari urip rohani saka Sirahé menyang urat-uraté. Ing sajroning Gréja, wong Kristen saya mateng. Kaya manuk jalu nglumpukaké anaké ing sangisoring swiwi lan maringi kehangatan, mangkono uga Gréja, kanthi ngempit kabèh anaké, maringi panguripan lan kehangatan. Mula saka iku, kamajuan ing kabecikan gumantung marang tetep manunggal ing Gréja. Ing njaba Gréja ora ana urip sing sejati mulya, amarga kakuwatané Gusti ora nggayuh wong-wong sing ana ing njaba, lan ora ana swasana panguripan utawa kawicaksanan panguripan ing sakupengé.

Kabèh mau iku ciri-ciri kahanan budi luhur wong Kristen. Kabèh mau nuduhake sipat-sipat pokok, komposisi, lan asal-usulé saka budi luhur Kristen.

Yen kita nyebut kabèh ciri iki minangka tatanan urip moral Kristen, mula kabecikan, minangka kahanan utawa watak wong sing becik, bisa diartèkaké kaya ngéné: iku semangat lan kekuwatan kanggo tetep manut tatanan urip moral Kristen, utawa kanthi prasaja semangat kanggo urip Kristen. Nanging, nalika nyepetake katrangan bab kaelokan dadi siji tembung, aja nganti ana siji wae ciri sing kalebu sing kélangan, merga yèn ora, wong bakal pungkasané nampilake koin palsu tinimbang sing asli.

'Amarga ajining ajrih marang Panjenengan... kita kabentuk ing kandungan, kita nandhang sangsara, lan kita nglairake roh kaslametan,' kandha nabi Yesaya (Yesaya 26:18). Saben wong Kristen sing pancen semangat bisa ngomong iki marang awake dhewe. Nalika dhèwèké nyedhak marang Gusti, dhèwèké wiwit ngopeni kaslametané kanthi semangat lan, kanthi ngetutaké tapak-tapaké Gusti, terus-terusan sugih amarga pakaryan becik. Semangat iki pancèn roh kaslametan, wiji lan sumbering urip Kristen sing becik, sing saya tuwuh lan mateng alon-alon; lan gumantung marang kiyat utawa ringkihé semangat mau, matengé bakal cepet utawa alon. Rasul Paulus nyritakaké dhèwèké minangka piwulang kanggo kabèh: *'Dudu aku wis nggayuh iki, utawa wis sampurna; nanging aku terus maju, ngarep-arep nyekel apa sing wis disekel Kristus Yesus marang aku.'* *'Sedulur-sedulurku, aku ora nganggep yèn aku wis nggayuh iki, nanging siji sing tak lakoni: lali marang apa sing wis ana ing mburi lan ngupaya marang apa sing ana ing ngarep, aku maju terus ngarah marang tujuan kanggo entuk ganjaran saka panggilan swarga saka Gusti Allah ing Kristus Yesus'* (Filipi 3:12–14). Mangkono semangat sing teguh lan ora kendho saka Rasul Paulus. Iku kudu padha teguh ing saben wong Kristen. Nanging tingkat kekuwatan, intensitas, lan kacepetané bisa béda-béda miturut béda watak manungsa lan kahanan urip. Mangkéné carané kita kudu ngadili prakara iki.

Semangat iku saya gedhé, luwih intens lan ajeg, yèn wong nindakake saben kabecikan sing muncul kanthi kersa, cepet, lan mendesak—kaya tanpa ragu. Amarga iku sipat katresnan—kanggo cepet-cepet nindakake apa sing nyenengake sing dikasihi. Kaya sing diandharake Rasul marang wong-wong sing mènèhi sedekah: *'Gusti Allah tresna marang sing mènèhi kanthi gumbira'* (2 Kor. 9:7), mangkono uga kudu katon ing saben kabecikan. Kaya anak sing sholeh, sawisé krungu dhawuhe bapaké langsung nyoba nglakoni, mangkono uga wong Kristen kudu tumindak miturut saben kersaning Gusti sing wis dingertèni.

Luwih gedhé katresnan, luwih akèh gaweyan lan rasa nesu sing kudu ditanggung nalika nglakoni. Sang Juruwilaha ngendika yèn tresna marang sing tresna marang kita iku ora ana sing istimewa, amarga iku lumrah.

Nanging kasampurnan paling dhuwur yaiku tresna marang sing sengit lan mungsuh kita (Matéus 5:44). Rasa nesu iku ujian saka kabecikan ati sing sejati. Akeh wong seneng nampa tembung ngina lan sabar nahan ing kahanan sing nguntungake, nanging nalika ngadhepi rasa nesu, padha langsung mundur. Tingkat semangat ing bab iki gumantung marang gedhéné kasangsaran lan rasa ora seneng, uga suwéné wektu. Ana wong-wong sing ora tau entuk tentrem awan bengi, apa amarga ejekan utawa penindasan, nanging padha ora tau kendho saka niat beciké. Ana sawijining wong sing disiksa lan disengsara suwéné 28 taun amarga ngakoni jenengé Kristus, nanging dhèwèké tetep ora goyah. Nanging sanajan tanpa panyiksaan utawa panganiayaan, sapa waé sing ing ngarepé lara sing ora ana entéke sing nyiksa atiné tetep ora goyah, dianggep pantes nampa mahkota martir.

Luwih amba cakupan kegiyatané, luwih manèh. Kepiye bisa kita ora gumun marang Rasul Paulus, sing *'dadi kabèh marang kabèh wong, supaya kanthi kabèh cara dhèwèké bisa nylametaké sawatara'* (1 Kor. 9:22). Panjenengané ngopeni wong Yahudi, wong non-Yahudi, wong ringkih, wong sing kliru, wong sing keras kepala, wong sing wis mbalik iman lan sing durung mbalik iman – lan iki ora mung ing siji panggonan, nanging nyabrang meh kabèh tanah non-Yahudi. Manut tuladhané, para wali liya padha ngupaya nggedhekaké cakupan pakaryan beciké luwih akèh manèh, kanthi tansah lumaku setapak demi setapak lan wicaksana ngentèni pituduhé Gusti, supaya ora kelangan pitulungané amarga kapercayan dhiri lan karsa dhéwé, lan supaya, amarga nyebarake upaya kakehan, ora nganti gagal sanajan ing bab cilik sing ditindakake.

Pungkasané, saya suci lan bébas motivasiné, saya kudu niru Panjenengané sing nindakake kabèh kanggo kamulyané Gusti Allah, kanthi muni: *'Apa sing tak duwé ing swarga, lan apa sing tak kepéngini ing bumi, kabèh saka Panjenengan; atiku lan dagingku wis luntur: Dhuh Gusti Allah atiku, lan bagéanku salawas-lawase'* (Mazmur 72:25–26); sing *'ora urip maneh kanggo awake dhewe, nanging Kristus sing urip ing sajroning aku'* (Galatia 2:20); *'ora urip maneh kanggo awake dhewe, nanging kanggo Panjenengané sing seda lan tangi maneh kanggo kita'* (2 Korinta 5:15); sing *'kangen lunga lan kumpul karo Kristus'* lan mung nalika kuwi gelem tetep ana ing donya iki, amarga perlu kanggo wong liya (Fil. 1:23) lan supaya *'nyimpen harta ing swarga'* kanggo gesang langgeng (1 Tim. 6:18), kanthi ngerti lan ngrasakake manawa *'kewarganegaraan kita ana ing swarga'* (Fil. 3:20). Kula badhé namung ngrembag panjelasan ingkang sampun katur. Kula namung badhé nambahaken punika: mugi saben tiyang ngati-ati ndedonga dhateng Gusti, supados Panjenenganipun boten nate nglilani geni ing manah punika mati – awit ing ngriku wonten gesang.

b) Bab kaelokan minangka maneka sikap becik

b) Bab kabecikan minangka maneka sikap becik

Apa inti saka watak mulya, lan kepiye carane kabentuk? Watak mulya iku sawijining raos utawa katresnan marang jinis pakaryan becik tartamtu, sing dadi oyodé. Rendah ati, umpamané, diarani kabecikan, nanging dudu tumindak tartamtu; nanging iku sawijining watak sing manggon ing ati, katon ing saben tumindak andhap asor; Mangkono uga, sabar, alus, tanpa pamrih, lan patuh diarani lan sejatine kalebu kabecikan; nanging kuwi dudu tumindak tartamtu, nanging luwih kaya sawijining bab sing didhelikake ing jero tumindak-tumindak mau, dadi dhasaré—sawijining bab sing tansah manggon ing ati, nancep ing kana, yaiku katresnan sing ora kendhat marang tumindak-tumindak mau. Sipat-sipat becik iki sejatine inti saka kabecikan. Ora wong sing ora nyalahake wong sing nyerangé sing ora nduwé nesu, nanging wong sing ora nyimpen niat ala marang wong kuwi ing atiné. Ora wong sing sujud lan cepet ngomong, 'Kula nurut', sing nduwé ajining dhirine lan patuh, nanging wong sing ngopeni kabecikan iki ing atiné lan ngrangkep kanthi raosé. 'Atiné iku sumber lan oyot saka pakaryan kita,' kandha Santo Tikhon. 'Apa sing ora ana ing ati ora ana ing pakaryané dhéwé. Iman dudu iman, katresnan dudu katresnan, nalika ora ana ing ati; malah ana munafik; andhap asor dudu andhap asor, nanging pura-pura, nalika ora ana ing ati; persahabatan ora diarani persahabatan nalika mung katon saka njaba nanging ora ana panggonané ing ati. Mulané Gusti Allah njaluk atiné kita: *'Parengna aku, anakku, atimu'* (Amsal 23:26; Tikhon, vol. 4, Bab Jantung Manungsa, § 33). *'Manungsa sing becik ngetokake kabecikan saka sing disimpen ing atiné, lan manungsa sing ala ngetokake kaburukan saka sing disimpen ing atiné; amarga saka kakehaning ati, tutuk iku ngucap'* (Lukas 6:45). Mulane Rasul maringi dhawuh: *'Mula saka iku, kowe kabèh sing kapilih déning Gusti, sing suci lan kinurmatan, padha nganggoa welas asih, kabecikan, andhap asor, alus lan sabar'* (Kolose 3:12). 'Nganggo'—tegesé, capi sikap-sikap iki ing atimu. Utawa maneh: *'Pungkasané, kowe kabèh padha manunggal pikiran, welas asih, tresna marang siji lan sijiné, loman, atimu apikan, tresna marang kawicaksanan, lan andhap asor ing roh'* (1 Petrus 3:8). Mulane kita kudu ngarahake kabèh perhatian marang iki. Kita kudu ngembangaké katresnan marang

kabecikan-kabecikan mau—kalem, andhap asor, sabar lan sapituruté—lan aja winates mung marang tumindak saka njaba waé.

Wiwitane, nalika wong nampa mung sangkèling Kristus sing apik lan miwiti semangat kanggo urip Kristen, durung ana watak apik sing kuwat ing atiné; durung ana alus, sabar, andhap asor, utawa pangendalian dhiri, kajaba mbok menawa mung kebeneran, manut watak alamiahé. Mung semangat sing wis mancar ing ati sing nyurung wong kepengin duwé kabecikan-kabecikan iki, nggoleki, lan ngupaya kanggo nggayuhé.

Semangat kanggo urip Kristen sing becik ora nyakup kabèh watak mulya, nanging mung wiji, wiwitan, lan tunasé. Sanadyan tanpa semangat kuwi kabèh watak mulya ora bisa kawangun ing jiwa, nanging sanadyan ana, semangat kuwi ora langsung nggawa kabèh mau mlebu ing jiwa. Nanging kaya wiji tuwuh lan ing wektu sing pas ngasilake batang lan cabang, semangat iki uga pungkasane mekar dadi watak-watak mulya. Cara wong sing semangat kanggo kaslametan nancepake watak-watak mulya ing atine—sing durung ana lan sing wiwitane ditolak atine—yaiku lumantar disiplin diri sing tanpa kendhat. Sapa waé sing kanthi pandonga lan tanpa welas dhiri meksa dhiri nindakake saben kabecikan, nyawane saya lumrah karo kabecikan kuwi; atiné saya kagandhèng karo kabecikan mau lan pungkasane dadi tresna. Banjur kabecikan sing wiwitan dipaksa déning manungsa dadi nancep ing roh lan, kaya-kaya, dadi kabiasaan kapindho. Mangkono, umpama ana wong sing kurang sabar. Kanthi ngupaya—sanadyan kanthi angel lan lara, nanging kanthi ati sing gelem—pungkasané dhèwèké éntuk sabar kuwi. Kahanan sing padha uga ana ing andhap asor, kersaning ati, lan sipat-sipat liya sing mulya: kabèh mau, lumantar gawe lan susah sing dibarengi pandonga, kaukir ing jiwa déning sih rahmaté Gusti Allah. Iki sing diwulangaké Macarius Agung ing pirang-pirang panggonan. St. Diadochus, ing salah siji tulisan, nerangaké yèn sih rahmating Gusti, sawisé maringi marang sawijining wong ing baptisan dhisik gambar lan sabanjuré kawasé Gusti, banjur nyetak kabecikan demi kabecikan ing batiné, nglukis kabèh mau ing atiné (deleng *Bab Katresnan marang Kabecikan*). Apa sing bisa diomongake babagan watak-watak becik sing digawa nalika lair? Watak-watak kuwi ora ala, nanging durung nduwèni sipat-sipat kabecikan. Sipat iki dipikolehi nalika, lumantar ngopeni semangat, watak-watak kuwi dipeluk kanthi sadar déning wong Kristen.

2b) Apa sejatine sipat-sipat becik iki? Kudu diomongake manawa kudu ana akèh saka iku miturut akèh jinis pakaryan becik, amarga ing dhasar saben pakaryan mau kudu ana sipat becik tartamtu sing dadi ciri khasé. Contone, ana pakaryan puasa; ing dhasaré ana praktik puasa utawa tapa brata, lan sapituruté. Nanging, kudu ana tatanan sing harmonis ing antarane, utawa sistem sing ndadekake sawetara dadi pokok lan liyane dadi turunan, kaya aliran utama sing mili dhisik saka sumber, banjur saben aliran cabang saka sing sabanjure. Lan kabeh sikap-sikap iki, sacara umum, dumadi saka persatuan timbal-balik sing perlu, kaya mata-mata rantai siji.

Kaya ing ranté, yèn siji mata diangkat, mata-mata liyané mesthi uga munggah, lan pungkasane kabèh ranté munggah; mangkono uga antarané sipat-sipat mulya ana sesambungan sing siji mesthi ngundang sijiné. Ora ana sipat sing mlebu ing jiwa kanthi piyambakan.

Bab sifat persis saka sambungan antarane kabèh kuwi lan disposisi endi sing muncul saka endi, bisa ditemokaké pirang-pirang pratandha ing Sabda Gusti lan ing tulisané Para Bapa Suci. Mulané, Rasul Petrus maréntahaké: "*Sawise kowe ngupaya kabeh* (upaya ing kene tegesé semangat sing tulus), *tambahi imanmu karo kabecikan; lan kabecikan karo kawruh; lan kawruh karo kendali dhiri; lan kendali dhiri karo ketekunan; lan ketekunan karo kesalehan; lan kesalehan karo katresnan marang sedulur; lan katresnan marang sedulur karo katresnan*" (2 Petrus 1:5–7). Santa Makarius ngendika: "Kabeh kabecikan iku kaya rante rohani, saben gumantung marang sijiné, kaya mangkéné: pandonga marang katresnan, katresnan marang kabungahan, kabungahan marang alus atiné, alus atiné marang andhap asor, andhap asor marang pasrah, pasrah marang pangarep-arep, pangarep-arep marang pracaya, pracaya marang pangrungu, lan pangrungu marang prasaja" (Diskursus 40, bab 1). Santo Yisak Sang Suriah nyusun kabecikan miturut carané dhéwé, lan malah ora ajeg. Contoné: 'Rasa wedi nuntun kita mlebu prau pangapuran, nggawa kita nyabrang segara urip sing kotor, lan nuntun kita menyang pelabuhan Ilahi, yaiku katresnan' (Wacana 83). Ing panggonan liya piyambakipun njupuk pendekatan ingkang béda: contonipun, ing pangandikane babagan tigang tingkatan akal. Saged kapanggih akèh sanget kombinasi kados makaten ing tulisan-tulisan St John Climacus; ugi wonten akèh conto ing tulisan-tulisan Theodore saka Edessa (*Babagan Katresnan marang Kabecikan*) lan ing karya-karya sanèsipun. Ora kaget yèn kita nemokaké prabédan kaya ngono ing cathetan-cathetan mau. Iki gumantung marang titik wiwitan sing dipilih lan dalan sing ditempuh. Yèn saben kita nglacak garis keturunan kulawarga, kita bisa nggawé akèh banget garis keturunan kaya ngono, nglacak liwat garis bapak utawa ibu, banjur luwih

adoh liwat garis bapak utawa ibuné. Ora bakal ana kabohongan, sanadyan ana bedane. Mangkono, sanadyan ana maneka carita babagan pangrembakan alamiah saka kabèh watak sing becik, ora ana kabohongan, sanadyan ana prabédan panemu. Nanging apa pancèn pantes kuwatir banget bab iki?.. Rahmaté Gusti bakal ngatur kabèh kanthi dhéwé; ayo padha njaga semangat kanggo urip sing nyenengaké Gusti. Sifat-sifat sing becik sacara alamiah saiki bakal mlebu ing panggonané sing pantes, déné sing durung bakal wiwit ngrembaka alon-alon, nalika hawa napsu sing nentangé wis dibersihaké. Elinga iki, lan kuwi wis cukup. Sistem sing kaku ora ana panggonané ing urip Kristen sing aktif. Ing kéné, meh kabèh digawé sacara spontan.

c) Bab kabecikan minangka pakaryan becik

c) Bab kabecikan minangka pakaryan becik

Saben netepi sabda kanthi cara sing bener—yaiku kanthi niat sing sejati, kanggo kamulyaning Gusti lumantar pracaya marang Sang Gusti, lan ing kahanan sing sah—iku kalebu pakaryan becik; uga tumindak sing sakjane biasa wae dadi pakaryan becik lumantar niat becik sing dipasangake wong Kristen marang tumindak mau. Ing 'Pengakuan Ortodoks', kabecikan diartèkaké kaya mangkéné: kabecikan iku kalebu panyumponan dhawuh-dhawuhe Gusti, sing dilakoni wong kanthi kersa, kanthi pitulungané Gusti lan lumantar gawé bareng akal lan kersané dhéwé, amarga katresnan marang Gusti lan marang sesaminé, tanpa alangan apa waé saka endi waé. Mula, supaya pakaryan becik nduwéni ajining sing sejati lan pantes, kudu nepaki sarat-sarat ing ngisor iki.

Objeké yaiku paugeran—kabeh sing kaparingaké ing Sabda Gusti lan sing déning manungsa dianggep minangka kawajiban moral. Nanging, sanadyan pakaryan kaya ngono sing sacara tegas ora diprentahake dening hukum, isih bisa nduweni kualitas becik sacara moral saka niat becik nalika ditindakake, sanadyan mesthi ajine ora bakal gedhe. Mula saka iku, bisa ditambahake: pakaryan becik ora mung dumadi saka nepaki prentah, nanging uga saka nindakake apa sing ora bertentangan karo prentah-prentah mau, manut marang semangat lan tertibé.

Panglakon kaya ngono kudu sukarela, tegesé ora dipaksa déning kahanan, ora gumantung marang kabiasaan utawa rutinitas sing adhem lan mekanis, uga ora marang kecenderungan alamiah, nanging kudu dimotivasi déning kersané dhéwé, kepinginan, katresnan, lan semangat kanggo nindakake kabecikan—kalebu sing wis kacathet ing kéné lan sapérangané, uga sakabèhé sing diprentahaké déning dhawuh Gusti. Saka iki kudu disimpulake manawa, nganti sawijining wong mbentuk niat sing sampurna lan teguh kanggo kasil netepi kabèh dhawuhe Gusti, kabecikané durung murni lan sampurna sakténané. Amarga mokal yèn kabecikan kuwi ora metu saka semangat suci; nanging kabèh mau dilakoni amarga dorongan indra lan sawatara pertimbangan liya; lan, sing paling utama, tumindak kuwi ora ajeg, nanging kacampur karo dosa lan hawa napsu. Tumindak kaya ngono ora nduwéni bobot sing sampurna lan langgeng; sanadyan mangkono, tumindak kuwi ora sia-sia, amarga dadi panyiap lan perantara kanggo sih-rahmaté Gusti, sing nyulut geni semangat. Elinga dongeng tukang roti sing amarga nesu mbuwang roti marang wong mlarat mung kanggo ngusir dheweke, lan sawisé iku diparingi wahyu amarga iku banjur pindhah saka dosa menyang urip sing takwa. Mulane sapa waé sing kurang semangat bisa diparingi pitutur: tindakna kabecikan, utamané amal, lan Gusti bakal maringi geni semangat – pratandha lan sumber urip rohani.

Saben pakaryan becik iku becik yen ditindakake kanggo Gusti Allah. Kabeh iku kanggo kamulyaning Gusti Allah. Wong Kristen kudu dadi kurban sakabehe kanggo Gusti Allah lan kanggo Sang Kristus, sing nyerahake awake dhewe kanggo kita. *"Katresnané Gusti Allah meksa kita, amarga kita wis tekan kesimpulan iki... Kristus seda kanggo kabèh, supaya wong-wong sing urip ora manèh urip kanggo awake dhéwé, nanging kanggo Panjenengané sing seda kanggo wong-wong mau lan wis tangi manèh"* (2 Kor. 5:14–15). Saiki kita kudu nyerahake pakaryan kita marang Gusti Allah, supaya ing Dina Penghakiman Panjenengané mbalèkaké lan maringi ganjaran marang wong Kristen. Kudu diomongaké yèn mung pakaryan sing dipersembhaké marang Gusti Allah kang langgeng sing pantes nampa ganjaran langgeng. Lan ing kéné, sikap ati kaya ngono maringi marang pakaryan kita sawijining karinganan, kaalusan, lan watak kang ilahi, narik kawigaten, lan ora kasandhèng.

Tindakan becik sejati kawujud kanthi kerjasama akal budi dhéwé lan pitulungané Gusti. Cetha, kaya saben kabecikan sing diparingaké manungsa marang Gusti, iku duwé sipat ilahi lan manungsawi. Ing nindakake kabecikan, kesombongan lan kapercayan dhiri kakehan ngrusak ora mung kasuciané, nanging uga kasil lan kasampurnané. Amarga, sacara umum, tumindak kaya ngono cenderung kesusu, durung mateng, lan ora dipikirake kanthi tliti, lan asring ora rampung nganti pungkasan. Kajaba iku, nolak nggunakake kekuwatan

dhéwé kanthi bener bakal ngrusak tumindak lan sakabèhé laku tumindak wong. Cacat iki malah wis mlebu ing ajaran Quietists lan Quakers, sing ngenteni inspirasi saka ndhuwur kanggo saben bab. Ora ana sangsi manawa ing kahanan luar biasa, sawatara wong nampa inspirasi saka Gusti; lan sacara umum, wong ora pantes mutusaké apa waé sing wigati utawa penentu tanpa panggilan khusus, supaya sawise miwiti ora gampang nyerah lan kabuktèn ora bisa ngrampungaké pakaryan mau, sing bakal dadi isiné dhéwé lan ngrendhahaké ajiné kabecikan. Nanging ing kahanan kaya ngono, biasane wong ora mung ora bisa mutusake nindakake tugas kaya ngono, nanging malah ora bisa mbayangake iku tanpa inspirasi iki. Nanging tumindak kaya ngono ing kahanan biasa iku mbebayani, amarga mbukak lawang amba kanggo males lan kesasar. Saiki manungsa urip ing sangisoré disiplin. Dhèwèké kudu mbersihaké lan mbeneraké atiné sing keras kepala kanthi tumindak nglawan karepé. Yèn atiné meh ora tau kepéngin nindakaké kabecikan kanthi dhéwé, lan Gusti ora bakal paring pitulungan utawa pituduh marang wong sing ora gelem lan ora semangat, mula wong kuwi bisa waé turu sak uripé ngentèni inspirasi langit kuwi, nganti kelangan kabecikan. Bantuan teka saka Gusti, nanging kanggo wong sing tumindak, ora kanggo sing ora tumindak. Upayakna – lan bantuan bakal teka.

Pungkasané, tumindak becik sejati iku tumindak sing bébas saka alangan. Iki tegesé alangan sing sah, yaiku yèn sawijining tumindak ora bisa ditindakake ing kahanan sing sah, nanging papan, wektu, utawa faktor liya nyegah supaya tumindak kuwi ora dadi becik saktenané, utawa ora bisa ngasilaké kasampurnan lan woh-wohan sing sejati. Babagan alangan sing ora sah, ora mung ora nyegah tumindak supaya dadi becik, nanging malah nambah ajiné tumindak kasebut miturut kakuwatan lan ketekunan alangan mau. Luwih akèh alangan sing bisa diatasi nalika nindakake tumindak, luwih ajiné tumindak kuwi. Nglakoni kabecikan manut sipate sing becik lan tuntutan kahanan sing sah, nglawan alangan sing ora sah, lan ing wektu sing padha tumindak supaya asile becik tinimbang ala, iku bab kawicaksanan, sing ilmune diwulangake dening sih rahmaté Gusti lan lumantar akèh pengalaman ing gesang rohani. *"Takona... para sesepuh, ...lan bakal nyritakake marang kowe"* (Ulangan 32:7).

Mangga uga dipun gatekaken ingkang kados ing ngandhap punika babagan prakawis punika: nalika semangat, kaya geni ing jero, tanpa kendhat nggerakake energi kita, lan raos lan watak kita tetep ing tentreming batin sing ora owah, kaya sawah ing ngendi wohing pakaryan kita thukul lan ngrembaka – pakaryan iku prekara sing teka lan lunga ing jeroning kita: diwiwiti lan mandheg, siji sawise sijine. Nanging, buruh sing rajin lan wicaksana bisa mbangun rantai tumindak becik sing ora putus ing uripe. Amarga pikiran, tembung, gerak, lan tumindak kabeh bisa diarahake marang tumindak becik. Wektu urip diparingake marang manungsa kanggo nglumpukake tumindak becik. Yen wektu iki banjur mili tanpa kendhat lan ana titik ing jeroné aliran kuwi sing bola-bali tanpa entèk-entèk, manungsa kudu njamin saben titik kuwi kapenuhi kabecikan. Apa turu dadi alangan? Nanging sanajan kuwi bisa diowahi dadi kabecikan, yaiku dadi tindak pangorbanan dhiri; panganan luwih manèh... mripat luwih manèh... Tetepna harmoni antarane awak njaba lan awak njero. Ing jero, Gusti wis paring semangat kang ora bisa padam; dene kowe, saka njaba, kudu nawakake tumindak tanpa kendhat... Antarané loro mau, kaya antarané loro kutub, sipatmu bakal dibersihaké lan disucèkaké. Ana cara sing gampang kanggo nggayuh iki, yaiku kasunyatan manawa urip saben wong tansah kebak rangkaian kahanan sing ora putus-putus sing bisa nimbulake kabecikan. Saiki saben wong bakal weruh iki kanthi mriksa dina-dinane kanthi teliti, yaiku kanggo awake dhewe, ing kahanane dhewe, saka wiwitan nganti pungkasan.

Ana sing kepéngin matesi dhiri mung ing urip batin, tanpa tumindak ing njaba. Iki asring kelakon, utamané nalika wong kudu nandhang sangsara amarga egoisé dhéwé, contoné nalika nyuwun pangapura lan sapituruté. Ora, Gusti nyipta manungsa saka badan lan jiwa; Panjenengané kersa supaya kabèh pakaryané ditindakake kanthi sakabèhé, ora mung nganggo siji pérangan waé. Malih, tumindak iku sejatine mung bakal ngasilake woh sing nyata kanggo wong sing luhur budi nalika ditindakake utawa rampung, ora mung mung amarga kepinginan, sanajan kepinginan kuwi kiyat banget. Mung tumindak sing wis rampung sing dadi langkah maju ing dalan kasampurnan moral. Sapa wae sing tau nampa hinaan, wis munggah luwih dhuwur; wektu sabanjure, luwih dhuwur maneh, lan sateruse. Nanging, sapa waé sing mung kepéngin sabar nanging ora nindakake, tetep ing panggonané lan malah mundur, amarga nalika tumindaké ora kelakon, kepénginané saya ringkih. Sapa sing ora nglumpukake iku mubadzirake. Mula saka iku, wong-wong sing semangat nggayuh kasampurnan nggoleki kasempatan kanggo nindakake kabecikan, lan ora mung nglilani kasempatan kuwi liwat nalika teka. Luwih akèh kabecikan sejati sing ditindakake, luwih dhuwur lan luwih dhuwur wong kuwi munggah.

Mangkono carane wong kudu sugih ing kabecikan, nanging kudu luwih ngati-ati ngembangake watak sing becik. Nanging nalika ana semangat sejati kanggo kaslametan, iku bakal mulangake kabeh, amarga pancen sugih akal.

(d) Bab Tingkat-Tingkat Urip Kristen Sing Mulya

d) Bab tingkatan-tingkatan urip Kristen sing bermoral

Telu aspek kabecikan iki, kaya sing katon saka sipaté, tansah nyambung lan saling interaksi siji lan sijiné. Nanging titik wiwitan sing paling dhasar saka kabèh iki yaiku semangat kanggo urip Kristen, sing diadegaké déning sih rahmat ing sakramèn Baptisan utawa Tobat. Liwat rangkaian tumindak sing terus-terusan, kabecikan iki nandur watak apik ing roh lan atiné wong. Pengarep-arep lan kekuwatan urip moral dumunung ing sikap-sikap iki; mula saka iku, wong ora kena mandheg makarya lan ngopeni nganti sikap-sikap mau mapan kanthi kiyat, uga ora kena nyerah amarga ora langsung ngakar kaya sing dikarepake. Wit sing anyar ditandur gampang dicabut, nanging wit sing wis mancar akare mbutuhake upaya gedhe saka sapa wae sing kepengin nyabut. Mangkono uga, ing wiwitaning urip mulya sing anyar diwiwiti, sipat-sipat becik iki durung bisa dipercaya, ora stabil lan gampang owah-owahan; nanging saya suwe wong kuwi tetep nindakake tumindak sing pantes, sipat-sipat mau saya kenceng ngakar ing ati lan dadi kaya sipat alamiah. Nalika sipat-sipat becik iki ngakar ing ati, sipat ala bakal kabuwang, lan jiwa saya suci. Adhedhasar iki, sah kanggo mbedakake macem-macem tahap wong Kristen sing bermoral miturut tahap-tahap urip rohanié. Ing Sabda Allah, tahap-tahap iki digambaraké kanthi mbandhingaké tuwuhé urip rohani karo pangembangan wiji, sing sepisanan '*metokaké suket, banjur malathah, lan pungkasané butiran*' (Markus 4:28), lan karo tahap-tahap alamiah urip manungsa, kaya bayi, enom, diwasa, utawa dewasa (1 Yohanes 2:12–14; Ibrani 5:13–14). Para Bapa Kudus uga ngenali telung tahap pangembangan rohani: pamula, sing maju, lan sing sampurna, utawa tahap pangowahan, pangresikan, lan panyucian (The Ladder, undhak-undhakan 26).

Angel banget nemtokake ciri khas saben tahap iki. Prinsip umum tuwuh-rembaka yaiku wiwit saka konsepsi urip, kaya percikan utawa wiji, nganti ngrembaka kanthi sampurna dadi geni utawa wit kang berbuah, utawa nganti manifestasi ing kabèh kasucian lan kasampurnan sing bisa digayuh ing urip iki, sakabèhé proses kasebut lumaku liwat perjuangan lan upaya, ing ngendi kabecikan dibasmi lan kabecikan dipelihara; nanging mokal nemtokake kanthi tepat persis ing endi ana transisi saka bayi menyang enom, utawa saka enom menyang diwasa. Amarga kamajuan urip rohani, kaya obahé bayangan srengéngé utawa tuwuhé awak, kelakon tanpa lompatan dumadakan, kanthi alon-alon sing wicaksana lan ora putus. Mung sawetara ciri tartamtu, adhedhasar Sabda Gusti lan tulisan Bapa-Bapa Gereja, sing bisa diidentifikasi ing babagan iki.

Tahap bayi. Iki minangka periode wiwitane urip Kristen nganti ditetepake tatanan urip iki lan paugeran sing ngatur tingkah laku Kristen sacara umum. Contone, perlu nemtokake kepiye carane tumindak ing tatanan njaba urip—lan pancen ing maneka kahanan lan marang wong sing beda-beda—supaya ora ngganggu sesambetan lan ora ngalangi roh. Angel banget nemokake dalan sing sejati ing bab iki, mulane wong cenderung milih siji pendekatan tinimbang liyane. Kajaba iku, ing urip batin, nalika ngadhepi pikiran lan hawa napsu sing ngganggu, ora mungkin langsung netepake cara tumindak sing ndadekake gampang kanggo ngenali lan nguwasani. Mangkono, nalika '*bentuk-bentuk urip*', miturut pangandikane, isih digawé, tahap bayi ing urip rohani terus lumaku sajrone wektu iki; sawijining tahap kang ditondoi, kaya bayi, kanthi ora ajeg, durung mateng, pamikiran lan omongan bocah-bocah, kaya sing diandharake Rasul Paulus (1 Kor. 13:11). Kanggo bayi-bayi ing Kristus *kaya ngono*, diwenahi '*susu, dudu panganan padhet*' (Ibr. 5:12–13), '*prinsip-prinsip dhasar sabda Kristus*' (Ibr. 6:1), lan '*susu rohani sing murni... supaya lumantar kuwi padha tuwuh nganti tekan kaslametan*' (1 Pet. 2:3). Amarga kahanan ora stabil lan durung mateng kaya ngono, dheweke gampang kapengaruh lan asring kabawa dening '*saben angin piwulang ... kanthi kelicikan lan tipuan sing ngapusi*' (Efesus 4:14); lan ing motifé, dheweke luwih ngetokake keluwasan tinimbang pisah saka kabèh bab (1 Korinta 3:1–3). Nanging, padha ngrasakaké pangapura dosa amarga Kristus, '*pangawikan marang Rama*' (1 Yohanes 2:13–14) lan '*rasa kabecikané Gusti*' (1 Petrus 2:3). Pangawikan marang Gusti Rama iku ciri sing khas banget. Bocah cilik ora bisa mangertèni suwé, uga ora bisa mbedakaké bapak utawa ibuné saka wong liya, nanging mengko wiwit ngenali, lan bebarengan karo kuwi kabungahan urip diwiwiti tumrap dhèwèké. Lan wong sing dosa, nganti dhèwèké mbalèk marang Gusti Allah, ora ngerti Panjenengané, Rama sing nresnani manungsa; nanging, sawisé padha mbalèk marang Panjenengané, kaping pisan padha ndeleng Panjenengané minangka Hakim kang medeni; banjur, sawisé padha resik lumantar baptisan utawa pangapuran, padha ngrasakaké kabecikané lan nyadari Panjenengané minangka Rama. Satemene, yèn kita ngadili miturut manungsa jero,

rasa pangayoman Rama Allah iku sing mbedakaké anaké Kristus. Gusti iku pandhuané: Panjenengané mimpin kanthi ghaib sajrone mangsa kang ora mesthi ing urip. Ing antarané motivasiné, rasa wedi dadi kang paling dominan. St. John Climacus maringi marang para pamula iki utamané praktik asetik badan: puasa, kain karung, abu, meneng, kerja, jaga wengi, luh lan sapituruté (bab 26).

Yuswa enom. Iki wektu perjuangan lan upaya kanggo mbusak hawa napsu lan ngembangaké watak mulya. Kaya ing perang, pertempuran diwiwiti sawisé pasukan wis siyap baris, utawa ing antarané para petani, nyebar wiji diwiwiti sawisé persiapan sing perlu rampung, mangkono uga ing kéné, sawisé wangun-wangun urip wis ditemtokaké, upaya tekad ngusir ala ing jeroné dhiri diwiwiti, bareng karo nandur kabecikan. Iki ora ateges ala ditolerir ing mangsa bayi, nanging saiki dikejar, bisa diomongaké, kanthi sistematis lan tanpa kendhat. Kaya ing urip alamiah sawijining priya enom ngadhepi tugas ngedidik dhiri, mangkono uga ing urip rohani. Napa Sabda Gusti nyebutaké para enom rohani, kandha yèn padha kuwat, yèn '*Sabda Gusti manggon ing sajroning* atiné, lan padha *ngalahaké sing jahat*' (1 Yohanes 2:14)? Sabda Gusti, sing biyen ditampa kanthi prasaja kaya bocah cilik, saiki dadi getih uripé; manggon ing sajroning atiné lan maringi kekuwatan urip, saéngga ora mung dadi pamireng nanging uga dadi pelaksana Sabda, lan kanthi kuwasa Sabda kaya pedhang, padha nyingkiraké lan nglawan sing jahat. Gusti Yesus Kristus tumrap para enom iku kabeneran—yaiku kabeneran bab penebusan lan kaslametan—sing sadurunge manggon ing njaba kabèh manungsa, saiki mlebu lan manggon ing atiné. Rasa khas ing antarané para enom yaiku rasa kuwasa ing Gusti. 'Kabèh kekuwatanku ana ing Gusti sing nguwatké aku.' Wong enom urip saka pangarep-arepé; mula, saka kabèh motivasiné, sing paling khas yaiku pangarep-arep sing ora goyah kanggo nggayuh kasampurnan lan nampa berkah langgeng, sanadyan mangkono ora ngilangi motivasi liyané. Miturut St John Climacus (ibid.), wong-wong mau nyerep utamane kabecikan rohani: andhap asor, ora nesu, pangarep-arep becik, ajakan alus, pandonga murni, lan ora kepincut marang dhuwit.

Yuswa diwasa. Iki wektu nalika perjuangan batin surut, lan wong wiwit ngrasakake tentrem lan legane berkah rohani. Patani sing sawise panen ngrasakake woh-wohan pakaryane, uga adonan sing wis disemai ragi, ngembang, lan wujud sampurna—iku kabèh minangka gambaran yuswa sing sampurna. Sirakh sing Wicaksana nggambaraké pakaryané kawicaksanan, kepiyé dhèwèké sepisanan nyiksa lan nguji kekasihé, banjur mbalèk marang dhèwèké, nglipur lan mbukak rahasia-rasiané marang dhèwèké (Sir. 4, lsp.). Aspèk pungkasan iki dadi ciri wong rohani. Kita nyandhakake keteguhan, kaluhuran, ketegasan, lan pengalaman marang sawijining priya; lan Sabda Gusti nyandhakake kabecikan sing padha marang manungsa rohani: 'dheweke bisa mangan panganan padhet' (Ibr. 5:14), panca inderane wis dilatih kanggo mbedakake antarane becik lan ala; '*pangawruh bab sing langgeng, ... sing kuna*' (1 Yohanes 2:13–14); tegesé, sipat-sipat lan misteri Gusti sing paling ndhelik kabuka marang dhèwèké, déné ing para mudha lan bayi, sipat-sipat sing luwih katon yaiku kabecikan lan kakuwatan. Saka kabèh motif, katresnan iku sing paling dadi ciri khasé: amarga, sawisé tekan "*ukuran pangwujuding Kristus sing sampurna*", wong-wong mau, sing wis mancar lan mantep ing katresnan, bali kanthi sejati marang Panjenengané ing saben bab, yaiku Sirakh, Kristus (Efesus 4:13, 4:15). Gusti iku uripé, sing maringi urip lan nyawisaké kabèh tumrap wong-wong mau (Gal. 2:20). Mula, ora urip manèh '*kanggo dhiri dhéwé, nanging kanggo Panjenengané sing seda lan tangi manèh kanggo wong-wong mau*' (2 Kor. 5:15), kabèh pangertené padha disandhang marang kawruh Kristus sing ngluwihi kabèh. St. Yohanes Klimakus mulangaké marang wong-wong mau, luwih saka kabèh, urip ing Roh lan panggenan sing ora goyah ing Gusti Allah: manah sing ora diperbudhakké, katresnan sing sampurna, pangunduran pikiran saka donya lan nyilem ing Kristus, pepadhanging swarga ing jiwa lan pangreksan pikiran nalika ndedonga, kawruh padhang ing Gusti sing akèh, kepinginan mati, sengit marang urip, pangerten misteri swarga, kuwasa ngluwihi setan, pangreksan paugeran Gusti sing ora bisa dipahami, lan sapiturute (ibid.).

Babagan tuwuh ing urip rohani sacara umum, kudu dicathet:

manawa ora ana wates sing bisa ditemtokake. Wong Kristen diparingi tujuan supaya dadi '*sempurna, kaya Rama sampeyan ing swarga sing sampurna*' (Matéus 5:48). Upaya kanggo ngwujudake model sing tanpa wates ing jeroné awaké dhéwé kudu nuntun wong liwat pirang-pirang tahap sing tanpa wates;

manawa kasampurnan ora mung babagan siji bagean, nanging nyakup sakabehe pribadi—ing roh, nyawa lan badan, ing kabèh bagean lan kemampuaning dumadi, lan '*ing kawicaksanan*' (Lukas 2:52), lan '*ing iman*' (Lukas 18:8), lan '*ing pangarep-arep*' (Roma 15:13), lan ing pangorbanan dhiri lan pangandhap asor (Filipi 2:7–8), lan ing '*matèni awak lan ngudhapake*' (1 Korinta 9:27; Roma 8:7). Sacara umum, kasampurnan ditondoi déning kabèh sing diserep déning wong sing pinaringan berkah ing Sabda Allah;

manawa kabèh tingkat kasampurnan sing bisa ana ing donya mung paling dhuwur sacara relatif; kuwi ora ateges kasucian lan kematangan mutlak, lan mesthi ora ngalang-alangi kamungkinan tiba. Napa Rasul Paulus, ing siji sisih, ngandika: '*Ati-ati supaya kowe tetep ajeg, supaya kowe ora tiba*', dene ing sisih liyane dhèwèké ngandika bab dhèwèké: '*Aku ora nganggep yèn aku wis nggayuh iku*' (1 Kor. 10:12; Fil. 3:13–16). Mula, ora ana wektu nalika kita bisa ngomong, 'Cukup'; nanging kita kudu tansah miwiti maneh; tansah '*nguripake karunia saka Gusti Allah*' (2 Tim. 1:6) lan ngupaya tanpa kendhat '*menuju kasampurnan*' (Ibr. 6:1). Macarius Agung nyekseni manawa sanadyan wong sing sampurna ora tetep ing siji tingkat, nanging kadhang munggah lan kadhang mudhun, lan sanadyan kanggo wong-wong mau ora mungkin tetep salawas-lawase ing tingkat paling dhuwur, amarga iki ora bisa ditampa dening sifat fana kita (deleng Wacana 8, § 4). St. John Climacus nyebut Ephrem si Suriah minangka tuladha, sing nalika munggah tekan pucuking tanpo napsu, muni marang Gusti: '*Gampilna gelombang sih-rahmat Panjenengan tumrap aku*', kaya Dawud ndedonga: '*Gampilna aku, supaya aku bisa tentrem*' (Mazmur 38:14; The Ladder, st. 26).

Ngerti iki, saben wong kudu mriksa panggonané. Mbok menawa dhasar wis dipasang... nanging apa wis ana langkah maju wiwit kuwi, mung Gusti sing ngerti. Nanging ayo padha éling siji bab: supaya semangat kita ora mati. Sajrone isih ana, isih ana pangarep-arep kasil. Mbok menawa kita kadhangkala bakal ngupaya nindakake kabecikan lan tuwuh, sanajan mung sethithik. Nanging nalika semangat iku mati, kabèh bakal sirna. Mugi Gusti dadi pangayoman lan kekuwatan kita!

Aku bakal nambah siji pikiran maneh: babagan ajining dhuwur urip Kristen sejati, utawa rega luhur saka kabecikan, lan ing wektu sing padha kahanané ing njaba sing ora pantes diidam-idamake. Kontras iki paling maringi piwulang. Ora ana apa-apa ing donya iki sing bisa dibandhingake karo kabecikan Kristen saka segi ajining diri. Apa sing diarani Sang Juruwilujeng minangka siji-sijiné sing perlu? Semangat kanggo kaslametan jiwa. Nanging iki pancen kabecikan Kristen. Apa sing luwih penting tinimbang nggayuh tujuan pungkasan iki? Nanging iku mung digayuh liwat kabecikan Kristen. Apa sing luwih nyenengake tinimbang persatuan karo Gusti Allah? Nanging iku ora bisa pisah saka kabecikan Kristen.

Ana akèh bab ing donya sing pantes dihormati: seni, ilmu pengetahuan, pamrentahan sing apik, kasugihan, pakurmatan; nanging apa gunané kabèh kuwi tanpa kabecikan? '*Apa gunané manungsa yèn dhèwèké entuk kabèh donya, nanging kelangan nyawané?*' (Matius 16:26). Kabeh liyane kejaba kabecikan iku kaya angka nol lan entuk makna lan wigatine mung saka kabecikan mau, kaya angka nol entuk saka angka siji.

Sapa waé sing wis nggayuh kabecikan, wis entuk bandha sing langgeng. Kabeh liyane bisa dirampas ing kene, lan kabeh mau mesthi bakal ninggalake wong nalika wayahe mati. Nanging kabecikan bisa lolos saka ujian iki kanthi aman lan mlebu ing tanah kelairan swarga bebarengan karo wong mau. Nanging sanajan tanpa mbandhingake karo barang-barang sing fana kaya ngono, yen kita milih cara urip Kristen—urip sing becik—kauntungan sing luar biasa bakal katon.

Wong Kristen sing urip kanthi sejati Kristen nduwé Gusti Allah minangka Bapaké, saka Panjenengané dhèwèké lair lan sing paring rahmat khusus marang dhèwèké; dhèwèké dadi seduluré Gusti Yesus Kristus lan dadi anggota daging lan balungé; dhèwèké dadi peserta lan pangurus misteri-misteri Allah; dadi panggonané Allah Tritunggal, kanca peladen karo malaikat lan para wali. Dheweke wis nampa sih rahmat sing ora kaétung kanggo melu nampa Awaké Kristus lan, lumantar Sabda Gusti—kaya lumantar selubung—mlebu menyang pangsuci paling jero, kanggo rembugan karo Gusti Allah sejati pasuryan karo pasuryan ing pandonga sing murni; tanah airé yaiku swarga, lan ing kono ana warisan sing ora bisa diterangaké nganggo basa manungsa. Aku nyaranake marang saben wong supaya maca karya His Eminence Tikhon babagan kauntungané wong Kristen ing jilid kaping sanga saka kumpulan karyané.

Wong Kristen kuduné luwih kerep ngélingi keuntungan saka urip sing luhur iki, supaya luwih kerep bisa kandha: '*Apa sing diduwèni ing swarga?*' Miturut ketinggian urip Kristen sing luhur kaya ngono, wong bisa ngarep-arep masa depan sing padhang. Nanging Sabda Gusti ora janji kaya ngono, lan sejatine kuwi meh ora tau kelakon. Sapa waé sing miwiti urip Kristen iku mlebu dalan sing sempit lan kebak sedhik, nggawa salibé lan ngetutaké Kristus. Gusti Yesus Kristus dhéwé dihinakaké, direndhahaké luwih saka putra manungsa liya, lan dipaku ing salib. Panjenengané kandha marang para Rasul: '*Ing donya kowé bakal nandhang sangsara*.' '*Aku wis milih kowe metu saka donya; mulane donya sengit marang kowe*' (Yohanes 15:18–19). Para Rasul kandha babagan awake dhewe: '*Nganti saiki kita luwe lan ngelak, lan nganggo sandhangan kumel... kaya-kaya kita iki sampah donya, kotoraning bumi*' (1 Korinta 4:11, 4:13). Ngikuti tapak-tapaké, lan ing saben wektu liya, '*wong-wong sing kepéngin urip ing kasucian... dianiaya*' (2 Tim. 3:12). Ora bisa liya.

Donya, kang manggon ing kajahatan, ora nampa wong-wong sing nyalahké. Setan ora nampa mungsuh-mungsuhé. Lan wong Kristen iku prajurité Gusti Allah nglawan pangéran pepeteng; mulané dhèwèké dadi sasaran panahé kabecikané donya lan pangérané. Wiwit wiwitan, dhèwèké wis ngadhepi curiga lan tuduhan munafik lan angkuh; dituduh, siji sawisé sijiné, kanthi caci maki pribadi, dicabuté hak-hak istimewa, panganiayaan sing katon, lan permusuhan saka kabèh arah, sing sumberé ora ana siji waé sing nyebabaké sing bisa nerangaké kanthi cetha. Nanging nalika wujud lahiriah wong Kristen kaya ngono iki entèk, jati diriné sing jero dianyaraké saben dina. Salib iku tangga sing digunakaké kanggo munggah ing undhakan kasampurnan Kristen. Ing wadah lempung iki, kapundhakan roh kabentuk. Ing jerone kabeh kasampurnan saka bagéan lan daya manungsa kawujud—yaiku kasampurnan roh, nyawa, lan badan, pikiran, karsa, lan manah; lan, saya kuwat, dhèwèké malih saka bocah ing Kristus dadi manungsa diwasa, siap pindhah saka donya panyiapan iki menyang donya sejati, kepéngin nyawiji karo Kristus. Pungkasané, peziarah kang kesel ngrampungaké lelampahané, tanpa lara ngeculaké busana peziarahé, diterima déning para malaikat, diunggahaké menyang Pangastané Gusti Allah kang tanpa wates, lan dipasrahaké ing panggonan kang pantes, ing ngendi dhèwèké ngrasakaké kabungahan rohani kang ora bisa diungkapaké lumantar pangrasa gaib marang Gusti Allah, nganti, nalika Rawuhé Kristus kaping pindho, badan fana iki diparingi busana kalanggengan. Banjur, sakabehe kawangun dening Dheweke, piyambakipun bakal sumunar langgeng kados srengenge ing kraton Rama.

Sawisé kuwi, pitakon babagan sesambungan antarané kabagyan lan kabungahan rohani lan urip sing becik bakal rampung dhéwé: ing gesang saiki, kanggo kasampurnan rohani, wong Kristen ora diparingi berkah donya; nanging, ing kene mung ngrasakake berkah rohani jero, lan, sanadyan kabeh sedhih, padha bungah tansah lan kebak tentreming Gusti, kang ngluwihi kabeh pangerten, sing muncul saka rasa welas asih Gusti. Ing gesang sing bakal teka, sing bébas saka sedhih, kabungahan rohani iki bakal kawujud kanthi sampurna lan mung ana ing wangun rohani nganti Rawuhe Kapindho. Sawisé Rawuhe Kapindho, nanging, awak kita sing wis diowahi uga bakal ngrasakaké kabungahan iki, lan wektu kuwi wong sing bener bakal bungah kanthi sakabehe jiwane salawas-lawase.

Pungkasan iki ngluhurake karya! Ayo atine ngupaya kanthi semangat kanggo iku. Lan apa iku kasangsaraning urip, apa iku cilaka iki? Mung bab cilik... dina iki, sesuk bakal rampung!

2) Bab dosa

Lan dosa, kaya uga kabecikan, bisa dianggep ing telung wujud pangungkapane: a) minangka tumindak, b) minangka watak utawa napsu, c) minangka kahanan lan watak dosa ing jiwa. Lan urip sing kebak dosa nduweni tahapan-tahapan, kaya uga urip sing kebak kabecikan.

3) Dosa ing telung wujud manifestasi

a) Dosa minangka tumindak

a) Dosa minangka tumindak

Apa iku dosa? Tumindak dosa iku pelanggaran marang prentah utawa larangan saka Gusti Allah utawa, kaya sing diandharake Rasul, '*dosa iku tanpo ukum*' (1 Yohanes 3:4). Ana loro ciri khas sing langsung kacerning ing tembung 'dosa' saka istilah 'pelanggaran' lan 'prentah'. Ing sing sepisanan, iku panyalahgunaan kabebasan; ing sing kapindho, iku ngremehake ukum.

Dosa mung ana ing makhluk rasional – loro-lorone sing ora jasmani lan sing nyawiji karo badan. Minangka hak istimewa, Gusti wis maringi kabebasan marang makhluk-makhluk mau. Nanging, ing loro-lorone hak istimewa iki ana jurang. Kabebasan iku tanpa wates: kita bisa milih nyedhak marang Gusti, lan kita uga bisa milih adoh saka Panjenengané. Nanging kamungkinan iki ana ing jero kabebasan ora supaya makhluk bisa mbelakangi Sang Pencipta, nanging amarga iku dadi hakekat sejati saka kabebasan. Tujuan lan maksud kabebasan yaiku pangabdian sukarela marang Gusti Allah, Penciptane, supaya makhluk, kanthi sukarela ngabdi marang Gusti lan nepaki kersane, bisa dadi luwih pantes nampa berkah lan dadi wadah paling amba kanggo kabungahan. Cetha menawa makhluk sing nyimpang saka kersaning Gusti nyalahgunakake kamardikané. Iki diandharake kanggo nuduhake menawa makhluk iku nyalahgunakake kamardikané kanthi kersané dhéwé, ora amarga kabutuhan utawa takdir, nanging amarga kersané dhéwé sing bébas; tegesé,

makhluk iku nduwèni kemampuan sakabehé kanggo nepaki kersaning Gusti ing wektu nalika gagal nindakake kuwi. Ing pangertèn iki, 'Pengakuan Ortodoks' nyatakake yèn dosa iku kersané manungsa lan setan sing tanpa kendhali. Ora ana sing meksa setan mbrontak marang Gusti Allah: dhèwèké nindakake kuwi kanthi kersané dhéwé. Sanadyan Setan nggoda para leluhur kita, dhèwèké ora matesi kamardikané, nanging mung ngapusi; mula, nalika padha nglanggar dhawuh, padha dosa kanthi bébas, kanthi kersané dhéwé. Lan saiki, sanadyan hawa napsu sing maneka warna mungsuh kita, lan donya lan setan padha perang marang kita; nanging dosa iku pancen tumindak bebas kita, tanpa paksaan, woh saka karsa sing ora kaiket.

Dosa iku pelanggaran utawa pambrusakan hukum. Nanging hukumé dhéwé tetep ora owah. Hukum iku mung dilanggar lan dipambrusi ing pribadiné wong sing dosa. Contoné, ora pracaya iku pambrusakan hukum pracaya marang Gusti Allah, nanging Gusti Allah lan pracaya tetep ora kena dilanggar ing dhéwé. Dheweke wis ngina loro-lorone mung ing batine, dadi wong sing ngina amarga dheweke ora nampa, malah nolak, ngremehake lan nginjak-injak hukum iki. Mula saka iku, ngremehake hukum iku ciri sing ora bisa dipisahake saka dosa; ngremehake hukum, saengga, iku ngremehake kersaning Gusti lan mungsuh Gusti. Saliyane, amarga hukum moral wis kacathet ing hakikat manungsa lan nyawiji kanthi konstitusié, nalika nglanggar hukum mau, manungsa tumindak nglawan dhiri dhéwé, ngrusak lan ngrata-rata dhiri dhéwé; amarga kahanan sing ora owah kanggo kabecikan lan kasehatan saben makhluk yaiku pangembangan tanpa alangan saka prinsip-prinsip sing wis ana ing jerone. Mula saka iku, bisa diomongake yen dosa iku racun lan karusakan manungsa liwat pelanggaran hukum kanthi sengaja. Saka mungsuh hukum, pati ora bisa dihindari lan murka Gusti Allah kobong.

Mula saka iku, dosa sacara umum ditondoi dening karsa tanpa kendhali iki, ngremehake hukum, lan kekuwatan ngrusak iki, kang banjur mbalèk nyerang wong sing nindakake dosa.

Saka iki bisa disimpulake manawa ora ana sing bisa ngaku yèn dosa iku dumadi saka kakirangan lan ketidaksempurnané kemampuan kita, utawa yèn iku minangka akibat sing ora bisa dihindari saka watesan kita. Amarga kita ora ngerti kabèh lan ora kuwasa kabèh, mula kita ora bisa dadi wong suci. Bener manawa kemampuan kita winates; nanging mesthi kewajiban sing dadi tugas kita ora tanpa wates, nanging pas karo kodrat kita. Yen urip kaya malaikat dituntut saka kita, kita bisa mbela awaké dhéwé kanthi alesan manawa kita ora bisa nggayuh kuwi. Nanging yèn, minangka manungsa, kita ora urip manut kabiasaan manungsa, kepiye carané kita bisa mbela awaké dhéwé? Mangkono uga, ora bener manawa dosa iku akibat saka pikiran sing cendhak pandang utawa kecerobohan: nyetel tujuan sing salah utawa milih cara sing salah. Kabèh iki uga kelakon ing dosa; nanging dosa, sacara ketat, dumunung ing karusakan karsa, ing ngendi kita ngerti apa sing kuduné ditindakake nanging ora nindakake amarga kita ora kepéngin. *'Sapa waé sing ngerti apa sing bener kanggo ditindakake nanging ora nindakake, iku nindakake dosa'* (Yakobus 4:17).

1b) Saka ngendi asalé dosa? Bab asal-usulé dosa iku nggumunaké ing setan lan manungsa. Bayangna makhluk rasional sing paling suci lan sampurna, kaya malaikat, sing anyar waé metu saka tangan Sang Pencipta kanthi kabecikan luhur sing nyedhakaké dhèwèké marang Sang Pencipta; panjenengané nampa dhawuh lan ora suwe sawisé kuwi, kanthi sampurna ngerti kersané Pangripta, ngerti paugerané, apa sing nyenengaké Panjenengané lan apa sing ora, milih sing ora nyenengaké kanggo nentang Panjenengané. Ora ana siji pikiran waé sing bisa dadi dhasar penjelasan tumindak kaya ngono. Iki misteri moral sing ora bisa dipahami! Pikiran, utawa tembung batin, lair ing roh lan ngasilake akeh banget kejahatan nganti donya kabèh kebak—kejahatan sing langgeng banget nganti bakal tetep ana salawas-lawase, sanajan mesthi bakal ngrusak awake dhewe. Mangkono sipate kamardikan! Makhluk bébas iku sumber tumindak sing ora bisa tansah dijawab 'ngapa?' Mung amarga aku kersa; lan aku kersa amarga aku kersa.

Mangkono uga, ing manungsa, asal-usulé dosa meh ora bisa diterangaké, amarga dhèwèké uga wis dosa kanthi sadar. Ing wong sing wis tiba ing dosa, asal-usulé dosa isih bisa dimangertèni, amarga wong sing wis dosa kuwi wis dadi budak dosa, wis nempelaké dosa marang awaké dhéwé, lan wis nampa kuwi kaya paugeran. Nanging saka apa lan kepiye kejatuhane manungsa pisanan sing suci kuwi kelakon, utawa saiki, kejatuhane wong-wong sing wis makmur ing kabecikan, sing wis ngrusakaké émané, sing wis diparingi sih kurnia istimewa saka Gusti Allah—wong-wong sing bener? Pitutur ing surat Ibrani iki maringi padhang babagan iki: *'Ati-ati, sedulur, supaya aja nganti ana ing antaramu ati sing ala amarga ora pracaya, sing bisa nyebabake kowe mbalik saka Gusti Allah sing urip.'* Nanging padha nyengkuyung siji lan sijiné saben dina, *sakdurungé isih diarani 'dina iki', supaya ora ana siji waé saka kowé sing atiné dadi kebak keras merga tipuan dosa'* (Ibr. 3:12–13). Ing kéné diterangaké yèn dosa diwiwiti saka ora pracaya, ringkihé keyakinan marang kabeneran, lan kaburé pikiran. Iki nglontaraké bayangan tartamtu marang kabeneran, marang Gusti Allah,

paugerané lan tatanan ilahi; mula, nalika bayangan iki saya gedhé, iku nyurung kabèh mau adoh saka kesadaran. Iki sing ditindakake setan ing wiwitan, kanthi nglontaraké citra Gusti Allah ing pikiran para wong tuwa kapisan kita. Iki uga panggonan wiwitané dosa saben individu. Mula saka iku, dadi kewajiban sapa waé sing ora kepéngin dosa kanggo nganyari imané sak kerep-kerepé. Banjur, nyawiji karo ora pracaya iki, teka godhongan dosa saka pangarep-arep kabungahan gedhé, sing bakal teka dhéwé, tanpa upaya apa-apa, sakwise wong dosa. Pangarep-arep iki ngiket perhatian lan ati marang obyek dosa.

Banjur wong mung mikir lan kepengin siji bab iku wae. Hukum, kabeneran, kabutuhan roh, Sabda Gusti – kabeh dadi ora ana tegesé. Manungsa wis saya atos marang kabeh mau, utawa wis mlebu ing kekerasan lan pambangkangan, siap kandha: 'Pergi adoh' – utawa wis mbelakangi Gusti... Tanpa wedi marang Gusti, kaya kéwan galak, dhèwèké nyerang dosa. Ing dhasar lan ing jeroné kabèh kuwi ana manah sing licik: ora tulus, ngapusi dhiri dhéwé ing sajroning ati lan ing ngarsané Gusti, sing sanadyan mangkono ora ditolak. Manah kuwi tetep ana sajroning kabèh proses dosa, nyurung kabèh prakara mau lumaku lan nyumputaké ing sajroné dhèwèké.

Mangkono, mekanisme dosa dadi rada cetha. Nanging iki dudu penjelasan sing lengkap. Amarga saka ngendi ketidakjujuran lan tipuan iki muncul ing wong sing biyen tulus lan lurus? Sateruse, saka ngendi teka ora pracaya ing wong sing biyen ambegan iman; saka ngendi teka muji-muji dosa ing wong sing biyen sengit marang dosa; utawa atiné atos ing wong sing biyen alus lan andhap asor? Elinga tuladha sang resi suci sing wis maju nganti tekan pucuk nganti malaikat nggawa panganané. Képiye bisa dumadi, sawisé ninggalaké ara-ara gersang, dhèwèké mlayu bali menyang donya? Lan mesthiné dhèwèké bakal mlayu, yèn ora amarga sih-rahmaté Gusti nahan dhèwèké. Mangkono, dosa iku sawijining misteri... kita kabèh dosa lan ngrasa banget salah amarga dosa, nanging kita ora bisa nerangaké marang awak dhéwé kenapa kita dosa.

Mula saka iku, ora mung liwat inferensi ora langsung, nanging uga langsung, asal-usulé dosa kita bisa ditelusuri bali marang setan. Dhèwèké nimbulaké bayangan lan pepeteng ing atiné manungsa lan, kaya-kaya njaga atiné kuwi ing kahanan mabuk, nggawa atiné tekan titik nglairaké dosa, dhisik ing jeroné dhéwé banjur metu ing njaba. Nanging, iki ora mbébasaké atiné manungsa saka tanggung jawab, amarga godaan iku dudu kabutuhan. Dosa mesthi kalebu panyimpangan kanthi sengaja saka Gusti Allah lan paugeran suci Panjenengané kanggo nguber kesenengan dhéwé. Waspadha lan ndedonga: 'Aja nganti kita mlebu ing panggodha, ya Gusti!'

1(a) Macem-macem dosa. Kanggo menehi pangerten sing luwih cetha bab dosa, macem-macem jinisé kadhaptar ing kéné, amarga ing kono sipaté sing ala lan peteng luwih katon. Minangka pandhuan, ayo kita njupuk pamanggih prasaja bab dosa. Dosa iku pelanggaran marang paugeran sing mènèhi dhawuh utawa nglarang tumindak tartamtu; iku pelanggaran kanthi sukarela lan tanpa paksaan. Mula ana dosa amarga ora nindakake lan dosa amarga nindakake. Gusti mréntahaké: *'Mbebalèkna saka sing ala lan nindakna sing becik'* (Mazmur 33:15); manungsa kuduné nindakake siji bab lan nahan dhiri saka nindakake bab liya. Mula, nalika kita nindakake apa sing ora kuduné ditindakake, kita nindakake dosa, lan nalika kita ora nindakake apa sing kuduné ditindakake, kita uga nindakake dosa. Kaluputan lan gagal nepaki dhawuh iku loro-lorone dosa. Sing sepisanan luwih abot tinimbang sing kapindho, amarga nglanggar dhawuh mbutuhake upaya khusus lan mung bisa muncul saka kekerasan lan kebejatan ati sing gedhe. Nanging uga kudu dielingi, yèn kaluputan uga bisa banget abot lan asring luwih abot tinimbang pelanggaran kasebut. Iki utamané bener kanggo kasus-kasus ing ngendi panglirwakaké kuwi asalé saka nglirwakaké hukum kanthi ajeg lan kebiasaan utawa saka ngremehké hukum, uga kanggo kasus-kasus ing ngendi kawajiban diabaikan—apa waé kawajiban kuwi wigati dhéwé utawa nganti nglirwakaké kuwi nggawa akibat sing mbebayani lan ngrusak kanggo wong liya. Kaya déné panglirwaké tugas déning bapak, imam, guru, lan sapituruté. Sabda Gusti kanthi cetha nunjukaké dosa saka panglirwaké kaya ngono ing prastawa paling mutusaké, yaiku ing Pangadilan Pungkasan. Mulané, *marang 'abdi kang bodho'* sing nyumputaké bakaté, diandharaké: *'Tumindakna dhèwèké menyang pepeteng njaba'* (Mat. 25:30); lan marang wong-wong sing atiné atos marang wong mlarat, bakal diomongaké: *'Amarga kowe ora nindakake... adoh saka Aku'* (Mat. 25:40–41).

Mula saka iku, saben wong sing semangat ngupaya kasampurnan moral kudu, kanthi saben cara, mbalekake ing sajroning nuraniné rasa kawajiban marang paugeran positifing hukum lan nepaki kuwi; lan nalika ana pelanggaran, kudu nimbulaké rasa nyesel lan sedhih sing pantes lan nyucèkaké dhiri lumantar tobat; amarga asring ora mung wong sing ora nduwé pendhidhikan, nanging uga sing wis paham tenan marang tugase—mung amarga padha ora nindakake pelanggaran gedhé utawa kejahatan—padha kandha: 'Lha aku wis nindakake apa?' tanpa merhatosi kelalaian sing wis ditindakake, sanadyan kuwi wigati.

Variasi liyane mlebu ing jagad dosa amarga iku pelanggaran utawa ora netepi prentah kanthi sukarela lan bebas. Amarga kabèh tumindak bébas dilakoni liwat interaksi akal lan karsa, dosa diwènèhi jeneng, nuansa, lan jinis sing béda-béda gumantung saka siji saka loro daya iki sing nduwèni peran luwih gedhé utawa pengaruh luwih kuwat liwat tumindak salahé – apa iku akal utawa karsa.

Peran akal ing tumindak moral yaiku nggawe wong sadar marang tugase lan banjur, nalika nindakake tugase, ngawasi kanthi ketat kepiye, apa, lan ing endi tugase kudu ditindakake. Nalika akal gagal nindakake tugase kanthi bener ing sawijining wektu utawa kahanan, iki nyebabake, ing siji sisih, dosa amarga ora ngerti lan, ing sisih liyane, dosa amarga kurang wicaksana.

Saben wong sing eling marang awake dhewe lan tujuane kudu, kanthi kemampuan lan sarana sing diduweni, ngupaya ngerti tugase lan nerangake marang awake dhewe apa sing kudu ditindakake lan kepiye carane nindakake. Kanggo tujuan iki, saben wong wis diparingi nurani, hukum sing ora ditulis sing kanthi kuwi, sanajan tanpa diajari, padha ngerti tugase; Nanging ing agama Kristen, iki dilengkapi kanthi Sabda Gusti sing kabuka kanggo kabèh, panginjilan sing ora kendhat ing Gréja, lan sabda lisan para pandhita, sing katulis: *'Takokna marang bapakmu, lan dhèwèké bakal nyritakaké marang kowe; marang para sepuhmu, lan para sepuhmu bakal nyritakaké marang kowe'* (Ulangan 32:7). Lan maneh: *'Tata tenanan nindakake kabeh miturut paugeran sing bakal diwartakake para imam marang kowe'* (Ulangan 24:8). Nanging, asring banget meh saben wong kandha: 'Ah! Aku ora ngerti' – tegesé, nyalahake awake dhewe amarga ora ngerti, utamane babagan kasus tartamtu. Nanging, ing sisih liya, ora kabèh kabodhoan padha dosané. Ing bab iki, kudu dicathet:

Sapa waé sing urip kanthi ati sing lugu, ngupaya sak kuwate kanggo sinau lan nglakoni apa sing wis sinau, nanging sajrone wektu kuwi nindakake tumindak sing ora sah tanpa nyangka yèn kuwi dosa, kanthi ati nurani sing resik, tanpa ana sangsi utawa ragu-ragu—kanggo wong kaya ngono, sejatine siji-sijiné dosa yaiku dosa kabodhoan, yaiku tumindak salah sing ditindakake wong nanging ora dianggep tanggung jawab sakabehe.

Sapa waé sing ora merhatosaké dhiri lan tugase, urip kanthi sembrono lan ora peduli marang kaslametané dhéwé, ora éntuk pangapura nalika nindakake sing salah amarga ora ngerti. Amarga dhèwèké ora nduwé katresnan marang kabecikan, sanajan ngerti, mesthiné ora bakal nindakké; lan uga ora ngakoni amarga kurang tresna utawa tansah nolak kabecikan. Wong kaya ngono dosa kaping pindho: sepisan amarga ora ngerti utawa ora ngakoni, lan kapindho amarga tumindak sing dilakoni saka kabodhoan iki. Ing ora kersa ngakoni tugase ana kepinginan rahasia kanggo tumindak kosok baline.

Kabodhoan kaya ngono luwih pantes disalahake amarga nuduhake karsa sing paling ala; yaiku, luwih wigati bab sing durung dingerteni—umpamane bab iman lan utamane ajaran dhasar: kawajiban sing langsung ana gandhengane karo panggilan uripé—lan luwih gampang kanggo wong sinau apa sing durung dingerteni, apa nganggo kamampuané dhéwé utawa liwat sarana saka njaba; luwih gedhé rasa kawajiban sing diduwèni wong lan dirasakaké marang iku.

Puncak kabejatan dumunung ing kabodhoan, nalika sawijining wong tetep ana ing kahanan sing ora disenengi ora mung amarga kecerobohan lan kelalaian, nanging uga amarga rasa benci utawa ngremehake. Wong-wong kuwi sing nyebut awake dhewe Kristen, nanging ngina agama Kristen, sanajan padha ora ngerti kaya kuduné.

Lan iku tugase manungsa: nggatekake awake dhewe lan tumindaké. Mula, yen ana wong sing ngerti tugase, utawa kepiye kudune tumindak, nanging nalika netepi tugase utawa nglakoni kewajibane, ora merhatiake awake dhewe lan akibaté nindakake maneka kaluputan lan pelanggaran, mula dheweke lagi dosa, lan dosa kaya ngene diarani dosa kurang wicaksana lan kesusu.

Bab dosa kaya ngene, wong kudu nyadari:

menawa ing kahanan kita saiki sing kacau ing kemampuan-kemampuan, utawa resah lan ora stabil, ora mungkin ngawasi kabeh – ing njero lan ing njaba. Mula, yen ana wong sing nggatekake awake dhewe kanthi ketat, urip kanthi ati sing waspada lan pikiran sing cetha, tanpa sengaja—tanpa nyadari kepiye—kélangan kasalahan ing pikiran, tembung, utawa tumindak, banjur, sawisé nyadari, langsung nolak kanthi kebencian sing jero, lan ngudhari awake dhewe lumantar pandonga tobat: *'Resmikna aku saka dosa-dosaku sing didhelikake'* (Mazmur 18:13) – pelanggaran wong iku ora bisa disalahake: iku prakara kelemahan, dudu niat ala, contone – munculé ujug-ujug rasa ngadili, iri, lan sapituruté. Sing paling penting yaiku: nalika nyadari, wong kudu nolak iku saka jero ati; amarga sapa waé sing nampa lan seneng sawisé iku, bakal milih tumindak sing sadurungé ora dideleng lan sing ditindakake tanpa ngerti utawa milih.

Ing sisih liya, ana wong sing, sanadyan tliti marang kawajibane lan kepengin tumindak kanthi bener, nanging nalika tumindak, ngidini awake dhewe nyerah marang dorongan watak utawa raos atine—umpamane: nesu gampang, watak ceria, kasar, kelonggaran palsu lan sapiturute; tumindak kaya ngono, sejatine, tumindak sembrono kaya penjahat lan mulane iku dosa. Lan dosa mau saya wigati manèh nalika subjek tumindak mau luwih, ing dhéwé lan ing akibaté, nalika pengalaman wis mbukak kaluputan tumindak kaya ngono, lan nalika luwih gampang kanggo ndandani kaluputan kuwi. Ing kéné, rasa salah mung bisa diringkesaké déning upaya kanggo ngapikaké dhiri, sing ora ditindakaké sakaligus nanging alon-alon, lan mulané ana ing tengah-tengah alangan.

Wong sing lali-lali utawa pancen sembrono, lan sing ndeleng kabecikan lan moralitas kanthi ora seneng, sejatine iku wong ala. Dosane dadi luwih abot yen kelalaiane luwih tanpa isin, yen ngliwakake kawajiban luwih terus-terusan, lan yen kesadarané marang kabeh iku luwih cetha.

Mula saka iku, wong kudu waspada lan tansah eling, kanthi ngencengi pinggang pikirane. Kita kudu ndeleng panggonan sing arep kita tuju nganggo loro mripat, supaya ora kesandhung, lan ndedonga: 'Tuntun langkahku manut Sabda Panjenengan.' Nalika wong nyoba mbedakake dosa miturut tingkat karsa lan inisiatif manungsa sing melu, wong kuwi ndeleng marang asal-usul lan wiwitané dosa, utawa marang pangowahané saka pikiran dadi tumindak.

Kaya kabèh tumindak manungsa sing lumaku langsung saka pribadiné dhéwé, utawa dilakoni amarga panjalukan lan panggerak saka sumber njaba, saka njaba, utawa saka daya-daya ing ngandhapé; mangkono uga, ana sing nindakake dosa amarga dorongan hawa napsu sing rusak, déné liyané nindakake dosa kanthi itungan adhem. Sing kapindho iku dosa awit saka niat ala, sengit, lan kebejatan, dene sing kapisan iku dosa amarga hawa napsu lan tumindak tanpa mikir.

Ora perlu diterangake manawa dosa-dosa sing muncul saka pikiran lan ati sing rusak lan ala iku kalebu sing paling abot. Amarga ing kéné wong mau dadi, ing hakekaté dhéwé, sumber kabecikan; mula dhèwèké dadi mirip banget karo Setan sing ala, sing seneng marang kabecikan lan ora mikir apa-apa kajaba kuwi. Wong kaya ngono wis ana ing jeroning kajahatan, wis tekan panggonan sing '*ora nemu tentrem*' (Amsal 18:3), lan '*ora bakal turu kajaba nindakake sing ala*' (Amsal 4:16). Nanging uga kudu diomongake bab dosa napsu manawa ora ana alesan kanggo mbenerake. Bener menawa sipat kita saiki panas, ringkih, ora tertib, lan gampang nyenengi napsu, nanging kuwi ora ateges kita kudu nyerah marang panjaluk ala saka napsu mau. Perlawanan iki tansah ana ing daya kita, luwih-luwih kanggo wong-wong sing diparingi kekuwatan lan dijanjikake pitulungan sing teguh nalika padha nyuwun marang Gusti (Filipi 4:13). Mula saka iku, nyebut dosa-dosa sing ditindakake amarga kepinginan dadakan utawa amarga napsu minangka mung 'kelemahan' iku padha mbukak lawang amba kanggo kecerobohan lan kotoran ing babagan moral. Ing praktiké, wong-wong cenderung luwih gampang nempelaké label iki marang dorongan napsu, selera, insting, kepinginan kanggo nyukupi, utawa kekonyolan urip. Cetha yèn saya gedhé ala, saya longgar atiné marang iku. Sanadyan dorongan kuwi kuwat, yèn obyeké dipilih lan dikarepake, tumindak kuwi nuduhaké kersaning ala lan ora moral. Saka iki, mung kedadeyan nalika ana lonjakan napsu sing dadakan lan ora disangka-sangka, nanging banget kuwat nganti wong kaya-kaya ana ing kahanan mabuk utawa pikiran kabur, banjur kabawa mlebu dosa. Nanging sanadyan mangkono, kedadeyan kaya ngono arang banget lan bisa wae mung kelakon sapisan sajrone urip siji wong. Umumé, gedhé ciliké tanggung jawab dosa iki gumantung marang kuwaté dorongan, apa napsu kuwi wis suwé utawa anyar, lan cetha ora cethaé kesadaran wong marang kahanané dhéwé. Nuansa anyar ing jinis dosa iki muncul amarga, kanthi sengaja utawa ora sengaja, napsu kobong saka njero dhéwé utawa amarga provokasi saka njaba. Ing babagan pungkasan iki, kahanan panggonan, wektu, wong, lan sapituruté asring maringi kesempatan sing cocog kanggo dosa; kahanan-kahanan kuwi kerep nggawa wong menyang dosa kanthi mbangkitake napsu. Nanging sanadyan mangkono ora mbenerake dosa; malah, dosa kuwi dadi luwih abot menawa kahanan sing nyebabake wis diprakirakake lan ana ing kendali kita. Amarga cetha menawa sing mlebu geni pancen arep kobong dhéwé. Sapa waé sing kerep menyang omah sing ing kono pikirane utawa atiné kebak ala, iku salahé dhéwé yèn sakbanjuré nindakake sing salah. Nanging sanajan ing kahanan sing ora bisa dihindari, luwih becik nampa kerugian lan nuduhaké pangorbanan dhiri tinimbang ngancam roh, amarga roh iku sing dadi sababé awak, donya, lan wektu ana.

Para Bapa Suci wis nemtokake kanthi cetha proses carane dosa kabentuk saka pikiran nganti tumindak, lan uga wis nemtokake kanthi cetha tingkat kaluputan saben wong ing saben tahap proses iki. Sakabèhé rangkaian prastawa digambaraké kaya mangkéné: sepisanan muncul dorongan, banjur perhatian, disusul kabungahan, banjur kepinginan, saka kéné muncul tekad, lan pungkasané tumindaké dhéwé (deleng

Philotheos saka Sinai, *The Love of Good*, jilid 3, bab 34 sarta salajengipun.). Luwih adoh sawijining tahap saka asil lan luwih cedhak karo pungkasan, luwih wigati, rusak, lan dosa. Puncak rasa salah ana ing tumindaké dhéwé, déné ing pikiran wiwitan meh ora ana.

Gambaran iku mung perwakilan saka sawijining prakara, apa sing muncul saka pakaryan panca indria utawa saka pakaryan memori lan imajinasi, sing diajakaké marang kesadaran kita. Ing kéné ora ana dosa, amarga munculé gambaran iku ana ing njaba kendali kita. Nanging kadhangkala, rasa salah ora langsung mlebu ing babagan iki nalika, umpamané, ana gambaran nggodha sing muncul ing pikiran amarga kita wis ngidini dhéwé ngimpi jero. Asring banget, sawijining gambar muncul kanthi karepé dhéwé; ing kahanan kaya ngono, gumantung saka sipaté, tumindak iki dadi dosa, amarga wong kudu njaga pikirane tetep fokus marang bab-bab ilahi.

Perhatian iku penetapan kesadaran utawa mripaté pikiran marang sawijining gambar sing muncul, kanggo mriksa, kaya-kaya, kanggo ngobrol karo gambar kuwi. Iki minangka mandhegé pikiran, apa prasaja utawa kompleks. Tumindak iki luwih ana ing kendali wong, amarga gambar sing muncul tanpa dikarepake bisa langsung diusir. Mula saka iku, iki luwih salah. Sapa waé sing ndelok jero marang obyek sing dosa, iku nuduhaké watak atiné sing rusak. Dhèwèké kaya wong sing nggawa kéwan reged menyang omah sing resik lan tentrem, utawa nempataké wong jahat sing nggegirisi ing antarané tamu sing terhormat. Kadhangkala, pancen, sawijining obyek narik kawigaten amarga anyar utawa kaendahané sing nyolok; nanging sawisé kotorané lan daya tariké dingerteni, iku kudu diusir, amarga yèn ora bakal ana persetujuan, lan apa sing biyèn ora disengaja bakal dadi disengaja. Sacara umum, momen iki nduwèni peran gedhé ing urip moral. Iki ana ing ambang tumindak. Sapa waé sing wis ngusir pikiran kaya ngono, wis mateni kabèh prahara lan mungkasi kabèh panyebaran dosa. Mula saka iku, dianjuraké supaya ngarahaké kabèh perhatian marang pikiran-pikiran mau lan perang nglawané. Kabeh paugeran para askét suci utamané ditujokaké kanggo tujuan iki. Saka kéné, cetha dhéwé sepira aboté paukuman kanggo dosa imajinasi lan impen-impen sing manut karep dhéwé. Ing endi wae diijini, ing kono iku dadi dosa. Nanging dosa iki luwih abot yen ana sarana eksternal sing digunakake kanggo tujuan iki, kaya maca, ngrungokake, ndeleng, utawa ngomong. Kegiatan-kegiatan kasebut uga dianggep minangka panyebab dosa.

Kesenengan iku sawijining keterikatan marang sawijining benda sing ngetutake pikiran lan ati. Iki muncul nalika, amarga kita merhatosake benda iku, kita wiwit seneng marang lan nemokake kesenengan nalika merenungake nganggo pikiran, ngreksa ing pikiran kita. Kabungahan marang barang dosa iku pancen dosa. Amarga yen atine kudu dipasrahake marang Gusti, mula saben gandhengane karo barang liya iku nglanggar kasetyan marang Panjenengané, mecah prajanj, ngianati, lan zinah rohani. Kita kudu njaga manah kita tetep suci, amarga saka manah pikiran dadi ala (Matéus 15:18), yaiku nalika manah wiwit nemu kabungahan sing ora sah ing pikiran-pikiran mau. Nanging ana uga dorongan sing nyenengake saka daging lan manah sing ora kena dikendhalèkaké manèh déning karsa kita, kaya ta kabèh dorongan kanggo kabutuhan alamiah. Nanging sanadyan kuwi, sanadyan ing wiwitan ora salah, langsung ora suci maneh nalika wis kasadharan lan diselimuti rasa seneng marang kuwi utawa sarujuk marang nyukupi kepinginan sing ora sah. Ing wiwitan kuwi dorongan alamiah, nanging sawisé dadi dorongan moral. Mula ana paribasan: 'Nalika kowe weruh kuwi, kowe kudu nesu.' Saka iki lumrah manawa wong kudu merenung babagan kesenengan estetis. Kesenengan kuwi dadi salah nganti sejauh isiné utawa wujudé ora cocog karo kasucian ati lan moral. Kajaba iku uga ditrapake marang karya-karya trampil para tukang: nyetujoni karya-karya mau kanthi akal manawa cocog karo tujuane iku bener, nanging nyerah marang pangaribawane mung kanggo kasenangan sing kosong lan sakedhap iku salah. Lan umume, nalika arep turu, kita ndedonga nyuwun pangapura menawa, sawise nyekseni kabecikan wong liya, atine kita kroso tatu amarga kuwi, supaya lumantar kuwi kita bisa ngresiki atine kita saka kabèh kekasihane sedina muput. Nanging, ing akèh kasus, kesenangan muncul kanthi ora bisa dihindari utawa ora bisa ditahan. Ing kéné mung ana siji aturan: aja nyerah marang kuwi, tolak kuwi, lan nganggep kuwi nglarani ati.

Mung siji langkah saka kabungahan marang kepinginan. Bedane antarane loro iku yaiku jiwa sing seneng tetep ana ing jeroné dhéwé; kosok baliné, jiwa sing kepéngin narik marang obyek, kangen marang iku, lan miwiti nggolèki. Jiwa kuwi ora bisa dibebasake saka salah, amarga iku melu kanthi sarujuk utawa muncul bebarengan karo sarujuk, kaya-kaya saka ngisoré; lan sarujuk mesthi ana ing kersané kita.

Kekencengan béda karo kepinginan ing bab liya, yaiku sipaté utawa kahanan munculé kalebu kapercayan marang kamungkinan kasil lan pandelengan sing cetha marang cara-cara. Wong sing mung kepéngin wis maringi idin tumrap tumindak kuwi, nanging durung ngrancang apa-apa utawa nindakake

langkah-langkah kanggo nggayuh tujuane; amarga wong sing wis tekad, kabeh wis dipikirake lan diputusake; sing isih kudu ditindakake mung nggerakake anggota badan utawa kakuatan liyane kanggo nglakoni tumindak miturut kersane.

Nalika pungkasane iki uga rampung, mula sakabehe proses dosa rampung lan tumindak mau katon—wohing karusakan, kang kawangun ing jero lan nglairake anarki ing njaba.

Sawise kesenengan ngrebut, dorongan tumindak banjur mèlu cepet kaya watu abot sing tiba saka lereng curam. Mula ana paugeran umum: perang lan usir pikiran kaya ngono sadurunge atimu durung tatu amarga kuwi, amarga nalika wis tatu, kamenangan bakal angel banget, malah bisa uga ora mungkin. Ing proses utama pembentukan dosa, cetha carane siji sawise sijine, kakuatan manungsa kejiret ing dosa. Sawise ati kotor amarga kesenengan, karsa kotor amarga hawa napsu; ing tekad, lumantar ngrancang cara, pikiran uga dadi peserta ing kekotoran iki; lan pungkasane, ing tumindak kasebut, malah kakuatan awak uga kebak dosa – lan sakabehe manungsa dadi wong sing berdosa.

Kajaba iku, perlu dicathet ing kéné:

Malah wong sing mung kepengin apa-apa utawa sarujuk ing batin marang sawijining tumindak, wis nindakake dosa ing ngarepe Gusti, sing ndeleng rusiahing ati. 'Nalika *godaan ngandhut, iku nglairake dosa*', kandha Rasul Yakobus (Yakobus 1:15); lan '*sapa waé sing ndelok wong wadon kanthi niat mesum, wis nindakake zinah karo dhèwèké ing atiné*', pangandikane Gusti (Matéus 5:28). Nanging, wong sing wis mutusaké tumindak luwih dosa tinimbang sing liyané, amarga usaha sing luwih gedhé marang dosa, wiyaré pelanggaran batin sing luwih amba, lan kekerasan lan kebejatan kersané sing luwih gedhé. Ana garis tipis antarane niat lan tumindak.

Sanadyan wis ana dosa ing gegayuhan lan tekad, ora kena nyimpulake saka kéné yèn tumindak dosa kuwi dhéwé ora nambah apa-apa marang kasalahané, lan ora luwih dosa tinimbang dhèwèké. Wong sing wis mutusaké kanggo nindakake dosa isih bisa, utawa nduwé wektu, kanggo nahan dhiri saka tumindak kuwi lan, amarga wis tau mbangkang marang hukum, bisa manut manèh ing wektu liyané nalika nurani mréntah; dene wong sing nindakake tumindak iku nginjak-injak hukum saka njero lan saka njaba. Wong sing nindakake tumindak iku terus-terusan berjuang karo nuranane sajrone tumindak kuwi; nuranane ora nate mandheg ngelingake dheweke; akibaté, dheweke tambah ngrusak awake dhewe lan ngganggu sipat moralé.

Wong sing nindakake tumindak iku ngisi sakabehe awake karo dosa, ngarahake kabeh kekuwatan lan sakabehe awake marang dosa mau; mula, wiwit tumindak kapisan, dheweke wis ngedegake dhasar kanggo dadi kabiasaan, amarga wis nindakake sepisan, dheweke bakal luwih gampang lan kersa nindakake manèh wektu sabanjure, lan sateruse, utamane ing babagan dosa daging. Pungkasané, akibat ala saka dosa wiwit katon sakwise dosa iku ditindakake. Godaan, karusakan kesehatan, lan cilaka kanggo awake dhewe lan wong liya muncul langsung saka tumindak kuwi.

Saka iki wis cetha piyé kudu nganggep dosa sing ora ditindakake kanthi karsa dhéwé, nanging amarga kabutuhan utawa amarga kahanan njaba sing ora mungkin. Aboté dosa kaya ngono meh padha karo aboté tumindak. Bédané mung ana ing akibaté; saliyané kuwi, kabèh akibat batin wis ana, mung akibat lahiriah sing durung ana. Ing babagan iki, bedane dadi luwih cilik utawa luwih gedhe gumantung apa akibat sing ngrusak cilik utawa gedhe sing diarepake saka tumindak kasebut. Yen ora ana lan ora tau kelakon, bedane, bisa diarani, ilang.

Adhedhasar iki, digawé bédané antarané dosa batin lan dosa njaba.

Kategori dosa eksternal uga bisa kalebu dosa wong liya sing dianggep dadi dosa kita, amarga ing kahanan kaya ngono wong liya tumindak kaya wakil saka dosa batin kita, kaya carane fungsi lan awak kita nglayani hawa napsu kita. Kanthi cara apa kita dadi peserta ing dosa wong liya? Iki amarga ing dosa sing ditindakake ana hawa napsu kita sing rusak; lan nalika padha nindakake, kita ora mung ora protes ing ngarepe wong liya, nanging ing tumindak kuwi kita nyimpen lan ngopeni ing jero ati rasa ngremhake lan nglirwakake hukum moral sing dilanggar wong liya—kaya sing uga katon ing nurani kita dhéwé. Mesthi wae, dosa wong liya diitungaké marang kita miturut sepira kita melu lan sepira kita ngremhake ukum moral. Cara-cara sing kedadeyan kaya mangkéné: prentah sing luwih utawa kurang ketat; pitutur sing luwih utawa kurang meyakinkan; idin sing diwènèhaké kanthi luwih utawa kurang santai; godaan sing luwih utawa kurang disengaja lan muji-muji; nglirwakaké utawa pasrah kanthi luwih utawa kurang nglilani; uga persetujuan, ora nentang, utawa ora ngomong. Sepira abote dosa wong liya bisa diukur saka sepira abote dosa wong tuwa sing gagal ngendhalèkaké anaké, utawa guru sing gagal mbeneraké kelemahan murid-muridé, utawa wong sing nduwé pendhidhikan nyimpang sing nyebar godaan ing endi-endi liwat buku, lukisan, lan patung. Sacara

umum, luwih gampang nyegah ala lan nyengkuyung kabecikan, luwih ala lan ora bermoral keterlibatan kita ing dosa wong liya.

Mangkono lumrahé! Mula saka iku, kita dielingaké manèh: pantes yèn kita waspada lan tansah eling, ngawasi awak dhéwé lan ngreksa manah supaya ora kena cacading dosa!

Pungkasané, dosa-dosa mau dipérang manèh miturut tingkatan aboté. Ora perlu dibahas dawa-dawa. Saka panyilidikan sing prasaja lan cekak bab dosa-dosa, cetha yèn dosa-dosa mau béda-béda ing tingkat abot lan intensitasé; ana dosa sing entheng, dosa sing abot, lan dosa sing paling abot. Bédané aboté iki kadhang gumantung marang pokok masalahé, lan kadhang gumantung marang tingkat karusakan atiné sing melu.

Miturut babagan kapisan, dosa diklasifikasikaké dadi dosa abot lan dosa cilik.

Kaya déné kawajiban sing kudu ditindakake wong béda-béda wigatiné, mangkono uga pelanggaran kawajiban kuwi—utawa dosa—ora kabèh padha aboté. Lan aturan kanggo nemtokake aboté iki cocog karo aturan kanggo nemtokake wigatine kawajiban. Sacara khusus, dosa dadi luwih abot luwih akeh ngganggu tatanan moral, yaiku, luwih bertentangan karo semangat moral Kristen babagan urip, katresnan marang Gusti Allah lan marang sesama—kaya ngina Gusti utawa tumindak ora sopan ing gréja; semakin akèh alasan, sing ditemtokake déning nurani lan wahyu, sing nyambung karo tumindak tartamtu, ngiket kita kanthi kabutuhan marang tumindak kuwi—umpamane, ora ngajeni marang wong tuwa utawa sesama manungsa; paugeran sing ditemtokake déning Kitab Suci lan, pungkasané, saya amba wiyar dosa kuwi dhéwé... umpamane, nyolong sithik utawa akèh, nyebabake lara ati nganggo tembung utawa tumindak, apa iku pisanan utawa ora.

Nanging kabèh iki, kaya-kaya, mung minangka ukuran mental kanggo nemtokake aboté dosa. Ing kasunyatané, nanging, iku kagayut karo manéka kahanan sing, kudu diomongaké, ora gampang ditemtokaké déning teori. Nanging, kudu dielingi manawa pamisahan antarane dosa abot lan dosa sing ora pati abot iki ora dimaksudaké kanggo nyengkuyung sapa waé supaya luwih wani utawa nekat nindakake dosa liyane. Saben dosa iku dosa abot, amarga nglarani atiné Gusti. Mula saka iku, saben wong kudu ngati-ati lan nyingkiri kabèh dosa. Nanging, ana tingkatan aboté dosa sing béda-béda, manéka warna nganti sawatara dosa katon cilik dibandhingaké karo liyané; mula sipat 'cilik' iki mung relatif. Ora ana ruginé ngerti iki kanggo katertiban moral batin, kanggo nyempurnakaké kepekaan moral, lan utamané kanggo nyingkiri gejeré nurani utawa kanggo marasaké lara ing nurani. Amarga ana wong-wong sing meh saben wektu mikir yen dheweke wis nindakake dosa gedhe. Penentuan sing tegas, cetha, lan sistematis babagan abote dosa iki bakal nggugah kesadarané. Nanging iki uga bisa dadi panyelamat kanggo wong sing sembrono, kanggo nggoyang lan ngagetake dheweke, yen amarga kakehan mikir bab awake dhewe, dheweke nganggep dosa lan tumindak ala sing ditindakake kanthi enteng.

Kaya kabecikan ora dumunung mung ing siji tumindak, nanging luwih ing watak batin, makaten uga karo dosa. Mula, bédané sing luwih wigati bab aboté dosa dumunung ing watak dosa ing batin. Ing babagan iki, dosa dipérang dadi dosa mati lan dosa ora mati.

Dosa fatal yaiku dosa sing nyabuti wong saka urip moral lan urip Kristené. Yen kita ngerti apa sing dadi dhasar urip moral, mula nemtokake apa iku dosa fatal ora angel. Urip Kristen dumadi saka semangat lan kekuwatan kanggo tetep ing pangayoman Gusti kanthi netepi paugeran suci Panjenengané. Mula, saben dosa sing matèni semangat, nyolong kekuwatan lan ndadèkaké wong kendho, adohaké wong saka Gusti lan nyegah wong nampa sih-rahmaté, nganti sawisé kuwi wong ora bisa ndelok Gusti nanging krasa kapisah saka Panjenengané; saben dosa kaya ngono iku dosa sing matèni. Dosa iki sing dimaksud nalika diomongaké: '*ana dosa sing nuntun marang pati*' (1 Yohanes 5:16). Lan maneh: '*Wong sing urip mewah iku mati sanajan isih urip*' (1 Timotius 5:6). Utawa '*Wong sing ora tresna... tetep ana ing pati*' (1 Yohanes 3:14). Dosa kaya ngono iku nyopot sih rahmat sing ditampa nalika baptisan, nyolong Kraton Swarga lan nyerahake wong mau marang paukuman. Lan kabèh iki ditemtokake pas nalika dosa iku ditindakake, sanajan ora katon. Dosa kaya ngéné ngowahi sakabehe arah tumindak wong, uga kahanané lan atiné; kaya mbentuk titik wiwitan anyar ing urip moralé; mulané sawatara wong nemtokake dosa maut minangka dosa sing ngowahi pusat kagiatan manungsa.

Definisi abstrak bab dosa maut iki dadi luwih relevan kanggo urip kita liwat aturan utawa kahanan ing ngisor iki sing ndadekake sawijining dosa dadi maut. Yaiku, sawijining dosa iku maut yen wong nglanggar dhawuh Gusti Allah sing cetha kanthi sukarela lan kanthi seneng, nalika dheweke sadar tenan marang awake dhewe lan marang kasalahan tumindak kuwi. Yen ana tingkatan abot, kudu diomongake manawa dosa iku saya pati abot yen saben aspek saka dosa iku saya wigati. Kudu dicathet ing kene manawa wigatine perkara kasebut, kaya sing cetha, nalika digandhengake karo kesadaran marang kasalahan, ora ninggalake sangsi bab sipat pati abote dosa sing ditindakake; nanging sanajan bab-bab sing kurang wigati, dosa bisa dadi mateni,

miturut karusakan karsa nalika ditindakake, utawa miturut pangremehan marang hukum sing digawa, utawa miturut pameran panglirwakake hukum moral.

'Pengakuan Ortodoks' nerangake dosa-dosa maut kanthi rinci (Bagéan 3, Pitakonon 18–42). Dosa-dosa mau dipérang dadi telung golongan. Golongan kapisan kalebu dosa-dosa sing dadi sumber dosa-dosa liyané. Kelas kapindho kalebu dosa marang Roh Suci, yaiku: gumantung banget marang kabecikaning Gusti, putus asa, nentang bebener sing cetha, uga iri marang kasampurnan rohani wong liya, tetep nindakake ala, lan nundha tobat nganti seda. Klas katelu ngemot dosa-dosa sing njerit marang swarga, kayata: matèni kanthi sengaja, sodomi, nindhes wong mlarat, janda, lan yatim piatu, lan ora mbayar upah marang buruh, uga ngina lan nyusahake wong tuwa.

Dosa sing ora pati mati—yaiku dosa sing bisa diampura, kosok baline karo dosa pati mati—yaiku dosa sing ora matèni urip rohani, ora ngasingake manungsa saka Gusti Allah, lan ora ngganti fokus uripé; iki dosa sing ing ngarsané manungsa bisa bali marang Gusti Allah tanpa ragu-ragu lan rembugan karo Panjenengané kanthi tulus ing pandonga. Ana akèh dosa kaya ngéné, lan ora ana siji waé sing bébas saka kuwi kejaba Gusti Yesus Kristus lan Sang Putri Maria sing Maha Suci. Mula saka kuwi diandharaké: *'Yen kita kandha yèn kita ora nduwé dosa, kita ngapusi awaké dhéwé, lan kabeneran ora ana ing kita'* (1 Yohanes 1:8), utawa *'awit kita kabèh wis nglakoni dosa akèh banget'* (Yakobus 3:2), lan maneh: *'Sanajan wong sing bener tiba pitung kaping'* (Amsal 24:16); *'awit ora ana manungsa bener ing bumi sing nindakake kabecikan lan ora tau dosa'* (Pangandika 7:20).

Nanging angel nemtokake persis dosa-dosa apa wae kuwi, luwih-luwih amarga apa sawijining dosa iku venial uga gumantung marang kahanan batin roh, lan ora mung marang sepira ciliké obyeké. Wong mung bisa ngomong kanthi yakin manawa kabèh dosa amarga ora ngerti, kelalen tanpa sengaja, lan kadhangkala kaluputan cilik lan ora mikir iku dosa sing bisa diampura, utamané amarga ora digandheng karo niat utawa kepinginan kanggo nindakake sing salah. Sapa waé sing, sawisé nyadari kuwi ing dhèwèké dhéwé, banjur nolak kuwi kanthi rasa jijik, bakal diampura. Sacara umum, saben kaluputan cilik sing ditindakake tanpa kesadaran yèn iku salah iku dosa sing bisa diampura. Kesesalahe tumindak kaya ngono lan cedhaké karo dosa pati saya mundhak miturut tingkat kesadaran marang kesalahane nalika tumindak kuwi dilakoni. Iki utamané ditrapaké ing bab-bab sing ora peduli, nalika tumindak kuwi dilakoni ora nganggo niat ala utawa niat becik, nanging mung lumantar lumrahé. Ing kasus kapindho, kejahatané bisa asal saka pangaruhé marang nyawa wong; umpamané, mlaku-mlaku bisa nggawe pikirané sumebar lan nimbulaké hawa napsu. Sapa waé sing wis nyadari yèn kuwi nduwèni pangaruh ala marang dhèwèké lan sakaligus wis mangertèni yèn merga kuwi dhèwèké wajib mandheg, nanging ora nindakaké, iku cetha, sanadyan sethithik, nglanggar nurani lan ngganggu tentrem lan kasuciané. Cetha manawa dosa kaya iki wis nyimpang saka dosa sing ora pati abot lan wis meh dadi dosa pati, lan yen bola-bali ditindakake, pancen bakal malih dadi dosa pati. Amarga luwih saka apa wae, alangan-alangan kuwi sing ndadekake urip rohani layu.

Mulane umume diprentah supaya ngindhari, sak isa-isané, loro-loroné dosa sing cilik lan sing gedhé, luwih-luwih wiwit nalika dosa iku wis disadari. Sapa waé sing tenanan tresna marang Gusti Allah ora kena ngidini kasucian atiné dadi kotor ing paningalé Gusti amarga kabiasaan sing sepele lan kosong. Malih, sanadyan dosa-dosa cilik ngawani wong tumindak dosa lan saéngga mbukak dalan tumrap dosa-dosa sing luwih gedhé. *'Sapa sing ngremehake bab-bab cilik bakal tiba sethithik-sethithik'* (Sirakh 19:1). Kita uga kudu mikir apa kita ngapusi awak dhéwé kanthi nganggep iki dosa cilik; mbok menawa, sejatine iki gedhé lan ala!

Saka panyelidikan tumindak dosa iki, saben wong bisa nyadari sepira kita mlaku ing antaraning jebakan! Ayo padha njerit: nylametake kita saka wong-wong sing kepengin nyekel kita ing jebakan!

b) Bab dosa minangka watak

b) Bab dosa minangka watak

Sikap dosa, sing uga dikenal minangka kecenderungan dosa utawa napsu, yaiku kepinginan sing ajeg kanggo nindakake dosa kanthi cara tartamtu, utawa katresnan marang tumindak utawa barang-barang dosa tartamtu. Mula, umpama, gangguan yaiku kepinginan sing ajeg kanggo hiburan utawa katresnan marang hiburan.

Kecenderungan utawa watak dosa kaya ngono iku wigati banget ing urip moral. Ing kono dumunung kekuwataning ala, kaya déné ing watak luhur dumunung kekuwataning becik. Kaya ana benteng-benteng ing nagara, mangkono uga ana benteng-benteng ing jiwa. Lumantar kuwi, dosa utawa Setan ngedegaké benteng kanggo dhéwé ing ati lan tumindak saka njero kanthi aman, kaya-kaya tanpa wedi marang pihak mungsuh.

Hasrat sing gegayutan karo tumindak manungsa iku perbudakan rohani sejati: amarga lumantar kuwi, sawijining wong, minangka sing dipimpin, ditarik marang ala, sanajan wis nyadari nasibe, sanajan wis ora kepengin maneh. Kaya tawanan sing diseret menyang endi wae miturut karsa penjajare, mangkono uga hasrat tumindak marang wong sing dosa. 'Ageng sangsara amarga kabiasaan,' pangandikane St. Krisostomus (Homili 7 babagan 2 Korinta), 'awit iku dadi kabutuhan sejati.' *'Amarga sapa waé sing kalah déning kuwi dadi budaké'* (2 Petrus 2:19). *'Sapa waé sing nindakake dosa iku budaké dosa'* (Yohanes 8:34). Sifat manungsa ing kéné ngalami pangremehan sing tuntas ing tangané dosa. Ana wong sing bisa ngetrapake sithik pangendalian dhiri, nanging nalika ana kasempatan, napsu kobong kaya geni lan narik dheweke bali menyang kabiasaan biyasane. Wong liyane nandhang sangsara, krasa lara, lan nyalahake awake dhewe nalika napsu surut; nanging sakwise napsu kuwi muncul maneh, dheweke nyerah tanpa pitakon lan kanthi rela nyerahake awake dhewe ing tangan panyiksa. Kanggo wong liya, kakuwatane tekan titik sing nganti ora ana ajakan, wedi, isin, cilaka, malah pati sing cukup kuwat kanggo mbalèkaké dhèwèké saka jalane. Wong sing diperbudhakké déning napsu iku makhluk paling sengsara. Yen dipikirake napsu iku ana gandhèngané karo Gusti utawa wigatiné ing babagan moral, iku pancèn penyembahan berhala rohani sejati. Sakwise ana napsu, utawa katresnan marang dosa, obyeké ngadeg kaya arca ing ati, sing banjur dadi candhi kanggo napsu kuwi, lan kabèh kanthi rela lan manut diparingaké marang napsu kuwi saben wektu. *'Kowe ora bisa ngabdi marang Gusti Allah lan marang Mamon,'* pangandikane Gusti (Mat. 6:24). Kanggo wong-wong sing atiné kagandhèng karo dosa, dosa iku dadi allahé. Mula, kanggo wong sing rakus, *'weteng iku allahé'* (Fil. 3:19), lan kanggo wong sing serakah, iku dhuwit (Kol. 3:5). Asalé hasrat saka ngendi? Ora ana siji waé sing lair wis nduwé hasrat tartamtu. Saben kita teka ing donya iki mung karo wiji kabèh hasrat—katresnan marang dhiri dhéwé. Biji iki banjur, lumantar urip lan tumindak bebas, ngrembaka, thukul lan mekar dadi wit ageng, sing cabange nutupi kabèh kasalahan kita, utawa sakabèhé wewengkon dosa, amarga saben dosa mesthi wis kasembunyi ing sangisore utawa ngglangtung ing salah siji cabange. Cabang utama saka katresnan dhiri yaiku kesombongan, keserakahan, k , lan kesensualan. Saka kene metu kabeh hawa napsu liyane, sanajan ora kabeh nduweni pentinge sing padha. Sing paling misuwur yaiku zinah, keserakahan mangan, iri, kemalasan, lan kebencian. Miturut kekuwatane, padha karo enem sing sepisanan, sing bebarengan mbentuk pitung hawa napsu utama, amarga padha dadi panggerak dosa lan wong tuwa saka saben kecenderungan lan hawa napsu dosa liyane. Bab hawa napsu endi sing tuwuh saka iku lan kepiye carane – delengen 'Pengakuan Ortodoks', Bagéan 3, Pitakonan 18–40.

Saka iki cetha yèn kabèh hawa napsu kuwi saling nyambung lan saling ngasilaké, kaya sipat-sipat kabecikan, lan nduwèni tingkat kekuwatan lan kasalahan sing béda-béda. Ora ana sangsi manawa saben hawa napsu iku dosa abot lan pati, amarga iku misahake manungsa saka Gusti Allah lan mateni semangat kanggo urip sing takwa. Nanging, hawa napsu dadi luwih ala lan kriminal yen obyeké luwih jahat lan ora bermoral, luwih nglanggar kawajiban, lan luwih jero nancep ing ati.

Ora kena mikir yèn hawa napsu kuwi muncul kanthi alamiah utawa saka karepé dhéwé. Saben hawa napsu iku gawéan kita dhéwé. Dorongan tumindak dosa apa waé muncul saka karusakan watak kita; nanging kita duwé daya kanggo nyerah marang kuwi—apamanèh bola-bali nganti dadi kabiasaan. Mangkono, rasa sombong saya kuwat amarga asring tumindak sombong, kelesuan amarga asring ora aktif, rasa iri amarga asring iri, seneng ribut amarga asring ribut, lan sapituruté.

Ing konsep gairah, kudu ana bedane antarane watak ati lan tumindak kebiasaan sing nyukupi gairah kuwi. Nalika wong ana ing kahanan gairah sing wis mapan, loro-lorone, bisa diomongake, padha. Nanging sadurunge napsu kuwi nyekel, sanadyan kecenderungan napsu—utawa napsu kuwi dhéwé—wis ana ing ati, kabiasaan nindakake tumindak sing cocog bisa banget ringkih. Kosok baline, nalika wong mikirake kahanané, nyadari bebaya sing digawa napsu lan mutusaké ngendhalèni, napsu kuwi wis dibenci, ditolak lan diupaya diilangi déning wong kuwi; nanging kabiasaan tumindak sing maremake napsu—sing dadi arah kecenderungan bagean lan kakuatan jiwa lan badan—tetep nggodha suwene wektu, kadhangkala mecahake rasa marem kaya dipaksa nglawan kersane, kadhangkala narik kawigaten kaya ora bisa ditolak. Mula saka iku, wong kudu kerja keras suwene banget kanggo mbusak kebiasaan ala sing wis nancep, nganti tumindak lan gerakan kakuatan-kakuatan mau lumrah manut dalan sing kebalikan.

Buku-buku sakabehe bisa ditulis babagan ngilangi hawa napsu... Mulane ing kene mung kasebut sakedhap. Iki pratandha keraguan yen ana wong sing lagi mbenerake atine mung kanthi nahan tumindak njaba sing cocog karo napsu; amarga kanthi mangkono, katresnan sing kebak napsu bisa uga isih ndhelik ing jerone, lan akibaté, ing atine, wong iki bisa waé tetep kebak napsu – ora bisa dikendhalèkaké. Mangkono uga, kilatan kebencian marang napsu iku lan rasa ora puas marang awaké dhéwé amarga napsu kuwi, mikir lan mangu-

[illegible]

Mula saka iku, wong kudu ndedonga: 'Gusti, ciptekna atiku sing resik!' lan ngupaya kaslametan kanthi ajrih lan gemeter! Mung Gusti sing ngerti apa sing bakal kelakon ing dina sing bakal teka. Nanging iku dadi panglipur kanggo kita manawa Gusti ana cedhak karo sapa waé sing nelukake Panjenengané kanthi sejati.

c) Bab dosa minangka kahanan, utawa watak sing dosa

c) Bab dosa minangka kahanan, utawa watak sing dosa

Sipat dosa ing roh gampang ditemtokake kanthi mbandhingake karo sipat roh sing saleh, kaya sing wis diterangake sadurunge. Mula, ing kono ora ana kerinduan marang sing Ilahi; ora ngrasakake legane ing Panjenengané, malah ora ana pangarep-arep, malah ana sing mbalik lan mlayu saka Panjenengané; ora ana kekuwatan: 'Aku kerep kepengin,' ujare, 'nanging aku ora bisa maksa awakku kanggo nindakake kuwi'; ora ana paseduluran karo Gusti: dhèwèké wis ngalihaké pandangane saka Gusti lan ora mung ora ndelok Panjenengané, nanging uga ora kepengin ndelok Panjenengané lan malah wedi nindakake kuwi. Rasa batine lan nuranine njamin yèn dhèwèké wis mbelot saka Gusti lan adoh saka Panjenengané; tinimbang kepengin lumaku miturut kersané Gusti, dhèwèké milih kersané dhéwé minangka titik wiwitan tumindaké, nindakake apa sing dikarepake; tinimbang ngenteni pitulungan saka swarga, dhèwèké mandhiri, utawa gumantung sakabèhé marang sumber daya donya sing diduwèni: bandha, pangayoman lan sapituruté; dhèwèké ora butuh pangayoman saka iman utawa Gréja Kristus. Kristus lan Gréja Suci dadi, lan dianggep, minangka bab sing ora ana gandhèngané karo dhèwèké, ora pati perlu, malah mbok menawa ora perlu. Ciri utama ing antarané iki, nanging, yaiku urip sing dituntun déning karsa dhéwé, sing digandhèngaké karo rasa ora seneng marang Gusti utawa apatis marang Panjenengané lan paugerané. Ciri-ciri liyané nglumpuk ing sakubengé iki lan ngrembaka saka kéné. Nanging, gumantung kahanan, ing siji wong siji ciri bisa luwih menonjol tinimbang liyané, déné ing wong liya ciri sing béda bisa luwih katon lan luwih mbabayani. Saliyane, gumantung marang kekuwatan saben unsur iki, kahanan dosa iku dhéwé bisa luwih utawa kurang langgeng lan rusak – kabèh iki kontras karo sipat roh sing becik. Lan kriteria kanggo nemtokake tingkat dosa langsung katon saka kontras iki, yaiku: semakin semangat ngoyak hawa napsu kersané, saya akèh tumindak dosa sing ditindakake, saya gigih ngatasi alangan saka njaba lan jero—apamanèh sing muncul saka ajakan wong liya lan swara nurani—lan saya ala tujuwané nalika nindakake dosa, saya parah, jahat, lan mbabayani watak dosané. Kabèh iki saya mundhak miturut sepira wong wis nampa karunia lan berkah sing luwih ageng—lan utamane wis ngrasakake sih-rahmat Kristus—wis ngalami geger batin lan njaba sing luwih gedhe, lan luwih mangerteni kanthi tuntas lan cetha tatanan urip moral, loro-lorone sing becik lan sing ala.

Pungkasané, sesambungan antarané kahanan dosa, watak sing kebak napsu, lan tumindak dosa iku persis padha karo sesambungan antarané sipat-sipat kabecikan sing cocog. Sapa waé sing wis mbalik saka Gusti Allah kanthi kersané dhéwé, kanthi kerep mbaleni tumindak dosa sing padha, bakal ngukuhaké katresnan marang tumindak kuwi ing atiné. Bedane mung siji: wong sing duwe kabecikan nglawan napsu lan rasa ora kepengin nindakake kabecikan, dene wong sing dosa nglawan nuranine, sing nyalahake dheweke amarga wis dosa lan ngajak dheweke supaya eling. Sisa-sisa kabecikan nolak dosa—kebejatan sing mlebu ing ati; karsa sing rusak ngrusak kabecikan kanggo ngadegake kabecikan. Kepiye perjuangan manungsa sing sengsara lan nggegirisi nglawan awake dhewe, sing nuntun marang karusakané dhéwé, sawenehé digambaraké déning Gusti ing parabel Putra Sing Mbalèk. Ing kéné kita weruh kepiyé, saka siji pikiran prasaja sing katon masuk akal—ora langsung diusir nalika semana—karsa ala nancep ing manah lan mbentuk kersané dhéwé, lan kepiyé siji tumindak mèlu tumindak liya nganti tekan pucuking kebejatan. Kaya watu sing digelontor saka pucuk gunung, bakal mandheg ing dhasaré jurang.

d) Tahapan Urip sing Dosa

d) Tahapan Urip Dosa

Kaya ana tahapan ing urip Kristen sing sejati, mangkono uga ana tahapan ing urip dosa. Sabda Gusti nyritakaké sacara umum babagan wong sing dosa, kandha yèn dhèwèké '*saka ala dadi luwih ala*' (2 Tim. 3:13), *dhèwèké 'pungkasané klelep ing jeroné kajahatan'* (Amsal 18:3); tingkatan mudhun menyang jurang iki uga dituduhake; contone, dheweke '*loro amarga kejahatan, ngandhut ala lan nglairake tumindak tanpa hukum*' (Mazmur 7:15); utawa, luwih cetha, kosok baline karo wong sing pinaringan berkah ing mazmur kapisan, dheweke manut '*nasihat wong jahat*', ngadeg ing '*dalane wong-wong sing nindakake dosa*' lan pungkasané lungguh ing '*kursine wong-wong sing ngina*' (Mazmur 1:1). Ungkapan-ungkapan pungkasan iki bisa dijupuk minangka ciri khas saka tahap-tahap dosa. Ana telu uga: bayi, enom, lan diwasa. Ing tahap

kapisan, wong sing dosa mung bubar miwiti ing dalan dosa; ing tahap kapindho, dhèwèké wis suwe mandheg ing kono; ing tahap katelu, dhèwèké wis dadi panguwasa ing kratoné.

Bayi. Iki periode nalika urip sing kebak dosa lagi mbentuk, durung mantep ing wujudé, isih goyang; wektu perjuangan antarane sisa kabecikan lan pepadhang ing batin lan kejahatan lan pepeteng sing nyerang. Ing kene, wong sing kecemplung ing dosa isih mikir yen dheweke bisa uwal saka iku; 'Sethithik maneh,' ujure dheweke marang awake dhewe, 'lan aku bakal nyerah.' Dosa isih katon kaya guyonan kanggo dheweke, utawa dheweke mlebu ing dosa kaya bocah sing dolanan dolanan; dheweke katon mung kélangan konsentrasi lan gegabah. Nanging ing ilusi iki, ing kahanan bingung iki, dhasar-dhasar kahanan medeni sing bakal teka kanggo wong sing dosa wis dipasang kanthi ora katon. Ciri-ciri pisanan, wujud-wujud awal saka kahanan kuwi wis ditemtokake wiwit momen pisanan pisah saka Gusti Allah. Nalika cahya iki, urip iki lan kekuwatan iki didhelikake saka sawijining wong, utawa nalika sawijining wong ndhelikake awake dhewe saka mau, pikiran wiwit dadi peteng, karsa dadi kendho lan ora peduli, lan ati dadi atos lan ora peka—kabeh mau asring ndadekake wong iku ngendika marang awake dhewe: 'Ora, aku bakal mandheg.' Nanging wektu lumaku lan ala saya tuwuh. Kabeneran dicolong saka pikiran siji-siji; dhèwèké ora ngerti akèh manèh, malah saka apa sing biyèn cetha; dhèwèké ora bisa nyimpen akèh ing pikirane, amarga abote lan kanyatan yèn saiki ora bisa ditampung; pungkasané, wong-wong mau dadi buta saktenané: ora ndeleng Gusti Allah utawa bab-bab ilahi; ora mangertèni tatanan sejati, uga ora sesambungan sejati, uga ora kahanané, uga apa sing biyèn, uga apa sing saiki, uga apa sing bakal kelakon... padha mlebu pepeteng lan mlaku ing pepeteng (deleng St Tikhon, 'Wong Buta', bab 5). Karsa, sing dipandu dening nurani, isih kadhang kala nguwalake semangat lan ngreksa prihatin tumrap kaslametan manungsa... kadhangkala dhèwèké ngupaya kiyat, tangi, nahan saka tumindak siji utawa liyané kanthi pangarep-arep pulih sakabehé, nanging banjur tiba manèh, lan saya kerep tiba, saya ringkih dhèwèké. Momen-momen biyèn nalika nahan dhiri lan nolak nindakake sing salah saiki malih dadi mung niat sing ora ana wohé, lan saka niat mau – dadi pikiran adhem babagan perbaikan; pungkasané, malah kuwi sirna. Wong sing dosa, kaya-kaya, mung nyerah: 'Ya wis, ayo terus; mbok menawa bakal mandheg dhéwé!' Lan dhèwèké wiwit urip lumrah, nyemplung ing napsu ala, nahan tumindak sing katon nalika perlu, ora diganggu déning ancaman utawa janji, malah ora keganggu sanajan ana karusakan sing cetha ing jiwa lan badan. Dosa iku kaya lara lan borok. Sawisé ngalami kapisan, dosa ngrèwèsi jiwa kanthi parah. Nanging wektu ngalembuti kabèh. Pengalaman kapindho luwih bisa ditampa, pengalaman katelu malah luwih gampang, lan sateruse. Akhire, jiwa dadi kebal, kaya bagéan awak sing dadi kebal merga kerep digosok. Ana rasa wedi lan ngeri, lan guntur meh njeblug saka langit, lan wong-wong katon kaya arep moro penjahat; isin ora maringi tentrem lan ora ngidini wong ngetokake pasuryan ing panggonan umum; nanging, ing pungkasané, kabèh dadi apik-apik waé! Wong terus nglakoni dosa kanthi wani lan tanpa wedi, malah ora bisa mangertèni saka ngendi rasa kuwatir kaya ngono biyèn teka. Nalika kabuta, ketidakpedulian lan kakuwanaan ati wis nyekel, cetha manawa wong sing dosa wis mapan ing dalan wong jahat. Kabeh perlawanan sing bener wis sirna... Dheweke tetep ing dosa kanthi tentrem, tanpa isin utawa kuwatir... Ing kene dheweke mlebu ing masa mudha.

Enoman. Iki sawijining periode manggon ing dosa utawa ngadeg ing dalan wong-wong sing nindakake dosa kanthi kabut, kakuan ati, lan apatisme. Kakuatan-kakuatan luhur saka roh manungsa kapapar turu kang lali, nalika kakuatan dosa wis nguwasani lan, kaya-kaya, padha seneng-seneng ing katentreman. Ing wiwitan, iki kaya titik acuh tak acuh. Nanging saka titik iki diwiwiti pangreksan manungsa marang dosa. Siji-siji, kakuwatané manungsa digawa menyang sikilé dosa lan nyembah marang dosa, nampa utawa ngakoni panguwasa rajané dosa marang awaké dhéwé lan dadi wakilé dosa. Pikirane nyembah lan nampani prinsip ora pracaya; kersané nyembah lan nyilem ing pesta-pesta cabul; atiné nyembah lan kebak wedi lan ajrih marang dosa lan prinsip dosa. Wong sing dosa ora turu terus-terusan; kadhangkala dhèwèké tangi. Ing wektu kaya ngono dhèwèké kepéngin ninggalaké kabèh, nanging wedi miwiti tugas kuwi amarga ana rasa wedi sing ora bisa diterangaké. Mangkono manungsa kuwi wedi banget marang tirani dosa nganti ora wani mikiraké mbrontak marang dosa. Ing kéné ana pratandha sepira jeroé kekuwatan roh suda amarga dosa, lan nganti sepira pangabdian isin iki ngrendhahaké pasuryan mulya manungsa! Ing wiwitan, pikiran mung gagal ndeleng utawa kelangan pandelengan kabèh sing sejati; nanging lumantar wektu, kabohongan njupuk panggonan kabeneran ing jerone. Kabeh mau diwiwiti kéné karo sangsi utawa pitakon prasaja: kenapa mangkono? Apa ora luwih becik kaya ngéné, utawa kaya ngono? Wiwitane, pitakon-pitakon iki diabaikan, mung ngetokake bayangan samar—kaya jaring laba-laba—ing atine; nanging nalika saya cedhak, pitakon-pitakon mau nyawiji karo atine lan malih dadi rasa; rasa ragu iku wiji saka ora pracaya. Wong-wong wiwit ngomong bebas, banjur ngucapake komentar pedhes, lan pungkasané ngremehake lan nolak kabèh sing ilahi lan suci. Iki ora pracaya! Lan karsa

turu ing kecerobohan, tumindak miturut prinsip ala tanpa nyadari carane kuwi nggantèkaké sing apik. Bisa waé tetep tentrem, tanpa mbukak karusakan batiné, nanging nalika wiwit keganggu, nalika padha nyoba meksa tumindak manut prinsip sing béda, ing kono kabukak kabèh kekerasan wataké, ora ngajèni kayakinan sing cetha malah nganti ekstrim: nglawan kabèh, ngadeg dadi paugeran paling dhuwur kanggo sak kabèh. Apa iku paugeran nurani sing maringi saran marang dheweke utawa paugeran positif, dheweke kandha: 'Mlayu adoh; aku ora kepengin ngerti dalan kaya ngono'; lan iki ora amarga liya kajaba amarga karusakan watake. Mangkono, wong sing dosa—sing amarga wedi banget ora wani mbrontak marang dosa; sing amarga ora percaya wis nampa ajaran palsu; lan sing amarga kersané dhéwé wis ngetutaké paugeran kebejatan—dheweke kabuktèn cukup bisa dipercaya kanggo diangkat ing sawatara jabatan panguwasa ing karajan dosa. Wong kaya ngono lungguh ing tahta para sing ngrusak. Dheweke wis tekan yuswa diwasa kanggo ngawasi sawenehing urusan ing kraton sing kebak dosa.

Yuswa diwasa. Iki minangka periode tumindak mandiri lan ajeg kanggo nyengkuyung dosa lan nglawan kabèh sing apik, sing nuntun wong tekan ambang karusakan. Tingkat ambruké ditemtokaké déning tingkat panentangé marang pepadhang lan kabecikan. Amarga sanadyan urip kanthi cara kaya ngono, nuranié ora nate mandheg ngganggu atiné. Nanging, sawisé nampa prinsip liya, dhèwèké ora nggatekaké lan malah nglawané. Kadhangkala dhèwèké mung ora nggatekake swara iki, ing kahanan ora tobat; kadhangkala dhèwèké nolak swara iku lan nyiapake senjata nglawan, ing kahanan atiné atos; lan kadhangkala dhèwèké kanthi sadar nyerahake dhèwèké dhéwé marang karusakan, ing kahanan putus asa. Iki pungkasané dosa, sing wis dhèwèké tresnani, sing pungkasané nuntun wong sing dosa mau.

Mangkono, telung tahap dosa ngasilake sangang kahanan. Ing kéné bisa ditambahaké telung kahanan manèh saka pangowahan dosa sing durung sampurna, utawa pangowahan sing durung rampung lan durung mateng, yaiku kahanan: perbudakan, nalika amarga wedi marang paukuman lan ancaman Gusti Allah, wong nyingkiri dosa-dosa sing luwih abot, nanging ora isin nyimpen napsu lan pikiran ala; penipuan dhiri, nalika wong nganggep awake dhewe sampurna adhedhasar mung tumindak kabecikan sing isih awal lan samesthine; lan munafik, nalika wong matesi awake dhewe mung ing tumindak ibadah saka njaba lan ndhasarake pangarep-arepe marang kuwi. Lan bakal ana rolas kahanan dosa sakabehe, ing njaba dalan kabeneran.

Akèh wong kejiret ing telu sing kapisan lan telu sing pungkasan. Nanging ana uga akèh ing kategori kapindho lan katelu. Minangka panglipur kanggo umat manungsa sing dosa, kudu diomongaké yèn nalika isih ana ing donya iki, apa waé dosa sing ditindakake, tansah ana kasempatan bali marang Gusti Allah sing welas asih, sing nresnani wong-wong sing tobat. Sifat manungsa iku apik lan welas asih banget, sanadyan wis akèh kaluputan, wong ora bisa ngrusakké sakabehé ing donya iki. Nanging yèn dhèwèké tetep ora tobat, atiné atos lan putus asa, dhèwèké ora bakal diapura; lan yèn dhèwèké ora ngganti watak kuwi, ora miwiti nangis lan nduwé pangarep-arep, dhèwèké bakal mati ing kahanan kaya ngono lan binasa langgeng. Setan iku sing nyebabake kabèh kejahatan. Yen ora ana dheweke, ora bakal ana wong sing putus asa. Nanging dhèwèké luwih dhisik negesake: 'Gusti Allah iku welas asih'; lan nalika ana wong sing wis nindakake dosa gedhe lan mutusake taubat, dhèwèké medeni wong mau nganggo wedi marang kaadilan Gusti Allah sing nggegirisi. Nanging sapa sing bisa nerangake kabèh licik lan alaé Setan, uga jebakan-jebakan sing digawé kanggo nyekel wong-wong sing nyerah marang dhèwèké? Wong sing wis sadar kaget banget lan ora bisa mangertèni kepiye dhèwèké bisa nindakake iki utawa kuwi, sanajan biyèn katon gampang banget. Manungsa tansah dosa nalika lagi kesengsem karo dhiri dhéwé.

Agengipun ala ing dosa! Dosa ngina kamulyan tanpa watesing Gusti. Kanthi ngremehake hukum, kita ngremehake Panjenengané sing maringi hukum lan ngina Panjenengané. Iki ora kena dipahami kaya-kaya kaluputan iki bisa ngganggu kabungahaning Gusti Allah, amarga Panjenengané adoh saka pangaribawa apa waé saka makhluk; nanging, saka sisih kita, kabèh wis rampung kanggo nglanggar kamulyané sing tanpa wates, kaya déné wong sipil biasa, sanadyan kamulyané raja tetep ora kena diganggu, nglanggar raja liwat tumindaké. Ing babagan iki, dosa iku kejahatan sing tanpa wates gedhene. Nanging kaadilan nuntut supaya kaluputan kuwi ditebus. Tebusan kudu padha karo kaluputan. Kanggo kaluputan sing tanpa wates gedhene, tebusan sing tanpa wates gedhene uga kudu diwenehake. Lan ing kene dumunung tragedi! Sanadyan manungsa duwé kemampuan kanggo nindakake kaluputan sing tanpa wates, manungsa ora duwé kemampuan kanggo mbayar ganti rugi sing pantes. Manungsa bakal tetep salah salawas-lawase lan, amarga iku, nampa paukuman salawas-lawase. Kahanan iki padha kanggo dosa pisanan lan kabèh dosa sing mèlu sawisé. Saben manungsa dosa, dhèwèké nyemplung ing kabecikan sing tanpa wates.

Kanggo wong Kristen, Rasul nulis manawa kanthi dosa sawisé baptisan, dhèwèké '*ngsalib Putraning Allah kaping pindho*' (Ibr. 6:6), nginjak-injak getihé Prajanji lan gabung barisan karo wong-wong sing nyalib sing padha njerit: 'Getihé mugé ana ing awaké dhéwé lan anak-anaké!'

Sawise misahake awake dhewe saka Gusti Allah lan Kristus, manungsa lumantar dosa melu barisané Setan lan dadi benteng kanggo Setan sing digunakaké kanggo perang nglawan Gusti Allah, ngolok-oloki sih-rahmaté sing tanpa wates – lan kabuta lan kabodhoané wong Kristen. 'Gusti Allah wis maringi Putrané kang tunggal,' kandha Setan, 'nanging aku wis ngerti carané nguwasani manungsa.' Mengko, ing dina pangadilan, dhèwèké bakal nyalahké wong mau dhéwé lan malah nambah-nambah, supaya wong mau luwih cepet mudhun menyang neraka. Lan apa sing ditindakake dosa marang wong iku dhéwé? Dosa ngrusakaké dhèwèké lan, kaya-kaya nyemplungaké dhèwèké ing pepeteng—ing khayalan imajinasi, kesombongan kepinginan, lan kekacauan geger ing ati—nuntun dhèwèké sajrone uripé, ora maringi dhèwèké kesempatan kanggo éling. Ing wektu sing padha, sangsara hawa napsu ngerusakaké nyawa lan badan. Wong sing dosa iku makhluk sing bakal sirna.

Adhedhasar kepastian pungkasan iki lan awoné dosa, wong sing dosa kuduné miwiti nandhang sangsara ing saben bab sanajan isih ana ing donya. Nanging miturut pangayomaning Gusti, kuwi ora kelakon. Wong dosa asring bungah lan seneng-seneng ing kabungahan donya, sak kuwate utawa sak ijiné Gusti—sebagian minangka ganjaran tumindak becik, sebagian minangka piwulang. Nanging ing sangisore kabungahan sing katon kuwi mesthi ana patah semangat sing ora kendhat, kadhangkala mung samentara katutupi dening nikmat indra, lan sanajan mangkono ora sakabehe. Wong dosane tansah muram lan katon kaya wedi marang apa-apa.

Setan teka marang wong dosa sing ora tobat nalika dhèwèké lagi sekarat lan, sawisé nyopot nyawane saka dhèwèké, mbuwang nyawa mau menyang panggonan pepeteng nganti Rawuhe Kristus Kapindho. Ing kéné mung roh sing disiksa kanggo saiki, nanging nalika, ing Rawuhe Kristus Kapindho, roh mau kumpul manèh karo badan, dhèwèké bakal nandhang sangsara bareng badan nganti jaman-jaman tanpa wates, lan sangsara mau ora bisa diterangaké. Saiki kita wis nduwé gambaran umum babagan kabecikan Kristen lan dosa non-Kristen. Iki wis cukup kanggo mangertèni sepira apiké sing kapisan lan sepira ala sing kapindho. Nanging iki bakal luwih cetha nalika diterangaké kanthi rinci kepiyé urip kabecikan Kristen lan urip sing nentang kuwi kapacak ing sakabèhé pribadiné wong lan ing kabèh panggunaan kamampuané. Ing kéné kita bisa ndeleng kanthi cetha apa sing digawé déning sih rahmat ilahi ing sawijining wong lumantar pasrah marang piwulang Sabda Gusti, lan apa sing kelakon marang wong kuwi nalika ditinggal miturut karepé dhéwé, ngetutaké ajakan saka kersané dhéwé lan kepinginan kanggo nyenengaké dhiri, lan luwih-luwih manèh nalika padha nyerah marang hawa napsu utawa dosa.

III. Akibat lan Wohing Urip Kristen sing Apik lan Urip sing Mungsuh Karo

Ciri khas urip Kristen yaiku urip sing adhedhasar sih rahmat. Mula, woh-wohé—utawa pangaruhé marang urip kita—ora mung kalebu apa waé sing bisa ngasilaké kabecikan sacara umum, nanging luwih khusus sing ngasilaké ing kita kepinginan marang kabecikan lan kersa nyambut gawe; mulané, sih rahmat Gusti, uga urip non-Kristen sing mungsuhé, ora mung béda amarga ngasilaké dosa ing sawijining wong, nanging uga amarga apa sing kelakon marang wong-wong mau minangka akibat saka kelangan utawa ora gelem nampa sih rahmat Gusti. Supaya ora bingung, loro mau bakal ditandhani nganggo istilah sing cocog: Kristen – non-Kristen, sing ana ing sih rahmat – sing ora ana ing sih rahmat, sing semangat kanggo urip Kristen – sing diperbudhakake déning dosa lan hawa napsu.

8. Ing cara apa Sabda Gusti nggambaraké wong Kristen sejati lan wong sing dudu Kristen?

Yen kita nglumpukaké kabèh ayat Kitab Suci sing ana gandhèngané karo iki, kita bakal nemokaké jawaban kanggo pitakon-pitakon ing ngisor iki: apa sipaté saben urip iki miturut asal-usulé, tumindaké, semangat umumé, masyarakat ing ngendi padha tuwuh, lan pungkasané?

Wong sing ana ing njaba Kristen, utawa sing tetep ana ing dosa, asalé miturut lair alamiah saka Adam sing kapisan sing wis tiba, lan dianggep padha banget karo dhèwèké ing babagan sipat moral batiné; tegesé, tetep ana ing kahanan pisah saka Gusti Allah. Minangka pangungkap sejati saka Adam sing kapisan, wong kaya ngono uga diarani 'manungsa lawas', kaya wis ana saklawasé umat manungsa, utawa ora ana sing anyar ing dhèwèké, padha kaya kabèh wong wiwit jaman mbiyèn. Rasul nulis manawa kita '*ngagem rupa sing saka bumi*' (1 Kor. 15:49) nalika lair, lan kajaba kita '*nyopot... awak lawas iki*' (Ef. 4:22), kita bakal langgeng tetep kaya '*sing saka bumi*' (1 Kor. 15:47).

Tindakan saka kawujudan Adam iki, minangka manungsa lawas, umume dosa. Dhèwèké '*nduwèni watak nindakake ala wiwit enom*' (Gen. 8:21), amarga dhèwèké '*kandhut ing kaluputan lan lair ing dosa*' (Mazmur 50:7), lan malah '*dijual ing sangisoré dosa*' (Roma 7:14). Kakuwatan dosa iki, sing mlebu nalika lair, mrentah ing dhèwèké kanthi kekuwatan sing ora bisa ditolak, urip dadi juragan (Roma 7:20, 7:23); nganti sakabèhé manungsa, karo kabèh anggotané, ora liya kajaba '*awaté dosa*', lan kakuwatane dadi '*piranti tumindak ala*' (Rom. 6:12–13). Mula saka iku, '*matané kebak zinah lan dosa sing ora kendhat*' (2 Pet. 2:14); '*Tenggorokane kuburan sing mbukak*' (Rom. 3:13); dhèwèké '*durung disunat ing ati lan kuping; ... sikilé mlayu nindakake sing ala, lan cepet numpahaké getih*' (Kis. 7:51; Yes. 59:7).

Dhasar urip batin kaya ngono nuduhaké asal-usul sing béda ing roh, yaiku saka setan. Amarga '*setan sing dhisik nindakake dosa*', lan mung sawisé kuwi kabèh manungsa nindakake dosa; padha dadi wong dosa mung amarga setan, mulané padha diarani '*anak-anaké*' (1 Yohanes 3:8, 3:10), '*keturunan ula*' (Kejadian 3:15), utawa, kanthi cetha, '*ular-ular, keturunan ular tedung*' (Matius 3:7; Lukas 3:7; Mat. 23:33), déné '*sétan iku bapaké*' (Yohanes 8:44). Amarga saka paseduluran iki karo sétan, wong-wong mau dadi ahli waris sejati saka rohé—roh kang ora nduwé Gusti, mungsuh marang Gusti, lan mungsuhan marang Panjenengané kanthi terang-terangan lan ndhelik. Kabèh sing suci lan ilahi umume ora disenengi dening wong-wong mau, malah kanggo saweneh wong iku njijiki. Marang Gusti Allah padha kandha: '*Adoh saka kita*', utawa '*Aku ora kenal marang Sang Maha Luhur*' (Firaun); padha '*ora nampa Rohé Gusti Allah*' (Yohanes 14:17), lan padha '*mbenci*' lan nganiaya umaté Gusti Allah (Yohanes 15:19).

Kabèh wong kaya ngono—keturunané setan, kebak roh sing mungsuh marang Gusti—mbentuk '*kerajaané Setan*', panggonan peteng (Kisah Para Rasul 26:18) ing ngendi dhèwèké manggon, nduwèni '*kedalamané dhéwé*' (Wahyu 2:24), utawa tahta, lan minangka '*pangeran donya iki*' lan '*déwa jaman iki*' (2 Kor. 4:4; Yoh. 12:31), dhèwèké mréntah kabèh lumantar '*pamrentah pepetenging jaman iki, pasukan roh jahat ing swarga*' (Ef. 6:12). Karajan iki '*donya kang ana ing sangisoré panguwasa sing jahat*' (1 Yoh. 5:19), kebak '*kecemaran*' (2 Pet. 2:20), ngglelgès ing '*nafsu*' (2 Pet. 1:4), '*kabut*' (2 Kor. 4:4) lan, ing kabuté, ngamuk lan nganiaya kabèh sing suci, kabèh wong suci, lan wong-wong sing semangat marang kasucian; donya, sing katresnané marang donya iku dhéwé wis dadi '*musuhan marang Gusti Allah*' lan kancané iku '*mungsuhé Gusti Allah*' (Yakobus 4:4). Roh kabuta lan amukan sing ngotot kuwi pancèn '*roh donya*' utawa rohé Setan (1 Korinta 2:12).

Pira ngenesé nasibé wong-wong iki! Iku padha karo nasibé donya lan Setan. Amarga '*miturut kodraté padha dadi anak-anaké murka*' (Efesus 2:3), banjur sajroning uripé, '*padha nglumpukaké murka kanggo awaké dhéwé ing dina murka lan pangrêmbakané paugeran adilé Gusti Allah*' (Roma 2:5); '*pungkasané karusakan*' (Fil. 3:19), lan '*peteng disimpen kanggo wong-wong mau salawas-lawase*' (2 Ptr. 2:9, 2:17; Yud. 1:13).

Ora ana siji wae sing bakal slamet kajaba kanthi sarat pangrobahan lan pangapuran ati lumantar pracaya marang Gusti Yesus Kristus, sing diparingi dening sih-rahmat panglair anyar. '*Sapa wae pracaya marang Gusti ora bakal diukum, nanging sapa wae sing ora pracaya wis diukum, amarga dheweke ora pracaya marang jenengé Putra Allah siji-sijiné*' (Yohanes 3:18). '*Kajaba wong lair saka dhuwur, dhèwèké ora bakal bisa ndeleng Kratoné Gusti Allah*' (Yohanes 3:3). '*Sapa waé pracaya marang Putrané nduwé urip langgeng, nanging sapa waé ora pracaya marang Putrané ora bakal ndeleng urip, malah murkané Gusti Allah tetep ana ing dhèwèké*' (Yohanes 3:36).

Ing wong sing pancen wis miwiti urip Kristen lan maju ing kono, kabèh aspek iki kabèh kosok baline.

Mangkono, 'dhèwèké *lair saka dhuwur*' lan kanthi cara sing saktenané anyar, yaiku saka banyu lan Roh (Yohanes 3:3), lumantar pangembengan karo Kristus, siji-sijiné sumber sejati urip manungsa sing saktenané, lan lumantar '*ngagem wujudé Manungsa swarga iki*', Adam anyar, leluhur anyar saka manungsa sejati (1 Kor. 15:49), mulane dheweke diarani '*manungsa anyar*', sawise ninggalake manungsa lawas (Eph. 4:24), sawijining ciptaan anyar ing Kristus Yesus (2 Kor. 5:1–7).

Lair '*dudu saka karsa daging, nanging saka Gusti Allah*... dhèwèké nampa *hak dadi anaké Gusti Allah*' (Yohanes 1:12–13) lumantar Gusti Yesus Kristus, sing sejatine ngagem daging lan getih lan ndadèkaké para pracaya '*dadi peserta watak ilahi*' (2 Petrus 1:4), sing amarga "*dipimpin* dening Rohé, *iku anak*" (Roma 8:14), "*awit wis nampa Roh adopsi, kang lumantaré padha njerit: 'Abba, Bapa'*" (Rom. 8:15), – lan sing '*maringi kesaksian* marang rohé' yèn dhèwèké iku anak (Rom. 8:16). Ing kasadharan babagan putra iki, dhèwèké ngrasakaké sih-rahmaté Gusti, kapenuhan katresnan marang Gusti, lan saka katresnan kuwi padha semangat kanggo kamulyané. Kabèh sing ilahi, kaya déné, kagungané dhèwèké dhéwé.

Amarga asal-usulé iki ana ing sajroning atiné, roh urip lan kabèh pakaryané padha suci lan ilahiah. Malah sadurungé donya digawé, wong-wong mau wis ditakdiraké supaya suci lan tanpa cela ing katresnan (Eph. 1:6) lan, nalika wayahe wis teka, '*digawé ing Kristus Yesus kanggo pakaryan kabecikan, ... supaya padha lumaku ing pakaryan mau*' (Eph. 2:10); lan pancen padha '*mlaku ing kabaruaning gesang*', miturut padhangé Sang Gusti kang wis wungu (Rom. 6:4), minangka '*wong kang semangat tumindak becik*' (Titus 2:14). Amarga oyodé suci, mangkono uga sing disambungaké marang oyodé, '*liwat Panjenengané sing nelpon... Sing Suci*' (1 Pet. 1:15).

Nanging kabèh mau bebarengan mbentuk bangsa pilihan, imam kraton, bangsa suci, umat kagungané dhéwé – "*supaya padha ngumandhang kamulyané Panjenengané sing wis nelokaké saka pepeteng marang pepadhangé sing éndah*" (1 Pet. 2:9); kabèh "*dibangun dadi omah rohani, imam suci, kanggo nyawisake kurban rohani sing ditrima dening Gusti Allah lumantar Yesus Kristus*" (1 Pet. 2:5), "*dibangun bebarengan dadi panggonan panggonan Gusti Allah ing Roh, ... dadi Gréja suci ing Gusti*" (Eph. 2:21, 2:22); "*Saka Panjenengané, kabèh awak, sing disambung lan digandhengaké déning saben urat pangreksa, saya thukul lan mbangun awaké dhéwé ing katresnan, nalika saben pérangan nindakaké tugase manut ukuran kamampuane*" (Eph. 4:16), lan kanthi cara iki padha mbentuk badan Gréja, kang Kristus iku sirahé – '*kawicaksanané Panjenengané kang nggenepi kabèh ing sajroning kabèh*' (Eph. 1:23), lan padha dadi '*anggota badané Panjenengané, dagingé lan balungé*' (Eph. 5:30; Col. 2:19).

Wong-wong kaya ngono, loro-lorone bebarengan lan siji-siji, sanadyan isih ana ing kene ing sangisoré sih rahmaté Gusti Allah, wis dipisahaké kanggo ganjaran agung ing tembe. '*Yen Gusti Allah ana ing pihak kita, kandha rasul, 'sapa sing bisa nglawan kita? Sapa sing bakal ngetokaké tuduhan marang sing dipilih Gusti Allah? Gusti Allah iku sing mberkahi kabeneran*' (Rom. 8:31, 8:33). Kahanan iki kedadéyan ing kéné, lan ing tembe mburi, dhèwèké, minangka anak, iku "*waris: warisé Gusti Allah, lan waris bebarengan karo Kristus*". Kamulyan lan agunging warisan iki dhuwur banget nganti "*kabèh tumitahan ngentèni kanthi ngareparep*" (Rom. 8:17, 8:19). Amarga saben wong iku anak, dhèwèké wis mesthi dadi *ahli warisé Gusti Allah lumantar Yesus Kristus* (Gal. 4:7). Mula, *kawarganegaraané ana ing swarga, saka kono uga padha ngentèni Juruwalèh, Gusti kita Yesus Kristus, sing bakal ngowahi awak kita sing asor iki supaya padha kaya awaké sing mulya* (Fil. 3:20–21). Miturut tampilan, padha dadi wong manca lan pendatang, nanging sejatine padha dadi warga bebarengan karo para wali lan anggota kulawarga Allah. Padha ana ing kéné mung sawatara wektu; tanah air sejati, ing ngendi jenengé kacathet minangka warga, ora ana ing kéné nanging ana ing swarga.

Pira peteng kahanané wong-wong sing sepisanan, lan pira nglipur kahanané wong-wong sing kapindho! Mesthi wae, ana pirang-pirang tingkatan ing loro-lorone; nanging, sanadyan luwih sithik utawa luwih akèh, kabèh sing wis diterangaké mau iku ciri khas saben tingkatan. Sawatara wong bisa uga kaget amarga dosa-dosa mau digambaraké kanthi peteng banget; nanging apa sing kudu ditindakake? Gambaran peteng kaya ngono bab wong-wong mau ora ditulis déning manungsa, nanging déning Sabda Gusti Allah sing ora bisa kliru. Mula saka iku, saya maju kita, saya cetha manawa gambaran umum loro-lorone iki pancèn bener.

9. Kahanan pérangan-pérangan sing mbentuk sipat manungsa, sipat-sipat lan kakuwatané sing pokok, ing wong Kristen sejati lan ing wong sing dosa

Kontras sing kasebut sadurunge antarane wong-wong sing urip manut Rohé Kristus, ing sangisoré pangaribawa sih-rahmaté Gusti Allah, lan wong-wong sing asinang ing Roh iki lan nolak sih-rahmat, bakal dadi luwih cetha nalika kita ndeleng kahanan struktur umum kabèh kodrat manungsa lan sipat-sipat utamané, uga kahanan kakuwatan lan kamampuané.

Struktur umum saka sipat manungsa ditemtokake dening gabungan saka maneka daya lan fakultas lan bagean-bagean sing beda ing komposisine. Mangkono, kabèh maneka warna aktivitas batin sing kita sadhar diwatesi dadi telung prinsip dhasar, utawa daya: kognitif, volitif, lan afektif. Nanging kabèh kekuwatan iki padha terkonsentrasi lan nyawiji ing jeroning diri kita, ing pribadhi kita, ing sing ngomong ing jeroning kita: 'Aku', sing dadi gabungan lan kesatuan sing ora bisa dipisahake saka kabèh kekuwatan. Kabèh mau dipusatake ing kono lan sumebar saka kono, kaya saka titik fokus.

Kajaba iku, kasunyatan manawa kawruh, kepinginan, lan raos ana ing jero awake kita ora mung ing tingkat sing beda-beda nanging uga malah ing arah sing bertentangan, ndadekake kita, saliyané saka sebab-sebab liyané, ngakoni telung bagean ing susunan manungsa: roh, jiwa, lan badan, sing sipate sing kapisan yaiku pamisahan saka , alam indra, sing pungkasan yaiku mlebu ing kono, dene sing tengah yaiku gabungan saka loro-lorone. Tujuan lan fungsi sing kapisan yaiku persatuan karo Gusti Allah lan jagad rohani; sing pungkasan yaiku dadi perantara ing sesambungan kita karo jagad inderia; bagean tengah kudu munggah saka inderia, lumantar roh, menyang Gusti Allah lan dispiritualake, banjur saka Gusti Allah, lumantar roh, ngeterake spiritualisasi kasebut menyang jagad inderia. Bagéan-bagéan iki ora dumunung jejeg siji lan sijiné ing jeroning dhiri kita, nanging kabèh, kaya déné kemampuan-kemampuan kita, padha nglumpuk ing pribadhi kita (sing diarani 'Aku'); kabèh mau kagandhèng karo pribadhi mau lan dadi sarana sing ajeg. Pribadhi manungsa (sing diarani 'Aku') iku persatuan roh, jiwa, lan badan.

Salah siji sipat dhasar manungsa yaiku diparingi kesadaran lan bisa nyebut awake dhewe 'Aku', utawa dadi pribadi. Iki sipat sing ndadekake manungsa, nalika negesake anané dhéwé lan anané barang-barang ing njaba dhèwèké, bisa mbedakaké anané dhèwèké saka anané barang-barang mau; dhèwèké nyebut dhèwèké dhéwé 'Aku', ora 'padha', lan barang-barang mau 'padha', ora 'Aku'. Iki diarani kesadaran dhiri nalika manungsa ngadhepake atiné mung marang dhèwèké dhéwé. Ing pangalihan menyang jero iki, manungsa bisa mbedakaké dhiri saka tumindaké dhéwé, utawa anané saka apa sing metu saka dhèwèké, kaya munggah ing ndhuwur loro-loroné. Luwih manèh, amarga ana kekuwatan asing saka njaba sing bisa nempel ing anané kita, nalika sadar marang anané dhéwé, manungsa bisa ndeleng dhiri ora kaya dhèwèké dhéwé, nanging kaya wong liya (kaya ing kasus wong sing kesurupan).

Otonomi rasional lan bébas. Otonomi iku kagungané sawijining makhluk sing ora dadi manifestasi makhluk liya, nanging dhéwé dadi sumber kabèh manifestasi sing metu saka dhèwèké. Ana akèh makhluk otonom kaya ngono (substansi). Ciri khas otonomi manungsa dumunung ing kasunyatan manawa sawijining wong ora mung nindakake tumindak nanging uga nyadari tumindak kasebut; ora mung nyadari nanging uga ngatur miturut pertimbangan lan akal dhéwé. Ciri iki padha tegesé karo kamardikan rasional.

Vitalitas. Manungsa iku makhluk urip. Ana gaya mati, contone listrik lan magnetisme. Ing saben wektu, gaya-gaya kuwi persis kaya kuduné; ora ngalami pangembangan. Ing wayahe kawangun, manungsa durung kaya sing kuduné, nanging ngrembaka, mbentuk, tuwuh lan mekar. Lan tanduran, ing wiwitané, ing wiji, mung tanduran potensial ing mangsa ngarep; dadi tanduran nyata kanthi nampa unsur manca lan nyawiji. Pertumbuhan sipat spiritual wong lumaku kanthi cara sing béda. Iku mateng liwat manéka warna asil saka dhèwèké dhéwé: pikiran, raos, kepinginan, lan tumindak, sing mbalèk menyang jeroné, kaya disimpen ing kono lan dadi panganan utawa unsur tumuwuhé. Mula, sipat uripé tansah bisa ditemtokaké saka sipat tumindaké. Ciri paling khas ing urip manungsa, nanging, yaiku keabadian, sing ndadekake kapasitas tanpa wates kanggo kasampurnan.

Saiki muncul pitakon babagan kahanan hubungan antarane bagean-bagean sing mbentuk manungsa, kaprigelan lan sipat-sipat esensialé, sadurunge wong miwiti urip Kristen lan sawisé padha mutusaké lan tetep ajeg ing urip kuwi.

Hubungan alamiah antarane bagéan-bagéan sing mbentuk manungsa kudu manut hukum subordinasi sing luwih cilik marang sing luwih gedhé, lan sing luwih ringkih marang sing luwih kuwat, kaya mangkéné: awak kudu tundhuk marang nyawa, nyawa tundhuk marang roh, déné roh, miturut sipaté dhéwé, kudu nyawiji ing Gusti. Manungsa kudu manggon ing Gusti kanthi kabèh anané lan kasadharané. Ing kéné, kakuwatan roh marang nyawa gumantung marang Keilahian sing ana ing jerone, déné kakuwatan nyawa marang badan gumantung marang roh sing nduwèni nyawa. Sawisé tiba saka Gusti, kacau-balau muncul—lan mesthi muncul—ing kabèh susunan manungsa: roh, amarga wis adoh saka Gusti, kelangan kakuwatane lan dadi tundhuk marang nyawa; nyawa, amarga ora diangkat déning roh, dadi tundhuk marang badan. Manungsa, kanthi sakabehe anané lan kesadarane, wis kesangkut ing hawa napsu. Sadurunge nampa gesang anyar ing Gusti Yesus Kristus, manungsa nemokake awake dhewe persis ana ing kahanan hubungan sing nyimpang antarane bagéan-bagéan sing mbentuk anané, sing diwakili déning teleskop nalika bagéan-bagéané nyeluk siji lan sijiné.

Mangkono, Sabda Gusti, nalika nyarios bab para wong dosa sing lali marang Gusti, meh tansah nyebut wong-wong mau 'dagingi', arang banget nyebut 'jiwani', lan ora mung ora nyebut wong-wong mau 'rohani', nanging malah nganggep wong-wong mau minangka kebalikan saka kuwi.

Malah babagan donya kapisan sadurunge Banjir Bandang, Gusti Allah ngendika: '*Rohku ora bakal tansah ngupaya karo manungsa, amarga dheweke uga daging*' (Kejadian 6:3). Cetha manawa pangabdian marang daging mateni roh lan nuntun marang pamisahan saka Gusti Allah. Nabi Daud kandha: '*Manungsa sing pinunjul ora nduwé pamanggih; dhèwèké kaya kéwan béngsél lan dadi kaya kuwi*' (Mazmur 48:13); tegesé, kaluhuran ilahiah sing kacérmin ing rohé diganti déning sipat kéwan, amarga dhèwèké nyerah marang daging. Rasul Paulus, nalika nyritakaké kahanan manungsa sadurungé nampa sih-rahmat ing Kristen, kandha yèn wektu kuwi padha '*ana ing daging, lan hawa napsu dosa padha makarya ing sajroning ati*' (Rom. 7:5), urip '*miturut hawa napsu daging, nindakake karsa daging lan pikiran*' (Efesus 2:3), utawa, kaya sing diandharaké Rasul Petrus, '*ngetutaké hawa daging sing membusuk*' (2 Petrus 2:10). Rasul Yudas kanthi langsung nyebut wong-wong sing ora setya iku '*wong-wong daging, sing ora nduwé spirit*' (Yudas 1:19). Sejatine, ing Sabda Allah, kabèh kaéling dianggep asalé saka daging. '*Wong-wong sing urip manut daging memikirake bab-bab daging... lan pikiran sing manut daging iku mungsuh Gusti Allah*' (Rm. 8:5, 8:7); wong-wong sing manut marang daging '*ora bisa nyenengake Gusti Allah*' (Rm. 8:8), lan mulane '*bakal ngundhuh kebusukan saka daging*' (Gal. 6:8).

Babagan nyawa ing wong sing durung nampa sih utawa sing wis kelangan, nyawa iku ngadeg kaya méga ing antarané wong lan Gusti Allah, mbedhahaké persekutuan antarané. Wong sing paling kawengku déning iku, utawa '*manungsa alamiah*', ora nampa bab-bab saka Rohé Allah (1 Kor. 2:14). Kekuwatan jiwa sing dominan, kaya kekuwatan awak sing dominan, iku nolak urip manut Roh. Rasul Suci Yakobus, sawisé ndhaptar hawa napsu sing maremaké lan nyurung wong sing ora nampa Rohé Gusti Allah, nambahaké kanthi cetha: '*kabijaksanaan kaya ngono ora... saka Gusti, nanging iku donya, emosional, setani*' (Yakobus 3:15). Tembung 'emosional', 'donya' lan 'ora saka Gusti' iku padha tegesé...

Dadi, ing endi panggonane roh ing wong kaya ngono? Roh iku ana ing jerone; nanging, amarga dadi tundhuk marang jiwa lan badan, roh iku kepeksa lan meh ora bisa makarya miturut cara sing pantes. Anané ing jeroné wong-wong kaya ngono bisa dingerteni, ing siji sisih, saka ambané kepinginan emosional lan sensual sing tanpa wates, sing sacara hakikaté ora cocog karo jiwa lan daging; ing sisih liyané, saka kahanan sing asring dialami wong-wong mau, ing ngendi padha misahake dhiri saka bumi kanthi mbantah panjaluk jiwa lan daging. Ing kasus pungkasan, roh nyoba, kaya-kaya, ngukuhake hak-haké. Nyeri ati nurani, wedi marang Hakim—Gusti Allah—lan kasangsaran sing terus-terusan: iku inti saka pangaribawa roh marang jiwa, raungané muni ing kesadaran jiwa. Mangkono, ing wong-wong sing urip miturut indra lan nyawa, roh iku sumunar kaya percikan geni ing sangisore abu. Nyulutna, utawa luwih tepaté, aja ngalangi supaya bisa kasulut déning '*Sabda Allah, ...sing nglawe... nganti misahaké nyawa lan roh*' (Ibrani 4:12), lan kuwi bakal ngetokaké kabèh kekuwatan lan kakuwasané.

Nanging ing wong sing nempel marang Gusti Yesus Kristus lan nampa sih-rahingé, kabèh mau béda. Minangka abdi Kristus, dhèwèké wis '*ngsalibaké daging karo hawa napsu lan karsa-karsané*' (Gal. 5:24). Wiwit saka sepisanan, nalika dhèwèké mung mutusaké ngabdi marang Gusti, dhèwèké wis nyawisaké dhiri kanggo nyingkiri kapentingan dhiri; sawisé kuwi, dhèwèké terus-terusan '*ora mlaku manut daging, nanging manut Roh*' (Rom. 8:1, 8:4), '*matèni pakaryané daging lumantar Roh*' (Rom. 8:13). Dheweke, kaya-kaya, "*ora*

ana ing daging, nanging ana ing Roh, ... lan ora duwe utang marang daging kanggo urip manut daging" (Rom. 8:9, 18:2).

Kanthi nampa sabda, '*sing nembus... nganti pamisahan roh lan jiwa*' (Ibr. 4:12), dhèwèké njupuk jiwa ing sangisoré panguwasa lan nyawisaké dadi kurban marang Gusti (Mat. 10:39), lan miwiti '*ngresiki dhèwèké saka... hawa napsu sing perang nglawan jiwa*' (1 Pet. 2:11), kanggo ngetokake marang "*tembung sing bisa nylametake*" (Yakobus 1:21), lan kanthi cara iki ngowahi sakabehe, nganyari ing roh lumantar "*iman utawa patuh marang kabeneran*" (1 Pet. 1:22; Yudas 1:20), nglatih supaya nyawisake... dhirine kanggo pakaryan becik" (1 Pet. 4:19), lan "*nyunat atine lumantar Roh*" (Rom. 2:29), lan ing kabèh sing nyenengake Gusti, "*apa waé sing ditindakake, ditindakake saka ati*", sing sadurungé ora dikarepake (Kol. 3:23). Kanthi ngabdi marang Gusti kanthi cara iki '*kanthi sakabehing atimu*' lan '*saka jero ati*' (Eph. 6:6; Mat. 22:37), dhèwèké nemu katentreman kanggo atiné (Mat. 11:29), nyawang "*pungkasaning pracaya...—panyelamatan ing atiné*" (1 Pet. 1:9), sing "*didhèkké kenceng kaya jangké kanggo atiné*" (Ibr. 6:19).

Mula, urip rohanié nyerep sakabehing urip jasmani lan emosionalé. Dhèwèké '*ngluhuraké Gusti Allah ing atiné lan badané*' (1 Kor. 6:20); kabèh ing dhèwèké kawangun ing Roh lan déning Roh; dhèwèké ngabdi marang Gusti Allah lan makarya ing Roh lan '*ing panganyarané Roh*' (Rom. 1:9, 7:6; Fil. 3:3); dhèwèké ora males ing pakaryané amarga dhèwèké '*kebak semangat Roh*' (Rm. 12:11); '*mlaku miturut Roh lan ora nepaki kepinginan daging*' (Gal. 5:16); '*nanem miturut Roh*' (Gal. 6:8); '*kapenuhan Roh*' (Eph. 5:18); lan kaparingi dening Roh '*kanggo manut marang kabeneran*' (1 Pet. 1:22).

Napa iki bisa kaya ngono? Wong Kristen '*mlaku miturut Roh* amarga dheweke urip miturut Roh' (Gal. 5:25), amarga '*Rohé Gusti Allah manggon ing dheweke*' (Rom. 8:9; 1 Kor. 3:16); amarga dheweke wis dadi candhi Roh Suci sing manggon ing jerone, '*kapenuhan Roh*' (1 Kor. 12:13; 1 Kor. 3:16; Efesus 2:22). Roh iki, sing teka lumantar Sabda, sing misahaké jiwa saka roh, mbebasaké roh mau saka ikatan daging sing nahané, amarga '*ing ngendi ana Rohé Gusti, ing kono ana kamardikan*' (2 Kor. 3:17), lan kanthi mangkono ngedegake dhasar kanggo gesang anyar sing bejo sacara rohani (Rm. 8:23). Kanthi '*pertunangan rohani*' kaya ngono (2 Kor. 1:22), '*manungsa batin ing ati*' banjur mateng '*ing ketidaksusutan roh sing alus lan tentrem*' (1 Ptr. 3:4). Wong Kristen saya dikuatake dening Rohé Gusti Allah – '*ing manungsa batin*'; Kristus ditanam ing atiné lumantar pracaya, sing akare lan dhasaré ana ing katresnan (Efe. 3:16), amarga '*sapa sing nyawiji karo Gusti, iku siji roh karo Gusti*' (1 Kor. 6:17); mulané '*dhèwèké ngupaya bab-bab sing ana ing dhuwur, ing ngendi Kristus lungguh ing sisih tengené Gusti Allah; dhèwèké nyawisaké pikirane marang bab-bab sing ana ing dhuwur, ora marang bab-bab ing bumi, ... lan uripé kasembunyi karo Kristus ing Allah*' (Kolose 3:1–3).

Saka iki cetha yèn wong Kristen sejati lan wong non-Kristen—utawa wong Kristen palsu—iku kebalikan ing babagan unsur-unsur sing mbentuk manungsa. Sing sepisanan kanggo siji iku sing pungkasan kanggo sijine. Kanggo siji, roh iku dhasar; kanggo sijine, roh iku dipejahi; kanggo siji, daging iku dhasar; kanggo sijine, daging iku ditolak, ditindhes, disalib lan dipatèni. Bagéan tengah, jiwa, cetha manut marang unsur dominan: kanggo siji, roh; kanggo sijine, awak. Mula, sesambetan sejati antarane bagéan-bagéan manungsa: '*roh, jiwa, lan badan sing sampurna*' (1 Tes. 5:23) – mung ana ing wong-wong sing wis dadi kagungané Kristus. Ing wong-wong mau, mula dumunung kasunyatan bab manungsa; nanging ing njaba Kristen ora ana kasunyatan, mung kabohongan – kaya-kaya mung bayangan manungsa.

Aja ana sing nganggep pratelan iki kasar. Aku ngrasakake welas marang sawatara wong pagan sing diurmati banget, lan sawatara sing diarani Kristen sing wis nolak kakuwasané, sanadyan padha uga nduwèni kabecikan sing patut dipirsani. Nanging sabar dhisik. Nalika kita nerusake, bebener sing kita andharake bakal saya cetha: manawa urip manungsa sejati pancen mung bisa katon ing Kristen, ing wong-wong sing nyawiji karo Kristus lan nampa Rohé.

Saiki, babagan kahanan umum lan sesambungan kakuwatan-kakuwatan sing makarya ing jeroning kita. Kakuwatan-kakuwatan iki, sing metu saka kesadaran utawa dhiri kita (sing diarani 'Aku') lan bali maneh marang kono, kudu tetep ana ing sesambungan lan harmoni siji lan sijine, miturut pandhuan saka prinsipé sing durung sampurna. Kahanan alamiahé yaiku saling nembus lan saling nyokong, nalika tetep gumantung marang dhiri sing aktif.

Nanging ing manungsa sing dosa, sing wis adoh saka Gusti Allah lan tetep ana ing kahanan sing wis tiba, kaya sing katon saka pengalaman, kekuwatan-kekuwatan iki katon kaya wis adoh saka pribadine, wis dadi ing sawetawis mandiri saka dheweke lan tumindak miturut karsane dhewe. Tuladha, apa tegese ungkapan lumrah: '*Aku arep nindakake, nanging aku ora kroso kepengin*'; utawa '*aja nganti kaya ngono, nanging aku pancen kepengin*'; utawa '*atiku ora ana ing kono – ya wis, terusna karo atimu*'; utawa '*aku arep pracaya,*

nanging akalku ora gelem nyerah'; 'pikiran iku raja ing sirah – aku kudu menyang ngendi karo akalku'? Ungkapan-ungkapan iki lan akèh manèh tegesé yèn daya-daya iki wis ora ana ing sangisoré pangendalian manungsa, nanging diatur déning dhéwé utawa kapengaruh déning kekuwatan saka njaba. Sawisé pisah saka pribadi, daya-daya iki wis kelangan titik sambungan bebarengan; ing wektu sing padha, wis ora padha nampa pitulungan bebarengan lan ora nduwé manèh apa sing biasané diklumpukaké saka daya liyané. Mula saka iku, pikiran dadi mendhung, kaya ngimpi lan ora fokus, amarga ora dikendhaleni dening ati lan ora diatur dening karsa; karsa dadi nyasar lan tanpa welas asih amarga ora nggatekake pikiran lan ora nggatekake ati; ati dadi tanpa wates, wuta lan gampang ngalah, amarga nolak manut pandhuan pikiran lan ora diparingi kesadaran dening kakuwatan karsa. Nanging ora mung kaprigelan-kaprigelan iki wis kelangan dhukungan bebarengan, nanging uga wis nduwèni orientasi mungsuhan marang siji lan sijiné: siji mbatalaké sijiné, kaya padha dipangan lan dikonsumsi. Mula, dominasi ati digandhengkaké karo ringkihé pikiran lan ora ajegé karsa, kaya kurang watak; kecenderungan sing dominan marang kawruh nuntun marang ringkihé tumindak utawa kecerobohan ing karsa, lan kaku utawa adhemé manah; dominasi karsa tansah diiringi arah sing siji-sijiné lan ngeyel, ora nggatekake argumen apa waé; ing kono nyawa ora ngrungokake ajakan apa waé lan kebal marang geger manah. Mangkono, donya batin manungsa sing dosa kebak karsa dhéwé, kekacauan, lan karusakan. Kahanan iki utamané dibuktekaké déning pengalaman, nanging uga bisa ditemokaké akèh pratandha ing Sabda Gusti, sanadyan ora nggambaraké kakuwatan jiwa lan kahanané nanging luwih nggambaraké tumindak manungsa – asil saka kabèh kakuwatan mau. Ing babagan iki, ayat-ayat ing ngisor iki pantes digatekake.

Mangkono, ing bab kapisan saka Surat Paulus marang wong Roma, Rasul Paulus nerangake kekacauan gedhe lan kahanan batin sing ora tertib sing ditemokake ing wong-wong sing dosa lan wong-wong sing ora takwa, lan nyebabake kahanan iki amarga padha adoh saka Gusti Allah. '*Amarga*,' pangandikane, 'sanadyan *padha ngerti Gusti Allah*, padha ora ngajeni Panjenengané minangka Gusti Allah' (Rom. 1:21); tegesé, padha ngremehake Gusti, mbalik adoh saka Panjenengané, lan nolak Panjenengané. Akibat alamiah saka iki yaiku atiné dadi wuta, kersané nyasar, lan pikirane kababawa dening hawa napsu, '*manahé sing bodho dadi peteng*' (Rom. 1:21) lan '*padha dadi rusak*' (Rom. 1:22). Akibat alamiah iki banjur ditututi akibat liyane, minangka paukuman saka Gusti Allah... '*Gusti Allah nyerahake wong-wong mau marang napsu atine*' (Rom. 1:24), yaiku marang kekarepané sing sesat, '*nafsu sing ora suci*' (Rom. 1:26), yaiku marang kejahatan kersané sing keras kepala, '*pikiran sing ora nduwé akal budi*' (Rom. 1:28), yaiku marang kabodhoan, khayalan lan abstraksi (sing wis nyegah akal praktis).

Rasul sing padha, ing Suraté marang para Efesia (Ef. 4:17–20), nalika nerangaké wong-wong pagan utawa sing ora pracaya minangka '*asing saka gesangé Gusti Allah*', kéné nggambaraké kahanan jiwané, yaiku yèn padha '*mlaku ing kesia-siaan pikirane*', tegesé ing konstruksi mental sing ilusi lan fantasi, lan nandhang '*kaku ing atiné*', tegesé atiné atos lan ora peka; padha wis '*nyerahaké awaké dhéwé marang cabul*', tegesé marang kakehan lan karsa sekenané.

Nanging wong sing wis bali marang Gusti Allah lan wis nyawiji karo Sang Kristus ing Gréja Suci lan dianyari ing Panjenengané, digambaraké ing Sabda Allah kanthi cahya sing béda banget. Mulané, Rasul Paulus ndedonga kanggo wong-wong Éfeso (Éf. 3:16–19), supaya Gusti maringi '*kakuwatan lumantar Rohé ing manungsa batin*', tegesé, supaya diparingi kekuwatan moral lumantar pangibadah marang Roh Suci; supaya Panjenengané maringi '*Kristus manggon ing atiné lumantar pracaya*', tegesé, supaya padha nduwé persatuan sing jero karo Kristus Sang Juruwilujeng, "*supaya padha bisa mangertèni*"—tegesé, saka pangrasan pengalaman marang Kristus Gusti mau padha bisa nampa pangerten rohani—lan "*supaya padha kapenuhan kabèh kapenuhané Gusti*", tegesé, saka sakabehing iki, utawa saka pangayomané karo Gusti Allah lumantar kabèh kekuwatané, kabèh kasampurnan batin sing khas tumrap wong Kristen kabentuk; utawa, kanthi kahanan iki, jiwa batiné dadi panggonan utawa wadah sing tansah kebak dening pancuran kasampurnan rohani saka Gusti Allah... Katoné, kaya ing Kristus Yesus roh manungsa dadi wadah sing kuwat utawa kukuh ing sajroné dhéwé.

Ing Epistel sing padha (Eph. 4:22–24), rasul nerangake inti Kristen, utawa kabeneran babagan Kristus, kaya mangkéné: '*nyopot, miturut uripmu sing biyèn, manungsa lawas sing rusak amarga hawa napsu sing ngapusi*' – iki maringi dhawuh supaya atiné anyar; '*dibarni anyar ing roh pikiranmu*' – ing kéné, owah-owahan pikiran; '*lan nganggo manungsa anyar, kang diciptakaké miturut gambaré Gusti Allah ing kabeneran sing sejati*' – ing kéné, transformasi kersa! Wacan iki nuduhaké yèn ing wong Kristen, kabèh kakuwataning dhèwèké dianyaraké bebarengan lan sakaligus, lan luwih manèh, kabèh mau ing siji roh lan ing siji arah.

Ing Surat Filipi, Rasul nerangake carane *'katentremané Gusti, kang ngluwahi kabèh pangerten'*, diadegaké ing manah bebarengan karo panggonané *'Gusti katentreman'* (Filipi 4:7, 4:9). Supaya tentrem iki ora keganggu, dhèwèké maringi dhawuh supaya padha ngarahaké kabèh pikirané—utawa, kanthi tembung liya, tumindak kabèh kamampuané—marang apa sing nyenengaké Gusti Allah: yaiku, pikiran marang kabeneran, karsa marang kabeneran, lan manah marang apa sing paling éndah. Sapa waé sing nindakake iki dadi bisa dadi panggonan panggonané Gusti Allah katentreman. Uga perlu dicathet yèn Rasul wis luwih dhisik nunjukaké kabèh bab sing nyenengaké Gusti Allah marang wong Filipi, lan padha mangertèni, nampa, lan manut; tegesé padha nyawisaké awaké kabèh kanthi sakabèhing kekuwatan.

Gabungan iki saka kagiatan kabèh kekuwatan ing siji upaya, minangka watak urip Kristen, uga kacathet ing ayat-ayat ing ngisor iki: Kolose 1:9–11 – Rasul Paulus ndedonga kanggo wong Kolose, *'supaya padha kapenuhan kawruh bab kersaning Gusti Allah ing kabèh kawicaksanan lan pamahaman rohani, supaya bisa lumaku kanthi pantes marang Gusti Allah, sing nyenengake Panjenengané kanthi sampurna'* lan sapituruté; Kolose 2:1–7 – rasul ndedonga kanggo kabèh, *'supaya atiné kabèh sing wis nyawiji ing katresnan bisa dikuatake, lan supaya padha sugih ing saben bab liwat kapastian pangerten sing sampurna, supaya padha bisa mangertèni misteri Allah Rama lan Kristus...'* lan sapituruté; Kolose 3:12–16 – *"Sampurnakna awakmu... nganggo manah sing welas asih... ayo tentreming Gusti mrentah ing atimu... ayo sabda Kristus manggon ing kowe kanthi sugih ing kabèh kawicaksanan"* lan sapiturute; Efesus 5:15–19 – *"Ati-ati ing cara lumaku, aja kaya wong bodho nanging kaya wong wicaksana... aja tumindak bodho, nanging pahami apa kersané Gusti Allah... kebak Roh, padha nyritani siji lan sijiné nganggo mazmur, kidung, lan lagu rohani"* lan sapituruté.

Saka iki cetha manawa ing jiwa wong Kristen sejati ora ana bab kaco sing ora bisa dihindari kaya sing ana ing wong sing ora melu Rohé Kristus. Kabèh kamampuane tumindak bebarengan, diarahake marang siji tujuan, lan manut marang Panjenengané kaya marang manungsa – mulané integritas, kasampurnan, lan keteguhan diparingaké marang Panjenengané.

Ing paugeran para askét suci babagan carané ngopeni nyawa nganggo kabeneran Gusti lumantar renungan sing taat, cetha manawa ing praktiké kabèh kekuwatan kudu nyawiji dadi siji. Para sepuhing Gusti biasane maringi piwulang supaya manut urutan iki: fokusna perhatianmu marang sawijining topik pilihanmu—umpamane, rawuhe Gusti, pati, utawa baptisan—lan renungana saka maneka sudut pandang. Kanthi mangkono, upayakna supaya saben pikiran sing muncul bisa digandhengake karo raos utawa ditandur ing atimu; umpamane, saka pikiran cedhaké pati, nglairaké rasa wedi utawa tobat; saka pikiran sumpah baptisan – kabungahan utawa sedhih, lan sapituruté. Akhirna saben renungan kanthi nyusun paugeran kanggo awakmu dhéwé sing bisa ditrapaké ing urip lan kahananmu; umpamane, 'Gusti ana ing endi-endi, nyumurupi kabèh, mula nyumurupi aku uga; Aku ora bakal ngidini pikiran ala mlebu ing pikiranku – luwih becik mati tinimbang dosa; lan ing kahanan kaya ngene aku bakal tumindak kaya ngene supaya ora nglarani Gusti sing ndeleng aku. Kanthi cara iki, kabèh kakuwatan roh – sejatine, sakabehe struktur urip batin wong – saya kuwat, lan sakabehe uripé tansah obah lan anyar.

Ana aturan liya sing nerangake carane njaga kabèh kekuwatan roh supaya tetep ana ing pangawasan awake dhewe, yaiku: ing esuk, sawise ndedonga, lungguh lan rencanakake apa sing kudu kok lakoni sajrone dina: ing endi kudu ana, apa sing kudu kok lakoni lan karo sapa kudu ketemu – lan, gegayutan karo kuwi, tentokake luwih dhisik apa sing kudu kok pikirake ing endi, apa sing kudu kok omongake, kepiye ngatur atimu lan awakmu, lan sapiturute. Iki ateges wong Kristen sejati kudu ngendhaleni awake dhewe, kudu nguwasani kabèh gerakane atine, lan ora kena nglilani kabèh mau kelakon kanthi sendirine, kaya tanpa kawruh. Dheweke kudu dadi panguwasa kabèh sing kelakon ing jerone awake dhewe, panguwasa kabèh kamampuané.

Saka kabèh sing wis diterangaké, sapa waé bisa weruh yèn ing wong Kristen sejati kabèh kakuwatane, ing pakaryané, gumantung marang dhèwèké piyambak lan ora tumindak kanthi mandhiri; yèn ing pakaryan iki kabèh tumindak bebarengan sakabèhé, tanpa pecah utawa misah siji lan sijiné, padha mbiyantu siji lan sijiné lan bebarengan ngunggahaké urip rohani sing bebarengan, supaya asilé dadi sakabehe lan kuwat, dadi wadiah sing pantes kanggo Gusti sing manggon lan ngaso ing jerone. Nanging ing wong sing dosa, kahanan iki ora kaya ngono; malah kosok baline, kaya sing wis kita deleng. Dheweke dhéwé ora weruh iki lan ngomong yèn dhèwèké wis utuh lan waras, lan ing kono dumunung cilakaé. Nanging sanadyan wong-wong sing wis nyingkiri dosa uga kudu waspada, supaya ora tiba, sanadyan mung sedhela, ing kahanan rusak moral kaya sing ditemokaké ing wong-wong sing dadi budak dosa... amarga iki uga mbebayani. Sawise mangertèni iki, muga-muga kabèh padha waspada.

Nalika imbangan antarane bagéan-bagéan sing mbentuk sawijining wong lan fungsi-fungsi utamané owah, sipat-sipat pokok pribadine uga ora bisa ora owah, amarga pribadine iku dadi pusat saka bagéan-bagéan lan fungsi-fungsi mau. Mula, kahanan fungsi-fungsi mau langsung kacermin ing bagéan-bagéan mau lan nemtokake kahanan mau, lan kosok baliné uga ditemtokake déning bagéan-bagéan mau.

Antarane sipat-sipat iki, kesadaran njupuk papan paling utama. Iki sipat sing dadi sumber kabeh sipat liyane; iki sipat langsung saka pribadi lan, kaya-kaya, minangka interpretasi saka pribadine. Ing hakekaté, kanthi netepake anané dhéwé lan anané makhluk ing njaba dhéwé, kesadaran mbedakake dhéwé saka makhluk-makhluk mau lan makhluk-makhluk mau saka dhéwé. Kahanan sabanjure kanggo kasampurnaning kesadaran, utawa supaya dumunung ing tatanan sing pantes, yaiku ngunggahake pribadhi kita loro-lorone, ing ndhuwur awake dhewe lan ing ndhuwur donya njaba. Yen pangungkahan iki ora ana, kesadaran mesthi bakal mumet, ora cetha, ora bisa dijlentrehake, utawa malah nyedhak marang kesadaran kewan.

Nanging babagan wong sadurunge padha duwe niat becik kanggo urip suci, urip Kristen, utawa wong sing kapepet dosa lan napsu, mesthi wae wis cetha yèn dhèwèké ora bisa munggah ngluwihi donya njaba; malah kosok baliné, dhèwèké kabawa dening donya kuwi, urip ing jerone kaya nyawiji karo donya kuwi—mulane diarani 'eksternal', urip ing njaba dhèwèké dhéwé, wis kelangan dhiri. Dheweke mung sadar nalika ngalihake perhatian menyang jero. Dheweke nganggep kamakmuran barang-barang njaba minangka kamakmuran pribadine lan kosok baline, kasangsarane barang-barang mau minangka cilaka pribadine. Mula saka iku, ancaman karusakan utawa karusakan nyata marang sandhangan, omah, perabotan, panggonan lan sapiturute ngagetake banget, nyentuh atine.

Uga dhèwèké ora bisa ngluwihi donya batiné; kaya karo barang njaba, dhèwèké kecemplung ing gerak-gerik batiné dhéwé. Wong biasané kandha: 'Aku kesasar ing pikiran, aku kaku, aku ora éling apa sing kelakon marang aku utawa ing sakupengku...' Ya iku, ing wektu kuwi dhèwèké keseret arus pikirane, utawa kebanjiran kabungahan nganti ora waras, kabebani sedhih, utawa nganti nesu... Ya iku, dhèwèké nyerah marang geger atiné; utawa kesandhung ing masalah lan kuwatir—iki perlu, kuwi perlu... Ya iku, dhèwèké tanpa kendhat nyurung maneka kepinginan ing niyaté. Cetha yèn wong sing diperbudhakké déning dosa ora nduwé kendali marang dorongan batiné, nanging kaya-kaya dikurung ing jerone, digerakké déning kuwi, kaya prajurit sing dikurung ing resimen. Lan iki ora mung sak jam waé, nanging terus-terusan. Mangkono iku pancèn paugeran urip batiné: dipimpin kaya wong sing dipimpin.

Mula, wong sing kebak dosa ora bisa nduwé kesadaran sing cetha. Pancen ora ana. Dheweke mlaku kaya ana ing kabut, kaya bingung, muter kaya ana ing prahara. Kaya wong setengah turu sing samar-samar mbedakake barang-barang saka awake dhewe lan mung setengah sadar marang awake dhewe, mangkono uga wong sing diperbudhakake dening napsu. Fenomena iki pancen aneh: ing kesombongane dheweke ora nganggep ana sing luwih unggul tinimbang dheweke, nanging ing wektu sing padha dheweke meh ora sadar marang awake dhewe.

Salah siji aspek kesadaran yaiku kesadaran dhiri, utawa pangawikan dhiri. Iki utamane ngadhèp ing jero lan mbedakake dhiri saka tumindaké, saéngga munggah ing ndhuwur loro-loroné. Kesadaran dhiri iki malah luwih ringkih ing wong sing digerakké déning napsu lan ora nampa sih rahmat. Amarga iki mbutuhake ngerti tumindaké, ngerti dhiri, lan misahake dhiri saka tumindaké.

Nanging ing wong kaya ngono:

– Pengetahuan babagan tumindaké dhéwé kurang cukup. Dhèwèké ora mung ora ngerti apa sing wis ditindakake wingi, nanging uga apa sing wis ditindakake dina iki utawa sawetara jam kepungkur. Dhèwèké tansah sibuk ing kegiatan sing kebak kuwatir, nanging ora ngerti apa sing kudu ditindakake, kaya tumindak-tumindak kuwi ora kelakon kanggo dhèwèké. Iki amarga dhèwèké kakehan kabawa arus tumindaké dhéwé nganti ora ana wektu kanggo ndelok manèh dhiri dhéwé.

– Ora ana pangawikan dhiri, amarga pangawikan kuwi dumadi saka kesadaran marang tumindaké dhéwé lan sesambungané karo kabèh sing ana. Nanging dhèwèké ora nduwèni loro-loroné. Mula saka kuwi, dhèwèké ora bisa ngomong apa sing saktene dikarepaké, apa sing bakal ngentèni dhèwèké, kahanan apa sing lagi dialami, swasana ati sing paling dominan, sangsara utama, utawa kepiyé carané supaya bisa dibantu.

– Akibaté, ora ana bedane antarane dhèwèké lan tumindaké. Iki panipuan sing paling mbebayani saka wong sing dosa. Dhèwèké nganggep kabèh sing muncul ing jerone dhèwèké iku dhèwèké dhéwé, lan mbela kuwi kaya mbela dhèwèké dhéwé, kaya mbela nyawane. Mula saka kuwi dhèwèké ora gelem nolak apa-apa marang dhèwèké dhéwé.

Sajeroning wektu sing padha, pintena sing ditanamake marang kita saka njaba dening Setan lan donya, kejaba sing muncul saka dosa sing manggon ing jeroning kita, sing uga ora kena dianggep minangka bagéan saka awake dhéwé?

Amarga kabeh alesan iki lan adhedhasar pengalaman, kita kudu nyimpulake manawa wong sing dosa ora ngerti awake dhewe kanthi bener.

Kahaman kasadharan lan pangrasa dhiri iki ing antarané wong dosané sing wis kelangan sih rahmat, lan ing antarané wong sing ora percaya sing durung nampa sih rahmat, diarani turu; mulané Rasul kandha marang saben wong mau: '*tangi, he wong sing turu!*' (Efesus 5:14), lan uga diarani wuta, lungguh ing pepeteng, malah, kanthi prasaja, pepeteng. Saben kahaman mau iku '*wuta, pandangane remeng, lan ana ing kahaman lali*' (2 Pet. 1:9). Wong dosa urip ing kahaman lali marang awake dhewe, ndeleng kaya liwat kabut, lan luwih maneh—mlaku kaya wong wuta. Mulane, Juruwilaha, kaya sing wis dijanjekake, rawuh '*kanggo mbukak mripat wong wuta, mbebasake wong-wong sing kacekel, lan ngetokake saka bolongan wong-wong sing manggon ing pepeteng...*' (Yesaya 42:7). Wong sing dosa, kaya-kaya ana ing bolongan, dipenjara ing pepeteng batin amarga ora ngerti lan lali marang awake dhewe, saka kono Juruwilaha nylametake dheweke. Nalika kelingan berkah iki, Rasul Paulus kandha: '*Banjur kowe biyen pepeteng, nanging saiki kowe padhang ing Gusti*' (Efesus 5:8); tegesé, kaya biyen ing pepeteng kandel ing jeronmu ora ana sing katon, saiki kabèh katon amarga sih-rahmaté Gusti.

Lan pancen, kesadaran wong sing urip kanthi sih-rahmat ing Kristus béda banget karo kesadaran wong sing diperbudhakaké déning dosa lan hawa napsu. Kabeh mau béda kaya cahya béda karo pepeteng. Pangaruh kapisan saka tanginé wong dosan kang kebak sih-rahmat iku mbrudhakaké jiwa saka mesin uripé ing njero lan njaba lan ngunggahaké jiwa mau ing ndhuwur arusé... Mulané, ing kéné dumunung kasempatan kapisan kanggo kasadharan sing sejati lan sampurna. Wiwit saka wektu iki, pandelengan kapisan manungsa, ing sangisoré pangaribawa sih, ngalih marang sesambetan dhasaré: marang sesambetan iki padhang ing sih kapisan tiba. Sawisé kuwi, sawisé dadi waspada marang dhiri, dhèwèké ora mudhun saka panggonan rohani iki. Mripaté munggah ngluwihi kabèh sing kagungané lan ngluwihi kabèh sing ana gandhèngané karo dhèwèké, lan dhèwèké nyumurupi lan ndeleng kabèh mau kanthi cetha, kaya wong jaga bengi.

Sifat wong sing wis diparingi sih maring saka Sabda Gusti lan piwulang para asket iki diarani waspada lan waras. Kagiatan urip njero lan njaba tansah nyoba narik dheweke bali menyang jero awake dhewe, kaya ing pusaran utawa jurang; nanging dheweke tetep kenceng ing jero awake dhewe. Upaya kanggo tetep ana ing jeroné dhiri iku prestasi saka waspada utawa kewaspadaan, sing paling wigati lan dhasar ing urip rohani. Nalika wong nyampurnakaké kewaspadaan sing waspada marang dhiri, kesadarané uga munggah.

Mulané wong Kristen diprentah supaya '*waspada lan tansah eling*', ... *supaya waspada nalika ndedonga utawa supaya tansah eling nalika ndedonga* (1 Pet. 5:8, 4:7) lan, sacara umum, supaya waspada ing saben bab: '*Nanging kowé, sedulur, ora ana ing pepeteng, supaya dina ora nyerang kowé kaya maling. Amarga kowe kabeh anak pepadhang lan anak awan; kita ora kalebu wong bengi utawa pepeteng. Mula, ayo padha ora turu kaya wong liya, nanging ayo padha tetep tangi lan waspada. Amarga wong-wong sing turu padha turu ing wayah bengi... Nanging amarga kita iki anak pepadhang, ayo padha waspada, nganggo dada baja iman lan katresnan, lan helm pangarep-arep kaslametan*' (1 Tes. 5:4-8). Kawaspadaan marang awak dhéwé kaya ngono diprentahaké marang wong Kristen. Mula saka iku, iku dadi sipaté wong Kristen.

Kahaman sing padha digambarke ing paugeran para asket suci, sing dadi bukti manawa wong Kristen nduweni sipat iki: bisa mangerteni kanthi cetha marang awake dhewe, kabeh sing diduweni, lan kabeh sing ana ing sakupenge. Mangkono, Venerable Philotheus nyerat: wiwit esuk manungsa kudu tetep ngelingi Gusti Allah ing pikiran lan, nalika tanpa kendhat ngaturake pandonga saka jero ati marang Yesus Kristus, kudu ngadeg kanthi wani lan ajeg ing lawang atine lan, nalika jaga rohani iki, mateni kabeh wong sing nindakake dosa ing donya (The Love of Goodness, vol. 3, ch. 2).

Mula saka iku, kesadaran dhiri—minangka pangembangan luwih lanjut utawa giliran kesadaran sing béda—nggayuh tingkat kasampurnan paling dhuwur ing wong Kristen sejati.

Dheweke pancen cetha banget ngerti tumindaké—ora mung tumindak sedina, nanging uga tumindak pirang-pirang minggu lan taun—mula wiwit wektu tangi rohani, dheweke ngerti tumindak-tumindak mau ora mung saka cacahé nanging uga saka kekuwatan lan maknané, bebarengan karo motifé, kasucian lan kadoskané, kabèh mau sakabehé. Mula saka iku, dheweke nindakake pangakuan saben dina.

Dheweke mbedakake awake dhewe saka tumindaké. Ing kéné kabèh strategi wicaksana ing perjuangan rohani diadegaké, amarga tugas pisanan yaiku nyadari mungsuh. Sabanjuré, saben gerakan ing jerone langsung

dinilai: saka ngendi asalé lan apa tegese. Pandangane jero ing babagan iki jero banget nganti dheweke ora mung weruh kabeh gerakan sing ora bener, nanging uga mbedakake gerakané dhéwé saka sing dudu kagungane. Iki mbedakake antarané barang utawa pikiran sing dikenal ing kalangan askétis suci.

Dheweke ngerti apa sing dadi jati dhiri, apa sing bakal teka ing ngarep, ing kahanan apa dheweke saiki, lan kepiye sesambungané karo wong liya...

Kabèh sipat iki nyawiji mbentuk cahya batin sing diparingaké marang wong Kristen sejati lan amarga kuwi kabèh uripé diarani 'mlaku ing pepadhang' utawa 'nyambut gawé ing siang'.

Atribut kapindho saka manungsa yaiku otonomi rasional lan bebas. Kahanan atribut iki ditemtokake dening kahanan kesadaran, amarga loro-lorone padha saling nggambarake siji lan sijine. Mula saka iku, atribut iki mung ana ing wujud sejati ing wong Kristen sejati, dene ing wong-wong sing diperbudhakake dening dosa mung bayangane sing katon. Autonomi sing dadi ciri manungsa iku dibedakaké déning akal lan kabebasan. Akal nuntut supaya tumindak dipandu déning panilaian dhéwé, tujuan dhéwé, lan kebijaksanaan rasional dhéwé. Ciri khas saka iki yaiku pikiran tansah luwih dhisik tinimbang kepinginan; kosok baline, nalika kepinginan nguwasani pikiran, ketiadaan utawa kurangé kualitas iki ora bisa diraguhi. Kahanan iki persis kedadeyan marang manungsa sing dosa, sing ora dipandu utawa dikuatké déning sih rahmat. Kita wis weruh yèn dhèwèké tundhuk marang mekanisme dorongan batiné; lan Sabda Gusti Allah kandha bab dheweke manawa dheweke ora nindakake apa-apa kajaba '*karep daging lan pikiran*' (Eph. 2:3) lan '*mlaku miturut hawa napsu dheweke*' (2 Pet. 3:3); tegesé, dheweke nindakake manut karsa dheweke, padahal saben uwong kuduné tumindak manut karo panggilané dhéwé.

Kamardikan iku dumunung ing ngarahake tumindak tanpa paksaan apa wae, saka njaba utawa saka jero, langsung saka kersane dhéwé. Ciri khasé yaiku kamardikan lan spontanitas. Yen ana wong sing kepéngin tumindak manut panemune dhéwé, nanging kapaksa tumindak liya, mesthi kamardikan kuwi bakal kawates. Mangkono carane Rasul Paulus nggambaraké kahanan iki ing manungsa sing dosa, sing diomongaké saka pribadiné dhéwé: '*Amarga aku ora nindakake kabecikan sing tak karepaké, nanging aku nindakake kaburukan sing ora tak karepaké—lan kaburukan iku terus tak lakoni.*' Belunggu iki diparingaké déning dosa sing manggon ing jeroné kita: '*Dudu aku manèh sing nindakake iki,*' kandha Rasul ing ayat sing padha, '*nanging dosa sing manggon ing jeroné aku... Amarga aku weruh ing anggota-anggota awakku ana hukum sing perang nglawan hukum pikiranku lan ndadekake aku dadi tawanan hukum dosa sing manggon ing anggota-anggota awakku*' (Roma 7:14–23). Kakuwatan dosa iki dirasakake, dialami, lan paling dingerteni dening wong-wong sing wis nyadari hawa napsu sing nguwasani lan tekad ngalahake. Padha weruh kepiye dheweke dipimpin '*dening hawa napsu dhewe, diseret lan digoda*' kaya budhak (Yakobus 1:14). Mulane, wong-wong kaya ngono diarani ing Sabda Allah '*budak dosa*' (Rom. 6:7–20), '*dijual dadi budak dosa*' (Rom. 7:14); '*awit sapa waé sing dikalahaké, dhèwèké dadi budaké*' (2 Pet. 2:19).

Donya. Wong sing durung nampa kakuwatan sih-rahmat dikuwasani dening kakuwatan lan panguwasa kabiasaan donya sing kebak hawa napsu lan roh sing makarya ing donya, nganti ora tau kepikiran arep nindakake apa-apa sing bertentangan karo kuwi. 'Mesthi ora mungkin: pancen kaya ngono.' Iki nggambaraké kesadaran umum bab perbudakan marang roh donya. Kakuwatan iki dijaga déning rasa wedi utawa kuwatir marang uripé. Amarga yèn ora, wong kuwi kudu ninggalaké donya—nanging menyang ngendi?! Mulane, ing Sabda Allah, wong-wong mau diarani '*dadi budak marang unsur-unsur... donya*' (Gal. 4:3), '*urip manut lumrahé donya*' (Eph. 2:2), lan '*manut tradisi manungsa lan unsur-unsur donya*' (Col. 2:8).

Kanthi Setan. Dhèwèké tumindak liwat donya lan liwat dosa sing manggon ing jeroné awaké dhéwé; mulané ikatané akèh sing kasembunyi. Nanging yèn wong sing tobat ndelok manèh lan merenung bab uripé biyèn, dhèwèké bakal weruh yèn ing dalané marang karusakan ana akal licik sing paling pinter sing makarya—dudu akalé dhèwèké dhéwé, uga dudu akalé wong liya. Dadi, sapa? Cetha, iku saka si pembunuh wiwit wiwitan. Mula saka iku, kudu diomongake manawa saben wong dosa, kaya kabeh wong dosa, iku wong sing ana ing panguwasa roh ala, utawa dadi budhake. Perbudakan iki kawujud ing rasa ora seneng marang kabeh sing suci lan ing kakuwate sing ora ana kanggo narik awake dhewe marang apa wae sing kaya ngono. Ing Sabda Gusti, wong dosa, sing adoh saka Rohé Kristus lan sih-rahé, kanthi cetha diarani budaké setan, ditawan ing karajané (Kisah Para Rasul 26:18) lan ing jerat-jeraté, lan '*ketangkep déningé lan ditawan miturut kersané*' (2 Tim. 2:26).

Mangkono, sipat kapindho—otonomi rasional lan bébas—ana ing kahanan sengsara lan rendhéh ing wong-wong sing durung nampa ing sajroning dhèwèké kuwasa pangapura sing kebak lan sing maringi pambangunan. Kosok baliné, ing wong-wong sing wis nampa kuwasa iki, sipat iki katon ing makna sejati.

Bab rasionalitas, iku makarya ing wong-wong mau kanthi kakuwatan sakabehe amarga wong-wong mau wis ditarik metu saka mekanisme batine dening kakuwatan sih rahmat lan diunggahake ngluwahi tumindaké dhéwé; lan utamane amarga, wiwit wektu padha mbalik marang Gusti lan nyawiji maneh karo Panjenengané lumantar sih-rahmat, saben tumindak sing ditindakake mung manut marang pangertené bab kersané Gusti—saben tumindak, apa ing jero utawa ing njaba. Padha '*ora manèh urip ing sisa wektu ing daging manut hawa napsu manungsa, nanging manut kersané Gusti*' (1 Pet. 4:2) Urip sing manut kersaning Gusti iku, ing tingkat paling dhuwur, urip sing rasional. Ing kéné, kersaning Gusti, lumantar pituduh Roh Suci marang pikiran sing manut marang pituduh mau, ngatur kabèh tumindak lan sakabèhé lumaku urip, lan nuntun manungsa marang tujuan pungkasané. Mula saka iku ana tertib lan kasampurnan ing urip.

Lan mung wong-wong sing uripe diatur kaya ngene sing bisa diarani bébas kanthi teges sing paling jembar. Mung wong-wong sing dibébasaké déning Yesus Kristus sing pancèn bébas (Gal. 5:1); '*ing ngendi ana Rohé Gusti, ing kono ana kamardikan*' (2 Kor. 3:17). Wong Kristen sing manggon ing Gusti Yesus lumantar kakuwatan ilahi Roh Seneng nikmati kahanan kamardikan sing kebak kabungahan (Rom. 8:2). Dosa ora nduwé kendhali marang wong-wong mau (Rom. 6:7–12); wong-wong mau dijupuk metu saka donya (Yoh. 15:19) lan tanpa wedi siap ngandika kabeneran '*ing ngarepé para panguwasa*' (Mat. 10:18); wong-wong mau nginjak-injak setan lan kabèh kuwasa mungsuh (Luk. 10:19). Mula saka iku, dhèwèké ngadeg kiyat kaya tiang sing kokoh, ora goyah déning apa waé; ora ana kahanan apa waé sing bisa ngalahaké dhèwèké; malah, dhèwèké ngatasi kahanan mau miturut karsa dhèwèké utawa tumindak ing tengah-tengahé tanpa ngganti watak utawa niat utama dhèwèké.

Atribut pungkasan lan paling utama saka sipat manungsa—urip—miturut Sabda Gusti Allah, sakabehe ilang ing manungsa sing dosa. Sejatine, meh ora bisa diterangake liya kajaba mati, wong sing mung '*nduwé jeneng yèn dhèwèké urip*, nanging sakténané *wis mati*' (Wahyu 3:1). Kahanan pati iki disebabake dening dosa (Eph. 2:1–5; Col. 2:13), sing '*nglairake pati*' (James 1:15), iku '*sengatan pati*' sing nglarani saben uwong nganti mati (1 Cor. 15:56), lan saka kono pati teka minangka '*upah*' (Rom. 6:23).

Kakuwatan dosa sing mateni dumadi saka:

– Ing pangasingan manungsa saka Gusti Allah. Wong sing dosa '*kapisah saka uripé Gusti Allah*' (Eph. 4:18) lan urip, kaya-kaya, tanpa Gusti Allah (Eph. 2:12). Persekutuan karo Gusti Allah, lan bab-bab ilahi lan rohani, dadi panganan alamiah kanggo roh kita, utawa, kaya-kaya, unsur pokoké. Amarga wis pisah saka iki, saiki dhèwèké kapaksa metu saka panggonané sing alamiah lan mati, kaya-kaya tanpa pangan utawa udara.

– Ing gangguan daya lan kamampuan. Urip manungsa dumadi saka gabungan harmonis daya-daya alamiahé lan interaksi miturut sipaté. Yen hubungan sah antarane daya-daya mau dadi ilang, kaya sing wis kita deleng, mula ora ana urip utawa tumindak ing manungsa sing sejati. Saka njaba dheweke manungsa, nanging ing watak batine dheweke dudu manungsa sejati. Kaya piranti sing ora selaras sing bisa katon siji utawa liyane, nanging sipate sejati ora bisa dingerteni saka swarane, mangkono uga kita kudu ngadili wong sing batine ora selaras amarga dosa. Ing bab iki, kudu diomongake manawa apa sing sejati manungsa—utawa sing pantes kanggo manungsa—wis mati utawa ilang ing jerone dheweke. Kaya wong mati ora ndeleng, ora krungu, ora obah, mangkono uga wong sing dosa ora ndeleng, ora krungu, ora obah kaya manungsa: dhèwèké nindakake pakaryan, nanging iku '*mati*' (Ibr. 6:1, 9:14).

– Ing pangurangan lan, kadosipun, matèni kakuwatan jiwa lan badan. Dosa diarani racun: lan pancèn, iku pancèn racun. Kados karat nggerogoti wesi, mangkono uga iku nggerogoti jiwa lan badan. Iku nyolong saka pikiran uripé, kacepetan mikir lan kelincahan; saka karsa kekuwatan lan keteguhan; lan saka ati kebijaksanaan lan kaprigelan. Nanging, sipat racuné dosa tumrap badan wis cetha marang kabèh wong. Ing bab iki, wong sing ngabdi marang dosa kaya wong sing lagi séda utawa ngrasakaké kasangsaran pati. Kepiyé cetha banget kahanan iki katon ing kahanan tanpa kendhat lan tanpa kabungahané wong sing dosa! Kabungahan iku dadi bagéan saka urip, nanging ora ana kabungahan kanggo wong sing ala.

Miturut paugeran Gusti, hukum iku nguwatiraké saben manungsa: '*Kowe mesthi bakal mati*' (Kejadian 3:19). Sapa waé sing mlebu ing donya iki mlebu ing wewengkon pati lan, lumantar pati donya, kudu nyerah marang pati kapindho sing langgeng. Mangkono iku tatanan alamiah uripé manungsa sing wis tiba lan tetep ana ing kahanan sing tiba kuwi. Owahan ing kahanan iki mung digawa dening sih rahmating Gusti. Nalika rawuh, iku nglairake urip sejati ing Kristus Yesus ing sajroning manungsa. Sapa sing nampa sih rahmat iki, nandur ing sajroning sipate sing rusak wiji sing ora bisa rusak, kang tuwuh dadi wit urip. Sapa waé sing dianggep pantes kanggo iki bakal nylamet saka cengkraman pati, déné sing ora pantes '*tetep ana ing pati*' (1 Yohanes 3:14); '*sapa waé sing ora pracaya... ora bakal ndeleng urip*' (Yohanes 3:36).

Mangkono, wong pracaya, kanthi nyawiji karo Kristus, nampa gesang anyar (Roma 11:15) lan mulane *'liwat saka pati menyang gesang'* (1 Yohanes 3:14), diowahi saka pati menyang gesang (Roma 6:13). Iki amarga, kanthi mangkono, manungsa nyawiji karo Gusti Allah, sumber gesang. Dheweke wis *nduwé Putrané* ing sajroning dhèwèké, lan bebarengan karo Panjenengané *ana urip* (1 Yohanes 5:12) lan wis nampa Roh sing maringi urip (Roma 8:10); *'uripé sing didhelikaké ana ing Kristus ing Allah'* (Kolose 3:3); amarga *'dudu aku manèh sing urip, nanging Kristus sing urip ing aku'* (Galatia 2:20).

Kakuwatan lair anyar lan gesang wiwit mbusak dosa ing manungsa, nalika bebarengan ngrusak akibat dosa—gangguan ing kakuwatan lan bagéan-bagéan saka anané—utawa mbalèkaké gesang sejati ing jerone, sing saya tambah, saya tuwuh, saya kuwat, lan ngisi manungsa mau karo kabungahan. Lan ing kéné, sawisé dianggep pantes nampa Roh urip, dhèwèké bakal urip langgeng, amarga pati kapindhho ora bakal nduwé kuwasa marang dhèwèké.

Urip anyar iki saiki kasembunyi ing sajroning wong-wong sing setya ngabdi marang Gusti, lan umume malah kasembunyi saka paningalé wong-wong mau. Iki mateng, kaya-kaya, ana ing sangisoring selubung karusakan, mbangun lan mbentuk manungsa anyar, utawa manungsa langgeng. Nanging banjur, kaya woh saka wit utawa wit saka wiji, urip iki bakal metu saka wong mau kanthi kabèh kamulyané. Kuwaté saya tambah alon-alon, kaya ragi sing alon-alon nyusup ing adonan, amarga alon-alon ngluwari bagéan awak kita saka pati, siji-siji... Lan nalika wis ngisi kabèh nganti kebak, iku ninggalaké sing bisa rusak supaya bosok, déné ngluwari utawa mindhahaké sing urip menyang alam urip, menyang donya Ilahi.

Iki prakara perselisihan, sanadyan mung bab tembung. Kanggo wong-wong sing ora kepengin mbedakake antara roh lan jiwa, bisa diusulake supaya tembung 'roh' dipahami minangka aspek sing luwih dhuwur saka sipat kita sing ora jasmani, dene tembung 'jiwa' ateges kegiatan lan kecenderungan sing luwih ngisor. St. Antonius Agung (deleng **The Love of Goodness**, jilid 1, ukara 166) nyatakake manawa ana makhluk sing mung diparingi urip (tanduran), ana sing diparingi urip lan nyawa (kewan), lan ana uga sing diparingi urip, nyawa, lan pikiran. Iki manungsa. Apa sing dimaksud ing kéné kanthi tembung 'pikiran', kita nyatakaké nganggo tembung 'roh'. Isaac saka Suriah uga ngajokaké telung pérangan, kaya déné Ephrem saka Suriah, lan akèh Bapa-Bapa Suci ngakoni roh, nyawa, lan badan... Ing Sabda Gusti, ana telung pérangan sing dipahami: *'Muga-muga rohmu kabèh, atimu kabèh, lan badanmu kabèh, padha suci nalika rawuhe Gusti... Mugi Gusti Yesus Kristus ngreksa panjenengan'* (1 Tes. 5:23). Ing panggonan liya, ana pamisahan sing cetha antarane roh lan jiwa ing jeroning kita, nalika diandharake manawa *'Sabda Allah, sing urip lan aktif, ... nembus nganti pamisahan roh lan jiwa'* (Ibr. 4:12).

10. Kahanan daya kognitif, daya karsa, lan daya emosional ing wong Kristen lan wong sing dosa

Saiki kula badhe nyariosaken kanthi rinci babagan prabawanipun gesang Kristen ingkang sejati lan kebak sih-rahmat, sarta prabawanipun dosa, ing saben-saben daya lan kabisanipun tiyang. Ing mriki badhe langkung cetha kados pundi dosa ngaruh ing péranganing dhiri kita, kados embun mbebayani ing kembang, lan kados pundi, sasampunipun, ing tiyang dosa ingkang sampun tobat, sih-rahmatipun Gusti nguripaken malih pérangan wau lan nampilaken ing wujudipun ingkang sajati. Wis kasebut sadurunge yèn ana telung daya ing jeroné awaké dhéwé, lan wis diterangaké kepiyé sesambungané ing antarané wong dos lan wong sing bener. Nanging kuwi mung kasebut sacara umum – saiki ayo padha nimbang bab sing padha kanthi luwih rinci. Mula, pikirna iki. Ora angel nyumurupi manawa ing jeroning awake kita ana telung jinis kagiatan: pikiran, gagasan, lan pertimbangan; kepinginan, kecenderungan, upaya, lan raos saka saben jinis. Nanging kaya ing jero diri kita ora bisa ora mbedakake telung pérangan: badan, nyawa, lan roh – mangkono uga telung jinis kagiatan iki kawujud ing jero kita ing telung tingkat, utawa ing telung kahanan, yaiku: kewani, kebak nyawa, lan rohani. Saiki, kanthi nganggep saben wewengkon kagiatan iki adhedhasar daya sing béda, kita kudu ngenali hierarki sangang daya, sing ing donya batin kita makarya lan tumindak ing sangisore panutup awak—komposisi kasar lan material-elemen iki—kaya ing alam, hierarki sangang tingkat kekuwatan material tumindak ing sangisore komposisi kasar planet kita sing bisa kita deleng, lan kaya ing donya rohani sing ora katon ana sangang tingkatan malaikat.

1) Kahanan saka daya kognitif

Kita bakal nerangake saben sangang daya iki miturut pangaribawa dosa lan pangaribawa sih rahmat. Ayo miwiti karo daya-daya sing gegayutan karo pangawikan babagan prakara utawa karo nunjukake kabeneran marang manungsa.

Antarane fakultas-fakultas iki, ing tingkat paling ngisor ana persepsi, imajinasi, lan memori, kang lumantar kuwi informasi diklumpukake; sabanjure ana akal, kang lumantar kuwi informasi iki diowahi dadi kawruh; lan ing ndhuwur kabeh ana intelek, kang nyumurupi bab-bab gaib lan rohani, uga aspek paling jero saka bab-bab sing wis dingerteni dening akal.

a) Kahanan fakultas kognitif paling dhuwur, utawa akal

a) Kahanan fakultas kognitif paling dhuwur, utawa akal

Objek kawruh intelek yaiku Maha Agung – Gusti Allah, kanthi kasampurnan tanpa wates – lan tatanan ilahi kang langgeng, kang kaccermin ing struktur moral lan agama ing donya rohani lan ing pangriptaan lan pangayoman, utawa ing pangaturan makhluk lan lumakuné ing prastawa lan fenomena ing alam lan manungsa. Kabèh iki minangka bab sing jero lan misterius, lan pikiran, ing wujud sejati, iku sing merenung marang misteri Ilahi, roh, lan donya materi.

Kamungkinan kawruh kaya ngono adhedhasar kasunyatan manawa roh kita asalé saka donya rohani lan nduwèni kecenderungan tartamtu marang donya kuwi, kangen lan panyuwunan marang donya kuwi. Mula saka kuwi, pengalaman nuduhaké yèn kita butuh Gusti, butuh tatanan moral saka pangayoman, butuh urip langgeng sing luwih becik, lan sapituruté, lan ana kapercayan umum ing kabèh bab kuwi. Panjaluk, kapercayan, lan aspirasi kaya ngono biasane diarani gagasan, utawa renungan sing ora cetha babagan sawijining sing luwih luhur ing hakekat lan kasampurnan tinimbang sing kita kenal ing sakupenge. Gagasan-gagasan iki ora mung negesake yen roh kita asalé saka donya kuwi, nanging uga nuduhake yen roh kita ora kekurangan kemampuan kanggo mangertèni donya kuwi.

Penting kanggo dielingi manawa kasunyatan kita nduwé gagasan mung maringi kesimpulan yèn bisa mangertèni lan merenung babagan donya gaib sing ora katon, lan ora ateges yèn donya kuwi pancèn ana; kaya anané daya pandeleng ing mripat kita sing mung nuduhaké kamungkinan kanggo ndeleng barang-barang, déné pandeleng kuwi dhéwé gumantung marang kahanan dhéwé.

Sapa waé sing nganggep gagasan minangka pangertèn sejati iku nindakake kaluputan gedhé. Gagasan mung mbuktèkaké yèn ana barang-barang sing ora katon, kaya kabutuhan pangan mbuktèkaké yèn pangan iku ana; nanging apa barang-barang kuwi, kepiyé wujudé, lan ing ngendi panggonané—iku isih kudu diteliti. Malih, pratandha anané donya gaib iki ora langsung, nanging ora langsung lan saka panaliten. Iki mung meyakaké amarga kiyaté kepinginan marang iku, lan ora amarga pratandha kuwi dhéwé; mula yèn kepinginan marang barang-barang gaib kuwi suda utawa sirna, kayakinan marang anané uga bakal suda utawa sirna.

Ing kahanan iki, kawruh spiritual—utawa akal—ana ing saben manungsa sing mlebu ing donya iki. Ikuwujudake dhéwé ing wangun panjalukan saka donya gaib, sing diancani kapercayan bab anané sing saktènané, nanging tanpa kawruh sing nyata lan mesthi bab iku. Akal mung daya persepsi marang donya spiritual. Cetha menawa, kanggo pangembangan utawa perluasan luwih saka kawruh iki, perlu nglatih daya pandeleng rohani iki liwat persepsi nyata, kaya daya pandeleng mripat sing dilatih lan saya sugih amarga pengalaman ndeleng ing persepsi nyata. Lan kanggo iki, perlu mlebu ing pangembangan langsung lan kontak karo donya kuwi, kaya mata jasmani mlebu pangembangan karo obyek jasmani; tegesé, perlu ana pangembangan karo Gusti Allah lan donya rohani. Tanpa pangemburan iki, kawruh spiritual bakal tetep ana ing roh kita minangka postulat hipotetik waé lan ora bakal munggah dadi kawruh sing cetha, nyata, pasti, lan meyakinkan, kaya wong wuta sing mripaté ditutup—sanajan kekuwatan pandangane ora rusak—mung bakal ngerti manawa, mesthi, ana barang sing sumunar lan barang sing padhang, nanging ora bakal bisa mangertèni kanthi yakin nganti mripate kabuka. Sebabé yaiku ambruk menyang dosa lan kahanan kita sing terus-terusan ana ing ambruk iku. Saliyane kita adoh saka Gusti Allah, roh kita uga adoh saka kabèh sing ilahi lan rohani; ora mlebu ing pangabdian langsung marang Gusti Allah, ora ndeleng Panjenengané, ora merenung marang Panjenengané, lan wis dadi wuta marang Panjenengané. Kudu dibalèkaké menyang kahanan biyèn supaya bisa mangertèni Panjenengané kanthi cetha lan pasti...Yèn kahanan iki saiki mung bisa kacumponi nalika wong ngandelake daya panyembuh saka Kristen, cetha manawa ing njaba Kristen sejati—sing dipeluk kanthi aktif—pikiran wuta, ora ngerti apa-apa babagan babagan rohani, nanging mung kepingin banget ngerti, nyimpen gagasan babagan kuwi sing samar, ora cetha, lan spekulatif.

Ing wektu sing padha, obyek-obyek ing donya sing ora katon, amarga kaagungané lan utamané amarga ana gandhèngané karo roh kita, mesthi bakal nyita pikiran wong; mesthi bakal nyurung ing batiné kepéngin mbukak misteriné. Kahanan iki tansah ana. Apa ana jiwa, sanajan sing paling meneng, sing ora kepéngin ngerti kaya apa donya kuwi? Akeh wong sing ngupaya bab iki. Dadi, apa wohé saka upaya iki? Yen siji-sijine dalan kanggo kawruh sejati babagan iku yaiku pengalaman spiritual—nyicipi langsung bab-bab spiritual, sing mung bisa ditindakake déning wong sing wis dipulihaké déning sih—mula cetha yèn kawruh sing dipelajari dhéwé babagan iku ora bisa njanjèkaké akèh. Kanggo yakin marang iki, cukup ndeleng cara-cara sing digunakaké akal, nalika dibiarkan miturut karepé dhéwé, ing njaba dalan sejati. Saka kuwi, ana loro sing wis misuwur. Salah sijine yaiku pananjakan deduktif saka sing ngisor menyang sing luwih dhuwur; sijine maneh gumantung marang pencerahan gagasan liwat pangalihan mekanis saka siji daya menyang daya liyane ing jeroning awake dhewe. Ing loro-lorone, peteng lan ora sampurnane kawruh spiritual diakoni, lan muncul pitakon: kepiye carane kawruh iki bisa dipencerahake lan dilengkap?

Pendekatan kapisan diartèkaké kaya mangkéné: nyimpulaké saka tumindak panyebab kabèh prakara—Gusti Allah—mènèhaké marang Panjenengané, kanthi tingkat paling dhuwur, apa sing pantes dadi kagungané, lan mbantah apa sing ora pantes dadi kagungané. Ora ana sangsi manawa kanthi cara iki akèh babagan alam gagasan sing misterius bisa diterangake; nanging, saliyane saka kasunyatan manawa kawruh kaya ngono ora kalebu kabèh alam sing ora katon, nanging mung marang siji Keberdilan—sanadyan iki dadi pokok perkara—uga ora langsung utawa ora langsung, mula tetep, kaya sadurungé, mung spekulatif.

Mula saka iku, iki ora marem, nanging tansah nggawe wong ngenteni konfirmasi lan bukti luwih lanjut, kaya sing diungkapake Plato kanthi kuwat. Ing kahanan kaya ngono, wong mung bisa ngomong: kayane kaya ngene utawa kaya ngono; nanging nalika ana sing kandha, 'Mbok menawa ora kaya ngono', pikiran ora tansah duwe jawaban kanggo diwenehake.

Kabèh iki malah luwih cetha amarga pengalaman dhéwé ngangkat akèh pitakon sing ora bisa dirampungaké ing kéné, kayata babagan Pangayoman Ilahi utawa pangaribawa materi sing kakehan marang roh. Ana akèh wong sing, nalika nyumurupi sesambungan sing misterius lan ora bisa dipahami antarané prastawa-prastawa, padha takon: 'Apa ana sawijining sing nggerakaké kabèh iki? Apa ana sing diarani kabebasan, utawa roh?' lan sapituruté. Lan iki meksa pikiran, yèn ora supaya tetep ana ing sangsi sing teguh, asring ngrasakaké kanthi sedhih, serangan sengit saka mungsuh kabeneran iki. Mangkono wohé saka cara sing diterangaké. Lan mesthi waé, yèn salah digunakaké, bisa nuntun marang kaluputan sing mbebayani, kaya sing wis kelakon. Napa Epicurus ngilangi Gusti saka panguwasa donya? Amarga dhèwèké ngadili Gusti manut sipaté dhéwé, sing seneng nyenengi ketenangan lan ora aktif. Napa Origen tekan kesimpulan manawa sangsara langgeng ora cocog karo kabecikaning Gusti? Amarga dhèwèké ngadili Gusti miturut welas asih lan watak nglilani dhéwé. Mangkono uga, wong liya bisa lan pancèn nganggep Gusti mung minangka despot medeni lan ora pilih-pilih. Lan kepiye—yen ora—padha nggambaraké urip langgeng? Lan kepiye padha ngadili bab-bab sing ana gandhèngané karo malaikat, sarana panyelamatan, lan sapituruté? Saben uwong ngadili manut dhiri dhéwé, manut kawruh sing wis ana lan sipaté dhéwé. Lan, cetha, ing kabèh iki padha nyimpèkaké kabeneran lan ngowahi dadi goroh, amarga ora ngetutaké dalan sing bener kanggo ngerti bab-bab iki.

Bab cara kapindho, meh ora ana gunané kanggo mbahas. Iki kaya pangumbara imajinatif gagasan ing donya batin kita. Miturut cara iki, gagasan sepisanan mlebu ing kesadaran, saka kono menyang ati; banjur dijupuk dening imajinasi, lan pungkasane dening akal, sing mbangun konsep, panemu, lan inferensi saka kono. Cetha manawa gambaran iki pancen ora ana gandhèngané karo pengalaman, mung imajinasi, lan ora bisa dirasakaké kanthi sadar déning sapa waé. Nanging iki nuduhaké kanthi cetha yèn pikiran dhéwé ora ngerti carané mangertèni donya sing ora katon, wis kelangan cara sing sejati, lan ngarang-ngarang macem-macem; lan ing kahanan bingung iki, pikiran kasebut mlebu ing bab sing konyol lan ora masuk akal; awit yèn sawijining obyek ora katon kabèh, wong kudu nyedhak marang obyek kuwi, tinimbang muter-muter utawa njupuk manéka posisi dhéwé, nanging tetep ana ing jarak sing padha. Apa sing samar ing jeroning kita ora bisa dipahami; mula kepiye bisa dadi cetha ing jeroning kita? Memang, wong bisa ngusir sawetara pikiran saka dhiri liwat muter utawa gesekan gagasan iki; nanging isih ora cetha saka ngendi gagasan-gagasan mau bisa entuk kepastian lan daya meyakinkan. Yen gagasan-gagasan mau mung hipotetik, apa kabèh sing dikembangake saka gagasan-gagasan mau?

Mangkono, ing pikiran sing adoh saka Gusti Allah lan sih-rahmaté, kawruh babagan donya rohani—sing dijupuk saka pangembangan gagasan sing sifaté mung hipotetik, lan lumantar cara-cara sing salah lan ora bisa dipercaya—

iku spekulatif, dadi sumber kebingungan kanggo kabèh wong tanpa kecualian. 'Apa lan kepiye?'—iku pitakon sing mesthi ditakokake dening pikiran kaya ngono lan ora bakal bisa dirampungake dhewe;

Iki meh tansah salah, amarga ora asalé saka hakikat barang-barang mau dhéwé, nanging kabentuk adhedhasar barang-barang liya sing bertentangan;

Lan miturut sipaté dhéwé, iku mung bisa nyakup pérangan cilik saka kabèh – sing paling cetha, kaya anané Gusti Allah lan sipat-sipaté. Bab paugeran pangayoman ilahi, tatanan moral lan agama ing donya rohani, lan utamané misteri kaslametan umat manungsa, kabèh mau ora ana ing pikiran utawa muncul mung ing wangun sangkaan sing paling ngawur.

Kajaba iku, sanajan pikiran diparingi akses marang wahyu, sanadyan panemu sing ora masuk akal dibenerake lan sing kurang diisi, unsur praduga isih tetep ana, sanadyan sethithik. Mula saka iku, dhèwèké mung ngerti bab-bab iki minangka spekulasi belaka; lan nganti dhèwèké ngalami langsung ing praktik, dhèwèké ora ngerti kaya apa sejatine. Akibate, akèh banget kabeneran—kalebu kabeneran babagan kaslametan—dianggep ing pikiran minangka barang manca, dilebokaké saka njaba, nanging ora nyawiji karo hakikat pikirané dhéwé. Mula, sanadyan wis sinau kanthi tuntas, maknané isih kaco amarga sangsi lan bingung, amarga ragu-ragu, gampang goyah mung karo angin alus, kaya tangkai ing hembusan angin alus. Iki sing diomongaké St Macarius saka Mesir babagan kawruh kaya ngono:

"Aku nganggep wong-wong sing nyebarake piwulang rohani tanpa nate ngrasakake utawa ngalami iku kaya wong sing mlaku ing tengahing panas awan ing mangsa panas liwat tanah gersang lan tanpa banyu; sing, amarga kakehan ngelak sing nyengat, mbayangake ing pikirane ana mata air adhem karo banyu legi lan bening ing sacedhake, lan dheweke ngombe nganti wareg tanpa alangan; utawa kaya wong sing durung tau nyicipi madu, nanging nyoba nerangake marang wong liya kepiye rasa legi mau. Kuwi pancen wong-wong sing durung mangertèni lumantar pengalaman pribadhi lan panaliten dhéwé apa sing ana gandhèngané karo kasampurnan, kasucèan, lan pangendalian hawa napsu, nanging isih kepéngin mulang wong liya bab-bab iki. Amarga yèn Gusti maringi sanadyan sakedhik pangrasa bab apa sing diomongaké mau, mesthi waé padha bakal nyadari yèn kabeneran lan kasunyatan ora kaya sing padha critakaké, nanging béda adoh sanget" (Wacana bab Kebangkitan Pikiran, Bab 18).

Wong-wong sing nduwèni ing sajroning atiné kasugihan ilahi saka Roh, nalika maringi piwulang rohani marang sapa waé, padha nindakake kaya ngetokaké bandha dhéwé. Kosok baliné, wong-wong sing ora nduwèni kasugihan iki ing atiné—sing saka kono mili pikiran ilahi sing becik, misteri lan ukara-ukara luar biasa, sawise mung nyekel sawetara pecahan saka loro Prajanjian Kitab Suci, padha nggawa mau mung ing pucuk ilat; utawa, sawise dadi pamireng para wong rohani, padha bangga karo piwulang mau, nampilake kaya piwulang dhewe, njupuk dadi duweke dhewe apa sing sejatine dudu duweke" (A Word on Love, ch. 5).

"Malah wong-wong sing nglakoni kabecikan lan manut marang Sabda Gusti, nanging durung merdeka saka hawa napsu, padha kaya wong mlaku ing wengi nganggo padhangé lintang-lintang, yaiku paugeran Gusti; amarga durung rampung bébas saka pepeteng, mula ora bisa ndeleng kabèh kanthi cetha..." 'Padha pantes mbalèk marang iku (tembung nubuatan) *kaya obor sing sumunar ing panggonan peteng, nganti srengéngé sumunar lan lintang esuk munggah ing atiné*' (2 Petrus 1:19). Nanging akèh wong ora béda karo wong-wong sing mlaku ing pepeteng tanpa padhang babar pisan, lan sing ora migunakaké sanajan padhange sethithik sing dadi Sabda Gusti, sing bisa madhangi atiné, mula (meh) padha karo wong wuta. Wong-wong iki sing kabèh kacekel déning belunggu materi lan ikatan urip donya..." ('A Treatise on the Freedom of the Mind', Bab 27).

Mangkono kahanane pikiran utawa kawruh babagan donya gaib ing antarané wong-wong sing ora oleh sih! Babagan kepiyé kahanané katon marang wong-wong sing wis nampa Roh sih, bisa dinilai kanthi mbandhingaké: yaiku, kudu cetha, urip, adhedhasar pengalaman, mesthi lan bener, amarga iku asalé saka nyicipi langsung bab-bab sing gaib mau; kudu uga sampurna: ngerti Gusti Allah lan sipat-sipaté, paugeran sing ngatur donya, lan misteri penebusan—apamanèh sing pungkasan—amarga lumantar penebusan pikiran dikenalaké marang donya kuwi. Sekali maneh, aku nyaranake marang sing kasengsem supaya mirsani St Macarius. Delengen carane dheweke nerangake kawruh rohani iki. Sacara ringkes, pikirane bisa diringkes kaya ngene: Kejatuhan nutup mripat pikiran, lan manungsa kapendem ing pepeteng. Kurnia Roh Suci, kanthi nggawa wong lumantar panguripan anyar dadi komuni urip karo Gusti Yesus Kristus lan karo Gusti Allah, ngenalake wong mau marang donya rohani lan mbukak kabèh misteri Gusti Allah sing didhelikake, sing banjur dingertèni kanthi pengalaman, kanthi sejati lan sampurna.

Iki kutipan sing relevan:

'Nalika manungsa nglanggar dhawuhe Gusti Allah lan kapisahake saka swarga, dhèwèké dadi kaya-kaya kabèk karo loro ranté: kaping pisan, ranté paduli donya... kapindho, kanthi ranté sing ora katon; amarga nyawa diiket déning roh-roh piala kanthi ikatan pepeteng tartamtu, saéngga ora bisa tresna marang Gusti, ora bisa pracaya marang Panjenengané, lan ora bisa ndedonga manut karsa" (Treatise on the Holy Mind, Bab 29).

"Nalika Kristus, sih rahmat kang sepisanan lan wigati, paring peparing Roh marang para muridé kang ilahi, wiwit wektu kuwi daya ilahi, kang nglimputi kabèh wong pracaya lan manggon ing atiné, nyembuhaké hawa napsu dosa lan nylametaké saka pepeteng lan pati; nanging nganti wektu kuwi nyawa kuwi tatu, dadi tawanan lan kabungkus ing pepeteng dosa. Lan sanajan saiki, nyawa sing durung dianggep pantes kanggo komuni karo Gusti lan kanggo kakuwatan Roh Suci—sing bakal sacara aktif nglimputi nyawa mau kanthi kabèh kekuwatan lan kasampurnané—tetep ana ing pepeteng; dene kanggo wong-wong sing wis dituruni sih-rahmaté Rohé Gusti lan wis manggon ing jeroné pikiran, Gusti iku, kaya-kaya, nyawa: '*Sapa waé sing nyawiji karo Gusti,*' pangandikane Rasul, '*dadi siji roh karo Gusti*' (1 Kor. 6:17; *The Word on the Freedom of the Mind*, ch. 12).

'Kita kabèh, yaiku sing lair saka Roh lumantar pracaya sing sampurna, "*ndeleng kamulyaning Gusti Allah kanthi rai sing mbukak...* Nalika ana wong sing *mbalèk marang Gusti, selubungé dicopot...*" (2 Kor. 3:16–17). Kanthi iki Rasul kanthi cetha nuduhaké yèn selubung pepeteng nutupi nyawa, kang wiwit wektu pelanggaran Adam wis nduwé akses bébas marang manungsa; nanging saiki, lumantar pencerahan Roh, selubung iku diangkat saka para pracaya lan nyawa sing pancèn pantes. Mulané Gusti Allah kersa supaya para wong pracaya sejati bisa nggayuh pangajèng-ajèng kasucèn iki" (A Treatise on the Freedom of the Mind, ch. 22).

Nalika manungsa wis dibersihaké lumantar pangresikaning manungsa jero lan pikiran, sih rahmat mbusak selubungé Setan—sing dipasangaké marang manungsa sawisé Kejatuhan—lan ngresiki nyawa saka kabèh rereged lan pikiran sing ora resik, kanthi kepéngin supaya, sawisé bali marang kodhaté dhéwé, nyawa bisa nyawang kamulyané cahya sejati nganggo mripat sing mbukak lan cetha. Wong-wong kaya ngono wiwit saiki kapincut sanajan ing urip iki lan nyumurupi kaendahan lan kaajaiban akhirat. Kaya mata jasmani sing ora cilaka lan waras kanthi bebas nyawang padhange srengenge, mangkono uga wong-wong mau, lumantar pikiran sing padhang lan resik, nyawang padhange Gusti sing tanpa cacad ing endi-endi" (Treatise on the Revival of the Mind, Bab 13).

"Kaya déné mokal ndeleng, ngomong, ngrungokaké utawa mlaku tanpa mripat, ilat, kuping lan sikil, mangkono uga mokal, tanpa Gusti lan pakaryan sing diparingaké, melu misteri ilahi, mangertèni kawicaksanan ilahi, utawa sugih ing roh. Amarga para filsuf Yunani nyawisake awake dhewe kanggo ilmu lan melu kanthi semangat ing debat dialektika, nanging para abdi Gusti, sanajan ora ngerti babagan ilmu, disempurnakake dening kawruh ilahi lan sih-rahmaté Gusti" (Treatise on the Revival of the Mind, ch. 15).

"Sanyata pinaringan berkah lan bagya ing gesang donya iki lan ing kabungahan gaib yaiku wong-wong sing, lumantar katresnan kang murub marang gesang sing luhur, wis nggayuh kawruh kang nyata lan bisa dirasakake babagan misteri swarga saka Roh lan manggon ing swarga! Padha ngluwihi kabèh manungsa, lan iki pratandha sing cetha: sapa ta saka wong kuwasa, utawa wong wicaksana, utawa wong pinter sing mlaku ing bumi iki sing tau munggah menyang swarga, nindakake pakaryan rohani ing kana, lan nyumurupi kaendahané Roh? Sajeroning wektu kuwi, katoné kaya wong ngemis—sing mlarat banget lan direndhahaké, malah ora dikenal déning tanggané—nalika sujud ing ngarsané Gusti, munggah menyang swarga kanthi pituduhé Roh lan, kanthi pracaya sing teguh ing atiné, ngrasakaké kabungahan saka kaajaiban ing kana, tumindak ing kana, lan manggon ing kana; kaya sing diandharaké Rasul Ilahi: '*kewarganegaraan kita ana ing swarga*' (Fil. 3:20); lan maneh: '*apa sing ora ana mripat sing wis weruh, ora ana kuping sing wis krungu, lan ora ana sing mlebu ing ati manungsa—apa sing wis disiapake Gusti Allah kanggo wong-wong sing tresna marang Panjenengané*' (1 Kor. 2:9), lan banjur nambah: '*Nanging Gusti Allah wis mbukak iku marang kita... liwat Rohé*' (1 Kor. 2:10)" (Bab Katresnan, bab 17).

'Sapa sing duwé sih-rahmat kang mancar ing atiné lan tuwuh bareng karo atiné... wis ngerti lumantar pengalaman babagan kasugihan sing béda, pakurmatan sing béda, lan kamulyan sing béda, lan nyawani atiné nganggo kabungahan kang langgeng, lan ngrasakaké lan ngrasakaké saktenané lumantar pangemburan karo Roh' (Bab Katresnan, b. 22).

"Kaya ana bedane antarane panggembala sing wicaksana lan kéwan bisu, mangkono uga wong kaya ngono béda karo wong liya ing pamanggih, kawruh, lan nalar; amarga dhèwèké nduwèni roh liya lan pikiran

liya, pamanggih liya lan kabijaksanaan liya saka donya iki" (Tembung bab Katresnan, bab 23; wahyu-wahyu rahmat sing maneka warna – ibid., ch. 6).

"Rasul Ilahi Paulus wis nampilake kanthi tepat lan cetha manawa jiwa sing pracaya ngerti misteri Kristus sing sampurna kanthi pengalaman lumantar pakaryan Gusti Allah, yaiku padhangé pepadhang ing swarga ing wahyu lan kakuwatan Roh, supaya ora ana sing mikir manawa pencerahan saka Roh mung kelakon lumantar kawruh akal, lan, amarga ora ngerti lan kecerobohan, supaya ora nganti nyasar saka misteri kasampurnan sih-rahmat" (A Treatise on the Freedom of the Mind, ch. 21).

"Padhangé Roh iki ora mung pencerahan pikiran lan pencerahan kang kebak sih, kaya sing wis kasebut ing ndhuwur, nanging iku padhang kang ajeg lan ora kendhat saka cahya hakiki ing sajroning jiwa" (Bab Kabebasan Pikiran, Bab 22).

Lan pepadhang sing sumunar marang Paulus sing pinaringan berkah ing dalan, lumantar pepadhang iku dhèwèké digawa nganti swarga katelu lan dadi pamireng misteri kang ora bisa diucapké, ora mung pencerahan pikiran lan akal, nanging padhang hakiki saka kuwasa Roh Suci ing jiwa, kang padhang nggumunake nganti ndhelikake mripat jasmanine, kang ora kuwat nahan, lan lumantar padhang iku kabèh kawruh kawahyakake lan Gusti Allah sejatine katon marang jiwa kang pantes lan tresna marang Panjenengané" (Bab Kabebasaning Jiwa, bab 23).

"Saben jiwa sing, lumantar upaya lan imané dhéwé, kanthi karya lan kapastian sih-rahmat, dianggep pantes kanggo dianggo sakabèhé ing Kristus lan nyawiji karo pepadhang ing swarga saka gambar kang langgeng, saiki wis melu ing pangawikan sejati babagan misteri-misteri swarga" (Bab Kabebasan Pikiran, bab 24).

"Kaya ing wiwitan... paukuman pati amarga dosa... kabuka ing jiwa amarga kasunyatan yèn daya-daya intelektual, sawisé kapuculaké saka kabungahan swarga lan rohani, padha mati ing jerone lan dadi kaya mati; saiki Gusti Allah, sawisé rukun manèh karo manungsa lumantar salib lan pati Sang Juruwilujeng, paring marang jiwa sing saestu pracaya, nalika isih ana ing badan, manèh maringi kasempatan kanggo nikmati pepadhang ing swarga lan sakramèn, lan manèh madhang ing daya-daya akal nganggo pepadhang rahmat sing ilahi" (Bab Kabebasaning Pikir, bab 26).

"Nalika kowe krungu bab pangemburan antarané Calon Bojo lan Calon Bojo Putri, bab kôr penyanyi, utawa bab pesta, aja mbayangake apa-apa sing materiil utawa donya. Iki mung digunakake minangka tuladha amarga pangapura, amarga bab-bab kuwi ora bisa diucapake, rohani, lan ngluwahi jangkauan mripat daging, nanging mung bisa dipahami dening jiwa sing suci lan setya. Komuni Roh Suci, harta karun swarga, paduan suara para penyanyi lan perayaan para malaikat suci mung bisa dipahami dening wong sing wis ngalami langsung; wong sing durung ngalami ora bakal bisa mbayangake. Mula, rungokna iki kanthi ngajeni nganti kowe uga dianggep pantes, lumantar imanmu, kanggo nampa berkah kaya ngono. Lan banjur, kanthi mripat atimu, kowe bakal weruh dhéwé apa waé berkah sing bisa dinikmati jiwa-jiwa Kristen sanajan ing kéné!" (Wacana babagan Katresnan, Bab 13). St. Isaac si Suriah nulis kanthi rinci babagan prakara iki ing Wacana kaping 55.

Kabeh sing diomongake St Macarius Agung iku mung penjelasan sing paling rinci, utawa pembelaan liwat pangalamane dhewe, saka apa sing diomongake Sabda Gusti babagan pikiran wong sing, kanggo urip suci, wis dadi wadah sih rahmat. Panjenengané nampa "*pangurapan sing mulang kowé kabèh bab*" (1 Yohanes 2:27), "*wahyu kamulyané Gusti Allah marang pikiranmu*" (2 Kor. 4:6), '*penerangan*' (1 Yoh. 2:9–10), '*kabijaksanaan lan wahyu*' babagan bab-bab rohani (Ef. 1:17), '*pangerten rohani*' (Kol. 1:9–10), lan '*pamanggih Kristus*' (1 Kor. 2:16).

Kosok baline, ing wong sing diperbudhakake dening napsune, Sabda Gusti ndeleng pikiran sing mendhung (Eph. 5:11–18), '*peteng*' (Eph. 5:8–10), lan ora ngerti marang Gusti lan Kristus (Eph. 2:12; Kisah Para Rasul 3:13); kawicaksanan sejati didhelikake saka wong-wong mau (2 Kor. 4:4), lan padha '*ora bisa mangertèni*' (1 Kor. 2:14).

Saka iki cetha manawa pikiran, ing wujud sejati lan ing kabèh kaendahane, mung ana ing rohé wong Kristen sejati. Kanggo wong-wong sing kesangkut ing dosa utawa ora nggatekake kasucian atiné, nanging nampa Sabda Gusti, kawruh teoretis bisa cedhak karo pangerten pikiran sejati; nanging kawruh iki ora manggon ing pikirane, nanging dumunung ing ndhuwure, kaya bledug sing siap kabuwang kapan wae; tegesé, kawruh iki durung nyawiji karo jati diriné, mulané sipat spekulatif sing ana ing jerone durung sirna, lan asring dadi sasaran serangan sangsi—kadhangkala banget jero—apamanèh babagan misteri penebusan lan syarat-syarat kanggo nyawiji karo iku... Nanging sapa waé sing wis nyucèkaké dhiri lan wis nyawiji karo kabeneran,

ora wedi marang serangan kaya ngono (deleng Blessed Jerome saka Yunani, *Christian Readings*, 1821). Bab pikiran sing ora kenal karo Kitab Suci Ilahi, mesthi wae ditondoi karo kurangé kawruh babagan prakara rohani, ora akurat, lan sing paling utama – saka sangkaan... Lan iki malah nalika pikiran mau dipimpin kanthi becik, yaiku nalika wong, tanpa nyerah marang napsu ala, kanthi semangat ngrembug prakara-prakara kaya ngono lan tulus kepengin mangerteni. Nanging yèn ing wektu sing padha dhèwèké ora merhatosaké kabeneran-kabeneran sing paling wigati, ora ngupaya nerangaké utawa mangertèni kuwi, lan kapepéng kuwi déning napsu-napsuné, mula bisa diomongaké yèn dhèwèké ora nduwé pangerten akal apa-apa, sanajan dhèwèké mbayangaké yèn nduwé. Sawetara pikiran sing cepet-cepet dicekel, dieling-eling, utawa ditampa saka wong liya—iku waé sing diduwèni sawatara wong. Bab mayoritas, padha ditandhani dening kabodhoan, sangsi, lan praduga. Kanggo wong kaya ngono, ana karuwetan sejati ing papan paling suci ing roh kita, pepeteng lan peteng kandel sing ora bisa tembus.

Iki sawetara pamanggih babagan pikiran! Sapa waé kudu ngukuhaké ing jeroné dhéwé yèn sing dipertaruhkan ing kéné yaiku kawruh babagan donya gaib lan prakara rohani. Kawruh babagan donya sing katon lan prakara indria iku prakara sing béda banget. Ing kéné, kaprigelan sing béda-béda makarya, migunakaké cara sing béda-béda. Keduanyane ora kena kacampur. Iki nyebabake kejahatan gedhe... Sing katon ora angel dikenali. Sawetara wong, sawise sinau sethithik bab iki, kandha: 'Ya wis, aku ngerti!' – banjur mandheg ing kono, ora merhatosake apa sing penting. Liyane ngajeni dheweke banget lan nganggep dheweke guru ing kabeh bab, padahal dheweke mung ngomongake bab-bab sepele marang wong-wong mau, malah dheweke dhewe ora ngerti sing penting.

b) Kahanan pikiran

b) Kahanan akal

Kaprigelan sing diarahake marang pangawikan bab sing katon, sing kawangun, lan sing winates diarani akal. Nanging, dudu jenenge sing penting, nanging ciri khasé. Ciri-ciri kuwi sing dadi perhatian khusus. Akai iki, kayane, tetep nduwèni kakuwatané sakabehé—apa wong iku Kristen utawa ora Kristen, luhur utawa ala—apamanèh nalika diamati ing wong-wong sing terdidik sing nyawiji nyinaoni kanthi tuntas sawijining cabang kawruh. Kanthi nyampuraké akai karo intelek, padha maringi rega dhuwur marang awaké dhéwé, lan wong liya nganggep yèn padha iku wong pinter. Dheweke dhewe tansah wareg karo pangerten sing diduweni, dene wong liya bakal seneng yen bisa nggayuh tingkat sing wis digayuh mau; ora mung kuwi, nanging ana sawetara wong, nalika mbandhingake kawruh jembaré—sing biasané mungguh-mungguh lan diandharaké nganggo basa kang mbulet-mbulet—karo tembung prasaja para wali Allah, bisa waé padha mikir yèn sing kapindho kuwi kurang akèh yèn dibandhingake karo sing sepisanan. Mula saka iku, luwih perlu nerangake apa sing kuduné dadi akal lan apa sejatine akal kuwi ing manéka jinis wong.

Kita kudu netepake konsep apa sing dibutuhake saka akal, utawa apa sing kudune diangkat saka sumber daya dewe. Kegiatané langsung adhedhasar imajinasi lan memori, sing lumantar indra—apa déné lumantar pengamatan, maca, utawa krungu—nglumpukaké bahan kanggo akal, nyedhiyakaké informasi babagan kabèh sing katon lan ana ing njaba lan ing jeroné awak kita, kaya déné kabèh ana lan katon ing sesambungan ruang lan wektu. Kabèh bahan iki, utawa kabèh informasi sing diklumpukaké kanthi cara iki—sing isih durung diklasifikasèkaké—pangerten kudu ngowahi dadi konsep sing cetha lan mbangun kawruh saka kuwi lumantar mikir.

Cara kerja akal dumadi saka metode-metode sing digunakake kanggo nggayuh kawruh sing diduweni, yaiku: akal mbangun inferensi, mbentuk konsep, panghakiman, lan kesimpulan, utawa kanthi tembung liya, nggawe generalisasi, nemtokake lan ngembangake pamikiran. Nanging kita ora perlu ngrembug kanthi dawa babagan aspek (formal) iki. Sing luwih wigati yaiku isi saka kawruh rasional (aspek materiil saka akal). Iki kalebu aspek-aspek sing diadhepi akal nalika ngenali obyek, yaiku: sipat-sipat lan komposisi barang-barang, hubungan sebab-akibat—yaiku sebab lan akibat, sarana lan tujuan, materi lan wangun. Yèn pancèn ora bisa ora ana loro jinis, iku gumantung marang kasunyatan yèn kita mung nyekseni makhluk lan fenomena—apa sing ana lan apa sing kelakon. Ing kasus kapisan, ora ana liya sing bisa dingerteni kajaba sipat lan komposisi sawijining prakara; uga ing kasus kapindho, ora ana liya sing bisa dingerteni kajaba hubungan sebab-akibat: kenapa? kanggo apa? kepiye?

Ing loro-lorone, akal kudu adhedhasar pengamatan lan pengalaman, lan pirantine kudu generalisasi lan induksi. Tuladha bakal nerangake carane iki bisa digunakake. Contone, yen akal kepengin mangerteni manungsa adhedhasar ciri-cirine lan konstitusine. Kanggo iki, akal kudu ngamatake manungsa kanthi

teliti—tumindak-tumindaké lan kabeh sing kelakon ing jerone. Pengamatan-pengamatan iki bakal dadi bahan mentah; sawisé diklumpukaké, kuwi dadi dhasar kanggo generalisasi lan induksi. Mula, kanthi nggolongaké menyang klompok-klompok, akal nemokaké yèn ing manungsa ana gagasan, kepinginan, lan sensasi; nalika diteliti luwih jero saben ranah kegiatan iki, katon yèn kabèh mau klebu telung kategori: sensorik, emosional, lan spiritual. Ndeleng kabèh mau bali menyang asal-usulé, kudu disimpulake yèn ana telung kakuwatan lan telung pérangan ing sajroning manungsa. Titik wiwitané kanggo loro-loroné yaiku manungsa. Mula saka iku, manungsa ing susunane iku gabungan saka telung kakuwatan lan telung pérangan, sing saling nembus siji lan sijiné, lan padha nyawiji dadi siji manungsa tunggal sing ora bisa dipisahake. Ing wektu sing padha, lumantar abstraksi, dhèwèké bakal nggayuh pamanggih sing cetha bab hakikat saben kakuwatan lan saben pérangan, lan pungkasané, bab pribadi manungsa dhéwé, utawa bab sipat-sipat pokok saka saben pribadiné manungsa. Iki, kaya sing wis kasebut, yaiku kesadaran, kabebasan, lan gesang.

Saka tuladha iki, cetha manawa, babagan kawruh babagan makhluk, akal mesthi lumaku marang pangerten babagan komposisi lan sipaté: saka tumindak lumaku marang kekuwatan sing ngasilaké, lan saka kekuwatan marang sesambungan lan strukturé.

Pangerten babagan fenomena lan kedadéyan dibangun adhedhasar pangerten babagan sipat lan komposisi entitas lan mili saka kono. Pangerten sing akurat babagan entitas, kekuwatan, lan hukum sing ngatur kegiatane dadi titik wiwitan kanggo nerangake fenomena lan kedadéyan. Ing kéné dhasaré padha—pantauan lan pengalaman—nanging bahan sing diomongake béda lan aspek sing digatekaké uga béda. Ing kéné, akal kudu luwih waspada lan peka. Ngenali sabab, mbedakake tujuan, lan nimbang akibat iku sawijining upaya sing luwih abstrak, sing maringi ruang luwih amba kanggo kabebasan mikir, nanging amarga kuwi luwih rawan kesalahan lan kurang bisa dipercaya. Tugas akal yaiku nemtokake panyebab sawijining fenomena, cara lan ukum kang digunakake, kahanan sing ana gandhengane karo fenomena kuwi, tujuane lan akibaté, lan cara asal-usulé. Pakaryané akal rampung nalika bisa mangsuli pitakon kanthi mesthi lan marem: kepiye fenomena iki utawa iku bisa muncul saka sabab sing wis dingerteni, miturut ukum sing wis dingerteni, nganggo cara sing wis dingerteni, lan ing kahanan sing wis dingerteni? Penentuan kapisan iku persiapan kanggo mangsuli pitakon kapindho—tegesé, iku mung bahan; pitakon kapindho iku kawruh sejati. Saka iki bisa disimpulake yèn pangawikan babagan fenomena iku dumadi saka merenung asal-usulé kanthi kesadaran yèn lumakué prastawa iki pancèn ora bisa dihindari lan perlu, lan dudu lumakué prastawa liya, miturut sabab lan kahanan sing relevan. Mangkono, umpama, sapa waé sing nganalisa panaklukan Rusia ing sangisoré sangkèk Mongol bakal nyiapaké dhiri kanggo mangertèni kanthi pas nalika dhèwèké sinau sapa sing nyebabaké lan kepiyé, kanthi cara apa, kapan, apa sing nyumbang, lan apa akibaté; lan banjur bakal mangertèni kanthi pas nalika bisa nerangake kepiye iku muncul saka kahanan Rusia lan sipat-sipat bangsa Mongol, lan kepiye iku berkembang manut kahanan wektu kuwi, ing wujud sing saktene kelakon. Adhedhasar tugas-tugas penting iki, wong bisa nuntut saka akal—utawa saka wong sing ana gandhengane karo akal—sifat-sifat becik, utawa kabecikan, sing bisa diarani kabecikan akal: ketekunan—wong kudu kanthi tlti lan ketekunan sing ora kendho netepake kabeh kaya apa kahanane, apa liwat pengamatan dhewe utawa saka wong liya. Sapa waé sing neliti bagean sajarah apa waé ngerti carané lan sepira angelé. Ketelatenan. Ora kepéngin makarya utawa usaha setengah ati bisa ndadèkaké wong ngebut ngrampungaké tugas lan sabanjuré, , nalika isih nerusaké gawéan, nganti ana sing kliwat – mula muncul kesalahan gedhé ing generalisasi lan inferensi. Nalika miwiti, wong kudu kanthi sadar ngandhani dhiri dhéwé: Aku wis nindakake kabeh sing bisa lan kabeh sing perlu, lan aku narik kesimpulan adhedhasar sakabehe prakara. Panliten sing tlti. Kabeh kudu adhedhasar fakta; nanging jumlah utawa rinciane bisa ilang; bisa uga sing sepele katon luwih cetha, dene poin sing paling penting tetep didhelikake; akeh sing sepele, nanging siji bab iku penting banget. Kecerobohan utawa kesalahan ing pertimbangan bisa mbalikake alur akal dadi nyimpang. Mula saka iku, tansah perlu percaya marang wong liya, rembugan karo wong liya, manut marang pertimbangané nalika perlu, lan sacara umum, sak isa-isané, ngurangi kapastian apodiktik marang inferensi dhéwé lan kanthi andhap asor ngakoni yèn pandelengan dhéwé winates. Kaburukan sing nentang sipat-sipat becik iki, miturut pakaryan akal, yaiku kesombongan lan despotisme, kecerobohan, ketidakjujuran, lan kesia-siaan sing cethek.

Sawise nggawe pengamatan iki, kita ngalih menyang nemtokake kahanan akal ing wong-wong sing adoh saka Gusti Allah lan ing wong-wong sing nyandhak marang Panjenengané.

Ing golongan kapisan, iki meh tansah ditondoi dening kecenderungan sing nyimpang. Yen wong mriksa manungsa, bakal nemokake maneka warna sing tanpa wates ing bab iki. Nanging, miturut aspek sing kasebut ing ndhuwur, iku bisa diklasifikasikake miturut jinis-jinis kegiatan rasional utawa miturut kabecikané.

Sawetara wong matesi awake dhewe utamane marang cara-cara sing digunakake akal ing pangertosan bab-bab (ing kegiatan formal), lan padha nyoba mbangun kabèh saka konsep abstrak manawa dhewe miturut karsa, ngetutake tuladha para skolastik, utawa siap ngomong 'ya' utawa 'ora' kanthi semangat sing padha babagan bab sing padha, ngetutake tuladha para sofis sing cerewet. Skolastisisme lan sofistika ora bisa dihindari dening akal nalika kekurangan bahan nyata, amarga iku minangka daya aktif sing mbutuhake kegiatan; mula, nalika ora ana apa-apa sing bisa diarahkan kekuwatane, kekuwatan kuwi dibalekake marang awake dhewe lan, amarga mung wujud-wujud sing isih ana ing jerone, pindhah saka siji wujud menyang wujud liyane, kaya saka siji kamar menyang kamar liyane. Ing kéné, yèn wataké wong durung rusak, dhèwèké bakal dadi skolastik sing mlarat; yèn wis rusak, dhèwèké bakal dadi sofis sing kosong lan jahat. Liyane luwih condhong marang nggolèki kawruh dhéwé (marang kegiatan materi) lan nglumpukaké akèh informasi, luwih-luwih ing manéka warna bab. Biasané padha nduwèni memori sing nggumunaké, lan pikirane dadi gudang tanpa wates kang kebak kabèh jinis bab. Gawean kaya ngene perlu kanggo mangerteni bab-bab, nanging ora kena mandheg ing kana: ing saweneh teges, iki malah negasi akal. Ing kene, kayane, bahan durung dipriksa utawa disaring, nanging tetep kaya asline, lan mung dadi beban pikiran utawa digunakake tanpa pamilih. Kaprigelan pikiran lan nalar mandhiri dadi kecekik.

Klompok katelu ana ing tengah-tengah antarane loro-lorone lan ora condhong menyang siji utawa sijine. Iki umume wong sing nglanggar kabecikan akal; tegesé, padha ora gelem ngupaya utawa migunakaké pikirane, lan ora nduwé rasa tanggung jawab, mung cukup seneng bisa ngliwati urip sak apik-apiké; nanging, amarga sombong banget, padha kepéngin maringi putusan marang kabèh bab, tumindak tanpa wicaksana. Wong-wong iki wong sing gampang kesengsem, sombong, lan ngaku ngerti kabèh. Nanging, ing tengah-tengah iki ana wong-wong sing meh kabèh nyerah marang kelesuan, sing mung wareg krungu utawa ndeleng apa waé sing teka, déné dhèwèké dhéwé ora gelem ngangkat, kaya déné ngangkat sikil utawa 'tangan mental'.

Kekirangan sing diterangake kanthi cetha nuduhake kahanan akal sing ora sehat, uga kahanan patologis saka nyawa sakabehe sing dadi panggonane. Adhedhasar kuwi, kita bisa nyimpulake kanthi yakin yen akal wong-wong sing kesasar wis pindhah saka panggonane sing sejati, ora ngerti dalane, lan wis kelangan tata krama, selera, lan cara-cara sing pantes nalika nliti obyek kawruh. Yèn cacat kaya ngono kuwi dudu akibat saka gangguan fisik ing manungsa, nanging woh saka karusakan moralé, iku cetha saka sipaté dhéwé; lan pengalaman mbuktekaké yèn sapa waé sing tiba ing salah siji kecenderungan nyimpang sing wis diterangaké, dhèwèké ora bakal bisa mbusak utawa malah mikiraké nglakoni nganti ngowahi kabèh uripé; paling ora, iki biasane kedadéyan. Bab wong-wong sing nyuwun marang Gusti lan nampa kekuwatan panyembuhan, bisa diomongaké yèn kecenderungan-kecenderungan kuwi sing pisanan sirna. Wong-wong kuwi ora males manèh migunakaké akal, uga ora ngandelaké licik ing pamikirane, nanging ndelok prakara lan barang kaya kahanané sakténané. Mulane, pérangan saka perjuangan sabanjuré kalebu perjuangan karo akal dhéwé, utamané nglawan cara-cara salah saka akal sing wis kasebut mau. Luwih manèh, kepiye kabèh iki bisa teka marang wong? Liwat dosa kelalaian lan keteledoran marang awaké dhéwé lan kahanané. Akibate, sacara umum bisa diomongaké yèn sapa waé sing nyimpen kabiasaan kuwi tetep ana ing dosa lan durung dianggep pantes nampa sih rahmat, utawa wis kelangan. Nanging sapa sing bébas saka kabiasaan kuwi? Malah wong-wong sing nyawisaké uripé kanggo ngulik ilmu uga ora bébas saka kabiasaan kuwi, mung béda tingkaté. Ana pangecualian kanggo iki yaiku wong-wong sing nduwèni akal sing kuwat (fisikawan, matematikawan, sejarawan). Akeh saka wong-wong mau nduwèni kawruh sing tliti, nganti repot, lan alus, sanadyan katoné ana ing njaba wewengkon sih rahmat, loro-loroné ing cara mikir lan cara uripé. Wong-wong mau katon njaga posisi tengah sing sejati ing kegiatan intelektual—yaiku, ing antarané aspek formal lan materiil—lan, sak isa-isané, nglakoni kabecikan akal. Sawetara kasil sing katon ndadekake dheweke nyingkiri kabèh pitulungan saka ndhuwur lan nyurung dheweke pracaya yèn dheweke wis sampurna lan ora cilaka. Nanging kapercayan dhiri kaya ngono iku nyatakake yèn akalé ora séhat, amarga pikiran sing waras mesthi bisa nyumurupi lan ngakoni kanthi cetha kelemahan lan kerapuhané dhéwé. Yen kesombongan iki saiki wis umum ing meh kabèh pikiran sing waras, mula kabèh mau kudu dianggep cacat. Luwih saka kuwi, kita pancèn ora ngerti sakabehe jembaré karya ilmiahé; kita ora duwé wektu luang kanggo mriksa kanthi teliti karya-karya sing wis diterbitaké, yèn ora, mesthi kita bakal tansah nemokaké ing kono—kaya sing pancèn kita temokaké—ora sithik kaluputan sing padha karo wong liya, contoné: ngrekayasa konsep abstrak kanggo ngisi kekosongan bukti empiris lan mbela teorine, puas mung karo sawetara fakta, amarga, miturut panemuku, padha duwé kecenderungan ndeleng saben bab minangka cerminan pamikirane dhéwé nalika ngremehake pamikiran wong liya, ngunggahake awaké dhéwé tinimbang wong liya ing kelas sing padha, lan, sacara umum, padha ngupaya

nggrampungake pakaryané sakcepete, tanpa nggatekake apa kabeh sing dibutuhake kanggo kasampurnan lan akurasi ide-idené wis kacumponi utawa ora; tegesé, padha uga kadhangkala kecemplung ing sofistika lan skolastisisme, lan kadhangkala lali marang kabecikan akal.

Sawise ngendika kaya ngono, tanpa wedi marang pikiran-pikiran landhep iki, kita bisa negesake kesimpulan sadurunge manawa akal wong-wong sing ora adil, sing nyawiji marang dosa lan napsu, umume wis edan banget nganti sanadyan kabeh upaya saka wong sing paling pinter wis ditindakake, akal mau tetep ngakoni kelemahane dhewe lan ora duwe kekuwatan kanggo mbebasake awake dhewe saka kahanan kuwi. Wong bakal luwih yakin bab iki nalika nyoba mriksa konsep, pangadilan, lan pertimbangan lumrah kita, sanajan mung sajrone sedina – ing lingkungan panggonané. Ing kéné, sing sabanjuré meh universal

ing konsep-konsep kita: kabur, ora nyambung, kurang cetha, ora ngerti nilaine lan hierarkine, lan akibaté – bingung lan amburadul;

ing pangadilan: gegabah lan kesusu, kepekaan, gampang ganti pikiran, kurang evaluasi, kabodhoan, cerewet lan lawakan, kesiratan;

ing kesimpulan: pandangan cekak lan kurang pandangan adoh, tanpa dhasar utawa mung praduga, prasangka lan sofistiki.

Saliyane: ora pracaya, gampang pracaya, kepala batu, licik lan cerdik, lan utamane kosongé omongan lan pikiran, nuduhaké yèn akal umume ora ngleksanani haké lan tetep, kaya ana ing jebakan, ora aktif, utawa tumindak, nanging kanthi cara sing nyimpang. Ora ana siji waé sing nyimpang saka dalan sing bener lan ora melu ing rahmat panyelamatané Gusti Allah sing bébas saka iki.

Nanging ayo kita anggep yèn akal wong iku njaga posisi tengah sing sejati antarané loro ekstrim sing wis diterangaké mau, kanthi tliti nindakake tugase, lan kanthi sukses maju marang tujuan sing dikarepake – apa, sanadyan kabèh kuwi, bakal nggayuh kabèh sing dibutuhaké?

Kudu dicathet yèn akal éntuk sawatara kawruh kanthi dhéwé, déné kawruh liyané kudu dipikoleh bebarengan karo intelegi. Ana wujud kawruh sing kadhangkala bisa dipahami déning akal kanthi mandhiri, nanging sing déning pamikiran, kanthi mandhiri lan kapisah saka akal, ora bakal bisa dipahami. Kanggo weruh apa iku, ayo kita bayangaké yèn saben sing diciptakaké iku dadi obyek eksklusif pamikiran.

Saliyane sing nyata, ana uga ing saben prakara sawijining hakikat jero sing bisa dibayangake, dipahami, lan direnungake, sing dicap lan diungkapake liwat aspek nyata. Saben makhluk iku gabungan saka kekuwatan lan unsur-unsur, sing nyawiji kanthi harmoni miturut pola utawa gagasan sing wis dingerteni, sing kudu digambarke ing awake dhewe. Nanging gagasan iki ora ana ing barang mau minangka bagéan sing katon jejere bagéan liya, nanging iku sing ora katon, didhelikake ing sangisore sing katon, nyusup lan maringi urip marang barang mau – mula luwih bisa dibayangake lan direnung-renung tinimbang diraba. Nanging, iku ora mung samubarang sing dibayangake, nanging pancen sawijining pamikiran sing sejatine ana ing kono. Kaya déné ing sawijining lukisan, watesan sing katon, susunan bagéan, lan manéka rupa pose, werna lan gradasi werna diilhami déning sawijining pamikiran tartamtu sing dilantaraké lan nyawiji ing lukisan mau—sawijining pamikiran sing dadi hakikat lukisan mau, nanging ora dadi pérangan kapisah saka liyané; mangkono uga, ing saben bab ana pamikirané sing ndhelik, sari uripé; amarga donya, ing sakabèhé komposisiné lan ing pérangané sing paling cilik, iku sawijining karya seni sing kebak kawicaksanan tanpa wates saka Gusti. Pamikiran Gusti babagan donya lan pérangané (donya idéal), sing wiwit langgeng ana ing pikirané Gusti, nalika lumantar wektu utawa nalika kawujud déning kersané Gusti, diparingi sandhangan déning kekuwatan lan unsur-unsur, lumantar kuwi dadi ana; kaya saiki rencana rahasia pangayoman ilahi dilakokaké lumantar kombinasi manéka warna fenomena alam lan manungsa. Mangkono, ing donya kita tansah weruh sisih sing katon lan nyata; ing sangisore ana kekuwatan lan unsur-unsur; lan ing sangisore mau kita uga kudu nyumurupi pamanggih ilahi sing kasembunyi ing kana. Pamanggih iki minangka tujuan upaya kita; pangertené iku kawruh sejati, déné kabèh liyané mung informasi pambuka. Kaya wong sing mriksa lukisan sing nerangake warna-warni, ndhaptarake unsur-unsur, lan nerangake susunan lan gabungane, durung ngomong apa-apa bab lukisan kuwi, amarga durung nerangake intine—apa sing dikandhakake lukisan kuwi—mangkono uga, sapa wae sing nalika ngamatake makhluk, fenomena, lan kedadéyan ing donya, banjur ngerti kahanane kabeh, yaiku: ing bab-bab – komposisi kekuwatan lan unsur; ing kedadéyan – gabungan panyebab lan interaksi karo akibat – durung ngerti bab-bab utawa fenomena kasebut nganti nerangake apa pikiran ilahi sing kasembunyi ing loro-lorone, apa sing diungkapake, lan apa makna langgengé.

Indra kita maringi kabar babagan kahanan barang lan prastawa saktenane; pikiran mbedakake kekuwatan lan unsur sing kasembunyi ing balik penampilan lumantar generalisasi lan induksi; muncul pitakon: kepiye carane mbedakake pikiran sing diungkapake?

Wangsulane prasaja: kepiye gagasan seniman bisa dikenal? Lumantar kepekaan estetis – sawijining daya sing padha karo sing melu ing pangriptaan lukisan. Kahanan sing padha ditrapake marang samubarang sing diciptakake: hakikat jeroe, sing diparingi dening Pikirane Gusti, mung bisa dikenal lumantar daya sing sipate Ilahi. Kakuatan iki ing jeroning kita iku roh, lan ing jeroning roh ana akal. Mula, nalika nalar, lumantar pakaryané, wis tekan pungkasan—yaiku, panggumpukan kekuwatan lan unsur—lan wis netepaké kabèh sing nyata, iku kudu, kaya-kaya, nyekel akal lan kandha marang akal: ayo, delengen apa manèh sing ana ing kéné. Nanging cetha yèn akal iki kudu akal sing waras lan wicaksana, dudu akal sing wuta lan rusak, kaya déné mung peka sing waras sing bisa nyekel gagasan-gagasan ing balik karya seni. Pikiran sing waras lan wicaksana, kaya sing wis kita deleng, mung diduweni dening wong-wong sing wis mbalik saka dosa marang Gusti Allah lan wis nampa sih; dene ing wong-wong sing nindakake dosa lan ora nduweni sih, pikiran kuwi malah nyimpang lan adoh saka kabeneran. Mula saka iku, kawruh babagan aspek-aspek sing didhelikake saka samubarang mung bisa digayuh dening sing kapisan, dene sing kapindho tetep ora bisa nggayuh.

Yèn kepinginan kanggo mbukak sisih sing didhelikaké saka samubarang pancèn wis ana ing roh kita, iku disekseni déning saben pamikir. Fisikawan ngupaya mbukak makna saka makhluk, gaya, lan unsur-unsur; sejarawan, nemtokake pentinge kedadayan; psikolog, makna saben kemampuan lan manungsa dhéwé. Cetha, ora ana sing wareg mung karo kawruh babagan sisih nyata waé, nanging saben wong kepingin nembus luwih jero ing ngisoré. Iki biasané diarani filsafat, utawa aspek ideal saka kawruh. Sanadyan upaya kaya ngono iku pancen alamiah, lan universal, lan kaya ora bisa ditolak, iku ora luput saka siji syarat pokok: nduwèni pikiran sing ora mung dikembangaké déning wahyu, nanging uga diterangaké déning sih.

Tanpa iki, konstruksi-konstruksine mung bakal dadi fantasi; buktine ana ing sajarah filsafat sakabehe; amarga nalika pikiran wis nyimpang, lan bagean paling cilik saka kabeneran sing isih ana ing jerone, saka segi kekuwatan keyakinan, ora luwih saka dugaan, mula kabèh sing luwih lanjut digawé dening pikiran adhedhasar apa sing ana ing jerone mesthi nduwé siji sipat: ora bener lan imajinatif. Akibat sing ora bisa dihindari saka kahanan iki yaiku kasunyatan dhéwé dadi bengkok, lan akal kadhangkala ngidini dhéwé netepake minangka hukum, kekuwatan, lan unsur apa sing sejatine ora ana (geolog kontemporer). Kahanan dadi mendhung, banjur pepeteng sing nyata nyerbu ing saindenging jagad kawruh.

Kahanan béda banget karo wong sing suci ing urip lan padhang saka ndhuwur. Dhèwèké ora bakal meneng bab kasunyatan sing didhelikaké nalika ngrasakaké, nanging dhèwèké ora bakal nyebut minangka pangrêmbag kasunyatan apa sing sejatiné dudu. Ilmu kang Maha Ngawruhi ora ana ing jangkauane, nanging ditegesake manawa yen kawruh babagan aspek-aspek sing didhelikake saka samubarang lan fenomena bisa diakses dening sawijining wong, iku mung bisa diakses dening wong sing pinaringan karunia; amarga alam iku sejatine alamé Pikirane Ilahi, ing ngendi dumunung bandha kawicaksanané Gusti Sang Raja. Aja nganti ana sing ngarep-arep nyusup menyang kana kanthi kekerasan utawa kanthi kekarepané dhéwé. Filsafat sejati iku kawicaksanan sing diparingi Gusti.

Sawise dadi siji karo pikirané Gusti, pikirané wong sing nyawiji marang Gusti bisa dipimpin déning Panjenengané menyang misteriing dumadi lan fenomena, awit ing antaraning wahyu-wahyu sing diparingake St Macarius Agung marang roh sing padhang dening sih-rahmaté Gusti, kenapa ora bisa mangertèni misteri pangriptaan lan pangayoman, nalika dhèwèké pancèn duwé kawruh babagan misteri penebusan, sing paling ndhelik lan paling misterius saka kabèh? Ora tanpa alesan, ing St Isaac si Suriah, intelek spiritual iki diarani persepsi misteri, persepsi sing didhelikake, lan kontemplasi spiritual paling dhuwur (delengen tembungé babagan telung tingkat intelek). St Maximus si Pengakuan mulang: Kaya déné dhasar jari-jari, sing nglebar ing garis lurus saka siji pusat, katon ing tengahé pancèn ora bisa dipérang, mangkono uga kawruh babagan anané sing nyawiji karo Gusti Allah bakal prasaja lan nyawiji tumrap kabèh arketipe saka samubarang sing wis diciptakaké sing ana ing sajroné Panjenengané ('Christian Readings', , 1835, jilid 1). Kanggo iki kita uga bisa nambahake kesaksian Salomo manawa Gusti Allah paring dhèwèké "*pangerten sing ora ana entèké bab apa sing ana*" lan mulané dhèwèké "*wis mangertèni kabèh bab, loro sing didhelikaké lan sing katon...*" (Wisdom 7:17, 7:21).

Yen ana sing saiki kepingin ngupaya gagasan sejati, utawa kawruh ideal babagan samubarang lan filsafat, padha ngupaya mau sepisanan ing Sabda Gusti, banjur ing tulisan Para Bapa Suci, lan sabanjure ing buku-buku liturgi kita. Contone, nalika diandharake manawa Gusti rawuh ngasta panguwasa ing sakabehing

samubarang, manawa wong Kristen sejati iku raja lan imam, manawa rawuhe Roh Suci ing wangun lidah iku wiwitan lan dhasar saka persatuan kabèh bangsa sing pisah amarga bingungé basa ing Menara Babel, manawa gesang kita iku sawijining pangumbaraan, sedekah iku cicipan saka bandha ing swarga, lan sapiturute, – kabèh iki makili gagasan sejati bab pangrêmbêng utawa rasa kang samar.

Kajaba iku, sing pinunjul yaiku wong-wong sing padhang dening sih-rahmat asring merenung makna samubarang tanpa pitulungan akal; tegesé, akalé durung mangertèni tatanan sejati samubarang, utawa mung mangertèni sawatara, déné dhèwèké wis merenung maknané; dene, kosok baline, wong sing akèh kawruh nanging lali marang Gusti nggambaraké kasunyatan kanthi rinci banget lan katon ngrembaka saben sisih nganti rincian paling cilik, nanging gagal ndeleng utawa nyatakaké makna jero ing jerone. Yen saiki kita nimbang loro-lorone miturut ajiné sing sejati, cetha menawa sing kapisan kudu luwih unggul tanpa tandhingan tinimbang sing kapindho, amarga sing kapindho ora nduwé apa sing bisa dibuwang—yaiku sing mung dadi sarana lan sapa waé gampang nggantèkaké; déné sing kapisan ora nduwé sing pokok, sing dhasar, sing dhèwèké dhéwé ora bisa nggantèkaké. Mula, nalika ketemu, umpama, sawatara pratelan ing tulisan para Bapa Gereja sing bertentangan karo kawruh empiris saiki, ora pantes langsung ngremehake mau mung amarga dibandhingake karo fisikawan sing kawruh dhuwur. Ing jamané, kaya ngono carané hakikat sejati saka samubarang dingertèni; ing jaman kita, iku dianggep kaya ngono – ing tembe mburi, mbok menawa bakal digambaraké béda; nanging makna sejati, kaya sing dituduhaké déning sing kapisan, bakal tetep padha salawas-lawase. Nalika maca, umpama, wacana Basil Agung babagan Pangriptaan, kita nemokake loro utawa telu pratelan sing dibantah déning fisikawan modhèren; nanging dhèwèké meh tansah mbukak misteri paling ajiné babagan samubarang, sing ora ana cabang fisika sing bisa nyedhiyakake. Mula saka iku, ora perlu diterangake maneh yèn kawruh sing paling sampurna kagungané wong sing nggabungaké pencerahan akal sing kebak sih-rahmat karo akal sing wicaksana. Nanging, yèn dipisah-pisah, sing kapisan luwih unggul lan luwih ajiné tinimbang sing kapindho.

Kanyatané, kasampurnan kawruh ing roh sing diparingi sih rahmat iku asil saka akal budi tinimbang saka intelek, utawa luwih tepaté, asil saka intelek sing dilengkapi akal budi. Apa sing kelakon ing sajroning akal iku dhéwé? Ngilangi cacaté—ora mung sing disengaja, nanging uga sing asring ora disengaja—lan mbalèkaké marang kasehatan. Nalika sih rawuh, ora nggawa akèh informasi, nanging mulang wong supaya tansah merhatiin lan, kaya-kaya, meksa wong mau kanggo mriksa samubarang kanthi tliti; ora nerangake paugeran pamikiran marang dheweke, nanging nandurake katresnan marang kabeneran, sing ora ngidini dheweke nyimpang saka dalan sing bener utawa gumantung banget marang abstraksi; mula, iku nempatake dheweke ing tengah sing sejati lan ngukuhake dheweke ing kana, sawijining bab sing ora bakal bisa digayuh dheweke dhewe. Mula, sanajan wong sing durung nyawisake awake dhewe kanggo ilmu pengetahuan asring dadi wicaksana lan adhem polah, lan lumantar pengalaman urip sing dawa pungkasané entuk kawicaksanaan sejati—cukup ora mung kanggo awake dhewe. Nanging ing wong sing ngudi kawruh, ana cara pitakon tartamtu sing ngrembaka, intuisi khusus kanggo nemokake kabeneran lan dalan sing sejati menyang kana; lan iki, kanthi pitulungan saka kabecikan akal—sing saiki, bebarengan karo liyane, bali menyang ati, kaya ta: liwat gawe lan kemampuan kanggo gawe, kesadaran, kebijaksanaan, kapercayan sing andhap asor, lan utamane liwat berkahing Gusti – sing maringi upaya intelektualé sipat-sipat istimewa: kasil, awet, lan wohé. Keteguhan ing kagiatan intelektual iki katon marang sapa waé, loro ing tumindak sapopoé lan ing sesambungané: ing konsep-konsepé, sing ditondoi ora mung kanthi kajelasan, ketepatan, lan kapisahan, nanging uga kanthi jeroné raos; ing kesenengane, kang ditondoi kasetyan, kaati-ati, katangkepan lan pangrêncénan; ing renungane, kang ditondoi keteguhan, pandelengan adoh, kesatuan lan koherensi. Yen digandhengake, sipat-sipat iki maringi dheweke gelar wong sing waras pikiran utawa wong sing nduwé pertimbangan sing becik.

Isih ana loro pangamatan sing kudu ditambahake: siji bab pengaruh karsa sing rusak marang akal, lan sijiné bab apa sing kelakon nalika akal ngungguli intelek.

Nalika akal wong sing nyasar, sawise kelangan panyengkuyung, goyang-goyang mrana-mrene, karsa alon-alon nyuntikake kerusakan marang akal mau. Ing kene unsur-unsur donya sing diomongake dening Rasul muncul: pamanggih daging, kawicaksanaan setan – tegesé, kapercayan-kapercayan béda kabentuk kanggo nyocokaké kersaning ati sing wis rusak, kayata, contoné, yèn urip ora bakal pungkasan ing wektu sing cedhak lan ora ana pungkasané sing katon; yèn ora ana apa-apa kejaba k , lan urip; yèn kamulyan lan kabagyan ana ing donya; yèn wong kudu njaga jeneng lan pakurmatané kanthi cara apa waé; wong kudu duwe sekutu sing kuwat sing bisa diajak nalika butuh; wong kudu ngerti carane njupuk kauntungan saka kahanan, lan sapiturute.

Kabeh iki disimpen ing pikiran tanpa ditliti, mula dadi prasangka; pangrasan-pangrasan kuwi arang banget diungkapake nganggo tembung, nanging disimpen jero ing ati lan mung dingertèni déning wong kuwi dhéwé, muncul ing kesadarané ing wangun pikiran rahasia nalika wayahe bébas saka kuwatir, lan, sing luwih penting, dadi daya pendorong sing ndhelik sing nyurung tumindaké.

Nanging sanajan akal tetep utuh tanpa gangguan saka karsa, isih kudu diarepake yèn dominasi karsa marang intelek bakal nyebabake karusakan gedhé marang kabeneran sing luwih luhur. Karusakan iki malah luwih wigati—lan, kaya-kaya, luwih ora bisa dihindari—nalika karsa ngetokake pangaribawa sing ngrusak marang akal.

Wis dingerteni manawa obyek utama akal yaiku apa sing ana lan kedadeyan ing jero lan njaba awake dhewe, kanthi sing kapindho luwih wigati; dhasar kegiyatané yaiku pengalaman: diwiwiti saka kéné, ora sadurungé. Mula, ciri utama saka kawruh rasional yaiku sipaté sing empiris. Akai diwiwiti saka pengalaman, sing banjur diowahi miturut cara-cara sing wis ana ing jerone akai kuwi. Ing wong-wong sing manggon ing tingkat akai lan tumindak utamane nganggo akai, ana kecenderungan sing alon-alon mbentuk, sing banjur dadi aturan tetep lan watak intelektual—yaiku mung ngakoni bener apa sing bisa dipastèkaké déning panca indra lan dipercaya lumantar akai. Ing proses iki, donya spiritual ora bisa dihindari lan alon-alon dadi peteng, lan kawruh babagan iku kelangan wigatine. Kawruh kaya ngono, kaya sing wis kita deleng, bisa uga diduweni wong sing diserahake marang karsa dewe, dene akal nampilake kabeh kanthi cetha lan nyata lan ngembangake kabutuhan marang kasunyatan sing bisa dirasakake. Iki mesthi bakal nimbulaké rasa ragu marang donya rohani lan bab-bab rohani. Mula saka iku, para ilmuwan rasional biasané digambaraké minangka skeptis sing goyang atiné babagan sing ora katon lan bab rohani. Tambahna maneh ati sing ala niat, digerakké déning napsu, sing nduwé alesan kuwat kanggo kepéngin yèn ora ana donya liya lan ora ana pranatan utawa pangarep-arep liya kejaba sing katon – mula wong iku ora bisa nyingkiri ragu-ragu utawa malah ora percaya sakabèhé.

Kasunyatan manawa akal, lumantar kegiyatané, mbentuk prinsip-prinsip umum sing tansah bisa ditrapaké ing saben kahanan, nglairaké kapercayan sing kuwat marang pangertené dhéwé, kecenderungan kanggo mangertèni lan ngunggulaké pangertené dhéwé tinimbang kabèh. Akibate, dhèwèké gagal maringi wahyu pangajèn sing pantes; lan yèn dhèwèké nampa, dhèwèké meksa nerjemahaké mung manut pamanggihé dhéwé, utawa malah mung ngakoni bener apa sing cetha dingerteni. Penyakit iki diarani rasionalisme, sing ana ing atiné meh kabèh sarjana, sanadyan ora katon ing tembung-tembungé.

Kecenderungan intelektual mbebayani liyane dipaékake marang jiwa déning akal kanggo kapentingan subyek-subyek sing dadi fokus pakaryané.

Ing njaba awake dhéwé, ing ngendi kita urip luwih miturut indra, kabèh iku materi; kabèh dumadi saka unsur-unsur, lan kabèh owah-owahan lan fenomena ora liya kajaba akibat saka tumindak lan réaksi, pasulayan lan harmoni antarané unsur-unsur. Sapa waé sing tansah nyibukaké dhéwé mung karo iki bakal percaya, lan pungkasane nancep ing keyakinan, yèn ora ana apa-apa kajaba materi. Kahanan pikiran sing cilaka iki, utawa penyakit pikiran sing dikenal minangka materialisme, asring banget nyerang wong-wong sing nyinaoni kimia lan kedokteran. Iki tansah digandhengake, minangka akibat sing nggegirisi, karo panyingkiran marang keabadian jiwa, marang Gusti Allah, lan marang ukum moralé Gusti Allah.

Saliyane, mekanisme sing katon ing alam sing bisa dideleng nggawa gagasan manawa kabeh nggawa cap kabutuhan sing ora bisa dihindari, sing ora ana tangan sing cukup kuwat kanggo nyegah. Kabeh tundhuk marang iku, dene iku dhewe ora tundhuk marang sapa wae. Iki yaiku fatalism, sing malah para Stoik sing wicaksana ora bisa uwal.

Kaalamian sing katon ing endi-endi—yaiku kasunyatan manawa saben prakara nggayuh tujuane kanthi kekuwatané dhéwé, lan saben asil sing metu saka iku iku woh saka kegiyatané dhéwé—nuntun marang kesimpulan manawa ora ana kekuwatan luhur saka njaba, malah ora kalebu kekuwatané Gusti Allah, sing mlebu ing donya iki kanggo nulungi lan nyokong wong-wong sing manggon ing kono. Mula saka iku, ora ana mujijat, uga ora ana sih rahmat. Manungsa bisa mlaku dhewe lan bakal tekan ing panggonan sing wis ditakdirake. Iki diarani naturalisme.

Akai nyebabake akèh penyimpangan sing paling mbebayani nalika diparingi wewenang sing kakehan—luwih saka sing pantes. Anané kabèh mau kabukten liwat pengalaman. Ing kéné mung diterangaké carané kabèh mau muncul kanthi alamiah ing wong sing pikirane durung padhang amarga kawruh spiritual, saéngga kawruh kuwi tetep mung dadi hipotesis, ora malih dadi bab sing nyata liwat pengalaman spiritual. Lan sapa waé bisa nambahaké manawa yèn kuwi kabèh tuwuh kanthi alamiah ing wong sing ora mlaku ing dalan sing bener, mula kudu dianggep ana ing saben wong kaya ngono—yèn ora kabèh, paling ora sawatara;

yen ora wis ngrembaka kanthi sampurna, paling ora isih ing tahap wiwitan. Lan pancèn, arang ana sing ora kagoda déning kuwi; arang ana sing kadhangkala ora nemokaké kuwi narik kawigatèn; lan arang ana, paling ora kanthi cara dhéwé, sing ora tau mikir: 'Mbok menawa pancèn kaya ngono.'

Piyé padhange sumunar ing atiné sawisé pepeteng kaya ngono, nalika wong mau mbalèk marang Gusti lan nampa sih-rahmat! Lan sepisanan, kabèh dorongan sing muncul saka kersané sing rusak langsung sirna, kaya pepeteng ing kamar sing wis disucèkaké utawa kekuwatan najis saka panggonan sing wis disucèkaké. Keyakinan sing mungsuh kuwi mancar ing ati, ing sajroning proses tobat wong sing taubat. Nalika kekotoran diusir saka ati, kabèh akibaté musna bebarengan. Dhèwèké ngrasa yèn urip iku cendhak lan kudu buru-buru nindakake kabecikan, yèn ora kena pait ati, yèn kudu ngarep-arep kabèh saka Gusti lan ora saka dhèwèké dhéwé, yèn ora kena merhatiin panemune wong liya, lan sapituruté. Kapindho, akibat mbebayani saka dominasi akal bisa uga dicegah sakabehe, yen tobat nyegah pangrembakané, utawa dibenerake pas wektu kuwi, lan akal malih dadi kekuwatan sing ngladeni, tundhuk marang intelek. Amarga kecenderungan pikiran sing ala muncul utamane saka kasunyatan persepsi akal lan sifat spekulatif gagasan intelek, nalika dibiarkan mandiri, karusakan dhasaré nyebabake apa sing dibangun ing ndhuwuré ambruk kanthi sendirine. Nanging, dhasar iki rusak ing wong sing taubat sing wis bali marang Gusti Allah lan nyandhak marang Panjenengané; awit wiwit wekdal kuwi dhèwèké wiwit nyumurupi bab-bab rohani kanthi nyata kaya déné biyèn dhèwèké nyumurupi bab-bab indria. Kasetaraan kasunyatan iki ngilangaké keraguan, déné kasunyatan yèn paugeran-paugeran sing paling mulya diparingaké marang pikiran sing padhang maringi pangerten marang kesadaran lan nggawa kesadaran mau marang pangrèksan. Nalika kanthi cara iki, lumantar dalan anyar iki, sawijining wong ngerti akèh bab sing paling ndhelik, sing sadurungé durung bisa dipahami nanging saiki katon cetha, mula dhèwèké mesthi ora bakal manèh mung percaya marang pangertené dhéwé. Wong kaya ngono ora bakal mikir manawa ora ana roh nalika urip ing roh, utawa manawa kabeh iku tundhuk marang kabutuhan sing ora bisa dihindari nalika ngrasakake kakuwatan sing teka saka ndhuwur, saka ngluwihi, utawa manawa dheweke bisa nindakake kabeh dhewe, nalika mung kanthi kakuwatan sing ditampa saka Gusti Allah dheweke bisa uwal saka ala sing nindhes dheweke (contone Augustine). Ing wektu sing padha, urip anyar diwiwiti kanggo akal, lan ing sajroning pribadhi—arah anyar ing panaliten, yen sadurunge kuwi ditekuni utawa saiki lagi ditekuni. Kaya carane akal biyen tumindak minangka panguwasa, saiki wiwit tumindak minangka bawahan, tumindak atas jenengé pikiran rohani. Mula saka iku, kaya biyen, nalika nimbang-nimbang bab-bab, manungsa ora weruh apa-apa, ora bisa lan ora kepéngin ndeleng apa-apa kejaba saka bab-bab mau dhéwé; saiki, ing kabèh bab, padha weruh pantulan sing paling cetha saka donya rohani, loro-loroné ing bab-bab lan ing fenomena. Sakabehing donya pancen kebak rohani, kang Ilahi (Rom. 1:20); nanging biyen iki ora kasat mata, saiki katon cetha. Mula saka iku, kabeh sing ana lan kabeh sing kelakon malih dadi piwulang ageng lan tanpa enteke, utawa buku kawicaksanan, kaya sing diandharake St. Antonius Agung. Saiki sapa waé bisa yakin manawa iki pancèn kedadéan kanthi maca salah siji Bapa-Bapa Suci. Sabené padha maringi, ing saben wayahe, sawijining pandelengan babagan rohani ing sajroning kang bisa dirasakaké utawa lumantar pangrasa. Panjenengané Tikhon wis nyusun nganti patang buku babagan prakara iki kanthi irah-irahan *The Spiritual Treasure Gathered from the World*.

Saka kéné, katon yèn integritas, kasampurnan, lan kabeneran pangawruh sakenané kagungané wong-wong sing wis dipulihaké déning sih rahmat lan sing urip ing Gusti. Ing wong liya, pangawruh kaya ngono ora sampurna lan ora bener. Sepira beneré pamanggihé Sang Awgustinus sing piningan berkah, sing dipundhukung kanthi teges: yèn mung urip sing nuntun menyang candhi kawicaksanan, lan ora kosok baliné! Jalan akal sing keliru biasane dibahas ing karya bab logika, lan macem-macem cara kanggo nyingkiri kuwi uga diusulake ing kana. Regane pandhuan kaya ngono cetha. Apa wae sing diomongake, logika wae tanpa owah-owahan batin ora bakal ngasilake apa-apa. Kanggo wong sing diandhèni: 'Delengen, pracaya marang wahyu' – wong kuwi mbok menawa bakal ngomong sing padha marang dhèwèké dhéwé, nanging ing atiné lan ing tumindaké mung bakal pracaya marang dhèwèké dhéwé; utawa dhèwèké bakal kandha yèn pitulunganing Gusti dibutuhaké, nanging mung bakal gumantung marang dhèwèké dhéwé. Ora mungkin ngrembakaaké kamampuan jiwa kita kaya kuduné tanpa ngalami cara-cara panyembuhan lan pamulihan saka sih rahmat.

Singkaté: kanggo wong-wong sing ana ing njaba sarana iki, kawruh iku kaya donya rohani lan urusané kabèh katutup kaya méga utawa kabut; padha sithik pracaya marang kuwi utawa ora dipikiraké; kawruh akalé mung diarahaké marang sing katon, sing nyata, sing bisa diraba; apa sing didhelikaké ing jeroné barang-barang tetep ora katon; mung panyebab sing paling langsung lan nyata sing dianggep; niat Pangayomaning Gusti

lolos saka perhatiané... Mula saka iku, kabèh kawruh mau mung lumah: ora lengkap ing susunane, lan ing semangat umumé rusak lan nyimpang amarga sawijining pangrasan pikiran sing keliru.

c) Kahanan daya kognitif sing luwih asor

(c) Kahanan daya kognitif sing luwih asor

Fungsi kognitif sing luwih andhap yaiku: pengamatan njero lan njaba, imajinasi, lan memori. Kabeh mau meh bebarengan makarya, lan apa sing ditindakake siji langsung dijupuk dening sijiné. Apa sing dideleng mripat langsung dicekel dening imajinasi lan disimpen ing memori, kaya ing sawijining arsip. Kabeh sing ana ing njaba lan sing ana ing jero sing dadi wewengkon kawruh kita lan ana gandhengane karo kesadaran kita mesthi dadi obyek saka kemampuan-kemampuan iki. Iki kaya-kaya dadi lawang mlebu menyang papan suci ing jero ati kita, mula nduweni rega gedhe ing jagad kawruh—lan ora mung ing kana, nanging uga ing kabeh kegiatan manungsa.

Kita kudu mbedakaké antarané kegiatan wiwitan saka imajinasi lan memori—nalika mung nyekseni obyek, dadi sadar marang obyek mau, lan nyaluraké kasadharan iki marang jiwa—lan kegiatan sabanjuré, ing ngendi apa sing wis tau dipikolehi sadurungé digunakaké manut kabutuhan jiwa. Gambaran sing kabentuk déning imajinasi lan disimpen ing memori digunakaké kanthi wujud sing padha kaya nalika dipikolehi, utawa kanthi wujud sing diowahi. Kegiatan sing kapisan diarani pangeling, utawa imajinasi reproduktif; sing kapindho, fantasi. Ing loro-loroné, imajinasi lan memori padha tumindak bebarengan, sanadyan sabené nganggo cara sing béda.

Ing pangeling-eling, imajinasi nyedhiyakake gambar, dene memori mastèkake yèn iku pancèn gambar sing padha sing wis tau dikenal sadurungé. Mula saka iku, pangeling mung mbalekake apa sing wis kelakon sadurunge lan ngangkat menyang pucuk kesadaran apa sing didhelikake ing jeroning memori. Sebab pangeling umume ana ing sesambungan antarane gambar lan obyek saiki karo sing kepungkur (kanthi tembung liya, asosiasi gagasan). Macem-macem jinis sambungan iki ngasilake pranatan pangeling sing béda-béda, kaya pranatan koeksistensi lan investigasi, kesamaan lan oposisi, sakabèhé lan pérangané, sebab lan akibat, sarana lan tujuan, lan materi lan wangun. Bagéan liya sing ora kalah wigati saka pangeling muncul saka gerakan karsa lan ati. Kabutuhan, utawa gairah, nalika kabangkitake, kanthi ora disengaja nuntun pikiran marang obyek-obyek sing bisa nyukupi, kaya ngene, narik kawigaten marang obyek-obyek mau; padha kaya, kosok baline, gambaran babagan obyek sing dadi gairah uga mbangkitake gairah kuwi. Sebab pangeling iki nduweni peran paling wigati ing urip, dene sebab kapisan nduweni peran paling wigati ing kawruh.

Nanging ana uga panyebab sing ndhelik saka pangeling-eling: ora ngerti kenapa lan kepiye gambar-gambar barang jaman biyen muncul, loro ing kahanan istirahat lan tanpa ana gandhengan karo kegiatan saiki. Iki kudu digawé déning roh jahat, yèn gambare ora nyenengake, utawa déning roh becik—Malaikat Penjaga—yèn gambare nyenengake; iki uga kelakon liwat simpati jiwa-jiwa.

Imajinasi nggawe gambar anyar sakabehe, sanadyan saka bahan sadurunge lan, umume, adhedhasar model sing wis ana utawa wis dikenal. Weneh kudu mbedakake ing antarane kegiatan sing apik lan tujuane cetha karo gerakan sing ora tertib lan sembarangan. Ing sing kapisan, imajinasi mbentuk gambar kanggo konsep akal, mbantu nalar kanthi nggambaraké pikiran kanthi cetha ing wangun tartamtu, mbayangkaké apa sing diwaca lan dirungokaké, lan sapituruté... sacara umum, imajinasi tumindak kanggo kapentingan kawruh. Ing sing kapindho, iku ngimpi awan utawa nyemplung ing kegiatan sembarangan, ing ngendi iku nyipta macem-macem crita fantasi kanggo nyenengake atiné dhéwé; iki meh kabèh dikendhalèkaké déning alam bawah sadar; kosok baliné, iku narik kawigaten kita lan nyeret kabèh dhiri. Donya ngimpi awan iku sawijining impen ing ngendi kesadaran lan pituduh dhiri sirna lan gambar-gambar nguwasani kabeh, kadhangkala ing sangisore pangaribawa saka sumber njaba.

(d) Kahanan pengamatan

(d) Status pengamatan

Ana loro jinis persepsi: siji eksternal, sijiné internal.

Pengamatan eksternal, utawa persepsi babagan barang-barang njaba liwat indra, owah amarga cara urip wong ora ing hakikaté nanging ing panggunaané; amarga indra tansah padha, nanging diarahaké marang obyek sing béda-béda, mula béda ora ing cara kerjane nanging ing isiné. Iki langsung cetha nalika ana sing takon sapa sing wis weruh apa lan sapa sing wis krungu apa, utawa marang apa wong luwih seneng ngarahake pangrungu, pandelengan, lan indra liyane.

Mula, ing kahanan dosa, pancaindra ora dipigunakaké kanggo ngupaya kawruh utawa kasampurnan jiwa, nanging utamané kanggo nyukupi napsu. Ing upaya iki, nalika pancaindra dikuwasani napsu, pancaindra mau uga nyukupi napsu kasebut. Mula, umpamané, mripat digambaraké kebak '*zinah lan dosa sing ora kendhat*' (2 Petrus 2:14). Luwih saka kuwi, ing kahanan iki, wong ora perlu mriksa obyek kanthi teliti, nanging mung nyentuh sakedhik; mula kemampuan kanggo ngamatake saya kesandhung lan ilang. Ing wektu sing padha, nyawa tansah kaseret marang indriane: saka kéné muncul kecenderungan marang bab-bab ing njaba, utawa marang urip ing njaba dhiri. Kados panggunaan indriane, mangkono uga isiné: obyek-obyeké umume sensual – mulané ana sing malah ora bisa mbayangaké obyek-obyek sing suci.

Wong sing wis nyandhak marang Gusti Allah lan urip minangka wong Kristen ora maringi kebebasan marang indrané; dhèwèké njaga indrané kanthi ketat lan mung ngarahaké ing panggonan sing dianggep perlu, manut tuladha Ayub, sing , '*masang prajangi* ing ngarepé' (Ayub 31:1). Saliyane, kabèh emosiné tundhuk marang kabutuhan lan kauntungan roh, lan dipandu, yèn ora déning kawruh—sing ora universal—mesthi waé déning watak sing taat. Mula, dhèwèké mung ndelok apa sing bisa mbangun dhèwèké—gambar-gambar suci lan sapituruté. Siji sipat anyar katon ing dhèwèké: katentreman emosi utawa perhatian marang emosi-emosi mau; tujuwané yaiku kanggo mriksa bab-bab kanthi tuntas. Kegiatan kaya ngono, ing siji sisih, alon-alon ngembangaké kemampuan kanggo ngamataké kanthi cetha, sing banjur ngasah wawasan sing tajam utawa pangerten; ing sisih liya, lumantar panguwasa jiwa marang indra, utawa pasrahé indra marang jiwa, indra ora narik jiwa metu nanging malah ndadèkaké supaya tetep ana ing jeroné dhéwé. Pungkasané, ing dalan iki, bandha sejati diklumpukaké lumantar indra, kanggo kawruh lan urip sing luhur budi; wong éntuk kasugihan sing nganti bisa katon tanpa cela sanajan ing ngarsané Sang Raja Kamulyan... Koyoké kaya wong nglumpukaké manéka rupa permata sing larang regané lan nampilaké marang wong liya supaya bisa didelok.

Ing pandelengan sepisanan, pangamatan saka njaba bisa katon ora pati wigati ing urip moral; nanging ing kéné iki dadi wigati banget.

Liwat iku, nyawa nampa panganan pisanané; lan kaya panganan nduwèni pangaruh gedhé marang awak kanthi ngganti cairan lan komposisiné, mangkono uga pangamatan, kanthi cara tartamtu, ngganti komposisi nyawa lan ngedegaké dhasar watak. Ing babagan iki, iki diumpamaké kaya ambu sing nyusup ing wadhah sing anyar digawe nanging durung garing. Ambu iki tetep ana ing kono, sanajan ora langgeng, nanging suwé banget. Kedadéan sing padha uga kelakon ing jiwa: obyek-obyek panca indria sing pisanan, bisa diomongaké, mbentuk pribadi ing mangsa ngarep.

Kuwi maringi nyawa arena kapisan kanggo nglatih kamampuané lan nyebabaké mbengkong lan kecenderungan wiwitan. Mula, ora mung kabiasaan nanging uga kecenderungan kanggo ngadhepi obyek kaya ngono tinimbang liyané kabentuk ing jerone, amarga biasané kita ora kepéngin melu apa sing durung tau kita lakoni. Ing babagan iki, panggunaan indra iku kaya arah wiwitan sing dijupuk batang wit nalika metu saka lemah.

Mula saka iku, panggunaan indra ora kena dianggep ora penting.

Intropeksi iku pangamatan babagan apa sing kelakon ing jeroning jiwa, lumantar kesadaran utawa sensasi batin. Pangamatan iki dadi sumber pangawikan dhiri lan pangawikan babagan jiwa manungsa sacara umum. Iki mbukak bedane sing luwih gedhe antarane kahanan sing ambruk lan sing bangkit tinimbang pangamatan saka njaba; amarga ing kene bedane iki ora mung babagan panggunaan sensasi batin, nanging uga babagan kamampuané kanggo ngamatake. Pikiran iki muncul saka kasunyatan manawa sanadyan jiwa luwih cedhak karo awake dhewe tinimbang apa wae, kita isih nduwéni kawruh sing sithik banget babagan jiwa, lan kawruh sing kita duwéni umume sepihak lan salah. Kosok baline, sepira sugihé kawruh dhiri ana ing antarané para askét suci, yaiku wong-wong sing lagi mari utawa wis mari saka lara dosa! Saka iki cetha manawa kemampuan kanggo ngamatake dhiri ing sawenehing wong ana ing kahanan paling awon, dene ing wong liya kemampuan kuwi ana ing pucuking kahanan sing becik. Apa sing biasane dipetik ing risalah psikologi minangka alesan kurangé kawruh babagan nyawa kuduné diowahi dadi pangutuk marang nyawa sing dosa, utawa dadi pambukak karusakané amarga dosa, tinimbang dadi alesan kanggo kawruh kita sing sithik babagan nyawa manungsa.

Katon manawa aliran tanpa kendhat saka kesan-kesan njaba narik nyawa metu lan nyegah supaya ora nyilem marang jeroné dhéwé. Nanging yen ana ing daya sawijining wong ora nganti keseret godha kesan saka njaba, mula kudu digoleki sabab liya kanggo upaya tanpa kendhat nyawa kanggo metu, yaiku: iki kabutuhan nyawa sing dosa – mlayu saka jeroné dhéwé, ing ngendi ana ambuné dosa, menyang njaba, ing ngendi kabecikan diarep-arep utawa dikarepake. Kecenderungan marang kesenangan indra lan sing katon iku salah

siji pratandha lan manifestasi pisanan saka korupsi. Mula saka iku, ora kena ngarep-arep pangertosan dhiri sejati saka wong sing dikuwasani dosa. Pangertosan kuwi mung bisa diarepake saka wong sing wis nyingkiri dosa lan lagi nyembuhake dhiri. Ing bab iki, pangertosan kuwi, kaya-kaya, lumrah, amarga salah siji tumindak sih-rahmat sing sepisanan yaiku ngalihaké perhatian jiwa menyang jero, adoh saka bab-bab ing njaba.

Kacritakaké yèn paduli urip saben dinané lan tugase pakaryan njupuk kabèh wektu: ing tengah-tengah rame-rame, ora ana wektu kanggo mikiraké nyawa lan apa sing ana ing jerone. Sebabé ora ana ing urusan lan kabutuhan njaba, nanging ana ing rasa ora tentrem ing jeroné sing nyurung manungsa terus maju. Yen wong bisa ngendhalèkaké kelemahan batin iki—kegelisahan iki—maka urusan njaba isih bakal nyisihaké akèh wektu kanggo merenung. Gagal ora asalé saka kurang wektu, amarga ngapa kudu ana wektu tartamtu kanggo ngopeni jiwa, nalika iki bisa lan kuduné ditindakake ing tengah-tengah tugase? Wong kudu ngamataké jiwa nalika tumindak. Mula, kekuwatan ora ana ing wektu, nanging ana ing kegagalan jiwa kanggo mbalèk marang dhiri dhéwé. Lan kegagalan iki asalé saka gangguan ing jiwa amarga dosa. Nalika gangguan iki mari amarga sih rahmat lan kabèh tumindaké wong diarahaké marang siji tujuan—yaiku marang apa sing perlu—ana aliran urusan sing tentrem, sing maringi jiwa kasempatan kanggo tentrem karo dhiri dhéwé lan ngawasi kanthi waspada tumindak é dhéwé. Urusan njaba lan kesibukan urip saben dina banjur ora ngalangi wong kanggo ngerti jiwane dhéwé. Mula saka iku, mbenerake dhéwé liwat urusan-urusan mau kudu malih dadi panghakiman marang dhéwé.

Kapranggo yèn kagiatan jiwa iku meh ora bisa diamati; yaiku lumantar sakedhap, cepet, ngelayang, lan rumit banget. Ora ana sing bisa tetep ndelok kanthi ajeg, lan sanajan bisa, ora bisa nganalisa isi tumindak sing diamati. Nanging ing sajroning jiwa ana kahanan bingung, gerakan sing ora tertib, lan kegelisahan sing muncul amarga ora merhatosake, ceroboh, lan nyerah marang hawa napsu pikiran; lan sipat-sipat ala iki asalé saka dosa utawa amarga ilang pangendalian dhiri. Sapa waé sing mrentah ing sajroning dhiri kanthi sih rahmat Gusti, ngendhalèkaké batiné, mula bisa weruh ngendi kabèh iki diarahaké. Wong kaya ngono iku ditondoi kanthi waspada lan tlatèn, saéngga gangguan sing muncul sacara rahasia ora luput saka perhatiané. Luwih manèh, liwat latihan dawa ing pakaryan batin iki, dhèwèké éntuk pandhangan landhep saka mripat atiné, sing ndeleng kabèh ing jeroné dhèwèké kanthi tepat lan cetha.

Minangka kesimpulan: ana alangan sejati kanggo pangamatan dhiri – gangguan saka njaba, urusan donya, lan gangguan pikiran. Iki dudu bab sing pancen kudu kelakon, nanging muncul saka dosa. Mula saka iku, salami dosa isih ana ing sajroning manungsa, alangan-alangan iki bakal tetep ana lan ora bakal ana pangawikan dhiri sing sejati. Wong sing ana ing kahanan dosa ora ngerti nyawane dhéwé lan ora bisa ngerti. Alangan-alangan iki alon-alon sirna lan banjur ilang sakabehe nalika dosa wis dibasmi; ing wektu sing padha, pangertosan babagan nyawa saya tuwuh lan tekan kasampurnan. Yen saiki, dosa—lan bebarengan karo alangan-alangan iki—mung kelangan kakuwasané ing wong-wong sing setya marang Gusti lumantar pakaryané sih-rahmat, mula cetha yèn pangawikan sejati, langgeng, lan sampurna babagan jiwa kudu digoleki mung saka wong-wong sing urip kanthi cara Kristen sing sejati. Sapa waé sing ora kalebu ing golongan iki nanging kepéngin mangerténi jiwa, kudu nyuwun pitulungan marang Para Bapa Suci, utamané para askétis, lan njupuk akèh saka sumber kawicaksanan psikologis iki.

(e) Kahanan memori lan imajinasi

(e) Kahanan memori lan imajinasi

Kaloro daya iki kalebu daya aktifing pikiran, lan biasane kaya kahanan wong sakabehe. Apa sing ngisi memori wong dosa, lan apa sing nyita imajinasine? Bab-bab dosa sing mung nyukupi hawa napsu. Iki bisa langsung katon ing paguneman. Wong sing dosa ora bakal ngucap siji tembung babagan bab rohani, amarga ing memorié ora ana apa-apa kaya ngono, kaya-kaya dhèwèké ora tau krungu utawa weruh apa-apa bab kaya ngono. Mesthi wae, dhèwèké wis tau ndeleng lan krungu bab kaya ngono, nanging ora kaserep utawa ora kelingan, amarga atiné ora kesengsem marang kuwi. Akibat pisah saka bab-bab rohani, kamampuané kanggo mbayangaké lan kelingan kuwi dadi suda: amarga kurang latihan lan ora kersa, dhèwèké ora bisa mbayangaké utawa kelingan maneh.

Ing wong sing urip Kristen, kosok baline, sakabehe isi memori lan imajinasine suci, resik, lan ilahi. Kabeh kuwi kebak bab-bab rohani, sing marang dheweke nduweni kecenderungan khusus, lan ing wektu sing padha dheweke entuk kemampuan khusus kanggo mbayangake lan ngelingi kuwi. Kosok baline, pangeling lan imajinasi bab-bab ala iku adoh saka dhèwèké: kuwi njijiki lan mulané ora ditampa déning atiné. Kaya déné

sing kapisan gampang mbayangaké lan éling marang apa sing dosa lan ala, mangkono uga sing kapindho gampang mbayangaké lan éling marang apa sing rohani lan becik.

e) Kahanan pangling-eling, utawa imajinasi reproduktif

e) Kahanan pangling-eling, utawa imajinasi reproduktif

Kahanan pangling cocog karo kahanan memori lan imajinasi, amarga biasane apa sing dibayangake lan dieling-eling iku sing diprodhuksi maneh liwat pangling. Nanging, ora kena ora nyebutake bédané sing cetha antarané sabab utawa paugeran pangling sing dadi ciri lan makarya ing wong-wong sing urip manut Rohé Kristus lan ing wong-wong sing diperbudhakaké déning napsu lan donya. Kanggo golongan sing kapindho, panyebab utama pangling iku geger hawa napsu utawa obahé kepinginan sing wis dadi kebiasaan, amarga ing kono dumunung uripé. Mula, saka paugeran sing ngatur gabungan gambar, sing ana ing wong-wong mau luwih gegayutan karo aspek njaba saka barang-barang tinimbang karo aspek jero; gambaran ing pikirane padha nyambung luwih déning hubungan eksternal ruang lan wektu tinimbang déning hubungan internal sebab-akibat; lan salajengipun, pungkasané, kesan utawa pangaribawa rahasia luwih akèh asalé saka roh jahat tinimbang saka roh sing apik. Ana abdi Setan ing jejere wong dosa sing ngetutake dheweke lan nglindhungi bayangane, ngisi pikirane karo gambar-gambar sing kebak hawa napsu. Kanthi sing sepisanan, kahanane kosok baline: pangaribawa rahasia mudhun marang dheweke saka Gusti, saka Roh sing nglindhungi dheweke lan Malaikat Penjaga, sing tansah ngancani lan nulungi ing kabeh bab; saka hukum-hukum sing ngatur gabungan gambar, sing gegayutan karo sambungan internal saka sebab, sifat, lan bagean-bagean sing paling dominan digunakake; dene napsu lan kepinginan, sanajan digugah, langsung ditindhes ing wiwitan. Saliyane, ana bedane antarane loro mau ing sifat pangling-elingé. Ana pangling-eling sing ora sukarela, sing muncul kanthi sendirine, lan ana pangling-eling sing sukarela, sing digugah liwat panggunaan pikiran sing aktif. Ing wong-wong sing diperbudhakake dening napsune, meh kabèh mung pangling-eling sing ora sukarela sing nguwasani, amarga miturut sipate dhewe padha tundhuk marang mekanisme internal dorongan-dorongane. Nanging ing wong-wong sing urip manut Rohé Kristus, pangling-eling kanthi karsa dhéwé luwih dominan, amarga padha nglakoni pangendalian dhiri lan ora ngidini apa-apa mlebu ing kesadarané tanpa kawruh; paling ora, padha semangat ing bab iki lan nindakake upaya batin sing langsung ditujokaké kanggo tujuan iki: waspada lan waras...

(g) Kahanan imajinasi

g) Kahanan imajinasi

Kaya sing wis kita deleng, ana loro jinis kegiatan sing kudu dibédakaké ing jerone: sing rasional lan sing sewenang-wenang. Bab sing rasional, bisa diomongaké yèn wong-wong sing ora kenal karo Rohé Kristus nduwé sithik kemampuan kanggo nggambaraké konsep-konsep abstrak lan kabeneran ing gambar-gambar sing cocog; mula, ing kasusé, gambar-gambar kuwi umume bengkok lan nggilani. Kosok baline, yen ana wong sing kepengin golek perwujudan sing pas saka kabeneran-kabeneran iki, iku mung bakal ditemokake ing antarane wong Kristen sing kebak Rohé Kristus, sing maringi marang wong-wong mau kaprigelan utawa intuisi khusus kanggo tujuan iki, kang nemtokake kecocokan gabungan gambar-gambar mau.

Sing kapindho iki ditemokake ing loro-lorone klompok ing kahanan kaya ing ngisor iki:

Kelemahan utama, bisa diarani, saka imajinasi wong dosa yaiku kecenderungan ngimpi awan. Iki dudu kedadeyan kebetulan, nanging ora bisa dihindari, kaya wis nancep ing jiwane, saéngga tansah ana lan meh kabèh wong ngalami. Ciri-ciri kahanan ngimpi iki—yaiku pisah saka kasunyatan, kélangan perhatian, bingung, lan pikiran sing gampang ganti-ganti—nggawe sababe dadi cetha banget. Nalika sawijining wong wis nyimpang saka dalan sing sejati lan nemokake awake dhewe ana ing kahanan palsu, pikirané banjur ora ngarah marang sing sejati, nanging marang apa sing mung dibayangake kaya ngono – marang khayalan sing ngapusi. Amarga keteguhan lan ajeg mung ana ing kasunyatan, pikiran sing wis nyimpang saka kono mesthi goyah, kaya bledug muter utawa embun beku. Mula, imajinasi sing dosa tansah labil.

Kewirangan iki mbukak lan sabanjure ngasilake kahanan jiwa sing banget mbebayani. Ing antarane woh-wohé, utawa sipat-sipat sing nyertai, bisa diétung:

Korupsi batin: ing pikiran – pindhah adoh saka upaya sing wigati lan angel lan ora seneng marang kuwi, banjur dadi cethek utawa sembrono; ing karsa – ambruké semangat. Ing impen, 'Aku' nduwèni peran utama kanggo nyukupi salah siji hawa napsuné. Wong, nalika tetep ing panggonan siji, mbales dendam, rebutan, sengit, iri, sombong, perang, lan sapiturute... Amarga kabèh jiwa kaserep ing iki, ngimpi awan

ngrusak wong saka jero. Ing babagan emosi, ana kekalahan sing ora kendhat, amarga pukulan-pukulan saka gambaran tiba langsung ing ati lan ndadekake wong sing ngimpi kaya mlaku ing antarané duri. Nanging sing paling penting ing bab iki yaiku kepincutan ati. Sadurunge ana wektu kanggo ndeleng sakupenge utawa mangerteni kahanan, atine wis gawe prajangi karo obyek lan nuntut tumindak. Yen wong dadi budak atine, iku amarga kersaning imajinasi sing gampang owah-owahan utawa amarga panguwasa gambar-gambar.

Nanging kejahatan kuwi ora mung ana ing donya batin: kuwi mili metu lan ngrusak kabeh sing ana ing sakupenge wong. Wong sing kebak gairah ndeleng kabeh nganggo kacamata werna mawar; tegesé, barang-barang katon ora miturut wujud sing sejati, ora kaya kanyataane, nanging miturut sing cocog lan selaras karo raos lan gairah kita. Kosok baline, gairah-gairah kuwi banjur dipelihara dening kabeh kuwi. Sing ngimpi urip kaya ana ing swasana kebak gairah, kang kabentuk saka gambaran batin lan penampilan njaba sing semu ilusi.

Nalika kahanan iki dumadi ing njero lan njaba wong—yaiku nalika imajinasi sing ora terkendali ngurung wong kaya ing penjara—ing pepeteng iki Setan wiwit ngamuk kanthi sakabehe kekuwatane. Nalika imajinasi nyerah marang mabur tanpa kendali, Satan mlebu ing ati lan nyulik Sabda Gusti utawa kabecikan, kaya wiji sing ditandur ing pinggir dalan; lan kosok baline, nandur kejahatané dhéwé, kaya ing parabel nalika mungsuh nandur lalor ing antarané gandum. Bila wong kuwi bali sadar saka ngimpi-ngimpi, dhèwèké nemokaké yèn dhèwèké kecenderungan marang sawijining kabècikan, lan ora bisa mangertèni kepiyé utawa napa.

Ing kekacauan iki, ing antaraning gambar-gambar ngganggu lan pasukan mungsuh, kaya-kaya kélangan kesadaran, rencana-rencana dosa sing kebak gairah muncul, sing ngrusak awaké dhéwé lan wong liya: kabèh jinis skema, rencana licik sing lair saka iri, muji-muji palsu lan niat ala, intrik, paseduluran ala, lan sing paling utama – saben upaya kanggo nyukupi gairah utama.

Nanging, saliyané saka kuwi, imajinasi sing ora dikendhaleni saka wong sing ora merhatiake awake dhewe uga nglairake watak sing langgeng, ing ngendi ngimpi-ngimpi dadi ciri pribadine sing permanen. Antarane yaiku: kecenderungan urip ing donya gambar; kecenderungan pinter guyon, guyub, lan ngobrol kosong; ora seneng kerja pikiran; lan semangat maca buku-buku enteng, dolanan, pesta, lan teater.

Imajinasi iku paling gampang rusak amarga dosa, utawa luwih tepaté, karusakan iki luwih katon ing imajinasi tinimbang ing daya-daya liyané. Mula saka iku, sanajan wong sing wis miwiti ngabdi marang Gusti, imajinasi iki ora langsung mari kabèh, nanging alon-alon, sanadyan wiwit saka wiwitan dhèwèké wis netepaké aturan utawa njupuk langkah kanggo ngatur daya iki sak isa-isane miturut watesané dhéwé.

Mangkono, wiwitane piyambakipun ngadhep jero, nenangake geger ing batin, lan nglumpukake pikirane. Ketenangan dhiri iku sipat sing ora kena pisah saka jiwa sing ngadhep marang Gusti, kang migunakake kanggo nahan kahanan imajinasi sing lola.

Ing donya batiné sing wis tertib kaya ngono, dhèwèké mbangun kanggo dhèwèké dhéwé sawijining candhi rohani, kaya sawijining swarga, ing njero candhi kuwi dhèwèké ngupaya manggon kanthi waspada, ing ngarsané Gusti Allah, para malaikat, lan para wali.

Saka jero, tatanan sing padha iki nyebar metu kanggo ndhukung kahanan batin. Ing kene, kabèh bab owah maknané; kabèh kabungkus utawa katutup déning tabir spiritual, saéngga pandelengan sakedhap utawa pandelengan kanthi sengaja ora bakal ngganggu utawa mbelokaké saka tujuan sing digayuh, nanging malah nguataké lan njaga supaya tetep ajeg ing kono. Saliyané kuwi, dhèwèké dikelilingi déning malaékat lan pandonga para wali, sing kaya sinar diarahaké marang dhèwèké, lan kanthi mangkono dhèwèké urip ing sawijining swasana rohani sing padhang lan ilahi, sing mbantu dhèwèké mbangun watak Kristen kanthi cepet.

Ora bisa diomongake yèn imajinasié ora tau nglaju liar kadhangkala. Nanging yèn kuwi kelakon, iku ora amarga sarujuké, nanging amarga nentang kersané. Wiwit dina-dina kapisan, dhèwèké dhéwé miwiti perjuangan nglawan pikirane—perjuangan sing abot, manéka warna, lan ora ana entéké. Bisa diomongake manawa kabèh perhatiané diarahaké marang pikirane lan tetep kenceng nyanthel ing kono nganti pungkasan. Mula, sapa ta ing antarané wong-wong sing wis nglakoni tapa brata sing ora ngerti liciké pikiran? Lan pinten agengé katrangan babagan pikiran-pikiran mau lan cara-cara ngungkuli kuwi sing bisa ditemokaké ing tulisan saben pangarang tapa brata? Nanging, pakaryan lan wektu pungkasane ngendhalèkaké imajinasi, lan katentreman, ketenangan, lan padhang nyawiji ing donya batin, kaya srengéngé sumunar sawisé méga bubar. Dhasaré dumunung ing tumindak pangowahan iku dhéwé, amarga tumindak iku nempataké manungsa ing tatanané sing bener, ing panggonané sing pantes; tumindak iku mbalèkaké dhèwèké marang kasunyatan, lan kanthi mangkono, kersané imajinasi—utawa ngimpi awan—kehilangan dhasaré. Saliyané, upaya sing ajeg lan ana tegesé mbusak panganan imajinasi kuwi, lan imajinasi kuwi layu kaya wit sing garing.

h) Kahanan turu

h) Kahanan turu

Saperangan katelu saka uripé manungsa dihabiskeake kanggo turu. Ora bisa dibayangake yèn kuwi ora nduwèni makna jero tumrap urip. Ing tatanan alamiah, turu mbalèkaké kekuwatan lan mbentuk manungsa ing jiwa lan raga. Mula saka iku, ora bisa ora ana bedane gedhe ing sikap marang iku antarane wong sing urip manut roh Kristus lan wong sing urip bertentangan karo iku. Sanajan tumindak sukarela ora nduweni peran ing kono, pangowahan sing berkah iki mengaruhi eksistensi dhewe lan, akibate, apa sing ana ing ngluwihi wewengkon kamardikan.

Iki dudu bab turune badan, nanging bab impen. Ngimpi iku gerakan spontan saka imajinasi nalika awak turu, ing ketiadaan kesadaran diri lan panggunaan karsa sing aktif. Ana telung tahap sing dibédakaké sajrone ngimpi: delirium – nalika ngantuk; ngimpi sejati, utawa khayalan kaya ngimpi, nalika awak turu saktenané; lan turu rahasia sing ora kelingan, nalika awak turu jero. Ing pambentukane, uripé ati nguwasani kanthi gambare. Nalika jiwa kelangan kendali marang awake dhéwé, gambaran imajinasi, kaya uwal saka ikatane, ngisi sakabèhé jagad jiwa. Ing kéné, gambaran saka wektu lan panggonan béda—saiki lan biyèn, apik lan ala—padha nyawiji lan nyampur miturut paugeran sing ora bisa dipahami. Kepribadiané wong ngimpi ilang: dhèwèké dilebokaké ing drama-drama sing disuguhaké imajinasi minangka wong njaba, lan ngalami owah-owahan aneh: kadhangkala dhèwèké bungah, kadhangkala nandhang sangsara, kadhangkala dhèwèké diunggahaké, kadhangkala dhèwèké direndhahaké, lan sapituruté. Amarga nyawa kelangan kamardikané nalika turu, nyawa iku kena pangaribawa sing luwih kuwat saka donya liyané tinimbang nalika tangi; nyawa sing becik dipengaruhi déning kabecikan, déné nyawa sing ala dipengaruhi déning kakewahan. Nanging ing ngimpi kuwi, wong sing ngimpi nganggep awake dhewe minangka wong sing mikir, kepengin, lan mutusaké tumindak becik utawa ala. Keterlibatan iki kadhangkala nganti tekan titik nalika tangi, wong sing ngimpi sedhih utawa bungah, isin utawa muji awake dhewe amarga tumindaké ing ngimpi. Ana telung jinis ngimpi kaya ngono sing dibédakaké. Sawetara ana sing ora tertata, sing ditulis Sirakh: *'Kaya wong sing kabawa ing padang rumput, utawa dikejar angin, mangkono iman kabawa turu'* (Sirakh 34:2). Liyane migunani, sing ditanamake marang wong sing wiwit pulih kesadaran déning Gusti utawa Malaikat Penjaga. Ayub nyritakaké bab iki, kandha yèn nalika *'turu lan ing panglihatan bengi'*—nalika turu nyerang wong, nalika padha nggleleng ing ambené—Gusti Allah *'mbukak kupingé'* lan, sawisé maringi piwulang, *'ngukir'* iki ing atiné supaya *'nglintiraké wong saka ala, mbusak kesombongan saka dhèwèké, lan njaga nyawané saka kuburan'* (Ayub 33:15–18). Katelu, pungkasané, ana impen-impen khusus – ilahi, nabi. Gusti piyambak nyarios babagan kuwi: *'Yen ana nabi ing antaramu... Aku bakal ngetokake dhiri marang dhèwèké ing pangliyan, lan ngandika marang dhèwèké ing impen'* (Bilangan 12:6).

Ngimpi nggambarake kahanan ati. Umume, ngimpi bisa dianggep minangka pratandha kahanan moral kita, sing ora tansah katon nalika kita tangi. Kanggo wong sing tanpa beban, sing diperbudhakake dening napsu, ngimpi mesthi ora resik lan kebak gairah: jiwane dadi papan dolanan dosa. Kanggo wong sing wis nyandhak marang Gusti Allah lan semangat banget kanggo nyucèkaké atiné, impen-impené kadhang becik, kadhang ala, gumantung apa sing nguwasani, lan kadhang gumantung marang kahanan nalika turu. Wong kaya ngono asring dadi sasaran serangan setan, sing kadhang nggodha kanthi kenceng wong sing durung pengalaman, kaya sing diamati St. John Climacus. Iki meksa wong sing tliti, nalika arep turu, manut piwulang Gréja, supaya njaluk marang Gusti Allah lan Malaikat Penjaga, supaya turune dijaga saka saben setan lan impen, lan supaya dhèwèké dhéwé saya dikuatké ing kabecikan lumantar turu. Kaya manahé dadi suci, mangkono uga impéné, saéngga tumrap para wali lan sing sampurna, impéné kuwi kaya nerusaké kegiatan nalika padha tangi. Apa iki ora malah nglindhungi kagiatan mandhiri lan panguwasa dhiri?

Saka panyelidikan babagan daya pangrasa iki, cetha manawa wong sing ora ngetutake dalan sing bener lan ora nampa kekuwatan panyeger dipisahake saka donya rohani sing ora katon lan ora ngerti kaya kudune; dheweke mung ngerti donya sing katon sacara lumah-lumah, lan kuwi mung yen padha nyinaoni; umume, dheweke mung ndeleng lan ngamatake. Imajinasi nguwasani ing batine; sajrone kagiatané, padha urip kaya ana ing kabut, ana ing antarané kumpulan arwah-arwah, lan kerep kapapar pangaribawa cedhak saka roh-roh jahat. Kanggo wong sing urip manut roh Kristus, kabèh dadi béda: kamampuan ngisor, utamané imajinasi, diendhekaké lan diowahi dadi kekuwatan piranti sing ora nguwasani manèh, kaya sing pantes; Kosok baline, daya-daya sing luwih luhur makarya kanthi kakuwatan penuh. Pikirane dadi gudang rahasia Gusti, amarga mlebu langsung ing pangabdian karo donya gaib lan ngrasakake langsung lumantar roh. Ing wektu sing padha,

dhèwèké éntuk kamampuan kanggo nembus misteri pangriptaan lan pangayomaning Gusti nganti tekan titik manawa, sanadyan dhèwèké isih kurang akèh informasi lan sanadyan akalé durung nindakake panyiapan sing perlu kanthi nganalisa tatanan sing katon utawa lumakuné prastawa, kuwi ora ngalangi dhèwèké mbukak makna sing paling jero lan langgeng. Sanadyan akal ora tansah sugih kawruh, nanging mesthi bali menyang panggonané sing pantes lan, kanthi ngupaya nepaki kabecikan sing dadi haké, lumantar lumampahé wektu, éntuk pertimbangan sing wicaksana, sing bisa maringi putusan marang kabèh prakara ing jeroné lingkupé, lan ora arang, tanpa kesusu, mbahas kanthi jero prakara-prakara ing njaba cakupan langsungé.

2) Kahanan saka daya aktif wong

Kelas kapindho saka kekuwatan ing jero kita dumadi saka kekuwatan aktif. Iki uga ana ing telung tingkat – cocog karo kekuwatan kognitif. Sing paling dhuwur ana nurani, sing nyaluraké kersané Gusti marang kesadaran – daya paling luhur sing netral. Sabanjuré ana karsa, sing ngurusi pangaturan urip donya lan sesambungan kita. Sing paling ngisor ana kamampuan kanggo kepinginan ala.

a) Kahanan nurani

a) Kahanan nurani

Kaya carane akal ditunjuk kanggo mbukak marang manungsa donya liya sing rohani lan paling sampurna lan kanggo nerangake struktur lan sipaté, mangkono uga nurani ditunjuk kanggo mbentuk manungsa dadi warga donya kuwi sing pungkasané kudu dipindhah. Kanggo tujuan iki, nurani ngumumaké marang dhèwèké paugeran donya kuwi, meksa dhèwèké kanggo nepati, ngadili dhèwèké adhedhasar paugeran mau, lan maringi ganjaran utawa paukuman. Nurani diarani kesadaran praktis. Ing babagan iki, bisa diomongake yen iku sawijining kekuwatan roh sing, kanthi nyadari hukum lan kabebasan, nemtokake hubungan timbal balik antarane loro iku. Gumantung marang fungsine utawa tumindaké, nurani dianggep minangka panyipta hukum, saksi, hakim, utawa panyalur paukuman. Ing kabèh aspek iki, ana prabédan gedhé antarané swara ati wong Kristen sing becik lan wong sing wis mbalik saka Gusti Allah. Amarga wong sing mbalik saka Gusti Allah wis misah saka Panjenengané, mesthi swara atiné ora bakal waras; awit menawa ana, iku minangka swara Gusti Allah ing atine (pangripta ukum), mripat Panjenengané (saksi), lan wakil kaadilan Panjenengané (hakim lan panyalur paukuman); nalika wong mbalik adoh saka Panjenengané, kabèh inspirasi ilahi iki, bisa diomongaké, marang kita lumantar roh kudu ringkih lan suda cacahé lan kekuwatane. Luwih saka kuwi, nurani ora tumindak piyambak, nanging migunakaké daya liya minangka perantara lan piranti: akal, karsa, lan daya raos. Yen kuwi padha nyimpang saka dalan sing bener, mula ora bisa ngarep-arep manawa nurani bakal bisa makarya kanthi bener uga.

Ana penyimpangan naluri sing ora disengaja, bisa diarani kesalahan, lan ana uga distorsi sing disengaja, utawa karusakan naluri, sing muncul amarga nentang naluri kanggo nyukupi hawa napsu lan kebejatan. Kaloro aspek iki langsung katon ing telung fungsi naluri.

Mangkono, peran nurani minangka pangripta hukum yaiku netepake paugeran sing kudu ditindakake déning makhluk rasional lan bébas, lan nyengkuyung kersané marang iku kanthi kekuwatan kawajibané.

Ora perlu disebutaké sepira ciliké kakuwatan nurani kanggo nggerakaké karsa tumindak miturut paugerané, kalebu paugeran sing wis cetha dingerteni. Bisa waé isih bisa nindakake kuwi kanthi cara tartamtu yèn ora ketemu napsu utawa kecenderungan; nanging sakwise ana konflik kaya ngono, swarané ora krungu, lan mung nganggo kekuwatané dhéwé, manungsa ora bisa ngalahaké dhiri. Mulane, wong asring dosa amarga ringkihé swara nurani; padha mung krungu kabecikan saka omongan wong liya, lan mung seneng marang akèh kabecikan mau, kaya déné padha ora seneng marang sawatara kaburukan mung ing tembung waé lan mung sawatara wektu utawa ing kahanan tartamtu.

Malah tumindak nggawe undang-undang, sing katon minangka pakaryan paling prasaja, uga ditindakake kanthi salah dening nurani. Pituduh nurani dirasakake minangka panyuwunan. Amarga kabutuhan liyane, apa sing alamiah utawa sing dipikolehi mengko, uga nduweni panyuwunan, mula ora kaget yen ing tengahing kekacauan sawise Runtuh, manungsa kadhangkala ora bisa mbedakake endi sing kudu dituruti. Mangkono, babagan prinsip utama tumindak moral—utawa sing kuduné dadi tumpuan kabèh perhatian lan pangrêmbag—nurani, ing akèh kasus, meh kabèh meneng; mula wong kapeksa takon: 'Apa sing kudu tak lakoni supaya waris urip langgeng?' – lan, nalika diadhepi pitakon kaya ngono, dhèwèké dadi bingung lan kapaksa ngakoni kabodhoané; lan yèn dhèwèké kadhangkala maringi wangsulun, dhèwèké ngajokaké prinsip-

prinsip sing nyimpang, sing digawé déning pikiran sing nyimpang kanthi kolaborasi karo hawa napsuné, kaya sing kelakon marang wong-wong Farisi, Saduki, Stoa lan liya-liyané. Nanging nalika prinsip dhasar ora dingerteni, ora mung benang subordinasi timbal balik lan sesambungan antarane undang-undang tartamtu ilang—kanthi sawetara diunggahake luwih dhuwur tinimbang liyane tanpa alesan sing wajar, mung amarga kebetulan—nanging uga akèh sing dilebokake ing undang-undang sing saktene ora pantes dadi undang-undang. Mangkono, umpama, ana wong sing ngutamakake pangabdian marang nagara tinimbang apa wae, ana liyane sing ngutamakake ibadah, lan ana maneh sing ngutamakake upaya ilmiah saka sawijining sarjana. Bab kasus tartamtu—yaiku nalika nurani kudu langsung nemtokake kepiye wong kudu tumindak ing kahanan tartamtu—ana luwih akeh kahanan ora cetha, pandangan cekak, lan kebingungan. Ing kéné, umume, iku nyerahké wong marang karsa dhéwé, sing asring nglirowakaké kabecikan lan nindaké kaburukan mung amarga ora ngerti apa iku ala; utawa iku goyang antara 'ya' lan 'ora', ninggalaké wong ing kahanan ragu-ragu apa sing ditindaké iku bener; utawa nyebut sing pait dadi legi lan sing legi dadi pait—lan iki uga bener tumrap para pembuat undang-undang sing wis nyawisake awake dhewe kanggo prakara kaya ngono, wong-wong sing wis pengalaman ing lumrahe donya. Umumé, nurani ninggalaké wong tumindak sembarangan, digerakké déning kahanan, tanpa kapastian utawa persetujuan batin. Cetha katon yèn legislator iki wis dicopot saka jabatan, ora nduwé wewenang, lan dadi ringkih banget nganti ora mbela hak-haké; malah, katon ana kekuwatan liya sing makarya – nurani palsu.

Konsènsi sing maringi paugeran iki kena korupsi lan distorsi sing luwih gedhé nalika ketemu karo kepentingané dhéwé lan nyerah marang kuwi. Ing kéné, dhisik paugerané diinterpretasi manèh, banjur dipelintir, lan pungkasané diganti karo paugeran sing béda banget—sembarangan lan malah bertentangan karo paugeran sejati. Kita gampang percaya marang apa sing kita tresnani, lan kita kepengin banget supaya kabeneran ana ing sisih sing kita tresnani. Mula, yen kita krungu swara nurani sing ngucapake dhawuh sing bertentangan karo karep kita, dhawuh kuwi ora pati abot kanggo kita tinimbang panjalukan saka ati. Ing kahanan kaya ngono, langsung muncul rasa ragu marang makna sejati saka paugeran kuwi; kita pitakon kanthi was-was: 'Apa pancen kudu dipahami kaya ngene? Apa iki sing dadi prentahé? Apa iki ditrapaké kanggo kabèh wong? Apa iki ditrapaké kanggo aku lan kahananku?' Nalika kita merenung bab iki, prakara kaya ngono biasane mung disisihaké, ditinggal ing keraguan nganti wektu liyané; nanging ora suwe sawisé kuwi muncul pikiran-pikiran sing nyenengaké ati, paugeran mau diinterpretasi manèh, lan kita adoh saka nepati paugeran mau nganggo macem-macem alesan. Mangkono, kanthi alesan njaga kesehatan, wong ngindhari puasa lan pantangan; lan kanthi alesan njaga kesejahteraan kulawarga lan nyukupi kabutuhan, wong nolak nyumbang kanggo amal; kanthi sandhi balas dendam sing adil, wong njupuk bagian; kanggo mbela pakurmatan, wong metu kanggo duel, lan sapiturute. Kabeh iki, nanging, mung separo saka karusakan yen, miturut pandangan sempit, iku mung nyakup kasus individu, lan luwih maneh, ing kasus siji wong; nanging prilaku jangka panjang kaya ngene, sing nglibatake reinterpretasi makna hukum, nuntun marang distorsi total ing nurani, lan aturan sing nyimpang njupuk panggonane. Mula saka iku, kikir dianggep irit, boros dianggep loman, nesu dianggep rasa nesu luhur, ngalah dianggep welas asih, kejem dianggep semangat nggoleki kabeneran, muji-muji dianggep watak luwes, licik dianggep wicaksana, lan sombong dianggep rasa ajining diri. Yen ana wong nemokake awake dhewe ana ing sawijining lingkaran ing ngendi pandangan-pandangan kasebut ditampa lan dijunjung dadi aturan sing ngatur tingkah laku wong ing njaba ing kabèh kahanan, mesthi ora kaget yen dheweke nganggep aturan-aturan kasebut minangka hukum pasti saka nurani, lan nganggep patuh marang aturan-aturan kasebut minangka tumindak sing bener lan kabecikan, nanging kosok baline, urip utawa tumindak sing ora cocog karo paugeran-paugeran mau bakal dikutuk ora mung nganggo tembung nanging uga dening swara nurani.

Nurani, minangka saksi lan hakim, ngerti carane wong wis ngetrapake paugeran sing ditemtokake, lan kanthi ngetrapake paugeran kasebut marang tumindak sing dimaksud—kanthi nimbang kabèh kahanan, loro saka njero lan saka njaba—nemtokake apa wong iku bener utawa salah. Putusan nurani, kaya sing diomongake, ora bisa disuap. Iki pancen bener, sanajan ora mesthi. Kita bisa ngarep-arep ana ketidakakuratan ing paugeran nurani ing kabèh kahanan sing paugerané nurani kuwi cacat dhéwé, amarga ora ana dhasar kanggo paugeran. Kajaba iku, supaya paugeran bisa akurat, wong kudu mirsani tumindak ing kabèh pérangané, utamané watak batin sing ana ing wektu kuwi; nanging ing kasus wong sing dosa, sing pikirane tansah kabur, akèh sing bisa ora katon. Mula saka iku, nuraniné ora duwé dhasar kanggo netepaké paugerané. Pungkasané, ora kalah penting ing bab iki yaiku semangat kanggo kabeneran, supaya tanpa kendhat nguber kabèh tumindak kriminal; amarga tanpa semangat iki, akèh saka apa sing wis diamati bisa kliwat; iki uga dadi

alesan manèh kenapa paugeran nurani wong sing dosa ora bisa dipercaya, amarga dhèwèké dosa persis amarga ora nduwèni semangat kanggo kabeneran. Saka kéné, katon yèn nurani kuduné tumindak kaya mangkéné: semangat marang kabeneran, kudu ngawasi tumindaké wong kanthi teliti, lan sakwisé ana pelanggaran paling cilik katon, langsung nggawa prakara mau marang pangadilan lan mènèhi paukuman, tanpa munafik. Nanging tumindak kaya ngono ora ana ing nurani wong sing dosa. Dadi, kepriyé bisa ngarep-arep paukuman sing adil saka nurani kaya ngono?

Ketidakandalané katon saka kasunyatan yèn lumantar kuwi saben wong ndeleng awake dhéwé luwih apik tinimbang kanyatané. Kajaba ing kasus ekstrim lan dosa abot, saben wong siap ngomong: 'Apa sing saktané wis tak lakoni?' Mula saka iku para hakim sing wedi marang Gusti ngomong marang awake dhéwé: 'Resmikna aku saka dosa-dosa rahasiaku.' Nurani ing kahanan sing wis tiba iku kaya pangilon sing pecah. Kaya pangilon sing pecah, ora nampilake maneh pakaryan lan awake dhewe kaya kudune. Mangkono kahanane nurani minangka saksi lan hakim nalika durung kabedhung hawa napsu; nanging ing kahanan iki, timbange malah condhong luwih adoh menyang sisih sing salah lan paukamane dadi bengkok. Nalika nurani ngadili kasus siji-siji kanthi mandhiri, paugerané ora mesthi salah; nanging nalika tekan ngadili tumindak napsu dhéwé, paugerané mesthi cacat. Mangkono paugerané wong ambisius bab ambisié, wong pelit bab keserakahané, lan sapituruté, déné ing bab liya, nurani sing padha tetep waspada. Tandha wigati saka nurani sing bengkok yaiku kecenderungan pangadilan ngalih saka awake dhéwé marang wong liya. Nurani diparingaké marang kita supaya kita bisa ngadili awake dhéwé; yèn malah ngadili wong liya, iku artiné wis miwiti nyampek ing urusané wong liya. Ngecam wong liya iki saiki bisa dianggep minangka pratandha kepiye kuduné pangadilan marang awak dhéwé, lan uga minangka tuduhan marang kagagalan sing terus-terusan saka pangadilan marang awak dhéwé. Mula, nalika ngecam wong liya, pangadilan biasané cepet lan langsung, déné nalika kanggo awak dhéwé malah alon lan kasep, padahal kuduné kosok baliné. Panilaian kita marang wong liya tansah atos tanpa welas, dene panilaian marang awak dhéwé mesthi kebak welas asih, padahal kuduné kosok baline. Lan panilaian kita meh tansah rampung karo pikiran: 'Aku ora kaya wong liya...' Kaya pedagang sing ngiritik urusan pengacara kanthi atos, lan wong awam sing ngiritik babagan rohani, lan sapituruté! Nalika panghakiman terus-terusan mili saka ati marang wong liya, kita seneng nutupi awak dhéwé nganggo alesan. Pembeneran dhiri meh dadi dosa universal. Kita nyebutake kelemahan, kabodhoan, kahanan, godaan, conto, jumlah peserta – lan mbenerake awak dhéwé nganggo macem-macem alesan! Yen pungkasané iki gagal, kita tetep mbela awak dhéwé kanthi keras kepala. Penolakan keras iku wohé nurani sing rusak parah lan, ing wektu sing padha, saka egoisme sing banget kenceng. Ing jero ati, wong ngomong nglawan pertimbangan sing luwih becik: 'Aku ora salah, ora apa-apa, iki mung omong kosong!' Lan kanthi mangkono, padha migunakaké macem-macem puteran basa, utamané bab tumindak sing dimaksud, ngupaya banget kanggo nyusun kahanan supaya tumindak kaya ngono bisa dianggep pantes.

Nurani minangka hakim. Sawisé paukuman dijatuhaké, lan wong iku nyadari ing batiné: 'Aku salah' – sedhih, kasangsaran, nyalahké dhiri, pangapuran, utawa sangsara nurani miwiti. Rasa-rasa kuwi minangka ganjaran tumrap dosa saka nurani, kaya déné, kosok baliné, rasa bungah saka nurani sing resik iku ganjaran tumrap kabeneran. Apa iki lan sepira kencengé bisa dirasakaké kabuktèkaké déning panyiksa sing dialami para penjahat gedhé saka nuraniné, nalika nurani iku medeni saka njero karo kasangsaran lan saka njaba karo bayangan, , loro-loroné ing kasunyatan lan ing impéné. Sekali manèh, sepira ora adilé saka sudut pandang iki uga! Ana siji dhasar kanggo iki: ketidakadilan saka loro tumindak pisanan – legislatif lan pengadilan – amarga kenapa nyiksa wong sing ora salah? Sing liyane ana ing kahanan ati: ati sing wis atos tetep ora peduli, sanajan dipun salahake pira wae. Akibate, kesadaran marang dosa asring mung ana ing pikiran, tanpa ngganggu ati, lan wong kerep kandha: 'Aku salah, nanging opo masalah?' – lan tetep dadi panonton adhem marang dosa-dosané dhéwé, sing asring ora sithik. Kahanan wektu lan panggonan uga nduwèni peran gedhé ing bab iki. Mula, pelanggaran sing anyar isih ngganggu atiné kita banget, nanging sawisé wektu lumantar dadi mung pangeling; papan kedadeyan pelanggaran kuwi uga ngganggu banget, nanging adoh saka kono kita tentrem. Asring, nurani diserang dening rasa salah sing kakehan, sing nganggep meh saben tumindak minangka dosa, mula ngganggu lan nggerogoti pikiran wong bab apa wae. Kahanan wong sing kena pangadilan kaya ngono iku nyiksa banget lan mulane dadi kahanan patologis, ora alamiah.

Nanging kabèh mau kelakon kanthi sendirine, tanpa ana campur tangan ala saka kita. Nanging nalika niat melu, kita bisa nyimpangaké paugeran nurani utawa menengaké swarane. Iki digayuh liwat manéka cara kanggo mbungkam nurani. Kabiasaan iki uga kelakon kanthi sendirine nalika dosa saya kerep, amarga wis dingerteni yèn pelanggaran kapindho luwih sithik nyiksa, katelu malah luwih sithik maneh, lan sateruse saya

sithik, nganti pungkasané nurani dadi kebas: apa kowe kepéngin nindakake apa waé. Amarga wedi yèn nurani sing wis kebas kuwi bisa tangi maneh, wong-wong banjur nggunakake macem-macem tipuan. Antarane: milih pangakun sing gampang ngapura; nglakoni pangakuan palsu; nglipur awak dhewe kanthi pangapura palsu; matesi perbaikan luwih lanjut mung marang tampilan njaba utawa tumindak ibadah njaba wae; lan nyandhak pangarep-arep sing kakehan marang rahmaté Gusti; utawa, luwih parah maneh, meyakake awake dhewe yen rasa nyeri ing ati iku mung wedi klenik sing digawa saka jaman cilik sing durung pengalaman; nyengkakake awaké dhéwé saka wong lan panggonan, utawa malah saka bab-bab kang dipikirake, kang bisa ngganggu nurani; kanthi sengaja nggolèk pangalihan utawa ngadhepi kesan-kesan sing sepele, mbeku pikiran, lan kuwat; lan pungkasané, kanggo ngrampungaké kabèh, ngetokaké kabanggaan marang dosa-dosané. Kanthi cara kaya ngono, sethithik demi sethithik, wong mau kasil mateni nurani sakabèhé, lan nurani mau meneng suwéné wektu.

Mula, nurani ing kahanan dosa—miturut hukum, paukuman, lan balasan—iku bisa uga cacat sacara alamiah utawa sengaja dibengkokaké kanggo nyukupi napsu. Akibate, ana sing kanthi bebas nyerah marang luapan napsu lan urip dosa; amarga nalika nurani wis nyawiji karo napsu, sapa sing bisa mbangunake akal? Ana uga sing urip kanthi adhem lan ora peduli, ora apik lan ora ala. Ing loro-loroné, cetha yèn tumindaké wis nyimpang, lan bakal tetep kaya ngono nganti nuraniné tangi. Sakabehe karusakan iki nemtokake apa sing kelakon marang wong ing kahanan kaya ngono. Ana sing, sanadyan sawise geger sing abot lan nyiksa, bali menyang urip sing sejati; liyane, kosok baline, nalika nuraniné tangi, padha nyerah marang putus asa lan ngombe cangkir paiting kaluputan nganti entek, banjur ngombe cangkir murkane Gusti Allah nganti entek.

Ing wong sing wis bali marang Gusti Allah lan mbalekake persekutuan sing berkah karo Panjenengané, nurani sing nyasar dibenerake, lan nurani sing rusak dibenerake ing kabèh telung fungsiné. Sinar sih kapisan tiba ing nurani lan, kanthi geni ilahi, ngresiki, kaya emas sing diresiki ing tungku. Nalika ana pangowahan lan komuni karo Gusti Allah dipulihaké, nurani mbalèkaké kabèh kekuwatan asliné. Dadi, apa sing bakal nyegah swara Gusti Allah—ukum nurani—saka mlebu ing jeroné jiwa? Apa sing bakal nyegah sinar saka mripaté Gusti Allah—paukuman nurani—saka tiba ing tumindak lan niyaté wong lan madhangi? Utawa kenapa atiné ora dihangataké déning kehangatan sih rahmaté Gusti sing diarep-arep, utawa ora gemeter amarga ajrih marang murkané? Pambagéan antarané Gusti lan nurani wis dirubuhaké; kabisan-kabisan sing ngladèni nurani wis dibalèkaké; mula saka iku, nurani nduwèni kabèh sarana kanggo makarya kanthi becik.

Mula saka iku, nurani dadi waras ing babagan hukum. Kesadaran marang paugeran ilahi mbangunake wong sing dosa saka turu, nanging ora nyuda; malah nambah dhuwur. Iki dimudahake dening sih rahmaté dhéwé, sing dadi '*pangurapan sing mulang*' saben wong carane tumindak (1 Yohanes 2:27), nuntun ing kabèh dalan urip, sacara rahasia lan kabuka. Iki luwih dimeksa dening rasa ngelak marang Sabda Gusti, saka ngendi wong dosa sing tobat ora nate mbalik, nanging ngupaya krungu utawa maca, nyerep, dipunuripi, lan ngowahi kabèh sing dijupuk saka sabda mau ing jeroning atine dadi paugeran lan prinsip, saéngga padhangake nuraniné. Iki dimeksa luwih lanjut dening gesangé dhéwé. Krasa yakin yèn dhèwèké mlaku miturut kersaning Gusti, dhèwèké nliti kanthi tliti kersaning Gusti kanggo dhèwèké lan ing kabèh kahanan sing nyakup dhèwèké; lan saben ngadhepi dosa, dhèwèké kandha marang dhèwèké dhéwé: 'Yèn aku nindakake tumindak ala iki, aku bakal dosa ing ngarsané Gusti'; lan bab kabecikan: 'Atiku wis siyap, wis siyap!' Kanthi mangkono, dhèwèké dadi biasa urip ing kabeneran ing lingkungané dhéwé lan ora perlu manèh mriksa buku paugeran, nanging wis ngerti langsung, kaya ahli hukum sing wis pengalaman. Bab serangan saka karsa ala, sanadyan dirasakaké, swarané langsung dipatèni ing wektu kuwi; sanajan swara iku isih krungu, tumindak sing sah nanging nentang swara iku ora ditinggalake, amarga wis ditemtokake lumaku miturut kersaning Gusti tanpa welas dhiri, kanthi sakabehe pangorbanan, ing tengah-tengah sakabehe permusuhan, loro saka njero lan saka njaba.

Iki mbuktekake manawa pancen bener sajrone proses pangadilan. Mata sing waspada lan waras, sing tetep ngawasi dhiri, nyumurupi kabèh seluk-beluk urusan njero lan njaba. Nalika ing sisih liya ana cermin murni saka nurani – apa sing nyegah perkara kasebut katon ing cermin iki kanthi wujud sejati, lan mula paugeran nurani dadi bener? Panghakiman iku aplikasi saka sawijining prinsip marang sawijining kasus tartamtu. Yen loro-loroné ana, panghakiman mesthi kabentuk; lan yen loro-loroné bener, panghakiman kuwi ora bisa salah. Kasampurnané tumindak nurani iki saya kaapikaké amarga dianggep dosa paling gedhé kanggo ngukum wong liya, lan nalika kuwi kelakon tanpa disengaja, iku ditebus kanthi tobat sing jero. Nanging nalika paukuman iku sakabehe diarahake marang jero ati, paukuman iku ditindakake tanpa ndhelik, tanpa welas asih palsu, kanthi rinci lan sampurna, ora mung tumrap tumindak lan tembung, nanging uga niyat lan pikiran. Kanggo ngindhari kesalahan ing babagan iki, dipilih hakim sing adil (seorang pangakun utawa sesepuh sing

wis pengalaman lan marang sapa kabèh rahasia diungkapaké), sing maringi putusan lan putusane ditampa minangka putusané Gusti Allah. Ing kéné ora ana pembenaran dhiri sing kasar utawa kurangé kesadaran dhiri, amarga meh kabèh urip dihabisaké kanggo ngukum dhiri lan raos tobat; tumindaké ora dianggep sampurna utawa lengkap, lan dhiri dhéwé ora dianggep pantes nampa welas asih. Sepira wohé watak kaya ngono! Kaping pisan, iku nggawa tentrem ing jiwa, ora keganggu dening masalah donya apa wae, amarga wong sing salah ngrasa pantes nampa paukuman apa wae; salajengipun, iku nggawa kasucian ing gesang, amarga luwih akeh wong ngukum tumindak utawa aspek prilaku, luwih sampurna kudu dadi, kanthi syarat manawa panyelidikan maneh kuwi ditindakake kanthi tujuan nggayuh kasampurnan. Iki uga mujarab kanggo paukuman. Ketidadaan rasa sing kaku diusir nalika sih rahmaté Gusti nggerakaké sakabèhé jiwa lan raga wong; lan ana uga pandonga ajeg kanggo pambebasan pungkasan saka kahanan kuwi. Mula, kaya fluktuasi cilik ing atmosfer langsung kaccermin ing barometer, mangkono uga ing wong sing wis tobat, sengatan tuduhan nurani langsung ninggalake tatu pangapuran sing nyeri, utawa minyak wangi pembenaran ngolesi nyawa kanthi tentrem lan ngisi kanthi wangi sing nyenengake saka kabungahan. Kene kudu dicathet yèn sangsara nurani nduwèni werna sing béda banget tinimbang ing wong sing durung tobat. Sangsara kuwi maringi panglipur lan nyentuh ati; ora ndadèkaké pait, ora ngasingaké, lan ora ngancuraké. Mbok menawa iki amarga sawisé wong kasinau, nalika semangat ngabdi marang Gusti, mung sawatara dosa sing ora dikarepake, ora disengaja, sing kelakon. Bener, tumindak kepungkur uga ora dilalekake; lan, yen perlu, dieling-eling kanthi aktif, dipriksa kanthi rinci karo kabeh kahanan lan akibaté, lan diadili ing jero ati, kaya-kaya wis teka wayahe pati, paugeran Gusti, lan paukuman pungkasan; lan ing ati sing kebuka kaya ngono, kabeh sing wis kelakon nglawan kersaning Gusti kabasuh nganggo luh; nanging sanadyan mangkono ora ngremuk semangaté kanthi putus asa. Semangat bisa remuk amarga mbandhingaké jaman kepungkur karo jaman ngarep, nanging iki tansah pungkasané maringi tentrem sing nglipur ing Gusti: 'Aku iki wong dosa, nanging kowe gawéanmu; marang kowe aku bali; kersakna kersamu kelakon!' Lan ing kobongan rasa salah iki, padha nylametaké dhiri saka geni ing jaman ngarep. Katentremaning ati ing antarané para wali ora ngalangi keruntuhan jiwa kaya ngono; malah, akèh sing nglampahi wektu kanthi nangis, déné liyané 'kering'—miturut pangandikane—amarga padha tansah kelingan geni Gehenna sing tansah nglelehake awaké (Macarius Agung). Kahanan ati kaya ngono, ing siji sisih, maringi wong-wong mau pangerten sing nyegerake lan nyemangati; ing sisih liyane, ing sesambungan karo Gusti Allah lan ing saben babagan uripe, kahanan kuwi ngisi dheweke karo tentrem sing manis, kabungahan sing ora bisa diungkapake, lan kabegjan ilahi sing nyakup kabeh. *'Tentremin Gusti Allah, kang ngluwihi kabèh pangerten'*, nyenengi atiné (Filipi 4:7). Ing kahanan iki, padha nampa inspirasi kang ora bisa ditolak kanggo nindakake pakaryan kang nyenengake Gusti Allah. Rasul Paulus ngajèni banget kesaksian atiné lan, demi iku, nandhang kabèh rupa sangsara. Liyané uga ngrasakaké kaya ngono (Ayub 27:6). Iki minangka manna panglipur lan panganan swarga sing maringi kekuwatan, digawa déning malaékat saka swarga. Iki kabungahané Roh Suci, utawa kekuwatan sing kanthi manut marang Rasul, bisa ndadèkaké wong bungah tanpa kendhat.

Wohé saka kahanan ati nurani kaya ngono yaiku: sepisanan lan sing paling utama, kawani ing ngarsané Gusti, kanthi kawani iku wong manembah marang Gusti tanpa isin lan tanpa sangsi, kaya bocah-bocah cilik sing polos manembah marang bapaké; banjur – tumindak sing urip, kuat, lan cepet, amarga nurani sing resik narik daya ilahi, sing ngisi sakabehe jiwa, maringi kekuwatan sing ora kendhat, gawe tanpa mandheg, lan kemampuan ngungkuli kabeh alangan; ing kéné, pancen, dumunung kamardikan roh sing hakiki manungsa; pungkasané, karsa nyawiji karo nurani lan kabèh pemberontakan batin mandheg: sawijining wong mlebu ing kahanan ing ngendi hukum ora dadi beban maneh, amarga dhèwèké dhéwé kebak hukum.

b) Kahanan karsa

b) Kahanan karsa

Ing ngisor nurani, ing antarané kekuwatan sing aktif, ana karsa, sing kalebu pangorganisasian urip donya kita sing lumaku: usaha, rencana, moral, tumindak, prilaku – cekaké, kabèh sing liwaté manungsa ngetokaké dhiri saka njero marang njaba. Iki bisa diandharaké minangka kamampuan kanggo aspirasi lan watak. Tujuan utamané yaiku kabecikan. Carané tumindak yaiku kepinginan lan rasa ora seneng: ngadhep saka ala lan ngupaya marang kabecikan – iki inti urip. Wong ora bisa kepingin ala utawa ngadhep saka kabecikan; dheweke mung bisa nganggep ala dadi becik lan kabecikan dadi ala, lan, kesasar dening sing ala, kepingin kuwi kanthi nyamar dadi becik, nalika nolak kepingin sing becik, mbayangake kuwi ala.

Kewajiban, utawa dhasar lan sumber, aspirasi lan kepinginan kita dumunung ing ketidaklengkapan eksistensi kita. Rasa ketidaklengkapan iki meksa manungsa nggoleki obyek kanggo nyukupi awake dhewe. Ing babagan iki, manungsa kaya lemah garing utawa spons; cacah kabutuhane padha karo cacah bolongané. Benda sing diarep-arep déning manungsa kanggo maremake kabutuhane dianggep minangka kabecikan; luwih nyakup kabèh, luwih agung kabecikane. Cetha yèn kabecikan paling luhur tumrap manungsa mung sing bisa maremake dhèwèké kanthi tuntas lan nyakup kabèh. Kabecikan kaya ngono mung ana ing Gusti Allah. Yen salajengipun, kekiyataning pangarep-arep ditemtokake déning kualitas kabecikan sing diarep-arep, mula pangarep-arep marang Gusti Allah mesthi dadi pangarep-arep paling luhur lan paling kuwat. Kita uga kudu ngarep-arep iki amarga pangarep-arep iku cerminan kabutuhan, lan kabutuhan iku cerminan hakikat anané kita. Amarga manungsa digawé miturut gambaré Gusti Allah, kabutuhan pokoké—lan saéngga kepénginané—kudu dadi kerinduan marang Gusti Allah lan marang bab-bab ilahi. *'Apa sing tak duwéni ing swarga, lan apa sing tak kepéngini ing bumi, ... O Gusti Allahé atiku, lan bagéan kanggo salawas-lawase'* (Mazmur 72:25–26).

Ing manungsa, ing kahanané sing suci, kabeneran iki pancen ana ing atiné utawa kersané, nanging lumantar Kejatuhan owah-owahan mesthi kelakon ing jerone dhèwèké—lan pancen kelakon. Kersané manungsa mau ngalih menyang ngendi? Minangka katon saka kahanan Kejatuhan—menyang dhèwèké dhéwé. Tinimbang Gusti, manungsa nresnani dhèwèké dhéwé kanthi katresnan tanpa wates, ndadèkaké dhèwèké dadi tujuan siji-sijiné, lan nganggep kabèh liyané mung minangka sarana.

Saka iki cetha manawa watak dhasar sing manggon ing jeroning kalbu manungsa sing wis tiba lan durung diangkat maneh yaiku katresnan marang dhiri, utawa egoisme. Watak iki pancen alamiah, universal, kuwat, lan ora bisa ditolak nganti Aristoteles (wong pagan) nulis ing piwulang moralé: "Sanajan wong sing becik nindakake kabeh kanggo awake dhewe; mula, manungsa kudu tresna marang awake dhewe." Mula saka iku, ing wiwitan banget urip sing becik ing Kristus Yesus, manungsa diprentah kanggo ngelakake awake dhewe; lan banjur, sajrone ngetutake Kristus, *"aja nyenengake awake dhewe"* (Roma 15:1) lan *"aja ngupaya kapentingan awake dhewe"* (Filipi 2:4). Nalika Macarius Agung maringi pitutur supaya kita ndeleng jero ing batos lan mateni ula sing ngintip ing jeroning ati, ula iku ateges katresnan marang dhiri (Discourses 1, ch. 1).

Kabeh watak ala, utawa kabeh kabecikan moral, asalé saka katresnan marang dhiri, kaya sing diomongaké Theodore, Uskup Edessa, ing (Bab Katresnan Kabecikan, jilid 3, bab 93). 'Katresnan marang awak dhéwé iku ibu saka kabecikan sing ora bisa diucapake. Sapa waé sing kalah déning kuwi bakal mlebu aliansi karo kabèh hawa napsu liyané.' Nanging, ora angel nyumurupi yèn ing antarané hawa napsu kuwi ana sing dadi utama lan dominan, sing mimpin liyané, lan kabèh mau dipimpin déning katresnan marang awak dhéwé. Manifestasi utama saka sifat egois iki yaiku kesombongan, utawa luwih umum, rasa kepengin dimulyakake; keserakahan, utawa katresnan marang bathi; lan hawa napsu, utawa luwih cetha, rasa kepengin marang kabèh jinis kesenengan lan nikmat. Iki dikonfirmasi déning pengalaman lan pengamatan prasaja: apa waé hawa napsu sing dijupuk, yèn ditelusuri bali menyang sumberé, mesthi bakal tekan salah siji hawa napsu utama sing kasebut mau. Mulane St. Maksimus Sang Pengakuan ngendika (Bab Katresnan, Buku 2, Bab 59): "Jaga awakmu saka ibu kabèh kajahatan – katresnan marang dhiri. Amarga saka kéné lair telung pikiran ngedab-edabi sing sepisanan—nafsu, keserakahan, lan kesombongan, sing banjur dadi sumber kabèh kabecikan sabanjuré' (kaya sing uga kasebut déning Theodore saka Edessa, bab 61 lan 62, lan déning Gregory saka Sinai ing *Babagan Katresnan Kabecikan*). Donya iku katresnan marang dhiri sing dadi nyata, utawa jumlah sakabehe manifestasine ing manungsa lan tumindakane; amarga St. Yohanes Sang Teolog mbedakake kabeh sing ana ing donya dadi telung kategori: *'nafsu daging, nafsu mripat, lan kabanggaan urip'* (1 Yohanes 2:16), tegesé, kabeh iku digerakake déning tumindak telung nafsu iki. Iki minangka arena ing ngendi kagiatan manungsa sing dosa kawujud ing sakabehe ambané.

Saben hawa napsu utama iki banjur nglairaké akèh hawa napsu liyané, kang kebak roh lan wataké. Iki ninggalaké tapak ing kabèh daya manungsa lan kabèh kegiyatané, saéngga nambah ruwet hawa napsuné lan nglipatgandhaké hawa napsuné.

Hawa napsu daging iku kepinginan sing ora tau wareg marang kesenengan, utawa upaya tanpa kendhat nguber barang-barang sing bisa nyenengake panca indera batin lan njaba jiwo. Iki meksa wong supaya nggawe kesenengané dhéwé dadi siji-sijiné tujuan urip, utawa urip mung kanggo kesenengané dhéwé lan ngarahake kabèh sing ditemoni lan kabèh sing ditindakake marang tujuan kuwi. Ragam kecenderungan tartamtu sing muncul saka iku gumantung marang obyek kesenengan lan marang daya pangrasa sing digunakake. Mangkono, saka kesenengan ing pangrasa lidah muncul rakus, mabuk, lan keserahan kakehan; saka nafsu

seksual – pesta pora ing macem-macem wujud; saka daya gerak – kecerobohan utawa kemalasan; saka emosi jiwa—katresnan sing rusak lan sensualitas impian liwat imajinasi, lan sapiturute. Nanging, manifestasi utamane yaiku rakus mangan, zinah, males, dolanan lan kesenangan.

Sapa waé sing kapenuhan hawa napsu iki bakal kapaksa tumindak manut sipaté ing kabèh bab, lan hawa napsu mau nyemplungaké roh marang kabèh.

Mula, babagan agama lan pangawikan marang Gusti, wong-wong sing seneng marang kesenangan indra, amarga sipaté sing ceroboh lan meh mung nggatekake donya njaba, ora nampa bebener-bebener teologi kanthi jero ing atiné, mulané kabeneran-kabeneran iki ora mung tetep ora ana wohé, kaya-kaya ora ana oyodé, nanging uga kena serangan batin sing sengit saka kecenderungan sing ngarah marang tatanan liya; lan kahanan pungkasan iki mesthi nuntun wong sing kesengsem marang kesenangan menyang kahanan ora peduli marang kabeneran iman, utawa, luwih parah maneh, marang sangsi babagan kabeneran mau. Ing ibadahé, padha ngupaya upacara liturgi sing nyenengake; lan ing gréja padha ora ngupaya kamulyan lan pakurmatané Gusti, nanging kasenanganing kuping lan mripat. Ing ibadah sing paling jero, padha ngupaya luwih dhisik geter manisé ing ati lan ngupaya banget kanggo ngundang geter kuwi, mulané *'nalika ana cobaan padha bali mundur'* (Lukas 8:13), nalika kanggo kabeneran wong kudu nahan sangsara, apa saka njero utawa saka njaba. Wong-wong kuwi *'mungsuah salib; ... Gusti Allah iku wetengé'* (Filipi 3:18).

Babagan awake dhewe. Hedonis iku pancen kesengsem karo kesenangan, lan luwih-luwih mung kesenangan saiki, kandha marang awake dhewe: *'Ayo padha mangan lan ngombe, awit sesuk kita mati'* (Yesaya 22:13, 56:12; 1 Korinta 15:32; Pangandika 2:6) – dhèwèké malah ora mikir bab mangsa ngarep lan mulané ora nimbangaké akibat-akibat uripé, kalebu sing isih anyar diwiwiti, sanajan dhèwèké ujug-ujug kena lara, mlarat utawa isin. Dhèwèké ngremehké nyawané; mung awaké dhéwé sing *'pesta nganti wareg'* (Titus 1:12; 1 Tim. 5:6). Akibate, ing dhèwèké ora ana gagasan sing cetha utawa migunani, uga ora ana paugeran sing kiyat kanggo urip. Ing tumindak lan pamikirane, dhèwèké semriwing kaya bledug ing angin. Dhèwèké ora kenal karo upaya sing serius, ajeg, abot, lan jangka panjang; mulané dhèwèké ora bisa ngasilaké apa-apa saka dhèwèké dhéwé sing bisa langgeng sawisé dhèwèké mati.

Uga ora luwih becik nalika sesambungan karo wong liya. Bener, dheweke ora gelem gampang tersinggung marang wong liya, amarga kuwi bisa ngundang masalah. Nanging sapa wae sing ora padha watak karo dheweke, utawa sing ora gelem melu ing kegiyatané, ora mung dadi wong liya tumrap dheweke, nanging uga dadi mungsuah. Nanging, yen perlu, dheweke siap nindakake kabèh jinis tumindak ora adil: ngapusi, nglanggar janji, janji palsu, lan trik licik. Dheweke nduwé kecenderungan alamiah marang paseduluran, nanging biasané milih kanca ora adhedhasar kalayan sejati, lan paseduluran kuwi ora tahan suwe. Ing carané, ana kepéngin katon sopan, nanging langsung disusul karo omongan landhep, sarkasme, ejekan, lan kadhangkala malah kasar.

Ora ana paedahé saka wong kaya ngono, apa ing urip saben dinané utawa ing urusan nagari. Sejatine, wong kaya ngono ora bisa mimpin utawa manut kanthi bener. Hedonis—apa dadi bapak, bojo, tuan utawa bos—iku sing paling awon saka kabèh. Anak-anak, garwa, kulawarga, lan wong-wong sing dipasrahaké marang pangopènané padha rusak. Sebabé kabèh mau ana ing kemalasan lan alus-alus palsu utawa kelonggaran sing wis dadi kabiasaané, amarga disiplin asring digandhèngaké karo rasa ora nyenengaké. Antarane wong-wong sing derajaté luwih andhap, ing kabèh lapisan masyarakat, ora ana pemberontakan terbuka, nanging meh tansah ana nggrundel, kelesuan, lan males-malesan; sacara umum, padha luwih dadi *'pamirsah'* tinimbang *'pelaksana'* hukum (Yakobus 1:22).

Keserakahan iku kepinginan sing ora tau wareg kanggo nduwèni, utawa nguber lan nglumpukaké barang-barang kanthi alesan migunani, mung supaya bisa ngomong: *'Iki kagungané aku.'* Ana akèh obyek saka kepinginan iki: omah karo kabèh perlengkapané, sawah, abdi, lan sing paling utama—dhuwit, amarga karo dhuwit sapa waé bisa entuk apa waé. Ana uga wong-wong sing mung kasengsem marang pérak lan emas. Mula, napsu iki bisa katon ing loro wujud utama: katresnan marang pérak lan katresnan marang emas, utawa keserakahan. Miturut pratandha-pratandhane, ing sangisore pangaribawa kesombongan, iku wujudé pamer; saka kabanggaan lan napsu kuwasa, iku dadi kecerdikan sakabehe sing ngupaya nyekel kabèh dagang ing tangané dhéwé; lan saka kegilaan, iku malih dadi kikir. Gairah iki tansah digandhèngake karo kuwatir sing nyiksa, iri, wedi, sedhih, lan laraning ati. Gelar sing pantes kanggo wong sing diduwèni kuwi narik kawigaten; amarga dhèwèké ora bakal nglakoni siji langkah tanpa nguntungaké dhèwèké, lan kabèh sing disentuh tangane—apa tembung utawa pikiran—mbayar haké. Banjur, sawisé sawijining barang mlebu ing

wewenangé, dhèwèké ngumumaké: 'Iki kagungané aku salawas-lawase...' Eksklusivitas kepemilikan iki, sing teguh lan tulus, mbentuk wates ing sakupenge bandha lan ngeculake liyané kabèh.

Babagan agama. Dhèwèké ora nduwèni wektu kanggo ngerti Gusti Allah: mulané dhèwèké nyekel iman miturut kabar sing wis dirungokaké lan ditampa, lan miturut kemampuané mbayangaké kanthi jiwa sing kebak bab-bab sensual. Luwih saka kabèh, dhèwèké rawan marang takhayul, antropomorfisme, lan panyembahan berhala. Katresnané sing intens lan eksklusif marang barang-barang materi nimbulaké sangsi marang ibadah batiné marang Gusti, amarga, kaya sing diandharaké Gusti, 'Ora ana siji waé sing bisa *ngabdi marang loro tuan*' (Matt. 6:24). Mula saka iku, dhèwèké kanthi cetha diarani penyembah berhala (Eph. 5:5; Col. 3:5; Matt. 19:22; Ayb. 31:24; Mazmur 118:36). Dheweke katon ngajeni Gusti, nanging ora saka atine, nanging nganggo bab-bab ing njaba, lan luwih saka kuwi mung kanthi pangarep-arep nambah bathi, utawa amarga wedi kelangan apa sing diduweni lan kepengin njaga kuwi. Mula, dhèwèké condhong marang ibadah njaba lan ing kono tresna marang bandha lan kamulyan. Hasrat kanggo entuk bathi, nalika ora ana cara sing bener, kadhangkala nggawa dhèwèké marang sihir lan kabodhoan liyane (1 Tim. 6:9).

Bab dhiri dhewe. Ana sawetara kabecikan sing katon ing wong sing serakah. Dheweke katon irit, nanging sejatine pelit; gaweyan lan ketekunané mung kanggo nggolèk bathi; nahan dhiri saka kesenangan lan kesenengane mung kanggo nyegah mbuwang-mbuwang bandhane. Sejatine, dheweke ora peduli marang nyawane utawa badané: dheweke ngorbanake awake dhewe kanggo bandha materi. Kegandrungane marang kuwi ndadekake dheweke ora duwe wektu kanggo nikmati apa sing wis diduweni, mula ora ana tentrem ing atine. Yen apes teka, dheweke gampang putus asa, gampang ilang akal lan dadi edan, lan kadhang nyopot nyawane.

Marang wong liya, dhèwèké ora manungsawi, iri, licik, ora setya, lan brengsek; dhèwèké ora seneng nindakake kabecikan tanpa entuk apa-apa, kajaba manawa kesombongané meksa dhèwèké; dhèwèké ora ngerti paseduluran langgeng. Ora ana tumindak ora adil sing ora bakal ditindakake wong sing mung mikir kapentingan dhéwé, kaya sing dituduhaké Yudas (Mat. 26:15). Saka dhèwèké metu maling, nyinggung kasucian (Yos. 7:1; Kis. 5:1), matèni lan pangkhianat.

Wong sing 'rakus' iku anggota sing ora pantes ing kulawarga, masyarakat, lan Gréja (Amsal 15:27, 15:29; 2 Raja 5; 1 Tim. 3:3; Fil. 2:20–21; 1 Pet. 5:2). Sing paling ngisor ing antarané wong-wong mau biasané manut, irit, lan kerja keras, ngupaya nyimpen saben sen ing endi waé, nanging padha rawan ngapusi tuwané utawa atasané, nyolong kanggo dhéwé lan nutupi tapaké, lan langsung ninggalaké nalika nemoni masalah. Wong-wong sing ana ing posisi luwih dhuwur utawa nduwé wewenang – ora ana sing luwih awon tinimbang kelalaian lan ketidakpeduliané marang wong liya. Dheweke ora peduli karo sapa-sapa – ora marang kabeneran utawa marang wong liya. Pimpinan kaya ngono ora disenengi, amarga dheweke tansah nyolong bathi ing endi wae bisa; mula bawahané ora setya lan tansah ngupaya ngalahké dheweke. Ing omah, dheweke ora nyukupi kabutuhan saben uwong, kalebu dheweke dhéwé, lan nglirowakake anak-anaké lan kabèh ing omah. Mula kasar lan kabodhoan dadi oyod.

Sombong iku kepinginan sing ora ana enteke kanggo munggah, utawa upaya keras ngupaya apa wae supaya bisa ngungguli wong liya. Katresnan marang awak dhewe paling katon ing kene. Iki kaya pasuryane sombong, amarga ing kene siji-sijine sing dipikirake mung awake dhewe. Manifestasi kapisan lan paling jero saka kesombongan yaiku rasa angkuh, sing ndeleng kabèh wong liya minangka luwih asor tinimbang awake dhéwé; malah wong-wong sing luwih unggul tinimbang awake dhéwé, yèn dibandhingaké karo awake dhéwé, ora pati wigati. Nalika kesombongan kuwi muncul ing lumahing, iku nggoleki obyek-obyek sing bisa ngunggahaké lan, adhedhasar obyek-obyek mau, ngowahi awake dhéwé. Nalika nggatekake bab-bab sing sepele—kaya kekuwatan fisik, kaendahan, sandhangan, kekerabatan utawa sing padha—iku diarani kesombongan; nalika ngalih marang pangkat kehormatan lan kamulyan, iku hawa napsu panguwasa lan ambisi; nalika seneng karo gosip, omongan kosong lan perhatian saka wong liya, iku katresnan marang kamasyhuran. Nanging ing kabèh wujud mau—kajaba rasa sombong—kapangajêngan digandhèngi karo kekarepan dhéwé, sikap mbantah, kapercayan dhiri sing kakehan, kesombongan, pura-pura, ngremehake wong liya, ora ngucapake panuwun, rasa iri, watak nesu sing meh nyabrang dadi balas dendam, lan watak sengit. Manifestasi utamane, nanging, bisa dianggep minangka iri ati sing digandhengake karo kebencian, lan nesu sing digandhengake karo dendam.

Ing Sabda Gusti, wong sombong uga diarani '*wong sing wicaksana ing paningalé dhéwé*' (Rom. 11:20, 12:16; 1 Tim. 6:17; Yes. 14:13), sombong (1 Tim. 6:4), angkuh (Ul. 8:14, 17:20; Yehe. 28:2), lan ngremehake (Luk. 18:9, 18:11; Gal. 5:26).

Wong sing ngunggulake awake dhewe tinimbang wong liya ing atine – ing babagan agama lan pangawikan babagan Gusti Allah – iku wong sing paling mbabayani. Dheweke bisa tiba ing jurang kejahatan sing paling jero. Amarga kecenderungan kanggo misahake awake dhewe saka wong liya, dheweke bisa nggawe panemu anyar dhewe utawa gampang nampa panemu sing digawe wong liya, panemu sing ditandhani kanthi kesombongan lan keanehan. Asring, kanggo mbuktèkaké yèn dhèwèké béda saka wong umum, dhèwèké nolak kabeneran sing paling cetha, kaya ta: anané Gusti Allah, kakebalan jiwa, lan sapituruté. Mula saka kuwi, wong kaya ngono pantes dianggep minangka pangripta bidah (1 Tim. 6:4–10). Umumé, sipaté sing seneng mbantah lan keras kepala ing nahan pandangan sing wis mapan iku banget ngrusak kabeneran. Ing ibadah njaba, dhèwèké luwih seneng kekakuan, pamer, lan keartifisialan; ing ibadah jero – ketegangan, kaagungan, lan abstraksi; ing pandonga – omongan dawa sing diucapaké saka dhuwur; ing pameran kasucian – eksentrisitas: kabeh miturut carane dhewe, ora kaya wong liya; dheweke uga bisa ngadopsi kabeh wujud ibadah kanggo kapentingan kamulyan lan kesombongan lan ngowahi dadi sarana kanggo nyukupi napsu kuwasa, kaya Jerobeam (3 Raja 12:28–29).

Sikap ngendhaleni dhiri, rajin, irit, sabar, lan tekun maringi kesan yèn dhèwèké pancèn ketat netepi tugase marang dhèwèké dhéwé, nanging kuwi mung kesan; kabèh mau iku kabecikan instrumental, dudu kabecikan esensial, mula ajiné gumantung marang semangat nalika ditindakake lan dijaga. Bener yèn dhèwèké luwih prihatin marang pangembangan atiné, nanging kanggo apa lan kanthi semangat apa? Apa iku kanggo pamer, utawa mbok menawa kanggo njaga kamulyaning kawruh, utawa kamulyaning dhèwèké lan kamulyaning pangkaté, lan sapituruté? Akibate, dhèwèké luwih nyawiji marang apa waé sing lagi dadi tren ing jamané. Nanging dhèwèké gampang nesu, cepet panas atiné lan ora maringi awaké dhéwé wektu istirahat: saka kéné dhèwèké cepet entèk tenaga lan ngundang lara marang awaké dhéwé.

Marang wong liya, dhèwèké paling ora adil saka kabèh manungsa: kabèh dhèwèké anggep kagungané dhéwé, déné ora ana sing dianggep kagungané wong liya; dhèwèké tansah kepéngin mréntah lan ora tau gelem manut. Miturut panemuné, wong liya mung dadi piranti kanggo nggayuh tujuwané, lan pancèn dhèwèké tumindak kaya ngono—kanthi kekerasan nalika dhèwèké wis kuwasa, utawa kanthi licik nalika durung kuwasa. Mula saka iku, dhèwèké iku politikus munafik; aja ngarep-arep panuwun saka dhèwèké, amarga dhèwèké nganggep iku haké kanggo nampa karomah saka wong liya minangka pajeg. Dhèwèké ora sungkan ngina, nindakake kekerasan, nuduhaké rasa ngremehake utawa nyebarake rasa wedi nalika ana kasempatan. Dhèwèké luwih milih digawé wedi tinimbang dikasihi. Pasedulurane mung tahan sak suwéné migunani kanggo kapentingané.

Ing urip saben dina lan urip bebrayan, kabèh kekacauan asalé saka wong kaya ngono. Wong sing pangkaté luwih andhap nanging nduwé watak kaya ngono ora gelem manut; dhèwèké ora tahan karo ikatan kawajiban sing diwènèhaké marang dhèwèké, mulané dhèwèké tansah siap mbrontak. Wong sing nduwé kalungguhan luwih dhuwur kuwi keras kepala lan atiné atos; padha ngukum kanthi kasar lan ora gelem ngapura; padha kepéngin mréntah nganggo tembung lan pandangan tinimbang nganggo ajakan (1 Petrus 5:3). Ing sesambungan karo wong liya, padha seneng mimpin swasana, nanging ngajeni mung sithik banget, lan ora tulus marang sapa wae. Mula saka iku, padha ora bisa ditrima ing masyarakat, dibenci wong lan Gusti Allah, sing nentang lan asring ngendhegake panganggone kanggo kabecikane dhewe (Matt. 23:12; 1 Pet. 5:5; Yakobus 4:6; Ayub 9:13, 40:6–7; Mat. 11:23). Ing kulawarga ora ana katentreman, nanging ana perselisihan lan rebutan; bocah-bocah dadi kasar; abdi-abdi tumindak manut karepe dhéwé; garwa kadhangkala sedhih, kadhangkala wis biasa karo kekerasan atiné.

Iki minangka cabang langsung saka katresnan marang diri: napsu daging, napsu mripat, lan kesombongan donya – bebarengan karo hawa napsu sing muncul saka kono. Nanging, miturut para Bapa Agung, ana ing antarané sing muncul saka kuwi, sing paling utama, kaya-kaya dadi kanca sing perlu lan tansah ana. Lima dianggep kaya ngono: nesu, zinah, sedhih, kemalasan, lan kesombongan. Asale saka sing sadurungé prasaja banget. Mangkono, sensualitas kawujud utamane ing loro hawa napsu, yaiku keserakahan mangan lan zinah, lan digandhengake karo kelonggaran lan kemalasan; sedhih lan iri ati tansah gegandhengan karo katresnan marang dhuwit, dene nesu lan kesombongan gegandhengan karo kabanggaan. Lima turunan iki dilebokake ing kategori sing padha karo sing utama, amarga sipaté sing subur, saéngga jumlah hawa napsu utama utawa dhasar dianggep persis wolung utawa pitu, amarga ana sing ora mbedakaké kesombongan saka kabanggaan. Delengen babagan iki Theodoret saka Edessa – Bab 10 (Katresnan marang Kabecikan, Jilid 3); Evagrius babagan maneka pikiran (Philanthropy, vol. 1, ch. 1:24); *Orthodox Confession*, bagéan 3, pitakon 23 lan salajengipun. Delengen uga ing *The Ladder* ing bab-bab babagan hawa napsu kasebut. Ing risalah-

risalah iki, sipat saben kebejatan diterangake kanthi cukup jembar, lan hawa napsu sing asalé saka kuwi diatur kanthi rinci. St. Gregorius saka Sinai nggunakake pendekatan khusus kanggo pangembangan hawa napsu (Babagan Katresnan marang Kabecikan, jilid 5, bab 78, 79). Dheweke misahake dadi hawa napsu mental lan jasmani; hawa napsu mental banjur dipérang maneh miturut telung daya: mikir, kepéngin, lan gampang nesu. Nanging ora angel weruh yèn dhèwèké ora ninggalaké klasifikasi umum, nanging mung ngrembug pitakon carané sipat tresna dhiri sing telung warna kacérmin ing pérangan-pérangan manungsa lan dayané. Mula, hawa napsu sing muncul, umpama saka fakultas pamikiran, sawene nduwèni sipat sombong, liyane birahi, lan liyane manèh sensualitas. Paling ora, pangaturan lan pangembangan hawa napsu kanthi cara iki bisa ditindakake lan bisa nggawa manfaat sing ora diraguhi marang urip. Ing kéné bisa dideleng wigatiné saben napsu, lan saka wigatiné bisa disimpulaké kanthi cara ilmiah, obat-obatan kanggo nglawané, sanadyan obat-obatan mau pancèn padha karo sing saiki diajokaké adhedhasar pengalamané para Bapa sing taat marang Gusti. Nanging mesthi waé, pakaryan kaya ngono mbutuhaké pangerten jero marang tulisan-tulisané para Bapa Suci lan pamahaman sing jembar babagan manungsa. Nanging sapa sing wareg karo iki? Petrus saka Damaskus (delengen *Slavic Philanthropy*, Bagéan 3), sawisé nglumpukaké 298 jeneng hawa napsu saka Kitab Suci tanpa urutan tartamtu, nambahaké: 'Iki sing tak temokaké ing Kitab Suci, nanging aku ora bisa nyusun miturut urutan, lan aku uga ora wani nyoba nindakaké kuwi; amarga, miturut tembungé St. Yohanes Klimakus, yèn kowé ngupaya kawruh bab ala—ya iku pangerten lan penjelasan rasional bab kuwi—kowé ora bakal nemokaké.

Bab hawa napsu iki ing panggunaané marang saben individu, mokal kanggo mangertèni sepira manéka—lan kadhangkala nggilani—kombinasié ing siji wong. Ing saben wong sing dadi budak dosa, dhiri, karo telung turunané lan sawatara saka limang hawa napsu, tansah ana; mung waé ing siji wong siji sing dominan, déné ing wong liya, sing liya sing dominan. Saliyane kuwi, ana akèh hawa napsu sing manggon ing jerone dhèwèké, padha nduwèni watak lan semangat saka leluhuré, sing béda-béda saben wong miturut pangaruh jinis kelamin, umur, lan status sosial. Katerangan rinci babagan kombinasi sing bisa ana bakal dadi pandhuan sing apik kanggo ngenali dhiri, amarga saben wong kudu ngerti hawa napsu utama lan kabèh cabangé ing jerone dhèwèké. Ing interaksi iki, kadhangkala padha nguwatake siji lan sijiné utawa malah matesi siji lan sijiné, sing banjur ngasilake akèh kabecikan sing katon sing biasané digunakaké wong kanggo ngapusi dhiri dhéwé.

Riwayaté paling nerangaké carané semangat-semangaté njupuk wujud sing béda-béda. Kabeh wong lair wis ana cacaté – karo 'diri', utawa wiji saka kabèh semangat sing bisa ana. Apa ing siji wong wiji iki tuwuh luwih dominan ing siji arah, lan ing wong liya ing arah sing beda, gumantung sepisanan lan paling utama marang watak sing diwarisake saka wong tuwa; sabanjure marang cara panguripan; lan, ing ndhuwur kabeh, marang paniruan sing dipelihara dening tuladha sing dituduhake marang dheweke, kabiasaan, perlakuan, utawa kanca-kancane. Kaya wit enom, manungsa, ing tengah kahanan kaya ngono, tanpa disengaja condhong menyang siji arah tartamtu; banjur, sawisé mlebu ing dalan urip lan tumindak ing arah sing padha, dadi mantep ing kono liwat kabiasaan, sing banjur dadi, kaya sing diomongake, sifat kapindho. Mula saka iku, sawijining wong dadi dikenal kanthi nafsu sing nyekel atine, utawa sing wis ngerasake, lan sakabehe pribadine kebak dening nafsu iku.

Sawise mantep ing arah iki, wong iku kawates kaya ana ing penjara, lan ora bisa mbebasake awake dhewe saka kono kanthi kekarepané dhéwé. Hasrat-hasrat iki, utawa kecenderungan ala saka karsa, mbentuk ing awake dhewe selubung sing ora bisa ditembus, utawa alangan sing kuwat, sing ora ngidini cahya nylametake saka Gusti Allah tekan marang wong mau. Kaping pisan, saben napsu nduwèni wengkuan obyek sing nyukupi, sing dianggep becik déning wong lan diduwèni minangka tujuan pungkasané. Kaya déné karo kabecikan-kabecikan iki, dhèwèké kados campur sacara kimia ing atiné lan urip ing jerone; lan mula ora bisa ngalihaké pandangane marang dhiri dhéwé nganti ana pangaribawa liya sing teka, nyawiji karo atiné lan narik dhèwèké adoh saka kuwi. Kapindho, amarga wis biasa obah mung ing lingkup barang-barang kuwi, wong mesthi nemoni pikiran-pikiran tartamtu sing nyukupi napsuné lan ndhelikaké saka paningal nuraniné. Pikiran kaya ngono nglairaké kecenderungan dosa tartamtu, sing pantes diarani prasangka ati utawa karsa. Ing kono, katresnan marang dhiri dhéwé njaga pikiran tetep ana ing ati manungsa yèn dhèwèké luwih apik tinimbang wong liya, nutupi kaluputané, lan nggawe dhèwèké tansah katon apik ing paningalé dhéwé. Penyimpangan napsu njamin marang kita manawa kesenangan iku pancen alamiah banget kanggo kita nganti kita ora bisa urip tanpa kuwi; amarga ngapa kita kudu nolak kesenangan kuwi nalika alam dhéwé wis nggawa kita marang kuwi? Lan pangalihan perhatian lan kecerobohan nyegah kita saka nyilem luwih jero lan mangerteni ing

ngendi panggonané kekuwatan sejati. Sepira akèh alesan kanggo napsu keserakahan! Wong ora bisa urip mung kanggo dina darurat; omahé dadi bolongan, lan sapituruté; nanging sajrone wektu kuwi, kuwatir terus nyurung wong maju tanpa kendhat. Kesombongan kandha: sapa maneh sing bakal njabat ing posisi iki utawa kuwi? Yen kabèh wong nolak, banjur piye? – Sawise mlebu dalan kaya ngono, apa sing bisa ditindakake?.. Lan ing kéné ana sipat-sipat sing katon suci, sing uga dipacu déning napsu, narik kawigatèn. Ing campuran sing cetha antarane ati karo berkah sing katon lan karo prinsip-prinsip ala sing mbeneraké napsu—sanadyan, katoné, iku sifaté prasangka—mapan alangan paling kuwat tumrap tumindaké sih marang ati wong dosa lan tumrap pangowahané. Ing sangisore pangaribawa sabab-sabab iki, ora ana siji wae sing kapenuhan hawa napsu sing nganggep awake dhewe ala, ora weruh perlu dibenerake, utawa ora ngerti apa sing kudu dibenerake. Nanging ing wong-wong sing diparingi sih-rahmat, ana owah-owahan sing sejati ing watak karsa. Owah-owahan iki kelakon nalika, lumantar pangaribawa pangapuran sing ngrusak, dhiri diowahi lan wong iku, liwat pracaya marang Gusti Yesus Kristus, munggah marang kapastian kaslametan lan mutusaké ngabdi marang Gusti nganti pungkasaning uripé; mulané, ing sakramèn baptisan utawa pangapuran, dhèwèké kanthi ora bisa diungkapaké dipersatukaké manèh karo Gusti lumantar Gusti Yesus Kristus lan dadi peserta watak Ilahi. Kaya sadurunge, sawisé adoh saka Gusti, dhèwèké kerep mikiraké dhiri dhéwé lan, kanggo kapentingané dhéwé, nyekel marang sing fana, saiki, sawisé tobat, sawisé nyingkirké dhiri dhéwé lan kabèh tumitahan, dhèwèké nyekel Gusti kanthi sak atiné. Mula saka iku, sikap utama saka kersané wong Kristen yaiku: nyelakké dhiri lan semangat kanggo tetep ana ing paseduluran karo Gusti, utawa katresnan.

Penolakan dhiri iku nolak katresnan marang dhiri. Iku ngetutake kabeh sing nggawa pratandha ke-aku-an, sengit marang iku, lan ngadhepake punggung marang kabeh sing nyukupi; nganggep kabeh kauntungan donya, jasmani, lan njaba iku ora ana gunane; narik manah saka kabeh sing wis diciptakake. Ing bab iki, kanthi teges sing ketat, ora dumunung ing ora duwé utawa ninggalaké barang-barang, nanging ing narik manah adoh saka kuwi, utawa ing kahanan ing ngendi kabèh barang dianggep kaya-kaya manca, ora nyawiji karo jiwa lan ora ngiket manah; mula, iki padha tegesé karo netralitas utawa tanpa napsu, nalika kabèh kajaba Gusti Allah dadi manca tumrap manah.

Minangka pancèn panolakan marang katresnan dhiri, iku uga ngasilaké utawa nimbulaké ing jeroné kita watak-watak sing sakabèhé kebalikan saka sing digawé déning katresnan marang dhiri, yaiku:

Tinimbang kesombongan, wong sing ngorbanake dhiri duwé andhap asor – sawijining watak sing ndeleng dhiri minangka makhluk paling cilik, pantes nampa saben pangina lan isin; mung nyalahake dhiri dhéwé kanggo dosa, dhèwèké nyandhakake kabèh kabecikan marang sumber kabèh kabecikan – Gusti Allah; Dheweke ora ngaku nduwé kauntungan tinimbang wong liya kanggo dhéwé, nanging nganggep saben wong luwih unggul tinimbang dhéwé. Iki minangka pangandhap-andhap dhiri, digandhengake karo rasa mlarat lan ringkihé dhéwé.

Tinimbang kapentingan pribadi, dhèwèké nduwèni ora mung rasa tanpa pamrih lan ora nglumpukaké, nanging uga rasa dadi wong asing ing donya iki. Dhèwèké ora nyebut apa-apa dadi kagungané dhéwé, nanging nganggep kabèh kagungané Gusti, lan dhèwèké mung dadi pangurus harta Gusti; mulané dhèwèké bébas mènèhi marang sapa waé sing butuh. Dheweke nganggep kabèh sing diduwèni—omahé, tanahé, lan désa-désané—mung diparingaké marang dhèwèké kanggo sawatara wektu. Ing atiné, dhèwèké ora nduwèni papan panggonan permanèn ing kéné, nanging ngarep-arep marang kutha sing bakal teka; mulané, dhèwèké ngirim kabèh mau dhisik menyang tanah kelairané ing swarga.

Tinimbang napsu lan kesenangan, ana panganiayaan lan panganiayaan dhiri. Ora ana sangsara sing ora dianggep pantes ditanggung déning dhèwèké. Mula, kaya wong sing urip ing dosa ngrasakake welas marang awake dhewe lan ngurusi awake dhewe kaya wong sing lara, wong sing wis bali marang Gusti malah nesu marang awake dhewe lan siap nyiksa awake dhewe, nganti luwe, ora turu, lan kerja keras; dheweke seneng nalika dihina utawa dipukul, lan ora tau wareg nyiksa awake dhewe.

Katresnan marang Gusti—utawa kangen kanggo manggon ing pangembangan karo Gusti minangka kabecikan paling luhur lan golek tentrem ing Panjenengané, utawa kasadharan babagan kabungahan ing pangembangan mau—diwutahake ing manahé wong sing wis bali marang Gusti lumantar Roh Suci, lan nuntun sakabehing dhirié marang Gusti. Katresnan iki pancen nyicipi kabungahan ilahi sing sejati, dudu mung imajinasi utawa bayangan. Mula, marang sapa waé sing gumun kepéngin nyekseni carané wong bisa nyelakaké kabèh, kudu diandharake: nyelakaké kabèh sing wis diciptakaké supaya bisa manunggal karo Sang Pencipta tegesé ngganti kabecikan sing mung dibayangaké karo kabecikan sing sejati. Katresnan iku pelengkap sing perlu kanggo nyingkiri dhiri utawa nyingkiri kabèh bab. Sapa sing wis ngrasakaké sing legi

ora bakal kepéngin sing pait, lan sapa sing wis ngrasakaké Gusti ora bakal kepéngin apa-apa kajaba Panjenengané. Mula saka iku, nyingkiri dhiri sing sejati lumaku bareng karo pangembaran karo Gusti.

Saka katresnan utawa kangen marang Gusti iki, miturut sipaté, kabiasaan ajeg ing ngisor iki tuwuh utawa ngakar ing ati, dadi dhasar positif tumindak Kristen: lumaku ing ngarsané Gusti. Dhèwèké ndelok Gusti ana ing ngarepé lan tumindak ing ngarsané, kaya-kaya, atas asmané Gusti. Perhatosane, bebarengan karo atine, tetep manjat marang Gusti; kaya-kaya dheweke ora nate ngalihake pandangane saka Gusti. Mula saka iku, diandharake yen jero atine ana ing Gusti. Gregorius Teologian ngendika yen manungsa kudu kelingan Gusti luwih kerep tinimbang ambegan. Amarga iku, ana sing nyoba nyambungake kelingan iki karo ambegan.

Semangat kanggo ngabdi marang Gusti, utawa panggenapan sing ajeg, rajin, lan tulus saka saben karsa Gusti sing diakoni, tanpa ngapusi awak dhewe lan tanpa kelonggaran, sanajan kudu ngorbanake nyawa. Iki diancani karo pangrêmbug sing tliti marang karsa iki lan tumindak cepet kanggo nepaki, ngungkuli kabeh alangan. Rasul Paulus ngungkapake sikap iki nganggo tembung: 'Aku nguber'.

Sedhih amarga Gusti, sing ing sisih siji, dhèwèké kepéngin dibébasaké supaya bisa ana karo Kristus, supaya kratoné Gusti enggal teka tumrap dhèwèké; ing sisih liya, dhèwèké nangisi durung sampurnané kamulyané Gusti ing dhèwèké lan wong liya, mulané dhèwèké ngucuraké luh kanthi raos tobat sing meh ora kendhat. Iku sipate wong sing tresna kepengin ana ing ngarsane sing ditresnani; mula ana kasedhihan nalika, isih urip ing badan, piyambakipun kapisah saka Gusti. Saka kene cetha manawa cara urip wong Kristen, utawa pola tumindakipun, kudu cocog karo loro prinsip dhasar iki – pangorbanan dhiri lan katresnan. Pancen mangkono, kaya sing dituduhake para wali. Mangkono kahanan ajegé wong Kristen.

Perlawanan dhiri lan disiplin dhiri: tegesé, dhèwèké tansah nolak kejahatan ing jeroné dhèwèké lan nyengkuyung dhèwèké marang kabecikan. Nalika dorongan ala muncul, kudu dicegah; nalika ana panggilan kanggo nindakake kabecikan nanging atiné ora kersa, dhèwèké kudu meksa dhèwèké dhéwé kanggo nindakake kuwi. Ing kéné dumunung perjuangan manungsa sing ora kendhat karo dhèwèké dhéwé. Liwat latihan terus-terusan ing perjuangan iki, pungkasané dhèwèké mbentuk ing sajroning dhèwèké pribadi sing becik sing tumindak kanthi kersa, mateni kabecikan, lan ngowahi pakaryan kakuwatane marang kabecikan (Macarius Agung, Bab Ngreksa Atiné, bab 12, 13; Bab Kamardikan Pikiran, bab 18).

Amarga ala ora langsung sirna sakabehe, nanging isih manggon ing wong sing wis nyuwun marang Gusti, dhèwèké diprentah—utawa iku sipaté—kanggo tetep waspada lan waras, supaya ora nganti kélangan pandhangan marang apa waé sing mbebayani lan banjur tiba. Dheweke dadi pangreksa sing waspada marang awake dhewe, tansah ngenteni serangan lan langsung, kanthi pikiran sing wicaksana, weruh mungsuh sing nyedhaki. Uga dadi ciri dheweke njaga upaya kekuwatan sing terus-terusan, ngusir kabeh kelonggaran. Ora ana sing bisa ngomong: '—awit ana sing, sawise nglampahi lima utawa enem taun ing katentreman, dadi kuciwa lan tiba (Macarius Agung, Bab Kebangkitan Pikiran, § 3). Mula, wong Kristen sejati tansah lagi miwiti; dhèwèké isih mikir yèn durung ngupaya, yèn isih ana ing lawang mlebu, yèn durung tekan tujuwané. Pamanggih sing ngidini dhiri kendho iku sing paling mateni kabèh. Mula saka iku diprentahaké: nyawisaké dhiri kanggo ngupaya lan tumindak nganti pungkasaning uripmu.

Cetha yèn sipat-sipat pungkasan iki—perjuangan, kasunyian, lan upaya tanpa kendhat—amarga nggabungaké penolakan dhiri lan katresnan, bisa diarani pokok utawa utama, lan mulané kurang cetha. Liwat kuwi, sipat-sipat sing muncul saka pangorbanan dhiri lan sing asalé saka katresnan banjur ngrembaka, lan kabèh mau pungkasané ngasilaké pangorbanan dhiri sing sampurna lan katresnan sing sampurna. Iki, bisa diomongaké, dadi ciri asètisisme, utawa nunjukaké marang dalan sing sejati lan, ing wektu sing padha, makna sejati saka urip Kristen.

Kabeh sing wis kasebut nganti saiki nyakup babagan arah karsa, sing dadi aspek materiil. Nanging kaya akal, saliyané saka aspek materiil uga nduwèni kegiatan formal, mangkono uga karsa nduwèni sawijining kegiatan formal. Ayo ta definisikaké kanthi ringkes.

Kegiatan karsa adhedhasar langsung marang kepinginan. Tugasé yaiku ngatur kepinginan sing samar lan durung cetha; nyelarasaké karo tujuan, kabutuhan, lan tatanan sing ana; nemtokaké tumindak lan pakaryan manungsa; lan nyusun sakabèhé sistem aturan kanggo ngatur kegiatan sosial lan omah-tangga. Iku aktif kaya akal ing pangertèn.

Ing kagiatan karsa iki, ana telung pérangan sing mbedakaké: pilihan, tekad, lan tumindaké dhéwé. Ing pilihan, wong ngupaya apa sing arep dipilih; ing tekad, kahanan karsa sing goyang dipastèkaké marang siji pilihan, sing sawisé cara ditemokaké banjur ditrapaké. Ing kabèh babagan iki, ana bédané sing wigati antarané wong sing nindakake dosa lan wong sing ngupaya kabeneran.

Pilihan. Apa sing dipilih, lan kepiye carane? Penting kanggo nyadari manawa sipat kabeh prakara wis ditemtokake sadurunge. Iki ditemtokake dening watak dhasar urip. Kaya siji wong sing mung ngarah marang apa sing nyukupi katresnan marang dhiri—yaiku marang kesenangan, kapentingan, utawa pangalembana—mangkono uga kosok baline, saben niat wong liyane mung lan khusus kanggo nyenengake Gusti Allah; dheweke mung mikirake apa sing bener lan mulya, yen iku ngemot kabecikan lan pujian. Bisa diomongake yèn sakabèhé tumindak sing kapisan, ing saben bab, duwé sipat emosional lan egois, déné tumindak sing kapindho kabèh kebak upaya pangorbanan dhiri kanggo nyenengake Gusti. Kasus istimewa arang banget, lan sanajan ana, mbok menawa mung katon saka njaba. Nanging ing kéné uga dumunung dhasar bédané ing wujud pilihané – amarga nalika siji milih antarané loro barang sing padha dikarepake, milih tanpa kaku utawa konflik batin, sijiné kosok baliné, ora mung milih siji kabecikan saka loro, nanging nindakake kuwi kanthi nglawan hawa napsu lan pikiran sing mbrontak; mulané, pilihané tansah dadi woh saka perjuangan lan kemenangan, utawa digandhengake karo kuwi kanthi tingkat sing luwih gedhé utawa luwih cilik. Luwih saka kuwi, sing kapisan asring nganggep ora perlu milih, amarga dhèwèké tumindak manut rutinitas sing wis mapan, ing ngendi ora perlu mandheg, mikir, utawa nalar; sing kapindho, nanging, ora bisa manut tata cara sing wis ana; malah, bab-bab rutin uga mbutuhake perhatian batine sakabehe, kaya-kaya ditindakake pisanan. Sing kapisan asring nyerah marang godhongan napsu lan nindakake apa wae sing dadi kecenderungan alamiah karsane. Sing kapindho, kanthi pikiran sing waskita, tansah ndeleng ing ngarep lan, saka apa sing ana ing ngarepe, mung milih sing dideleng minangka pangilon karsa Gusti. Sing kapisan, amarga kapercayan dhiri lan kesombongan, asring ngidini dhiri tumindak manut hawa napsu, ngarep-arep manawa kabeh sing diucapake lan dilakoni dening pribadine sing mulya bakal apik lan pantes kanggo disetujoni dening kabeh wong. Sing kapisan ora ngidini awake dhewe nganti sedhela wae lalai; kanthi pangrumat sing paling tliti lan tanggung jawab, dheweke mriksa saben kahanan, sanadyan cilik, lan mung nerusake sawijining prakara nalika dheweke cetha mangerteni kersaning Gusti babagan iku. Sing siji asring nggawe pilihan mung amarga krasa kepéngin, saka kersané dhéwé lan karusakan kersané, padahal kuduné dhèwèké nyerah ing kabèh bab marang paugeran lan pandhuan akal. Sing kapindho njaga dalan sing ajeg sing bertentangan karo kersané dhéwé; mula dhèwèké nindhes kabèh pemberontakan nalika pratandha pisanan muncul. Akibaté, kaya sing kapisan, liwat pilihané utawa ora milih, ngembangaké kersa dhéwé dadi ora patuh, mangkono uga sing kapindho ngembangaké patuh sing wajar lan pasrah kanthi rela marang kersané Gusti.

Tekad iku tumindak batin saka karsa, dumadi sakedhap, diukur saka ajining kepinginan sing teguh tinimbang suwene utawa arahane; mulane, bisa diomongake, padha wae apa wae sifat prakara sing digandhengake. Nanging, kudu mbedakake antarane sawetara tumindak sing ana sadurunge lan ngancani tekad. Wis dingerteni manawa sawisé ana pilihan lan nalika transisi menyang tekad, ana kecenderungan saka ati lan karsa marang obyek sing dimaksud. Nanging kanggo sawetara wong, kecenderungan iki asring muncul luwih dhisik tinimbang pilihané dhéwé; meh tansah nemtokake pilihané—ing paling ora , mung ngenteni rampungé pilihan sadurungé njedhul saka ati—mula ora tau dadi alangan, ora mbutuhake upaya khusus, lan meh ora kalebu tumindak sing kapisah. Kanggo wong liya, kecenderungan ati marang obyek ora sakaligus alamiah, paling ora ing tahap awal; ora bisa langsung kelakon; ora tugas sing gampang tanpa usaha, lan kadhangkala mbutuhake wektu; iku tumindak sing mbedakake sing mbutuhake perhatian lan usaha sakabehe. Mula, ing kahanan kaya ngono, wong asring tumindak—tanpa kasil ngrebut atiné—bertentangan karo atiné lan nglawan kecenderungan alamiahé. Pasrah lan keluwesan atiné iki dipikolehi liwat gaweyan dawa lan ngentekake tenaga.

Kanggo siji wong, gedhéné kepinginané padha karo gedhéné pangarep-arepé. Koyoké marang dhèwèké yèn pakaryan sing wis dirancang kuwi wis ana ing jangkauane. Semangat urip, sing digerakké déning aliran getih, ndadékaké dhèwèké pracaya yèn kekuwatané dhéwé wis cukup kanggo nindakaké pakaryané tanpa pitulungan saka njaba; mulané, ing kéné tumindak ditindakaké kanthi semangat lan kapercayan dhiri sing padha gedhéné. Kanggo wong liya, ora kaya ngono. Tanpa semangat nggebuk saka kepinginan, nanging kanthi tekad sing teguh, sawise nggawe pilihan sing wicaksana, lan nyana alangan lan bebaya saka njero lan njaba, padha miwiti tugase kanthi ajeg lan tanpa sombong, ngetokake kabeh kekuwatan, nanging mung ngarep-arep kasil saka pitulungan lan berkahing Gusti.

Nganti tekan kéné, katoné kabèh kauntungan ana ing sisihé sing kapisan, nanging wiwit saka kéné—yaiku saka tumindak tekad—arus wiwit mbalik. Tekad iku tumindak batin sing dumadi sakedhap; nanging nduwèni manéka tingkatan kekuwatan lan keteguhan. Keteguhan iki ora bisa ditemtokake mung saka ukuran kepinginan sadurunge. Iku asil saka keteguhan jiwa sing sampurna, lan ora mung semangat saka siji

kekuwatan—apa iku saka karsa utawa saka ati. Yen sing sepisanan ora nduwé integritas jiwa iki, mula tekade ora bakal bisa nggayuh kekuwatan sing mesthi diduwèni déning sing kapindho. Bisa diandharake kanthi yakin manawa tekad sing kapisan mesthi goyang; dene sing kapindho kosok baline, ora goyah; amarga sing kapisan ditondoi, sacara umum lan khusus, kanthi wedi lan ora stabil, utamane nalika nepaki panjalukan utawa janji mbutuhake supaya sisih sing paling sensitif diganggu. Sing kapindho maju kanthi gagah berani ing ngarepe raja lan panguwasa kanggo ngadhepi sangsara lan pati – kenapa? Amarga tekade sing teguh, amarga ing dhèwèké iku dadi kekuwatan sing ora bisa digoyang. Sawisé ngomong kaya ngono, marang sapa kita kudu nyandhakake kasabaran paling gedhé ing urusané? Marang sing kapindho. Sing kapisan ringkih ing dhèwèké dhéwé lan nyoba ngatur urusané luwih akèh liwat tangané wong liya.

Tindakan iku woh alamiah saka pilihan lan tekad. Nanging sadurunge kuwi, sarana kudu dipilih, lan arah tumindak ditemtokake manut tatanan urip lumrah, ing ngendi wong nimbang awake dhewe, wong liya, lan kahanan. Ing nglakoni upaya iki, sing sepisanan ora sungkan nggunakake sarana sing sah lan ora sah, dene sing kapindho mung nggunakake sing sah; sing sepisanan nggunakake tipu daya, dene sing kapindho tansah tumindak kanthi terang-terangan lan jujur; perhatian sing sepisanan luwih marang sesambungan njaba, dene sing kapindho marang sesambungan jero; sing sepisanan nggunakake politik, dene sing kapindho nggunakake kawicaksanan rohani; sing sepisanan mbela awake dhewe, dene sing kapindho mbela kamulyaning Gusti, iman suci lan kaslametan langgeng; sing sepisanan mung mikirake tugase dhéwé, déné sing kapindho uga nimbang asilé; sing sepisanan mung migunakaké cara-cara positif lan cetha, déné sing kapindho asring misterius, kapenuhan iman; sing sepisanan wedi lan ragu-ragu, déné sing kapindho mlaku kanthi pangarep-arep (Isaac saka Sirach, Bab Telung Tingkat Pikiran) lan sapituruté.

Pakaryan kasebut diwènèhi ciri déning subjèk, tujuan, lan cara, nanging uga bisa ana bédané sing cukup gedhé ing palaksanaané. Mangkono, kanggo sing kapisan, pakaryan sing paling wigati yaiku sing ngarah marang nyukupi napsu; kanggo sing kapindho, yaiku pakaryan kaslametan; Bab tumindak sing kapindho kuwi, sing sepisanan nundha-nundha, dene sing kapindho ngebut marang kuwi kanthi semangat sing ora bisa dibendung; sing sepisanan, yen melu, mung saka njaba, dene sing kapindho tansah nyemplungake atine uga. Kabeh tumindake saka esuk nganti bengi beda banget, yen dibandhingake ing wektu sing padha. Kanggo sing kapisan, tumindaké mung kanggo pamer; kanggo sing kapindho, tumindaké kuwat lan ngasilaké woh. Akibat saka tumindaké: kanggo sing kapisan, kabungahan lan kabagyan kabèh rampung nalika tumindaké rampung; kanggo sing kapindho, kabungahan mau diwiwiti utawa malah saya tambah; ing kana, tumindak sing ditindakake nguatake napsu utawa kabiasaan kanggo tumindak sing padha; ing kéné, tumindak kuwi nguatake tekad tanpa matesi kabebasan; ing kana, tumindak asring diiringi persetujuan saka njaba bebarengan karo isin ing batin; ing kene, ora arang kasulitan saka njaba diiringi persetujuan ing batin; ing kana, akibat apik dianggep minangka kagungané dhéwé, déné akibat ala dianggep kagungané wong liya; ing kene, akibat ala dianggep kagungané dhéwé, déné akibat apik dianggep kagungané wong liya; ing kana, wong nyabuti rambute amarga gagal; ing kene, kabèh diserahaké marang Gusti Allah, sing saka Panjenengané kabèh diarep-arep.

Tindakan sing kerep saka jinis tartamtu bakal nglairaké kecenderungan utawa watak sing tetep. Apa waé iku ing saben kasus wis dituduhaké.

c) Kahanan hawa napsu

(c) Kahanan hawa napsu sing asor

Pungkasané, ana uga akèh bedané ing hawa napsu ngisor antarané wong sing ngabdi marang Gusti lan wong sing nyawiji marang dosa. Kita nduwé kabutuhan. Kabutuhan kuwi sithik, lan muncul saka hakikat anané kita. Ana akèh obyek kanggo nyukupi saben kabutuhan; contoné, pinten piring lan manéka jinis omben-omben sing ana kanggo nyukupi kabutuhan gizi? Sawise sawijining obyek wis dialami, obyek kuwi dadi obyek kepinginan saben wektu nalika kabutuhan muncul. Kapuasan sing kerep saka kepinginan sing padha nglairake kecenderungan. Mangkono, kepinginan dumunung ing persimpangan antarane kabutuhan lan kecenderungan. Mula, sanajan katon cilik, kepinginan isih nduweni daya gedhe ing urip.

Iki bisa diartèkaké kaya mangkéné: kuwi minangka kecenderungan saka kersaning manungsa marang siji utawa liyané, sing dianggep nyenengaké déning indra lan imajinasi. Ing kéné uga, béda antarané kepinginan sing apik lan sing ala langsung katon.

Iki amarga kepinginan luwih ditujokake marang apa sing nyenengake panca indra—pusate, kaya sing wis kita deleng sadurunge, ana ing badan—lan amarga kepinginan mau dipicu dening panca indra; ing

sawenehing wong, kemampuan iki wis kesandhung ing kesenangan panca indra, dadi dagingi, 'kewani' (2 Petrus 2:12–13), sing nyedhiyakake bukti paling cetha bab degradasi lan korupsi manungsa. Ing wong liya, sing tinimbang ngupaya kesenangan padha nyimpen udan-udan kanggo merenani awak lan ngendhaleni dhiri, kepinginan iki, nalika perlu, diwatesi mung ing wates paling dhasar; nalika ora perlu, padha ditekan, ing kesenangan sing diidini, utawa, kaya sing diomongake, 'tampa dosa'; lan sanajan kadhangkala dipun nikmati, kaya sing dituduhake Santo Antonius Agung liwat contone nganggo bawang, kesenangan kasebut langsung lan ketat diatur lan ora maneh digunakake kanggo nikmat nanging, bisa diomongake, kanggo ngapus badan lan panca indra. Nanging sacara umum, kepinginan-kepinginan iki dialihake saka kesenangan jasmani lan padha nglatih awaké dhéwé marang bab-bab rohani, kanggo pambangunan roh tinimbang karusakané. Panguasaan rohani marang jasmani iki nganti tekan tingkat ing sawatara wong, nganti tinimbang kesenangan alamiah saka bab-bab jasmani, padha ngrasakaké rasa ora seneng lan muak marang kuwi—malah, umpamané, marang turu lan panganan. Mula, sanadyan karsa ngandhap mau kawujud ing loro tumindak—karep lan ajrih—kahanan iki kapanggih kanthi sesambungan kebalikan ing wong sing becik lan sing ala. Ing ngendi ana siji wong sing nduwéni karep, ana liyane sing nduwéni ajrih; lan ing ngendi ana siji wong sing nduwéni ajrih, ana liyane sing nduwéni karep.

Bedane liyane gumantung marang sesambungan antarané kepinginan lan imajinasi. Gambar sawijining obyek nimbulake kepinginan luwih cetha manèh yèn imajinasi luwih urip. Amarga aliansi iki, sawetara sipat saka imajinasi kanthi alamiah pindhah menyang kepinginan. Lan ing kéné ana bédané. Mangkono, ing sing kapisan, imajinasi tansah dolanan karo gambar-gambar; lan amarga gambar-gambar kuwi ora kaétung, manéka warna, mbulet, lan gampang owah-owahan, mangkono uga karsa-karsané manéka warna tanpa wates, umume mbulet—kaya ngimpi—lan gampang owah-owahan nganti dadi aneh lan ora menawa. Imajinasiné obah kanthi kersané dhéwé, manut paugeran interaksi gambar-gambar; lan kepénginane manut urutan kebiasaan tartamtu, mekanis, kaya tanpa disadari, lan kanthi kersané dhéwé padha nyurung siji lan sijiné utawa malah mandhegaké siji lan sijiné. Imajinasiné nguwasani kabèh, lan dhèwèké urip ing kono—utawa ing donyané—kaya ana ing sawijining komposisi dhasar, lan ora kuwasa mbebasaké dhèwèké saka pesona kuwi. Dheweke dadi budak hawa napsune. Napsune nyiksa dheweke tanpa kendhat lan nyekel dheweke kaya ing jebakan. Akibaté, dheweke mung obah saka napsu menyang kesenangan lan saka kesenangan bali maneh menyang napsu.

Ing siji sisih liya, kosok baline, kabèh kejelekan iki dipotong bareng karo ngatur imajinasi supaya tertib. Ing wiwitan, ana perjuangan nglawan hawa napsu, kaya nglawan pikiran, lan perjuangan kuwi dilakoni kanthi susah lan sedhih, nanging ora tanpa asil. Pungkasané, malah hawa napsu mau dadi tentrem. Mula saka iku, ing kéné ora ana geger sing mlarat, ora ana panguwasa marang kamardikan, lan ora ana gerakan mekanis. Kabèh mau manut marang panguwasa sing luwih dhuwur lan diatur déning panguwasa mau. Bisa uga diomongaké yèn hawa napsu mau mung muncul miturut dhawuh panguwasa iki; yèn ora, hawa napsu mau meneng bae utawa ngendheg ing panggonané sing ndhelik.

Iki ana ciri khas liyane. Karep-karep iku ana ing persimpangan antarane kabutuhan lan kecenderungan lan nemtokake pambentukane. Ing kabutuhan, iki ora bisa dihindari. Nanging yen sawijining kecenderungan meksa marang kabutuhan, matesi menyang wangun tartamtu, lan mbengkokake utawa menèhi arah palsu sing ora alamiah, mula kudu disimpulake yen ing kabutuhan mau, loro-lorone, kabutuhan lan sipate, ana ing kahanan paksa. Kosok baline, ing kasus kapindho, transisi menyang kecenderungan diwatesi dening pangendalian hawa napsu. Akibaté, kecenderungan kasebut mesthi ringkih lan sirna kanthi alami, lan minangka asile, kabutuhan bali menyang kahanan alamiah. Liwat pangendalian hawa napsu, alam dibebasake saka ikatan sing matesi lan dibalekake menyang tatanan sing bener.

Kanggo nyimpulake: kekuwatan aktif, utawa aspek aktif lan aspirasional saka roh kita, ing wong-wong sing tetep adoh saka Gusti lan nyerah marang dosa, wis nyimpang saka donya rohani sing luwih luhur, sing paugerané—kawahyuké ing nurani—kadhangkala kabur, kadhangkala kéliro, banjur ngadopsi maneka kecenderungan sing egois, utawa malih dadi hawa napsu, lan pungkasané nyerah marang panguwasaing kepinginan sing bingung, ora tertata, lan ilusi. Ing wong sing wis bali marang Gusti, sih rahmat ilahi marasakake karusakan iki. Iku ngukir paugeran ilahi ing nurani, banjur manut paugeran mau ngowahi lan ngowahi watak karsa; bab hawa napsu sing luwih asor, iku marasakake utawa malah nyetop, nanging ing kahanan apa wae ngendhaleni lan nyelehake ing panguwasa wong mau.

3) Kahanan daya-daya indria, utawa ati

Nalika akal ngupaya nglumpukaké kabèh marang dhiri, lan karsa ngupaya nyatakaké dhiri marang njaba, utawa mbuktekaké lumantar tumindak kamulyan saka panemuan batin, manah tetep ana ing jeroné lan muter ing jeroné, tanpa metu. Cetha yèn manah iku luwih jero tinimbang kekuwatan sing aktif mau lan dadi dhasar utawa pondasi kanggo kekuwatan-kekuwatan mau. Nanging, ing posisi iki, iku ora mung dadi panggung kanggo para aktor sing tampil ing kono, nanging uga melu urip ing gerakane. Kegiatan-kegiatan kaccermin ing ati, lan kosok baline, ati uga kaccermin ing dheweke. Mula saka iku, kanthi bener dianggep minangka oyoté manungsa, titik pangumpulane kabèh kekuwatan spiritual, mental, lan jasmani. Amarga wigatine ing sajroning manungsa, mesthi uga nduweni wigati sing istimewa marang kabèh sing ana ing njaba, amarga manungsa iku nyambung karo kabèh sing ana. Sambungan iki mung bisa kawangun ing pusat anané, kaya sambungan ing jam sing kawangun amarga sejajaré pusat kabèh rodha. Yen pusat manungsa iku atiné, lumantar atiné dhèwèké nyambung karo kabèh sing ana. Ing loro babagan iki, maneka kahanan atiné kudu ditemtokaké: yaiku minangka pusat kakuatan lan minangka titik kontak karo kabèh sing ana ing njaba awake dhéwé.

a) Bab ati minangka titik kontak utawa panggonané simpati

a) Bab ati minangka titik kontak utawa panggonané simpati

Kanthi apa wae sing kita duwèni sesambungan urip, kita rumangsa seneng kumpul bareng; ing pasedulurané kita krasa ana ing alamé dhéwé; utawa kita ngrasakaké simpati urip marang iku. Yen kabèh sing ana ing njaba manungsa lan sing bisa nyawiji urip karo dhèwèké yaiku Gusti Allah lan tatanan Ilahi, donya rohani lan donya materi, mula kabèh mau dadi, kaya-kaya, telung alam sing kuduné nyenengaké manungsa manggon ing kono, lan sing kuduné dirasakaké simpati. Dadi, apa iku simpati?

Ing manungsa sing dosa, kabungahan marang Gusti lan rasa simpati marang donya ilahi padha dipatèni lan disimpangaké. Iki sawetara pratandha: Gusti ngelembuti manungsa, nyangga kanthi kakuwatané, maringi kabecikané, nanging manungsa ora ngrasakaké apa-apa. Mula saka iku, atiné dadi kebas lan beku marang sing Ilahi, lan ora nampa kesan apa-apa saka kono; lan yèn ora nampa kesan lan ora melu ing kono, mula ora bisa ngrasa tarik marang iku, kaya marang barang sing ora dingertèni, lan uga ora bisa nyadari yèn manggon ing kono iku manis, yèn iku nyawiji karo dhèwèké; awit ora ana sing bisa ngandhani wong yèn dhèwèké nemu kabungahan ana ing panggonan siji utawa panggonan liya, ing antarané barang utawa wong tartamtu, nalika dhèwèké durung tau ana lan durung weruh kuwi. Apa sing diarani kabodhoan utawa kurangé tanggapan marang rasa welas iki wis cetha, awit meh kabèh wong ngalami. Kanggo wong dosa, Ilahi iku wilayah sing durung tau dijelajahi, lan nalika ditakoni, padha ora bisa ngomong apa ing kana apik utawa ala, kajaba mbok menawa kanthi spekulatif nalika wong liya ngomong, tanpa keyakinan; lan yen ana sing ngomong sepira apike ing kana, mesthi ora perlu takon maneh. Iki poin kapisan.

Kapindho, sapa wae sing ngrasakaké legi ora bakal kepéngin pait. Apa sing luwih legi tinimbang Ilahi? Mula, apa ora kuduné ngrebut kabèh pribadi, nglelebaké kabèh raos liya? Akibat sing ora bisa dihindari saka persatuan urip karo Gusti yaiku ora peduli marang kabèh liya. Merga atiné iku kaya wadhah: yèn kebak kabèh karo Gusti, ngendi ana papan kanggo liyané? Yèn ana ati sing kagandhèng banget karo apa wae kajaba Gusti, kudu diomongaké yèn ati kuwi wis ilang rasa welas asih marang donya iki lan wis pisah saka donya iki. Nanging, ati wong sing dosa mesthi nyambung karo soko, amarga kebak hawa napsu. Biasane seneng marang bab-bab sing sensual lan sing dosa; nanging ing jerone ana siji obyek sing dadi tumpuan sakabehe, sing dienggoni awan lan bengi, sing dihias kanthi maneka cara ing impen awan lan lamunan bengi; tegesé ana sawijining prakara sing njupuk panggonané Gusti Allah lan, kaya arca, manggon ing jeroning ati, ing panggen paling rahasia lan ndhelik, supaya atiné mung bisa ngagumi iku piyambak. Saben wong sing kebak hawa napsu, sejatiné iku wong sing nyembah arca.

Pungkasané, yèn sing Ilahi ora dikenal, déné kosok baliné ana bab liya—sing kebalikané—sing éndah lan narik ati, nalika diadhepi gambar-gambar Ilahi, wong wédhus iku kudu ora peduli marang kuwi kaya barang asing, utawa krasa ora nyaman, krasa ora pantes ana ing kono, banjur mbalik lan mlayu. Napa wong sing dosa ora kepéngin melu upacara suci, ana ing gréja, ngrungokaké kidungan, ndelok gambar-gambar suci, ngrungokaké Sabda Gusti, utawa maca buku-buku rohani utawa pandonga? Amarga kabèh mau, kanggo dhèwèké, iku barang-barang sing ora nyenengaké sing nyingkiraké dhèwèké; kabèh mau ora cocog karo selerané, ora ditrima déning dhèwèké, ora maringi panganan rohani, nanging malah nyiksa dhèwèké. Atiné nduweni sipat kaya badan elastis. Kaya déné badan elastis nolak barang nalika diteken saka njaba, atiné uga

nyurung sing Ilahi luwih adoh saka dhèwèké lan misahaké dhèwèké saka iku nalika kapaksa kena kontak karo iku. Kaya banyu sing ngusir kayu sing dicelupake sacara vertikal, mangkono atiné cepet-cepet ngusir apa waé sing mlebu saka njaba – saka donya liya.

Nanging, wong sing wis nyuwun marang Gusti Allah lan nampa sih rahmat Ilahi, ing wektu sing padha ngrasakake paseduluran karo Gusti; minangka wong sing lair saka Gusti, dheweke manggon ing Gusti lan ing donya Ilahi, kaya sing diandharake Macarius Agung, kapendem ing jaman iku. Sawise ngrasakake akèh berkah saka Gusti, dhèwèké uga wis mangertèni manawa ing bab-bab ilahi ana rasa legi. Wiwit pisanan ngadhep marang Gusti, dhèwèké mutusaké kanggo nahan lan mbusak kabèh hawa napsu ing batiné, lan kanggo kuwi dhèwèké ngarahaké kabèh kakuwatan batin lan kabèh kekuwatan sing ditampa saka Gusti. Sepisanan teka perjuangan, banjur padhanging tanpa napsu, utawa 'swarga ing bumi', kaya sing diandharaké St. John Climacus. Nanging iki wis ana ing tahap pungkasaning kasampurnan. Kanggo ngembangaké watak kaya ngono, sakwise mbalèk marang Gusti, dhèwèké ngubengi awaké dhéwé karo barang-barang sing nggambaraké Kaendahan Ilahi, lan nyetel dhiri karo pakaryan sing bisa nyukupi rasa rohani, kaya ta: pandonga, renungan bab Gusti, ibadah, maca Sabda Gusti, lan sapituruté. Kanthi misahake awake dhewe lumantar kabeh mau saka samubarang donya lan, ing jerone awake dhewe, ngendhaleni indra donya lumantar kakuatan roh, dheweke alon-alon kasil misahake awake dhewe saka kabeh samubarang lan dadi biasa ngrasakake kaendahaning Gusti lan, ing kono, nyicipi kabungahan langgeng. Iki sing kudu dielingi nalika mbentuk manah manut roh urip Kristen – yaiku nguripake maneh paseduluran karo Gusti, supaya wong rumangsa seneng manggon ing donya iku, nganti krasa kaya ing omahé dhéwé. Yen ora, iku malah marakake sangsara tinimbang kabegjan. Malah ing swarga, wong sing dosa ngrasakake sangsara sing ora bisa ditahan.

Saiki, babagan persekutuan karo donya rohani, yaiku karo para malaikat lan manungsa (awit apa sejatine awak ing manungsa?). Apa tegese ngrasakake wedi nalika rawuhe para malaikat suci—wedi kang ngremuk lan nyiksa? Iki luwih gedhe tinimbang yen padha dadi wong manca utawa saka sipate sing beda banget. Dadi, ing endi kerabat lan simpati? Lan iki uga bener kanggo manungsa, kaya sing katon saka pengalaman (ing Prajanjian Lawas), sanajan padha dibesarké miturut prinsip daging, nanging manut rancangané Gusti Allah. Bab wong-wong sing dosa, bisa diomongake manawa para malaikat malah ora katon marang wong-wong mau amarga ora kuwat nahan rawuhe. Tandha liya sing luwih gedhe manawa ana pamisahan yaiku ora percaya marang anane para malaikat. Yen mung pamikiran bab para malaikat wae ora ana panggonan ing pikiran kita, apa sing bisa diomongake babagan ati, sing ana luwih jero maneh tinimbang pikiran? Apa waé sing ora dipercaya, bakal ditolak kanthi permusuhan; iku ora cocog karo selerané. Mula saka iku, apa kita ora kuduné nganggep yèn wong-wong sing dosa—utamané sawatara sing paling gedhé—nduwèni permusuhan lan kebencian marang donya malaikat, lan ora mung amarga ora duwé rasa simpati? Lan babagan manungsa, apa ora kasunyatan manawa ing pandelengan sepisanan meh kabèh wong katon kaya wong liya marang kita, manawa ana hawa adhem mili saka wong-wong mau marang kita lan saka kita marang wong-wong mau, lan manawa sakwisé kuwi rasa ora peduli marang wong-wong mau tetep ana ing jeroning ati kita salawas-lawase, iku ora nuduhaké ilangé rasa simpati? Kecualian sing arang banget saka iki ora mbantah kesimpulan umum; malah, kuwi luwih cetha nuduhaké penyimpangan rasa simpati. Ana prastawa simpati lan keserasian langsung karo sawatara wong tanpa kenalan dhisik; nanging, saliyané saka kasunyatan yèn iki asring ndhelikaké kasalahan abot—nganti tekan karusakané wong—iki meh tansah asil saka sing padha narik sing padha. Ketiadaan rasa ora universal, amarga ana pilih-pilih marang sawatara; nanging sanadyan mangkono iki kebak kabohongan lan tansah nuntun marang kabohongan. Luwih saka kuwi, apa iku antipati lan kebencian, sing ndadekake sawatara wong, tanpa sebab apa wae, lan wong liya amarga sesambungan, ora tahan ndeleng pasuryan siji lan sijine? Lan apa maneh kekejeman iki, sing ndadekake wong seneng karo karusakan wong liya, kajaba minangka panyimpangan total saka rasa welas asih marang sesama manungsa?

Sawise misahake awake dhewe saka sedulure, apa sing dadi kesenengan manungsa? Ing endi dheweke nglampahi wektu kanthi kabungahan? Ing paseduluran karo sapa dhèwèké nemu kabungahan? Dhèwèké mung krasa nyaman nalika ndeleng pantulan pasuryané dhéwé, karo padhangé kang warna-warni, apa ing barang-barang utawa ing wong liya—umpamane, ing asil pamikiran lan gaweyané dhéwé, utawa ing barang-barang kosong kang bisa narik kawigaten wong liya, utawa ing wong-wong kang bisa nyukupi rasa puas dhèwèké, lan sapituruté. Cetha yèn dhèwèké wis ngadhep saka wong liya lan mung ngrasakaké simpati marang dhèwèké dhéwé.

Ing wong sing wis nyandhak marang Gusti, sih rahmat nyembuhake sangsara iki uga. Ing pangurbakan dhiri ana wiji kebencian marang kabèh sing nggawa pratandha 'diri kita'; lan iki ora narik, nanging malah

ngusir wong sing nglakoni pangurbakan dhiri saka dhèwèké dhéwé. Wiwitane iki ora gampang lan kudu diupayakake, nanging sawisé dadi kaya raos alamiah. Saliyane, sepira gedhene nafsu wong dikuasai, iku ukuran keakrabané karo manungsa lan malaikat. Wiwitane, dhèwèké ngupaya mikir lan ngrasa yèn ora ana wong Yahudi utawa wong Yunani, ora ana sing dadi budhak utawa sing merdéka, ora ana sing lanang utawa wadon; lan pungkasané dhèwèké tekan titik ing ngendi, kaya Macarius Agung, dhèwèké kepéngin ngempit kabèh manungsa ing siji pangempitan lan nganggep sanajan wong sing paling cilik ing donya iku sedulur. Babagan sesambungané karo alam malaikat, dhèwèké urip, kaya-kaya, ana ing jeroné; kadhangkala dhèwèké kerep ndeleng malaékat, nampa panguripan saka para malaékat mau, ndeleng para malaékat mau bareng karo wong liya, krungu padha nyanyi, lan kabèh mau kanthi rasa éndah lan kabungahan nganti malah dadi paugeran kanggo mbedakaké setan, sing wis malih dadi malaékat pepadhang, saka malaékat sejati – kanthi kabungahan lan tentrem sing tetep ana ing jiwa ing wektu kaya ngono. Saka kéné cetha yèn persatuan karo donya rohani wis pulih sakabehé ing manungsa lumantar sih rahmat Gusti nalika padha mbalèk saka dosa lan nyuwun marang Gusti.

Rasa simpati marang donya materi dirasakake banget dening saben wong; iki luwih kiyat nalika mangsa semi lan panas, marang alam sakabehe lan luwih-luwih marang makhluk urip sing organik. Nanging sanadyan ing kene, apa ora langsung mbuktekake—utawa paling ora nuduhake sipate sing keliru—menawa simpati iki luwih kuwat tinimbang liyane, padahal kudune luwih ringkih tinimbang kabeh mau? Manèh, apa tegese ngrembakaaké makhluk urip kanggo kapentingan ekonomi kéwan kita, nalika padha disiksa lan nandhang sangsara tanpa welas asih? Utawa apa tegese manungsa mung nempel ing siji panggonan lan iklim, padahal miturut sipaté dhèwèké bisa urip seneng ing endi waé? Iki kabèh minangka distorsi welas asih iki, déné kasunyatan yèn dhèwèké kadhangkala ora nduwèni raos apa-apa marang alam iku dadi pratandha yèn atiné kebas.

Ora pati penting menawa fenomena kaya ngono isih ana ing wong-wong sing nyenengake Gusti. Nanging, miturut pengalaman, wong-wong mau meh tanpa upaya mandheg nyiksa kéwan meh ing endi wae, persis amarga welas asih; padha nuduhake, tanpa wedi marang pati, kesiapan kanggo manggon ing endi wae ing donya (Basil Agung), kemampuan kanggo nemokake tentrem ing adhem lan panas, lan luwih saka kuwi—kaperluan kanggo urip lan ambegan ing alam ora kanggo nyenengake daging (Anthony Agung), kanggo bungah marang ciptaan Gusti, lan mlaku ing antarané kanthi kabungahan lan pangungun. Kabèh iki minangka pratandha paling cetha saka bali utawa pulihé empati marang donya materi. Nanging, sepisan maneh, ciri iki ora nganti gawe kita nyesel yen ora ana. Amarga sing paling wigati ing manungsa yaiku roh, lan roh iku bisa nyerap daging karo kabeh dorongan sing katon luhur; luwih maneh, sanajan ing alam iki, ora kabeh saiki kaya kudune.

b) Bab ati minangka pusat kekuwatan manungsa

b) Bab ati minangka pusat kekuwatan urip manungsa

Kabeh daya manungsa, ing saben tingkat, kacérmin ing ati lumantar kagiatané. Mula saka iku, ati mesthi ngemot daya spiritual, emosional, lan indra kewan, sing béda banget loro-loroné, saka asal-usulé nganti sipaté, nganti kemampuan kanggo ngrasakaké kudu dianggep dumadi saka telung jinis sing béda.

c) Atiné minangka panggonan lan wadah raos-raos spiritual

(c) Jantung minangka panggonan lan wadah raos-raos spiritual

Rasa-rasa spiritual kaya ngono iku owah-owahan ing ati sing muncul saka renungan utawa pengaruh saka benda-benda ing donya spiritual. Yen digabung, bisa diarani rasa agama.

Amarga nyawa sing dosa kapisah saka Gusti lan donya ilahi, rasa agama ing wujud sejati ora bisa ana ing jeroné. Sejatine meh ora ana. Iki paling cetha yen dibandhingake kahanan rasa iki ing wong sing dosa lan wong Kristen sejati. Mangkono, rasa gumantung sing samar marang Gusti Allah ing wong kapisan béda-béda tingkat kelemahane, wiwit meh sirna nganti nolak sakténané: 'Adoh saka kita'; déné ing wong liyané, rasa kuwi kuwat banget nganti dhèwèké ngrasa tangané Gusti Allah ana ing dhèwèké, ngrasa carané Gusti nyangga dhèwèké nganggo kakuwatané. Lan iman iku sawijining rasa. Sing sepisanan mesthine ngerti anané obyek iman, asal durung klelep ing ora pracaya; sing kapindho urip kanthi iman lan negesake kratoné iman mau minangka hakekat dhèwèké. Saliyane, maneka rasa sing mili ing ati amarga iman—sing muncul saka pangrasan kabecikan, kaadilan, kakuwatan, lan pangayoman, kaya wedi, ngajeni, pasrah marang kersaning Gusti, pangarep-arep, katresnan, lan liya-liyane—ora bisa ana utawa aktif ing wong kapisan mau, amarga

pancen dhèwèké ora nduwèni iman—sing dadi sumberé. Kanggo dhèwèké, kuwi mung pikiran lan gagasan, dudu raos sing saktèné. Kahanan sing padha uga kedadeyan marang rasa syukur, pujian, lan malah pandonga. Nanging kanggo wong kapindho, kabèh raos mau bisa diarani unsur alamiah ing ngendi dhèwèké urip. Sakabehe uripe dumadi saka transisi saka salah siji raos mau menyang raos liyane. Iki ciri khas wong sing urip ing Gusti, kang kapenuhan raos-raos sing mili saka tumindak Gusti marang jiwa. Apa sing bisa diomongake babagan raos-raos sing, nalika proses owah-owahan dadi luwih becik lumaku ing batin, mbentuk komposisi lan akibat alamiahé—kaya ta: kesadaran dosa ing ngarsané Gusti, isin ing ngarsané, tobat, semangat sumringah kanggo nyenengake Gusti, lan rasa welas asih ing Kristus Yesus—Gusti kita—lan kaslametan lumantar Panjenengané? Iki hak istimewa sing mung diduwèni déning wong-wong sing wis bali marang Gusti Allah lan ngupaya kanggo Panjenengané. Sapa sing bisa ngrasakaké émaning apa sing durung tau ditampa utawa dialami?

Nanging, minangka bédané sing paling cetha, kudu dipratélakaké kahanan-kahanan ing ngandhap iki.

Ora bisa diomongake yen wong sing dosa ora duwe raos agama babar pisan; nanging nada sing dominan yaiku wedi kang nglumpuhake, rasa kang, ing sawenehing teges, nyeri lan ora tentrem, amarga kuwi dheweke ora gelem malah wedi ngangkat pandelengan batine menyang swarga marang Gusti, lan mlaku, kaya-kaya ana ing sangisore langit-langit kang ora bisa ditembus, ing pepeteng tanpa Gusti. Ing wong sing ngabdi marang Gusti, kosok baline, raos kang dominan yaiku raos dadi anaké Gusti—raos kang nyedhakake, raos manis kang nyekel sakabehing pribadine lan nglebokake dhèwèké ing pangkuan kabecikané Gusti sing tanpa wates. Para rasul bola-bali lan kanthi rinci nancepake raos iki, amarga dhèwèké dhéwé wis kebak raos mau kanthi unggul.

Mula saka iku, sakabehe uripe wong sing kapisan kuwi kapenuhan rasa wedi tanpa pangarep-arep utawa ragu-ragu ing urusane. Dheweke mung gumantung marang apa sing katon, yaiku cara-cara langsung sing disedhiyakake dening sumber daya sing diduweni lan pitulungan saka wong liya; umume, dheweke ora gumantung marang Gusti, nanging marang apa wae sing ana ing njaba Gusti. Lan iki, saliyané nuduhake panyimpangan saka keagamaan batine, njaga dheweke tetep kecekel dening sangsi lan wedi sing nyiksa. Sing siji maneh, kosok baline, mlaku ing iman. Dheweke uga ora nolak cara-cara alamiah, nanging miturut panemune, manawa cara-cara kuwi mujarab gumantung marang Gusti; lan yen ana kakurangan ing kono, dheweke ora kendho ing pakaryane amarga kuwi; dheweke mesthi nyuwun lan nampa. Gusti Allah ana cedhak, sing ngendika: *'Apa waé sing kok jaluk kanthi iman, bakal kowe tampi'* (Matéus 21:22). Sifat iki diterangaké kanthi cetha déning St. Isaac Sang Suriah ing pangandikane babagan telung tingkat akal.

d) Atiné, minangka wadah émosi jiwa

(d) Atiné minangka wadah émosi jiwa

Rasa katresnan atiné iku gerakan atiné sing muncul ing jerone amarga owah-owahan sing kelakon ing atiné merga kagiatané dhéwé. Rasa katresnan mau dipérang dadi teoretis, praktis, lan estetis, miturut asal-usulé saka pangaribawa akal lan kersané, utawa dadi akibat atiné sing mbalèk marang dhéwé utawa ing anugrahé.

Émosi teoretis muncul saka sesambungané ati karo kabeneran sing bisa dingerteni. Ing kene, kepinginan akal kanggo ngerti digugah supaya tumindak, lan ing pungkasané pakaryan, nyimpen woh pakaryan mau ing ati. Sing sepisanan yaiku rasa kepingin ngerti; sing kapindho yaiku rasa kabeneran ing maneka tingkatan. Iki kalebu pirang-pirang tingkat kapercayan lan pirang-pirang wujud ora kapercayan, kayata: kepastian, sangsi, kamungkinan, ora pracaya, nolak, bingung lan sapiturute. Bédané ing bab iki wis cetha wiwit wiwitan, awit sapa sing kasiksa déning ora pracaya utawa sangsi, utawa terus-terusan nolak kabeneran? Wong sing wis mbalik adoh saka Gusti, kang sejatine Panjenengané Kasunyatan. Luwih maneh, apa dheweke pancen bisa mangertèni kasunyatan nalika atiné kabebanan rasa sombong? Sanajan wong kaya ngono kuwi ngupaya tenanan ing babagan élmu, isih ana pitakon apa rasa kepéngin weruhé iku tulus. Apa kabèh tumindaké amarga katresnan marang kasunyatan, utawa mung amarga tugas lan ana motif liya? Malih, sepira sithik rasa seneng marang kabeneran, kaprigelan lan kepinginan kanggo nikmati kabeneran mau katon saka kelesuané sing dadi ciri, ora seneng kerja pikiran, nguwasané imajinasi ing jeroné, lan kecerobohané. Perhatian khusus kudu diwènèhaké marang kekuwatan keyakinan marang kabeneran. Keyakinan iku asil saka kabeneran sing nembus atiné. Atiné sing manggon ing kabohongan ora bakal ngidini kabeneran mlebu. Dadi, apa wong sing dosa nduwé keyakinan sing ora goyah marang kabeneran? Ora; paling ora, amarga ana pirang-pirang conto carané wong siji gampang pindhah saka siji prinsip menyang prinsip liyané, kita bisa curiga liya.

Luwih manèh, ngendi woh saka keyakinan kaya ngono, yèn pancèn ana? Lan maneh, apa tegese yen wong sing wis nyimpang saka dalan becik sing wis dilakoni langsung kelangan akèh keyakinan saka atiné, lan pancèn ora bisa nguripaké maneh ing sajroning dhèwèké nganti bali menyang dalan lawasé? Saliyane, saka ngendi maneh kurangé semangat mbela kabeneran yèn ora saka ringkihé keyakinan? Saka fakta-fakta kaya ngono, wong bisa nyimpulake sacara umum yèn wong dosa mung nduwé sithik utawa malah ora nduwé keyakinan sing teguh.

Kahanan dadi béda banget kanggo wong-wong sing wis mbalik saka pepetengé dosa marang padhangé Gusti Allah. Haus marang kabeneran, bisa diarani, dadi pangajab paling utama; Sabda Gusti Allah tansah ana ing lambéné lan ing pikirane. Sapa sing luwih ngerti manisé kabeneran tinimbang wong-wong mau, amarga padha urip ing kabeneran? Padha ora nyimpen sakpira-pira rasa ora pracaya utawa sangsi; malah, kekuwatan keyakinan sing kiyat wis nancep ing jero atiné, mulané apa sing padha ngerti langsung ditrapaké, lan padha siap ngorbanaké nyawané kanggo kabeneran—lan nindakaké kuwi nalika perlu.

Ayo nambah siji pangamatan maneh. Rasa bebener—kamampuan ati, tanpa pitulungan saka njaba, kanggo ngenali tatanan sejati saka kabeh prakara lan sipat sejatine—iku kemampuan sing ana ing kodrat manungsa; ing wong sing kapisan, iku kabèh kebak, dene ing wong sing kapindho, iku urip, saya kuwat, lan pungkasane ngetokake kabèh kekuwatane. Mangkono, kanthi siji intuisi, padha bisa ngenali sedulur, mungsuh, kanca, anak-anake, wong sing pas, lan carane tumindak ing sembarang kahanan.

Rasa praktis iku gerakan ati sing sacara intrinsik nyambung karo kagiatan karsa, kadhang nyemangati, kadhang mèlu ing mburiné. Ana, bisa diomongaké, loro jinis: rasa marang dhiri (egoistik), sing nyenengaké lan sing ora nyenengaké, lan manéka sikap marang wong liya, sing apik lan sing ala (rasa simpati). Jenis kapisan kalebu: rasa puas dhiri utawa rasa ngremehake dhiri, nggedhekake dhiri, ngendhekake dhiri, kesombongan, keangkuhan lan sapiturute. Sing kapindho kalebu rasa ora peduli, saka kéné muncul, ing siji sisih, rasa ngajeni, saingan, kabungahan bebarengan, simpati, nyesel, rasa syukur, paseduluran lan sapituruté; lan ing sisih liya, rasa iri, seneng nalika liyané nandhang sangsara, balas dendam, sengit, mungsuhan, ngremehake, ngukum lan sapituruté. Nanging, saben kahanan pikiran sing lestari ninggalake tapak jero ing jiwa, mulane muni ing ati minangka rasa nyetujoni yen kahanan pikiran kuwi apik; utawa rasa ora nyetujoni yen kuwi ala. Saiki langsung cetha kepiye kudu raos-raos kuwi ing wong Kristen sing becik lan ing wong dosa sing jahat. Sing sepisanan kudu nduwèni kabèh raos becik wiwit wiwitan lelampahané, yèn ora kanthi sampurna, paling ora ing wujud wiji. Liwat gawe lan upaya, padha mbebasaké raos-raos becik mau saka ikatan egoisme, ngresiki, lan ngopeni ing atiné. Rasul kandha marang wong-wong mau: '*Sampurnakna awakmu ... nganggo welas asih, kabecikan, andhap asor, ... alus*' (Kolose 3:12) – lan sateruse. Busana roh iku rasa kang nglimputi. Bab raos egois, ora bisa diomongake manawa iku ora muncul, utamane ing wiwitan; nanging iku ora diparingi kekuwatan, ana perlawanan sing diadegake nglawan, langkah-langkah dijupuk kanggo ngusir, lan pancen, iku diusir saka jiwa saben wektu muncul. Karya kabecikan, gaweyan lan pandonga pungkasane nindhes lan nancepake raos-raos sing kebalikan saka kuwi ing panggonane. Kabeh prakara dumunung ing nancepake rasa becik ing manah, awit apa kang ana ing manah iku ana ing ngarsane Gusti.

Wong dosa sing sembrono ora nduwé pambedaan kaya ngono. Amarga dhèwèké wis nyerahké uripé marang lumrahé prastawa, raos-raosé—apa sing apik lan sing ala—tumbuh lan ngrembaka bareng ing atiné, tanpa dhèwèké nyadari, lan mbentuk campuran sing kadhangkala aneh banget. Raos-raos kuwi njedhul saka atiné dhéwé nalika ana kahanan, tanpa ana tatanan utawa cara tartamtu. Amarga dhèwèké ora nduwèni semangat kanggo kasucian raos ing atiné, dhèwèké ora ngupaya supaya raos becik kuwi menang, nanging nyerahké marang karsa dhéwé lan, umume, mbengkokaké raos kuwi nganggo prasangka lan napsu. Miturut iki, nilaine moralé ora ana regané. Kosok baliné, rasa egoisé ngendhok jero ing atiné lan dadi papan panggonané sing langgeng. Ana sing bisa ngomong manawa ora ana siji wektu wae ing atiné ora nyimpen rasa puas dhiri utawa, yèn ora ana panglipur, rasa nyalahké dhiri lan sapituruté. Iki mung kabeneran yèn rasa-raos kuwi tau kesèp ing atiné, sing biasané kelakon amarga kobongan rasa tresna alamiah marang kulawarga lan kanca-kanca.

Ana uga, ing antarané raos praktis, sawijining kamampuan khusus: ing siji sisih, kanggo ngrasakaké manisé kabecikan sing cetha; ing sisih liyané, kanggo ngenali kabecikan sing ndhelik nganggo ati, tanpa pitulungan saka njaba. Kaloro mau, sakwates maknane kasampurnan rohani, ora bisa ana ing kahanan murni ing ati sing dosa, nanging mung ana ing wujud samar utawa pangapura cilik marang hukum. Ing wong Kristen sing becik, kemampuan iki ana kanthi kabeh kekuwatane. Sapa sing luwih pantes tinimbang dhèwèké kanggo

nyumurupi kaendahan kabecikan? Luwih manèh, dhèwèké kerep nyumurupi kabecikan lan kejahatan tumindak lan ati wong liya liwat persepsi rohani langsung.

Rasa estetis iku geter ing ati sing muncul amarga pengaruh saka sawijining jinis obyek tartamtu sing diarani 'elegant' utawa 'ayu'. Ing kéné, ati nemu kabungahan marang obyek mau mung amarga obyek iku apik dhéwé; iku nyenengake lan nyenengaké tanpa ana gandhèngan khusus karo kapentingan pribadhi kita. Kaprigelan sing dadi dhasar raos-raos iki dijenengi rasa. Macem-macem raos ing kono gumantung marang sipat obyek, nanging angel banget nemtokake lan mbedakake siji lan sijine; mula jenenge dijupuk saka obyeké dhéwé lan dikenal minangka raos éndah, agung, lan sapiturute. Saliyane, ana nuansa ing rasa kaendahan ing lukisan, patung, lan sapiturute. 'Elegant' umume nuduhaké ekspresi sing sukses lan nyengsemaké, ing wangun sensory, saka bab spiritual—yaiku pikiran, perasaan, kabecikan, lan hasrat. Cetha yèn aspek njaba ora pati wigati ing kéné; sing paling wigati yaiku aspek jero—yaiku sing diungkapaké. Gumantung marang bedane isi batin iki, kita uga kudu mbedakake selera. Ana loro jinis: siji sejati, sing tresna marang isi sing pantes saka sing anggun; sijine palsu lan , sing nyimpang, tresna marang isine sing ora pantes. Saiki pitakonane: apa isi sing pantes lan apa isi sing ora pantes saka sing anggun?

Apa gagasan utawa rasa kaendahan iku? Iku bisa dadi pangeling-eling bab swarga sing wis ilang, utawa pratandha Ratu Swarga ing mangsa ngarep. Yen karya seni digawe miturut pandhuan rasa iki, mula ing kono ana sumber isi saka karya-karya mau! Gambarlaké apa sing kaya swarga, suci, lan langit. Owahi bumi sing sedhih iki dadi ambang swarga liwat karyamu. Yen sawijining wong dikelilingi saka kabeh sisih dening barang-barang donya, sing bisa nggawe dheweke lali marang swarga – tanah kelairan sejatine – mula kelilingana dheweke karo karya seni sing bisa ngelingake dheweke marang swarga, kaya wong liya sing manggon ing negara manca padha ngubengi awake dhewe karo gambar kutha, omah, wong tuwa, lan sapiturute. Donya, ciptaan Gusti, kebak cerminan sipat-sipat Ilahi, nanging ana ing kana padha ana ing ambané lan agengé sing ngédab-édabi: kumpulna ing papan cilik lan pasangna marang pandelengan sing wicaksana saka manungsa ringkih lumantar lukisan utawa musik. Manèh, apa sing kuduné dipupuk ing jiwa sajrone urip iki? Watak suci lan langit. Mula saka iku, wong iku kudu dibantu dening wujud lahir saka sip-sip mau, supaya dheweke luwih bisa nancepake mau ing jeroning atine. Saka kabeh iki cetha manawa pokok isi saka seni rupa yaiku benda-benda ing donya rohani. Ora perlu diterangake manèh yen wangun njaba kudu cocog karo kuwi. Nanging yen napsu—utamane napsu daging—digambarake kanthi ora isin lan wangun sing nggodha, utawa yen topik sing apik digambarake nanging nganggo wangun sing ora pantes: ing kahanan kaya ngono, seni rupa dadi nyimpang. Saiki gampang mbedakake rasa sing sejati lan sing palsu: rasa sejati seneng marang subyek sing nggambarke donya rohani, moral, lan ilahi; rasa sing nyimpang seneng marang subyek sing nggambarke hawa napsu utawa umume kebak hawa napsu lan nyuburi kuwi.

Sepira rusaké selera wong dosen kuwi katon saka sipat atiné, sing kebak napsu lan pasrah marang hawa napsu. Dhèwèké ora nemu kaendahan ing bab-bab rohani. Dheweke ora nate ngrasakake nikmat nalika ndeleng lukisan rohani, nanging mung yen lukisan kuwi kebak karo rohé dhéwé; uga, dheweke gelem ngrungokake kidungan greja, nanging mung yen ana motif-motif sing kebak gairah. Dheweke bakal kroso bosen ing endi wae yen ora nemoni obyek-obyek sing rohane padha karo rohane dhéwé. Lan kosok baline, sepira becike selera wong sing urip manut roh Kristus! Ing sajroning dhèwèké lan ing donya sakupengé, dhèwèké sengit sanajan bayangan hawa napsu; dhèwèké nguber lan ngremehaké kuwi. Kosok baliné, kaya déné dhèwèké ngupaya ing sajroning dhèwèké kanggo ngrasakaké kasucèn, mangkono uga dhèwèké seneng ndelok mung bab-bab sing suci ing donya; lan sakwisé ketemu, dhèwèké piyambak sing bisa ngargèni rega lan kasampurnané kanthi tuntas.

Mangkono, dosa ngrusak loro-lorone, obyek kaendahan lan rasa; kosok baline, Kristen mulihake kaendahan lan nyembuhake rasa. Kaya ing jagad kawruh, arah akal sing salah ngrusak intelek, lan arah karsa sing salah ngrusak nurani, mangkono uga ing kene, arah rasa sing salah ngrusak indra rohani.

(e) Bab naluri sing luwih ngisor, sensory-animal

(e) Bab pangrasa sing luwih asor, pangrasa kewan-indera

Indra ing tingkat paling ngisor kalebu geger utawa rasa ati sing dumadakan (*affectus*), sing matèni kagiatan mandhiri akal lan karsa lan disertai owah-owahan tartamtu ing awak. Umumé, émosi-émosi iki, sing muncul ing pérangan ngisoré makhluk, iku asil saka gangguan sing ora dikira-kira marang pangreksan dhiri égois, apa ing kahanan sing nguntungaké utawa ora nguntungaké kanggo dhèwèké. Mula, kadhangkala kabèh diatributaké marang pérangan kéwan-sensual saka manungsa. Émosi-émosi iki diklasifikasikaké manut

pangaruh ngrusaké marang kamampuan sing luwih dhuwur ing manungsa. Mangkono, sawetara nglantarake kajelasan kesadaran, kaya ta: kaget, gumun, perhatian sing nyemplung, lan wedi; liyane ngrusak karsa, kaya ta: wedi, nesu, lan semangat; lan isih ana liyane, pungkasané, nyiksa ati, sing kadhangkala bungah lan ceria, banjur murung, sedhih, nesu lan iri, banjur ngarep-arep lan putus asa, banjur isin lan nyesel, utawa malah keganggu tanpa sebab amarga curiga. Manungsa bisa mbedakake saka jenenge dhéwé sepira alaé marang manungsa; luwih-luwih manèh kudu dianggep kaya ngono nalika dinilai saka tumindaké. Padha muncul kanthi ngorbanake sipat-sipat manungsa sejati—kesadaran lan kamardikan niat—lan akibaté meh tansah nyebabake kahanan awak sing ora alamiah. Iki kabeh geger sing nyeri ing sakabèhé manungsa. Iki waé kuduné maringi pratandha yèn panggonané sing pantes mung ana ing wong sing dosa. Loro-loro kuwi kudu digandhèngaké karo panggonané sumberé. Lan pancèn, nalika ing wong sing dosa, rasa spiritual sing luwih dhuwur dipatèni lan rasa emosional dadi nyimpang, naluri sing luwih asor ngamuk ing jerone kanthi sakabèhé kekuwatané. Iki dimudahake dening ilangé kendali dhiri, nyerah marang tarikan umum kahanan, lan ora bisa ngatur urusan njaba utawa njero—kabeh mau dadi ciri ajeg wong sing dosa. Saliyane, kahanan sing keganggu saka akal lan karsa, sing wis ringkih, ndadekake wong gampang kapengaruh dening kekuwatan rintangan lan gangguan sing ora disangka-sangka. Pungkasané, panguwasa imajinasi liar sing nyimpangaké perhatian lan mbangkitaké hawa napsu uga gampang ngagetaké manah. Wong sing dosa kuwi, kaya-kaya, mesthi ana ing kahanan kuwatir sing ora kendhat. Dheweke ora duwe kekuwatan kanggo nglindhungi awake saka pangaribawa ala mau. Kadhang wedi, kadhang kabungahan, kadhang murung, kadhang isin, kadhang sedhih, kadhang iri, utawa emosi liya tansah ngganggu lan nglarani atine. Uripe wong dosa iku kaya dalan liwat semak duri, sanajan kahanane katon padhang saka njaba. Ora ana gunané yèn ana sing nyoba ngatasi hawa napsu nganggo cara mekanis utawa ngomongaké bab titik tengah sing aman. Ora ana panyelamatan saka kuwi tanpa nyembuhaké kabèh roh manungsa, amarga kuwi minangka pratandha lan akibat saka kaco-baline anané kita. Balèkaké kasampurnan ing anané – lan hawa napsu ala bakal sirna.

Ing Kristen sejati, kasampurnan iki dibalèkaké lumantar pakaryané sih rahmaté Gusti, sing nalika rawuh, mateni napsu-napsu. Wong Kristen sing lumaku ing dalané kaya kuduné bakal pungkasané nggayuh pangaso sing manis lan tentrem sing teguh lan ajeg sing ora diganggu déning prahara napsu. Ana uga sedhih ing kéné, nanging dudu jinis kuwi; ana kabungahan, nanging jinisé béda; ana uga nesu, wedi, isin, lan émosi liya sing padha karo napsu yèn dipirsani jenengé, nanging sipaté sakabèhé béda, lan sumberé uga béda; malah kuwi muncul saka kakuwatan sing béda, amarga kuwi kaccermin ing manah saka roh, lan ora saka bagéan kéwan. Katoné sia-sia yen ana sing kandha manawa ora pantes mbasmi napsu, nanging mung ngendhalèni. Iki padha karo kandha: ora pantes nembus ati sakabehe nganggo panah beracun, nanging mung nyentuh lumahingé. Ora, wong sing semangat tresna marang kasucian moral, kanthi pitulungan sih rahmaté Gusti, perang nglawan keturunan ala iki, nindhes lan pungkasane kasil mbasmi sakabehe. Iki kabukten déning paugeran para askét lan gambaran babagan kahanan wong sing sampurna, kaya sing kapanggih ing antarané para wali. Mangkono kuduné, amarga ing pangorbanan dhiri, rasa dhiri musna, lan niat kanggo ngancuraké sipat kéwan wis mantep. Mula saka iku, dhasar-dhasar hawa napsu wis digoyah wiwit saka wiwitan. Kepiye, mula, hawa napsu kuwi bisa lestari? Dikandhakake: yen mangkono, mula bakal ana kahanan adhem lan tanpa urip, kaya ara-ara gersang sing galak, sing bakal tetep ana ing jiwa. Iki bisa uga bener kanggo jiwa wong Stoa, nanging ora kanggo wong Kristen sing diparingi sih dening Gusti. Marang wong kaya ngono, bisa diomongake: tundhengna hawa napsu mau kanthi cara Kristen, lan kowe dhewe bakal weruh apa sing bakal ana ing kana; nanging kudu dingerteni, iku ora bakal dadi ara-ara gersang.

Mangkono, sanajan ing daya-daya indria, wong Kristen sejati lan wong sing dosa pancen bertentangan sakabehe. Ing sing sepisanan, daya-daya sing luwih dhuwur makarya kanthi maksimal; daya-daya jiwa dadi pangembangan utawa aplikasi ing urip nyata, dene daya-daya sing ngisor wis mati. Ing sing kapindho, kosok baline, daya-daya sing ngisor makarya, daya-daya sing luwih dhuwur mati, lan daya-daya tengah nyimpang. Mangkono uga, kahanan iki ditrapake kanggo kabèh daya ing donya batin kita. Ing siji ana sirah, ing sijine ana sikil. Siji ana ing Gusti sakabehe lan urip miturut roh, sawise mateni bagean ngisor lan ngendhaleni bagean tengah kanggo awake dhewe; sijine ana ing njaba Gusti, ing donya sensual lan kewani, urip miturut khayalan, kabawa hawa napsu, lan dikalahake dening emosi, roh padam lan kagiatan nyawa nyimpang.

4) Sikap marang awak

Bedane sing paling landhep, paling cetha, lan paling terang antarane wong Kristen sejati lan wong sing diperbudhakake dosa katon ing cara padha ngurusi awaké dhéwé. Delengen uripé para wali, lan kowé bakal nemokaké yèn wiwitané padha mbalèk marang Gusti, utawa tumindak pangibadah pisanané, ditandhani déning sangsara, kesel, lan layuning daging. Wong sing urip ing dosa, kosok baline, ngopeni lan nyukupi daginge kanthi berlebihan, lan ora gelem nolak apa-apa utawa nyoba ngrangsang daginge kanthi cara apa wae. Mangkono sipat umum tumrap awak ing loro-lorone. Ing gambaran sakabehe, kaya ing ngisor iki.

Awak iku piranti sing paling cedhak karo nyawa lan siji-sijine sarana sing digunakake nyawa kanggo ngetokake awake dhewe ing donya saiki. Iki tujuane wiwitan. Mula, miturut sipate, awak iku sampurna cocog karo kakuwatan nyawa. Nanging, awak tetep dadi bab saka njaba nyawa—bab sing kudu dipisahake dening nyawa saka awake dhewe lan, sanajan dianggep minangka duweke, ora kena nyawiji karo nyawa.

[illegible]

Mangkono, organ indra nglairaké insting utawa kabutuhan kanggo migunakaké. Pemenuhan kabutuhan iki nglairaké kecenderungan-kecenderungan ing ngisor iki: ngelak marang sensasi, males, nyenengaké indra, lan alangan pikiran. Kecenderungan-kecenderungan iki, yèn wis mapan, ngrusak konsentrasi lan pangendalian dhiri ing pikiran.

Saka organ gerak muncul kabutuhan kanggo obah, lan saka kéné banjur muncul kecenderungan tumindak mandhiri, kepinginan kamardikan njaba, karsa dhéwé, lan kebebasan tanpa wates. Kabèh mau nyolong kamardikan roh.

Anggota pangucapan mbutuhake digerakake utawa dirangsang. Mula metuake akèh omongan, guyonan konyol, obrolan kosong, lan guyonan. Kuwi ngendhegake tembung batin roh – pandonga.

Saka insting pangopenan muncul hawa napsu, kemalasan, keserakahan, males, lan kanggonan. Iki nyolong momentum saka kagiatan rohani.

Minangka asil saka nyukupi napsu seksual kanthi ora bener, muncul kepinginan kanggo nyenengake, gaya dandy, kesenangan sing enteng-entengan, lan hawa napsu sing ngremehake. Kabeh mau nyolong kasucian lan ketenangan jiwa.

Sapa waé sing netral nalika nyawang dhiri dhéwé bakal langsung ngenali lan nyadari kabèh iki ing jeroné dhiri; luwih-luwih wong sing wis ngalihake pandangane menyang jeroné dhiri amarga pangaribawa sih rahmaté Gusti. Dheweke kanthi cetha weruh lan ngrasa yèn dhèwèké kabèkèk kaya déné diiket déning nafsu daging lan kecenderungan sing ora maringi roh kabebasan tumindak manut sipaté; lan nalika nyawang luwih jero, dhèwèké nemokaké yèn kabèh mau asalé saka daging—lan luwih khusus saka nyukupi kepinginan daging kanthi ora wicaksana. Sawise mutusaké kanggo mbeneraké dhiri ing saben bab lan, kanthi mangkono, mbalèkaké kamardikan sing pantes kanggo roh, dhèwèké kepéngin matesi kabutuhan-kabutuhan iki kanthi nyukupi kanthi wicaksana—umpamane, liwat panganan sing sedheng, turu sing cukup, lan sapituruté; nanging kecenderungan sing wis kabentuk kuwi wis dadi nancep banget, utawa wis ngrembaka dadi sambungan sing sensitif karo organ-organ awaké, nganti gerakan paling cilik saka organ-organ mau nguripaké kecenderungan kuwi lan ngrusak roh; contoné, gugahé indra sing sethithik nyebabaké pikiran dadi ora fokus lan ilang

ketenangan, déné mangan nganti wareg nyebabaké roh dadi adhem lan lesu, lan sapituruté. Mula, wiwit saka wiwitan, dhèwèké netepaké paugeran kanggo nahan organ-organ badané, supaya kecenderungan sing kabentuk lumantar kuwi ora kabangkitaké, lan roh bisa nduwèni kabebasan kanggo mbalèkaké kasampurnan sing dadi haké. Mangkono, watesan diparingaké marang indra—lumantar nyendhiri dhéwé—kanggo ngadegaké lan njaga perhatian lan katenangan, ing ngendi ana kekuwatan roh;

babagan gerak – lumantar pagawean rutin lan patuh, supaya mbalekake kamardikan roh;

ing organ pangucapan – lumantar meneng, supaya bisa nguripake maneh tembung batin, utawa ngunggahake pikiran marang Gusti ing pandonga;

ing organ panyawian – lumantar puasa, ora turu, lan nggleleng ing lemah, supaya nyimpen semangat ing jiwa;

ing organ seksual – lumantar kesucian lan celibat, kanggo ngadegaké tan-ana hawa napsu ing sajroning dhiri.

Mangkono sababé kabèh wali-wali Gusti, tanpa kecualian, nglakoni urip tapa brata sing abot! Tanpa kuwi, ora mungkin ngresiki roh, mbalèkaké, lan nglairaké kabèh kakuwatané sing sejati. Iki dalan sing perlu kanggo kamardikané. Mung nalika dagingé wis ringkih, roh bisa uwal saka iku. Mula, sapa waé sing nglipur awaké dhéwé kanthi pangarep-arep nggayuh kasampurnan ing roh tanpa nglakoni panguripan sing abot marang badan, iku kaya wong sing nyoba nggawa banyu nganggo ayakan, utawa nyekel angin nganggo tangan, utawa nulis tembung ing banyu. Iki sawijining upaya sing sia-sia lan bodho, ing ngendi apa sing dipikolehi ing siji wektu bakal sirna ing wektu sabanjuré. Kanggo para wali Gusti, badan pancen dadi piranti kanggo tujuan sing luwih luhur. Liwat gesekan ing badan, padha nggosok nganti ilang kebasane roh. Ing babagan iki, katingalan manawa padha nganggep awak, utawa urip kéwan, kaya-kaya minangka entitas manca; mulané nalika padha turu, padha kandha: 'Mlayu, kowe keledai...' Iki ateges awaké kapisah saka pribadine lan pangapusan kesadarané karo awaké mandheg.

Pira cetha saiki kabutuhan dalan sing sempit, kebak sedhih, lan nggawa salib kanggo kaslametan! Kita nemoni iku ing saben tahap urip kita. Awak kudu dikehang liwat upaya fisik: yen ora, kabeh gaweyan bakal sia-sia. Kegiatan batin imajinasi, kepinginan, lan nafsu sing mèlu sawisé iki—kegiatan sing ora tentrem lan amburadul—kudu ditindhes kanthi kewaspadaan batin sing intens. Kegiatan sing luwih dhuwur saka kakuwatan jiwa kudu dibeneraké liwat pakaryan rohani: maca lan merenung, nglakoni kabecikan, lan ibadah. Pungkasané, roh kudu dipulihaké utawa dipelihara lumantar renungan babagan Gusti, pandonga, lan melu sakramen. Kabeh mau iku pakaryan sing abot lan nggawe kringet! Mula saka iku, sipat sing ora bisa dipisah saka urip Kristen sejati yaiku urip kang kebak gaweyan abot, tapa brata, lan pakaryan sing ngentekake tenaga lan nggawe kringet.

Iki minangka pungkasan tinjauan kita babagan prinsip-prinsip urip lan tumindak Kristen. Saiki cetha manawa prinsip-prinsip alamiah saka urip moral, sing dilemahake lan direndhahake amarga Kejatuhan, dipulihaké déning sih-rahmat Ilahi ing kratoné Gusti kita Yesus Kristus. Ing tumindak kang kebak sih-rahmat iki, manungsa kabagi ing jerone dhèwèké, utawa pepadhang kapisah saka pepeteng ing jerone dhèwèké. Kanthi lumakune wektu, pepeteng saya surut, pepadhang saya tuwuh lan munggah, lan nalika saya kuwat, pepadhang ngusir pepeteng, kang wewengkoné bisa nyusut nganti meh ora katon. Manungsa tekan '*ukuran pangwujuding Kristus kang sampurna*' (Eph. 4:13).

'Mulané aku kandha lan nyeksèkaké ing Gusti, yèn kowé ora pantes mlaku kaya bangsa-bangsa liya sing mlaku ing kasia-siaan pikirané—pamikirané dadi peteng, adoh saka uripé Gusti Allah amarga kabodhoané lan atiné wis kebak kekerasan. Amarga padha nyerah marang kuciwa, padha nyerahake awake dhewe marang cabul, nindakake saben jinis kakeruan kanthi keserakahan. Nanging kowe wis ngenal Kristus ora kaya mangkono: yen pancen kowe wis krungu bab Panjenengané lan wis diwulang ing Panjenengané, kaya paugeran sing ana ing Gusti Yesus—yèn kowe kudu nyopot, miturut uripmu sing biyèn, manungsa lawasmu, sing rusak amarga napsu sing ngapusi; lan kowe kudu anyar ing roh pikiranmu, lan nganggo manungsa anyar, sing diciptakaké miturut gambaré Gusti Allah ing kabeneran lan kasucian sing sejati' (Efesus 4:17–24).

IV. Pituduh lan paugeran urip sing ngiket wong Kristen, minangka wong Kristen

Ing kéné urip Kristen digambaraké kaya kuduné, lan paugeran-paugeran sing kudu dituruti wong Kristen supaya pancèn kaya ngono kasunyatané. Paugeran kanggo urip wong Kristen iku sabda Gusti Yesus Kristus, sing wis dijanjèkaké lan ditindakaké nalika baptisan. Ana loro jinis paugeran utawa prentah kaya ngono: sawenèhé nemtokake kepiye wong Kristen kudu tumindak minangka wong Kristen, apa waé kahanané utawa sesambungane; déné liyané nuduhake kepiye wong Kristen kudu urip lan tumindak ing manéka kahanan lan sesambungan sing ditemoni sajrone urip saiki.

Sing kapindho iku ora liya kajaba aplikasi saka sing sepisanan ing urip saben dinane wong Kristen. Mula, bagean kapindho iki ngemot loro bagéyan: paugeran lan aturan urip sing wajib dituruti wong Kristen minangka wong Kristen.

Wis suwé dadi adat kanggo nggolongaké paugeran kaya ngono miturut telung kategori: marang Gusti Allah, marang sesami, lan marang dhiri dhéwé.

Set pisanan nemtokake pikiran, perasaan, lan sikap sing kuduné diduwèni wong Kristen nalika nyedhak marang Gusti Allah lan carané ngabdi marang Panjenengané.

Bagéan kapindho nemtokake sipat sesambetan timbal-balik, batin lan njaba, antarané wong Kristen minangka anggota badan siji Gréja, sing kudu urip bebarengan kanthi guyub.

Rangkaian katelu nerangake carane wong Kristen kudu tumindak supaya bisa tumindak kanthi bener ing loro hubungan pisanan.

Tiga kumpulan dhawuh lan paugeran iki ora dipisahake dening pager sing ora bisa dilampahi, lan nalika ditrapake, nduweni pengaruh langsung siji marang sijine; amarga kabèh wong Kristen iku siji awak ing sangisore sirah, Kristus, lumantar Panjenengané awak iki nyawiji karo Gusti Allah Tritunggal. Kaya ing awak, ora ana anggota sing tumindak piyambakan saka anggota liyane, nanging njaga hubungan sing bener karo Sirah lan karo anggota liyane, mangkono uga kudu ana ing awak uripé wong Kristen.

Sawise nerangake iki, kita pracaya ora bakal kliru yen ora misahake paugeran lan pranatan mau dadi kategori-kategori sing wis kasebut; nanging, kanthi njupuk pranatan kapisan minangka dhasar, kita bakal nerangake paugeran gesang, nuduhake kepiye sawetara pranatan asalé saka pranatan liya, lan pranatan sabanjuré asalé saka pranatan sadurungé.

Wiwitaning kabèh paugeran: *'Aku iki Gusti Allah, Allahmu; ... kowe ora kena nduwèni allah liya saliyané Aku,'* pangandikane Gusti Allah (Kaluwihan 20:2–3). Pitutur iki ngetokake loro kawajiban marang kita: ngerti Gusti Allah lan ngajeni Panjenengané; utawa, kanthi tembung liya, ngatur iman lan taqwa. Iman lan taqwa nyakup kabèh kawajiban lan tumindak sing dibutuhake saka kita gegayutan karo Gusti Allah.

11. Iman – dhasar saka kabèh

1) Kewajiban iman

Tembung 'iman' ing kéné tegesé pangakuan, utawa wangun pangawikan marang Gusti Allah lan ibadah marang Gusti Allah sing diungkapaké kanthi cara tartamtu liwat konsep lan tembung.

a) Kewajiban kapisan ing kéné yaiku nduwé iman, utawa agama; yaiku, ngerti Gusti kanthi cara tartamtu lan cara ibadah marang Panjenengané, utawa sesambungané manungsa karo Panjenengané, utawa pancèn njaga pangakuan iman... Kewajiban iki dadi sing kapisan diakoni kanthi langsung; ora perlu diatur amarga wis cetha dhéwé; amarga pancèn sipat jiwa manungsa iku menawa sacara alamiah padha nuntut Gusti lan ngupaya Panjenengané, lan nempataké dhéwé ing sesambetan karo Panjenengané miturut pangrasané sing sah. Mula saka iku, bisa diomongaké yèn iku minangka wiji lan tunas saka kabèh kawajiban, uga saka kabèh

urip agama lan moral manungsa. Sapa waé sing ora nduwé pracaya apa-apa iku wong kang tanpa Gusti. Dheweke ora nduwé citra ing panggonané sing kuduné ana ing suci roh; amarga agama iku suci sing maringi kasucian marang sakabèhé sipat manungsa, lan yèn ora ana agama, sipat-sipat mau bakal bengkok lan rusak. St. Isaac saka Siria ngamati telung kaanan ing manungsa: siji, kaanan alamiah, ing ngendi manungsa, miturut sipat roh, ngerti Gusti Allah lan wedi marang Panjenengané. Saka kahanan iki, ing sangisoré kahanan tartamtu, dhèwèké munggah menyang kahanan liya sing luwih dhuwur, yaiku kahanan sing kebak sih-rahmat. Kahanan katelu muncul amarga manungsa kaseret ing kesenengan jasmani utawa daging, sing nyebabaké padhange roh mati ing jerone lan diinjak-injak déning hawa napsu daging. Manungsa mudhun menyang tingkat kéwan, '*dadi kaya kéwan sing ora nduwé akal lan nyamèkaké awaké dhéwé karo kéwan mau*' (Mazmur 48:13). Ora mungkin urip bareng karo wong kaya ngono. Amarga kepiye carane wong bisa nahan dheweke nalika dheweke ngamuk? Sejatine, ungkapan sing asring digunakake 'dheweke ora ngerti Gusti Allah' lan 'dheweke ora wedi marang Gusti Allah' kudu ditrapake kanggo nuduhake manawa wong ora kena ana gandhengane karo wong kaya ngono.

(b) Kewajiban kanggo nduwé iman ora kanthi dhéwé dadi definisi iman. Mula saka iku kudu ditambahaké yèn wong ora kawajiban nduwé iman sembarangan—kaya-kaya iman apa waé tanpa bedané—nanging kanthi khusus iman sing wis ditemtokaké: iman sing sejati. Amarga Gusti Allah iku siji lan ora owah-owahan, lan hakikat manungsa iku siji utawa siji hakikat, mula mung ana siji sesambetan sejati antarane Gusti Allah lan manungsa; lan mulane ungkapan sesambetan iki, utawa pangakuan iman sejati, iku siji. Iki pancen siji bebener sing kudu diyakini wong. Yen ora, apa sing bakal diyakini? Goroh, ilusi, khayalan. Lan apa gunané kuwi? Kuwi padha karo wong mlarat sing ora nduwé apa-apa, nanging ing ngimpi nduwé bandha tanpa wates. Agama palsu iku olok-olok manungsa. Sapa waé sing ngakoni iman palsu iku kaya wong edan sing nggembargembor amarga ndeleng iki lan kuwi. Nanging masalah ora mung mandheg ing kono. Ing kéné ana tipuan sing ora prasaja—tegesé, ora bisa dianggep enteng mung kanthi guyu—nanging tipuan sing ngenesake, nyiksa, lan nyedhiyani; amarga ing babagan agama saben wong ngarep-arep nemokake tentreming pungkasan lan kabegjan langgeng. Ing kapastian iki, saben wong nyekel imané kanthi kenceng lan ngopeni. Nanging wis cetha manawa nyumputake goroh mung bisa ing kéné; sawisé mati, bakal langsung cetha sepira kiyat dhasar pangarep-arepé... Pira medeni lan nyedhihaké kahanan kuwi tumrap wong sing nyadari yèn dhèwèké wis kapèngkur. Mula, sakdurungé wektu ana isih ana, nalika kita isih ana ing dalan menyang kalanggengan sing mutusaké lan ora owah.

c) Saben uwong kudu mriksa lan mesthekake tanpa sangsi apa iman sing dianut iku bener; lan yen kabukten palsu, dheweke kudu nggoleki iman sejati siji-sijine sing pancen nuntun marang Gusti Allah sejati lan mesthi maringi kaslametan langgeng. Iki perlu lan mendesak kaya nylametake awak saka geni... Gusti '*ora ninggalake Dheweke tanpa saksi*' (Kisah Para Rasul 14:17), lan uga ora ninggalake iman sejati-Nya tanpa saksi; nanging nalika Panjenengané maringi idin marang iman-iman liya supaya ana jejere ing donya iki lan, kaya-kaya, saingan karo iman iki, Panjenengané banjur meksa kabèh wong supaya manut marang imané, ora tanpa alesan, nanging adhedhasar dhasar sing ora goyah, amarga iku kabèh sing liya ditolak kanthi kapercayan sing tuntas. Liwat ujian iki, pakurmatan diparingake marang iman lan ajining diri sejati manungsa dijaga—, yaiku manungsa sing rasional, sadar, lan nduwé nurani. Kapercayan kita marang iman kita dhéwé—yaiku kayakinan kita marang kabeneran pangakuan Kristen Ortodoks—kudu rasional. Mula saka iku, Gusti, supaya manungsa condhong marang iman marang Panjenengané lan piwulangé, ngendika: '*Thlurana Kitab Suci*' (Yohanes 5:39), lan Panjenengané nyengkuyung iki lumantar panginjilan Yohanes Pembaptis lan mujijat-mujijat Panjenengané dhéwé. Para Rasul uga, ing panginjilané, ngiyakinké saben wong lan narik menyang pracaya mung lumantar pangyakinan, ora nganggo paksa. Kiyaté pangakuan pracaya wong gumantung marang pangyakinan iki, lan salajengipun, kabèh uripé sing dilakoni miturut roh pracayané. Iki kabuktèkaké déning akèh tuladha, sing nuduhaké sepira kuwaté semangat sawatara wong tumindak manut imané wiwit wayahe padha nyadari kabenerané, lan kosok baliné, sepira akèh sing tetep santai amarga durung nggawa pangerten mau dadi cetha. Ana akèh alesan kanggo mriksa lan netepaké iman endi sing sejati!

Kepiye carane wong bisa yakin, lan kanthi cara apa wong bisa nguji? Ana loro cara kanggo nindakake iki: siji saka njaba lan ilmiah, dene sijiné saka jero—jaline iman. Cara kapisan biasané diwènèhaké liwat paparan teologi sing sistematis. Iki sah lan pancèn perlu kanggo para sarjana; nanging cetha yèn iki ora universal, amarga ing intiné ngemot kawruh sing ora bisa diakses kabèh wong. Sanadyan mangkono, argumentasi ilmiah iki kudu diatur kanthi jembar, cetha, lan meyakinkan banget, lan disedhiyakake kanggo kabèh wong, kanthi jaminan wewenangé sing ora goyah, supaya saben wong sing bisa mangerteni bisa nyekel

bebener liwat cara iki. Nanging, ora kena lali manawa dalan iki dawa banget lan abot, lan—sing wigati—amarga mung ana ing pikiran, iku ninggalake manah marang karsa dewe, marang kekarepan lan kamardikan dewe. Dalane iman luwih tulus, luwih jero, luwih urip, luwih woh lan luwih gampang diakses kabeh wong. Iku sawijining pandonga marang Gusti Allah sejati siji kanggo pepadhang. Ana Gusti sing sejati. Panjenengané wis paring wahyu kersané marang kita kanggo kaslametan kita, kepéngin supaya iku dipahami lan dipenuhi. Saiki, liwat spekulasi manungsa, iku dadi kasembunyi utawa keblinger nganti siji utawa liyané ora duwé kekuwatan kanggo nemokaké dalan metu saka labirin iki. Nalika, ing tengahing kabutuhan sing jero lan tulus iki, kanthi tangisan, raungan, utawa sedhih ing manah, ana wong sing nyuwun marang Gusti—Bapa sejati kabèh manungsa, Gusti sing kepéngin imané mujarab—apa bisa Dheweke ora maringi pratandha sing cetha kanggo mastèkaké kabeneran iman kuwi? Panjenengané maringi panganan marang gagak sing nangis; lumantar pandonga Panjenengané ngutus udan kanggo nglegakaké ngelaké daging kita... nanging apa Panjenengané ora bakal nunjukaké sumber kanggo nglegakaké ngelak rohani iki kanggo manungsa—lan pancèn kanggo rohé, sing digawé miturut gambar Panjenengané—sing ngidam lan ngupaya mangertèni carané ngluhuraké Gusti Allah? Panjaluk kaya ngono ora bisa dianggep minangka nggodha Gusti, sanajan bisa dadi ngono yen ana wong sing ora tulus lan mung amarga penasaran kepengin pratandha kaya ngono. Tuladha wong sing bali iman kanthi cara iki meh ana ing endi-endi. Kornelius, sang seratusan, ngupaya iman kanggo awake dhewe... Ana akèh wong sing teka marang para pertapa kanggo takon bab iman, lan tinimbang maringi argumentasi, para pertapa malah ngajak wong-wong mau ndedonga, lan Gusti bakal mbukak bebener marang wong-wong mau, kaya ing kasus Santa Katarina Sang Martir Agung. Ing jaman kang kebak ajaran sesat, Gusti Allah nglairaké para wong kang kasuciané luar biasa, paring kakuwatan mujijat, lan nempataké ing ngarep kabèh, kaya lilin ing penyangga lilin—supaya padhang kanggo kabèh; amarga padha dadi wadah iman lan kakuwatané Gusti, mula padha dadi pituduh kang mutusaké marang kabeneran kanggo kabèh kang ragu-ragu. Kabeh wong padha ngenteni utawa kepengin banget ngerti kepiye sang suci iki utawa kuwi bakal ngakoni iman, lan padha nyekel teguh pangakuané. Kadhangkala ana wong sing nyelehake dokumen sing nerangake pangakuan iman ing tangané wong-wong sing jasaté durung bosok, ndedonga supaya sing salah bisa bener, lan nampa apa sing digoleki liwat pandonga. Nanging kenapa kudu nganti ngono kanggo mbuktekake iki? Gusti ngendika manawa kabèh bisa dipunpanggihi saking Gusti kanthi ndedonga kanthi iman, luwih-luwih nalika ndedonga kanggo iman, wiwitan lan sumbering kabèh bab. Apa sing dipunandika déning Panjenengané piyambak marang Rama ing pandonga pungkasané? '*Sucenana wong-wong mau ing sajati*' (Yohanes 17:17)—iki nyebutaké para rasul, lan lumantar wong-wong mau nyebutaké saben wong pracaya. Satemene, ora ana sangsi manawa, kaya iman sejati sing mujijat miturut sipaté, mangkono uga pratandha-mujijat iki kudu manggon ing iman mau lan kanggo iman mau tanpa kendhat. Lan pancèn manggon. Ana sawijining wong sing kandha bab awake dhewe: 'Nalika aku ndeleng marang sisa awak sing ora rusak iki, kang ngetokake daya marasake saka Gusti Allah, lan mikirake yen roh sing ngudhapake awak iki wis ngakoni iman sing tak gendong, mula saben keraguan sing kadhangkala ditandurake mungsuh bebener ing pikiranku sirna, lan aku ora bisa ora bungah amarga Gusti kersa maringi kita sarana sing tegas nanging gampang digayuh kanggo yakin marang kabeneran iman suci. Pancen mangkono. Amarga relik-relik iku wis ana wiwit wiwitan agama Kristen, lan ing sajroning iman iku padha ora kendhat lan nyebar... Ing kene, ing Rusia, relik-relik iku ditemokake ing saindenging tanah lan akèh banget! Ing Kulon, relik-relik kuwi mandheg nalika misah saka Wétan lan murtad saka kabeneran, déné ora ana gunané mbahas pangakuan anyar sing muncul saka paus. Mangkono kowe weruh: khotbah panglipur babagan kayektèn iman!... Nanging sing paling pinaringan berkah yaiku sing, bebarengan karo Jerom wong Yunani, bisa ngendika: 'Iman sing tak anut iku bener, amarga lumantar iman iki aku dianggep pantes nampa daya ilahi tartamtu, sing makarya kanthi nyata ing jeroku.' Lan wong-wong kafir nduwé kitab-kitab suci, candhi, kurban, guru, buku-buku, lan nganti sawatara ngerti babagan Gusti Allah, lan sawatara pakaryan becik, lan pesta-pesta, lan nganggo busana upacara, lan pandonga, lan sembayang bengi kabeh, lan imam-imam, lan akèh liyané manèh; nanging sih iki, sing kasembunyi ing ati wong Kristen, lan pakaryan Roh Suci, ora ana siji wae ing saindenging jagad sing nampa; nanging, iku ditampa lumantar pracaya mung dening wong-wong sing wis dibaptis kanthi bener ing asmané Rama, Putra, lan Roh Suci' ("Christian Readings", 1821). Mangkono iki dalan paling langsung kanggo nemokake iman sejati, yaiku: iman dhéwé, pandonga, anané mujijat sing ora kendhat ing Gréja, lan utamané kekuwatan batin sing asalé saka iman.

Ayo padha ndeleng sakupenge, lan bakal weruh yèn kabèh wong pracaya sing tulus nyekel imané adhedhasar alesan-alesan iki, lan ora adhedhasar alesan ilmiah... Waca, yèn kowe kersa, dhasar ilmiah iman ing sembarang teologi Ortodoks. Nanging sing saka ati luwih kuwat lan luwih bisa dipercaya.

2) Kewajiban iman

Apa sing wis kasebut mau kudu diarani kawajiban iman, yaiku: nduwèni iman, lan luwih saka kuwi iman siji lan sejati, kanthi kapercayan sing ora goyah manawa pancèn iku sejati. Sakwise iman sejati diakoni, sakumpulan kawajiban liyane langsung diwiwiti, yaiku: kawajiban marang iman, utawa marang pangakuan Kristen Ortodoks.

a) Kawajiban kapisan lan dhasar ing kene yaiku pasrah sakabehe marang iman sing sejati. Iman iki asalé saka Gusti Allah; iku prentah kraton Panjenengané marang kita, kawula Panjenengané, sing kawahyukaké marang kita kanthi pangajab supaya kita nampa lan slamet lumantar iku. Mula saka iku, sapa waé sing ora pasrah marang iku mungsuh Gusti Allah lan nindakake dosa ngina Roh Suci. '*Heh kowe wong-wong sing jahat, Santo Stefanus ngébréhaké marang wong Yahudi, 'kowe tansah nentang Roh Suci'* (Kisah Para Rasul 7:51). Para Rasul dikirim kanggo mréntahaké '*supaya kabèh bangsa manut marang pracaya'* (Rm. 1:5) lan ngandika marang kabèh: '*Kowe biyen ana ing kaluputan lan mlaku ing piala; saiki Gusti Allah nglirwakake jaman-jaman kabodhoan iki lan, lumantar kita, "ndhawuhake marang kabèh wong ing endi wae supaya padha tobat, ... maringi pracaya marang kabèh wong"*' (Kis. 17:30–31). Cukup urip ing '*penyembahan berhala sing dibenci Gusti*'; wis wayahe nyerah marang Gusti lan '*manut kersaning Gusti nganti pungkasan wektu sing isih kowe urip ing daging*' (1 Pet. 4:2–3).

Ketaatan marang iman mbutuhake kita ngendhalèkaké pikiran lan meksa supaya nampa apa waé sing diwartakaké iman tanpa pitakon. Nanging pikiran iku sing paling nolak pasrah kaya ngono. Perjuangan wong sing ora pracaya abot banget, lair saka kekerasan pikiran. '*Aku ora weruh, ujure, 'aku ora mangertos: kepiye aku bisa sarujuk?' 'Wong-wong Yunani, kandha Rasul Paulus, 'padha ngupaya kawicaksanan, nanging kita nginjili Kristus sing disalib'* (1 Kor. 1:22–23). Amarga '*donya ora ngerti Gusti Allah lumantar kawicaksanan, Gusti Allah mutusaké nylametaké donya lumantar kabodhoan panginjilan'* (1 Kor. 1:21), Panjenengané kersa kabèh lumaku marang takdiré ing suruping iman, supaya wong pracaya, nalika ditakoni kenapa dhèwèké pracaya marang iki utawa kuwi, luwih siap mangsuli: '*Amarga Gusti Allah wis paring dhawuh, tinimbang mikir filsafat: 'amarga sebab-sebab kaya ngéné lan kaya ngono.' Ancamané Gusti marang wong-wong sing nolak kawicaksanan pantes ditrapaké marang wong sing ora manut: 'Amarga Aku nelukaké, nanging kowé ora ngrungokaké; Aku ngandika, nanging kowé ora merhatosaké: ... mulané Aku uga bakal ngguyu nalika kowé rusak'* (Amsal 1:24–31). Panjenengané Tikhon ngandika: '*Iku tegese iman – pasrah meneng marang Gusti sing ngandika*' (vol. 7). Kepengin weruh iku ngrusak iman. Sapa waé sing mlebu ing alam iman kanthi pikiran sing mbrontak lan nyasar iku maling lan perampok... Sisihaké senjata pikiranmu, kaya prajurit nalika mlebu gréja. Malah para malaikat ngadeg ing ngarsané pangastané Gusti, nutupi pasuryané, nanging kowé kepéngin ndeleng kabèh... Gusti wis nyingkapaké kawicaksanan sing paling ndhelik; tampanana kanthi rasa sukur lan manut, kandha: '*Aku iki abdi meneng saka iman iki.*'

b) Sawise dhasar sing kiyat wis diletake lumantar pasrah kaya ngono, kabèh bangunan iman kudu dibangun ing ndhuwur iku. Persetujuan sing teges lan meneng wis diwenehake marang kabèh sing kalebu iman; saiki wong kudu nglakoni isi iki ing praktik, supaya ngerti imané. Yen ora, apa asilé—nduwé iman nanging ora ngerti, ora ngerti apa sing dipercaya! Iki minangka pangina marang iman lan marang awakmu dhéwé. Yen iman iku bener, kenapa kowe ora kepengin sugih amarga kabeneran? Yen kabecikanmu ana ing kono, kenapa kowe nyegah awakmu dhéwé saka iku? Kepiye kowe ora isin tetep ing kahanan turu kaya ngono? Lan apa sing bakal kowe ucapake nalika ditakoni bab pangarep-arepmu? Satemene, ing kahanan kaya ngono, iman iku dudu iman saktenane. Iman iku kumpulan kabeneran lan pangerten sing jembar babagan kabèh prakara. Impen apa sing diduwèni wong sing ora ngerti kabèh mau? Gusti ngandika: '*Tki urip langgeng, supaya padha ngerti marang Sang ... Gusti Allah lan marang Yesus Kristus sing wis diutusé*' (Yohanes 17:3). '*Lan ora ana jeneng liya ing sangisore langit sing diparingake marang manungsa kang lumantar iku kita padha bisa kaslametake,*' tambahé Rasul (Kisah Para Rasul 4:12). Saka iki cetha yèn hakikat iman iku ora mung kasugihan kabecikan, nanging uga dadi syarat kanggo kaslametan. Sapa sing ora ngerti iku wis ana ing bebaya. Iku, ing sakabehe lan ing saben perangané, minangka ubat; nanging wong sing lara kudu nampa ubat mau lan ndadekake kagungane dhéwé, supaya bisa ngrasakake daya marasake. Mangkono uga, kabèh sing diaku ing

iman kudu dipahami lan ditampa, supaya bisa marasake kelemahan roh. Athanasius Agung ngendika: 'Sapa sing kepengin slamet, kudu luwih dhisik lan paling utama nyekel iman Katolik; amarga sapa waé sing ora netepi kabèh lan tanpa cacat, tanpa mangu-mangu bakal binasa langgeng' (deleng Kredo Athanasius Agung ing Mazmur).

Supaya kabèh bab iki luwih cetha kanggo sampeyan, ing ngisor iki ana sawetara pitakon lan jawaban.

Apa tegese ngerti iman? Tegese nggawa dhiri menyang kahanan ing ngendi wong bisa kanthi cetha, tepat, lan pasti merenung lan nyatakake kabeneran sing ana ing Iman Ortodoks Suci; supaya bisa '*maringi jawaban*' marang sapa wae, kaya sing diulangake Rasul (1 Pet. 3:15). '*Iman iku jaminan bab-bab sing diarep-arep, kapercayan bab-bab sing ora katon*' (Ibr. 11:1). Kita kudu njamin manawa bab-bab sing ora katon iki pancen njupuk wujud sing pantes ing jero kita, diwenehi jeneng, lan dikenal minangka pesen sing wis diwenehake. Iki ora ateges kita kudu mbukak misteri: ora, misteri bakal tetep dadi misteri salawas-lawase, sanajan sapa wae ngupaya banget kanggo mbukak. Nanging, sanadyan hakikaté prakara iku ora bisa dipahami lan dhasaré kasembunyi, tapi lan cekel kowe kaya piwulangé sing kacetha—kanthi tembung sing pas lan cetha. Ngerti lumantar Sabda ora ateges spekulasi, nanging kanthi andhap asor lan tanpa pitakon nampa piwulang iman suci.

Apa sing kudu dingerteni? Kabèh sing ana ing iman suci. Nalika kita ngomong babagan 'kabèh', bedane antarane obyek, cara pangawikan, lan sumber piwulang dibusak. Kabèh sing ora ana gandhengane kudu dilebokake ing njaba wates cakrawala pikiran lan diilangi saka perhatian; ing pikiran mung kudu ana siji gambaran babagan apa sing diyakini, sing mung kudu ngisi pikiran sakabehe. Benda-benda iman disusun ing pikiran persis kaya sing kacathet ing kredo, lan wong sing merenung ngarahake perhatiané marang saben-saben, kaya wong sing nyawang kebon sugih ora bakal nglirwakake siji kembang tanpa mriksa. Wong ora kena ngomong apa-apa, luwih-luwih ngrusakake; bab-bab kaya ngono ora pati penting lan bisa disisihake utawa dianggep biasa wae—kaya nalika nyalakake lilin, nyulut kemenyan, lan sapiturute. Kabèh isi iman, sakabehe, iku minangka obat kanggo kebejatan kita. Sapa waé sing nolak salah siji pérangané bakal nyuda kakuwatan obat mau, lan kadhangkala malah ngrusak kabèh. Yen saka resep sing ditulis dhokter ana siji bahan sing dicopot banjur ngombe obat sing diracik miturut panemune dhéwé tinimbang miturut resep, asilé bisa nimbulaké cilaka tinimbang manfaat. Ing iman kita, wis dibangun pager utawa benteng kanggo kita, kang nglindhungi lan ngreksa kita saka mungsuh-mungsuh kita. Kabèh iku perlu ing kene. Yen nolak sanajan mung bagean cilik, kowe bakal mbukak bolongan ing tembok; mungsuh-mungsuh banjur bakal mlebu siji-siji, ngrusak kabèh pager lan nimbulake karusakanmu. '*Mula, awasna caramu mlaku*' (Efesus 5:15).

Apa iki ditrapake kanggo saben wong? Kanggo kabèh wong pracaya; yèn ora, ngapa mlebu ing benteng iman? Saben wong kudu rumangsa kawajiban kanggo mangertèni imané kanthi sakabehe lan banjur, adhedhasar rasa kawajiban iki, tenanan ngenal imané. Iman iku dudu bab sing sepele, kaya barang ekstra sing ora perlu, nanging kabutuhan sing wigati lan penting banget, kaya ambegan, panganan, turu, lan sapiturute. Pangawruh bab iku iku sing paling wigati; mulane, semangat kanggo iku kudu dadi prioritas utama. Sapa wae sing tumindak liya iku nglarani roh utawa nyegah roh saka kabutuhan sing paling wigati. Wiwitane, kawruh biasane sithik kaya wiji, nanging sawisé kuwi kudu diwènèhi papan supaya bisa thukul lan ora ditinggal mung dadi wiji. Ayo thukul dadi wit. Ing kéné kedadéyané padha kaya nalika nglukis, ing ngendi dhisik digambar garis besar sakabèhé gambar, banjur diwiwiti nglukis saka pérangan demi pérangan. Nalika para Rasul mberitakaké Injil, padha, kados ta, nggambar garis besar iki ing pangumuman wiwitané; sabanjuré, sajroning kunjungan tindak lanjut utawa ing surat-suraté, padha ngrampungaké gambaran iman sakabèhé, utawa Roh Suci sing ngrampungaké. Kahanan sing padha uga kelakon saiki. Mesthi wae, akèh wong nduwèni gambaran umum bab iman; kanggo liyané, mbok menawa ana sawetara ciri lan pérangan sing luwih cetha. Nanging ora kena mandheg ing kono. Wong-wong mau uga kudu ngrampungaké gambaran iki. Sacara umum, ora ana siji waé sing bébas saka kawajiban sinau kabèh sing bisa, sanadyan sejatiné manéka tingkat kasampurnan ing kawruh iki bisa ditrima. Mula saka iku ana bedane antarane iman sing cetha lan iman sing ora cetha. Sing kapindho kandha: 'Aku nampa kabèh sing diandhutake iman suci, sanajan aku durung bisa mangertèni kabèh'; dene sing sepisanan kandha: 'Aku nampa kabèh lan mangertèni kanthi cetha.' Sing sepisanan uga duwe daya nylametake; nanging sapa wae sing amarga kecerobohan ora kanthi sadar nggayuh sing kapindho iku ana ing bebaya, amarga turu iki pratandha pati.

Kepiye carane wong bisa mangertèni iku? Ora perlu munggah menyang swarga utawa nyebrang segara kanggo kuwi. Iman sejati ora kasembunyi, nanging kabukak marang kabèh wong lan diaku déning akèh wong. Iman iki ora ilang, saéngga saben wong ora perlu nggoleki dhéwé ing sumber-sumber lan mbukak marang

cahya; nanging tetep katon cetha lan diaku kanthi terang-terangan. Mlaku lan takon kepiye cara ngakoni iman. Waca Pengakuan Iman Ortodoks lan Katekismus; yen kowe ora ngerti carane, takon marang wong liya; rungokna khotbah, amarga tugas imam yaiku nganyari panjelasan Katekismus; takon marang pasturmu, perhatikake maca Sabda Gusti lan ibadah ilahi. Kita nduwé akèh cara kanggo sinau bab iman kita nganti nggumunaké yèn ana wong sing ora ngerti. Kayane kawruh iki, kanthi dhéwé, wis siap kanggo ngrembaka. Apik yèn kanggo njlentrehaké utawa nguwataké pangerten, nduwé ringkesan sing cekak saka sakabèhé: njupuk saka katekesan, nyusun kabèh ing ukara cekak, banjur maca asring. Iki kados ngudhari kamar utawa nyegerake awak nganggo segeré esuk utawa bengi. Ana uga ringkesan sing wis rampung digawe kaya ngene: déning Santo Gennadius, Patriark Konstantinopel; Santo Demetrius saka Rostov; lan Kebawah Keagungan Tikhon saka Voronezh. Ngerti iki – sepira migunani lan maringi inspirasi! Amarga iku nglumpukaké kabèh ing siji pandelengan, nuntun wong, kaya-kaya, mlebu ing candhi agung, lan ngisi ati wong mau karo welas asih lan pangurmatan.

c) Nalika iman sejati wis ditemokake lan dingerteni—iman sing nuntun marang Gusti Allah, sing kebecikané lan kabungahané tanpa wates, lan sing nggawa kabungahan tanpa pungkasan—nalika kabèh iki dingerteni kanthi cetha lan ditampa kanthi kayakinan sing jero saka ati, mesthi ora mungkin wong Kristen tetep acuh tak acuh, utawa atiné ora kebak raos sing cocog karo iki, kaya ora bisa tetep acuh tak acuh nalika nduwé akèh bandha sing tanpa wates. Raos-raos iki pancèn alamiah lan perlu. Kita ora mung kudu nampa nalika raos-raos mau ana, nanging uga kudu mbangkitake kanthi semangat nalika ora ana, kanthi ngeluh lan sedhik amarga atiné saya atos. Raos-raos mau disucèkaké déning tuladha Sang Ibué Gusti, para Rasul suci, lan kabèh para wali. Iki yaiku:

(aa) Kidung puji-pujian sing kebak kabungahan lan rasa syukur. Mangkono Ibune Gusti nyanyikake kidung Kristen sing sepisanan: *'Nyawaku ngluhurake Gusti... amarga... Panjenengané wis rawuh nulungi Israel... Panjenengané wis kelingan marang welas asihé'* (Lukas 1:46–54); Elisabet muni kanthi kabungahan: *'Begja kowe ing antarané para wanita!... Lan kepiye iki bisa...'* (Lukas 1:42–43); Zakharia muji *Gusti Allah: 'Mugi Gusti Allah dipuji... amarga Panjenengané wis rawuh... kaya sing wis diandika... kanggo kelingan prajanjené'* (Lukas 1:68–80). Gusti piyambak matur nuwun marang Allah Rama amarga iman para rasul: *"Aku muji Panjenengan, Rama... amarga... Panjenengan wis ngetokake bab-bab iki marang bocah cilik"* (Matius 11:25) – lan ing ayat liyane Panjenengané muji Petrus: *"Begja kowe, Simon"* (Mat. 16:17). Para rasul asring nambahake, nalika nerangake kabeneran iman: *'Dibarkahi Allah, sing wis "maringi kita pepadhang lan pangerten, supaya kita bisa mangertèni"* Panjenengané lan Putrané sing tunggal' (1 Yohanes 5:20).

bb) Rasa tentrem utawa aman. Kita lagi binasa: pedhang murka ngantung ing ndhuwur kita, lan ing ngisor kita neraka mbukak, siap nyantap kita. Sapa waé sing pracaya bakal luput saka kabèh bala iki; ora bakal nyentuh dhèwèké. Sapa waé sing nyadari iki mesthi krasa kaya wis metu saka adhem, udan, lan angin lembab sing ora tentrem menyang panggonan tentrem sing anget; utawa, kaya wong sing lagi klelep, wis tekan pinggir; utawa, kaya kéwan sing dikelilingi lan disiksa déning kéwan galak, wis ditarik metu saka antarané kanthi yakin yèn ora bakal ana sing nyentuhé manèh. Rasa iki digambaraké déning Rasul Paulus ing wangun Sabat (Ibrani 4). Pikir sing ora tentrem tansah nggoleki kanthi pangarep-arep nemokaké sing luwih apik nanging ora nemokaké apa-apa; iman maringi kabèh: kabèh kawicaksanan lan kabèh sarana.

(c) Katresnan, kanggo iman sakabehe lan kanggo saben dogma, pranatan, lan paugeran. Sapa wae kudu nampa kabèh kanthi ati, ngrasake kabèh ing jero dhiri, ngrasakake, nyawiji, ngopeni. Sing suci, sing sejati, sing ilahi, lan sing nylametake—kepriye bisa ora tresna marang kabèh iku? Santa Dawud nyanyi manawa malah bledug ing omahé Gusti iku larang regané tumrap dhèwèké... Iki piwulang kanggo kita supaya ngreksa kanthi katresnan saben kabeneran sing ana ing iman suci. Sejatine, iki tegese nyekel iman kanthi kiyat. Iman ana ing ati, ora ana ing sirah; lan nalika ana ing ati, iman iku maringi kehangatan lan dikasihi déning ati, amarga yèn ora, iman ora bisa manggon ing kana. Kanyatan, nganti mlebu ing ati, iku kaya bledug ing papan sing wis dipoles: sepoi-sepoi angin bakal maburake kabèh. Kanyatan sing ditampa dening ati iku kaya lenga sing wis nembus balung. Sapa waé sing tresna marang kanyatan iman, mesthi sengit marang wong lan pikiran sing mbantah kuwi; mulané dhèwèké aman saka tiba, lan dhèwèké dhéwé dadi tiang iman. Mulané, iki tugase sing paling suci lan paling jero: tresna marang iman lan kabèh paugerané.

(d) Sapa waé sing wis mangertèni lan tresna marang iman sejati siji, ora bisa ora dadi saksi pangabdiané marang iman kuwi. *'Saka akèh ing atiné, tutuké ngomong'* (Matéus 12:34).

Tindakan sing ngungkapake iki yaiku:

aa) Pangakuan iman, yaiku pameran sing terbuka, tulus, lan tanpa wedi, ing lampah lan tembung, manawa iki pancen iman suci lan siji-sijine iman sing sejati. Pangakuan kaya ngene bisa ana loro jinis: siji umum lan ajeg; sijine khusus, kang katon nalika ana panganiayaan. Sing kapisan yaiku ngomong, tumindak, lan urip kanthi terbuka, tulus, lan tanpa wedi manut paugeran iman suci ing endi wae lan ing kahanan apa wae, tanpa nggatekake apa sing bakal diomongake wong liya bab kita, kepiye wong liya bakal ngadili kita, utawa kepiye wong liya bakal nambani kita. Iki dituntut déning ketulusan kapercayané. Yen iki bener, lan kuwi ora bener, kenapa aku kudu kompromi siji kanggo nyenengaké liyané? Utawa kenapa aku kudu isin tumindak manut kapercayanku? Isin lan rasa malu iku pratandha iman ringkih lan kapercayan kang goyah. Iki dituntut amarga bebaya kang ngancem kapercayan. Sapa waé sing wedi urip kanthi terang miturut imané, iku ndadékaké sangsi marang iman mau dhéwé. Sapa waé bakal kandha: mesthiné iku amarga ringkih utawa kurang kiyat imané sing ngiket ilat lan tangane. Luwih-luwih aja meneng menawa imané wong liya diina kanthi terang-terangan. Ing kene wong kudu ngomong kabeneran kanthi cetha lan ngébréhake wong sing angkuh minangka wong sing ngina Gusti. Prentah cetha saka Sang Juruwilujeng supaya ora isin ngakoni Panjenengané ing ngarepé manungsa iki ditrapaké ing kéné (Lukas 9:26; Mat. 10:33). Lan apa sing kudu ditakuti? Apa padha bakal ngguyu? Monggo. Kuwi kabodhoané. Para Rasul padha bungah amarga dianggep pantes nampa isin demi jenengé Kristus. Kita kudu niru tuladhané. Apa padha bakal nganiaya kita? Luwih becik maneh. Ing kéné kita bisa kandha marang saben uwong: ayo padha semangat! Mahkota martir bakal nyenengake sirahmu. Luwih maneh, apa ana sing kudu wedi marang manungsa tinimbang Gusti Allah? Kabeh cacian babagan ketidakterusterangan kapercayan lan pengecutan mung ditujokake marang wong-wong sing amarga wedi ora ngetokake iman lan tetep acuh tak acuh, nganti ora bisa dingerteni apa dheweke pracaya utawa ora. Dadi, apa sing kudu kita kandhakake marang wong-wong sing, nalika ana kahanan, padha nganggo topeng wong sing ora precaya, amarga wedi yèn kanthi ngakoni imané bakal mènèhi kesan yèn dhèwèké ora disenengi? Iki mung nyenengake manungsa, dolanan suci, pura-pura kosong. Tumindak kaya apa iki nganggo topeng wong bodho mung amarga ana wong bodho liyané sing bisa mikir bodho?! Nanging, kudu dielingi manawa sanadyan pangakuan iman kaya ngono iku dadi kawajiban, iki ora ateges ngidini ngetutake paugeran iman mung kanggo pamer; nanging, wong kudu ngetutake paugeran imané saka keyakinan lan katresnan, tanpa ndhelik, nanging uga tanpa peduli apa sing bakal diomongake wong liya. Sing sepisanan iku mung kesombongan; sing kapindho iku pangabdian sejati. Lan salajengipun: nalika kowe weruh wong kang ngina, ajeg lan nyalahké dhèwèké, wong sing ala; menengké cangkemé, supaya dhèwèké ora nginjak sing suci. Pangakuan iman khusus—sing paling serius, saleh, lan apostolik—ya iku pangakuan sing digawe ing ngarep panganiayaan amarga iman sacara umum utawa amarga doktrin tartamtu. Penganiayaan asring kelakon lan bisa waé kelakon kapan waé. Tuladha saka wong-wong sing wis ana sadurungé kita wis maringi paugeran babagan carané tumindak ing kahanan kaya ngono... Nalika penganiayaan muncul, meneng waé lan tetep ing panggonanmu, nyerahké awakmu marang Gusti sing ngatur kabèh, ndedonga supaya diparingi kekuwatan lan pitulungan. *Yen sampeyan krasa ringkih lan wedi, nanging duwe kesempatan kanggo ngungsi, mula ngungsi. Akeh sing nindakake kuwi. Kabeh jemaat padha mundur menyang alas lan gunung. Lan Gusti ngandika: 'Nalika... padha nganiaya kowe ing sawijining kutha, mlayu menyang kutha liyane'* (Matéus 10:23). *'Padha ngungsi, he wong sithik, he wong sithik, nganti murka Gusti kliwat,'* pangandikane nabi (Yesaya 26:20). Yen kowe dicekel kanthi paksa lan digawa menyang pangadilan: aja isin, lan aja wedi; tunjukna katresnanmu marang Gusti sing kok akoni; tetep setya marang Panjenengané nganti getih lan pati. Nanging sanajan tanpa kuwi, sapa waé sing ngrasa kabèh iku amarga kekuwatan moral—yaiku paksaané batin kanggo maringi kesaksian—muga-muga sawisé nampa berkah lan, yèn bisa, miturut pitutur pasturé, utawa sanajan tanpa pitutur mau, padha ngangkat swara kanggo maringi kesaksian. Tindakna uga nalika kowe weruh wong-wong sing kuduné dadi saksi lagi goyah, utawa nalika kowe ana ing antarané wong-wong sing durung nampa pakurmatan iki, nanging wis siap, amarga ringkih, mbantah kabeneran. Akeh martir tumindak kaya ngono lan ora mung nylametaké wong-wong pracaya, nanging uga ngowahi wong-wong sing ora pracaya dadi pracaya. Umumé, pangakuan mbukak ora bakal kakehan yèn ditindakake saka katresnan—kang ditarik marang Gusti—kanthi semangat sing murni, tinimbang fanatisme sing sembrono. Buwang kabèh rasa wedi lan keraguan... Maju tanpa wedi, lan paring kasaksian: Gusti iku pitulungmu. Saben pangakun iman iku prajurit gagah ing tentara Kristus. Kowé ringkih? Mlayu nalika isih bisa, nanging nalika kowé kacekel, paring kasaksian tanpa wedi. Ing kahanan apa waé kowé ora kena ngidini awakmu, sanajan mung kanggo katon, nindakake apa sing dipénta minangka pratandha panyangkalan, amarga kuwi padha karo panyangkalan dhéwé. Mangkono semangat pangakuan! Sapa waé kudu tansah njaga supaya tetep urip ing batiné; aja nganti nalika wektu

kasangsaran teka kita durung siyap, kita kudu tansah siap nandhang sangsara lan mati kanggo asmané Kristus lan iman sing suci. Iki pangakuan rohani utawa martir rahasia, nalika wong Kristen disalib ing atiné, sanadyan isih urip ing badan.

bb) Semangat kanggo nyebarake iman, utawa supaya dingerteni. Sapa waé sing yakin yèn iman suci iku siji-sijiné iman sing sejati ora bisa meneng bab kuwi, utamané nalika ngadhepi kabohongan lan kaluputan. Sapa waé sing tresna marang tanggané—saben wong—kanthi tulus lan ngarep-arep kabecikan sing sejati, langgeng, lan langgeng langit kanggo wong-wong mau, apa wong kaya ngono bisa nahan dhiri saka ngumumaké dalan sejati menyang kaslametan sing diwahyukaké déning iman suci? Apa ana wong sing tresna marang Gusti Allah lan ngupaya kamulyané, ora bakal semangat supaya wong liya padha ngerti Panjenengané lan '*Sing Panjenengan kintun, Yesus Kristus*' (Yohanes 17:3), supaya padha ngluhurake lan ngajeni Panjenengané kaya sing Panjenengané dhéwé kepéngin lan mulangaké marang kabèh ing iman sejati Panjenengané? Mula saka iku, kayakinan marang bebener, katresnan marang Gusti Allah lan marang sesami, nuntut supaya saben wong sing wis mangertèni iman lan nduwèni sabda kudu ngumumaké kanthi banter marang kabèh wong dalan sing sejati marang kaslametan ing iman sing suci. Amarga ora ana sangsi manawa wong-wong sing ana ing njaba iman lagi binasa. Lan pamulyané Gusti Allah ing njaba iman mung dadi cacik maki; mula kepiye bisa ana wong sing nyekseni iki lan nampa? Ora perlu ngenteni wewenang utawa hak. Nalika atimu kobong karo semangat sing suci, waspada, tresna, lan nyuwun, mungguhna swaramu.

Pitakonané, sapa sing kuduné nindakake iki?

Ora perlu diterangake maneh yen tugas iki utamane ana ing tangan para rohaniawan sing wis diangkat, amarga dheweke dipilih khusus kanggo tujuan iki. Nanging kepiye carane wong liya bisa meneng nalika padha ngumumake kabeneran sing wis diyakini lan sing wis ditresnani kanthi sakabehe ati? Ngidini pangkhotbah sing sembarangan marang sembarang kapercayan iku mbebayani; nanging ngumumake kabeneran—sing wis dingerteni sacara umum, diwahyuké déning Gusti, lan ditemtokake kanthi cetha lan tepat minangka paugeran sing ora owah kanggo kabèh wong lan kabèh jaman—iku nylametaké kanggo sing ngumumake lan uga k . Lan ora mung kudu ngumumake, nanging uga kudu aktif ngupaya kasuksesaning tembung kabeneran.

Sapa sing kudu kitainjoni? Marang sedulur kita dhewe lan uga marang wong liya. Gusti ngendika: yen kowe weruh sedulur dosa, jaken lan benerake. Yen dheweke ngrungokake, '*kowe wis menangake sedulurmu*'; yen ora, lakoni maneh mung kowe loro; banjur '*kowe kudu ngandhani Gréja*' (Matéus 18:15, 18:17). Apa ora ana akèh sedulur Kristen kita sing ora ngerti iman lan, amarga ora ngerti, nyekel kapercayan sing ora masuk akal? Wong sing ngerti kudu mbenerake seduluré lan madhangsi karo kabeneran. Lan iki bakal padha wohé, kuwat, lan regané kaya lunga menyang manca nagara kanggo mbalèkake wong sing ora pracaya. Miturut Rasul, kita kudu luwih ngopeni wong-wong sing wis teguh imané. Uga aja nganti kita nglirwakake utawa ngremehake wong-wong sing isih anyar ing antarané kita, nanging padha angetna kanthi katresnan, ajak padha gelem ngrungokake, lan lakoni ing wektu sing pas. Sapa sing ngerti menawa kabeneran ora bakal mlebu ing atiné lumantar tembungmu? Gusti Allah wis nyedhiyakake piranti kanggo kemenangan ing endi-endi, sanadyan ora ana siji waé sing ngerti kanthi cetha.

Kepiye carane iki bisa ditindakake? Liwat ucapan lan Kitab Suci. Yen sampeyan weruh wong sing kesasar lan bisa ngucapake bebener – gunakake kawicaksanan sampeyan kanggo golek cara supaya bisa tekan kuping lan perhatiiane, lan proklamasiake bebener iki marang dheweke. Nanging, sabda urip mbutuhake buruh sing sabar kaya dheweke wicaksana, nanging luwih tegas; awit mlebu langsung ing perjuangan karo jiwa lan, yen kuwat, mesthi nyekel pikiran supaya manut marang Kristus. Kitab Suci luwih alus lan ora ngganggu loro-lorone. Ing kono, kabeneran dhéwé sing menang, sing ngomong tetep didhelikaké, lan iku ngarepake kamardikan lan kematangan kapercayan sing luwih gedhé ing wong sing lagi diwulang. Kitab Suci nduwèni kauntungan liya, yaiku bisa diakses déning kabèh wong lan langgeng. Kitab Suci, sing nyatakaké kabeneran iman kanthi cara sing urip, meyakinkan, lan menang, iku sawijining bandha sejati kanggo Gréja lan umat manungsa. Sapa waé sing bisa nyipta buku kaya ngono, pantes njupuk panggonan ing antarané para pangkotbah agung ing donya.

Nanging, semangat sejati kanggo nyebaraké iman kudu dibédakaké saka semangat sing liar, ora rasional, lan fanatik. Iku kudu nduwèni ciri-ciri ing ngisor iki: keyakinan sing kiyat, dhasaré kuwat, lan rasional marang kabeneran iman sing suci, sing diancani pangerten sing jero bab kuwi. Roh sing wis dadi wadah kang bisa nampung harta suci kaya ngono mesthi bakal ngetokake ambune kang wangi. Kepiye bisa nyumputake harta iki marang wong liya? Kepiye bisa nahan ilat, sing lumrahe obah amarga kebak atine? Mula, sapa waé sing kagandhèngan prasangka sing ora bisa dijelasaké marang iman—sing nglantarake

kajelasan pangrénungane—lan sing condhong ngandharaké ora isi iman nanging mung spekulasi dhéwé bab iman mau—mesthi wong kaya ngono kudu nahan dhiri lan tetep tentrem ing watesé dhéwé, tanpa nyentuh sing suci nganggo tangan sing ora resik. Rasul maringi dhawuh marang kita supaya nginjili '*saka manah sing murni, nurani sing resik, lan pracaya sing tulus*', kang tanpa iku sawene wong padha nyasar (1 Tim. 1:5).

Rasa pasrah lan ngabdi marang kabeneran lan Gusti Allah. '*Kita ora bisa ora ngomong bab apa sing wis kita deleng lan krungu*,' ngakoni para rasul (Kisah Para Rasul 4:20). Kita iku abdi, pangurus, lan buruhé Gusti Allah. Mula, sapa waé sing ngupaya pangalembana, pambédan, panguwasa, lan pangaribawa marang pikiran lan jiwa wong liya—ing kono ora ana kabeneran. Pembela sejati iman Gusti Allah nguwasani, déné pembela palsu nguwasani dhiri dhéwé.

Swara alus kebak katresnan lan ajakan, digandhengake karo pangorbanan dhiri lan andhap asor... '*Kita nyuwun marang kowe ing asmane Kristus*,' pangandikane para rasul, '*padha rukun maneh karo Gusti Allah*' (2 Kor. 5:20). Kowe lagi binasa; ayo, aku bakal nggendong kowe ing pundhakku menyang pelabuhan sing aman. Delengen, iki bebener, cetha kaya srengéngé. Mula saka iku, muji-muji, sembarang wujud tipu daya, umpan manfaat, lan ancaman kerugian iku kabèh nyimpang saka bebener ing panginjilan iman.

Kawani. Ing wong-wong sing ringkih—apa ing akal utawa ing kakuwatan tembung lan wataké—semangat iki bisa waé tetep meneng. Semangat kuwi bisa kobong, ngobong atiné, nanging mung kaungkap liwat pandonga lan kepinginan sing kandel supaya iman suci bisa kawujud sak sampurnané, ngluhuraké kamulyané Gusti Allah lan nuntun manungsa marang kabegjan. Kesiapan kaya kesiapan kanggo mati syahid iku sawijining watak sing suci, luhur, lan ngasilaké. Nalika kabèh sing bisa ditindakake wis rampung, Gusti bakal ngajeni kekuwatan semangat, ora mung asilé, sing ana ing panguwasa Panjenengané. Ing wektu iki, pantes dieling-eling manawa para pengkhotbah sejati sing kapanggih, sing diangkat kanggo tujuan khusus, diurmati sanget dening Gusti; piyambakipun dipun pimpin dening Gusti nggayuh tujuwanipun lan, ing sangandhaping pangayomanipun, nepaki apa sing dipun kaping. Kados ta, contone, Saint Stephen saka Perm. Kanggo liyané, luwih pantes tetep andhap asor ing lingkupé dhéwé, nguripi lan madhangi kanthi cahya lan kehangatan sing unik saka dhéwé.

d) Njaga iman – loro-lorone iman ing ati, utawa keyakinan, lan iman sing diaku. Wong sing tresna, miturut watak alamiah, njaga apa sing dikasihi kaya manik ing mripat. Kahanan sing padha ditrapake marang iman. Njaga iman ateges, sepisanan lan paling utama, ngusir bebaya sing ngancam. Bebaya iki bisa saka njero utawa saka njaba. Sing kapisan kalebu pikiran ragu-ragu sing muncul saka wektu ke wektu, apa bab iman sacara umum utawa luwih khusus babagan sawetara aspeké. Intensitas pikiran-pikiran iki béda-béda: ana sing mung sedhela, kaya kilatan pikiran sing dumadakan utawa bayangan sing liwat saka méga tipis; ana uga sing nyentuh ati lan nglarani kaya panah; ana uga sing nyakup bab-bab sing wis kita yakin, déné liyané nyakup bab sing durung dingerteni. Pikiran kaya ngono bisa uga digawé déning ati dhéwé, nanging luwih kamungkinan asalé saka mungsuh kabeneran lan bapak goroh. Apa waé kahanané, pikiran-pikiran kuwi ora kena diabaikan, nanging kudu langsung diusir, kanthi nggugah ati supaya kobong karo kebencian marang pikiran-pikiran kuwi; amarga kebencian iki minangka panyucian rohani sejati saka racun, sing mbusak bebaya. Nglegakake hawa napsu lan kecerobohan iku mbebayani. Babagan jinis sangsi sing nyentuh kelemahan dhiri, saliyané nesu, kudu enggal mbantah nganggo dalil sing kuat utawa ngisi bolongan ing kawruh. Bahaya batin kapindho asalé saka hawa napsu. Kabeneran ora bisa manggon ing jiwa sing rusak. Wadah iki ringkih, tansah siap tumpah apa wae sing dilebokake ing jerone. Nafsu iku penyimpanan saka kabeneran, lan luwih maneh, nafsu iku urip; salajengipun, sapa wae sing kebak nafsu wis ana ing dalan sing salah, amarga wis sinau saka nafsune piwulang palsu sing bertentangan karo kabeneran. Saka urip sing ora tertib, gampang banget pindhah menyang ora pracaya, kadhemen, lan nolak iman. Mula saka iku, kudu njaga nyawa lan atine tetep suci. Iki panggonan iman sing ora goyah lan paling aman. Bahaya saka njaba tumrap iman dumunung ing maca buku-buku sing ngemot piwulang ora bermoral utawa nyebarake kabohongan lan ketidakpercayaan, utamane sing ditulis nganggo basa puisi sing narik ati lan kebak sofisme alus lan licik, sing sanajan pikiran waras ora gampang bisa mbukak. Sapa waé sing nyingkiri maca apa waé sing mbebayani, utawa sing umume maca mung miturut saran wong sing wis pengalaman, bakal luput saka bebaya iki. Sesambungan karo wong-wong sing kebak kesenengan sia-sia lan ngremehake kabeneran, uga karo para bidah lan wong saka agama liya sing licik lan cerdik. "*Kancan ala ngrusak kabiasaan becik*" (1 Kor. 15:33). "*Kita kudu misah saka... sapa waé sing ora mlaku manut Tradisi*" (2 Tes. 3:6; Rum. 16:17), supaya "*pikiranmu ora rusak... saka prasaja*" (2 Kor. 11:3), supaya ora "*katipu dening filsafat palsu*" (Kol. 2:8). Marang kabeh wong kaya ngono, mesthi wae, aja nganti ilang katresnan, welas asih, kepinginan sing tulus, lan kersa mbantu supaya padha eling; nanging aja nganti

nyerah marang pujian utawa paseduluran karo wong-wong mau. Sikap kaya ngono ngiket omongan lan pikiran, lan, kaya-kaya, tanpa disadari nyerahake wong mau marang mungsuh. Mula, tumrap wong kaya ngono, upayakna ngelingake lan ndedonga; nanging langsung mundur nalika kowe krasa ana bebaya kanggo awakmu. Yen kowe krasa kuwat, terusna perang kanthi pitulungan Gusti.

Nanging, pangreksan iman sing negatif iki kudu dibarengi karo pangreksan sing positif. Wong sing ngopeni wit ora mung ngusir apa sing mbebayani, nanging uga nyedhiyakake sari panganan sing dibutuhake kanggo kekuwatan lan kesegarane. Mangkono uga, awake dhewe kudu ngopeni iman ing batin. Iki sing dibutuhake kanggo iki: rungokna Sabda Gusti, khotbah lan piwulang, lan, yen duwe kesempatan, palajaran; maca Sabda Gusti, karya Bapa-bapa Agung lan para teolog; golèk lan takon, rembugan lan kumpul karo para pracaya sing sugih iman; renungana dhasar iman, utamané bab pakaryané lan pungkasané, bab janji ilahi lan kasampurnané; ndedonga lan njerit marang Gusti: 'Tulung atasi ora pracayaku'; urip kanthi iman lan, lumantar pakaryanmu, ngiket ing jeroning atimu apa sing taksih ana ing pikiranmu, supaya mangu-mangu ing imanmu padha karo ngganggu uripmu; kerep nampa Sakramen Suci kanthi pantes, lan kowe bakal nyekel sumber kasunyatan sejati ing jeroning atimu.

Nalika njaga iman ing sajroning dhiri, kowe ora kena netral marang nasib agama sing kowe anut. Ing kéné, ndedonga tansah, kepéngin lan ngupaya kanggo kabecikan, kasatuan, lan kaamanané; yèn kowe weruh bebaya sing nyedhak saka goroh, kaluputan, lan filsafat palsu, laporna marang sing nduwé wewenang; lawan lan tahanan dhewe sak kuwasa panjenengan; nangisi, sedhih lan krasa prihatin amarga kahanan iki, lan ndedonga marang Gusti, Raja kabeneran, supaya Panjenenganipun netepake kabeneran lan ngusir pepeteng sing nyerang. Nanging, nalika kowe wis nindakake kabeh sing ana ing daya upaya kowe, pasrahaken awakmu lan iman suci marang tanganing Gusti kang Maha Kuwasa, Sing lumantar seda Panjenenganipun ngedegake dhasar kamenangan iman Panjenenganipun lan boten badhe ninggalake iman mau marang karsa manungsa sing semena wae. Lan menawa Panjenenganipun ninggalake iman mau, Panjenenganipun mesthi ninggalake manungsa, nanging boten imanipun; lan Panjenenganipun mung badhe ninggalake manungsa amarga kekerasan lan panentangan sing boten tobat.

Kanthi ngelingi iki, timbangna kabèh kecenderungan lan tumindak apik lan ala sing ana gandhèngané karo iman Ortodoks suci kita. Tumbuhaké sing apik; déné sing ala, yèn ana, upayakna mbasmi. Iki jaman sing ala. Jaga pikiran lan atimu. Bebaya bisa uga teka saka wong-wong sing cedhak karo kowe. Mula, waspadha.

3) Dosa marang iman

Perlu ditunjukake penyimpangan saka bebener babagan iman, supaya saben uwong bisa ndeleng jurang lan ora tiba ing kono. Ayo padha nerusake bebarengan karo tugas-tugas sing kasebut lan nuduhake kemungkinan penyimpangan saka iku.

Wong-wong sing ora precaya—sing ora ngerti Gusti utawa hubungane karo Panjenengané—ateis, padha nglanggar kawajiban kapisan: precaya. Ing kéné dudu panggonan kanggo mbuktekake anané ateis; kita mung bakal ngomong yèn, yèn padha ana, padha dosa lan nindakake dosa paling gedhé saka kabèh, sing ora ana tandhingané. Nanging, pancen kudu mbedakaké antarane ateis teoretis, sing miturut hakikat pamikirané ngakoni yèn Gusti ora ana, lan ateis praktis, sing urip tanpa mikiraké Gusti, utawa urip kaya Gusti ora ana. Kanggo kategori sing sepisanan, kita bisa kalebu para fatalistis, sing kandha: '*Kita lair kanthi kebetulan*' – kaya ing Kitab Kebijaksanaan (Wis. 2:2). Kabeh sing ana lan sing kelakon, ana lan kelakon kaya ngene. Kabeh wong sing, sawise merenung babagan asal-usul lan takdir donya, babagan alur kedadéyan sing rumit sing nyakup umat manungsa lan awake dhewe, lan sing ing atine padha mikir: 'Apa pancen ana Gusti Allah? Apa kabeh iki ora kaya ngene?'—padha kapancing nindakake dosa iki lan nindakake dosa ing pikirane. Kategori iki uga kalebu panteis, sing nganggep jagad raya iki minangka Gusti, nanging Gusti sing tanpa pasuryan, kaiket undhang-undhang, lan ora bisa dipérang. Wong-wong mau padha karo fatalist. Salah siji cabangé yaiku evolusionis, sing pracaya yèn donya iku Gusti ing kahanan pangembangan. Iki kalebu dosa sing paling abot, sanadyan didhukung dening para pamikir luhur kaya Fichte, Hegel lan liya-liyané. Para ateis praktis luwih sumebar. Padha nduwé siji ciri: urip ing lali marang Gusti, ngetutaké hawa napsu atiné, tanpa nyadari ana panguwasa luwih dhuwur lan tanpa rasa yèn kudu tanggung jawab tumrap uripé. Nabi nyarios babagan wong-wong mau: '*Wong bodho kandha ing atiné, "Ora ana Gusti."*' Lan bab apa sing metu saka wong-wong mau, ditambahaké: '*Wong-wong mau wis rusak lan keji ing pakaryané*' (Mazmur 13:1). Amarga wis nyerah marang kesenengan daging lan hawa napsu, padha wis nindhes bagean paling becik saka jati diriné lan motong benang

sing nyambungaké karo swarga. Miturut Rasul, padha wis '*ora bisa nampa bab-bab saka Rohé Gusti Allah*' (1 Kor. 2:14; delengen uga Efesus 2; Roma 1). Wong-wong kuwi bisa ditemokake ing akèh panggonan lan wektu, lan sing paling nyedhihaké yaiku kadhangkala padha ora sakabèhé rusak, nanging urip manut kecenderungan alamiah atiné. Luwih saka kuwi, malah wong-wong sing urip takwa uga kaseret, sanadyan mung samentara, menyang ambu busuk iki, ngentèkaké dina, wulan, lan kadhang taun-taun ing kesia-siaan pikiran, kaya-kaya tanpa Gusti (Efesus 2).

Para indiferentis nindakake dosa marang kawajiban kapindho—teguh marang iman sejati siji—kanthi njaga lan nginjili manawa ora ana bedane: apa wae iman sing diduweni wong, salami diduweni. Saben iman cocog lan bakal nuntun marang tujuane—apa iku Kristen utawa ora. Sepira parahé kaluputan iki bisa katon saka apa sing wis diomongaké kanggo ndhukung kabutuhan nduwé siji iman sing sejati. Uga kudu ditambahaké ing kéné yèn, sawisé Gusti Allah piyambak ngajari manungsa supaya nyedhak marang Panjenengané, Panjenengané piyambak rawuh, nglairakaké awak, nandhang sangsara lan seda, ngutus Roh Suci lan nindakake akèh mujijat kanggo mastèkaké iman, lan nggerakaké langit lan bumi – ngendika, sawisé kabèh iki, yèn ora ana bedané apa wong nyekel iman iki utawa iman liya, iku ora mung ateges edan tenan, ing ngendi kabeneran dipadhakaké karo kabohongan, nanging uga ateges ora takwa, ing ngendi ana tuduhan marang Gusti sing welas asih, kaya-kaya Panjenengané wis mberkahi rahmaté kanthi kakehan, lan ing ngendi, lumantar goroh, padha ndadekake Gusti dadi pangripta goroh, kaya-kaya ora ana siji iman sing Panjenengané proklamasi dadi siji-sijiné. Indiferensialisme iku uga bencana tumrap umat manungsa. Yen mung siji iman sing nuntun marang kaslametan, saéngga kabèh pracaya liyané ora nylametaké nanging malah nimbulaké karusakan, apa ora wong sing nahan wong liya marang pracayaé kuwi ngrusak kabèh wong sing ditahané? Nalika wabah nyerang lan dhokter trampil nemtokake siji-sijine obat, sapa waé sing ngotot, '*ora masalah; obat liya padha bae,*' nggawa karusakan marang kabèh sing manut. Mangkono iku sikap apatis. Iku nglemahake lan matèni semangat. Wong sing nyimpen pikiran kaya ngono meh padha karo ateis, amarga cetha manawa kanggo dheweke iman iku ora dadi perkara; dheweke nyekel iman mung amarga kabiasaan, niru wong liya, utawa luwih parah maneh, kaya-kaya iku mung cara politik. Kabeh celaan iki uga tumuju marang wong sing kandha: '*Ora ana bedane, sing penting iman Kristen; iman apa wae padha.*' Saka ngendi asalé gagasan iki?! Para Rasul pancèn semangat banget njaga kesatuan pikiran, telaten mbalèkaké manèh saben ana gangguan, lan tegas banget nolak wong-wong sing nduwèni pandangan béda nganti padha ngukum pangucilan; nanging saiki wis dadi kabiasaan ngomong: '*Ora masalah, asal Kristen, sanajan kuwi bidah.*' Nanging apa Gusti ora ngendika: '*Yen Gréja ora ngrungokaké kowe, anggep dhèwèké kaya wong kafir lan panagih pajeg*' (Matéus 18:17)? Lan salajengipun, kepiyé Gréja, sajroning sajarahé kabèh, wis kanthi semangat nglawan lan njupuk sikap tegas marang kabèh wong sing nduwèni pandangan béda? Apa pancen kabèh iki nyata? Lan apa Gusti nguwalake iman sejati mung siji kanthi pratandha lan kaajaiban—lan terus nindakake nganti saiki—kaya kabèh iki pancen bener?

Pikiran sing nyimpang kuwi, sing ngajarke yèn agama ora liya mung piranti ing tangan pamaréntah, meh padha karo ora peduli, utawa malah wujudé. Lan wong-wong sing mikir kaya ngono bab pamaréntah, lan pamaréntah dhéwé sing tumindak kaya ngono, pancèn jahat banget lan ora nduwé Gusti... Yen Islam, utawa Yudaisme, utawa wujud ketidaktaatan liyane cocog karo pamrentah, apa kuwi ateges kudu diparingi lan didhukung? Tujuan masyarakat yaiku nuntun manungsa marang tujuane; tujuane manungsa ana ing Gusti, lan manungsa mung bisa lelungan marang Gusti miturut cara sing wis ditemtokake ing iman suci. Mula saka iku, semangat masyarakat kudu iman siji lan sejati. Pamaréntahan kaya apa sing, sanajan menehi wong-wongé sethithik panglipur ing urip iki, malah ngukum wong-wong mau kanggo salawas-lawase! Padha kandha: bakal ana geger ing antarané wong akèh! Sapa sing banjur maringi idin tumindak kekerasan iki? Mbukakna bebener, supaya saben uwong bisa ndeleng. Lan sapa sing luwih pantes kanggo kuwi kajaba para panguwasa? Amarga dheweke bakal tanggung jawab ing ngarepé Gusti yen ora ngreksa lan nancepake iman sing sejati marang wong akèh. Babagan poin katelu – nguji ing ngendi panggonané kabeneran – wong-wong sing ora nguji iku padha dosa, kapendem ing turu keteledoran; wong-wong sing apatis, sing béda karo agnostik mung amarga ora nduwé pamikiran apa-apa ing antarané keteledorané, utawa ora mikir bab iman sakabèhé, mula dadi wong sing ngremehké iman; para ragu-ragu, sing umume mandheg ing pitakon sing durung rampung: '*Apa Gusti ana, lan apa Panjenengané mbutuhake ibadah?*' – utawa sing curiga manawa iman Ortodoks sing suci bisa uga ora bener, nanging tetep ora peduli, ora ngupaya solusi kanggo kebingungane, lan ing kahanan ragu-ragu lan goyah iki terus urip manut tatanan sing wis ana. Padha kaya-kaya ngambang ing udara, ngentekake tenaga lan nyiksa rohé dhéwé. Aboté kaluputané ana ing kethèké marang kabeneran, marang Gusti, lan marang

keslametané dhéwé, lan utamané ing kahanan pikiran sing ora alamiah sing ndadékaké padha njaga tatanan tartamtu sing bertentangan karo keyakinané, tumindak nglawan nurani, lan matèni urip ing jerone atiné. Kabeh wong sing milih kabohongan lan kesasar imané: wong pagan, Muslim, Yahudi, lan utamané naturalis—wong sing pracaya yèn kamampuan alamiah manungsa, akal lan mandhiri dhéwé, wis cukup kanggo ngerti Gusti Allah lan kaslametané dhéwé. Kesasarane iki uga dikenal minangka rasionalisme. Iki kaluputan lan kegilaan sing paling cetha. Kanggo ndeleng kaluputan dhéwé lan kaluputan para pamikir liya, kanggo mangerténi saka sajarah sepira akèh ilusi lan cacad sing wis nglimputi bumi déning manungsa rasional, nanging isih pracaya marang akal dhéwé! Luwih manèh, ing sacedhaké dhèwèké, sang rasionalis weruh iman sing diwahyukaké Gusti Allah, sing dikonfirmasi kanthi mujijat, sing wis nampilaké lan terus nampilaké pengalaman wong-wong sing kaslametaké, nanging dhèwèké tetep kukuh ing kekerasan atiné! Iki ora bisa dipahami. Mula saka iku, ora tanpa alesan yen ana sing curiga apa pancen ana rasionalis sing tenan yakin marang kekuwatan rasionalisme-e. Mayoritas, amarga ora duwe keyakinan sing teguh lan cetha lan karo rasa bingung bab benèring pikirane, kanthi sombong nginjili apa wae, mung supaya wong padha ngomongake dheweke: 'Delengen, sawijining jenius sing nyakup kabeh!'

Para rasionalis—sanadyan sing adhedhasar Kitab Suci, sing ngakoni Wahyu nanging mung nampa saka iku apa sing cocog karo cara mikiré dhéwé—uga salah amarga ora nyukupi syarat supaya sumerah kanthi andhap asor, meneng, lan sakabehe marang Iman Ortodoks Suci sing wis diakoni. Iki wong-wong sing sombong, ngunggulake pikirane dhewe tinimbang pikirané Gusti, ora gelem manut marang Panjenengané, ora gelem ngrungokake iman; mula, dheweke ora beda karo wong sing ora precaya. Amarga ora precaya, sejatine yaiku nolak ngakoni minangka bener apa sing dianggep bener déning iman suci. Ing rohé, padha kaya maling sing mlebu ing kandhangé Gusti saka panggonan liya; sawisé mlebu, tinimbang mantep kanthi andhap asor, padha kanthi sengaja mecah, nyebarake, lan nyimpangaké kabèh bandha Gusti. Kabèh ahli bidah, kaum Katolik Roma, para Protestan saka saben golongan, lan liya-liyané iku woh alamiah saka ora pracaya lan karsa dhéwé, utawa kabebasan pikiran sing nyimpang ing bab iman. Iman sejagat iku paugeran tumindak lan urip, kang wajib dipatuhi kabèh wong. Sapa waé sing mikir béda saka iman iki ing bab apa waé, sanadyan wis ngerti yèn cara mikir kaya ngono ora disetujoni lan malah nentang iman iki, banjur nolak manut panjalukan apa waé kajaba tetep kandel karo pikirane dhéwé, iku wong sing ngina Roh Suci, Roh Kasunyatan. Dheweke mecahake kesatuan iman lan saya nambah dosane nalika dheweke luwih cetha mangerteni tatanan kapercayan, luwih ngrasakake nyiksa ati lan geger ing atine nglawan pikirane dhewe, lan luwih milih mbela awake dhewe tinimbang mbela kabeneran ing kekerasan atine, kanggo kapentingan donya utawa kapentingan pribadi. Apostat yaiku wong-wong sing, apa amarga wedi penindasan, utawa kanggo ngupaya pangarep-arep donya, utawa kanggo nyenengake manungsa, utawa kadhang amarga gampang pracaya lan keanehan batin, ninggalake iman sing sejati lan milih wong-wong sing ana ing kaluputan. Malah wong-wong ing antarané sing nganggep yèn tumindak mau amarga kapercayan marang kabeneran ora bisa dibebasake. Kanyatané cetha. Kajaba yèn napsu nglindhungi akal, kanyatan ora bakal ora dingerteni. Mula saka iku, murtad, sanadyan ing kahanan kaya ngono, ora bisa kajadian kajaba amarga napsu lan dosa... Rasul mulang yèn wong sing murtad iku wong sing kaukum karusakan: *'wong sing dosa kanthi sengaja... sawisé nampa kawruh bab kasunyatan, ora ana manèh kurban kanggo dosa, nanging ana pangarepan paukuman sing medeni... lan murubé geni'* (Ibr. 10:26–27). Cetha, wong-wong sing mbalik saka pracaya palsu marang pracaya sing sejati ora kena paukuman iki. Kita kudu muji lan matur nuwun marang Gusti kanggo wong-wong mau, amarga Panjenengané nggawa sedulur kita metu saka pepeteng mlebu ing pepadhangé sing nggumunake.

Pungkasané, sing nglawan kabèh kawajiban liyané yaiku katiwasan marang iman, atiné dadi atos amarga kesandhung ing daging, amarga kuwatir sing ora ana entèké, amarga sombong sing kakehan, lan amarga egoisme sing mung mikirake dhiri dhéwé. Ing kahanan pikiran kaya ngéné, wong ora ngerti rasa kabungahan sing digawa iman, kaya ta: katentreman, kabungahan, rasa syukur lan puji – uga ora ngerti tumindak-tumindak sing lumahir saka katresnan marang iman, kaya ta: ngakoni, nyebarake lan ngluhurake kanthi semangat – tumindak sing paling ajiné ing donya iki, lan sing nggawa kabegjan langgeng ing swarga.

Sapa sing durung tau ngadhepi kabeh penyimpangan iki sacara langsung? Saiki kabèh wong padha ngerti panggonané. Yen ana sing nyoba kanthi tenanan netepaké ing pikirané kabèh sikap lan tumindak sing diterangaké ing gegayutan karo iman, lan luwih manèh kanthi cara sing siji lan sijiné padha mili, dhèwèké bakal éntuk kekuwatan sing gedhé ing pikiran lan atiné, saka kono, kaya saka témbok, saben serangan marang iman – apa saka njero utawa saka njaba – bakal dipantulaké.

12. Taqwa – urip sing dilakoni kanthi semangat iman

Wong-wong sing wis mlebu ing alam iman sejati nemokake tentrem ing kana; padha krasa kaya ana ing panggonan sing aman. Nanging tentrem iki mung katon saka njaba; ing jero, ana kegiatan lan pagawean abot sing ngenteni dheweke kanthi semangat iman iki sing wis ditampa, dikenal, lan dikasihi. Iki ateges, kanthi tumindak nampa iman, wong pracaya iku kawajiban nyelarasake urip njaba lan jero karo piwulangé, utawa mbentuk awake dhewe manut piwulang mau lan nancepake semangat iman mau ing jeroné. Dumadi iman iku urip lan kebak kegiatan; wong sing wis mlebu nanging ora urip miturut iman mau kaya bagéan sing ora perlu ing mesin utawa wong sing nyasar lan ngganggu tatanan prosesi sing padhang lan khidmat. Wong sing ora urip miturut imané pancèn ora precaya tenan. *'Iman tanpa pakaryan iku mati'* (Yakobus 2:26). Nalika wong sing lagi klelep ora nyekel tangan sing diulur karo janji nylametake, mesthi wae dheweke ora pracaya marang janji kuwi. Ora mung kuwi, dheweke malah ngolok-olok iman. Kepingiye yen ana wong nganggo busana imam banjur mlenggak-mlenggak lan tumindak edan ing ngarepe umum? Apa dhèwèké ora dadi wong sing ngolok-olok? Kahanan sing padha uga ditrapaké marang pracaya. Mulané, Sabda Gusti ngemot paugeran abot tumrap wong-wong sing ngakoni yèn padha ngerti Gusti nanging ora nglakoni kawruh mau. *'Padha ngakoni yèn padha ngerti Gusti, nanging pakaryané mbantah marang Panjenengané; padha keji, ora manut, lan ora pantes kanggo pakaryan apa waé sing becik'* (Titus 1:16). Mula, sapa waé sing wis nampa iman mesthi kudu ngleksanani ing tumindaké, mbentuk dhiri manut marang iman mau, lan, kaya-kaya, ngwujudaké kabèh mau ing laku lampahé. Laku lampah sing ajeg, tulus, sampurna, lan nyakup kabèh miturut roh iman sing sejati lan suci iku kasucian sejati.

Ora perlu diterangake maneh, manut karo maneka warna isi iman, tumindak sing takwa kudu njupuk maneka wujud. Adhedhasar iki, ana uga maneka tugas takwa. Satemene, kabeh tugas sacara umum bisa kalebu ing siji iki, utawa dijupuk saka siji iki wae, amarga kabeh iku diperlokake dening iman Kristen lan mili saka rohane. Mula saka iku, ing antarané liya-liyané, Rasul (Titus 2:12) njupuk saka kesalehan urip sing takwa, bener, lan suci; tegesé, sacara umum, urip Kristen sing sah lan suci.

Apa tegese urip Kristen sing saleh? Iku urip ing pangayoman karo Gusti Allah lumantar Sang Kristus ing sajroning Gréja Suci, utawa manut karo rancangan kaslametan kita. Menawa pancen mangkono, pikirna kepiye kabeh mau kelakon. Gusti rawuh ing donya, nandhang sangsara, seda, tangi maneh, munggah menyang swarga, lan ngutus Roh Suci marang para murid lan rasul suci Panjenengané, sing kanthi kuwasa Panjenengané ngadegaké ing bumi Gréja sing dijanjèkaké, sing dibangun ing dhasar para Rasul lan para Nabi, kanthi Gusti Yesus Kristus dhéwé minangka watu penjuru, – Gréja, omahé pracaya lan kaslametan, awaké Gusti, prau penyelamat kanggo sing kaslametaké saka klelep ing kabejatan, dosa lan kejahatané Setan. Nanging apa sejatine Gréja iku? Imamé suci; nindakake kurban sing ditrima déning Gusti lumantar Yesus Kristus. Gereja iku sawijining badan sing nyembah, ngadani ibadah, lan ngudhari kasucian tanpa kendhat, kanthi wicaksana lan rohani, lan kabèh mau ditindakake kanggo Gusti lumantar Yesus Kristus. Saben wong sing mlebu ing kono kudu dadi siji roh karo gréja, dadi ing cara cilik apa sing gréja dadi ing cara gedhé, kaya déné ing awak, saben anggota, sanadyan cilik, ngemot kabèh awak, ya iku kabèh unsur-unsuré. Kanthi tembung liya: saben wong pracaya nglakoni nyawisake kurban sing ditrima marang Gusti Allah lumantar Yesus Kristus, lan iki padha karo urip ing pangibadah bebarengan karo Gusti Allah lumantar Sang Kristus, manut rencana panyelamatan. Saka iki cetha yèn urip Kristen sing saleh iku kanthi aktif kawujud ing pananjakan marang Gusti lumantar Yesus Kristus, ing tetep manunggal karo Panjenengané lumantar Panjenengané, lan saliyané kuwi, ora ana cara liya kajaba ing omah sing wis disiapaké kanggo kaslametan kita, yaiku Gréja. Mula saka iku, kawajiban kasalehan kabagi dadi telung kategori, yaiku: 1) sing kapisan ngemot raos lan sikap sing muncul saka pangembangan kita karo Gusti Allah ing Yesus Kristus; 2) sing kapindho ngemot raos lan sikap sing muncul saka tetep ing komuni karo Gusti Allah; 3) sing katelu ngemot raos lan sikap sing muncul saka komuni karo omah kaslametan, yaiku Gréja.

1) Rasa lan sikap ing dalan kanggo kumpul maneh karo Gusti

Ayo miwiti karo raos lan sikap sing ditemoni wong ing dalan menyang Gusti Allah, nalika padha kumpul maneh karo Panjenengané ing Sang Kristus Yesus. Amarga bali marang Gusti iku prakara kamardikan, dudu paksa, lan luwih saka iku kelakon ing roh tinimbang ing apa wae sing kasat mata, iku dudu prakara sing sawise rampung bisa dianggep rampung, nanging sing bola-bali diulang lan dianyari saben wektu. Mula, sanadyan wong Kristen wis mlebu ing komuni karo Gusti Allah, dhèwèké ora dibebasaké utawa diwènèhi pangapura saka tumindak-tumindak sing wis ngasilaké komuni mau, nanging kudu tansah ngopeni lan nganyari tumindak-tumindak mau. Akibate, kabèh mau dadi tugas lan kawajiban sing terus-terusan kanggo dhèwèké.

Jalan munggah marang Gusti, utawa pangembangan maneh karo Panjenengané, diterangaké ing panggonan liya (deleng 'Babagan Norma Urip Kristen'). Saiki mung isih kudu njlentrehaké kawajiban sing muncul saka iki.

Wiji saka kabèh kawajiban iki yaiku pracaya marang Gusti kita Yesus Kristus, Juruwilaha kita, sing nyawiji kita karo Panjenengané ing atiné. Nanging ana sawatara bab sing kudu kelakon ing jeroné kita sadurungé pracaya iki lair, déné liyané kudu kelakon sawisé lair. *'Ora ana siji waé sing bisa teka marang Rama kajaba lumantar Aku,'* pangandikane Gusti (Yohanes 14:6). Kita kudu dhisik teka marang Yesus Kristus supaya bisa munggah saka Panjenengané menyang Gusti Allah. Mula saka iku, ana sawetara raos lan sikap sing wigati kanggo kita: sawetara ing dalan pangemburan karo Gusti Yesus Kristus, lan liyane ing dalan pangungkahan saka Yesus Kristus menyang Gusti Allah Tritunggal.

a) Rasa lan sikap ing dalan pangembangan karo Gusti Juruwilaha

a) Rasa lan sikap ing dalan pangembangan karo Gusti Juruwilujeng

Pangrangkepan ati sing tulus karo Gusti digayuh lumantar pracaya. Dhasar pracaya dumunung ing pangerten kasunyatan kamlaratan dhiri lan pangerten kasunyatan kasugihané Gusti Yesus Kristus. Iman nransfer kasugihané Kristus menyang kamlaratané dhéwé lan, kanggo iku, nyawiji atiné karo Gusti. Supaya iman iki tetep kuwat lan nyala luwih padhang persatuan atiné karo Gusti, saben wong Kristen kudu nduwèni raos lan tumindak ing ngisor iki:

(aa) Dhèwèké kawajiban ngakoni lan nggawa ing jeroning atiné kamlaratan lan kasangsarané dhéwé. Lumantar pangakonon iki iman diwiwiti lan banjur terus lestari. Iki kaya lenga kanggo geni ing lampu, sing saya surup nalika lengané entèk. Sapa waé sing ora ngerti yèn omahé kobong ora bakal mlayu saka kana; mangkono uga, sapa waé sing ora ngerti kasangsarané dhéwé ora bakal ngupaya kaslametan. Iki kabeneran kapisan babagan dhiri; kabeneran liya wis kakehan kena pangaribawa goroh, lan malah saya gedhé yèn iku marahi rasa puas dhiri. Subjek saka kawruh iki ditemtokake déning sajarah manungsa dhéwé. Manungsa diciptakaké miturut gambaré Gusti Allah, kanggo kamulyané Gusti Allah lan kanggo kabungahan sing ora ana entèké, minangka panggantos roh-roh sing wis tiba lan diusir sing netepaké neraka ing sajroning awake dhéwé lan saka awake dhéwé. Nanging, amarga iri atié setan, dhèwèké nglanggar dhawuh, kena paukuman lan kutukan, ngrusak roh lan badané, nyerah marang kang nggodha, lan, nandhang sangsara ing donya, sawisé mati ana ing bebaya bakal pungkasané ing neraka sing dienggoni roh-roh, wong murtad lan rajané – Setan. Mula, wong Kristen kudu éling yèn dhèwèké biyèn ana ing kahanan Runtuhan, kena kutukané Gusti Allah, ora duwé pangayoman ing ngarsané, lan rusak ing batiné, tundhuk marang kuwasa, kekerasan, lan kejemé Setan, lan dadi korban pati lan neraka sing ora bisa diindhari. Wong Kristen kudu ngerti kanthi cetha kabèh iki lan tansah éling sanadyan wis dibebasaké saka kabèh cilaka mau. Amarga ing dhèwèké dhéwé pancèn tansah ana ing kahanan kaya ngono. Yen saiki dheweke ana ing njaba kahanan sing ngrusak iki, iku amarga dheweke disangga dening sih, sanadyan kaya-kaya ngadeg ing dhuwur jurang geni, dheweke saben wektu siap selip lan tiba bali menyang kahanan biyen. Liwat kumpulan pikiran kaya ngono, sing dirasakaké déning manah, kabentuk lan lestari rasa bebaya kahanan dhèwèké, rasa ora kuwasa lan tanpa daya—yen ora amarga Gusti. Kahanan iki meksa wong Kristen supaya terus manggon ing pangendhèkan dhiri sing paling jero, andhap asor, lan nganggep dhèwèké luwih asor tinimbang makhluk apa waé, kalebu sing ora urip, ora mung sing urip; iku meksa wong supaya njerit tanpa kendhat: 'Gusti, nylametna aku, amarga aku lagi binasa.' Lan raos kaya ngono ora kena mung diuripake sapisan utawa pindho, nanging kudu terus-terusan diadegake lan diakarake ing sajroning dhiri, kaya-kaya wis dadi bagéan saka sipat pribadine. Sapa wae sing kelangan kuwi bakal langsung metu saka barisan wong-wong sing lagi dislametake, amarga kabèh wong sing lagi dislametake padha mikir lan ngrasakake kaya ngono. Mula saka iku, dadi kewajiban saben wong kanggo ngopeni rasa-rasa

mau ing sajroning dhiri kanthi saben cara sing bisa ditindakake. Saben wong bisa nindakake iki miturut kemampuané. Nanging piwulang sing paling apik lan paling mujarab kanggo kuwi yaiku urip Kristen dhéwé. Iki minangka sarana sing paling kuwat lan paling langgeng, nganti, bisa diarani, sakabèhé uripé wong Kristen sejati ora liya kajaba pananjakan terus-terusan marang pucuking kesadaran marang kasangsaran dhiri lan rasa ngandhap asor. Luwih wong tuwuh ing kabecikan, luwih wong nyadari lan ngrasa yèn dhèwèké ora ana apa-apa. Lan sepira akèh kabecikan sing mili saka kéné! Ing kéné kita nemokaké andhap asor, nyalahaké dhiri, nyingkiri ngadili wong liya, ora nesu, alus, lan tentrem kang teguh. Nanging minangka gantiné, saka Gusti Allah muni aliran panglipur rohani rahasia kang ora ana entéke lan kabèh sih rahmat, lan saka sedulur Kristen, katresnan lan paseduluran urip. Nanging sapa waé kang ora nduwé iki, bakal ngrasakaké kosok baliné.

bb) Sapa waé kudu ngerti lan tuwuh ing pangertosan babagan kasugihané Gusti kita Yesus Kristus sing ora kaukur, sing rawuh ing donya kanggo nylametaké wong dosa. Mung nyadari kasangsaran lan kakuwatané dhéwé, digandhèngaké karo rasa ora ana daya lan wedi marang urip lan takdir langgengé, iku nyedhihaké. Iku mung nggawa sedhih lan kasangsaran, sing, kajaba diimbangi karo rasa panglipur liyane, malah nglemahake tinimbang maringi semangat; lan ora suwe, bisa nyeret wong menyang putus asa sing ora bisa dihindari. Sapa wae sing mandheg mung ing kéné, kaya mandheg ing tengah dalan, lan amarga iku ora ngasilake apa-apa. Lan iki ora ana bebeneré: amarga sejatine manungsa ora mung mlarat lan bakal binasa, nanging uga diparingi kamulyan lan nylametaké – kaya mangkono tatanan sing ditetepake Gusti kita lan Allah kita, kang lumantaré pangayoman rahmat ilahi sumebar marang manungsa sing bakal binasa. Mula saka iku, dadi kawajiban sing ora bisa dipisahake saka saben wong Kristen kanggo ngakoni iki lan, amarga kabèh iki dipusatake marang Gusti Yesus Kristus, kanggo ngenali Panjenengané. Barang-barang sing dadi isi pangawikan iki uga ditemtokake déning hakikat pakaryan sih rahmat. Gusti sing welas asih janji ngutus Putrané minangka Juruwilujeng marang wong-wong sing lagi sirna; lan nalika wektu wis sampurna, Panjenengané pancèn rawuh, inkarnasi, nandhang sangsara, nyawisake Diri minangka kurban kanggo dosa saindenging donya lumantar pati ing salib, tangi maneh lan nguripake kabèh, ngrusak neraka lan ngiket Setan, munggah, lan lenggah ing sisih tengen Gusti Allah Rama, ing ngendi Panjenenganipun ndedonga kanggo kita lan mrentah kabèh minangka Sang Raja sing nampa panguwasa ing swarga lan ing bumi. Mula saka iku kita kudu mangertèni lan ngakoni yèn Gusti Yesus Kristus iku kurban kanggo kita, urip kita, Raja kita, sing wis ngrusak kuwasa setan, pati, lan neraka. Wiwit saiki, ayo padha éling lan nyimpen ing pikiran yèn pakaryan Allah sing nggumunake lan ngédab-édabi kuwi pancèn kelakon, nganti langit lan bumi kaguncang; kanggo merenung kanthi ngajeni lan nyilem jero marang sakabehe pakaryan kaslametan, utamane marang Sangsaite Gusti sing nggegirisi lan kamulyan sawisé: apa iki, kepiye, kanggo apa, lan kakuwatan apa sing ana ing kono? Elinga iki luwih kerep, utamane ing Rebo, Jemuwah, lan Minggu, lan padha bungah lan nemu panglipur amarga pancen mangkono. Liwat upaya kaya ngono, kawruh babagan Gusti bakal tuwuh kanthi alamiah; nanging wong sing semangat bakal nambahake maca Kitab Suci Injil lan Kitab Para Nabi kanthi asring, lan luwih saka kabèh, ndedonga supaya diparingi pambuka sing kebak sih marang misteri kaslametan. *'Sapa sing wis mangertèni pikirané Gusti?'* pitakoné Rasul, lan kaya wangsulané pitakon iki, ditambahaké: *'Nanging kita nduwèni pikirané Kristus'* (Rom. 11:34; 1 Kor. 2:16). Kawruh sejati babagan Gusti kawujud ing misteri Roh lan, bisa diomongake, ora mung dipahami nanging luwih dirasakake kanthi cara sing ora ana tembung utawa gambar sing bisa ngandharake. Nanging, iku manis tanpa wates, kaya sing diyakinke para Rasul marang kita, sing nganggep kabèh iku sampah *'kanggo kawruh sing ngluwihi babagan Kristus Gusti'* (Fil. 3:8), sing ngajak saben wong munggah marang pangertosan kaya ngono lan ndedonga supaya *'jerone, ambane, lan dhuwure'* saka kawicaksanan sing kawahyuk ing rancangan kaslametan kita bisa dingerteni dening kabèh wong (Ef. 3:18).

(c) Lan kanthi cara iki nyulut iman marang Gusti Panyelamet ing sajroning ati. Amarga nalika, kanthi semangat sing padha, kasadharan bab kasangsaran lan kamlaratané dhéwé ketemu karo pangawikan marang Gusti Panyelamet, mesthi waé loro-loroné padha nyawiji lan ngalebur, kaya banyu karo lemah garing utawa kaya loro unsur kang sedulur. Rasa ora kuwasa munggah marang Gusti kaya wong sing kaancurake; rasa ringkih lan kebejatan nampa Gusti—urip kita; rasa wedi pati, neraka, lan setan mari amarga pangertosan marang Gusti, Sang Raja kita lan sing ngalahake. Saben rasa sedhih nemu ubat sing cocog ing Gusti. Saka persatuan iki lair, minangka putri langit, iman sejati marang Gusti Panyelamet, sing mula ora mung kawruh bab Gusti, uga ora mung kawruh bab kerdilé dhéwé, nanging loro-loroné bebarengan; lan ora siji jejere sijiné, nanging siji ana ing jerone sijiné. Kaya déné ing sawijining senyawa kimia, siji unsur mlebu ing unsur liyané, mangkono uga padha larut siji lan sijiné. Sing tanpa daya padha bali marang Sang Kasalib minangka kurban

lan nampa pembenaran; sing rusak padha bali marang Gusti, Sumbering Urip, lan urip manèh; sing kasandera padha bali marang Gusti, Sang Raja lan Panyingir, lan dibébasaké. Iman iku tumindak paling jero ing batos kita, kebak sih rahmat, lumantar iman iki kasampurnaning Kristus dipindhahaké menyang kasunyatan kita sing ora ana apa-apa lan kamlaratan kita, lan kita nyawiji karo iku. Iki tumindak sing maha kuwasa lan kreatif, amarga lumantar iki ana pangriptaan anyar ing batos kita; roh kita nyawiji karo Kristus, lan saka kéné lair manungsa anyar sing kasembunyi ing batos kita. Saka iki cetha manawa iman sejati ngemot sikap-sikap ing ngisor iki—luwih karasa tinimbang diucapake, nyawiji tanpa bisa dipisah tinimbang misah: Aku—jiwa sing bakal binasa—bakale ilang langgeng, nanging Gusti Yesus Kristus, sawise mbusak kabèh ala sing nindhes umat manungsa, wis nampa aku, lan lumantar Panjenengané aku dislametake. Iman ndeleng Gusti minangka siji-sijine sumber kabecikané, kapenuhan ing Panjenengané kanthi manah, nyawiji marang Panjenengané kanthi katresnan, urip mung amarga Panjenengané lan mung kanggo Panjenengané; amarga iman rumangsa yèn tanpa Panjenengané, kabèh bakal sirna. Nggumeng marang iki lan ngrasakaké iku dadi kawajiban ajegé wong Kristen. Saiki cetha kenapa, kanggo njaga lan nyulut iman kaya ngono ing jeroning kita, dianggep perlu, ing siji sisih, nduwèni kesadaran sing saya tuwuh babagan kasangsaran lan kamlaratan kita dhéwé, lan ing sisih liyané, kawruh babagan Sang Juruwilujeng lan pakaryané. Kanthi kabèh mau, roh iman saya anget; kanthi kabèh mau iman lair lan kabèh mau dadi pérangané. Nanging kaya tetes banyu sing kabentuk saka oksigen lan hidrogen nalika ana percikan listrik sing ngliwati, mangkono uga iman kawitan lair lumantar tutul misterius saka Gusti marang ati sing wis siyap pracaya lumantar pangertosan dhiri lan Gusti, kaya sing dipuntetegaken ing pangandika: *'Aku bakal mlebu, ... manggon ing jerone, lan ... mangan bebarengan'* (Wahyu 3:20). Lumantar pangawikan dhiri lan pangawikan marang Gusti, manah kabuka; banjur Gusti piyambak mlebu lan dhahar, tegesé Panjenengané maremaké jiwa kanthi berkah-berkahé, saéngga tembung-tembung mau metu saka jeroné roh manungsa, kaya sing diucapaké Tomas nalika nyentuh Gusti: *'Gusti kula lan Allah kula'* (Yohanes 20:28). Iki swara kapisan saka pracaya lan pratandha sejati.

Nanging kaya iman sing kawitan lair lumantar sentuhan misterius Gusti marang ati, mangkono uga iman iku bisa lan kudu dikuatake kanthi tutul sing padha, sing dialami para pracaya nalika nampa Misteri Suci lan ing pandonga sing khusus, sing sejatine lan kakuwatane ora liya mung pangulangan tanpa kendhat saka pangluhurane kapisan marang Gusti lan rawuhe sing sepisanan marang kita. Saka kono, kaya saka tungku, wong Kristen metu anyar saben wektu. Mulané piwulangé Para Bapa Agung, malah kabèh, ngajak kita supaya terus-terusan ngucapaké pandonga marang Gusti ing lambé: *'Gusti Yesus Kristus, Putrané Allah, kawelasi aku...'* – ngulang-ngulang kaya ambegan, kaya sing dipadhakake dening sawatara wong. Kosok baline, iman bakal luntur amarga lali marang kasangsaran dhéwé, amarga ringkihé pangertosan marang Sang Juruwilujeng, lan amarga mandhegé Doa Yesus.

Mangkono pangayomaning manah kaliyan Gusti Panyalamet kasampurnakaken lan katetepaken lumantar pracaya. Saka kéné muncul rangkaian raos liya, lumantar raos-raos mau roh munggah saka Kristus Sang Juruwilujeng marang Gusti kang tanpa wates lan nyawiji karo Panjenengané. Ing pungkasan, saben wong diundang maca kutipan ing ngisor iki saka Kitab Wahyu, ing ngendi kabèh sing wis kasebut sadurungé diringkes lan diandharaké kanthi tembung Gusti piyambak: *"Amarga kowe kandha, 'Aku sugih, aku wis makmur, lan aku ora butuh apa-apa,' lan kowe ora nyadari yèn kowe sengsara, kasihan, mlarat, wuta, lan telanjang. Aku maringi pitutur marang kowe supaya tuku marang Aku emas sing wis disucèkaké ing geni, supaya kowe dadi sugih; lan sandhangan putih, supaya kowe nganggo lan isiné awakmu sing telanjang ora katon; lan olesna ubat marang mripatmu, supaya kowe bisa ndeleng. Aku ngélingaké lan ngajar wong-wong sing tak tresnani; mulané, padha sumungkon lan tobatna. Delengen, Aku ngadeg ing lawang lan ngetokaké; yèn ana sing krungu swaraku lan mbukak lawang, Aku bakal mlebu marang wong kuwi, lan mangan bebarengan karo dhèwèké, lan dhèwèké karo Aku. Kanggo sing menang, Aku bakal maringi hak lungguh karo Aku ing pangastané, kaya Aku uga wis menang lan lungguh karo Bapakku ing pangastané. Sapa waé sing nduwé kuping, muga-muga ngrungokaké apa sing diomongaké Roh marang gréja-gréja* (Wahyu 3:17–22).

b) Rasa lan sikap ing dalan munggah saka Gusti Panyelamet marang Gusti Allah Tritunggal

b) Rasa lan watak ing dalan munggah saka Gusti Panyelamet marang Gusti Allah Tritunggal

Nalika iman kabentuk lan manah nyawiji karo Gusti, saka iku langsung lair raos lan sikap liya kaya sinar srengéngé; lumantar kuwi, kaya undhakan ing tangga sing kokoh disandhang ing watu—Kristus—wong Kristen munggah menyang swarga marang Gusti lan nyembah Panjenengané ing sikilé pangastané. Rasa lan watak-watak mau yaiku kaya ing ngisor iki:

(aa) Pangarep-arep kaslametan ora bisa dipisahake karo pangorbanan dhiri. Pangarep-arep kaslametan iku dadi inti urip ing Kristus, kaya dene iku definisi lan ungkapan paling sampurna saka iman marang Panjenengané. Liwat pangarep-arep kaslametan iki, wong Kristen ngrasa wis metu saka bebaya, uwal saka kabèh kejahatan sing biyèn nimpuna dhèwèké, wis mlebu ing alamé wong-wong sing padha dislametaké, lan dislametaké déning Gusti. Kaya wong sing lagi klelep lan nyekel tali sing diparingake marang dheweke, ditarik menyang prau, diangkat mlebu prau, lan ngadeg ing prau, mangkono uga dheweke ora bisa ora ngrasakake kabungahan amarga wis kaslametake saka bebaya utawa wis uwal saka bebaya. Mangkono semangaté wong Kristen sing wis tekan pracaya! Sepira cedhaké pangarep-arep kaslametan iki karo pracaya katon saka tembungé Rasul Petrus, sing nganggep iku minangka pratandha khas pracaya: *'Pinunjana Gusti Allah... sing wis nglairaké kita marang pangarep-arep sing urip,'* ujure (1 Petrus 1:3). Rasul Paulus nyebut pangarep-arep iki minangka *'jangka jiwo, kang mesthi lan teguh'* (Ibr. 6:19). Liwat pangarep-arep iki, putus asa lan ora ana pangarep-arep utamane ditolak utawa diusir saka jiwa, nanging uga, saliyane kuwi, kabeh sangsi, ora ngerti babagan keslametané dhéwé, lan kurang yakin marang iku. Amarga kaya pangarep-arep marang keslametan iku dadi kawajiban, mula kurangé pangarep-arep iku ing kabèh wujudé iku dosa. Panyangkalan dhiri, utawa urip ing kahanan iku, ora mung ngendhegake awak dhewe ing ngisore sikil, nginjak-injak awak dhewe, lan ngremehake awak dhewe, nanging luwih saka kuwi: iku panyiksa dhiri, utawa tumindak sing nggawe awak utawa jiwa terus-terusan disiksa lan nandhang sangsara, lan sing ngarahake kabeh tumindak marang panyerahan marang napsu, karsa dhewe, lan kepinginan ati. Para Bapa Kudus nerangake iki ing loro pranatan: ora nduwé karsa dhéwé lan ora maringi awak istirahat – minangka loro cara panganiayaan dhiri. Iki kabèh dadi inti asétisme, sing padha karo urip pangorbanan dhiri. Rasul ngendika bab iki: *'Wong-wong sing kagungan Kristus wis nyalibaké dagingé karo hawa napsu lan karsa-karsané'* (Gal. 5:24), lan Gusti ngendika: *'Sapa waé sing kepéngin ngetutaké Aku kudu mbantah dhiri dhéwé'* (Mat. 16:24). Sesambungan antarané urip askétis sing ketat lan mbantah dhiri () karo pangarep-arep kaslametan ora pati cetha; nanging ana, lan banget urip nganti tingkat mbantah dhiri uga dadi ukuran pangarep-arep kaslametan. Kaya boboté hawa sing ngangkat merkurius ing barometer, beban panguripan asetik sing ketat lan nolak hawa napsu uga ngangkat pangarep-arep kaslametan. Dhasaré katon ing kaslametan kita lumantar sangsara Gusti: kaslametan kasampurnakaké lumantar sangsara mau, lan saben wong mung bisa slamet yèn nampa sangsara mau dhéwé. Képiye carané nampa sangsara mau dhéwé? Lumantar sangsara dhéwé. Penderitaan kita iku titik kontak karo penderitaan Kristus, utawa panggonan ing ngendi padha dicangkokake marang kita. Mula saka iku para rasul nyebutake bab *'melu nandhang sangsara'* karo Gusti lumantar *pangriman marang pati Panjenengané'* (Filipi 3:10) lan muji wong-wong sing wis kasil *'melu nandhang sangsara Kristus'* (1 Pet. 4:13). Akibat alamiah saka partisipasi kaya ngono mesthi nambah pangarep-arep kaslametan. Amarga yèn lumantar sangsara kita, kakuwatan sangsara Kristus—sing wis nglaksanani kaslametan kita—kapindhah marang kita, mula ing wektu sing padha kesadaran babagan kaslametan saka kakuwatan kuwi ora bakal ora ngrembaka ing jiwa, lan iki sejatine pangarep-arep. Nanging, mung urip pangorbanan dhiri, asketisme sing ketat, lan nyingkiri kesenangan donya iku siji-sijine syarat kanggo pangarep-arep kaslametan. Mula, sapa waé sing nyerah marang kapénginané dhéwé bakal mateni pangarep-arep lan, akibate, nindhes wiji utawa geger pisanan saka pangarep-arep kaslametan. Mulané kanggo mungsuh salib Kristus, *'pungkasané karusakan'* (Filipi 3:19).

bb) Katentreman karo Gusti Allah ora bisa dipisahake saka tobat sing tanpa kendhat. *'Wus dianggep bener lumantar pracaya, kita nduwé katentreman karo Gusti Allah lumantar Sang Juruwilujeng kita, Yesus Kristus,'* pangandikane Rasul (Rm. 5:1). Ing panggonan liya kasebut manawa *'Gusti Allah ana ing Sang Kristus ngrekonsiliasiké donya marang Panjenengané... lan wis maringi kaparingan marang para rasul bab rekonsiliasi,'* lan padha ngajak saben uwong: *'Rekonsiliasi marang Gusti Allah'* (2 Kor. 5:19–20). Katentreman iki kabuktèkaké déning rasa sih-rahmaté Gusti, déning nyawang ing roh pasuryané Gusti sing sumunar, déning pangerten yèn murkané Gusti wis sirna lan malih dadi kawelasan, lan déning pandelengan sing kebak kabungahan marang swarga. Sadurunge, kaya ana pedhang sing ngglantung ing sirah, lan medeni banget kanggo bali marang Gusti utawa malah mikirake Panjenengané; nanging saiki, kanthi kawani suci, manungsa mlebu ing papan suci paling jero ngliwati tabir. Sawise diparingi tentrem iki, manungsa uga kudu ngati-ati supaya tetep ana ing kono. Nanging ora mungkin tetep tentrem karo Gusti tanpa tobat sing terus-terusan. Rasul Yohanes nyatakake kahanan ing ngisor iki kanggo tentrem karo Gusti Allah: *'yèn atiné ora nyalahké kita'* (1 Yohanes 3:21). Yen ing nurani ora ana apa-apa, wong bisa nduwé kawani lan mlebu marang Gusti Allah kanthi tentrem; nanging yen ana, tentrem kuwi keganggu. Kadhangkala ana beban ing nurani – sing muncul saka kesadaran dosa. Nanging, miturut rasul sing padha, kita ora nate bebas saka dosa, lan iki

pancen bener banget nganti sapa wae sing mikir utawa ngrasa liya iku wis dadi tukang goroh (1 Yohanes 1:8). Mula saka iku, ora ana siji momen wae nalika ana wong sing ora duwe apa-apa ing nurani—apa kanthi sengaja utawa ora—lan mulane ora ana siji momen wae nalika tentremé karo Gusti Allah ora keganggu. Mula saka iku, pancen wigati banget kanggo ngresiki nurani supaya tentrem karo Gusti Allah. Nurani diresiki lumantar tobat. Mula, wong kudu tobat tanpa kendhat. Amarga tobat mbusak saben nodha saka jiwa lan ndadekake resik. *'Yèn kita ngakoni dosa-dosa kita, Panjenengané setya lan adil kanggo ngapura dosa-dosa kita lan ngresiki kita saka kabèh kakewahan'* (1 Yohanes 1:9). Pentobatan iki ora mung dumadi saka tembung: 'Ampunana aku, Gusti; 'Gusti, kawelasi kula'; nanging mesthi kanti kabèh tumindak sing perlu kanggo pangapura dosa, yaiku pangakuan marang rereged tartamtu ing pikiran, pandelengan, tembung, godaan utawa apa wae; pangakuan marang kalepatan dhéwé lan ora ana alesan ing bab iki, tanpa mbeneraké dhéwé; lan pandonga nyuwun pangapura amarga Gusti nganti roh tentrem. Bab dosa-dosa abot, iki kudu diaku langsung marang bapak rohani lan nampa absolusi, amarga ing kahanan kaya ngono ora bisa nggawa tentrem ing roh mung kanthi tobat saben dina. Mula, kawajiban tobat sing ora kendhat iku padha karo kawajiban njaga nurani supaya resik lan tanpa cela: pinten atusan paugeran sing wis ditemtokake para Bapa Suci kanggo iki! Sepira gedhé perhatian sing wis diwènèhaké kanggo nyetel awak dhéwé ing dalan iki lan kanggo mulang wong liya! Mesthiné kudu kaya ngono: yèn ora, ora ana katentreman karo Gusti Allah. Kabèh wong sing sembrono, sing mbeneraké awaké dhéwé ing kabèh bab, loro ing ngarepé Gusti Allah lan ing ngarepé manungsa, padha nglakoni dosa marang iki.

(cc) Rasa katresnané Rama saka Gusti, utawa dadi anaké Gusti, iku raket banget gandhèngané karo pangabdian sing semangat kanggo Panjenengané. Ing Gusti Yesus Kristus, para pracaya sejati, sing lair manèh saka banyu lan Roh, wis dadi anaké Gusti Rama kanthi sih-rahmat, lumantar persatuan urip karo Gusti lan pangagambarané Panjenengané ing sajroning atiné. Sugeng sing ora bisa diungkapake, sing wigati tumrap kratoné Kristus, narik Gusti marang kita, kaya bapak marang anak-anake, kanthi katresnan bapak. Lan iki mesthi muni ing jeroning ati, ninggalake pangerten utawa rasa katresnan bapaké Gusti lan rasa yèn kita anaké Gusti. Kaya raos-raos iki wigati tumrap pangembangan Kristen marang Gusti, mangkono uga iku dadi kawajiban tumrap para Kristen. Para Kristen kawajiban nduwèni lan ngopeni raos-raos mau, ngupaya mbangkitaké lan nglestarekaké salawas-lawase. Kanthi semangat sing gedhé Rasul Paulus ngupaya mbangkitaké manèh raos-raos mau nalika piyambakipun nyumurupi yèn raos-raos mau wis kélangan semangat! Mangkono piyambakipun kandha: *"Amarga sapa waé kang dipimpin Rohé Gusti Allah, iku anaké Gusti Allah. Amarga kowé kabèh ora nampa roh kang nggawe kowé dadi budhak manèh lan wedi, nanging... Roh pangadopsi, kang lumantaré kita padha muni: 'Abba, Bapa.' Rohé Gusti Allah piyambak maringi paseksi bebarengan karo roh kita, yèn kita iki anaké Gusti Allah"* (Roma 8:14–16). *"Amarga kowe kabèh anaké Gusti Allah lumantar pracaya marang Kristus Yesus: amarga sapa waé sing wis dibaptis mlebu Kristus wis nganggo Kristus"* (Gal. 3:26–27). Gusti rawuh, dhèwèké mulang, *"supaya kita nampa status putra"* (Gal. 4:5). *"Delengen apa katresnané Rama sing wis diparingaké marang kita, supaya kita diarani anaké Gusti Allah lan pancèn mangkono"* (1 Yohanes 3:1), kandha Santo Yohanes Teolog. Gusti wis maringi kita ora mung diarani, nanging *"dadi anak lan nduwé panggonan ing kratoné"* (Yohanes 1:12). Apa sing saiki raket gegayutane karo panriman wong Kristen mlebu ing kulawarga Gusti Allah, ing paseduluran ilahi, diterangake kanthi tuntas lumantar watak Sang Putra. Bab utama babagan Sang Putra ora mung manawa dhèwèké tumindak ora kaya budhak, nanging kanthi kamardikan tartamtu, kaya wong sing wis diparingi ngerti rahasia-rahasia Bapaké; nanging uga amarga dhèwèké nampa kabèh bab sing ana gandhèngané karo Rama lan kulawarga kanthi jero ing manah, kaya-kaya mung dhèwèké dhéwé sing langsung nyangu; dhèwèké ngrasa yèn, amarga manunggal karo Rama lan kulawarga—manunggal sing urip—nalika tumindak, dhèwèké tumindak kanggo lan atas jenengé wong-wong mau, kaya-kaya kabèh karaharjan, pakurmatan, lan kamulyané gumantung mung marang dhèwèké. Mangkono pancen kudu dadi watak lan swasana ati saben wong Kristen ing kraton Kristen sing bejo, omahé Gusti iki. Kanthi ngrasa yèn dhèwèké kagungané Gusti—minangka tangga teparo sing sejati lan raket—dhèwèké kudu tumindak ora liya kajaba kanggo Gusti, manut dhawuh lan karsa Gusti, kanggo ajiné lan kamulyané omahé Gusti ing njaba, lan kanggo kabecikané ing jero; dhèwèké kudu mbela Gusti Allah lan omahé nganti tekan ngucuraké getih, amarga pasedulurané sing kebak sih-rahmat karo Gusti. Wong Kristen iku, kaya-kaya, dadi utusan lan perantara saka Gusti Allah, nyuwun pangapura lan tumindak atas jenengé. Iki minangka prinsip dhasar saka kabèh pakaryané wong Kristen! Mula saka iku, dhèwèké kudu nduwèni semangat sing ora bisa dicegah kanggo kabecikané Gréja lan para wong Kristen, semangat sing ngrebut dhèwèké, muni kanthi nyeri ing atiné. Kaya dene putraning Gusti maringi inspirasi

tumindak saka Gusti lan kanggo kapentingan Panjenengané, mangkono uga tumindak kaya ngéné iki nyulut, ngunggahaké, lan njaga rasa putra, saéngga siji lan sijiné ora bisa dipisahaké. Kabèh mau saling nggambarake siji lan sijiné. Kosok baline, tumindak jinis liya, utawa ora tumindak, mateni rasa putra, utawa nyopot status putra. Iki uga cetha saka tuladha umum: anak sing ora ngopeni bapak utawa omahé—anak kaya apa kuwi? Lan maneh: wong sing wis kelangan rasa anak—kepriye bisa tumindak kaya anak?

Mangkono raos lan swasana ati sing ngiket kita, mili langsung saka persatuan kita karo Gusti Allah ing Yesus Kristus; sing nuntun kita marang Gusti Yesus, nggabungake kita karo Panjenengané lan njaga kita tetep ing persatuan kuwi; lan sing nuntun kita saka Gusti marang Allah. Sacara umum, iki bisa diarani kawajiban kita marang Gusti minangka syarat kaslametan, utawa kawajiban sing ana gandhengane karo pracaya marang Gusti lan Panebus, lan sing muncul saka pracaya mau. Nanging ing kene langsung diwiwiti rangkaian liyane saka raos lan sikap sing dadi kawajiban kita marang Gusti piyambak, utawa marang Ketuhanan. Mugi Gusti, Sang Putri Paling Suci lan kabèh para wali Allah paring pitulungan marang kita kabèh supaya bisa ngopeni kabèh mau ing sajroning dhiri kita lumantar pandonga.

2) Rasa lan sikap wong Kristen sing manggon ing Gusti

Ing tata penyelamatan, Gusti kersa ngadegaké sesambetan sing béda karo kita, saéngga kawajiban kita marang Gusti nduwèni watak sing cocog karo kahanan iki. Nanging nalika kanthi cara iki kita dibalèkaké marang kahanan asli kita, pasuryan tanpa watesing Keberdiané Gusti kawujud ing kabèh kamulyané; lan ing wektu kuwi, raos lan watak marang Gusti sing dadi kewajiban kita—amarga Panjenengané iku Gusti—diuripaké manèh lan ngadeg kanthi kiyat ing sadar kita. Ing rembugan sadurunge, kumpulan kawajiban sing kasebut mau ngenalake kita marang misteri-misteri Keilahian iki, mulangake kita babagan iku, lan ing wektu sing padha ngidini kita tumindak manut karo iku. Nglakoni renungan babagan Keilahian iku ora bisa ditampa dening kodrat kita sing wis tiba yen langsung diangkat marang Panjenengané tanpa perantara saka sikap-sikap mau. Mula, sing sepisanan bisa diarani prinsip pituduh lan pambentuk, dene rasa-rasa sing paling jero, luhur, lan alus marang Gusti, sakwise Panjenengané minangka Gusti, iku asilé.

Rasa-rasa iki mesthi kudu, sepisanan lan paling utama, selaras karo sipat lan tumindaké Gusti sing tanpa wates. Nanging, ing sisih liya, amarga kita munggah marang rasa-rasa mau lumantar rasa lan kahanan jinis kapisan, sing nggambaraké pangembangan kita manèh karo Gusti, rasa-rasa mau uga kudu selaras banget karo rasa-rasa mau. Saiki, amarga kita nggatekake Gusti minangka a) tanpa wates ing kasampurnan-Nya, b) Pencipta lan Pemberi, lan pungkasané c) Pangripta kabèh prakara – lan miturut kuwi kita nduwèni telung kategori raos lan sikap sing wajib ana gegayutan karo Panjenengané. Iki cocog langsung karo rasa tentrem karo Gusti, pangarep-arep kaslametan, lan dadi putrining Gusti sing wis kasebut mau.

a) Rasa lan sikap marang Gusti sing muncul saka kesadaran utawa renungan babagan kasampurnan-Nya sing tanpa wates

a) Rasa lan sikap marang Gusti sing muncul saka kesadaran utawa renungan babagan kasampurnan Gusti sing tanpa wates

aa) Gusti iku ora bisa dipahami kanthi wates ing hakekaté, ing kasampurnané lan ing pakaryané: kagetna! – yaiku, pasang awakmu lan tetep ajeg ing kahanan ing ngendi, nalika pancen nyadari banget ora bisa dimangerteni Sang Gusti Agung, kabèh gerak jiwa mandheg lan meneng jero kang misterius ngadeg ing jerone, kaya urip sing nyekel ambegan. Nalika pikiran sing waras ngliwati kabèh makhluk, ngluwihi wates donya, lan nyemplung ing pangrêmbag marang Gusti; mangkono panemune manawa kaya ora ana sangsi yèn Panjenengané ana, mangkono uga ora ana sangsi yèn Panjenengané ora kalebu apa waé sing dikenal ing antarané makhluk-makhluk sing diciptakaké: ora kakuwatan, ora pepadhang, ora urip, ora akal, ora tembung, ora pikiran, malah ora ana apa waé sing bisa dibayangaké déning pikiran kita; lan banjur, nalika dhèwèké nyawang kabèh panolakan kuwi sakedhap mripat, dhèwèké langsung kaseret mlebu ing pepeteng ilahi, ing ngendi dhèwèké ora bisa nyumurupi apa-apa kejaba ambané kang tanpa wates, kang kebak makhluk, kang nyentak atiné kanthi jero lan menengaké tembung lan pikiran. Iki minangka kahanan paling luhur sing bisa digayuh déning makhluk donya. Manungsa banjur diunggahaké menyang kahanan para serafim. Koyok mlebu ing ruang pangastana raja paling agung: pandelengan pisanan marang raja kuwi nggegirisi banget nganti wong iku kaku ora bisa ngucap. Manungsa bisa munggah menyang kahanan kaya ngono lumantar nyadhari yèn Dzat Ilahi pancèn ora bisa dipahami sakabehe lan saben sipaté, amarga saben sipaté padha ora bisa dipahami lan

nggumunake kaya Panjenengané dhéwé. Rasul Paulus ngendika: *'Oh, jeroné bandha kawicaksanan lan kawruh Gusti Allah ... sapa sing wis ngerti pikirané Sang Yehuwa?!'* (Rom. 11:33–37; 1 Kor. 2:16). *'Pikiranku gumun marang Panjenengan; aku ora bisa ngukur jeroné,'* pangakune nabi (Mazmur 138:6). Iki nyebutake pikiran. Nanging uga padha ora bisa dipahami kabèh sipaté, kabèh pepadhangé, lan saben pakaryané pangayomané. Kagum tenan pakaryan Panjenengan, ya Gusti! Sapa waé bisa munggah menyang kaajaiban iki lumantar renungan sing tanpa keterikatan lan tentrem; gambaran babagan sipat iki saka Bapa-Bapa Kudus uga bisa mbantu ing upaya iki, kaya ta sing ditulis Dionysius Areopagita ing 'Teologi Mistis', utawa tembungé Santo Yohanes Krisostomus babagan sing ora bisa dipahami, lan sapituruté. Nanging kanggo ngembangaké kamampuan iki, luwih gampang diwiwiti kanthi renungan babagan pakaryan, munggah marang renungan babagan kasampurnan, lan pungkasané mabur nganti pucuking puncak, marang pangerten babagan ora bisa dipahamivé Dzat Ilahi. Saben wong kudu nindakake iki sak apik-apiké, amarga ing kéné, ing roh, pangibadah sing paling tulus lan paling pantes saka makhluk marang Sang Pencipta lan Gusti wis kelakon. Ora perlu diterangake manawa raos iki nduweni pirang-pirang tingkat; nanging saben wong nduweni tingkat dewe, lan kabeh kudu nindakake tugas iki miturut kemampuan sing paling apik. Musa munggah tekan pucuking gunung lan kapendem ing mega, liyane mandeg ing tengahing gunung, lan ana uga sing ana ing sikile gunung. Iki minangka simbol telung kahanan wong sing munggah kanggo mangerteni lan nyadari kaora-pangertening Gusti sing tanpa wates. Mula saka iku, ora ana sing kena nolak nindakake tugas iki amarga ora bisa utawa ora ngerti.

bb) Gusti Allah ageng tanpa wates: sujud kanthi andhap asor, lan kebak rasa ngajeni, wedi, lan gemeter nalika ngrasakake kamulyaning Gusti Allah. Kaya sing wis kasebut, reaksi pisanan wong sing mlebu ing ruang pangastana yaiku kaget meneng, ing ngendi ora ana siji pikiran sing cetha. Pangunjung durung sempat ndeleng sakupenge utawa mbedakake antarane awake dhewe lan raja ing kabèh kamulyané. Banjur, pikiran pisanan sing muncul sawisé dhèwèké pulih yaiku bab kamulyané raja lan sepira ciliké dhèwèké. Kahanan sing padha uga lumaku marang Gusti Allah. Nalika pikiran kasil mlebet ing Sing Tanpa Wates lan kelangan awake dhewe, pikiran mau sirna ing pangajab sing jero. Nanging sakwise pikiran mau mbalèk marang awake dhewe, nggawa pangerten babagan Sing Tanpa Wates lan, ing tumindak kuwi, kaya-kaya nimpakake marang rasa ora ana gunané dhéwé, pikiran mau kelangan kesadaran, kaya kena pukulan, amarga ora bisa dibandhingaké, lan tiba kanthi ngajèni ing bledug ing ngarep kamulyan Gusti sing dipikiraké, sadar marang rasa ora ana gunané dhéwé. Nanging kudu dingertèni yèn rasa wedi iki ora disarengi sangsara. Iki minangka pangajab sing manis, kaya déné, sacara umum, saben kontak batin sing sejati antarané roh kita karo Gusti Allah—sing dadi asalé—iku manis lan kebak kabungahan. Kuwaté rasa ajrih kang kebak pangurmatan iki gedhé banget: nyusup nganti tekan pamisahan jiwa lan roh, anggota badan lan otak; kaya-kaya nglarutaké lan nyucèkaké jiwa lan badan lumantar pangaribawa rohani. Sapa waé sing ngrasakaké iki bakal sujud, siap mlebu ing jeroning bumi, lumantar kabèh ciptaan, menyang jurang, menyang panggonan sing kosong, amarga kasadharan yèn dhèwèké ora ana apa-apa lan agungé Gusti Allah. Nanging, sanadyan kabeh kuwi, dhèwèké krasa seneng tetep ana ing kahanan iki: kahanan iki ngaliraké rasa adhem sing nyenengaké ing sakjroning dhèwèké, mbok menawa amarga iki pancèn panggonan sejati makhluk ing ngarsané Sang Panyipta, utawa amarga ing kéné dumadi panyusupan sejati, dudu mung ing pikiran, saka kuwasa lan pakaryané Gusti Allah marang dhèwèké. Mula, woh saka ajrih sing ngajeni iku tansah marakake eling, nyegerake, lan ngresiki jiwa. Kaya kilat sing mabur ing awang-awang, mbasmi kabèh rereged lan campuran, saéngga udhara dadi resik; mangkono uga geni Ilahi ing ajrih sing ngajeni, nglebur rereged jiwa lan ngresiki kaya emas ing tungku. Mula, kabèh sing wis maju liwat tahapan kasampurnan ngakoni ajrih pangurmatan iki minangka kahanan sing wigati kanggo tujuan kasebut lan, ing wektu sing padha, minangka cara sing paling kuwasa kanggo nggayuhé. Lan ing sakabehing Sabda Gusti, ajrih iki diwenehake minangka kawajiban sing wigati lan minangka ciri khas wong-wong sing sejati taat. *'Wedi marang Gusti, kowe kabèh para suci-Nya'* (Mazmur 33:10). *'Ngladenana Gusti kanthi ajrih, lan padha bungah ing ngarsané kanthi gemeter'* (Mazmur 2:11). Nanging perlu mbedakaké antarané ajrih wiwitan lan ajrih wong sing sampurna. Sing sepisanan nglarani lan nandur rasa wedi lan gemeter amarga pangarep-arep paukuman dosa. Lan sanadyan iki pancèn perlu banget ing tangi sepisanané wong dosa, minangka kahanan transisi iki ora bisa diowahi dadi kawajiban, lan sejatine uga ora bisa lestari langgeng ing jiwa, sanadyan kadhangkala isih ditemokaké sawisé kuwi lan dianggep minangka cara paling mujarab kanggo nahan napsu sing kenceng. Wedi sejati, sing dadi ciri wong sing sampurna, iku nggerakaké. Iku lair saka rasa tresna lan tetep ing persatuan sing ora bisa dipisahake, gantian nyegerake lan nyenengake roh kita. Iku kudu dijadike tujuan. Munggah marang iku lan ngakarake salawase ing roh iku dadi kawajiban, amarga mung

ing kono ana bebener babagan panggonan makhluk ing ngarsane Sang Pencipta. Metode kanggo mbangkitake lan ngembangake rasa iku ing jeroning diri ditemtokake miturut sipate. Usaha supaya bisa nyadari sepira cilikmu lan agunge Gusti Allah bebarengan, ing kahanan pikiran sing paling jero lan paling adoh saka ikatan. Lakonana iki luwih kerep, utamane ing esuk, sore, tengah wengi... Nalika latihan iki dadi kabiasaan, rasa wedi marang Gusti—utawa wedi sing ora kendhat—bakal ngakar ing jiwa. Kosok baline, pangalihan pikiran, kesombongan, lan lali marang Gusti iku mungsuh saka rasa wedi marang Gusti. Kuwi mateni rasa wedi mau kaya banyu mateni geni lan angin sethithik mateni lilin.

(bb) Gusti iku sampurna: pujine lan mulyakake Panjenengané. Sawisé mlebu ing ruang pangastané—kanggo nerusaké pralambangé—sawisé rasa wedi sirna, wong mau manèh ngadhep marang sing narik kawigatèn; lan ing panggonan sing sadurungé ora ana sing katon, saiki wiwit mbedakaké siji-siji: pasuryan, makuta, busana ungu, pangastané, lan kabèh hiasané—lan, nalika weruh kabèh iku sampurna, wong mau ora bisa ora ngungkapaké raosé, lan kadhangkala malah ana pratandha persetujuan. Mula dhèwèké ana ing kahanan nyuwun pujian sing wajar marang Sang Prabu. Kahanan sing padha uga lumaku ing babagan Gusti Allah. Nalika roh, sawisé munggah saka rasa wedi lan pangandhap dhiri, bali menyang tentreming atiné lan kanthi andhap asor nyawiji ing renungan suci marang Gusti Allah, mula kasampurnan Gusti Allah kabuka marang paningal batiné lan, miturut ukurane dhéwé, dipahami; iki, mbedakake awake dhewe ing pangayoman lan pangembaran bebarengan, nglairake lan nyemplungake ing pikiran siji pamanggih, utawa siji gambaran, bab kasampurnan Gusti sing nyakup kabèh. Iki iku bab sing paling luhur lan éndah sing bisa dibayangaké déning pikiran sing winates lan kawangun. Mula, nalika pikiran utawa renungan iki mlebu ing papan suci ing jero roh kita lan ngisi kanthi padhange lan kamulyané, sapa sing bisa nerangaké kabungahan lan kasenengané? Saben balungé—tegesé saben pérangan cilik sing obah saka anané—wiwit, ing kabungahan batin sing ora bisa dikendhalèkaké, muni: 'Endahé Gusti Allah, Pangeran kita!' Kabungahan sing nggumunake saka roh, nalika merenung ing sajroning awake dhéwé marang kasampurnan Gusti sing nyawiji ing kabèh, wis dadi pujian sing lumaku ing jeroné, utawa kahanan pujian, ing ngendi roh, saka awake dhéwé lan ing sajroning awake dhéwé, nyawisake kurban pujian marang Gusti. Puji marang Gusti sing diungkapake nganggo tembung iku woh saka kabungahan iki; nanging sejatine tansah kurang, ora mung kanggo Gusti nanging uga kanggo apa sing dirasakake ing roh. Ora ana siji tembung sing cukup kanggo nyanyiake kaajaiban Panjenengan; iki sing saben wong sing nyipta lagu puji marang Gusti kudu nyimpulake, lan pancen nyimpulake. Puji Gusti ing roh iku kahanan paling nyenengake, kebak mabur, kabungahan, lan kabungahan rohani; nanging kabèh iki mung gegayutan karo siji Gusti piyambak lan kasunyatan yèn Panjenengan pantes dipuji lan diunggahake. Saben kasampurnan Gusti, lan saben pakaryané—kalebu sing ana gandhèngané karo kita—bisa maringi inspirasi kanggo pujian iki; nanging ing sajroning pujian, kabèh liyané dikesampingaké, lan sing katon mung Gusti lan kasampurnan pakaryané. Iki kurban sing paling tanpa pamrih. Bisa diomongake menawa ing kéné dumunung gesang sejati roh kita, utawa pamilu sejati ing Urip Ilahi. Kaya déné, kanthi ngajeni, Gusti nembus kita lan, kaya-kaya, nyulut kita nganggo geni Keilahian, mangkono uga ing pujian marang Gusti iki roh kita nembus utawa ditampa ing Gusti lan mèlu kabungahaning Gusti. Munggah menyang kahanan iki, utawa kepengin lan ngupaya munggah menyang kana—kaya sing lumrah kanggo roh lan nguntungake—iku uga dadi kawajiban, amarga kanthi mangkono Gusti Pangeran kita diparingi pakurmatan sing pantes. Mula saka iku, ing Sabda Gusti, ing pirang-pirang panggonan, kita dipituturake supaya muji Gusti, lan tuladha pujian iki diwenehake. Niru tuladha mau, kabèh para wali sing wis munggah menyang kahanan iki wis nggambarke kasampurnan Gusti lumantar tembung lan ninggalake kidungan pujian kanggo kita. Penting maca kidung-kidung iki kanthi renungan jero lan konsentrasi. Iki minangka wiwitan, utawa pérangan, saka nepaki kawajiban muji Gusti. Mung lumantar kidung-kidung mau manungsa bisa munggah menyang pamuji rohani lan mental marang Gusti. Kidung-kidung mau dadi guruné, sing ora kena ditinggal sanajan urip batin wis kabentuk. Kanggo munggah, wong kudu nduwé tangga. Nanging sanajan wong sing wis tau munggah sapisan ora mbuwang tangga mau, amarga isih bakal dibutuhaké mengko. Biasané wong kudu miwiti pujian nganggo kidung-kidung sing diwarisaké marang kita saben wektu, banjur meneng nalika roh miwiti muji. Tindakan muji iku bisa nggatekake kasampurnan sakabehe, utawa mung siji aspek kasampurnan, utawa obah saka siji menyang sijine. Nanging iki dudu renungan adhem bab sipat-sipat Gusti, nanging persepsi urip marang sipat-sipat mau, kanthi kabungahan lan rasa seneng amarga sipat-sipat kaya ngono ana ing Gusti kita. Nempatake awake dhewe ing kahanan iki sak kerep-kerepe iku nylametake. Ora ana cara sing luwih becik kanggo mbebasake roh saka saben rereged donya lan saka kabèh sing sensual tinimbang iki; amarga ing tumindak iki diparingi rasa legi sing ora ana tandhingané.

gg) Gusti ana ing endi-endi, nyumurupi kabèh lan ngleksanani kabèh: lumaku ing ngarsané Gusti. Nalika sawijining raja mriksa sakupenge saka pucuking pangarsané, saben wong sing ana tumindak kanthi ati-ati kaya déné raja mung ndelok dhèwèké, kaya déné mung ana dhèwèké lan raja, lali marang kabèh liyané. Raja donya moral, Gusti, ora mung ndeleng kabèh, nanging uga nindakake kabèh lumantar anané dhéwé—Panjenengané ana ing endi-endi kanthi sampurna lan ndeleng ora mung sing katon ing njaba, nanging uga sing ana ing jero, malah luwih tuntas lan sampurna tinimbang wong sing didelengé ngerti dhiri dhéwé. Saben makhluk rasional kawajibané éling marang anané Gusti ing endi-endi lan kawruh-Nya sing nglimputi kabèh, lan nindakake urusané—boten mung bab njero nanging uga bab njaba—kanthi kesadaran marang kuwi, kaya-kaya ngadeg ing ngarepé Gusti, ana ing sangisoré pandelengan-Nya, nganti kabèh bab liya sirna saka pikiran lan perhatian, lan sing ana mung wong sing tumindak lan Gusti, sing ndeleng wong mau lan pakaryané; utawa, sing padha tegesé, lumaku ing ngarsané Gusti; amarga kahanan atiné tumindak kaya-kaya ana ing ngarepé Gusti iku lumaku ing ngarsané Gusti. Iki wajib tumrap kabèh wong, amarga pancèn mangkono. Apa kowe éling utawa ora, Gusti ndeleng kabèh prakara, lan kabèh pakaryanmu kabuka ing ngarsané, utawa ditindakake ing ngarsané. Dadi kenapa ndhelikake bebener lan ngowahi dadi goroh? Yèn pikiran iki kudu dibarengi karo watak sing takwa ing urusané, kuwi sing dadi tuntutan ajining Gusti. Nalika sawijining anak tumindak ing ngarsané bapaké, utawa sawijining kawanan ing ngarsané rajané, nanging lali marang ajiné, kuwi padha ngina marang wong-wong mau. Mula saka iku, wong-wong sing tresna marang Gusti lan wedi marang Panjenengané '*ndelok Panjenengané ing ngarepé*' (Mazmur 15:8), tegesé, padha ndadekake iki dadi bagéan saka wataké lan, apa waé sing ditindakake, padha sadar yèn paningalé Gusti ana ing ngarepé. Kanggo mbantu iki, utawa kanggo ngrembakaaké rasa iki, macem-macem cara digunakaké: ana sing ndelok Gusti ana ing tangan tengené, kaya Sang Paus David; liyane nggatekake mripaté Gusti sing tetep nyawang marang dheweke; ana uga sing mbayangake cahyané Gusti sumebar ing sakupengé, kaya sawijining swasana rohani, ing ngendi, kaya ing tabernakel, padha ngungsi lan manggon ing roh tanpa kendhat, utawa manggon kaya ing panggonan sing aman. Nanging kabèh mau mung sarana. Nanging Gusti Allah piyambak ora nduwé wangun utawa gambar; mulané, wong-wong sing tresna marang kabeneran ngupaya kanthi kabèh cara kanggo ngunggahaké dhiri menyang kahanan ing ngendi padha bisa ndelok Gusti ana ing ngarepé tanpa gambar, kanthi pikiran sing prasaja lan resik. Iki minangka puncak kasampurnan ing lumaku ing ngarepé Gusti. Woh-wohé lumaku iki ora kaétung; nanging, ing ndhuwur kabèh, saka kéné katresnan lan kabeneran ing tembung, pikiran, kepinginan, lan tumindak kanthi alamiah mili ing urip kita. '*Laku ing ngarsaning Aku lan dadi tanpa cela,*' pangandikane Gusti marang Abraham (Kejadian 17:1). Sang Pangeran Daud nyawang Gusti ing ngajengipun, '*supaya piyambakipun boten obah*', tegesipun, supaya boten ngidini gerakan ingkang salah (Mazmur 15:8). Ora perlu ditambahake ing kene: nalika kowe nyawang Gusti, mlayua saka kaluputan, amarga tumindak nyawang Panjenengané dhéwé bakal mbalèkaké kowe saka iku... Mula, wong bisa ngomong yèn dhawuh mlaku ing ngarepé Gusti iku padha karo dhawuh nyenengaké Gusti. Woh liyane saka iki yaiku angeté roh. Paningalan marang Gusti ora bisa adhem menawa iku sejati. Nalika wong saya tuwuh ing pangrêmbagan bab Gusti, kehangatan iki uga saya nambah. Pungkasané, loro-loroné nyawiji, lan pangrêmbagan lan kehangatan mau malih dadi siji pakaryan roh sing ora putus. Kahanan pikiran kaya ngono iku panyiapan paling becik kanggo pangrêmbagan Gusti ing tembe sing kebak berkah. Sapa waé sing wis mantep ing kono wis ngadeg ing ambang swarga, amarga wis mateng kanggo iku. Nanging sapa waé sing ora bisa ndelok Gusti, utawa sing, sawisé mikirake Panjenengané, banjur ngalih saka Panjenengané, amarga ngrasa ora nyenengake, medeni, lan ngetokake akèh kawajiban, padha ngati-ati; amarga saka kéné uga bisa nyimpulake babagan masa depan. Dosa umum marang iki yaiku lali marang Gusti, utawa ora éling marang Panjenengané; ing antarané wong-wong sing rusak budiné, iku yaiku nguber kesenangan dhéwé kanthi sengaja, supaya pikiran ora bisa nyawang pasuryané Gusti, ngganggu turu, utawa ngusir pepetengé dosa.

Rasa ngajeni kang jero, ajrih kang ngajeni, puji kang kebak kabungahan marang Gusti, lan mlaku ing ngarsané Gusti iku, umume, nyawiji ing urip ing Gusti. Amarga ing kabèh mau, manungsa dhéwé lan saben makhluk liyané sirna saka pikiran, déné mung Gusti sing dipunpikiraké. Ing kéné diparingaké yèn kahanan-kahanan iki padha nglairaké siji lan sijiné, utawa muncul saka siji lan sijiné, kaya kabèh ing roh. Amarga sawatara wong, mbok menawa, panguripan lan pangembanganné ora lumaku kaya sing kéné diparingaké, nanging lumaku kanthi urutan kosok baliné. Lumaku ing ngarsané Gusti, sing paling gampang lan paling bisa diakses, diwiwiti dhisik lan dadi titik wiwitan kanggo liyané. Sapa waé sing mlaku ing ngarepé Gusti diwiwiti ngerti kasampurnan Gusti lan kabèh kasampurnan, lan dadi biasa muji Gusti. Sapa waé sing wis maju nganti kéné mlebu luwih jero ing Keagungan lan ngrasakaké ajrih kang ngajèni. Nanging sapa waé sing, sawisé iki,

munggah ngluwihi kabèh sing bisa dirasakaké ing Gusti, ngrasakaké kaéwan. Iki wates sing ora bisa dilampahi manèh. Sapa waé sing wis liwat kabèh tahap iki bakal nemokaké dhéwé ing kahanan sing paling kebak kabungahan lan, sanajan sadurungé jaman anyar (), wis urip ing kono, lumaku saka rasa gumun marang rasa ajrih, banjur marang puji-pujian marang Gusti, lumaku—utawa obah sacara rohani—kaya-kaya ana ing omah, sajroning renungan babagan Keagungan Ilahi, kebak cahya lan kasucian swarga. Iki urip ing Gusti!

Siji-sijine kahanan sing ora bisa dipisahake kanggo urip kaya ngono yaiku pisah saka awake dhewe lan saka kabèh sing wis diciptakaké, utawa tanpa napsu. Roh kudu ninggalaké donya iki—mlebu ing donya saliyané—lan ora nggawa apa-apa sing bakal rusak. *'Kepiye kowe bisa mlebu kéné tanpa sandhangan manten?'* (Matéus 22:12), wong-wong mau bakal kandha marang sapa waé sing arep mlebu kono—yen kuwi bisa kelakon—kanthi ngrasuk apa waé, kaya wong nganggo kain compang-camping. Nanging ora ana sangsi manawa ora ana pananjakan marang Gusti sing bisa kelakon nalika isih ana iketan. Pancen ana pangapuran ing roh nalika mbayangake yèn dhèwèké manggon ing Gusti. Nanging kaya manuk sing diiket senajan mabur mung bakal tiba maneh ing lemah amarga diiket benang alus; kaya wong sing mripate kebak bledug, mbukak mripat nanging ora weruh apa-apa; mangkono uga wong sing kebak napsu mikir wis nyilem jero marang Gusti, nanging sejatine mung ngapusi awake dhewe. Ing kahanan iki ana panglihatan palsu, khayalan imajinasi, lan bebarengan karo kuwi, pesona Setan, sing tresna lan ngerti carane nguntungake saben kelemahan kita. Akeh wong sing bingung amarga iki lan padha binasa langgeng. Nanging, iki ora kena dadi cela marang bebener utawa ngalangi semangat lan kepinginan wong-wong sing ngupaya. Manungsa ora kena lali marang paugeran wicaksana sing ditinggalaké para Bapa sing saleh; tegesé, nalika ngupaya marang Gusti, manungsa ora kena lali marang pamisahan saka kabèh bab, lan kudu luwih ketat miwiti saka sing kapindho, utawa luwih dhisik ngarahaké perhatian marang iku; amarga sing sepisanan iku, ing sawijining teges, wis alamiah tumrap roh, sing sawisé dibebasaké saka belenggu hawa napsu sing nyekelé, ora nduwé panggonan liya mlebu kajaba ing alam Ilahi. Ing tahap-tahap pamutusan iki, kaping pisan ana bedane antarane mbalikake manah kanthi lara saka bab-bab indria lumantar nesu, banjur ora seneng maneh marang kuwi, lan luwih lanjut, nggatekake bab-bab kuwi saka Gusti, sing ora nuntun wong adoh saka Gusti. Kanggo pamrihan saka kabèh prakara, lan uga kanggo gesang ing Gusti, paling becik tumrap wong sing gelem, bisa, lan kapundhut milih dalan gesang khusus – urip monastik utawa pertapa. Kanthi mangkono, loro-loroné bisa kawujud kanthi sampurna ing kabèh kasucian lan kematangané. Ing lumrahé urip, iki mokal, malah kebak kasulitan lan alangan gedhé. Luwih becik nalika sawijining wong, sawisé netepake uripé ing Gusti kanthi misah saka donya, banjur metu utawa dipanggil mlebu urip bebarengan kanggo nindakake pakaryané. Ing kéné, urip manut Gusti nduwèni pangaruh istimewa; wong kuwi dadi wakilé Gusti tumrap manungsa, nyebarake berkahé marang kabèh... Nanging maneh, wong munggah menyang urip pertapa miturut paugeran tartamtu, kaya para Bapa, lumantar ujian dawa lan mbebayani marang dhiri dhewe.

Iki dalan sing dilakoni lumantar Gusti Yesus Kristus, apa sing pungkasané dianggep pantes kanggo sapa wae, lan kepiye carane! *Mugi Gusti Allah, Rama saka Gusti kita Yesus Kristus, "maringi marang kowe, manut marang kamulyan sing akèh, supaya kowe dikuatake kanthi daya lumantar Rohé ing jeroning atimu, supaya Kristus manggon ing atimu lumantar pracaya, ...supaya kowe bisa mangerténi, bebarengan karo kabèh wong suci, apa iku ambané, dawane, jeroné, lan dhuwuré... supaya kabèh kamulyané Gusti Allah bisa kawujud ing saben cara'* (Eph. 3:16–19)!

b) Rasa lan sikap marang Gusti – sing muncul saka renungan babagan pangripta lan pangayomané

b) Rasa lan sikap marang Gusti – sing muncul saka renungan babagan pangripta lan pangreksan Panjenengané

Tetep ajeg ing kahanan nyawiji karo Gusti ing dhuwur kaya ngono iku angel banget, amarga kahanan urip kita saiki. Pangerten kita mesthi keseret adoh saka kono menyang urusan donya sing lumaku saben dinane. Nanging, syukur marang Gusti, sanadyan mangkono kita ora perlu ngalih saka Gusti. Ing kéné uga, ing saben giliran, kita nemoni Panjenengané, sanadyan ora langsung, nanging, bisa diomongaké, lumantar pantulan. Mula saka iku muncul sakumpulan raos lan sikap marang Gusti sing wigati tumrap kita, sing mili saka renungan babagan sesambungané Panjenengané karo donya lan utamané karo manungsa.

Kita nggatekake Gusti—sing tanpa wates ing ana lan kasampurnané—ora mung minangka Pencipta lan Pemberi, nanging uga minangka Panggenepi donya.

Gusti iku Pangripta lan Pangayoman ingkang Maha Murbéng Kabecikan, Maha Kuwasa, Maha Adil, lan Maha Wicaksana tumrap sak donya, utamané tumrap umat manungsa lan kowe. Mula saka iku,

(aa) Sampeyan kagungané Panjenengané sakabèhé; mula pasrahna dhiri marang Panjenengané minangka Gusti urip, kanthi semangat gumantung sakabèhé marang Panjenengané. Wiwitaning urip lan kekuwatan, lan pangreksané, asalé saka Gusti. Panjenengané sing paring, lan Panjenengané sing njaga: *'Amarga ing Panjenengané kita urip, obah, lan ana'* (Kisah Para Rasul 17:28). Kita kudu ngerti lan ngrasa yèn kita ana ing tangan tengené Panjenengané. Tangan kuwi nyekel kita ing dhuwur jurang kasunyatan, ing ngendi kita kanthi kersa dhéwé siap tiba kapan waé. Mula saka iku, kanthi ajrih lan ngati-ati, kita kudu nyekel tangan tengen iki dhéwé, ora nganti kélangan utawa ngalih saka kono, nanging malah nyandhak marang tangan tengen iki lan marang sing nyangga kita, nyiumé ing pandonga, ngupaya nganti kita ngrasakaké langsung sentuhané marang awak kita. Kita wis ngerti sepira wigatine raos iki ing gesang moral. Iki dadi titik pangrojong paling jero lan paling kiyat kanggo kamardikan ing , yaiku kecenderungan marang tekad lumaku miturut karsa Gusti utawa netepi hukum. Lan saliyane, ing wektu-wektu liyane, iku nganyari utawa nyegerake tekad iki; kosok baline, ringkihé dadi ukuran kendho moral. Sapa waé sing ndeleng Sang Prabu ing ngarepé wis siyap, miturut dhawuh lan timbalane, ngliwati geni lan banyu. Kanthi cara sing padha, sapa waé sing ngrasa tangané Gusti uripé nyentuh dhèwèké bakal katarik tanpa bisa nolak kanggo nepaki apa sing dianggep metu saka lambéné. Rasa gumantung kita marang Gusti iku lumrah tumrap roh kita. Iku wis ana ing jero kita, nanging kapendem ing sangisore hawa napsu, kuwatir, lan gangguan nganti ora bisa metu saka abote, kaya geni ringkih sing kapendem abu. Mula, kita mung perlu mbusak alangan-alangan kuwi supaya rasa iku bisa dikuatake. Adoh saka gangguan njaba menyang panggonan sepi sing tentrem, utawa golek tentrem ing wayah bengi; lan, kanggo uwal saka gangguan pikiran, mlebu ing papan suci ing jero ati; lepasna awakmu saka kuwatir babagan kabèh sing nindhes kowe kanthi rasa butuh; kosongna awakmu saka akèh bab supaya mung ana siji; yèn marang loro mau kowe nambah pangendalian daging liwat tumindak lan pikiran, mula ora mungkin yèn raos gumantung marang Gusti urip kita—sing wis ana ing roh kita—ora bakal urip manèh. Nanging iki mung cara-cara negatif lan, kaya-kaya, mung cara pambuka. Miwiwiti nerangake marang awakmu dhéwé bebener bab asal-usulé kabèh mau saka Gusti Allah, lan bab rawuhmu ing donya iki; renungna kepiyé urip muncul lan pungkasané ora manut itungan kita, nanging manut paugeran liya, lan sapituruté... Umumé, kabèh kudu dimanfaatake kanggo mbangkitaké rasa gumantung marang Gusti saka turu lan supaya tetep kuwat lan urip. Iki pantes diupayakaké, amarga kuwi bisa ngalahaké kabèh. Mung lumantar kuwi mujijat moral bisa kelakon. Lan mung lumantar Panjenengané manungsa bisa mréntahaké dhiri lan wong liya kanthi moral.

bb) Kabèh sing kowe duwé asalé saka Panjenengané. Kaprigelan lan sipat jiwa lan raga, kahanan urip, status lan pangkat, panggonan lair, pangasuhan, pakaryan, sumber panguripan, lara lan waras, sedhih lan kabungahan, ajining diri lan isin, lair maneh, kaslametan, kraton sing dijanjekake—kanthi cekak, kabèh sing ana ing jero kita lan nyentuh kita—saka Gusti Allah lan dadi duweke kita miturut kersane. Mung Panjenengané piyambak sing maha kuwasa ngatur kabèh; ora ana sing bisa ngalang-alangi karsa Panjenengané, lan ora ana sing bisa nyelusup ing rencana Panjenengané tanpa idin Panjenengané. Iki ditrapaké kanggo kabèh umat manungsa sacara umum lan, sacara khusus, kanggo aku, kanggo kowe, lan kanggo saben individu.

Nalika nyadari iki, panjenengan kudu matur nuwun marang Gusti Allah kanggo kabèh bab. *'Matur nuwun ing saben kahanan,'* pangajaré Rasul, *'awit iku kersaning Gusti Allah tumrap panjenengan ing Kristus Yesus, Gusti kita'* (1 Tes. 5:18). Nalika dhèwèké ngomong 'kabèh bab', dhèwèké ora mbedakaké antarané kabungahan lan kasangsaran. Iki ateges kita kudu matur nuwun kanggo sedhih apa waé padha kaya kanggo kabungahan; kanggo sing cilik padha kaya kanggo sing gedhé; kanggo sing kepungkur lan sing saiki; kanggo sing ajeg lan sing owah-owahan. Panjaluk syukur iku rasa kabungahan marang agungé sih-rahmaté Gusti marang kita sing ora pantes. Nalika raos kabungahan iki ora kejiret sanajan ana sedhih, utawa nalika sedhih ditampa minangka berkah, kahanan luhur sing muncul saka iki yaiku katenangan atimu. Rasa puas sing ajeg ing tengahing kahanan sedhih sing terus-terusan iku sabar Kristen. Wates pungkasan saka sikap sing takwa marang nasibé, kaya sing wis ditemtokake Gusti, sing saliyane saka kuwi wiwit ora mung rasa syukur nanging uga rasa sing luwih luhur, yaiku rasa puas karo kahanan lan kabèh sing diduwèni.

Kabèh owah-owahan ing raos lan watak marang Pangayoman, sing netepaké nasib kita, iku lumrah kanggo pikiran sing séhat kaya uga mbutuhaké pangopènan, amarga tansah kapapar bebaya serangan saka egoisme sing ora tentrem lan mementingaké dhiri dhéwé. Kabèh mau dijaga lumantar renungan utawa kanthi nerangake sawetara bebener kanggo awake dhewe, sing kesadaran marang bebener mau kuwat banget nglairake raos-raos sing wis diterangake... Kabèh mau mili kanthi alamiah saka hakikat sipat-sipat iki. Mangkono –

1) Rasa syukur iku raos marang rahmaté Gusti sing ora pantes ditampa. Mula, renungna ing pikiranmu babagan akèh rahmaté Gusti sing kawujud ing pangriptaan, pangayoman, lan utamané ing panyelamatan; élinga yèn kowe kabèh kéliming déning rahmat mau: saben gerak iku rahmat; manawa ambeganmu luwih sithik tinimbang sih-rahmat sing kowe tampa; manawa siji wayahe luwih dawa tinimbang jarak antarane sih-rahmat siji lan sabanjure – utawa manawa kowe ngadeg ana ing sajroning sih-rahmat mau tanpa wates. Nalika kowe kelingan manawa kabèh iki ora pantes ditampa, manawa kowe ora mung ora pantes nampa sih, nanging malah pantes nampa paukuman sing terus-terusan; wektu kuwi rohmu ora bakal tetep tentrem, ora bakal ora kehangatan dening katresnané Gusti, lan ora bakal ora mangsuli kanthi rasa sukur. Umumé, ukuran loro kahanan atiné iki yaiku ukuran rasa syukur—nambah lan suda—kaya déné kosok baliné, rasa ora syukur ngisi atiné nalika wong ora nyadari nikmat utawa nganggep yèn dhèwèké pantes nampa nikmat mau lan nuntut haké. Wong sing ora syukur marang Gusti iku wong sing égois banget lan, ing wektu sing padha, wong bodho sing wuta.

2) Katenangan iku panriman kanthi kabungahan utawa rasa syukur marang sedhah lan cilaka saka saben jinis. Kunci kanggo ngembangaké rasa iki ora mung dumunung ing pangerten sing cetha yèn sedhah lan cilaka asalé saka tangané Gusti, nanging uga ing pandelengan sing cetha marang berkah sing mili saka kahanan kuwi—lan pancèn, berkah gedhé sing ora mung mili saka sedhah kanthi kebetulan, nanging mung bisa ana yèn kahanan kuwi ana. Kaya ta, umpama, panyucian hawa napsu, penguatan andhap asor, pangucapan dosa, keteguhan watak, pangrangkepan karo sangsara Kristus, lan sapiturute. Nalika iki kasadharan kanthi bener, mula geger sepisananing kepinginan, lan salajengipun kerinduan marang sedhah lan cilaka, mesthi bakal muncul ing jiwa. Kanggo nguwatake raos-raos sing muncul iki, kita uga kudu nduweni pamahaman cetha yen kita pantes ora mung nampa sangsara kaya ngono, nanging uga sangsara sing luwih gedhe tanpa bandhingan—nganti urip kita dhewe pantes dicabut, lan ora mung sawetara berkah cilik. Lan kapercayan iku waé bakal nyuda sangsara ing ati kanthi signifikan: manawa kita pantes nampa luwih akèh, nanging sing diparingaké luwih sithik; lan nalika kita uga weruh paedah ing sangsara kita, kita bakal nampa iku kanthi tangan kabuka. Lan iki sing diarani tentrem.

3) Kasabaran iku ketenangan sing tahan banting. Sabar ora mung tegese nahan sangsara; amarga sawise sangsara teka, ngendi maneh kita bisa mlayu? Nanging sejatine, tegese nahan sangsara kanthi kabungahan lan semangat sing sumringah, mulane dianggep ketenangan sing ora kendhat. Mula saka iku, kita kudu njaga iku ing jeroning awake dhewe kaya dene tentrem, kanthi merhatosake suwene sedhah, meyakake manah yèn suwé sedhah iku luwih becik; amarga kita bakal nandhang sangsara ora mung ing urip iki, nanging uga ing salawas-lawase. Amarga kasabaran kuwi saya suda nalika sing nahan iku ora weruh pungkasané. Nalika kanthi cara iki kowe mbusak kamungkinan roh dadi kendho amarga ora weruh pungkasaning sedhah, ora bakal ana apa-apa sing bisa nggoyang katentremanmu. Sapa waé sing ora cepet-cepet nyetel kahanan batiné kaya mangkéné bakal enggal kelangan sabar, banjur mlebu ing nggrundel lan malah putus asa.

4) Rasa cukup iku keteguhan ati ing ngadhepi sedhah utawa ora bisa nyumurupi utawa ngrasakake kekurangan... Ora preduli pinten sing kok copot saka wong sing cukup, dheweke tetep wareg karo sing isih ana; lan ora preduli sithik sing kok paringake, dheweke tetep cukup. Iki kaya pager njaba kanggo kabèh raos lan watak babagan pangayoman rahmaté Gusti marang kita. Iki ana gandhèngané langsung karo tangan sing maringi, nalika tetep ngrasa ora pantes nampa kabecikan lan pantes nampa saben paukuman. Wong mlarat nampa kabèh lan wareg karo sedhah sedekah. Iki gambaran rasa wareg...

Ing kéné kacathet aspek-aspek sing kudu diarahaké nalika nggugah raos syukur ing kabèh wujudé; déné sipat-sipat ilahi—Kawasa, Kabecikan, Kawicaksanan, lan Kaadilan—kudu dadi prinsip pituduh tumrap pikiran ing kabèh kahanan mau. Renungan babagan saben sipat iki bisa maringi kabungahan lan panglipur sing akèh. Nanging, amarga ora saben wong nduwèni pikiran sing kuwat, becik nduwèni lan ngerti penjelasan panglipur kanggo macem-macem wektu sedhah lan ungkapan panuwun, sing ditulis déning wong-wong sing wis pengalaman ing bab iki. Lan kabungahan lan sedhah iku nyebar banget! Rasa syukur uga, lan kemampuan kanggo wareg lan sabar, kuduné ana ing endi-endi, yèn ora amarga atiné dadi atos. Rasa-rasa iki mung ana kanthi kiyaté ing wong-wong sing nampa kabèh kanthi ati sing wis resik. Golekna ing tiyang-tiyang kados makaten! Pira kathah tuladha ingkang saged dipun temokaken saking St Chrysostom, St Demetrius, Sang Panggawé Mucizah ing Rostov, lan St Tikhon ing Voronezh! Tiyang sanès sampun nyerat buku-buku sakabèhé kanggé nglipur tiyang ingkang apes lan ingkang nandhang sangsara.

(c) Apa waé sing kelakon marang kowe bakal asalé saka Gusti Allah. Panjenengané nuntun kabèh prakara menyang pungkasan sing wis ditemtokaké; Panjenengané uga nuntun makhluk berakal, nanging mung

yèn padha manut marang kersané. Yèn Gusti bakal nggawé sing paling apik iku ora ana sangsi; sing isih kudu kok lakoni yaiku nduduhaké pasrah sing sampurna marang Panjenengané, Sang Panguwasa Agung, lan nyingkirké kersamu dhéwé, rencanamu dhéwé, lan dalanmu dhéwé. Saka kéné mili manéka sikap babagan masa depan, sing dadi kawajiban saben wong sing pracaya marang pangayomaning Gusti. Iki yaiku:

1) Pasrah marang kersaning Gusti. Wong sing pasrah marang Gusti ora ngendika: 'Apa waé sing bakal kelakon, bakal kelakon', kanthi mangkono nyerah marang kahanan sing ora mesthi lan masa depan sing ora ana janjiné (sing dianggep minangka godha saka Gusti); nanging cetha nyadari harmoni antara sarana lan tujuan, utawa mbedakake, nganti sawenehing tingkat, lumakune uripe lumantar upaya sing tanpa kendhat, waspada, mateng, lan wicaksana, tanpa ngira-ngira ngerti asil pungkasan uripe lan tumindaké, utawa apa kuwi bakal nuntun marang kabecikan utawa kaburukan kanggo awake dhewe lan kanggo wong liya; lan, mung ngupaya kabecikan lan kamulyaning Gusti, kanthi pangibadah nyerahake dhiri, kekuwatan, lan pakaryane marang Gusti, supaya Panjenenganipun, miturut pitutur Panjenenganipun sing wicaksana, becik, lan adil, saged ngatur kados kersanipun, mbusak sawenehing bab, nambah bab liya, lan ngganti bab liyane ing alur lan arahipun. Nyerah marang kersaning Gusti ora ateges ora tumindak. Iku nyawiji karo tumindak sing semangat, nanging tanpa kagandhengan, tanpa meksa supaya kabèh kedadeyan persis kaya sing tak karepake. Uga ora ateges nglirwakake tugas, nanging ngopeni, sanajan ora kanggo kapentingané tugas mau utawa kanggo kapentingané dhéwé. Wong sing setya marang Gusti ing kabèh bab ngendika: 'Kénging kersaning Gusti kelakon', kanthi yakin yèn iku bakal dadi kabecikan. Amarga mung Gusti sing ngerti kabèh bab, lan mung Panjenengané sing bisa nyegah kejahatan yèn Panjenengané kersa.

2) Asil sing paling langsung lan alamiah saka iki yaiku tentrem ing Gusti. Katentreman iki dudu kahanan kabungahan sing campur karo kelesuan, kaya sing kelakon ing daging nalika kabutuhane wis kacukupi, nanging luwih katentremaning ati sing mili saka kapastian sampurna manawa Gusti, marang Panjenengané dhèwèké wis nyerahake pakaryan lan urusané, bakal ngatur kabèh kanthi cara paling apik kanggo kabecikan sejati lan langgeng. Iki minangka pamotongan rasa kuwatir ala sing ngerusak jiwa lan raga, sing ora maringi wong istirahat sakwise dheweke njupuk nasibe ing tangane dhewe, nyiksa dheweke kadhang karo sangsi, kadhang karo wedi lan was-was. Wong sing nemokake tentrem ing Gusti ora keganggu kaya ngono, amarga dhèwèké wis motong hawa napsu ala kuwi kanthi ora ngatur nasibé dhéwé, nanging kanthi nyerahaké dhiri marang Gusti.

3) Saliyane raos-raos babagan masa depan, muncul pangarep-arep. Iku putri saka loro sing sepisanan. Sapa sing setya marang Gusti mesthi yakin yèn Gusti bakal nggenepi apa sing kurang; sapa sing tentrem ing Panjenengané pracaya yèn pancèn bakal kaya ngono. Saka kéné muncul pangarep-arep sing teguh marang pitulungané Gusti ing kabèh sing dianggep perlu kanggo kabecikan kita, kanggo nglairaké kamulyané, lan kanggo kabecikan manungsa. Lan iku sing diarani pangarep-arep. Wong sing nduwé pangarep-arep kandha: 'Gusti Allah ora bakal ninggalaké kita, lan mung ana siji Gusti Allah. Kekuwatanku bisa owah, wong liya bisa owah, panguwasa bisa owah, nanging Gusti Allah siji ora bakal owah.' Pangarep-arep iku raos panglipur sing marasaké lara amarga krasa tanpa daya lan ora kuwasa; mulané wong kroso anget karo raos pungkasan iki, kanthi kepastian kabecikan lan pangayoman Gusti Allah. Iku ora angkuh lan ora manut karepé dhéwé, nanging nggenteni kanthi yakin lan pancèn nampa ora mung berkah-berkah sing wis diumumaké Gusti marang kabèh wong sapisan lan saklawasé minangka perlu lan bakal diparingaké marang saben wong, nanging uga kabèh bab sacara umum sing dirasakaké dadi kabutuhan penting. Pangarep-arep munggah nganti dhuwur banget nganti kaya wis nduwèni apa sing diarep-arep; nanging sanadyan mangkono isih nyerahake wektu, panggonan, lan cara marang kersaning Gusti, tegesé, nggenteni kanthi sabar. Janji Gusti yèn apa waé sing dijaluk wong pracaya kanthi pracaya bakal ditampa (Matéus 21:22; Markus 11:24).

4) Mula, ing sangisoré pangaribawa pangarep-arep, panyuwunan utawa pandonga saya mateng; tegesé, pangluhuraké pikiran lan manah marang Gusti, ing ngendi, kanthi nyatakaké kabutuhan jroning manah marang Gusti Kang Maha Gung lan Maha Wasa, padha nyuwun marang Panjenengané supaya paring pitulungan sing perlu kanthi iman kang teguh manawa bakal nampa, menawa kersa Gusti. Ana pangarep-arep ing pangajab, nanging ora kabèh pangajab iku pangarep-arep. Pangarep-arep iku kaya makutha utawa ngadeg ing ndhuwur, nglindhungi pangajab; pangajab ngadeg ing ngisor lan munggah menyang swarga ing sangisoring payoné. Pangarep-arep utamane dialamatake marang Gusti, dene pandonga narik kabecikaning Gusti mudhun marang awake dhewe lan kabutuhan sing paling mendesak. Mula, syarat kapisan kanggo kasil panyuwunan yaiku kesadaran tulus babagan kabutuhan sing ngedab-edabi, utawa rasa putus asa sing nyeri lan abot, sing diimbangi dening pangarep-arep. Wong sing ndonga kudu nganti bisa njerit: 'Gusti! Aku ora duwe

pangayoman utawa pitulungan ing endi wae. Kowé piyambak sing dadi penolongku!" Banjur wong kudu tetep ing raos putus asa sing nyedhaki lan njerit nganti nampa wangsulane, amarga ketekunan lan rasa ora kuwasa, awit Gusti Allah iku Maha Asih. Koyoké Panjenengané ora tahan ndeleng wong sing nandhang sangsara, kajaba wong sing ora kuwasa mau mbukak pasuryané marang Panjenengané utawa rawuh ing ngarsané. Ing pandonga ana pangabdian, panglipur, lan pangarep-arep, nanging sing paling wigati ana rasa butuh sing nyeri... Rasa kaya ngono iku wadah sing wis siap nampa welas asih. Gusti ngenteni supaya iku muncul, lan Panjenengané piyambak mbiyantu kanthi manéka cara kanggo ngwujudaké, supaya syarat utama kanggo nampa pitulungan bisa kacumponi. Ing babagan iki, bedané subjek pandonga ora pati wigati. Wong ngupaya pencerahan ilahi kaya ngupaya roti saben dina, lan Gusti maringi.

Mula, nalika ndeleng mangsa ngarep, wong Kristen sing taat ndedonga, ngarep-arep, lan nemu tentrem ing Gusti, nyerahake awake dhewe sakabehe marang Panjenengané.

c) Rasa lan watak – sing muncul saka renungan marang Gusti, Sang Pencipta kabèh mau

c) Rasa lan watak – sing muncul saka renungan marang Gusti, Panuntun kabèh prakara.

Gusti Allah iku Maha Kuwasa, Maha Apik, lan Maha Adil, Sang Pencipta kabèh mau, kang amarga Panjenengané kita ngentèni tangi saka pati lan urip ing jaman sing bakal teka. Wajah langit lan bumi bakal owah, lan kabèh sing urip bakal nampa paukuman miturut janji Gusti sing ora bakal gagal. Banjur urip bakal diwiwiti ing wujud sejati – langgeng lan ora owah. Anané donya lan kabèh makhluk saiki mung minangka tahap wiwitan lan persiapan. Gusti, sing netepake kabèh prakara, nuntun kabèh tumuju marang pungkasan sing wis ditemtokake. Nalika kabèh wis kacumponi, Panjenengané bakal nglaksanani, kanthi nyata, apa sing dadi tujuan kabèh prakara mau: Panjenengané bakal ngetokake Karajané sing mulya lan langgeng. Kapan iki bakal kelakon, kita ora ngerti; nanging kita yakin tanpa sangsi manawa bakal ana pungkasaning donya, Pengadilan Pungkasan, kabungahan kanggo sawenehing wong lan panyeksaan kanggo wong liya. Mula saka iku...

aa) Ngenteni Rawuh Kapindho Gusti; tegesé, ora mung pracaya yèn iku bakal teka, nanging uga siyap nampani kapan waé, saben dina. Kaya sing diandika Gusti, kowe kudu kaya abdi sing ngenteni Gusti nanging ora ngerti kapan Panjenengané rawuh. Mula, siapna kabèh sing perlu kanggo rawuhe, kaya para dara wicaksana, supaya mengko kowe ora nyesel amarga kurang waspada; lan, kanthi kepéngin kuwi, ndedonga: *'Mekaten kratonmu rawuh!'*

bb) Kita ora ngerti apa Gusti bakal rawuh sajrone urip kita, wiwit saiki nganti seda, utawa mbok menawa seda kita bakal luwih dhisik tinimbang rawuhe. Mula saka iku, amarga ora wani nglirwakake utawa nundha rawuhe Gusti saliyane saka wektu iki nalika kita lagi mikirake, kita uga kudu tansah eling marang pati, siyap ngadhepi, lan nyiapake kanggo kedadeyan nalika dudu Gusti sing rawuh marang kita, nanging kita sing dipanggil ing ngarsane kanggo nglaporake kabèh tumindak. Nanging pangajab iki ora bertentangan karo pangajab marang Gusti, nanging sejatine siji lan padha, utawa kaya sawijining wujud saka pangajab mau. Lan pangajab iki kudu padha ora kendhat, padha mesthi, lan padha waspada. Pati bakal teka ing wektu iki utawa wektu sabanjure lan mungkasi kabèh sing dadi kagungan kita.

(bb) Wektu ora dingertèni, nanging apa sing bakal kelakon wis dingertèni. Mula, élinga tansah apa sing bakal teka: pati, pengadilan, swarga, neraka. Amarga sakwise pati teka, kabèh sing liyané bakal langsung mèlu, kanthi pungkasan sing dadakan banget nganti langgeng kabèh kahanan bakal kaya sing wis ditemtokaké kéné. Mbok menawa kabèh iki bakal kelakon saiki, ing kedhip mripat. Mula, ukirna iki ing pikiranmu lan renungna saben wektu; awit, renungna utawa ora, kabèh mau wis mesthi kelakon.

(gg) Yen kabèh bisa owah kanthi ora disangka-sangka, lan yen ana kahanan sing bisa muncul ing ngendi apa wae sing bakal kelakon ing ngarep ora bakal kelakon; yen kasunyatan urip kita ana ing kana, dene ing kene mung ana wiwitan, persiapan, mula aja nglumpukake akèh barang: dadi kaya wong lelungan... Iki meksa kita urip ing donya kaya urip ing tanah manca. Iki ora ateges nduwé apa-apa utawa ora nglumpukaké apa-apa, nanging luwih becik sanajan kowe nglumpukaké akèh, sanajan kowe nampa—pakurmatan, kamulyan, kasugihan—aja nancepaké atimu marang kuwi, nanging tetep ajegaké atimu marang tanah kelairanmu sing bakal teka... Ayo kabèh ing kéné kaya déné barang manca, kaya déné dudu kagunganmu. Aja nolak, aja ngremehake, nanging tampi kahanane kaya barang manca, kaya beban tartamtu, sedhik ing atimu amarga kowe ora manggon ing tanah airmu, lan kanthi tulus ngarep-arep lan ndedonga supaya luwih cepet mlebu panggonan langgengmu. Mangkono, nalika ngalihake pikirane marang pungkasaning kabèh prakara,

wong Kristen sing taat ngenteni Gusti, nyiapake pati, éling marang pungkasan, lan urip ing donya minangka wong asing.

Iki kabèh tatanan watak roh sing takwa ing Kristen:

– Wong Kristen munggah marang Gusti:

Liwat nyadari kasangsarane lan kawruh babagan Gusti, dhèwèké tekan pracaya marang Panjenengané; saka pracaya iki dhèwèké nampa pangarep-arep kaslametan lan nyawisaké pangorbanan dhiri; dhèwèké nampa tentrem karo Gusti lan nyawisaké tobat; dhèwèké nampa rasa katresnané Rama lan nyawisaké semangat tumindak manut kersané, kanggo kamulyané.

– Dheweke urip ing Gusti:

Sawisé munggah marang Gusti lan wis manunggal karo Panjenengané, dhèwèké mlaku ing ngarsané kanthi pangabdian marang Gusti lan semangat kang murub; dhèwèké bungah muji Panjenengané, Gusti kang Maha Sempurna; dhèwèké sujud kanthi ngajèni ing ngarsané kamulyané kang tanpa wates; lan, kanthi gumun, dhèwèké kaseret ing jeroné kaanané kang tanpa wates lan ora bisa dipahami.

– Lan tetep ing tatanan Ilahi:

Tetep mangkono ing Gusti, dhèwèké kanthi ngajèni ngurmati tatanan Ilahi babagan ana lan urip. Ngrasa yèn dhèwèké sakabèhé kagungan Gusti, dhèwèké nyerah marang Gusti kanthi kesadaran gumantung sakabèhé marang Panjenengané; nyadari yèn kabèh sing diduwèni kagungan Gusti, dhèwèké matur nuwun, wareg, sabar, lan tentrem; pracaya manawa kabèh sing bakal teka asalé saka Gusti, dhèwèké nyerahaké dhiri marang Gusti, nemokaké tentrem ing Panjenengané lan, kanthi pangarep-arep, ndedonga; yakin manawa kabèh iku bakal ana pungkasané, dhèwèké ngentèni, nyiapaké dhiri kanggo seda, éling marang wayahe pungkasan lan nganggep dhèwèké minangka pangumbara ing bumi.

Mangkono katon cetha watesané telung golongan raos lan watak sing ngetokaké kahanan ati sing taat lan dadi kawajibané wong Kristen marang Gusti. Cetha yèn tujuwané kabèh mau yaiku urip ing Gusti, déné munggah marang Gusti lan manggon ing tatanané Gusti iku dadi sarana—kaya loro pilar sing dadi dhasar urip mau. Nanging, hubungan iki ora kena dipahami kaya siji unsur perlu déné liyané ora perlu. Ora, kabèh ing kéné pancèn perlu tumrap sakabèhé struktur, lan mbusak siji unsur waé bakal ngrusak sakabèhé. Kabèh mau nyambung banget nganti gangguan cilik waé bisa mbalèkaké sakabèhé dadi amburadul. Kaya déné awak kita—yen kowe mbusak cairan uripé, bakal mati; yen kowe mbusak sarafé, uga bakal mati—mangkono uga ing kéné, kabèh iku perlu. Mula saka iku, tanpa nglirwakaké apa-apa, kita kudu ndedonga kanthi tulus: *'Gawéna ing aku manah sing resik, ya Gusti, lan anyarna roh sing leres ing jeroning aku'*.

d) Pandonga – wadhah lan arena urip ing iman lan taqwa

d) Pandonga – wadah lan arena urip pracaya lan taqwa

aa) Pentinge pandonga

aa) Pentinge pandonga

Kaya ana tumindak tartamtu sing dadi ungkapan iman, uga ana tumindak sing dadi ungkapan taqwa. Sing paling nyakup saka tumindak-tumindak iki yaiku pandonga. Iku minangka panggonan utawa arena sakabehe urip rohani, utawa urip rohani dhewe sing ana ing gerak lan tumindak. Amarga apa iku pandonga? Iku ngangkat pikiran lan ati kita marang Gusti Allah. Nanging pangangkatan iki kelakon ing sakabehe raos lan sikap taqwa sing kasebut ing ndhuwur, sing wajib kanggo wong Kristen. Amarga pangapuran, pracaya, tentrem karo Gusti, pangurmatan, sabar, pangarep-arep marang Rawuhe Kapindho, lan pancen saben tumindak perlu iki ana gandhengane karo Gusti, diangkat marang Panjenengané, lan lair saka pangangkatan iki. Mula, nalika ana raos taqwa sing digerakake, pandonga uga digerakake; lan kosok baline, manggon ing pandonga iku manggon ing salah siji raos mau, dene transisi saka siji raos menyang raos liyane—kaya dene nggerakake raos taqwa—iku nyulut pandonga. Wong bisa ngomong yèn ndedonga iku nggerakaké raos lan watak taqwa—siji-siji, kabèh bebarengan, utawa siji sawisé sijiné—utawa, sing padha tegesé, nguripaké, nyemangati, lan nyulut urip lan semangat taqwa. Sapa waé sing ora ndedonga ora nduwé taqwa, lan sapa waé sing ora nduwé taqwa, piye bisa ndedonga?

Yen taqwa iku uripé roh kita, mula cetha yèn mung wong sing ngerti carané ndedonga sing pantes diarani wong rohani. Ana sing nemtokake pandonga minangka ambegané roh. Pancen iku ambegané roh... Kaya nalika ambegan, paru-paru ngrembaka lan narik unsur-unsur urip saka udara, mangkono uga nalika pandonga, jeroné atiné kita mbukak lan roh munggah marang Gusti, supaya lumantar pangembangan karo

Panjenengané, bisa nampa peparing sing cocog. Lan kaya oksigen sing diisep nalika ambegan banjur digawa liwat getih ing saindenging awak lan maringi urip, mangkono uga apa sing ditampa saka Gusti mlebu ing jero batin kita lan maringi urip marang kabeh sing ana ing kana...

bb) Asil sing migunani

bb) Asil sing migunani

Saka aliran iki, kanthi sendirine, metu akibat-akibat migunani saka pandonga. Iki minangka panguripan roh, sawijining pangdewékaké roh mau, kados déné. Kados tiyang ingkang mlebet ing pabrik arak, piyambakipun kapenuhan arak, mekaten ugi tiyang ingkang munggah dhumateng Gusti, piyambakipun kapenuhan Kasucian... Pengaruh ilahi ing jeroning kita, sanadyan prasaja lan tunggal, nyebar ing jeroning kita liwat telung daya roh kita, kaya-kaya dadi telung aliran: siji mengaruhi akal lan maringi padhang; sijiné mengaruhi kersa lan maringi kekuwatan, utawa pangsuci lan pambaruan daya-dayané; katelu mengaruhi manah lan ngunggahaké urip, utawa geni urip sih-rahmat. Mula saka iku cetha manawa pandonga iku kabèh tumrap kita, lan cetha uga kenapa wong-wong sing ndedonga kanthi semangat bisa kanthi cepet munggah tekan pucuk kasampurnan rohani, ngetokaké wiwitan lan wohé Roh, lan dadi rohani.

bb) Syarat-syarat

bb) Sarat-sarat

Saiki kahanan kanggo kamajuan pandonga sejati katon. Yen iku urip lan pakaryan roh sing luhur, lan yen sing pungkasan ngrembaka kanthi ngorbanake liyane sing wis nampa bagéan urip ing jero kita, mula pandonga ora mungkin tanpa nglarani daging lan ngendhaleni jiwa—utawa, sacara umum, tanpa pangorbanan dhiri—kaya ta kesalehan sejati ora mungkin tanpa kuwi. Donga, nalika digandhengake karo hawa napsu lan emosionalisme, kaya ngobong sampah sing ambune ora enak... Mula saka iku kita nemokake donga ing wangun paling sampurna ing antarané para pertapa suci! Amarga pangorbanan dhiri kuwat ana ing jeroné. Kabeh mau, nalika digandhengake, ora suwe ndadekake wong-wong mau dadi pembawa Roh, lan umume mung wong-wong mau dhéwé. Lalampahan urip lumrah, kanthi cara tartamtu, ora sakabehe ndhukung kasampurnan ing pandonga. Amarga pandonga mbutuhake wong nyepelake kabeh lan, kaya-kaya, mandheg ana kanggo donya njaba, nanging ing kene kabeh narik wong adoh lan nundhung roh saka pucuk sing bubar wae diunggah kanthi kabeh upaya.

gg) Pendidikan liwat pandonga

gg) Pendidikan liwat pandonga

Miturut asal-usul lan wigatine pandonga, pandonga kudune tanpa kendhat, amarga wong kudu tansah duwe semangat kesalehan—lan ora semangat sing mati, nanging semangat sing urip. Mula saka iku diprentahake: '*Ngedonga tanpa kendhat*' (1 Tes. 5:17), '*Ngedonga ing saben wektu ing Roh, kanthi maneka rupa pandonga lan panyuwunan*' (Eph. 6:18). Nanging ora ana sing langsung nggayuh pandonga tanpa kendhat kaya ngono, utawa praktik pandonga sakabehe sakaligus; nanging iku digayuh lumantar pandonga sing diwènèhaké sacara selingan ing wektu-wektu sing wis ditemtokaké, sing dadi sarana perlu kanggo nggayuh pandonga tanpa kendhat lan uga dadi syarat kanggo njaga supaya tetep lestari sajrone urip.

Panglakon pandonga-pandonga iki mbutuhake tata lair tartamtu lan kahanan batin tartamtu.

Mula, dibutuhake panggonan tartamtu—yen bisa, sepi lan disisihaké khusus kanggo tujuan iki—ing ngarepé ikon suci, apa ana lilin utawa lampu sing murub utawa ora; dibutuhake wektu tartamtu—ing ésuks lan sonten utawa ing jam-jam liya, manut wektu ibadah gréja; lan dibutuhake sikap badan tartamtu—ngadeg utawa sujud—kanthi tata krama lan konsentrasi sing bener.

Sapa waé sing nindakake pandonga iki kudu sepiisanan ngalihaké pikirane saka gangguan lan nglumpukaké pamikiran, ngusir kabèh kuwatir utawa, sak isa-isané, menengaké, lan nyelehaké dhiri ing kesadaran paling jero marang rawuhé Gusti Allah, sing ana ing endi-endi, ngerti kabèh, lan ndelok kabèh. Iki kaya-kaya pambentukan '*ruang*' batin kanggo pandonga, ing ngendi Gusti wis maringi dhawuh supaya kita mundur menyang kana (Matéus 6:6), kaya taberna sing dipasang sakwentar.

Sawise kowe wis nyetel awakmu kaya ngono, lakonana tumindak pandonga iku dhewe: kanthi meneng, ajeg, lan tliti maca pandonga sing wis dipilih lan ditemtokake, diselangi karo sujud—apa iku tandha salib, sujud pinggang, prostrasi, utawa sujud dengkul—ngupaya kanthi kabeh cara supaya apa sing kok waca nyanthel ing atimu lan mbangkitake raos sing cocog ing kono. Nalika atimu dadi anget utawa raosmu kagugah,

mandheg lan aja nerusake maca nganti kowe kroso kesrambahan dening iku. Nalika raos kuwi surut, wiwiti maneh, lan mandheg maneh nalika raos kuwi urip maneh. Iki sakabehe proses pandonga...

dd) Tahapan

dd) Tahapan

Sawetara wong rumangsa manawa wangun pandonga iki ngemot akèh babagan materi lan unsur dhasar; '*Latihan jasmani, nanging, ora pati ana regane*,' kaya sing diwulangaké Rasul (1 Tim. 4:8). Nanging ana uga sing kepengin mbusak kabèh unsur njaba saka pandonga, mung njaga sisih batin. Iki kaluputan kuna. Para Bapa Suci wis ngakoni lan nolak wiwit wiwitan. Wohé diwiwiti saka kembang, kembangé saka godhong, godhongé saka kuncup, lan kuncupé saka uripé manèh cabang. Tahapan alon-alon perlu ing donya materi, lan uga perlu ing babagan rohani. Donga batin iku wohé: kudu kerja keras sadurungé ngasilaké woh. Ana telung tahap donga sing bisa dibédakaké. Ing tahap kapisan, donga umume saka njaba: maca, sujud, jaga wengi lan sapituruté... Ing kéné wiwitané, lan ana sing kerja keras ing dhiri dhéwé suwéné wektu nganti ana geger donga sing kapisan, utawa obah alus saka roh sing ndonga... Donga, minangka anugrah paling luhur, diparingi setitik-setitik, supaya wong sinau ngregani kanthi tulus. Ing tahap kapindho, sing jasmani lan sing rohani padha ana kanthi ukuran sing padha. Ing kéné, saben tembung pandonga diancani déning raos sing cocog, utawa gerakan batin pandonga—sing digerakaké saka jeroné—diungkapaké lan diucapaké liwat tembung... Iki wangun pandonga sing paling nyebar, umumé meh kabèh wong. Iki lumrah tumrap wong-wong sing roh taqwa urip ing atiné. Ing tingkat katelu, aspek batin utawa spiritual dadi dominan ing pandonga, nalika—tanpa tembung, tanpa sujud, malah tanpa renungan utawa gambaran mental apa wae—ing sajroning meneng utawa tentrem, tumindak pandonga ditindakake ing jeroning roh. Donga iki ora winates déning wektu, panggonan, utawa apa waé kajaba saka njaba, lan bisa uga ora tau mandheg. Mula saka iku dijenengi tumindak donga, ya iku bab sing tetep ora owah. Iki pancen pandonga jero. Nanging kanggo nggayuh tahap pungkasan iki, sapa waé kudu liwat dhisik tahap-tahap awal lan, amarga iku, nyisihaké kabèh pakaryan latihan jasmani kanggo pandonga, kayata: puasa, sujud, maca pandonga, jaga bengi, lan lungguh ing dhengkul. Sapa waé sing ngliwati iki bakal mlebu tahap kapindho, nalika, kaya sing diandharaké Macarius Agung, mung cukup nundhuk, lan roh wis anget déning pandonga. Kaya wong sing ora ngerti abjad ora bisa miwiti mbentuk suku kata, amarga iku mung mbuang wektu, mangkono uga kéné: kepiye wong sing ora bisa renang ing kali cethek diijini mlebu segara jero? Nanging sanadyan mangkono, nalika wong munggah menyang tingkat pangibadah paling dhuwur, pangibadah lahiriah ora mandheg, nanging malah melu ing pangibadah batin. Bedane mung siji: ing kasus kapisan pangibadah lahiriah luwih dhisik tinimbang batin, dene ing kene pangibadah batin luwih dhisik tinimbang lahiriah. Kepingi carane wong bisa miwiti pangibadah batin piyambakan, nalika durung sinau, lumantar gaweyan lan pengalaman, munggah saka pangibadah lahiriah menyang pangibadah batin!

Apa saiki ora cetha ing ngendi urip ing Gusti kawahyèkaké kanthi kabèh kasampurnan, kakuwatan, lan kaendahané? Ing tingkat pangibadah sing paling dhuwur. Mangkono kakuwatane pangibadah, lan gedhé banget wigatiné!... Donga iku kabèh: iman, kasucian, lan panyelamatan. Mula saka iku, bisa diomongaké tanpa entèk-entèk. Apik menawa ana sing nyusun buku * * minangka pandhuan donga adhedhasar tulisan Para Bapa Agung. Iki padha karo pandhuan panyelamatan. Sapa waé sing ngerti carané ndonga, wis kaslametaké.

3) Persatuan karo Gusti Allah lumantar persatuan karo Gréja Suci

Saiki kita kudu bali sethithik lan kelingan carane kita miwiti nerangake raos lan sikap sing mbentuk watak suci saka roh Kristen. Roh kasucian Kristen dumunung ing komuni karo Gusti Allah lumantar Sang Kristus ing Gréja Suci Panjenengané, utawa ing tata penyelamatan. Wis kasebutaké raos lan sikap apa sing kuduné ana ing roh kita ing dalan pangrangkep karo Sang Juruwilujeng, apa ing dalan munggah saka Sang Juruwilujeng menyang Gusti Allah, lan apa sing kuduné ngisi kita nalika manggon ing Gusti Allah. Apa sing kudu dirasakake, lan sikap apa sing kudu dijaga nalika nyawiji karo Gusti Yesus Kristus lan manggon ing Gusti lumantar perantara Gréja Suci?

Gusti kita Yesus Kristus, sawise ngrampungake kaslametan kita ing Panjenengané, kersa netepake Gréja Suci ing bumi supaya kabèh bisa melu lan dadi bagéan saka kaslametan iki. Gréja Suci iku siji-sijiné omah kaslametan ing bumi. Sapa waé sing ana ing njaba iku bakal binasa. Gusti ngendika: '*Wong iku kowe anggep kaya wong manca lan tukang pungut pajeg*'—tegesé, sapa waé sing misahaké awaké dhéwé saka Gréja amarga ora manut (Matéus 18:17). Kabèh sing ora mlebu ing prau Noah padha binasa nalika Banjir Agung,

lan kabeh sing ora mlebu ing Gréja bakal binasa. Persatuan sing urip karo Gréja iku siji-sijiné syarat kanggo kaslametan. Tetep ana ing persatuan iki iku kawajiban pokok wong pracaya.

Persatuan sing urip karo Gréja ana nalika kabèh sing ana ing Gréja dianggep lan dirasakaké cedhak karo awaké dhéwé kaya déné pérangan awaké dhéwé. Amarga Gréja iku dadi wadah sarana rahmat kanggo kaslametan lan ing wektu sing padha dadi panggonan kumpulé wong-wong sing wis slamet lan sing lagi dislametaké, kita kudu nampa ing manah lan kanthi aktif nampani loro-loroné, yaiku sarana rahmat mau lan umat Kristen sing lagi dislametaké. Mula saka iku, ana loro jinis raos, sikap, lan tumindak sing wajib kita lakoni kanggo mbangun kaslametan kita.

a) Rasa lan sikap sing muncul saka hubungan kita karo Gréja minangka pangayoman sarana rahmat kanggo kaslametan

a) Rasa lan sikap sing muncul saka hubungan kita karo Gréja minangka pangayoman sarana pangapuraning sih-rahmat sing nuntun marang kaslametan

Gereja iku omahé kaslametan, amarga kabèh kabutuhan rohani kita sing wigati mung kacukupi ing jerone. Mula saka iku, kita butuh pencerahan lumantar pangawikan marang kabeneran – Panjenengané iku pencerah kita; kita butuh kekuwatan kanggo nguwatake daya kita sing ringkih: Panjenengané iku panyalur sih-rahmat; kita butuh pangayoman saka bebaya lan mungsuh – Panjenengané iku panengah lan tamèng kita.

Telu aspek ing hubungané Gréja karo kita iki uga nemtokaké apa sing dibutuhaké saka kita marang Gréja.

(aa) Hubungan kita karo wong-wong sing ngatur sarana rahmat kanggo wong-wong sing dislametake. Nanging ing ndhuwur kabeh hubungan iki, kita kudu nempatake siji maneh—siji sing bisa uga ora cetha kanggo saben wong—yaiku, hubungan kita karo wong-wong lumantar sing Gereja, sing nylametake kita, tumindak marang kita lumantar sarana kaslametan. Kita mangertèni yèn pencerahan, kekuwatan, lan pangayoman saka Gusti diparingaké marang kita ing Gréja Suci. Pitakonané: kepiyé? Ora langsung. Kaya déné kita iki duwé badan lan roh, mangkono uga ing Gréja Suci ana lembaga-lembaga sing cocog karo iki, sing pancèn perlu kanggo nyaluraké sarana kaslametané marang kita; lembaga-lembaga kuwi, yèn ora ana, peparang swarga ora bakal mudhun saka swarga lan ora bakal ditampa ing bumi. Nanging supaya lembaga-lembaga iki nduwèni pangaruh sing migunani marang kita, kudu ditrapaké utawa diatur marang kita. Lan supaya sing kapindho bisa kelakon, kudu ana wong-wong ing sajroning Gréja sing ditunjuk khusus kanggo tujuan iki.

1) Institusi ilahi saka para pribadi iki.

Mangkono kita kanthi alamiah tekan kesimpulan manawa ing Gréja, kang ngemot sarana kaslametan kang kebak sih rahmat, kudu ana sawatara wong kang, tumindak manut kersané, nyedhiyakake lumantar sarana-sarana mau, atas jenengé, apa kang perlu kanggo kaslametan wong liya. Wong-wong kaya mangkono pancèn ana. Iki para pastor, kalebu episkopat ing pucuk hierarki lan imam-imam ing sangisore episkopat, sing dadi cabang utawa perluasan saka episkopat. Gusti Allah ngendika marang para rasul suci: *'Aku paring marang kowe, kaya Bapakku wis paring marang Aku, kraton'* (Lukas 22:29); tegesé, Aku nyerahake marang kowe tugas kanggo mbangun (1 Kor. 4:1; 1 Pet. 4:10) lan ngreksa (Kol. 4:17; 1 Pet. 5:2). Para Rasul ing wektu kuwi nggabungake kabeh peran kasebut ing awake dhewe. Mengko, nalika padha nunjuk wong liya minangka panggantos, padha maringi tugas kanggo ngreksa kraton ing antarané wong-wong sing wis mlebu ing kono. Mangkono Gusti *'maringi sawatara dadi Rasul... lan sawatara dadi panggembala lan guru, kanggo nyiapake para suci kanggo mbangun awaké Kristus'* (Eph. 4:11–12). Para wong suci digawé suci lumantar para pastor. Iki ora ateges yèn padha nduwèni kuwasa dhéwé, utawa ana sumber kuwasa sing ora murni ing jeroné; nanging padha ngadeg ing tengah-tengah, ing transisi saka bumi menyang swarga, lan kanthi mangkono ngangkat manungsa marang Gusti Allah lan narik Gusti Allah mudhun marang manungsa. Apa sing ditindakake Yohanes Pembaptis? Dhèwèké nuntun wong marang Gusti. Kados mangkono saiki ditindakake para pandhita miturut kersané Gusti (deleng Surat Para Patriark, Artikel 10). Jabatan uskup iku oyodé saka pangabdian pandhita. Iku ngaliraké sih rahmaté Gusti lumantar imam marang saindenging donya, lan luwih-luwih marang para wong pracaya. Mula, ora ana siji waé sing teka marang Gusti utawa nampa sih-rahmaté kajaba lumantar wong-wong sing wis disucèkaké liwat lembaga-lembaga sing wis ditetepaké lan dijaga déning Gréja. Mula, ing pambangunan kaslametan, bab pisanan sing kita temoni yaiku sesambungan kita karo para pastur kita. Ing kéné, kanthi sawatara tembung, kabèh sing dibutuhaké saka saben wong Kristen ing babagan iki.

2) Rasa lan sikap sing kudu kita duwèni marang para pastur.

Kita wajib njaga kapercayaan sing teguh marang wigati pangkat pastur lan pracaya marang kuwi; duwé sesambungan sing tulus, tentrem, lan kebak katresnan karo pastur lan manut marang dhèwèké; nyuwun marang Gusti lumantar dhèwèké, yaiku migunakaké pangkat pastur kanthi sejati; ndedonga supaya Gusti ngreksa sarana rahmat iki lan nuntun kabèh tumindaké marang kaslametan kita.

Iki ora ngenalake pimpinan majemuk, nanging diatur supaya siji Sirah—Kristus—bisa maringi sih-rahmaté lumantar akèh perantara, yaiku akèh uskup lan imam.

bb) Bab panggunaan sarana rahmaté Gréja Suci.

Wong-wong sing wis mlebu ing Gréja liwat pangreksan pastoral dadi peserta kabèh kakuwatan panyembuhan lan kebak rahmaté Gréja, lan miturut kuwi padha nampa kewajiban kanggo ngopeni ing sajroning atiné rasa lan watak tartamtu minangka anggota Gréja. Yaiku:

1) marang Gréja minangka Penerang. Gréja maringi pencerahan lumantar panginjilan Sabda Gusti. Lan Sabda Gusti, sing tinulis lan sing ora tinulis, sarta panginjilané, tetep ana ing Gréja. Mula saka iku, kita kudu éling lan ngelingi yèn kita nduwèni kitabé kitab, kang ngemot kabeneran siji sing murni, yaiku Kitab Suci – peparingé Gusti sing ora ana tandhingané; kita kudu ngajèni kanthi pangajab, tresna, lan matur nuwun marang Gusti; kita kudu sinau siang lan bengi lan mbentuk urip kita manut marang iku; Mula saka iku, nalika kita arep ngrungokake lan maca, kita kudu nyedhaki kanthi ngajeni, sawisé ngresiki pikiran saka pikiran kang sia-sia; nalika maca, kita kudu ngrungokake kanthi tliti lan mangertèni, nyawiji atiné marang iku, niyatake kanggo nglakoni, lan sawisé matur nuwun marang Gusti sing wis maringi pencerahan, ndedonga supaya diparingi kekuwatan kanggo nglakoni apa sing wis kita sinau. Lan marang Sabda Gusti sing ora tinulis—yaiku kabèh sing kaparingaké lan diadegaké—uga kudu ngadhekaké manah sing setya; pracaya marang pangandikane Roh Gusti sing kasembunyi ing jerone; manut marang pangandikane mau kanthi taqwa; lan ngakoni lan netepi pangandikane mau ing pikiran lan tumindak. Pangandika Sabda Gusti tansah krungu ing Gréja; kita kudu matur nuwun amarga ana, ngoptimalaké saben kasempatan kanggo ngrungokaké, lan ngupaya mangertèni lan nyerepaké apa sing wis krungu, amarga ing kéné Gusti piyambak nanem wiji. Saliyane panginjilan lisan, ana uga panginjilan tulisan ing karya-karya para Bapa Suci. Kanthi ati lan pikiran sing mbukak, sapa waé kudu nyedhak marang sumber-sumber iki lan ngombe kawicaksanan swarga saka kono. Nanging uga ora kena nglirwakake pasamuwan kanggo piwulang utawa buku-buku sing maringi piwulang, sanajan ora ditulis déning Para Bapa Suci.

Sacara umum, bab pencerahaning pikiran lumantar pangertosan kabeneran sing diparingake dening Gréja Suci, saben wong kudu ngrembaka sikap-sikap ing ngandhap punika: pracaya lan tetep mantep ing manah bilih Gréja piyambak minangka tiang lan dhasaring kabeneran; bilih pencerahané iku siji-sijiné pencerahan ilahi sing sejati; dene wujud pencerahan liya saka njaba iku ora ana tandhingané, lan menawa ora cocog utawa malah nentang, iku palsu lan ngapusi, utawa kabijaksanaan setan; mula, wong kudu ngupaya pencerahan utamané ora kanthi inisiatif dhéwé, nanging lumantar piwulang sing wis ditetepake Gusti lan ing sangisoré pituduhé, sanajan ora tanpa upaya dhéwé; lan salajengipun, lan miturut semangatipun, saged ugi nampi pencerahan sekuler, nanging namung ingkang perlu lan kanthi syarat manawa cocog kaliyan kabeneran ingkang boten saged dipun sangkal, awit sakabehing bab badhé sirna; namung kabeneran ingkang badhé langgeng. Nalika nyadari kabèh iki ing sajroning atiné, sapa waé ora bisa ora sedhih lan kélangan katentreman nalika panginjilan kabeneran lan para penginjilé saya arang. Iki minangka paukuman, *'keluwen... sabda Gusti'* (Amos 8:11–12). Wong uga kudu sedhih nalika kethokan lan ngremehake Sabda Gusti nyebar, lan piwulang sing bertentangan karo kuwi ditanamake marang para pracaya, amarga iki pratandha peteng lan ngrembaké panguwasa pepeteng lan pangeran goroh (deleng St Tikhon, jilid 4).

2) Marang Gréja minangka Pangsuci, utawa sing maringi sih-rahmat lan sing ngopeni.

Kakuwatan ilahi sing kita butuhake kanggo gesang lan kesalehan diwenehake lumantar pitung sakramen ilahi sing dipercayakake marang Gréja Suci. Mula saka iku...

Kita kudu, éling yèn kita nduwèni wadhah rahmat sing ora entèk-entèk, bungah lan matur nuwun marang Gusti kanggo peparing agung sing ora bisa diungkapaké iki; kita kudu ngajeni sakramen-sakramen mau minangka bab paling suci lan pratandha Gusti Allah lan kakuwatané, lan nampa kanthi luwih kerep miturut pantesé, pracaya tanpa sangsi marang kakuwatan nylametaké sing kasimpen ing jerone. Utamané, tumrap saben sakramen, kita nduwé kewajiban kanggo nyedhaki kanthi pantes lan ngreksa kanthi ngajeni sih rahmat sing ditampa lumantar sakramen mau; nglestareke urip anyar sing ditampa ing Baptisan, kelingan janji-janjine, prajajji sing wis digawe, lan berkah-berkah sing dadi hak kita liwat sakramen iki; ngreksa, ngopeni, lan migunakake kanggo kabecikan Gréja karunia rahmat sing ditampa ing Konfirmasi; kanggo enggal

marasaké saben dosa kita ing sakramèn tobat, ngakoni kanthi tulus lan sabar nampa paukuman sing ditemtokaké ing paugeran; nampa Misteri Suci asring, lan paling ora patang kaping setaun (deleng Paugeran Pengakuan Dosa), kanthi persiapan sing pantes lan ati sing resik, lan njaga tentremé Gusti sing ditampa ing sakramèn iki; nyawisake awake dhewe kanggo sakramèn nikah lumantar puasa lan pandonga, lan sawisé nampa, njaga paseduluran rumahtangga kanthi wicaksana lan rohani minangka sih rahmat; nalika kataman lara, aja lali nampa sakramèn Pengurapan Wong Loro kanthi iman lan pangarep-arep, ora mung gumantung marang obat-obatan waé, amarga iman ora bakal nguciwani kita.

Umumé, ing manéka kabutuhan rohani, kudu mangerténi lan éling yèn kekuwatan mung asalé saka Gusti Allah lumantar sakramèn. Ora kawicaksanan dhéwé utawa pitutur saka wong liya—ora ana sing bakal mbiyantu yèn kekuwatané Gusti durung ditampa. Mula saka iku, saben wong kudu ngarahaké kabèh perhatian, manah, lan pangarep-arep marang iki, kanthi mangertèni yèn kabèh cara liya mung nduwèni makna sarat, déné iki sing mutusaké. Saterusé, sawisé nampa kekuwatan iki, aja ana sing mikir tumindak nganggo kuwi miturut karepé dhéwé. Wong kudu manut marang pandhuan—sepuh sing ditunjuk déning Gusti, lan kadhangkala bapak baptis—lan ing sangisoré pandhuané, ngembangaké, ngopeni, lan ngleksanani karunia iki. Luwih gedhé karunia iki, luwih ati-ati kudu digawa; lan iki paling becik ditindakaké manut pitutur saka sing maringi. Pandhuan pancèn wigati banget kanggo ngleksanani kekuwatan kita utawa ngembangaké karsa kita. Kabèh cara pedagogis liyané kurang unggul, kurang efektif, lan kurang bisa dipercaya tinimbang iki. Mula saka iku, wong-wong sing kanthi sukarela nglakoni patuh dadi wong sing kuwat kanthi cepet! Sapa waé sing kepéngin gumantung mung marang pikirane dhéwé, ana ing risiko nyalahgunakake karunia utawa malah kelangan kabèh.

Kajaba iku, kita ora kena nglirwakake sarana sing diwenehake dening Gréja kanggo ngembangake lan nguatake daya-daya sih. Ing panggonan kapindho sawisé sakramèn ana puasa lan pantangan. Tujuwané, lumantar pangendalian dhir, yaiku supaya Roh sih rahmat bisa maringi pangaruh sing luwih kuwat marang kita, maringi wektu kanggo nampa sakramèn kanthi tulus, lan nyulut sarta nganyari semangat ing roh. Iki sawijining paugeran sing paling migunani!

Sabanjure ana pesta-pesta, sing disisihaké kanggo Gusti lan, kanthi mangkono, kanggo kapentingan roh sih. Nanging, sacara umum, kabèh upacara liturgi dimaksudaké kanggo ngudhakaké lan nyemarakaké roh sih lan nguatake kesalehan. Mula saka iku, kita kudu nampa kabèh mau, nyawiji, lan melu ing kabèh mau, supaya kita bisa disucèkaké, njaga kasucènan mau, lan ngrembakaaké roh urip sing pantes. Ing kéné ana omah pangreksan Ilahi!

3) Marang Gréja minangka pelindung lan perantara. Bahaya ngubengi kita saka kabèh sisih. Kita terus-terusan dosa lan ngundang murka Gusti marang awaké dhéwé lan wong liya; lan ing kéné ana akèh mungsuh ing sakupengé, sing katon lan sing ora katon, saka njero lan saka njaba. Gereja ngadeg kaya penjaga sing setya jaga, utawa kaya prajurit gagah nganggo waja lengkap karo tamènging sing kuwasa, lan nglindhungi anak-anaké. Mung Panjenengané sing nglumpukaké para panengah lan panyelamet sing paling kuwat lan paling mujarab. Ing swarga, Gusti piyambak nyuwunake panjenengan kita, lungguh ing sisih tengené Gusti Allah Rama; bala malaikat lan para wali ndedonga kanggo kita; lan, utamané, saben kita dilindhungi déning pangayomané Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci, Malaikat Penjaga kita, lan santo pelindung kita. Lan ing bumi, Panjenengané nduwèni panggonan-panggonan ziarah khusus ing ngendi pitulungan swarga sing cepet digoleki – ing reliq suci para wali Gusti lan ing ikon-ikon mujijat. Nanging kabèh mau mung sarana kanggo Panjenengané nglindhungi kita. Pelindhungé dhéwé, utawa tamèng pelindhungé, dumadi saka pandonga tanpa kendhat kang dipanjatké kanggo kita. Mulané dhèwèké diarani omah pandonga lan ing sakabèhé susunane, kang paling kenthel iku pandonga.

Gereja nduwèni struktur umum pandonga sing padha kanggo kabèh, uga pandonga khusus sing disesuaikan karo kabutuhan kita. Supaya, ing loro-loroné, kakuatan pandonga perantara Gereja bisa dialihake marang kita, kita kudu melu ing pandonga-pandonga mau utawa nyelehake awak kita ing sesambetan tartamtu karo pandonga-pandonga mau, sing wajib kanggo kita minangka anggota Gereja.

Struktur umum perantaraan doa ing Gréja kaya ing ngisor iki.

Biasane, Gréja ngajak anak-anaké kanggo ndedonga ing omahé Gusti ing wektu-wektu sing wis ditemtokaké lan, nalika ngrayakaké Liturgi Ilahi ing kono, maringi kuwasa pangayoman marang wong-wong mau. Mula saka iku, dadi kawajiban para pracaya kanggo padha kumpul ndedonga, utawa nglumpuk kanggo ibadah bebarengan. Doa bebarengan nduwèni kakuwatan gedhé, kaya sing dijanjèkaké Gusti, utamané '*yèn ana loro utawa telu sing padha kumpul ing asmané*', lan nyukupi saben panyuwunan '*bab sing loro sarujuk*

Njaba gréja, ing omah, kulawarga iku sawijining komunitas sing ibadah. Lan Gréja kepéngin supaya saben wong dadi tiyang pandonga lan kuwat ing pandonga. Mula saka iku, Gréja wis netepaké paugeran kanggo pandonga pribadi sing piyambakan.

Nanging sanajan omah dadi papan ibadah nalika ndedonga. Ing kéné ana ikon, lan ing kono ana lentera minyak, lilin, Salib lan Injil. Saliyane, ana kapel-kapel cilik sing ana ikon lan salib ing antarané omah-omah, lan salib asring dipasang ing sawah. Wong bisa ndeleng kepinginan kanggo nggawe saben panggonan dadi panggonan pandonga, supaya mulang kita ndonga ing endi wae – ing omah, ing sawah, lan ing dalan.

159

sih agungé Gusti. Mula saka iku, sawisé nyisihaké pakaryan donya lan kabèh padha kuwatir, kanthi rasa lega lan bébas saka kabèh mau—kaya-kaya wis nyawang kamardikaning jaman sing bakal teka—manungsa kuduné nglampahi wektu iki kanggo muji Gusti Allah, merenung marang Gusti Allah, lan nindakaké kabecikan; cekaké, mung kanggo kapentingan kaslametan, lan iki wiwit saka wiwitaning pasamuhan nganti pungkasané, saka sonten nganti sonten. Ora ana cara sing luwih becik kanggo ngrembakaaké pangarep-arep marang jaman sing bakal teka. Ing Gréja Allah, malah dina-dina ing minggu uga nduwèni makna dhéwé. Sapa waé kudu éling lan ngajèni makna saben dina mau lan, miturut kuwi, ngatur pikiran lan tumindak, utamané ing Rebo lan Jemuwah, manut pangeling-eling sing ana gandhèngané. Kahanan sing padha uga ditrapaké kanggo jam-jam ing dina. Ora kena nglirwakake wigatine, nanging kudu mangertèni lan tumindak manut maknané. Pira gedhéné iki bisa nyumbang marang pambentukan semangat pandonga lan kanthi cepet mulang lumaku kanthi ngajèni ing ngarsané Gusti! Amarga ing kéné kudu kelingan pangadilan, sangsara Gusti, sih-rahmaté Roh Suci, lan berkahing pangriptaan. Jam-jam ing dina, sing ditandhani dening renungan-renungan iki, iku kaya lumaku liwat taman rohani sing warna-warni lan wangi. Ing kene – apa kowe bisa? – sujud ing sembah; yen ora, renungana... Iki ora kena dilalekake, utamane nalika ana doa siji utawa liyane, utawa sawijining lampah ibadah tartamtu, lagi ditindakake ing gréja, sing diwenahi pratandha dening muni lonceng. Mula saka iku cetha, saka pangreksan Gréja marang kita, kabèh urip kita disisihaké kanggo pandonga. St. Yohanes Krisostomus nduwèni pangibadah kanggo saben jam ing awan lan bengi. Mangkono kita dilindhungi lan dijaga déning pandonga, manut dhawuh Gréja!

Iku dadi kawajiban kita kanggo nglumpuk ing sawetara ibadah liturgi sing wis ditemtokake, kaya ta: Vesper, Komplet, Matins, Wanci-wanci, lan Liturgi Ilahi. Saben ibadah mau nduweni makna dhewe sing nguripi, lan saben mau minangka sawijining tumindak pandonga sing tunggal lan sampurna. Mula saka iku, nalika melu, wong kudu ngerti ibadah ilahi sing lagi dirayakake; kudu melu sacara rohani, amarga iku ditujokake kanggo kita; kudu ngrungokake kanthi jero, mlebu ing rohane lan kapenuhan dening iku; kudu rawuh wiwit wiwitan nganti pungkasan, nampa berkah saka imam lan tetep ana nganti pamitan. Saka Gréja, pandonga ngetutaké wong Kristen menyang omahé, lan ing kéné, saliyané saka maca pandonga esuk lan sonten, sadurungé lan sawisé dhahar, lan ing saben pakaryan lan kahanan, wong kudu nyuwun marang Gusti Allah kanthi pandonga lan pratandha salib. Mangkono, manut piwulang Gréja, saben tumindak wong Kristen kudu diubengi pandonga, utawa kudu tansah tetep ana ing sangisore pangayoman pandonga.

Mangkéné ringkesan umum babagan struktur liturgi Gréja, lan iki tugase sing muncul saka kéné! Nanging kita uga nduwé kabutuhan khusus sing béda-béda. Gréja siap nepaki kabèh mau kanggo ngilindhungi, lan nggawa katentreman marang kita, lan dhèwèké nduwé sarana kanggo nindakaké kuwi. Ing kahanan apa waé, dadi tugas kita kanggo nyuwun pitulungan marang pangantaraé. Ana upacara liturgi sing, nalika ditindakake manut paugeran déning para pandhita sing wis disucèkaké ing njero utawa ing njaba Gréja, maringi pangaruh kabecikan kanthi tuntas marang wong-wong sing nampa kanthi iman.

Perantaraan utama Gréja yaiku nawakake kurban tanpa getih kanggo dosa kabèh donya Kristen. Kurban iki terus-terusan diwènèhaké ing Gréja. Kaya déné Gusti, sing lungguh ing sisih tengené Gusti Allah ing swarga, ndedonga kanggo kita, mangkono uga Gréja ing bumi iki. Kayata Salib ora tau ora ana ing lumahing bumi wiwit pisanan diadegaké.

Kita padha dosa lan terus-terusan nyurung murka Gusti. Pedhang wis ngglantung ing sirah kita... Nanging ing sajroning Gréja ana kurban tanpa getih saka Awak lan Getihé Kristus sing ora kendhat, sing kuwasa cukup kanggo ngresiki kita kabèh. Mula saka iku, cepetna melu ing pangorbanan tanpa getih iki, supaya kowe bisa resik... tegesé, rawuh ing Liturgi sak asring-asringé; nawakna proskomedia yèn kowe bisa, lan banjur, nalika iku lagi dirayakaké, cédhakna dhiri marang kurban sing lagi diparingaké kanthi atiné sing nyesel lan pangajab sing nangis. Nalika kowe ora ana ing Gréja, nalika kowe krungu genta nimbali kowe menyang Liturgi Ilahi, ndedonga supaya kurban mau ditrima lan uga kanggo awakmu dhéwé... Iki pertahanan paling kuwat saka Gréja, sing ora ana sing bisa nggantèkaké... Korbane iki uga kurban panuwun – Ékaristi. Kaya déné dadi kawajiban kita kanggo matur nuwun, mangkono uga kita kudu nganggep partisipasi ing panyajian kurban iki minangka kawajiban.

Nanging saliyané saka perantara paling wigati ing kurban tanpa getih iki, ing kabutuhan lan keperluan liyane kabèh, saben uwong kudu ngadhep marang Gréja. Gréja nyedhiyakake perantara pandonga kanggo saben kabutuhan kita.

Kita nduwé kabutuhan lan syarat rohani lan jasmani; kita uga nduwé cilaka lan sedhik pribadi lan umum; ing kabèh bab iki kita kudu ngupaya pangayoman saka Gréja (deleng Buku Pelayanan babagan iki).

Ana kabutuhan lan syarat rohani: apa sampeyan perlu sinau? – nampa berkah; apa sinau ora gampang? – tampani pandonga; apa atimu krasa abot, sedhih lan laraning ati? – mratelakna kidung sing wis ditemtokake; apa kowe lagi ora akur karo wong liya, nanging ora bisa ngatasi awakmu dhewe? – nyuwuna pandonga; apa ana sing nggawe kowe muak? – suciake lan tentremna atimu.

Ana uga kabutuhan lan keperluan awak: apa sampeyan butuh turu, nanging turu ora teka? – mlayu marang Gréja; apa sampeyan turu becik, nanging Setan ngolok-olok sampeyan nalika turu? – usir dhèwèké nganggo kakuwatan pandonga Gréja; apa sampeyan butuh omah? – suciake dhasar lan omahé dhéwé; apa sampeyan butuh sumur? – suciake; apa sampeyan butuh kebon lan sayuran? – konsagrasikake; apa sampeyan butuh uyah? – konsagrasikake; apa sampeyan butuh geni? – konsagrasikake; apa sampeyan butuh roti? – konsagrasikake wiji, tanduran lan papan ngumbul; apa woh-wohané anyar utawa sampeyan miwiti mangan panganan anyar, konsagrasikake. Lan sacara umum, kabèh sing kagandhèng karo manungsa, kabèh sing mlebu ing sajroning awaké, kudu disucèkaké. Ora nduwé anak lanang, ora ana sing dadi ahli warismu, ora ana sing nyokongmu nalika tuwa? – tampanana siji saka Gréja liwat adopsi; arep mangkat lelungan? – mangkat, Gréja bakal ndedonga supaya lelunganmu sukses.

Ana sangsara pribadi: ana lara ing awak? – goleka panyembuhan saka Gréja; ana wong sing disiksa déning setan? – gunakna pangusiran setan saka Gréja; omahé kena gangguan setan? – usir nganggo pandonga Gréja; ana sawah, kebon, utawa kebon sayur sing dirusak hama? – gunakna cara sing padha.

Ana bala umum: kekeringan lan kasepian, wabah, karusakan udara, gempa bumi, pacekitan, badai, guntur lan kilat, invasi mungsuh utawa bala liya – goleka pangayoman saka kabèh mau liwat pandonga Gréja.

Pungkasané, apa perlu nyimpen barang-barang gerejawi dhéwé ing omah kanggo kahanan darurat? Ora ana salahé... Entukna, konsèkrationana, lan bawana menyang omahmu minangka, bisa diarani, peparang saka Gréja: Salibé Gusti, ikon sing wis dikonsèkrasi, banyu suci (utamané banyu Epifani), manéka relik saka sésa badan para wali lan ikon-ikon mujijat, lan sapituruté.

Mangkono, sawijining wong dikelilingi saka kabeh sisih dening pangayoman lan pertahanan Gréja. Nalika teka ing donya, dhèwèké ditampi déning pandonga Gréja, lan nalika lunga, dhèwèké diiringi pandonga sing padha ngluwihi wates peti mati.

Sapa waé sing ora nyingkiri kabèh tumindak pandonga, syafaat, lan pangayoman saka Gréja, lan ora nganggep kuwi mubazir utawa ora perlu, amarga wis ngalami kekuwatane, iku nindakake kabecikan.

Kanggo wong Kristen, kabèh mau dadi wajib amarga padha dadi anggota Gréja. Wong Kristen kudu nganggo pakem Gréja supaya bisa dadi anggota Gréja. Sapa jagoan sing ora nganggo busana jagoan lan ora latihan militer? Gréja iku omahé Gusti. Mesthi ora ana sing bisa mbayangaké yèn apa waé sing bertentangan karo Gusti, sing ora diparingi berkah, lan ora nyenengaké Panjenengané, bisa mlebu lan ngrembaka ing kono? Kanggo sapa waé sing nolak nepaki dhawuh lan piwulang Gréja, apa ora pantes kita kandha: 'Kanca, kowe mlebu kéné kepiyé?' Luwih saka kuwi, manfaate kabèh sing diajokaké Gréja wis kabukten liwat akèh pengalaman. Adhedhasar pengalaman-pengalaman iki, lembaga-lembaga lan upacara liturgi diadegaké. Sapa waé sing nyingkiri kuwi kaya wong sing diwènèhi obat prasaja sing wis kabukten mujarab nglawan panyakit, nanging amarga sombong, ngremehake lan banjur mati. Nyingkiri Gréja iku prakara sing banget ala. Fitnah mungsuh marang kita gedhé banget. Nanging dhèwèké tumindak marang kita utamané liwat materi lan daging kita: dhèwèké nduwèni afinitas tartamtu karo materi kasar, kaya sing diamati Santo Yohanes Damaskus. Mbok menawa, kanthi ndhelik ing kono, dhèwèké ngrasakaké kabungahan tartamtu, mulané dhèwèké nempel banget marang kono. Mulané, contoné, para setan njerit marang Gusti: 'Aja ngutus kita menyang jurang, nanging menyang babi.' Yèn mangkono, ing banyu, ing udhara, lan ing kabèh bab, dhèwèké bisa nempel marang kita lan nimbulaké cilaka. Mulane Gusti mrentahake supaya ana sarana tartamtu sing diadegake ing Gréja Panjenengané, supaya kabèh bisa dibersihaké lan disucèkaké, supaya sing najis bisa diusir saka saben penjuru lan ora bisa nyentuh wong-wong sing pracaya. Amarga sapa waé sing mbuwang dhéwé saka sarana-sarana iki bakal dadi kaya kebon sing ora ana pagerné, sing kéwan-kéwan bisa mlaku-mlaku lan ngrusak kabèh sing ana ing njero. Gusti nyarios bab siki kabecikan ing atma, ingkang dipun mlebeti lan dipun nyolong déning setan. Mula saking punika, saben tiyang kedah nguataken dhiri. Setan ingkang terkutuk punika boten gadhah ajrih sanès saking bab-bab ingkang gegayutan kaliyan Gréja. Amargi kita tegesipun perang, boten tegesipun ngaso. *"Amarga perjuangan kita dudu nglawan daging lan getih, nanging nglawan panguwasa-panguwasa, nglawan panguwasan-panguwasan, nglawan panguwasa pepetenging jaman iki, nglawan pasukan-pasukan roh jahat ing swarga. Mulane, gunakna kabèh pakarangé Gusti Allah, supaya kowe bisa ajeg ing dina kang ala lan, sawisé nindakake kabèh, kowe bisa tetep ajeg. Mula, ngadeg kowe kanthi pinggang kang diiket kanthi*

bebener, lan nganggo baju zirah kabeneran, lan nganggo sepatu perang kabar kabungahan tentrem; saliyane iku, njupuk tameng iman, kang bisa kowe gunakake kanggo ngleburake kabeh panah geni saka sing jahat; lan njupuk helm kaslametan, lan pedhang rohani" (Efesus 6:12–17).

Minangka kesimpulan, ing kéné diwènèhaké ringkesan cekak saka kabèh sing wis diomongaké nganti saiki. Iki sing dadi dhawuh tumrap wong-wong sing wis mlebu Gréja: nalika padha padhang ing pikiran, disucèkaké, lan dilindhungi déning Gréja miturut pituduh para priya sing wis disucèkaké Gusti Allah kanggo tujuan iki ing sajroning Gréja, tetepana ing semangat pandonga, utawa pandonga sing ora kendhat, lan lumantar iku, kobongna lan kembangna ing jiwamu rasa lan watak sing dadi kewajibanmu—karo rasa lan watak sing lumantar Gusti Yesus Kristus nglantaraké kita mlebu ing pangembaran karo Gusti Allah, lan sing mili saka tatanan pamaréntahan Gusti Allah marang donya; lan salajengipun, lumantar kaloro punika, ngupaya munggah dhateng gesang ingkang paling nyumput ing Gusti, munggah dhateng rendhem meneng ing Gusti. Mugi Gusti paring pitulungan dhateng saben tiyang supados nyusun gesangipun kanthi mekaten!

b) Rasa lan sikap sing ana gandhèngané karo Gréja minangka panggonané wong sing wis kaslametaké lan sing lagi kaslametaké

b) Rasa lan sikap babagan Gréja minangka panggonané wong sing wis kaslametaké lan sing isih kaslametaké

Gereja iku minangka gudang sarana kaslametan kang kebak sih-rahmat lan uga minangka omah kanggo wong-wong kang lagi diselametaké lan kang wis diselametaké. Sapa waé sing mlebu ing persatuan urip karo dhèwèké, nampa kabèh strukturé lan, ing wektu sing padha, mlebu ing komuni jero karo kabèh anggotané. *'Sampeyan ora manèh wong manca lan wong asing,' pangandikane Rasul, 'nanging kanca warga karo para wali lan anggota kulawarga Allah: sing dibangun ing dhasar para Rasul lan para Nabi, kanthi Kristus Yesus piyambak minangka watu penjuru; ing Panjenengané kabèh susunan mau nyawiji lan tuwuh dadi Gréja sing suci ing Gusti'* (Eph. 2:19–21). Komuni iki raket kaya antarane anggota awak, amarga *'kita iku siji awak ing Kristus'* (Rom. 12:4–5). Amarga anggota Gréja Suci kabagi dadi loro golongan—ana sing wis ninggal donya iki, padha istirahat ing Karajaning Swarga lan mbentuk Gréja Triumphe, déné liyané isih manggon ing bumi, padha ngupaya nggayuh kahanan kuwi liwat perjuangan lan mbentuk Gréja Militer—mulané, umat Kristen nduwé komuni siji karo anggota Gréja sing wis menang ing swarga, lan siji manèh karo anggota Gréja sing isih ana ing bumi lan dadi Gréja Militer.

aa) Babagan wong-wong sing wis seda:

1) sing wis dimulyakaké.

Bab persekutuan antarane wong ing bumi lan wong ing swarga, Rasul mulang kaya ngene: *'Kowe wis teka ing Gunung Sion lan ing kutha Allah kang urip, Yerusalem kang ana ing swarga; marang akèh malaikat ing pasamuwan kang rame; marang Gréja para putra sulung sing jenengé katulis ing swarga; marang Gusti Allah, Hakim kabèh; marang roh para wong bener sing wis sampurna; lan marang Yesus, Perantara Prajanji Anyar'* (Ibr. 12:22–24). Nalika ana persatuan sing raket kaya ngono, mesthi ana uga kewajiban sing ngiket. Nanging amarga kahanan makhluk swarga béda banget karo makhluk donya, kita kudu tumindak marang wong-wong mau kanthi cara sing béda tinimbang tumindak marang wong-wong sing urip bareng kita ing kéné.

Pangerten babagan kahanan lan cara sesambungan kita karo wong-wong mau nemtokake tumindak sing kudu kita lakoni marang wong-wong mau—tumindak sing sifaté umum kanggo kabèh, lan uga khusus miturut manéka tingkatané.

Amarga padha wis kasampurnakake, wis nggayuh tahap paling kabegjan saka kasampurnan Kristus, wis tekan deifikasi paling dhuwur sing wis ditakdirake, wis muncul ing ngarsane Gusti Allah lan manggon ing rawuhe, kaya bocah-bocah ing sawijining omah, kanthi wani nyuwun pangestu marang Gusti, sawise liwat saka ringkih dadi kuwat amarga sih-rahmaté Gusti, ing pangaribawa marang kabèh sing katon lan sing ora katon, kita kudu:

– ngajeni marang para wali, ora nganggo pangurmatan ilahi, nanging pangurmatan sing luwih dhuwur tinimbang manungsa, lan ora minangka Gusti, nanging minangka wadiah sing paling kebak saka Keilahian, sing diunggahake lan dimulyakake dening Gusti;

– nyuwun perantaraane, kaya marang wong-wong sing ndedonga kanggo kita tanpa kendhat lan kanthi kuwasa ing ngarsane Gusti, lumantar katresnan Panjenengané marang manungsa lan kabecikané sing tanpa

upama, lan kanthi iman lan pangarep-arep golek pitulungan lan pangayoman, minangka wong-wong sing kuwat amarga sih-rahmaté Gusti.

Amarga, salajengipun, para wali ora misahake dhiri nanging tetep bebarengan kaliyan kita minangka anggota Gréja siji lan, saliyane punika, dados tuladha lan, kados dene, tujuan ingkang kedah dipun upayakaken dening saben tiyang, saéngga malih cetha bilih kita kedah:

- ngakoni sipat-sipat ilahine lan pakaryan-pakaryan sing wis ditindakake, lan ngupaya kanthi sakabehe kekuwatan kita kanggo niru ing raos lan tumindak kita, ngajeni uripe minangka cahya pituduh sing setya;

- mlebu ing pangembangan rohani sing paling cedhak karo wong-wong mau, melu ing kamulyané lan ngrasakaké pakaryan lan kabecikane.

Kanggo nepaki kabèh iki, sapa waé kudu:

- ngéling-éling wong-wong mau ing dina rayané lan ngrayakaké rayan-rayan sing kaparingaké kanggo wong-wong mau;

- ngurmati ikon-ikoné, ndedonga ing ngarepé lan nyium kanthi katresnan, nyalakaké lilin lan ngaturaké pandonga;

- maca uripé utawa troparia lan kondakia;

- nyritakake babagan wong-wong mau lan pakaryané kanthi ngajèni lan katresnan sing pantes.

Lan, utamane, kewajiban sing dadi tanggung jawab kita marang saben tingkatan para wali iku padha, mung ana variasi alit lan bédané miturut pangkaté. Mula, konsep pangkat kuwi dhéwé bakal mulangaké kita carané sesambungan karo wong-wong mau; kita mung perlu nerangaké marang dhéwé apa tegese pangkat. Ing hierarki swarga iki, ing ndhuwur kabèh ana Kerub sing paling kinurmatan lan Serafim sing ora ana tandhingané ing kamulyané – Theotokos sing Maha Suci. Sawisé Panjenengané ana tingkatan makhluk gaib: sangang miturut urutan; banjur para wali Allah: para nabi lan nabi paling agung – Yohanes Pembaptis; para rasul lan sing paling unggul ing antarané – Petrus lan Paulus; para bapa suci, ing antarané sing agung yaiku Basil Agung, Gregorius Teolog lan Yohanes Krisostomus, Santo Nikolaus lan para wali Rusia: Petrus, Aleksius, Yona lan Filipus; para martir, pengakun iman, para wali sing kinurmatan, wong-wong sing nyingkiri kasenangan donya, lan para wali bodho demi Kristus. Sing paling cedhak karo saben wong Kristen yaiku Sang Bunda Allah Paling Suci, Ibu lan Pengantara umumé kabèh wong Kristen; Malaikat Penjaga; wali sing jenengé padha; wali pelindung gréja utawa nagara; lan wali sing reliké ana utawa sing wis paring syafaat khusus. Hubungan istimewa iki diungkapaké ing pandonga sing diaturaké marang para wali mau. Manut tuladhané, kita kudu ngélingi para wali mau ing saben pandonga, apa pandonga iku ditindakake manut liturgi utawa mung dumadi saka panguwuh batin marang Gusti Allah: Sang Putri Suci, Ibuné Gusti Allah, nyelametna kita! Malaikaté Gusti Allah, malaikat penjaga sing suci, ndedonga marang Gusti Allah kanggo aku; banjur ngakoni Sang Putri Bunda Sang Pangratu sing tansah dara, Bunda Gusti Allah, lan maringi dhumateng Panjenenganipun pakurmatan paling luhur ngluwihi kabèh malaikat lan malaikat agung, amarga Panjenenganipun mèlu sacara hakiki ing pambentukan Keluarga Inkarnasi; manungsa kudu nggatekake Malaikat Penjaga lan nglatih dhiri kanggo mangertèni pituduhipun; ngetutaké santo sing jenengé padha ing kabecikané sing khusus, sinau bab uripé lan ngrayakaké dina rayané kanthi taat; nyuwun pitulungan marang santo pelindung gréja kanthi iman sing khusus, amarga kabèh sing dibaptis ing gréja kuwi kalebu ing pangayomané; ngunjungi gréja, relik, lan ikon santo pelindung tanah kuwi.

Kabèh Gréja swarga kudu dieling-eling ing pandonga utama manut urutané, kaya ing pandonga liturgi: 'Slametaké, ya Gusti Allah, umat Panjenengan...' Utawa: 'Ya Gusti sing Maha Asih...' lan liya-liyané.

Tujuan utama saka sesambungan iki yaiku ngrembakaake ing sajroning dhiri pangajab lan kangenan kanggo mlebu ing paseduluran karo wong-wong sing padha bungah ing swarga. Kabèh wis ditakdirake kanggo iki, lan saben wong kudu nyiapake dhiri: ngalihake pikiran lan ati menyang kana luwih kerep, ngupaya sakabehe kanggo mangerteni lan nyawang kasucen panggonane ing kana, supaya pungkasane bisa ngucap: 'Siji dina aku bakal ana ing kana!' Kita kudu luwih kerep ngobrol karo wong-wong mau ing pandonga lan renungan, supaya nalika kita tekan ing kana, kita ora dadi wong anyar tumrap wong-wong mau, nanging bisa mlebu kaya mlebu ing komunitas sing wis akrab.

2) Kanggo wong-wong sing wis seda lan manggon ing pangarep-arep gesang langgeng.

Nanging kejaba saka wong-wong sing wis kamulyakake lan sampurna, sing wis diwahyukake minangka perantara lan pangreksa kita, ana uga golongan wong sing wis lunga saka kita kanthi iman lan pangarep-arep, nanging nasibe isih dadi misteri kanggo kita. Padha ora kapisah saka kita nanging tetep ana ing omahé Gréja sing padha; mula, kawajiban kita marang wong-wong mau ora mandheg sawise seda, sanajan

ora bisa maneh kaya biyen. Mula, kita kudu mbantu supaya saben sedulur ing Kristus sing wis seda dikubur, yen perlu, lan maringi pangurmatan pungkasan marang dheweke; kanggo nyawisake pandonga, kurban, lan sedekah kanggo saben wong mau; ora ngomong apa-apa bab wong mau, utawa mung ngomong sing becik, nanging ing kahanan apa wae aja nganti ngina utawa ngukum wong mau; nepaki pangajab pungkasané; éling marang kabecikané kanthi rasa syukur lan ; ngupaya niru kabiasaan sing mbangun saka wong mau lan nglestarekaké. Babagan sedulur, saliyané kabèh iki, aja sedhih kaya wong sing ora duwe pangarep-arep, nanging uga aja nganti ora peduli; tansah elinga jenenge, utamane ing dina kaping 3, kaping 9, lan kaping 40, ing dina peringatan seda, ing dina pangelingan ing gréja, lan ing saben pandonga. Wong sing wis seda mung nduwé siji panglipur – pandonga sing semangat, ngarep-arep, lan kuwasa. Sada uga bisa nindakake akèh; nanging sing paling utama yaiku kurban tanpa getih.

bb) Rasa lan sikap marang sedulur kita ing Kristus, sing urip bebarengan karo kita ing donya lan mbentuk awak Gréja ing donya.

Ana sesambetan wajib sing béda sing ngiket kita karo para Kristen sing urip bebarengan karo kita ing donya.

Hubungan-hubungan iki asalé saka konsep manawa umat Kristen iku siji awaké Gréja (Efesus 4:16; 1 Korinta 12:12, 12:27) lan ana loro jinis: sawijiné marang kabèh awaké Gréja, lan liyané marang saben anggotaé, sakwéné padha dadi anggota.

1) Marang sakabèhé awak Gréja.

Sing kapisan ditondoi déning sipat khas awak urip. Sipat khas awak urip sing teratur yaiku harmoni, utawa keselarasan tertib kabèh pérangané ing siji kesatuan; persatuan urip, utawa rasa simpati lan welas asih; lan pamérangan pakaryan antarané kabèh pérangan kanggo kapentingan kabèh, kanthi nglirwakaké kapentingan dhéwé. Miturut telung ciri iki saka awak sing urip, para Kristen uga nduwèni rasa lan sikap wajib marang kabèh awak Gréja, sing saben wong kudu ngembangaké ing batiné. Yaiku:

1a) Ana ing harmoni, utawa nduwé pikiran siji, ing roh karo kabèh Gréja. Anggota awak padha harmoni amarga kabèh kebak urip siji. Lan saben wong Kristen kudu kebak Roh siji lan padha sing kebak ing kabèh Gréja. Yen iki ora ana, dhèwèké ora kalebu Gréja: *'Padha metu saka kita, nanging padha ora saka kita,'* kandhane bab wong kaya ngono (1 Yohanes 2:19). Sanadyan ora bakal ana pamisahan sing katon utawa bisa diraba, pamisahan kuwi bakal kelakon ing jeroning jiwa, ora mung ing khayalan nanging ing kasunyatan. Persatuan roh iki kawujud ing persatuan prinsip intelektual lan moral, utawa ing persatuan pikiran lan karsa.

Para rasul suci maringi paugeran babagan kesatuan pikiran kanthi kayakinan kuwat, meh tanpa kendhat! Rasul Petrus, sawisé nyritakaké tugas-tugas liyane, nyimpulake: *'Pungkasané, kowe kabèh padha duwé pikiran siji'* (1 Petrus 3:8). Rasul Paulus ngajak: *'Padha duwé pamikiran sing padha marang siji lan sijiné'* (Rom. 12:16), lan ndedonga marang Gusti Allah: *'supaya Panjenengané maringi kabèh wong duwé pamikiran sing padha marang siji lan sijiné babagan Kristus Yesus: supaya kanthi sapakat, kanthi swara siji, padha ngluhuraké Gusti Allah'* (Rm. 15:5–6); lan dhèwèké nyuwun marang para wong Kristen: *'Aku ngajak kowé kabèh, sedulur lan sedulur wadon, ing asmané Gusti kita Yesus Kristus, supaya kowé kabèh padha kandha siji, supaya ora ana prabédan ing antaramu, nanging supaya kowé kabèh mantep ing pamanggih siji lan pikiran siji'* (1 Kor. 1:10). *'Paringana kabungahaning atiku kanthi padha pikiran, padha katresnan, padha rukun lan manunggal'* (Filipi 2:2). Iki meksa wong Kristen supaya ora ambek-ambekan marang cara mikir sing diduweni, lan ora nganggep manawa ora dadi masalah carane dheweke mangerteni bab-bab liyane; padha kudu ngupaya sak tenane supaya bisa nyawiji kanthi tulus lan jero ing pikiran lan pamanggih karo saben wong – mula saka iku ora mung nyingkiri bangga marang kaunikan lan individualitas pandangane, nanging uga ngrasakake sedhih amarga pandangan kaya ngono ana, luwih-luwih yen wis ngrembaka nganti dadi kebiasaan sing angel diatasi. Saka sudut pandang iki, kabèh filsafatan lan panemu mandhiri ing babagan kasunyatan sing wis diwahyukaké iku kaluputan. Para leluhur kita ora tumindak kaya ngono. Ing sembarang bab, kang dadi perhatiané kapisan yaiku ngerti kepiye para leluhur wis maringi putusan... Lan iki minangka adat lawas ing Gréja – supaya padha pikiran karo kabèh wong.

Persatuan karsa, utawa urip manut karsa Gusti, sejatine iku kasuciyan... Iki meksa wong Kristen supaya suci, kaya wong liya, lan aja ngotori awak suci Gréja nganggo kasuciané dhéwé... Lan ing Prajanjian Lawas diwènèhaké dhawuh bola-bali: *'Singirna sing ala saka antaramu'* (Ulangan 17:7), amarga kuwi ora cocog karo awaké kabèh sing murni; kuwi ngrusak kabèh lan ndadèkaké ing bebaya, kaya sing kelakon kabèh nandhang sangsara amarga dosa siji wong. Mangkono uga, Rasul Paulus ngélarang wong Korinta amarga nampa wong sing ora resik, awit kaya *'ragi ngeragi kabèh adonan'*, mangkono dhèwèké wis ndadèkaké kabèh

gréja mau ora resik (1 Kor. 5:6). Mula, kabècèkan iku panyerobotan marang kabecikan kabèh gréja; mulané, syarat kanggo resik iku wigati banget. Nanging, ing sisih liya, rereget ing wadhah kang kebak banyu bakal munggah ing ndhuwur utawa ngendhel ing ngisor; tegesé, iku ana ing njaba awak banyu. Mangkono uga, saben wong kang reged sejatine ana ing njaba awak Gréja, apa wis sacara resmi misah utawa ora. Mula, apa kowe anggota Gréja? Yèn mangkono, kudu suci, amarga yèn kowe ora suci, kowe ora dadi anggota maneh.

1b) Anggota-anggota awak sing urip padha nyawiji ing ikatan urip, saéngga apa sing kelakon ing awak sakabèhé kacérmin ing saben anggota, lan kosok baliné, kahanan saben anggota kacérmin ing awak sakabèhé. Sifat iki uga dikenal minangka welas asih (). Kewajiban sing cocog uga pantes diarani simpati utawa welas asih, ing ngendi kita kudu ngrasakake kanthi jero apa sing kedadeyan marang lan ing sajroning sedulur kita kabèh, utawa ing donya Kristen. Rasul Paulus ngormati iki banget lan maringi paugeran nganti tekan titik manawa, nalika '*siji anggota nandhang sangsara*', kabèh padha nandhang sangsara, lan nalika siji bungah, kabèh padha bungah (1 Kor. 12:26), sawijining prinsip sing piyambakipun wenehi tuladha, njamin marang kita: '*Yen siji anggota nandhang sangsara, aku uga nandhang sangsara bareng karo dheweke*' (2 Kor. 11:29). Mula, kahanan donya Kristen ora kena dadi asing tumrap sapa waé wong Kristen—dingin, mung dingerteni lan dirasakaké tanpa melu pribadi—nanging kudu dirasakaké kanthi jero. Persatuan saka ati iki kabèh diungkapaké ing Sabda Gusti minangka '*siji manah lan siji pikiran*'... Katon ing para wong Kristen wiwitan yèn padha '*sejiwa lan sepenanggahan*...' (Kisah Para Rasul 4:32), utawa, kaya sing dadi dhawuhé Rasul Paulus, kabèh wong Kristen kudu urip, '*ngupaya kanthi sakténané kanggo njaga kesatuan Roh lumantar pranatan tentrem*' (Efesus 4:3). Amarga kawajiban iki, atiné wong Kristen ngrembaka marang kabèh wong Kristen lan urip bebarengan karo wong-wong mau ora kaya wong liya nanging kaya salah siji saka wong-wong mau, kaya anggota kulawarga sing, ing endi waé panggonané, tansah ana bebarengan karo kulawargané ing ati... Ora ana rasa kaya ngono kanthi cetha nuduhaké ilangé paseduluran, kapisahan saka badan; lan yèn ing panggonan apa waé kabèh wong sing nyebut dhéwé Kristen padha dadi asing siji lan sijiné, cetha yèn padha wis ora dadi anggota badané Gréja sing urip, dadi cabang sing wis pegat.

1b) Ing antarané anggota badan sing urip, tugas-tugas dibagi kanggo kabecikan kabèh, supaya saben anggota kagolong kabèh lan ora kanggo awake dhéwé; padha ora makarya kanggo awake dhéwé, nanging kanggo kabecikan kabèh. Mangkono uga, saben wong Kristen kudu tumindak kanthi cara sing gaweyané dadi kurban kanggo kabèh; dhèwèké kudu lali marang dhiri dhéwé lan mung mikirake kabecikan bebarengan, ngrasa lan nyadari yèn dhèwèké dudu pelaku utama nanging mung piranti ing sajroning badan Gréja kabèh. Mula saka iku, saben wong kudu eling carane bisa lan kuduné tumindak kanggo kabecikan kabèh, lan tumindak kaya ngono kanthi rasa tanggung jawab; yaiku, kaya sing diandharake Rasul, sing duwé karunia ngladèni, '*ngladèni*'; sing mulang, '*mulang*'; sing nglipur, '*nglipur*'; sing maringi, '*maringi*' (Rm. 12:7, 12:8). Satemene, saben wong wis diparingi '*karunia Roh kanggo kabecikan bebarengan*' (1 Kor. 12:7), kang kanthi iku kabèh kudu '*saling ngladeni*' (1 Pet. 4:10). Iki maringi semangat tanpa pamrih marang kabèh tumindak wong Kristen, ing ngendi kapentingan pribadi diilangi sakabehe, lan siji-sijiné fokus yaiku kabecikan rohani wong Kristen, apa waé iku. Yen kabèh sing melu nduwèni pikiran kaya ngono, sepira cepeté kasampurnan intelektual lan moral wong Kristen bakal mundhak! Ing kéné dumunung berkahé Gusti – mula saka iku kasampurnan utawa kematangan saben upaya, ing ngendi ora ana sing ora séhat diidini mlebu. Pinten ala sing muncul amarga ngliwakaké paugeran prasaja iki! Mula, pasrahaké jiwa lan raga minangka kurban kanggo kabecikan kabèh wong Kristen – wenehaké perhatian lan welas asih marang saben wong.

1g) Inti lan semangat katresnan Kristen kasebut katingal ing telung sikap iki. Sapa waé sing nduwèni katresnan iki, sawisé nggawa dhiri menyang kesatuan pikiran lan karsa karo kabèh wong, lan salajengipun, sawisé nglebur lan, kaya-kaya, nyawisaké kabèh raos lan atiné, nyawisaké kabèh dhiri, kabèh kakuatan badan lan roh, minangka kurban kanggo kabecikan Kabèh Anggota Gréja, nyawisaké dhiri marang iku kanthi lali dhiri lan pangorbanan dhiri. Iki para buruh kanggo kabeneran, para panengah, para pangreksa karaharjaning Gréja. Mesthi waé ora saben wong bisa nepaki syarat iki kanthi tumindak; nanging saben wong bisa lan kudu nepaki kanthi raos, kanthi kepinginan, kanthi pandonga, kaya déné kita ndedonga kanggo karaharjaning Gréja-Gréjaé Gusti Allah lan kanggo persatuan kabèh. Sikap kaya ngono ing kabèh pakaryané wong Kristen maringi kamardikan lan kabebasan tartamtu, ora kabèk kabèk déning wates sempit saka kahanan dhéwé utawa kahanan wong sing ditresnani, lan asring malah déning kahanan jaman. Katresnan maringi dhèwèké kamampuan munggah ngluwihi kabèh prakara, supaya saka panggonan kuwi dhèwèké bisa merenung menyang ngendi kabèh iki bakal tumuju, lan kepiye lan kanthi cara apa ngusir ala, lan ngindhungi lan ngopeni kabecikan. Iki ditondoi déning pangayoman ibuné sing bisa ndeleng luwih dhisik lan ngélingaké. Mulane, pakaryané asring,

amarga kurang pangerten, dianggep minangka bab sing ora bisa dipahami lan katon mbukak kacepetan pandang; nanging asilé tansah mbeneraké. Lan katresnan iki pantes diarani nggawa Roh, amarga mesthi nggawa Roh lan amarga dhéwé digawa déning Roh. Sawise maca crita uripe wong sing tumindak kaya ngono, kita ora bisa ora ngucapake: iki tegese katresnan Kristen sing sejati! Rasa iki cetha kanggo kabèh wong. Ayo padha ndedonga supaya Gusti Allah sing Maha Asih kersa nyulut luwih sumunar ing ati kita!

2) Marang saben wong sing kita duwé sesambungan sing katon. Mangkono, katresnan Kristen sejati, kanthi mbuwang kabèh watesan, nyebar marang kabèh donya Kristen. Iku uga ngupaya nyebarake pangaribawa saka pakaryane kanthi jembar, sing asring kasil kanthi pitulunganing Gusti; nanging utamane kawujud utawa ditrapake ing praktik ing lingkungan cedhak, ing ngarep lan antaraning wong-wong sing urip bebarengan. Iku sawijining watak umum, paling jero, lan paling dhasar saka ati sing tresna sing maringi inspirasi lan ciri khas marang kagiatan Kristen, utawa tumindak individu wong Kristen—ing panggonan, wektu, lan kahanan tartamtu. Muga-muga jawaban pitakon—kados pundi sawijining Kristen kedah tumindak marang saben tiyang ingkang dipun temoni—netepake maneka kawajiban tumrap tangga teparo; nanging kabèh mau ora liya kajaba ungkapan roh katresnan, ingkang tunggal lan sami ing maneka panganggéané.

Pitakonan muncul: sikap apa sing kudu dijupuk lan kepiye tumindak marang wong Kristen sing ana ing ngarep kita? Wangsulane: njupuk sikap sing dipunajokaké déning roh katresnan Kristen, lan tumindak manut kabutuhan wong sing ana ing ngarepmu, manut roh katresnan sing padha.

Mula saka iku, ana sikap tartamtu sing kudu kita jaga marang wong Kristen, lan uga ana tumindak tartamtu sing kudu kita lakoni marang wong-wong mau.

2a) Sikap apa sing kuduné kita duwé marang siji lan sijiné?

1. Ora ana bedane: '*Ora ana wong Yahudi utawa wong Yunani, ora ana budhak utawa wong merdèka, ora ana lanang utawa wadon; awit kowe kabèh iku siji ing Kristus Yesus*' (Gal. 3:28), pangandikane Rasul, minangka anggota urip saka siji badan, minangka sedulur saka siji kulawarga. Mula, tampi saben uwong kanthi rasa sedulur, kaya sedulur, kaya mas. Katresnan sedulur – iki sikap sejati sing ngrembaka ing antarané wong Kristen! Nalika kita ketemu sedulur getih, kita lali kabèh lan krasa, luwih saka apa waé, yèn dhèwèké iku sedulur. Kita kudu nduwèni sikap sing padha marang saben wong Kristen. '*Padha setya marang siji lan sijiné kanthi katresnan sedulur,*' pangandikane Rasul (Rm. 12:10). Kabèh tumindaké wong Kristen marang wong liya, lan kabèh sikapé marang wong liya sing dadi kawajibane, kudu mili saka raos iki. Nanging iki luwih cetha diungkapaké ing sipat-sipat ing ngisor iki:

– Ing kabecikan, utawa rasa seneng sing asalé saka anané, sesambungan, lan paseduluran karo wong liya. Yen padha sedulur, mula pasedulurané wis cetha dhéwé. Rasa iki nuduhaké ikatan atiné. Iki uga dadi pratandha lan saksi sing paling yakin lan alus saka katresnan sing sejati, sampurna, lan mateng. Yen ana rasa ora seneng nalika bebarengan karo wong liya, iku tegese ora ana katresnan: padha pisah. Ora peduli iku wis kahanan sing ora séhat, lan ora ana panggonané ing wong Kristen. Iku minangka langkah kapisan tumuju layuning katresnan lan mbalikaké manah saka kabeneran ing sesambungan karo wong liya. Ora peduli, lan malah rasa ora nyaman nalika ketemu wong liya, bisa diparingi pangapura yèn kuwi ora disengaja – lan sanadyan mangkono mung liwat upaya aktif lan ajeg kanggo ngembangaké sikap sing becik marang wong kuwi. Amarga ati ora langsung nyetel kaya kuduné, apa sing digoleki wong kanthi sungguh-sungguh dianggep wis dadi duwéné amarga upaya goleké, sanajan durung kapenuhan. Ing kahanan kaya ngono, iki kaya cacat fisik tinimbang cacat moral.

– Kanthi niat becik. Sapa waé sing nemokake wong liya nyenengake mesthi muga-muga kabecikan kanggo wong kuwi. Niat becik iku woh alamiah saka katresnan. Iki katon ing minat marang kabèh bab sing ana gandhèngané karo wong liya, ing rasa simpati marang wong kuwi, ing nampa wong kuwi ing jeroné ati, ing nganggep wong kuwi minangka bagéan saka kahanan dhéwé, ing takon, yèn perlu, apa kahanané ana ing kana apik utawa ala, kanthi kabungahan utawa sedhih sing cocog, lan ing dorongan kanggo nulungi lan mbantu. Niat becik ngemot kabèh gerak atiné sing welas asih marang wong liya. Iki dadi panglipur sanajan ing wektu sedhih; nggawa tentrem, nggedhekake ati lan ngresiki saka napsu egois, kaya geni sing ngresiki logam. Kosok baliné yaiku niat ala – woh saka apatis lan kadhemen. Ing kéné ana ora ana kabecikan, utawa ana kepénginan marang kebalikané—ya iku niat ala. Sing ora bisa pisah karo kuwi ana rasa seneng nalika liyané nandhang sangsara (schadenfreude) lan rasa iri, loro panyiksa sing nggerogoti atiné wong sing wis kelangan katresnan.

– Ing ngopeni wong liya. Niyat becik sejati ngrasakaké kabungahan nalika wong liya makmur lan kabegjané dijaga, lan ngrasukaké semangat kanggo nulungi lan mbiyantu sing butuh; mula nimbulaké

pangopènan sing aktif lan wicaksana tumrap kabecikan wong liya. Iki pancèn ora bisa dihindari, mung diwatesi déning kahanan sing ora mungkin kanggo nulungi. Ing kahanan liya, ora ana pangopènan iki nuduhaké ringkihé niat becik lan kurangé katresnan! "*Aja mung tresna ing tembung... nanging ing pakaryan lan ing kabeneran*" (1 Yohanes 3:18). "*Mbebasani bebané siji lan sijiné*" (Gal. 6:2), pangandikane para rasul. Ing bab iki, kudu dielingi yèn pitulungan sing katon liwat tumindak bisa uga ora asalé saka ati sing becik; uga, niat becik bisa dadi woh saka watak alamiah sing welas asih nanging ora milih-milih. Kabèh mau gumantung marang kepiye pikiran sing ngatur aspek-aspek iki—utawa jati diri batin—nyambung karo aspek-aspek mau. Tulungana wong liya sanajan tanpa kecenderungan kanggo nindakake kuwi, kanthi tujuan ngembangake kecenderungan kuwi; lan aja gampang manut marang niat apik tanpa seleksi, supaya ala ora metu saka sing apik, amarga ati iku wuta. Umumé, wong kudu nduwèni pola pikir kaya ngéné: pitulungan sing diwènèhaké ora asalé saka kepéngin nyenengaké dhiri dhéwé utawa saka kepéngin nyenengaké wong liya, nanging mung saka siji bab—katresnan batin sing bisa mirsani kabecikan sejati lan nuntun kabèh tumindak marang kabecikan kuwi. Mangkono kabecikan sing ajeg, teguh, lan wicaksana kabentuk. Banjur wong Kristen mung kepengin apa sing kuduné dirumat, lan ngopeni apa sing kuduné dikarepake kanggo wong liya. Lan iki kahanan tresna marang sesami sing sehat, tanpa iku lan nganti iku, niat becik lan perhatian marang kabecikan bisa mlaku kapisah, ngalangi siji lan sijiné malah nganti bertentangan. Nanging dhasaré yaiku pitulungan sejati ing sangisoré pandhuan saka prinsip aktif paling luhur, lan ora mung niat becik, sing bisa uga ora ana wohé lan nyasar. Salah siji ciri khas pitulungan yaiku bantuan langsung, cepet, lan sakabehé, miturut kabutuhan lan tujuan. Iku ora kesar ing kesia-siaan, nanging lumaku kanthi ajeg lan terukur, lan ora kena nundha utawa telat. Prinsip pituduhé yaiku: cekel saben kasempatan, amarga ora bakal teka maneh; kumpulake lan dadi sugih. Sing kebalikané yaiku kepinginan sing ora ana gunané sing mung dadi pikiran babagan cara-cara sing bisa mbantu; nanging sing paling utama, sing muncul saka niat ala—yaiku ora mung apatis lan ora ana kerjasama, nanging uga mungsuhan, utawa ngalangi kasuksesan, lan niat jahat sing nyata. Kalorone iku woh saka napsu egois, sing malah tansah diprovokasi lan saya kuwat amarga rasa nesu bebarengan.

Telu iki—niat becik, welas asih, lan ngopeni—netepake hakikat sejati katresnan sedulur. Yen salah siji saka gerakan ati iki ora ana—lan ora mung sacara umum, nanging marang saben wong sacara khusus—mula ora ana katresnan langsung uga, utawa durung mateng nanging isih ana ing tahap wiwitan, isih tuwuh. Pertumbuhané, sejatine, penting. Atiné, ing kahanan sing wis tiba, ora ngrasakaké kanthi bener. Roh sing leres kudu dianyari ing jerone. Luwih saka kabèh, atiné pilih kasih; mung tresna marang wong-wongé dhéwé lan mberihaké marang wong-wong mau... Ora ana ala ing kéné, nanging bisa dadi ala yèn dibiarkan kaya ngono. Wong Kristen kudu nggawa kabèh wong Kristen dadi bagéan saka kulawargané lan urip bebarengan karo kabèh wong kaya sedulur; dhèwèké kudu nganti tekan titik ngeluk kabèh wong kanthi katresnan sing padha – mung mbedakaké antarane tumindak utawa pitulungan, lan sanajan mangkono ora adhedhasar rasa, nanging miturut panimbang sing tanpa pamrih lan adoh saka pamrih saka akal sing waras.

2. Rasul Paulus nerangake sipat tumindak wong marang wong liya kaya mangkene: '*Padha tresna kinasih marang siji lan sijine; padha ngluhurake siji lan sijine*' (Roma 12:10); tegesé, katresnan kinasih marang wong liya ora bisa pisah saka ngajeni marang wong-wong mau. Sipat iki langsung muncul saka rasa sedulur. Sapa waé sing nduwèni sipat pungkasan iki uga nduwèni rasa hormat. Ing antarané sedulur dhéwé, kita ngajèni sanajan bocah cilik sing durung nduwèni kesadaran dhiri. Nanging ing Kristen—kawruh sedulur rohani iki—luwih alamiah manèh kanggo wong sing tenanan nyadari wigatiné dadi wong Kristen. Wong Kristen iku candhi Roh Suci, panggonané Rama lan Putra. Mula saka iku, dhèwèké dadi wadah Keberadaan Ilahi. Nampanan dhèwèké, mula, minangka wong sing nggawa Gusti marang kowe ing sajroning dhèwèké, kanthi berkah, kaya Sangko Prajurit Prajanjian biyèn, lan pancèn saben wong—apa gedhé utawa cilik, mlarat utawa sugih, wicaksana utawa ora wicaksana. Ing semangat ngajeni Kristen, kabèh penampilan njaba kudu disisihaké minangka barang asing lan semènjan, ora kagolong marang wong Kristen kuwi dhéwé, nanging kudu éling mung marang ajiné pribadhi. Penampilan njaba pancèn béda-béda, nanging pangajéning kudu padha kanggo kabèh. Sumberé ana ing ajiné batin wong Kristen, sing bisa waé ora cocog karo penampilan njaba. Ngajeni marang wong-wong sing wis diajeni déning Gusti Allah. Sifat utawa wujud pangajèn wis ditemtokaké déning Rasul Paulus kanthi tembung: '*aja nindakake apa-apa amarga ambisi egois utawa kesombongan kosong*' (Filipi 2:3). Ing sajroning ati, saben wong kudu luwih ngutamakake wong liya tinimbang awake dhewe lan nyuda panggonan awake dhewe; iki ora cukup mung katon saka pratandha njaba, nanging kudu dirasakake sajroning ati. Pratandha njaba bisa beda-beda—kaya ta, contone, kanggo wong sing nduweni wewenang—nanging rasa hormat tetep padha. Ora ana kabecikan sing luwih angel tinimbang iki,

amarga iku bertentangan langsung karo sikap egois. Iki luwih angel kanggo wong-wong sing nduwé kalungguhan lan kanggo wong-wong sing andhap asor. Nanging paugeran iki ora dibatalaké amarga angel dituruti. Apa angel? – Mula, usaha. Sing paling penting ing babagan iki yaiku nglirowakaké kahanan njaba wong Kristen lan mung nyumurupi makna batiné. Sing kapindho, amarga luhur, nalika dirasakake kanthi cetha, bakal nglairake rasa ngajeni. Rasa sing kebalikan saka ngajeni yaiku rasa ngremehake. Miturut sipate, rasa iki nempatake saben wong ing ngisoré dhéwé lan sejatine ngremehake wong-wong mau nganti ora ana regane. Iki minangka woh saka kesombongan, rasa bangga dhiri, lan gagal ngajeni awak dhéwé lan tangga teparo.

3. Sapa waé sing nganggep wong liya suci bakal ngajeni kabèh sing kagungané lan maringi haké ing kabèh bab. Sikap maringi haké saben wong kanthi ajining lan katresnan iku kaadilan. Ing ngendi ana ajining, ana kaadilan, lan kosok baliné... Amarga ajining iku wujud kapisan saka kaadilan, saka kono kabèh ranah kabeneran mili lan lestari. Kaadilan biasane dianggep minangka wates paling njaba saka urip moral, kanthi teges yen sapa wae nglanggar watesane, dheweke ngrusak dhasar-dhasar jagad moral, lan ora ana apa-apa maneh sing bisa diarepake saka dheweke. Nanging ora bener yèn kabeneran mung bisa diwatesi ing sisih negatife waé—yaiku mung nahan dhiri saka tumindak sing nglanggar hak wong liya, utawa mung nindakake apa sing dipénta déning tatanan hukum. Iki dudu kabeneran Kristen, nanging kabeneran donya, njaba, lan hukum. Sejatine Kristen, ing sisih liya, uga ngemot aspek positif; nindakake kabèh sing pantes diwènèhaké marang wong liya, ora amarga wedi saka njaba nanging amarga watak batin. Sejatine sing adhem, mung legal lan eksternal iku ora Kristen... Sing kapindho muncul saka nurani kanthi melu atiné... Nanging béda karo katresnan, sanadyan diilhami déning katresnan. Kosok baline yaiku nginjak-injak haké wong liya; ketidakadilan iku wohé pangremehan marang seduluré. Nalika wong dianggep ora ana regané, kepiye bisa ngajeni hak-haké? Mula, anggep saben wong Kristen minangka sedulur, tanpa mbedakaké penampilan njaba; rawungna lan ayo ana ing ngarsané kanthi welas asih; angetna atimu marang wong-wong mau kanthi niat becik, ngililingi wong-wong mau kanthi pitulungan miturut kemampuan lan kekuwatanmu, nalika tetep ngajeni marang pribadine sing wis ana ing Kristus Yesus, lan ngupaya nuduhake kabeneran sing sampurna lan nyingkiri kabèh goroh. Kabèh raos iki kudu muncul bebarengan marang saben wong Kristen. Kudu diati-ati supaya kabèh mau tetep ana lan ora ketinggalan siji lan sijiné, supaya ana harmoni ing rohé wong Kristen. Nanging cetha yèn watesan njaba, sing katon déning kabèh wong, yaiku kerjasama lan kaadilan. Rasa-rasa liyane kasembunyi ing jerone lan mateng ing sangisore tutupane, kaya woh-wohan ing sangisore godhong; kadhangkala mèlu luwih dhisik lan kadhangkala mèlu sawisé, nanging kanthi cara sing yèn ora ana, ora ana kabeneran ing rasa-rasa sing pungkasan mau. Iki kaya wadhah sing wis kinclong, sing dimaksudaké kanggo ngemot minyak wangi, nanging kosong. Mula saka iku, luwih dhisik kudu duwe ati kang kebak katresnan, supaya tanggane ora krasa kepepet, nanging atine malah mbukak kanggo nampani, kaya sing ditindakake Paulus.

2b) Tumindak apa sing dibutuhake? Nalika ana niat sing tulus, tumindak bakal mèlu, amarga kakuwatan niat iku ora entek-entek lan ora gampang ditahan. Nanging, tumindak-tumindak iki ora metu tanpa wicaksana lan kahanan; kaya saben tumindak ditemtokake déning obyeké, mangkono uga tumindak-tumindak iki béda-béda miturut sipat wong sing dadi tujuane. Wong sing ana ing ngarep kita minangka wong Kristen iku makhluk manungsa kang dumadi saka jiwa lan raga, kanthi tingkat karaharjaning urip ing donya njaba. Saben aspek saka sedulur kita iki ngundang saka katresnan kita tumindak sing khas, sing banjur dadi kewajiban kita. Saka kéné cetha dhéwé yèn tumindak sing kudu kita lakoni marang sedulur kita, wong Kristen, kapérang dadi telung golongan: ana sing gegayutan karo nyawane, ana sing karo badané, lan ana sing karo kasejahteraan njaba.

1) Bab nyawa.

Bab sing paling utama ing kéné yaiku a) kaslametan jiwa, utawa sejatine kaslametan sedulur kita minangka pribadi, amarga yèn ora ana kaslametan, kabèh liyané ora ana gunané. Ora ana kabecikan sing bisa mbandhing kabecikan langgeng iki. Mula saka iku, kabèh perhatian kita—lan perhatian sing terus-terusan—kudu diarahaké marang kaslametan jiwa sedulur kita.

Mula saka iku, ndedonga kanthi tulus kanggo kaslametan kabèh wong sacara umum lan, sacara khusus, kanggo kaslametan wong-wong sing kowe paling kenal lan sing, miturut panemumu, lagi butuh pitulungan khusus; ndedonga, ngarepake kanggo sedulurmu sih kurnia tartamtu kaya pangerten, semangat, utawa pandonga, lan sapiturute, nalika panjenengan nyuwun kanggo awakmu dhéwé kekuwatan lan kemampuan tumindak kanggo kaslametané, utawa, luwih becik maneh, nawakake awakmu dhéwé dadi piranti Gusti

kanggo pakaryan iki; Luwih saka kabeh, ndedonga kanthi temen supaya oleh sih supaya tumindakmu ora nuntun wong liya menyang godaan, lan lumantar pandonga resmakna awakmu saka kedadeyan kepungkur sing ora disengaja lan ora kaduga sing bisa dadi godaan. Aja kapancing dening pikiran lan tembung wong liya, kaya-kaya pandonga kaya ngono ora ana regane; amarga, saliyané saka kasunyatan manawa wong sing wis nyuceni awake dhewe lumantar pandonga kuwi mesthi luwih bisa lan luwih siap tumindak kanggo kaslametan wong liya, ana paseduluran rahasia antarane nyawa, sing lumantar iku siji nyawa, kanthi cara sing ora bisa dipahami, bisa nanem wiji sih-rahmat ing nyawa liyané utawa nyiapake supaya bisa ditanem lumantar awake dhewe utawa lumantar wong liya. Contone yaiku ibu saka Agustinus Martir. Yen kita kabeh padha ngarahake roh kita ing pandonga marang siji lan sijiné, mula saben wong bakal nampa sinar anget sing jumlahé padha karo jumlahé wong. Akibate, saben wong bakal keanget kanthi ukuran anget sing padha karo sakabèhé umat Kristiani. Banjur ora ana kuwasa sing bisa ngalahake siji waé wong Kristen. Ora perlu diterangake maneh, supaya iki kelakon, saben wong kudu mbukak iman kanggo nampa pitulungan pandonga; yen ora, kakuwatan Gusti ora bakal ngasilake apa-apa ing wong-wong mau. Nanging nalika kita ngomongake babagan Kristen, kita ngomongake babagan para pracaya. Mula saka iku para rasul dhéwé nyuwun pandonga, amarga pandonga bebarengan iku kakuwatan kanggo kaslametan.

Dadi tuladha urip saka iman lan taqwa. Nalika kowe metu ing donya lan nemokake awakmu ana ing antarané wong Kristen, supaya saben wong weruh ing kowe perwujudan urip saka agama Kristen; supaya padha weruh yèn kowe mangertos, ngajeni, lan nglakoni. Iki padha karo mbangun sedulur ing saben cara: lumantar tembung, pandangan, gerak-gerik, lan tumindak; lan ora ana siji wae saka kuwi sing marakake dheweke sedhik utawa nyasar. Nalika dadi tuladha, loro-lorone, apik lan ala, nduwèni pangaruh sing gedhé banget; mulané, kaya siji iku perlu, sijiné iku pantes dicela. Yen ora ana sing nampilaké kejahatané kanthi terang-terangan, ora akèh butuh piwulang, amarga umume kita ora ngerti apa sing kuduné ditindakaké, nanging carané. Nanging masalah ing kahanan saiki yaiku kajahatan ditampilaké kanthi terang-terangan, dene kabecikan disembunyikake; mula, ing kabeh kahanan sing kita temoni, kita weruh akeh conto tumindak tanpa hukum, dene meh ora ana sing tumindak manut hukum. Amarga tumindak luwih kuwasa tinimbang pikiran lan tembung, kabèh piwulang kita dadi ora ana gunané. Pantes yèn kabèh wong sing rusak budi iku dikurung ing panggonan sing ndhelik utawa dipaksa supaya ndhelik sak kuwasa-kuwasané. Ing kéné ana kahanan sing kuduné dianggep pantes dipuji tumindak sengaja tumindak saka njaba sing ora cocog karo raos batin – yaiku supaya ora nuntun wong liya marang dosa utawa ngrusakaké. Wong sing rusak moral lan tumindak terang-terangan, ing tembung lan tumindak, kudu dianggep minangka pembunuh nyawa. Dheweke kaya wong wuta sing ngoyakaké senjata matèni tanpa pandang arah ing saindenging papan...

Nanging iki durung cukup – wong kudu padha kepéngin lan tenanan ngupaya mbantu, uga aktif nyumbang kanggo kaslametan wong liya; amarga apa gunané mung ngomong 'aja krasa adhem' tanpa nyedhiyakake apa sing dibutuhake? Sapa waé sing tenanan tresna bakal nindakake apa waé kanggo wong sing ditresnani. Katresnan ora nggatekake kesulitan lan malah ora kroso. Nanging sanadyan ana, katresnan siap nyawisake uripe kanggo sedulure; nyawisake kabeh, kalebu uripé dhéwé, kanggo kaslametané. Ketidadaan peduli ing bab iki nuduhake ketidadaan peduli marang kaslametan dhéwé lan kamulyané Gusti, uga kurangé kapercayan ing iman, katresnan marang awak dhéwé, lan kecerobohan sing teguh. Mula saka iku, kita kudu merhatiin kanthi tliti saben kahanan sing nyangkut sedulur-sedulur kita, lan nggoleki ing antarané wong-wong mau apa ana sing marang wong kuwi, kanthi kabisan kita sing paling apik, bisa kita tanemake ing atiné sawijining bab sing bakal mbantu ing dalan marang kaslametan. Bab-bab sing kalebu ing iki yaiku: mbangunake sing lagi turu, mbenerake sing meh kesasar, lan nguwatake sing ringkih. Iki bisa ditindakake liwat tembung lan tumindak. Kita mung kudu éling yèn ora kena mlebu ing jagad roh liyané kanthi sembarangan. Saben uwong kabungkus ing jeroné dhéwé. Mula saka iku, kita kudu nyiapaké dhèwèké dhisik, utawa ngentèni kesiapané. Ing kahanan apa waé, luwih becik mbantu wong liya supaya tumindak saka kersané dhéwé, tinimbang mréntah kanthi kuwasa, amarga dhèwèké iku roh sing urip lan bébas. Ing kéné, umpamané, ing paguneman prasaja, kabecikan lan kaburukan digambaraké—kabecikan nganggo pujian, kaburukan nganggo panèlukan; padha nggambaraké kuwi marang wong liya kanthi cara kaya ngono; nanging, supaya wong sing dituju ora nyadari yèn tembung-tembung kuwi ngenani dhèwèké, lan ing wektu sing padha nampa piwulang sing cukup. Katresnan iku pinter nggoleki cara. Nanging pengalaman uga perlu, amarga yèn ora, wong bisa nimbulaké cilaka luwih akèh tinimbang mbantu nylametaké.

b) Utamane, nalika ngopeni nyawa wong liya, kudu bisa mbedakake pikiran lan kersane.

Ing babagan pisanan, kudu nancepake konsep lan prinsip sing kiyat, cetha, lan bener babagan kabèh bab, diwiwiti saka iman, lan kanthi pandhuan saka iman kuwi, ngrembaka nganti ing ranah kabèh kawruh liya, ngembangaké mau ana gandhèngané karo iman lan, yèn bisa, saka iman, supaya sakabèhing kawruh mau dadi siji kabèh sing nyawiji lan ora bisa dipisah. Wong sing ngidini awake dhewe mbabarake sembarang konstruksi rumit saka pikirane kanthi sembarangan, kanthi kapercayan manawa iku ora kalebu ing ranah iman, sanajan cetha nampilake pikiran lan aspek sing ora cocog karo iman, nindakake kaluputan gedhe. Sing ora asalé saka iman, sing ora dadi kesimpulan saka iman, sing ora kalebu ing iman, ora bisa tegak kanthi bener ing wewengkoné; kabèh kuwi goroh sing hina sing kudu dilakèkaké lan dimusnahaké. Mula saka iku, kabèh teori ing kabèh élmu, utamané fisika lan sajarah, kudu dites kanthi teliti lan, sawisé dites, diajokaké marang donya Kristen. Nanging, sacara umum, apa waé sing wis diuji lan kabukten bener—apa iku kawruh teoretis utawa panemuan ing babagan seni, urip sosial, lan sapituruté—kudu diumumaké marang kabèh wong; awit apa manèh sababé Gusti maringi yèn ora supaya kabèh wong bisa éntuk manfaat saka iku? Ing Gusti, kabèh manungsa iku siji kulawarga. Apa sing Panjenengané paringaké marang siji, Panjenengané uga paringaké marang kabèh. Kekirangan intelektual kudu dianggep luwih kriminal tinimbang kekirangan finansial, amarga roh luwih mulya tinimbang materi. Nalika nyebarake kabeneran positif, kita uga kudu merhatosake kabohongan, pamanggih sing salah, ilusi, lan prasangka. Kabèh mau bakal suda kanthi alami nalika padhange kabeneran sumebar, nanging kita uga bisa tumindak langsung marang kabèh mau. Nanging, luwih migunani wong sing nglengkapi dhiri nglawan prasangka ing ati tinimbang sing nglawan prasangka intelektual, apamaneh yen sing kapindho ora mung ora ngrusak ati nanging uga, sanajan ora langsung, mbangun ati. Prasangka ing ati yaiku prasangka sing ndadekake wong kejiret ing dosa, utawa sing dadi kabutaan dosa. Wong-wong kandha, contone: 'Sifat alam nuntut kuwi' – kanggo mbenerake napsu; utawa: 'Sing urip nggoleki sing urip' – kanggo mbenerake keprihatinan sing kakehan, lan sapiturute. Sapa wae sing mbukak prasangka kaya ngono, nunjukake lan nuntun wong liya supaya adoh saka kuwi, wis maringi kabecikan langgeng marang wong liya. Bab nomer loro. Aduh, kasihan kersaning kita! Iku butuh aturan sing asring ora dingertèni; butuh dorongan sing asring lali; butuh pituduh, amarga asring ora ngerti carane miwiti tugas. Mula saka iku, padhangna, kuwatna, lan tunjukna dalan. Kita kabeh sesambungan supaya bisa mulang siji lan sijiné. Mulané urip diarani, saliyané liya, sawijining élmu. Alangané gedhé tenan – ora peduli marang cara uripé wong liya! Akeh sing mung nyimpen rasa ora sarujuk ing batin, utawa nggosip lan ngukum ing mburi lawang sing ditutup. Liyané malah luwih ala: padha menehi pratandha yèn sarujuk karo tumindak ala wong liya, sanajan mung pura-pura, lan kanthi kuwi malah ndadekake wong kuwi luwih wani lan luwih nekat nindakake ala, saéngga luwih sengsara utawa luwih mbabayani kanggo dhèwèké dhéwé. Ora! Yen sampeyan weruh ana bab ing wong liya sing pancen mbabayani kanggo dheweke, tindakna kabeh sing bisa kanggo mbukak pikirane lan mbenerake laku, sak apik-apike sampeyan bisa. Tindakna langsung dhéwé: goleki wong sing bisa mangaruhi dhèwèké, entèni kasempatan, jalin kontak raket lan ajak dhèwèké mèlu, lan sapituruté. Nanging ing kahanan apa waé aja nganti kowe maringi pratandha persetujuan utawa sarujuk marang tumindak kuwi, apa nganggo tembung utawa tumindak... Yen saben wong ing sakupenge wong sing nyasar mau padha nuduhake pratandha ora sarujuk, kayane dheweke bakal langsung eling, merga saka ngendi maneh dheweke bisa lunga? Salah siji cara paling apik kanggo nggugah elingé yaiku nuntun dheweke supaya bisa weruh alesané dhéwé: ayo dheweke nyadari iki kanthi mandhiri; kowe mung perlu nyetel kahanan supaya dheweke bisa nindakake kuwi.

2) Bab awak.

Awak iku piranti urip kita ing donya iki lan, ing wektu sing padha, sarana kanggo mbentuk kita dadi warga donya sing bakal teka. Awak iki raket banget gegandhengan karo jiwa nganti kahanan apik utawa ala saka awak bakal kaccermin ing jiwa; awak bisa nyurung jiwa marang kabecikan, utawa paling ora ora ngalangi, lan manut ngladeni sanajan ing bab-bab sing nuntun marang ala. Mula saka iku, bagean iki mbutuhake perawatan khusus. Bantu sedulurmu uga ing babagan iki, lan gampilake pakaryané ing pangopènan awaké—abdi sing setya lan, ing wektu sing padha, mungsuh sing tansah siap. Kewajiban iki mbutuhake: a) ngupayakake kanthi saben cara supaya kabecikan, kautuhan, lan kasehatan awak sedulurmu, kanthi tumindak yèn perlu, nanging luwih becik kanthi tembung; tegesé, nyedhiyakake sarana panguripan, menehi pitutur bab apa sing migunani, nunjukake apa sing mbabayani lan nyegahé dhéwé; ngupayakake kabecikan awak kanthi sakabehe cara, supaya dadi piranti sing pantes kanggo nyawa, tinimbang dadi alangan. Kabeh wong ngopeni lan mberkahi dagingé, nanging ana sing kakehan, ana uga sing kurang. Nglebokake buruh bodho supaya eling, lan luwih-luwih nglebokake wong mabuk, wong sing seneng pesta, wong sing rakus panganan utawa wong hedonis supaya padha eling, iku berkah gedhe. Amarga kaya saka neraka, nyawa banjur dibebasake saka tirani

daging ing kasus sing kapindho, uga ing kasus sing sepisanan bakal weruh padhang, kaya Ioanafan sawisé ngrasakake madu. Ing babagan iki, wong sing salah yaiku sing nalika menehi pitutur kanggo nyenengake badan lali marang jiwa. Mula saka iku, kudu ati-ati nalika menehi pitutur babagan ngopeni lan nenangake badan, lan luwih ngarahake pitutur kuwi kanggo nyebabake rasa lara; b) nyegah bebaya marang urip kanthi saben cara sing bisa ditindakake, lan luwih-luwih nahan awake dhewe supaya ora tumindak marang sedulur kanthi cara sing bisa nuntun dheweke marang lara utawa bebaya nyawane. Iki asring muncul amarga kakehan ngentekake daya jiwa lan raga: ing bab jiwa, liwat bangkité napsu—luwih ala maneh yen dumadakan—kaya nesu, wedi, bungah, lan sedhih; kene – kanthi nuntut utawa meksa padha kerja, maringi pitutur sing ora pantes tanpa mangerteni kahanane, nyulut rebutan, gelut, utawa dolanan sing mbebayani, lan sapiturute; nanging c) sing paling utama, sapa wae ora kena, apa nganggo tumindak dhéwé, mbiyantu lan nyengkuyung, kanthi idin, utawa kanthi terang-terangan utawa rahasia, njupuk nyawa wong liya. Pembunuh mbrontak marang Gusti Allah, sing nemtokake ukuraning urip; dhèwèké ngrusak awaké dhéwé lan nimbulaké keraguan marang kahanan wong sing dipatèni, amarga mung Gusti Allah sing ngerti paugeran sing adil. Kita kudu wicaksana ing bab iki. Sapa waé sing mungkasi urip sadurungé wektuné, ngirim nyawa sing durung mateng menyang alam sabanjuré.

Ora perlu dibahas dawa, amarga tumindak kaya ngene mesthi medeni lan ngusir wong saka iku. Tindakna kabèh sing wis diprentahake, utamané babagan kaslametan jiwa sedulur kita, lan lakoni apa sing bisa—apa nganggo tembung lan tulisan utawa nyebarake tulisan-tulisan sing apik.

3) Bab kesejahteraan lan kabagyan. Ngopeni nyawa lan badané wong liya iku padha karo ngopeni kasampurnané pribadiné. Nanging, miturut kersané Gusti, dhèwèké uga nduwèni pangét kabagyan utawa kesejahteraan ing donya. Nalika ngurusi bab pungkasan iki, kita kabèh kagandhèng karo kawajiban tartamtu sing cocog karo iku.

a) Spiritual.

Kita biasané nyebut 'kabagyan' iku minangka bab saka njaba, yaiku kahanan sing nguntungaké kanggo kita. Nanging kabagyan iku ora ana ing njaba awaké dhéwé, nanging ana ing jero awaké dhéwé, ing kahanan atiné sing ceria, bungah, lan tentrem, sing arang banget cocog karo kahanan njaba nanging tuwuh manut undhang-undhangé dhéwé kanthi mandhiri. Mula saka iku, ing kéné panggonan utama perhatian kita kudu diarahaké. Intine ing kéné yaiku: ing kahanan apa waé ora kena ngganggu tentremé batiné sedulur; malah, saben upaya kudu ditindakake kanggo nguwatké lan ngunggahaké. Sapa waé sing tumindak kosok baliné kaya maling sing mlebu kebon sayuré wong liya lan ngrusak sembarang sayur lan kembang ing kana. Gusti wis maringi sedulurmu tentrem; kowé nyolong saka dhèwèké. Mung siji jinis gangguan sing diijini, yaiku: ngganggu wong sing dosa—lan kanthi khusus minangka wong sing dosa—kanthi mbangunake saka turune; goyahi nganti tekan dhasaré, pecahaké balung-balungé, wenahi dheweke sedhih nganti tekan putus asa lan ora nemu tentrem awan bengi. Rasul Paulus maringi tuladha bab iki nalika dhèwèké nggawé sedhih marang wong Korinta sing dosa, amarga, kaya sing dhèwèké kandha, '*sedhih miturut kersaning Allah marakaké pangapuran sing mimpin marang kaslametan*' (2 Kor. 7:10). Yen kowe weruh sapa waé kang kasangsaran amarga apa waé, tindakna lan paringana panglipur marang wong sing sedhih; olesna balsem ing tatu atiné; tuangana panglipur lumantar tembung lan tumindak. Ing kéné, simpati waé wis maringi panglegaan; luwih manèh yèn bisa maringi panglipur. Kita mung kudu éling yèn panglipur sejati ana ing Gusti Allah. Ing kono wong sing sedhih kudu digawa, lan ing Gusti padha kudu digumbiraké, digawa tekan titik nalika padha bungah malah marang apa sing dadi sabab sedhihé. Sapa waé sing nindakake iki bakal nggawa kabungahan marang wong sak uripé, ing kabèh kahanan, lan bakal kasil kabèh sakaligus. Panyengkuyungan saka njaba uga apik kanggo wong ringkih, nanging iku mung separo saka perjuangan lan kudu digunakake mung minangka sarana kanggo nggayuh tujuan. Yen ora, bakal bertentangan karo Pangayomaning Gusti, amarga lumantar saben sedhih Gusti ngajak kita marang Panjenengané. Yen kowe malah ngalihake perhatian tinimbang nuntun wong mau marang Gusti, kowe ora tumindak manut iman.

b) Sing njaba.

Kabagyan saka njaba dumadi saka reputasi apik, kamakmuran, lan lumaku lancaré urusan. Kelangan utawa kurang salah siji saka iku bakal nyopot tentreming ati. Wong krasa ora seneng. aa) Reputasi apik maringi wong panggonan ing lingkungané, dadi dhasar kanggo percaya marang dhèwèké lan ndadèkaké dhèwèké disenengi wong liya; mula, iki mbukak dalan tumindak tanpa alangan, déné kosok baliné, kelangan reputasi kuwi ngiket tangan lan sikilé. Mula, sapa waé sing tresna marang seduluré, kudu nindakake kabèh sing bisa kanggo njaga jeneng apiké; lan kanggo kuwi, dhèwèké kudu luwih dhisik ngasucèkaké jeneng mau ing atiné

dhéwé—utawa, sing padha tegesé, nindakake kawajiban ngajèni, tansah ngluhuraké wong liya tinimbang dhèwèké dhéwé ing atiné. Sifat kaya ngono bakal mulang dhéwé carané njaga pakurmatan tangga teparo, saka dhèwèké dhéwé lan saka wong liya. Iku bakal ngiket lan mbebasake ilat. Nalika rasa kaya ngono wis ana, iku wis nindakake tugase; kita mung kudu njaga rasa kuwi, utawa nyingkiri apa wae sing bisa nglemahake, yaiku: aja nganti ngremehake sedulur amarga cacat alamiah ing jiwa utawa raga, utawa amarga kahanan sing katon ora pantes. Iki kalebu ngina marang Gusti Allah lan ora adil marang sedulur. Nanging sanajan ngadhepi kalepatan moral, wong kudu ngarahake kabèh rasa ora seneng marang dosa lan panyurungé, yaiku setan; dene ing sedulure kudu dideleng kamulyaning kodrat lan sih-rahmaté pikiran sing saya suda, lan bandha Gusti sing dirampok; kudu dideleng dhèwèké—sing bébas—kaya wong sing kaiket, lan dhèwèké—sing waras—kaya wong sing keserang lara, lan kudu welas asih marang dhèwèké, nangis lan ngraos prihatin kanggo dhèwèké ing ngarsané Gusti, tinimbang ngremehké dhèwèké.

Luwih becik ngarahake paningalan sing waspada ora mung marang tumindaké wong liya, nanging luwih marang awak dhéwé. Sapa wae sing tumindak salah, amarga tipuan mripaté dhéwé, mung ndeleng ala ing saben tumindaké wong liya. Iki diarani curiga, ora percaya, lan fitnah batin. Luwih manèh, amarga kuwi, aja langsung maringi paukuman mutlak marang wong liya, kanthi nyatakake yèn dhèwèké kaya ngéné utawa kaya ngono. Iki wis kalebu wujud panghakiman sing nglarani Gusti lan nyurung murkane. Yen kowe kedadéan krungu kabar ala bab wong liya, tutupi kupingmu; usir wong sing nyebar fitnah lan sing ora tulus, utawa adoh saka wong-wong kuwi dhéwé.

Nampa kabèh omongan lan gosip tanpa milih iku kaluputan gedhé: nyawa dhéwé bakal langsung kotor, lan citra sedulur bakal dadi peteng ing sajroning ati. Nalika kanthi cara iki jeneng wong liya dijaga minangka prakara suci, ora kena dilanggar ing sajroning ati, mula ora perlu akèh upaya kanggo ngreksa ing donya njaba uga. Mula paugerané bakal kaya ngéné: aja ngomong apa-apa bab sedulur, utawa mung ngomong sing apik bab dhèwèké; bab sing ala, meneng bae ing kabèh cara, aja nganti nyebut-nyebut, apa kuwi guyon utawa kaya-kaya nyesel. Nanging nalika krungu manawa jeneng sedulur kena cacad, wong kudu nindakake apa wae sing bisa kanggo mbalèkaké jenengé – mbela, mbeneraké, lan ngusir pepeteng samentara iki; nanging ing kahanan apa wae aja nganti ngidini gosip kosong, guyonan, sindiran, celetukan lucu, luwih-luwih fitnah lan cacad, apamanèh fitnah umum. Ngreksa jeneng apik tangga teparo, ing sajroning ati lan ing pangucapan wong liya, mbutuhake upaya sing ora sithik. Panghakiman batin lan omongan goroh iku woh pisanan saka kesombongan, sing sacara hakikat ngremehake saben sedulur. Mula saka iku, kabeh mau tansah aktif—ana sing ing pikiran, ana sing ing lisan. Wong kudu tansah waspada lan nglawan kabeh iku. Ora ana dosa sing luwih umum tinimbang ngukum, nanging ora ana sing luwih mbebayani. Ana sawijining wong sing kudu puasa lan ndedonga pirang-pirang taun mung kanggo sakedhik pangucapan panghakiman batin, lan iki miturut paugeran khusus saka Gusti Allah. Mula para wali Gusti Allah ngendika kanthi tegas: sapa wae sing ora ngukum bakal slamet. Ana sawatara wong sing wis kaslametaké mung amarga iki, tanpa ana tumindak taqwa liyané. Kosok baliné, siji tumindak ngukum marakaké karusakan, amarga iku ateges lali marang Gusti lan tipu daya, uga liciké setan. Ala apa wae sing kok adhakaké, he wong sing ora ngukum!

bb) Kamakmuran dumadi saka harta, bandha, lan barang-barang sing nyukupi kabutuhan alamiah kita sing ora bisa dihindari: pangan, sandhangan, papan pangayoman lan, sacara umum, omah; utawa, cekakipun, jumlah sakabehe sing diarani kabutuhan urip. Manungsa diparingi perhatian iki bebarengan karo naluri kanggo ngreksa dhiri; mula dheweke nggatekake barang-barang kasebut amarga dheweke ngreksa dhiri, lan nalika nindakake kuwi, dheweke nyawisake nyawane kanggo iku. Kabeh iku dipikolehi kanthi kringet ing bathuk, liwat panggunaan tenaga lan getih. Minangka balesan, rasa cukup maringi tentrem marang jiwa, ngisi ati karo kabungahan, lan maringi kamardikan ing gesang. Kanthi kecukupan, wong krasa kaya ana ing pangayoman sing aman. Mula, yen kowe tresna marang sedulurmu, kabèh kagungané dadi prekara suci lan ora kena dilanggar—kabèh sing bisa diomongaké: 'Iki kagungkanku'. Kanggo dheweke, iki minangka peparing saka Gusti Allah lan rega getihe: aja nyentuh. Yen kowe nemokake barang sing dudu duwekmu, goleki sing duwe lan balekna marang dheweke; yen kowe ora bisa nemokake dheweke, wenehana marang wong mlarat utawa marang omahé Gusti Allah, amarga barang iki kagungané Gusti Allah. Wong liya, nalika padha kelangan barang, kandha marang Gusti: 'Biar diparingaké marang wong mlarat.' Mula saka iku, kita kudu dadi pelaksana kersané sedulur kita lan, bebarengan, kersané Panjenengané sing wis ngrungokaké. Luwih-luwih, kita ora kena ngrusak kagungané sedulur kita kanthi cara apa wae: apa iku kanthi nyolong, paukuman sing ora adil, tipu daya ing adol-tuku, barter utawa ing kahanan liya – nanging kosok baliné, kita kudu tansah nyumbang kanggo nambah kasugihané liwat pitutur lan pitulungan nyata. Rinikna kabungahan nalika ndeleng wong sing tentrem

atiné: kabungahan katingal ing bathuké. Nanging nelangsa ndeleng wong sing kabebanan kasangsaran: kaya-kaya ambruk, sirah lan mripaté nunduk. Ing Sabda Gusti, paukuman paling abot wis ditemtokake kanggo kaluputan kaya ngene iki, utamane kaluputan sing ditindakake marang wong-wong sing yen njupuk sanajan sethithik wae meh padha njupuk kabeh, kaya ta anak yatim, janda, lan buruh harian. Mula saka iku, wong-wong sing nindakake kaluputan kaya ngene iki dianggep Gusti minangka pembunuh (Sirakh 34:21–22).

(bb) Alur kedadeyan sing nguntungake. Manungsa iku rajin. Saben wong nduweni urusan, utawa pakaryan lan gaweyan, sing wis ditemtokake Gusti wiwit lair lan ing kono padha nglampahi uripe. Bareng karo reputasi apik lan sawetawis kamakmuran, kabeh mau dadi bagyané wong; mulane, ora diabaikan, nanging diatur supaya lumaku lancar, supaya pagaweyan sithik entuk ganjaran sukses apik, supaya ora ana alangan gedhe lan kekuwatan ora kesia-sia, supaya ora ana tundha sing ora perlu lan nyusahake; cekakipun, supaya kabeh lumaku kanggo dheweke kaya mesin sing wis dioles oli kanthi becik. Sapa waé sing nduwèni iki bakal miwiti ngurusi urusané kanthi kabungahan lan bali menyang omah kanthi kabungahan, ngrasakaké tentrem lan aman, tanpa wedi cilaka. Alur urusané wong nyakup gawéan lan sesambungan karo wong liya, malah kalebu rutinitas saben dina karo wektu lan panggonané, ing ngendi, kaya sing cetha, kabèh mau gantian mandheg lan mbukak. Kewajibane wong marang aliran iki yaiku ngopeni kanthi saben cara, ora ngetokake alangan ing dalane, mbalekake apa sing wis kaco, lan ora mung nahan awake dhewe supaya ora ngrusak. Ngrusak urusan wong liya iku kaluputan gedhe, ngganggu raga lan jiwa—ora mung wong sing urusane kaco, nanging uga wong-wong ing sakupenge. Mula saka iku, wong kaya ngono diumpamakake, ing omongan umum, kaya mungsuh lawas. Wong sing mberkahi liyané iku panulung, panglipur kanggo jiwa. Dhèwèké iku utusané Gusti, wakilé, nyebar kabungahan ing sakupengé lan kaya srengéngé, mènèhi kehangatan marang kabèh wong. Kabèh mata padha nginceng dhèwèké. Lan saben wong kuduné netepaké tujuan kanggo nggawa kabagyan marang wong liya. Siji bisa nindakake kabecikan marang wong liya liwat pitutur, tumindak, lan pitulungan, utawa kanthi nyedhiyakake sumberdaya sing dikuwasani. Wenehana wong mbutuhaké apa sing dibutuhaké. Pitutur sing bener, kabecikan, lan nyilih—utawa utangan—iku dadi ciri guyub rukun: kabecikan sing paling perlu lan, ing wektu sing padha, paling nyenengake. Ora ana siji wae sing bisa nduwèni kabèh sing dibutuhaké kanthi ukuran sing pas: siji akèh ing siji bab, liyané akèh ing bab liya. Mula saka iku perlu ana kerjasama bebarengan, kaya ngucuraké saka siji wadhah menyang wadhah liyané, supaya kabèh bisa ngombe siji, sing diarani kabagyan. Mula saka iku, siyapna awakmu kanggo nindakake kabèh sing bisa kanggo wong liya. Yen kowe gelem nulungi, wong liya uga bakal gelem nulungi, lan Gusti bakal paring pitulungan. Nalika kowe weruh ana sing butuh pitulungan, aja ngenteni dijuluk; tawarake pitulunganmu dhewe, sak isa lan kanthi cara apa wae. Wong sing seneng nulungi iku dadi tangan tengen kanggo saben wong ing sakupenge. Yen ana wong njaluk utangan, wenehana sing isa tanpa ngrusak kahananmu, tanpa ngarep-arep baline; lan yen kowe duwe iman lan kekuwatan jiwa sing cukup, aja mbedakake antarane wong sing njaluk lan apa sing dijuluk... Kowe iku pangurusing Gusti. Kabeh pakaryan kaya ngono dadi lapangan kanggo nglatih sipat tanpa pamrih lan keluwes.

Yen wong kudu mbantu sedulur kanthi saben cara sing bisa, iki malah luwih bener nalika dhèwèké kepéngin mlebu ing sawatara pangaturan karo kita, ing ngendi, kanthi kepéngin nampa sawatara bab saka kita, dhèwèké dhéwé gelem nindakake apa-apa kanggo kita. Iki asal-usulé saka manéka jinis prajanjian. Janji dadi dhasaré. Janji iki kudu tulus; ngerti apa sing kok janjèkaké, lan aja janjèkaké apa sing ora bisa kok tepati, amarga janji kudu ditepati: sawise maringi tembungmu, tetepana. Ing kéné, kapercayan dipikolehi lan kabecikan jujur katon.

Tingkat kabagyan kita ditemtokake déning istilah: sugih lan luhur, wareg, mlarat, lan papa. Sacara umum, sedulur kita ana sing luwih dhuwur tinimbang kita utawa padha karo kita ing kabèh babagan kasejahteraan. Tingkat-tingkat iki bisa tetep, kaya ora bisa owah—yen wis ditemtokake, bakal tetep langgeng lan dadi kahanan ajeg sawijining sedulur—utawa bisa owah-owahan, munggah lan mudhun kaya pasang surut, gumantung marang kahanan begja utawa cilaka.

Ing kasus kapisan, babagan wong sing luwih unggul tinimbang kowe—yaiku wong sugih lan mulya—senengna atine lan matur nuwun marang Gusti amarga Panjenengané ora nyingkiraké wong-wong kaya ngono; hormati dheweke kanthi tata krama amarga dheweke minangka wadiah katresnané Gusti sing katon, nanging aja muji-muji nalika dheweke nyuda awaké dhéwé liwat tumindaké; luwih becik meneng lan mundur, utawa ngomong kabeneran nalika ana kahanan, nanging tanpa kekerasan, kaya wong nyuwun; Nalika dhèwèké nyuwun tulung marang kowe, aja nolak makarya kanggo dhèwèké, amarga dhèwèké kudu nduwèni lingkup pangaribawa sing paling amba, kang mbutuhaké sarana – lan kowe dadi kekuwatané. Kabecikan sing metu

saka iki uga bakal diétung dadi ganjaran kanggo kowe. Bab wong-wong sing drajadé luwih andhap: aja ngremehké, nanging ajèni kanthi rasa sedulur, kaya sing diprentahaké; tansah welas asih marang wong-wong mau lan angetna atiné nganggo welas asih iki, supaya padha krasa kaya ana ing sangisoring swiwi, ing pangayomanmu; tulungana kanthi kabèh cara lan bantu ngapikaké kahanan uripé ing saben bab. Ing kéné, wong mlarat – wong miskin – kalebu golongan sing istimewa. Sapa waé sing sugih kuduné dadi sikil, tangan, lan mripat tumrap wong-wong kuwi, kaya Ayub... amarga marang saben wong kuwi wis diandharake: '*Wong mlarat iku ditinggalaké marang kowé; dadi panyengkuyung anak yatim*' (Mazmur 9:35). Mula, paringi mangan wong luwe, paringi ngombe wong kangen, paringi sandhangan wong telanjang, ngunjungi wong ing panjara, ngopeni wong lara, paringi pangayoman marang wong manca, kubur wong mati, welas asih, , lan paringi sedekah kanthi loman. Lumantar sedekah sing ngresiki dosa, manungsa paling cedhak karo Gusti Allah lan Sang Pangeran. Gusti Allah ngendhokake nganti ngono marang wong sing maringi sedekah, nganti Panjenengané dhéwé nampa apa sing diwènèhaké, lan iki pinunjul tanpa wates...

Ing kasus kapindho. Kabagyan ora statis, nanging tansah munggah lan mudhun. Mula saka iku kita weruh wong-wong ing sakupenge sing ing sawijining wektu padha bungah banget amarga kabagyan, nanging ing wektu sabanjure padha sedhih amarga cilaka, apa wae wujudé. Ing bab iki, paugerané yaiku kudu bungah bareng karo sing bungah lan kudu sedhih bareng karo sing sedhih. Rasa welas iki lumrah ing ati manungsa, nanging napsu sing muncul amarga Kejatuhan ngowahi iku, saéngga tinimbang bungah karo kabungahan wong liya, malah ana sedhih kanggo wong kuwi, utawa iri; tinimbang sedhih amarga cilaka wong liya, malah ana kabungahan, utawa schadenfreude. Sifat setan iki muncul ing maneka warna wujud sing ora bisa diterangake. Rasa kabungahan lan welas asih kudu diungkapake; tegesé, wong kudu nuduhaké kabungahan marang siji wong lan welas asih marang wong liya – kanthi panglipur lan kersa nulungi.

Aja ana sing mikir yèn kabèh iki mung upaya saka njaba! Ora, iki ora mung saka njaba, nanging uga saka jero. Iki metu, utawa kuduné metu, saka ati sing tresna tenan—yaiku saka watak batin sing becik—lan kanthi ngarahaké marang sisih njaba wong liya, nhangataké batiné. Napas katresnan sedulur iku nyegeraké kaya angeté mangsa semi.

2b) Wewengkon ing ngendi sikap lan tumindak iki kawujud yaiku interaksi timbal balik. Iki minangka sikap lan tumindak sing wajib dituduhake wong Kristen marang sedulure. Kabeh mau mbutuhake kontak langsung karo wong liya supaya bisa kawujud; tanpa iki, kaya wiji, tetep durung ngrembaka lan durung katon. Mula saka iku, interaksi timbal balik iku sawijining kawajiban; sanadyan mung minangka pelengkap, nanging tetep nyakup sakabehe ing ambané panggunaané. Interaksi timbal balik marang sesama iku padha karo pandonga marang kawajiban marang Gusti Allah. Mangkéné:

1. Saben wong Kristen kawajibané nduwé paseduluran bebarengan. Melu paseduluran karo wong liya kanthi kersa, lan tumindakna supaya sapa waé bisa nyedhaki kowe tanpa wedi lan kanthi ati terbuka. Wong sing nyingkiri kabèh wong tumindaké bertentangan karo iki. Pemisahan iku cacat ing ati. Nanging iki ora padha karo nyendhiri sing pinaringan berkah utawa uripé pertapa. Pertapa, sanadyan pisah saka wong liya sacara badan, tetep bebarengan karo wong liya sacara rohani; dene wong sing misah iki pisah saka kabèh sacara rohani, sanadyan urip ing antarané wong liya. Wong sing misah iki dadi adhem, mlarat, lan rohanié mati. Kosok baline, wong sing nyawiji karo kabeh wong mbukak diri, saya sugih, saya kebak, lan dibentuk, nganti mung pangembangan sing ajeg karo Gusti Allah lan para malaikat sing luwih luhur tinimbang iki. Iki uga dadi sekolah pangetahuan dhiri. Yen dhewekan, wong gampang dadi sombong, nanging nalika ndeleng wong liya, dheweke sinau andhap asor...

2. Kewajiban sesambungan timbal-timbal prasaja, nanging nyakup kabèh... Iki nyedhiyakake sarana kanggo nepaki kabèh kawajiban liyane marang tangga teparo, lan kanthi mangkono ngetokake akèh kabecikan sing, sanadyan ora liya mung aplikasi saka sikap umum kita sing wis diterangake marang sedulur, nanging ing kéné entuk jeneng tartamtu lan sipat tartamtu... Mangkono, ing kéné:

a) Sapa waé kudu nduwèni keramahan sing tulus, yaiku nampani saben wong saka jero ati, rumangsa wareg lan bener-bener seneng nalika ana sing sowan utawa ketemu, lan bungah kanthi sakabehe. Salah yèn rumangsa bosen utawa kesal ing kahanan kaya ngono.

b) Sopan santun; tegesé, kita kudu njamin yèn wong liya krasa nyaman karo kita, yèn dhèwèké nganggep kita kancané nyenengaké, yèn dhèwèké dadi sumringah, dadi seneng ati, lan ora tau lunga kanthi ati murung. Iki mbutuhaké akur, ramah, apikan, lan prasaja, nalika tetep njaga tata krama. Wong sing kebalikané iki dadi beban... Dhèwèké dadi beban kanggo dhèwèké dhéwé lan kanggo wong liya.

c) Andhap asor. Sapa waé kudu nyumputaké kabecikan dhéwé lan kosok baliné, ngunggahaké wong liya luwih dhuwur tinimbang dhéwé. Kosok baliné yaiku kepandaian, kesombongan lan keangkuhan.

d) Tentrem sing alus. Aja nganti nesu utawa ngrusak ati wong liya, nanging ngerti carane njaga ati supaya tansah selaras karo wong liya. Katentreman iki ora mung nyawiji karo wong liya nanging uga nyawijiake wong liya, kaya gawe tentrem, utawa malah nglirowakake kaluputan, kaya andhap asor. Kosok baline yaiku tumindak nglarani ati, gampang nesu, gampang murka, kakehan nuntut, lan kaku.

d) Kelembutan sing ngalah. Pikiran ketemu pikiran, karsa ketemu karsa. Nalika saben wong padha meksa supaya manut karo karepé dhéwé, perselisihan lan ora sarujuk muncul. Wong alus ora saktene ora seneng marang kabeneran, nanging sawise nemokake kabeneran, dheweke kanthi andhap asor nahan diri saka kekerasan nalika kabeneran kuwi ora ditampa kabeh, kanggo njaga tentrem, nalika nggenteni wektu sing luwih becik kanggo nggayuh pamahaman. Sing nentang iki yaiku kecerobohan, kaku, seneng mbantah, lan seneng rebutan.

e) Katresnan marang kabeneran. Ajak prakara kanthi terus-terangan lan jujur, kaya kahanané lan kaya sing sampeyan yakin. Kabohongan licik, tipu daya, lan trik curang iku tumindak setan.

g) Omongan sing wicaksana. Tujuan sesambungan ora mung kanggo seneng-seneng, nanging luwih saka iku, kanggo ngedifikasi bebarengan kanggo kabecikan bebarengan. Mula saka iku, kita ora kena ngucapake tembung-tembung ala saka cangkem kita; kita kudu ngerti kapan kudu ngomong lan kapan kudu meneng. Sing kebalikan saka iki yaiku obrolan kosong, guyonan semata, lan guyonan pinter.

h) Njaga rahasia. Nalika patemon kita, ana pertukaran pikiran lan informasi sing terus-terusan. Kanggo njaga tentrem, aja nyritakake marang wong liya apa sing wis kowe krungu saka siji wong tanpa alesan sing kuat, utamane yen bisa mbebayani. Tumindak kaya ora tau krungu apa-apa. Sapa waé sing diparingi rahasia kanthi syarat supaya ora nyebarake, nanging malah nyebarake marang wong liya, ora mung ora wicaksana nanging uga pengkhianat sing ora isin.

3. Iki kabecikan sing dibutuhake ing paseduluran! Cara utama paseduluran yaiku saling sowan. Iki kudu diadegake lan dijaga amarga katresnan, amarga kabutuhan, lan kanggo nyegerake istirahat. Kahanan bakal nemtokake karo sapa lan kapan iki kudu kelakon; nanging nalika nindakake, kabèh kabecikan paseduluran kudu digatekake ing saben bab, yen ora, iki bakal dadi ala... Wujud khusus saka paseduluran bebarengan sing mbukak lan jembar kabentuk liwat kumpul-kumpul lan jamuan. Iki migunani, amarga nggerakaké pangembangan katresnan sing wis alon amarga ora asring digunakaké, lan kanthi mangkono ngangkat lan nguwaté ikatan batin antarané kabèh. Ing kéné, kedadéyan sing padha kaya ing pilaré Volta. Nanging, mesthi wae, iki kudu diadani ora kanggo nyenengake daging lan mungsuh, nanging kanggo kapentingan roh lan kaslametan. Pesta-pestha katresnan kuna dadi conto kanggo iki. Luwih dhuwur tinimbang pesta donya iki ana pesta Kristus, utawa dhaharan kanggo wong mlarat. Gusti piyambak wis netepake paugeran kanggo kuwi (Lukas 14:12–14). Saiki wis ora dienggo maneh amarga katresnan wis ngering, sanadyan isih ana ing sawetara panggonan. Asring saiki wujudé dadi keramahan, sing kalebu kabecikan ageng lan kebak janji; amarga sanadyan segelas banyu sing diwenehake nalika butuh ora bakal luput saka ganjaran swarga, luwih-luwih panganan lengkap.

4. Interaksi timbal-timbal nduwèni tujuan kanggo ngrealisasi lan, ing wektu sing padha, ngrembakaaké katresnan Kristen sing sejati. Ing wangun sing sejati, iki ngasilaké kuwi; nanging ing wangun palsu, tinimbang nyawiji, malah misahaké; tinimbang katresnan, malah nanemaké permusuhan. Iki kelakon nalika hawa napsu nggantèkaké kabecikan. Mula, lumantar interaksi timbal-timbal, kita éntuk para welas asih, kanca, lan mungsuh.

Kita kagandhèng banget karo kanca-kanca lan para welas asih. Ora perlu diajari utawa dipaksa. Kita mung perlu ngati-ati supaya kagandhèngan iki ora dadi eksklusif, ora ngucilaké wong liya, lan ora ngasingaké kita saka wong-wong mau.

Kita kudu matur nuwun marang wong-wong mau. Rasa syukur iku sipat sing mulya lan nyenengake... Sapa waé sing matur nuwun marang manungsa uga matur nuwun marang Gusti. Rasa syukur iku pratandha saka jiwa andhap asor sing setya marang Gusti... Iki uga minangka raos sing meh wis ana ing batin. Mung aja matesi rasa iku marang manungsa waé, nanging tansah, lumantar wong-wong mau, arahna marang Gusti, amarga kabèh mau asalé saka Panjenengané. Saliyane tumindak kabecikan tartamtu, nalika urip bebarengan karo wong liya, kita tansah nampa karahmatan. Kita kudu matur nuwun kanggo saben karahmatan.

Ngopeni lan jaga kanca lan welasmu kaya maningkin mripatmu, lan aja nganti amarga kesalahmu dhewe kowe kelangan dheweke, amarga kanca lawas luwih becik tinimbang kanca anyar. Puteran ing kene

nyedhiyakake rasa sedhik lan mbebayani, loro kanggo urip lan watak; amarga wong kaya ngono, yen wispisah, arang banget rukun maneh. Mesthi wae, yen owah-owahan ora saka sisih kita, apa sing bisa ditindakake!

Wong kudu ngupaya mbalekake budi luhur marang sing wis nulungi kanthi cara apa wae sing bisa: kanthi mbiyantu, nepaki pangarep-arepe, nawakake layanan, lan sapiturute.

Amarga kanca iku larang regane kanggo kita, kita kudu banget ati-ati nalika milih kanca.

Apa sing kudu kita lakoni karo mungsuh kita? Wong Kristen ora kena dadi mungsuh sapa wae lan, sak kuwasaé, *'urip tentrem karo kabèh wong'* (Rom. 12:18; Ibr. 12:14). Yen ana mungsuh sing muncul kanthi cara apa wae, aja nahan katresnanmu marang dhèwèké, nanging usaha kanthi sakabehe cara kanggo rukun manèh karo dhèwèké, kanthi maringi konsesi apa wae; luwih siyap nampa tentrem nalika ditawari. Sanajan dheweke nolak rujuk, tetep dadi sedulur kanggo dheweke lan lakoni kabeh sing bakal kok lakoni kanggo wong sing kok tresnani, malah luwih maneh: wenehi dheweke kabecikan khusus, elinga yen tresna marang mungsuh iku ujian paling yakin saka tresna Kristen. Nanging, ing kahanan apa wae, aja nganti ngupaya mbales dendam. Kuwi pakaryané Setan.

Iki minangka ringkesan babagan carane wong Kristen, minangka anggota Anggota Kristus, kudu tumindak ing paseduluran karo kabèh sing mbentuk Anggota iki, apa ing swarga utawa ing bumi. Wong kudu tansah éling yèn perhatian marang persekutuan iki ora kena mung kanggo kapentingané dhéwé, nanging kanggo kapentingan tujuan utama tumindak Kristen – persekutuan karo Gusti Allah lumantar Sang Kristus; amarga Gréja Suci dhéwé, minangka omahé kaslametan, , lan minangka komunitas wong sing wis kaslametake, ana kanggo tujuan siji iki lan mulané bener sakwéné ngrealisasikaké tujuan siji iki. Kaya ing awak sing urip, kabèh anggota, sing ana ing persatuan sing urip karo siji lan sijiné, tetep nyawiji karo sirah – lan pancèn urip ing persatuan amarga padha nyawiji karo sirah – mangkono uga ing Anggota Kristus kabèh wong Kristen mung bakal manunggal kanthi kiyat karo siji lan sijiné nalika padha manunggal kanthi tulus karo Gusti. Gusti piyambakipun nyuwun punika: *'supaya kabèh dados siji: kados Bapa, Panjenengan wonten ing Kula lan Kula wonten ing Panjenengan, mugi ugi kabèh dados siji ing Kita'* (Yohanes 17:21). Katresnan Kristen punika turunan langsung saking kesalehan Kristen lan boten gadhah asal sanès. Wong-wong sing ngandelake pangarep-arep kaslametan mung marang katresnan welas asih iku ngapusi awake dhewe kanthi sia-sia. Ora mung pakaryan sing nylametake, nanging Roh sing maringi gerakan marang kabeh pakaryan... Lan Roh Kristen asalé saka Gusti Allah lumantar Gusti Yesus Kristus ing Gréja Suci. Kabeh sing saiki katon ing Kristen iku nyawiji kaya mata ranté siji.

c) Kepiye carane wong Kristen tumindak lan mbentuk awake dhewe supaya tetep ana ing persatuan sing urip karo Gréja, lan lumantar iku karo Gusti Allah

c) Kepiye carane wong Kristen tumindak lan mbentuk awake dhewe supaya tetep ana ing persatuan sing urip karo Gréja, lan lumantar iku karo Gusti Allah

Saka konsep persatuan urip ing antarané wong Kristen, sing padha kaya persatuan ing antarané anggota awak, ana sing nyimpulake yèn sapa waé sing wis mlebu ing persatuan iki ora perlu manèh kuwatir bab apa-apa. Kaya déné ing awak saben anggota, sanadyan tumindak kanggo kapentingan anggota liya, dhéwé kabentuk déning kakuwatan sakabèhé awak (kakuwatan pambentuk), mangkono uga wong Kristen, tumindak sakabèhé kanggo kapentingan awak Gréja, bisa njaga lan mbentuk dhéwé lumantar sakabèhé awak. Nanging, ing sisih liya, amarga persatuan iki bébas—tegesé, adhedhasar kabébasan lan dijaga déning kabébasan—sanajan sawisé wong Kristen dadi bagéan saka awak Gréja, dhèwèké tetep ana ing kono ora amarga ora miturut kersané, kaya amarga kabutuhan, nanging mung miturut pilihané dhéwé. Saka kéné lumrah yèn takon: kepiyé, mula, wong Kristen kudu tumindak ing sajroning Anggota Gréja supaya ora pisah saka persatuan karo Gréja? Uga kudu éling yèn saben wong Kristen mbentuk dhiri dhéwé, sanadyan kanthi pitulungan sing pancèn perlu saka sih rahmat Gusti sing ditampa ing Gréja Suci. Muncul pitakon: kepiye carane wong Kristen mbentuk awake dhewe supaya nduwé hak lan bisa ajeg ing persatuan sing urip karo anggota-anggota tartamtu? Wangsulane kanggo pitakon-pitakon iki bakal nemtokake cara wong Kristen kudu tumindak. Luwih perlu nemtokake pendekatan iki amarga ana kelemahan utama sing cedhak banget karo kita lan kuwat ing saben wong – egoisme – sing tansah nyoba narik kabeh dadi kagungane utawa ngowahi dadi piranti kanggo kapentingané dhewe. Luwih angel njaga katresnan marang diri sing sejati supaya tetep ana ing wates sing bener, luwih perlu ana pandhuan kanggo iku, utawa netepake aturan-aturan sing perlu. Nada utama tumindak Kristen marang dhiri dhewe yaiku panguripan dhiri; nanging yen, supaya bisa ngasilake woh, iki kudu ditindakake kanthi wicaksana lan ora sembarangan, mula perlu nerangake ing bab apa lan kepiye sifat egois

narik wong marang awake dhewe, lan kepiye, ing kahanan kaya ngono, wong Kristen kudu nolak dhiri supaya tetep teguh ing bebener! Iki tegesé tumindak sing wajib ditindakake wong Kristen marang dhiri dhéwé! Iki nemtokake kepiye, ing tengah-tengah tumindak nyingkiri dhiri, dhèwèké kudu tumindak lan mbentuk wataké supaya dadi anggota sejati Gréja—ora mung arané, nanging uga roh—lan supaya tansah tetep ing persatuan sejati lan urip karo Gréja, lan lumantar Gréja karo Gusti Allah.

Saka iki cetha manawa ana loro titik sing kudu dipandeng dening wong Kristen: roh iman lan roh Gréja, lan wong Kristen dhéwé, kanthi sakabèhé lan kahanané. Saka kono dhèwèké narik roh tumindak marang dhèwèké lan, kaya déné, sawijining idéal; ing kéné dhèwèké weruh kanthi cetha apa sing kudu ditindakake marang dhèwèké lan saka dhèwèké, adhedhasar prinsip-prinsip mau. Mula saka iku, sing kudu ditemtokake ing babagan iki yaiku kepiye carane wong Kristen kudu mangerteni lan nyumurupi awake dhewe miturut syarat-syarat persatuané karo Gréja ing sangisoré pimpinan Kristus, lan apa sing kudu ditindakake karo saben aspek anané, utawa karo kahanané minangka asil saka persatuan iki.

(aa) Rasa lan sikap wong Kristen nalika mlebu ing pangayoman karo Gréja. Kabeh bab sing ana gandhèngané karo poin kapisan ngubengi gagasan wong Kristen mlebu ing pangayoman karo Gréja minangka komunitas para pracaya lan wong-wong sing dislametaké. Macem-macem pitakon sing lumrahé muncul ing konteks iki nuntun marang raos lan sikap sing cocog sing kuduné dipikirké déning wong Kristen marang dhèwèké dhéwé. Yaiku, sawisé mlebu ing Gréja: saka ngendi? kepiyé? kanggo apa?

a) Saka ngendi kowe mlebu? Saka jurang karusakan. Kowe ana ing tangané Setan, didol marang dosa, dadi wajib mbayar paukuman pati lan neraka. Saiki kabèh kuwi wis ana ing mburi kowe. Mula, elinga saka ngendi kowe teka; asringna pikirane marang pepeteng jurang kuwi, supaya kowe ora bali maneh ing kana amarga pakaryanmu; curahna panuwunmu marang Gusti Allah Panyelamet, kanthi njerit marang Panjenengané: 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti Allah, Panyelamet kula!' – supaya tangan sing nylametake ora ditarik lan kowe ora tiba maneh ing jurang sing padha, nalika pikiranmu mudhun menyang kahanan kuwi lan kowe nyadari sepira gedhene ala sing digawa manungsa marang awake dhewe lan sepira rega gedhe sing dijuluk saka Gusti Allah kanggo panylametané; nangis lan meratapi supaya iki kelakon, yaiku nangis amarga Runtuhan. Mangkono, eling sing nyedhihaké marang jurangé Runtuhan, sing diiringi tangisan lan panuwun sing tulus marang Gusti Panyelamet, iku dadi sikap wigati kanggo wong Kristen nalika padha ndelok manèh marang kahanané biyèn. Iki wigati amarga isiné ana gandhèngané karo sajarah urip manungsa, lan tapak-tapaké isih ana nganti saiki, ana ing jeroné lan ing njaba awaké dhéwé. Wong Kristen ora ngadeg langsung ing ngarsané Gusti Allah, nanging nyembah kaya wong sing diuripaké manèh saka pati, kaya tawanan ing ngarsané Sang Raja. Aja nganti lali lan tansah ngakoni lan ngrasakaké awaké dhéwé kaya mangkono. Kauntungané gedhé: ing kéné ana piwulang asah ati lan nglatih kawigaten sing jero. Gereja nuntun kita marang iki kanthi netepake dina khusus kanggo pangeling lan ratapan babagan Kejatuhan, lan nyedhiyakake pandonga kanggo tujuan iki. Akeh bapa-bapa suci sing nyawisake awake dhewe kanggo ratapan iki suwene wektu sing dawa lan wis ninggalake ratapan iki ing kidungan-kidungané. Sifat ratapan iki yaiku sedhih, lara ati, lan nyesel amarga kahanan iki ana – lan iku amarga kaluputan kita dhewe. Iki minangka woh katresnan marang Gusti Allah lan marang awake dhewe, utawa marang kodraté dhéwé; iki minangka ratapan babagan kepiye manungsa wis nyegah awake dhewe lan apa sing wis dipaksa marang Gusti Allah.

b) Kepiye carane mlebu ing kono? Liwat prajanjian baptisan. Gusti nylametake manungsa saka kabèh kajahatan minangka balesan sumpahé kanggo ngabdi marang Panjenengané piyambak ing Kristus Yesus ing saben wektu, nginjak-injak Setan lan kabèh pakaryané. Mula saka iku...

1) Elinga janji-janji sing wis kowe ucapake nalika baptisanmu; kowe ora ngucapake marang manungsa, nanging marang Gusti Allah, sing nampa saka kowe lan, amarga iku, wis paring rahmat lan janji bakal paring rahmat sing luwih ageng maneh.

2) Tetep setya marang iku: nalika kowe nglanggar kasetyanmu, kabèh sing wis diparingi bakal ditarik lan kabèh sing wis dijanjèkaké bakal dibatalaké.

3) Hormati kanthi ngajeni kaluhuran sing diparingake marang sampeyan ing kene; aja nganti jeneng lan kakuatan Kristen dadi remeh amarga sampeyan nyimpang saka paugeran.

4) Tetep ing tatanan iki nganti seda. Kabeh kabeneran bakal dilalekake nalika jamane murtad. Pungkasan sing maringi mahkota tumrap pakaryan. Mung sing tansah setya lan teguh nganti seda sing bakal diparingi mahkota. Tetep setya nganti seda, lan mahkota gesang bakal diparingake marang kowe.

5) Melu perang ing sangisoré panji Kristus. Elinga yèn kowé iku prajurit, ngadeg kaya wong jaga, siap nglawan mungsuhmu. Tansah waspada, tetep awas, lan tetep jaga.

Mula, élinga marang sumpah baptisan lan ngreksa berkah sing kaparingake, setia nganti pati, perang ing sangisore panji Kristus. Ngganggu sumpah iku ora mulya ing antarané manungsa; luwih-luwih ing ngarsané Gusti... Nanging ing kéné ana bencana paling gedhé. Amarga sapa waé sing nglanggar sumpahé bakal dibuwang menyang bencana sing ora ana panyelametane.

c) Napa dhèwèké teka? Kanggo kaslametan, ngupaya piyambak lan, tanpa mangu-mangu, ngarep-arep nemokaké ing kéné. Mangkono tegesé panginjan Injil Kristus!... Kowe sing lagi binasa. Ayo mrana! Iki omahé kaslametan! Sing pracaya ngakoni iki lan kandha: Aku, sing lagi binasa, maju kanggo kaslametan, ngarep-arep nampa ora ana panggonan liya kajaba ing kéné. Komunitas para pracaya iku omahé wong-wong sing lagi diselametake, nanging durung diselametake. Kakuwatan kaslametan bakal kawujud ing jaman sing bakal teka. Saiki, iku isih digayuh, lan kakuwatane makarya kanthi rahasia, ora katon. Mula saka iku, wong-wong mlebu ora mung kanggo ngundhuh woh-wohé, nanging uga kanggo nanem kanthi pangarep-arep. Ing pedimen gréja ana prasasti: 'Golèk, usaha, terus maju.' Wong Kristen nampa komitmen iki nalika mlebu Gréja utawa sawisé kuwi... Pitakonané muncul: kenapa mangkono? Iki jawabané: kakuwatan-kakuwatan mau wis ditampa; saiki kita kudu nuntun mau lumantar sakabèhé urip kita, kaya oksigèn—sing diisep menyang paru-paru saka udara—digawa lumantar awak liwat getih. Sateruse: ala iku jero; kita kudu ngusir, mbebasake kekuwatan alamiah kita saka iku, lan nyawijikake kekuwatan rahmat sing wis kita tampa karo kekuwatan alamiah mau. Képiye carane iki bisa ditindakake? Kanthi ngembangake kekuwatan alamiah lan kekuwatan rahmat kita loro-lorone, ngudatake kekuwatan alamiah nganggo kekuwatan rahmat lan nuntunake liwat kekuwatan alamiah, utawa ngidini kekuwatan rahmat nyusup ing kono. Ciri aspirasi wong Kristen yaiku transformasi batin marang awake dhewe. Apa sing kudu digoleki! Kehormatan saka panggilan sing luwih luhur, transformasi saka kamulyan marang kamulyan, saka kekuwatan marang kekuwatan; nggayuh ukuran jangkungé Kristus sing sampurna—kanthi tembung liya, ngupaya derajat paling dhuwur saka kasampurnan ing Kristus Yesus—iki sing kudu dijadike tujuan. Amarga tuladha kasampurnan kanggo wong Kristen yaiku Yesus Kristus lan ukuran kasampurnan iki yaiku kamiripan sing paling sampurna marang Panjenengané, kawajiban kanggo ngupaya kasampurnan padha karo kawajiban kanggo niru Gusti Yesus Kristus, ngreksa Panjenengané ing sajroning awake dhéwé, lan nyitak kasampurnané marang awake dhéwé. Saliyane, amarga conto kasampurnan iku tanpa wates, dene kita winates—sanadyan kita nduwé kewajiban kanggo niru Panjenengané—kita ora bakal lan ora kena ngomong yèn kita wis nggayuh apa sing digoleki; nanging, kita kudu *'nglirwakaké apa sing wis ana ing mburi* lan ngupaya *kanthi kiyat* marang apa sing ana *ing ngarep, maju kanthi sakabehing kasungguhan*' (Filipi 3:13). Iku banget mbebayani yen ngrasa yen wis nggayuh iku. Akibat sing ora bisa dihindari saka iki yaiku mandhegé kekuwatan lan uripé wong. Mula saka iku, wong sing ngupaya kaslametan, kanthi ngembangaké karunia saka Gusti lan kamampuan alamiahé, kudu ngupaya kasampurnan—pancerné Kristus Sang Gusti ing sajroning dhèwèké—aja nganti ngucap, 'Cukup,' nanging tansah nggayuh sing paling dhuwur, utawa tansah mung miwiti. Iki minangka raos lan sikap dhasar sing kuduné diduwèni sawijining Kristen marang dhèwèké dhéwé. Aja nganti ana sing kaget yèn ngajèni marang kodrat dhéwé ora dadi sing paling utama ing kéné. Kodrat iki, sing pantes diajèni, wis rusak amarga kita tiba. Mula saka iku, kita kudu nangisi kahanan iki lan ngeluh bebarengan karo kabèh makhluk sing padha ngeluh amarga kahanan iki. Uga cetha marang saben uwong kenapa, tinimbang kasetyan marang prinsip-prinsip kemanungsan, kasetyan marang sumpah baptisan dianggep wajib; lan tinimbang kamajuan sing ngupaya nggayuh jarak sing ora mesthi – ngupaya nggayuh pakurmatan saka panggilan sing luwih luhur ing Kristus Yesus. Kuwi basa saka moralist pagan, sing ora dikenal ing Gréja Kristus. Urip ing donya, manungsa kudu mbedakake macem-macem wacana lan ora nampa saben tembung sing muni banter minangka bebener. Akeh goroh lan muji-muji kosong sing sumebar ing donya. Ayo padha merhatiake Sabda Gusti. Mung iku siji-sijine lentera sing setya ing pepeteng urip iki.

aa) Mangkono, képiye kuduné dhèwèké tumindak?

1) Hukum utama yaiku panguasaan dhiri lumantar pangorbanan dhiri marang Gusti. Ing bab iki, wong kudu merhatosake kanthi teliti apa sing kelakon marang wong Kristen nalika dhèwèké dadi wong Kristen. Dhèwèké diarani ciptaan anyar, lair manèh; apa sing digawa lair anyar iki ing dhèwèké? Kanggo mangertèni iki, wong kudu bali marang sipat asli manungsa lan kahanan sawisé kuwi. Ing wiwitan banget, Gusti Allah, nalika maringi manungsa kamardikan, nyerahake dheweke marang awake dhewe: supaya dheweke nindakake apa sing dipilih atine; nanging, ing sajroning hakikat kamardikan lan sari roh manungsa, Panjenenganipun netepake prentah rahasia supaya nyerahake awake dhewe kanthi sukarela marang Gusti Allah, supaya bisa ngrasakake kamardikan sejati. Iki durung kelakon, amarga durung dipahami utawa wis salah diarteni.

Manungsa ora pasrah marang Gusti lan tiba ing perbudakan dosa lan setan, ngladeni kaya budhak. Ing kahanan iki, dhèwèké ora pantes nindakake pakaryan sing pantes kanggo manungsa lan Gusti. Prelu mbalekake kamardikané, netepake dhèwèké dadi panguwasa ing dhiri dhéwé, lan maringi kekuwatan kanggo nguwasani tiran—sétan—lan nginjak-injak dhèwèké ing sangisore sikilé. Iki kelakon lumantar lair anyar, sing diparingaké marang wong Kristen saka dhuwur. Ing kéné, manungsa mréntahaké dhiri dhéwé lan éntuk kawani lan kakuwatan kanggo nginjak-injak setan ing sangisoré sikilé. Nanging manèh, supaya nasib pait sing padha ora mbaleni, raja iki, sing mréntahaké dhiri dhéwé, kudu nyerah dhiri marang siji-sijiné Gusti Allah; dhèwèké kudu nepaki kahanan wiwitan kanggo nyerahaké kamardikané marang Gusti Allah, utawa kanthi sukarela nyawisaké kabèh dhiri minangka kurban marang Gusti Allah. Rasul maringi dhawuh marang wong-wong sing wis teka marang Gusti minangka '*batu urip*' supaya mbangun awake dhewe '*dadi omah rohani, imam suci, kanggo nyawisake kurban rohani... sing ditrima dening Gusti lumantar Yesus Kristus*' (1 Pet. 2:5). Mangkono, iki hukum kapisan kanggo wong Kristen! Sawise diunggahake luwih dhuwur tinimbang awakmu dhewe lan diparingi sih, pimpin kabèh sing kok duweni, nanging pasrahaken awakmu kabèh dadi kurban marang Gusti Allah lumantar Yesus Kristus. Kurban iki dudu pati, nanging gesang sejati. Kaya kembang sing diangkat ngadhep srengenge diparingi kehangatan lan urip, mangkono uga wong Kristen sing ngangkat awake dhewe lan kabèh sing diduweni marang Gusti Allah bakal nyawiji karo Panjenengané, kapenuhan déning Panjenengané lan diuripaké. Mangkono, ing pangorbanan dhiri iki dumunung urip sejati lan kasampurnan sejatié wong Kristen ing saben bab, utawa ing kabèh sing diparingaké marang Gusti. Nduwèni panguwasa marang dhiri njero lan njaba, lan, minangka kagunganmu dhéwé, pasrahna marang Gusti.

Pangendalian dhiri lan pangorbanan dhiri wong Kristen iki ngrembaka nganti sakabehe pribadine lan kabèh sing diduweni. Kaya déné ora ana apa-apa ing njero utawa njaba dhèwèké sing luput saka panguwasa dhèwèké, ana ing njaba panguwasa kuwi, utawa malah nentang panguwasa kuwi, mangkono uga ing babagan kamardikan, ora ana apa-apa sing durung dipasrahaké lan diserahkan marang Gusti, ora ana apa-apa sing wis pasti dijupuk dadi kagungané dhéwé lan diaku minangka kagungané dhéwé. Wong Kristen iku panawé sing ora kendhat lan kurban sing sampurna marang Gusti.

2) Aspek pangorbanan dhiri. Amarga ing saben wong katon ana loro aspek—wongé dhéwé lan kahanané—pangorbanan sing wajib tumrap wong Kristen kudu nyakup loro aspek mau.

Manungsa dumadi saka badan lan jiwa. Mula ana pangorbanan jiwa lan pangorbanan badan. '*Mulyakna Gusti Allah ing badanmu lan ing nyawamu, kang kagungan Gusti Allah*' (1 Kor. 6:20). Ngaturna nyawamu lan pasrahakna marang Gusti Allah; ngaturna badanmu lan pasrahakna marang Gusti Allah sing padha (Rm. 12:1).

2a) Kurbané nyawa.

Bab nyawa, iki paugerané: ngrusak nyawamu lan kowé bakal nylametaké; yèn ora ngrusak, kowé bakal ngrusakaké; mangkono dhawuhé Sang Juruwilaha. Panguwasan iki wis kelakon ing tumindak lair anyar; awit ing ngendi ana kabèh, ana uga pérangané. Nanging, saben wong Kristen nggatekake nyawane, kudu eling yen nyawa iku kudu dirusak sakabehe lan saben perangan. Iki tegese nyingkiri diri. Rembugna awakmu dhewe ing ngisore sikilmu lan injak-injak awakmu dhewe tanpa welas asih. Sapa waé sing ora nduwèni lan ora njaga sikap iki ora bakal bisa nguwasani dhiri. Dhèwèké bisa waé kesel amarga kerja keras, nanging ora bakal weruh wohé. Sapa sing durung ngrusak nyawané, ngrusak kabèh kabecikané lan ndadèkaké kabèh gawéané dadi sia-sia. Iki intiné. Saiki, ayo padha mbahas bagéan-bagéan.

Sapa waé kudu nyisihaké kabèh sing ana ing batiné lan nyawisaké iku marang Gusti minangka kurban kanggo pangsuciyan utawa kanggo nampa urip sejati. Mula saka iku:

1. Pasrahaké pikiranmu marang Gusti, supaya kowe dadi *wicaksana*. 'Sapa waé sing ngakoni *wicaksana, padha dadi wicaksana tenan,*' pangandikane Rasul (1 Kor. 3:18). Pikiran sing setya marang Gusti kebak kabijaksanaan sejati saka Panjenengané. Mula saka iku, buwang kabijaksanaanmu dhéwé, tundhukna, lan pasrahaké marang Gusti. Mula saka iku, penting banget kanggo wong Kristen supaya ora nduwé pamikiran dhéwé utawa, kaya sing diomongaké para askét suci, ora mbentuk panemu dhéwé. Kewajiban iki kacumponi nalika wong Kristen, nalika ngakoni sawijining prakara minangka bener, ora amarga panalitié dhéwé, nanging amarga wis kanyatan lan diwarisaké déning Gusti; nalika nampa sawijining paugeran utawa dogma, padha ora takon kenapa! – ora takon kanthi bingung: 'Apa iki ora kaya ngono?' – uga ora ngusulake, nganggo kawicaksanan donya: 'Apa ora luwih becik kaya ngene?' – nanging pracaya kaya bocah cilik marang apa sing wis diwahyukake marang dheweke lan nemokake tentrem ing kono.

Nalika kanthi cara iki pikiran dikuasai lan digawe dadi wadah sing ora pitakon, mesthi kudu diisi karo kabeneran suci sing diwarisake marang kita. Iki minangka kawajiban nduwèni pikirané Kristus, utawa nggayuh kawicaksanan sejati, sing mudhun saka Gusti Allah lan ngemot kabèh bab. Apa kabèh sing ana, saka ngendi asalé, apa nasib kabèh mau, apa iku manungsa, kepiye biyen lan kepiye saiki, apa sing bakal teka, apa dalan menyang kabegjan langgeng? – pancen, sakabehe ajaran iman kudu nemokake papan ing pikiran, nyawiji lan disimpen kanthi sadar ing kono. Cetha manawa wong Kristen, amarga panggilané, iku sejatine filsuf sejati, sing diulang saka dhuwur.

Saliyane, amarga kawicaksanan Kristen ora meneng nanging aktif, lan tumindak mbutuhake kemampuan kanggo nindakake, mesthi digandhengake karo kaelingan—pangerten babagan carane ngatur urusan lan nyocogake sarana karo tujuan—utawa, kanthi tembung liya, kaelingan Kristen, sing dadi amanat Sang Juruwilujeng nalika Panjenenganipun ngendika: '*Wicaksana kaya ula*' (Mat. 10:16), lan Rasul: '*Tindakna kanthi wicaksana marang wong njaba*' (Kol. 4:5). Ing antarané Para Bapa Agung, iki diarani 'pertimbangan wicaksana' utawa mung 'nalar', lan marang iki diparingi tanggung jawab, sacara umum, pangurusan kabèh urusané wong: loro-loroné, jero lan njaba. Iki minangka peparang pitutur lan uga asil saka ngati-ati lan gaweyan. Nanging, sanajan ora nduwèni kapinteran sing dhuwur ing dhiri dhéwé, wong isih bisa tumindak wicaksana yèn, ora percaya marang dhiri dhéwé, tansah golèk pitutur saka wong-wong sing kondhang wicaksana. Nalika kapinteran diprentahaké, ora mesthi mréntahaké yèn wong kudu dadi wong sing maringi pitutur, nanging luwih mréntahaké yèn urusan kita kudu ditindakaké kanthi pitutur, sanajan pitutur kuwi dudu saka kita dhéwé.

Pitakonan muncul: kepiye carane wong Kristen kudu tumindak babagan kawicaksanan donya utawa pendhidhikan ilmiah? Saka bab-bab kawicaksanan iki, pilih sing paling perlu kanggo kahananmu—utamane sing kowe krasa katarik, uga sing paling dibutuhake sedulur Kristenmu. Babagan cara sinau, upayakna ngudhari lan ngudharake prinsip-prinsip saben ilmu sing kok sinau nganggo padhangning kawicaksanan swarga, utawa malah njupuk saka alam iku; dene prinsip-prinsip liya sing mungsuh, ora mung aja ditampa, nanging kudu diusir lan dianiaya. Umumé, ora ana sing salah kanggo nggedhekake kawruh babagan samubarang lumantar paniten lan pamikiran akal... Nanging mung perlu ditindakake sawisé wong wis nduwé kawruh sejati. Amarga sing kapindho, sing langgeng, langit, lan ilahi, kudu diutamaké, déné sing sepisanan, sing mung cocog kanggo sawatara wektu, kudu dadi bawahan. Amarga iku, sapa waé ora kena, apa ing tembung utawa pikiran, maringi wigati tanpa wates marang sing kapindho, utawa ngunggahake ing pucuking pangalembana, nanging kudu nganggep iku kaya merayap andhap asor ing lemah, kaya sejatine, lan ora kena sombong marang iku, utawa marang awaké dhéwé amarga iku. Ana siji cathetan maneh babagan ukuran kabisané wong. Ukuran kemampuané manungsa asalé saka Gusti. Mula, tampi kanthi rasa syukur lan legawa, nanging aja nyiksa awakmu dhéwé yèn iku ora pati dhuwur. Saben wong bisa mangertèni apa sing perlu lan pokok. Kawruh ilmiah khusus ora kanggo saben wong. Wong-wong istimewa lair kanggo tujuan iki, marang wong-wong mau Gusti maringi kawruh kuwi lan bakal nuntut kamakmuran lan kabecikané. Nanging, ora arang Gusti Allah piyambak manut marang iman lan panggolekan wong-wong sing tresna marang Panjenengané, lan mbukak kanthi berkah apa sing wis dipunumpetake nalika lair. Mula, kerja keras, amarga lumantar gawe kekuwatan wong saya tambah; lan sing paling utama, golèk lan ndedonga. Sapa sing wis pracaya nanging malah isin? Nanging, sanadyan mangkono, pasrahaké awakmu marang Gusti, amarga Panjenengané sing paling ngerti apa sing nylametaké kanggo kita. Yen, nanging, kabukten yèn kelemahan pamahaman lan kekuwatan kita gumantung marang kita, marang kelalaian lan pesta pora kita, mula kita kudu nyesel bab kuwi; lan sawisé nyesel iki, kita kudu nindakake kabèh sing bisa kanggo mbalèkaké apa sing wis rusak.

2. Pasrahaké kersamu marang Gusti, supaya kowe bisa disucèkaké lan nduwèni kekuwatan. Nalika wong nyingkirké kersané dhéwé, Gusti rawuh lan paring kasucèn lan kekuwatan—yaiku paugeran lan prinsip tumindak sing suci, lan kekuwatan kanggo lumaku lan netepi kuwi. Mula, ciri khas wong Kristen yaiku ora nduwé karsa dhéwé. Apa waé sing kok tindakaké, aja amarga kowe péngin, nanging amarga kowe kuduné, amarga kuwi sing dadi karsa Gusti, senadyan karsa kuwi muncul kanthi cara apa waé. Ing Sabda Gusti ora ana pangapura sethithik wae marang wong-wong sing manut karsa dhéwé, lan para bapa suci ngandika ora mung supaya manungsa aja tumindak manut karsa dhéwé, nanging kosok baliné, supaya tansah tumindak nglawan karsa kuwi.

Mula saka iku, manungsa kudu nglebokake aturan lan prinsip kersaning Gusti ing kersaning dhèwèké; manungsa ora mung kudu ngerti apa kersaning Gusti, nanging uga kudu nancepake iku ing kersaning dhèwèké,

supaya kersaning Gusti dadi daya sing nyurung lan nggerakake kersaning manungsa. Iki asalé saka jero. Luwih saka kuwi, babagan roh batin, wong kudu nglingdungi awake dhewe kanthi aturan sacara tuntas—sanajan ing wiwitan isih kahanan, nanging wigati lan pilihané tanpa kahanan.

Saliyane iku, kita uga kudu njamin manawa karsa kita lentur lan cepet ing nglakoni karsa Gusti, ajeg lan terkendali, kuwat lan ora goyah. Amarga iki digayuh lumantar gawe, kawajiban iki sejatine padha karo kawajiban tapa brata, sawijining kawajiban sing arang banget diakoni, lan sanajan mangkono mung sawatara sing ngakoni.

3. Pasrahaké atimu marang Gusti, supaya kowe pinaringan berkah. Atimu mesthi diduwèni déning soko. Nanging atimu nandhang rasa ora wareg lan kangen nalika diduwèni déning barang-barang sing diciptakaké. Kowe kudu mecahké saka ikatan-ikatan kuwi lan maringaké marang Gusti. Ukuran pangorbanan iki yaiku ukuran kabungahan. Kewajiban iki diprentahake kanthi cetha ing tembung: '*Putraku, wenehana aku atimu*' (Amsal 23:26), lan kanthi samar ing ajakan kanggo '*seneng tansah*' (Filipi 4:10; 1 Tes. 5:16) lan kanggo '*tenang*' (2 Kor. 13:11; Ibr. 12:14). Mula, ciri khas wong Kristen yaiku ora njaga atiné kanggo dhéwé, utawa ngliwakaké raos lan kekarepané, ora seneng marang apa sing disenengi, nanging marang apa sing wis dinyatakaké Gusti Allah minangka becik, nyenengaké, lan pinaringan berkah. Iki padha karo misahaké ati saka kabèh bab. Yen iki ora dipatuhi, kabebasan tanpa kendhali saka raos ing ati bakal nguwasani—kabebasan tirani, padha karo kabebasan pikiran lan karsa.

Sabanjure, wong kudu ngrembakaaké rasa simpati marang kabèh sing suci lan ilahi lumantar cap sejati saka raos agama sing suci ing manah... Kabèh iki, yen digandhengake, bakal mbentuk kasucian ati sing kaya dara, sumebarake tentrem sing ora kendhat lan anget sing manis; ngreksa iki ing jeroning diri, loro-lorone minangka peparang saka Gusti lan minangka woh becik saka pakaryan, iku dadi kawajiban ageng, sanadyan ora gampang, tumrap wong Kristen.

Iki uga langsung nemtokake paugeran babagan raos sing muncul saka njaba, kalebu sing paling polos, sing digugah dening obyek estetis. Seneng marang sing kapindho mung diijini yen isine dijupuk saka donya Gusti, utawa yen iku wakil saka donya kuwi, lan ing wujud sing bisa ditampa dening semangat kesalehan sejati.

4. Kajaba iku, kabèh daya ingkang ngandhap kudu dipun tundhukaké rumiyin, utawa dipun pasrahaké dhateng pangabdian daya ingkang luhur, lan lumantar punika dipun aturaken dhateng Gusti minangka kurban sarta dipun suciaken ing Panjenenganipun. Ingkang kalebet ing punika yaiku imajinasi lan memori, mekaten ugi napsu lan karsa. Nalika manungsa tiba lan kelangan kendali marang awake dhewe, karsa dhèwèké paling katon ing daya-daya ngisoré, saéngga nganti metu saka kahanan Runtuhan, dhèwèké dadi budak imajinasi, napsu, lan karsa. Sanadyan kanthi nguwasani dhiri liwat pangorbanan marang Gusti, dhèwèké bébas saka tirani kuwasané, nanging kuwasané kuwi—amarga isih durung dijinakaké—tetep mbutuhaké pangendalian sanadyan sawisé kuwi, amarga asring padha ngamuk lan mbrontak. Mula saka iku ana kewajiban: ngawasi awak dhéwé, utamané imajinasi lan gezerané napsu; ngungkuli lan ngendhalèni dhiri ngisor, utawa nglawané; nuntun dhiri ngisor mau marang tujuan dhéwé kanggo kabecikan urip batin, yaiku matèni sawatara sisihé sakabèhé, déné sisih liyané diidini tumindak miturut karsa.

Pakaryan ngowahi sipat asor iki angel lan suwé, nanging ora bisa dihindari. Rasul Paulus ngutus kita supaya nerusaké iki nganti tekan pangorbanan dhiri. '*Matèkna,*' pangandikane, '*anggota awakmu sing ana ing bumi*' (Kolose 3:5). Iki, mesthi waé, nyebutaké marang badan lan kamampuan-kamampuan sing luwih kasar sing paling cedhak karo badan, kabèh mau ngadhep marang bumi lan bab-bab donya. Mesthi wae, ora mungkin ngrusak kabèh mau, nanging kita bisa lan kudu ngrusak ing jeroné karsa dhéwé, bab-bab sing ora séhat, lan kecenderungan sing nyimpang. Nalika ana kebingungan ing jeroné, kudu ditundhukaké; nalika ana penyimpangan saka sing nyata marang sing kosong lan khayalan, kudu diancengaké marang sing nyata. Ayo padha tumindak manut pandhuan saka kuwasa sing luwih dhuwur. Contone, apa kowe perlu mbantu pikiran? Sediakake gambaran; elinga. Kanthi mangkono, pikiran bakal mati marang pakaryan sing ora urip lan bakal tansah digerakake dening inspirasi roh. Contone, apa kowe perlu nesu marang dosa? – Nesua.

Amarga kegelisahan saka kekuwatan-kekuwatan iki paling akèh dipicu déning gangguan saka njaba, siji-sijiné obat—lan kanthi mangkono dadi tugas wigati—yaiku aja nganti keganggu, aja sumebar, ngupaya kesunyian, lan nglatih dhiri supaya tentrem. Gangguan iku loro-lorone dalan kanggo punahé roh lan uga pratandha sing mutusaké bab iku. Saliyane gangguan saka njaba, sing diobati kanthi nyendhiri lan tentrem, sumber liya—lan ing wektu sing padha dadi pemicu—kacau batin yaiku pancaindra lan ilat. Mula saka iku ana kawajiban kanggo ngreksa pancaindra lan nahan ilat. Pancaindra bisa nggawa rereged menyang jiwa; ilat

bisa nyuda kabecikan jiwa lan ngeremeni. Nanging, kudu dielingi manawa ing mburi ilat ana kecenderungan kakehan ngomong; ing mburi pangrasa ana rasa ngelak marang kesan lan pangaruh; lan ing mburi gangguan ana kurangé konsentrasi. Mula saka iku, aja mung matesi siji faktor njaba, nanging kudu luwih jero menyang watak-watak dhasar lan mbusak saka oyod.

2b) Pangorbanan awak.

Saiki, babagan kepiye carane wong Kristen kudu ngrawat awaké. Awak iku wadhahé nyawa lan roh, organ kanggo sesambungan karo donya njaba, piranti kanggo nepaki tujuan ing donya, lan sarana kanggo nyiapaké awak dhéwé kanggo langgeng; mula pantes diwènèhi perhatian, pangopènan, lan kewaspadaan sing tuntas. Nanging, sanadyan wigati, awak ora bisa ngatur dhéwé; kabèh kudu dilebokaké ing sangisoré panguwasa roh. Mula, ciri utama ngadhepi awak yaiku nglakoni pangendalian kedaulatan marang awak minangka organ sing paling wigati. Sapa waé sing nyerah marang awak bakal ngrusak awak lan nyawa. Wong kudu ngopeni awak, nanging kanthi netral lan tanpa napsu, tanpa nganti ngopeni nganti tekan *titik 'nafsu'* (Rom. 13:14). Amarga ora nduwé otonomi ing pribadhi kita lan ora nduwé tujuan dhéwé, awak ora bisa lan ora kena ngrembaka dhéwé. Pangembangan lan panyelarasané marang tujuan iku dadi tanggung jawabé pribadhi dhéwé. Mula saka iku:

1. Wong kudu njaga uripé awak, kasatuan lan kasehatane kanthi cara sing sah, nganti wektu nalika salah sijiné kudu dikorbankan kanggo tujuan pungkasan lan luwih luhur saka wong Kristen. Sanadyan umur dawa ana ing tanganing Gusti, nanging miturut kersaning Gusti, iku uga ora nglirwakake upaya manungsa. Sapa waé kuduné, sak isa-isane, nggoleki lan manut marang pangobatan sing dirancang kanggo tujuan iki déning ilmu kedokteran sing bener. Kita urip kanggo nglumpukaké woh-wohan kanggo langgeng; nanging kita kudu ngopeni urip, amarga iku dadi prasyarat. Aja mbuwang-mbuwang urip kanthi sia-sia. Gunakna saben menit ing uripmu kanthi maksimal lan aja mbuwang wektu kanggo bab sing ora ana gunane. Kita wis diparingi ukuran kekuwatan kanggo pakaryan kita. Ukuran kekuwatan iki kudu dijaga lan ditambah, disebarake ing sakabehe dawa urip kita. Panggunaan kekuwatan sing kakehan bakal ngasilake woh sing luwih sithik, lan woh-woh kuwi ora bakal awet regane. Urip lan kekuwatan bakal surut amarga kesehatan sing ala. Ora ana sing bener-bener waras; saben wong ana sing lara kanthi cara tartamtu, sanajan ora sadar; paling ora, saben wong bisa wae lara kapan wae nganti ora bisa apa-apa. Sapa wae kudu ngreksa kesehatané, nyegah wiwitan lara, lan nalika lara wis nyerang, nambani nganggo obat sing séhat lan alami. Nanging, dawa urip kita ora ana ing kendali kita; mula, sawise nindakake kabeh sing ana ing daya kita, kita kudu kanthi teges nyerahake awake dhewe marang karsa Gusti lan ngenteni saben wektu paugeran utawa panggerahan Panjenengané saka donya iki, lan mulane, nyiapake awake dhewe kanggo kuwi saben wektu.

2. Kita kudu nglatih awak lan ndadekake dadi piranti sing pantes kanggo nepaki tujuan ing donya. Sacara umum, kita kudu njaga supaya awak tetep seger, kuwat, lan lincah. Awak sing ora aktif, ringkih, lan lesu – apa gunane kuwi? Mula saka iku, sakabehe sarana sing ana ing tangan manungsa, kita kudu ngilangi kekurangan-kekurangan kuwi lan njaga kabecikan-kabecikan sing kasebut mau ing jeroné awak. Mesthi wae, iki ora kena ditindakake kanthi ngorbanake moralitas lan kasucian ati. Olahraga jasmani ditujokaké kanggo tujuan iki. Pangajar sing, demi kekuwatan lan kesegaran awak, ngrusak jiwa iku ala. Kosok baliné, yèn nduwèni kasampurnan jasmani iki bisa nyebabaké cilaka rohani marang sapa waé, utawa yèn ana wong sing ora bisa nggayuh kuwi tanpa cilaka kaya ngono, luwih becik yèn ora nduwèni. Amarga apa jinis cara sing nuntun wong adoh saka tujuan? Utamane, awak kudu disetel karo panggilan lan pangkaté, utawa ngasah katrampilan kanggo migunakaké miturut panggilané. Yen mripat dibutuhaké, latihaké mripat; yen tangan dibutuhaké, latihaké tangan; yen sikil dibutuhaké, latihaké sikil; lan saterusé.

3. Fokus sing ajeg ing pangopènan lan pambentukan awak kudu dadi disipliné, utawa pangaturané, manut marang roh lan tuntutan kasampurnan Kristen. Iki kalebu: (a) kewaspadaan sing ajeg, utawa njaga awak ing sikep siap waspada. Santai lan ngangguré awak nglemahaké kekuwatan moral wong lan nyedhakaké dhèwèké marang panyimpangan; b) njaga awak supaya tansah aktif. Wong kudu nyingkiri kenyamanan awak apa waé. Iki kalebu panganan lan omben-omben, turu lan istirahat, iritasi kulit, suhu awak, lan sapituruté. Ing kéné, ora mung pesta napsu, keserakahan mangan, ngantuk, males-malesan lan sapituruté sing kalebu cacad lan dosa, nanging uga kabèh tumindak sing ngarahaké marang kenyamanan awak dadi tujuwané, utawa, kaya sing diomongaké, kanggo manja-manja, adhem-adhem, nggleleng lan sapituruté; amarga kabèh iku pratandha semangat sing kendho lan, sabanjuré, ngasilaké kelonggaran. Saben tumindak kaya ngono nduwèni pangaruh luwih gedhé yèn wong tansah njaga awaké dhéwé ing kahanan kendho, nglegakaké hawa napsu, lan males-malesan. Santai sethithik bisa diijini, nanging mung arang banget, lan kanthi mripat sing waspada marang

tujuan moral. Bener yèn saben nyukupi kabutuhan awak maringi katentreman; nanging sanadyan mangkono, isih ana kamungkinan kanggo ngalihaké perhatian saka njaba marang jero ati, sing pancèn kuduné ditindakake. Wenehana awak haké lan istirahat, nanging aja nganti kowe dhéwé nemu katentreman ing kono; luwih becik nganggèp awak iku kaya kéwan kerja sing lagi ngaso.

4. Pungkasané, ana sawijining bab ing ngendi kawajiban awak lan jiwa digabungaké, lan nglanggar kuwi padha karo nglanggar loro-loroné. Iki yaiku kesucian. Sumber vitalitas awak dumunung ing saraf; ing kono uga ana dhasar lan kekuwatan otot. Saben awak diparingi cadangan saraf lan jaringan saraf dhéwé. Ngreksa iki kanthi wajar iku prasyarat kanggo kasihatan lan kekuwatan awak. Sapa waé sing ngentekake iku padha matèni awaké dhéwé utawa nyedhak marang pati. Iki dijaga lumantar kasucian lan dikurangi lumantar cabui. Cabui nglemahake lan ndadekake awak sing isih urip dadi rusak, amarga nyolong prinsip sing maringi urip. Wong sing ora bermoral iku salah amarga manungsa ing jerone dheweke nandhang sangsara. Iki ditrapake kanggo ora bermoral sacara spiritual lan fisik. Ing sing kapindho, wong mudhun lan dadi kaya kéwan, dadi ora isin lan kelangan rasa kemanungsan. Ing sing kapisan—yaiku, ing katresnan sing gedhe marang siji wong—siji wong kelangan awake dhewe lan urip ing sajroning wong liya, sing kadhangkala nganti nganti mirsani pasuryan wong liya, utawa ngenali awake dhewe karo wong liya. Katresnan sing gedhe iku sawijining lara jiwa, sing ngentekake lan ngerusak jiwa. Tumindak ora moril sing digawa dening katresnan iki, sajrone wektu sing padha, ngentekake awak... Yen digandhengake, kabèh mau dadi bala gedhé tumrap umat manungsa. Kasucian nuntut akèh bab. Iku ngreksa mripat, kuping, indra raba, lan, sing paling utama, ketenangan saka indra batin nganti tekan titik ora peduli lan pisah saka kabèh bab. Wong sing ora bermoral langsung kesandhung lan nyerahake nyawane; mripate lan kupinge ora dikendhaleni. Ing oyod urip kaya ngene ana watak sing gampang kesengsem, sing nyiksa lan mateni. Bala iki ngancam para mudha, nanging wong lanang saka kabeh umur, kalebu sing wis tuwa, uga ora aman saka iku.

Kanthi tumindak kaya ngono marang awak lan nyawane, wong Kristen bakal sejatine ngluhurake Gusti Allah ing nyawa lan awak lan nindakake kabeh prakara kanggo kamulyaning Gusti Allah. Pira tertibé wong sing tumindak manut marang roh urip ing Kristus Yesus! Mugi Gusti Allah dados pitulunganipun saben tiyang ing bab punika!

2b) Korbane saka apa sing ana ing njaba awake dhewe, sanajan diduweni.

Lan kabèh sing ana ing njaba wong Kristen, nanging diduweni, kudu dipersembhaké dadi kurban kanggo Gusti Allah. Kaya déné dhèwèké nampa kabèh saka tangané Gusti, mangkono uga dhèwèké kudu mènèhaké mau marang Gusti, utawa ngudataké. Ing kéné:

1. Bab pisanan sing ditemoni, kanthi ngesampingake awake dhewe, yaiku kabutuhan awak, utawa kabèh bab donya: pangayoman, pangan, sandhangan; sacara umum: bandha, panguripan, lan kagungan. Kawajiban pisanan ing urip njaba wong Kristen ana gegayutane karo iki. Iki kalebu ngupaya, njaga, lan migunakaké kabèh mau kanthi pantes. St. Doroteus nyebut iki minangka 'nurani sing ana gandhèngané karo barang-barang materi'. Iki pancèn wigati banget ing saben bab. Sapa manèh sing bakal ngopeni kita, yèn dudu kita dhéwé? Gawe kanggo tujuan iki minangka sarana kanggo andhap asor lan pencerahan, sing wis ditemtokaké wiwit wiwitan, langsung sawisé Kejatuhan. Nanging, nalika nindakake kuwi, wong kudu migunakaké cara sing jujur lan wis ditemtokaké déning Gusti, kang paling utama yaiku kerja lan tumindak kanthi tekun, utamané manut marang panggilan uripé; nalika nindakake pagaweyan lan upaya, wong kudu ngarep-arep kabèh saka Gusti waé, mula ndedonga supaya pinaringan berkah lan nampa kasil minangka asil saka tangané Gusti. Ora ana kewajiban kanggo saben wong ngupaya kasugihan; nanging yen ana wong sing nduwé sarana ing tangan, kaya sing dituduhaké Gusti, lan weruh berkah khusus, lan kasugihan mili; mangkono, tanpa nggatekake atine marang iku, kudu nampa, nambahake, lan ngreksa, lan migunakake kabeh mau kanggo kamulyaning Gusti lan kabecikaning sedulur, ngenali awake dhewe lan ngrasa awake dhewe minangka pangurus ing omahing Gusti. Nanging, yen wong ora duwe sarana, utawa yen ora ngasilake penghasilan sing cukup, lan mula ngrasakake kekurangan, wong kudu nampa kahanan iku kanthi gumbira, yakin manawa Gusti Allah, sing ngatur kabeh prakara, luwih weruh tinimbang kita apa sing paling apik kanggo kita. Kaya ngono uga sing kudu dirasakake déning wong sing ngalami kerugian. Sapa waé sing kecemplung marang bandha donya tumindak ora sah; dhèwèké nyiksa awaké dhéwé kanthi kuwatir kakehan babagan carané éntuk bandha, kikir nalika nyimpené, lan mubadzir nalika migunakaké. Karya paling agung ing babagan iki yaiku mlarat kanthi rela.

2. Nalika ninggalake omahé lan mlebu ing pasamuwan wong liya—sing kaya-kaya minangka sawijining langkah adoh saka dhiri dhéwé—wong Kristen kudu nggawa tandha pakurmatan, ajining diri, lan

ngajeni dhiri ing bathoké, utawa cekaké, jeneng apik. Tanpa kuwi, dhèwèké ora bisa nindakake apa-apa, lan ora bakal ngarep-arep kasil ing apa waé. Jeneng iku kagungan saben wong miturut kodrat, lan saben wong nduwé siji; sanadyan mangkono, ana uga kawajiban sing magepokan karo iku. Ing bab iki, wong Kristen kudu tumindak jujur, kanthi tanggung jawab, manut iman lan kawajibane, tanpa kuwatir apa sing bakal diomongake utawa dipikirake wong liya bab dheweke, lan tanpa keganggu sanadyan sethithik dening pangadilan wong liya. Kajayaan sejati dumunung ing gesang sing adil lan luhur budi. Mula, nalika ana wong maringi pakurmatan amarga iku lan ngungkapake nganggo tembung utawa tumindak, dheweke kena nampa, kanthi tansah eling yen iku mung hiasan njaba sing ora langgeng, mung ana regane yen ana kaendahan batin. Pakurmatan nggawa tanggung jawab. Amarga kapitadosan sing ora bisa pisah saka jenengé, sapa waé bisa kapeksa nampa jabatan lan kauntungan sing mèlu. Kudu nampa iki, amarga Gusti nelpon; nanging aja nampa kaya promosi, nanging minangka sangkèlan pangabdian marang sedulur, lan wiwiti ora kanggo ngluhuraké dhiri, nanging kanggo makarya – supaya kowe dadi abdi kanggo kabèh lan dadi pangabdi. Nanging, nalika sampeyan nyadari manawa pangabdian iki ngluwihi kekuwatan sampeyan, utawa malah ngganggu katentreman batin sampeyan, sampeyan tansah bisa kanthi andhap asor nolak—dudu amarga kekarepan dhéwé, utawa kanggo ngliwakake, nanging adhedhasar pitutur lan pertimbangan sing tliti. Luwih dhuwur panggonanmu, luwih kudu andhap asor lan tansah nampa kabèh pakurmatan lan kaluhuran saka Gusti Allah, banjur nyawisake lan nyerahake mau marang Panjenengané. Babagan nalika pakurmatan kita dihina, kita bisa, tanpa nesu utawa prahara, mbuktekake kabeneran kita; kita bisa nuntut pamulihan jeneng apik kita miturut hukum, tanpa nglarani ati wong liya lan tanpa ngganggu tentrem lan katresnan; nanging luwih becik sabar, nyerahake dhiri, nasib kita, lan wong-wong sing ngina kita marang Gusti.

Wong sing kliru ing bab iki yaiku wong sing netepake tujuane marang panemu wong liya—kaya wong angkuh lan sing nguber kamulyan—utawa marang pakurmatan lan ajining diri—kaya wong ambisius lan sing ngidam-idamake kuwasa. Prestasi paling gedhe ing bab iki yaiku kabodhoan suci.

3. Supaya kabèh iki bisa luwih gampang kelakon, sapa waé kudu njamin kelancaran urusané, utawa ngatur uripé ing njaba. Mapanana awakmu dhéwé yèn durung diparingi pangayoman déning wong tuwa. Aja nganggur tanpa gawe. Jupuk tugas sing kowe anggep kowe bisa nindakake. Sawise kowe wis mapan, kowe kudu kerja tanpa kendhat ing bidangmu, tanpa wedi lara amarga kerja keras utawa kuwatir, tanpa kendho amarga gagal, lan tanpa wedi alangan. Nanging katertiban iku paling utama. Wong kudu nggawa keteraturan ing sakabehe uripe, ing kegiatan lan sesambungane. Iki struktur urip, utawa lumrahé urip, ing ngendi kabèh tundhuk marang ukuran lan kasimbangan. Ngatur panganan lan omben-omben, sandhangan, hiasan omah, gawéan lan istirahat, kanca lan sesambungan sosial. Wong males, wong nganggur, wong amburadul, wong mabuk, wong gondrong, wong pamer, lan wong seneng-seneng nglanggar iki.

Mangkono pungkasaning paugeran lan pranatan kang wajib dituruti wong Kristen minangka wong Kristen. Tujuane yaiku nglebokake ing saben pakaryan wajib, raos, lan watak kita siji pikiran, lan netepake Gusti kita lan Juruwilujeng kita minangka panguwasa ing sakabehe bab, supaya Panjenenganipun tansah ana ing pikiran lan raos atiku, apa wae sing kita tindakake. Yen sawisé maca kabèh iki ana soko kaya ngéné kang ngakar ing atiné pamaca, ayo padha matur nuwun marang Gusti. Kita kudu nyambut gawe kanggo Gusti ing saben cara, lan nyambut gawe iki bakal mulangaké kita kabèh luwih apik tinimbang teori apa waé. Berkahana kita, ya Gusti!

V. Prajanjian lan paugeran urip sing wajib dituruti wong Kristen miturut kahanan lan sesambetan ing uripé saiki

Ana maneka ragam kawajiban sing kudu ditindakake wong Kristen, ora mung amarga dhèwèké wong Kristen, nanging uga amarga dhèwèké ana ing kahanan utawa sesambetan sing béda-béda. Iki kawajiban

relatif. Iki uga diarani timbal balik, amarga nyakup wong sing kaiket dening ikatan sah karo wong liya; iku nyandhak marang dheweke ing sesambetan timbal balik karo wong liya lan, nalika mbutuhake tumindak tartamtu saka dheweke, ing wektu sing padha nuntut tundhuk timbal balik saka wong liya. Iki kalebu kawajiban wong Kristen minangka anggota kulawarga, Gréja, lan masyarakat. Bisa dideleng manawa kuwi cocog karo kawajiban sing wis kasebut sadurunge lan dadi, kaya ta, wewengkon ing ngendi kawajiban-kawajiban kuwi dilakoni lan dipenuhi.

13. Kewajiban kulawarga

Kulawarga iku sawijining komunitas sing, ing sangisore siji pucuk lan lumantar palaksanaan maneka tugas kanthi guyub, ngatur kesejahteraan njaba kanggo ndhukung kesejahteraan njero. Biasane dumadi saka wong tuwa lan anak-, kadhangkala kalebu sedulur liyane lan abdi. Ing babagan iki, ana kewajiban sing padha kanggo kabèh kulawarga lan ana kewajiban timbal balik antarane anggota kulawarga.

1) Kewajiban bebarengan sak kulawarga

a) Kepala

a) Kepala

Pangarsa kulawarga, sapa waé iku, kudu nampa tanggung jawab pepenuhan lan nyakup kabèh babagan ing sak kulawarga, ing saben bab, lan tansah nggatekake tanpa kendhat, kanthi ngerti yèn dhèwèké bakal tanggung jawab marang Gusti Allah lan marang manungsa babagan kabecikan lan kasangsarané; awit ing pribadine piyambakipun makili sakabehing griya: piyambakipun nanggung isinipun lan nampi pujianipun, sedhik lan remen ateges griya. Pangreksan punika, ing maneka wujudipun, kedah dipun arahaken 1a) dhumateng pangurusan griya ingkang wicaksana, waras, lan jembar, supados sedaya saged, ing saben bab, ngraos tentrem lan gadhah gesang ingkang bébas saking kasangsaran lan kalangsungan. Ing kéné dumunung kabijaksanaan donya – jujur lan pinaringan berkah déning Gusti... Ing babagan iki, dhèwèké dadi pangurus lan panguwasa kabèh urusan. Dumunung ing dhèwèké kanggo mutusaké kapan miwiti apa, apa sing kudu ditindakake saben wong, karo sapa sing kudu digawe persetujuan, lan sapituruté. 2a) Nalika ngurus prakara donya, prakara rohani uga dadi tanggung jawabé. Bab sing paling utama ing kéné yaiku iman lan taqwa. Kulawarga iku sawijining gréja. Dhèwèké iku ulah gréja iki. Mula saka iku, dhèwèké kudu njaga kasuciané. Carané lan wektu pandonga kulawarga iku dadi tanggung jawabé: netepaké lan nglakoni. Sarana kanggo mulang kulawarga bab iman iku dadi tanggung jawabé; urip agama saben anggota uga dadi tanggung jawabé: mulang, nguwatké, lan nuntun marang urip sing seimbang. 3a) Nalika ngatur kabèh urusan ing njero nganggo siji tangan, dhèwèké kudu tumindak ing njaba nganggo tangan sijiné; nganggo siji mripat dhèwèké kudu ndelok ing njero, nganggo mripat sijiné ndelok ing njaba. Kulawarga manut dhèwèké. Nalika dhèwèké muncul ing masyarakat, masyarakat langsung nyalahké dhèwèké kanggo kabèh kulawarga. Mula, kabèh urusan perlu lan prakara umum dadi tanggung jawabé dhèwèké. Dhèwèké kudu ngerti apa sing dibutuhaké lan ngleksanani. 4a) Pungkasané, dadi tugase nglestarekake adat kulawarga, loro-lorone umum lan khusus kanggo omahé dhéwé; lan ing bab sing kapindho, utamané, nglestarekake semangat lan kabiasaan para leluhuré ing kulawarga lan nerusaké elingané saka generasi siji marang generasi sabanjuré. Saben kulawarga nduwé watak dhéwé; ayo tetep lan dilestarekake, nanging tetep selaras karo semangat taqwa. Saka manéka warna mau bakal muncul sawijining kesatuan sing harmonis nanging manéka warna lan sampurna – sawijining désa, kutha, negara.

b) Kabèh kulawarga

b) Kabèh kulawarga

Ing sangisore kepala ana kabèh anggota kulawarga. Dheweke kudu, sepisanan lan paling utama, 1b) nduwé kepala dhéwé, ora kena tanpa kepala, lan ing kahanan apa waé ora kena ngidini ana loro utawa luwih. Iki dibutuhaké déning akal sehat lan kanggo kabecikané dhéwé, sing yèn ora bakal mokal. 2b) Kapindho, sawise ana kepala, padha kudu manut marang dheweke ing kabèh bab, ora ngetokake dhawuh dhewe, ora nindakake apa-apa miturut karepe dhewe, lan ora nglirwakake apa sing wis diprentahake. 3b) Padha kudu urip bebarengan kanthi tentrem lan guyub rukun, kanthi persatuan sing tulus saka ati: pecah-belah kekuwatan bakal

nglemahake lan ngalangi kasil. 4b) Saka kéné muncul pitulungan bebarengan lan kerjasama: kowé mbantu wong siji, lan dhèwèké mbantu kowé. 5b) Pungkasané, nalika metu ing donya, aja mbukak rahasia kulawarga. Wong njaba mung kena ngerti bab sing ana ing njaba. Apa sing kelakon ing njero kudu tetep dadi rahasia suci kanggo kabèh kulawarga. Sapa waé kudu mbela ajining kulawargané kanthi tembung lan tumindak: aja nganti nggawa isin marang kulawarga amarga kaluputan dhéwé, lan aja ngomong ala bab kulawarga; mbela yèn krungu apa waé sing ora pantes; amarga ajining kulawarga sing wis dikabulaké déning Gusti Allah iku urip sing luhur, suci, lan taat kabèh anggotané, kondhang marang kabèh wong lan marakaké rasa ngajèni lan kapercayan.

2) Kewajiban bebarengan saka para anggota kulawarga

3) Pasangan

a) Tugas umum

a) Kewajiban umum

Pernikahan nggawa kabungahan sakedhap lan malah kaslametan langgeng. Mula saka iku, wong ora kena mlebu ing kono kanthi gampang, nanging kanthi pangurmatan lan ati-ati. Gusti Allah maringi berkah marang perkawinan sing becik. Mula saka iku, dadi wong sing taat lan setya marang Gusti Allah; nyandhak kapitadosan marang Panjenengané, ndedonga supaya Panjenengané piyambak paring pasangan sing nyenengake atiné lan dadi sumber kaslametan kanggo kowe. Nalika ngupaya bebojoan, aja nduwèni niat ala, utawa kesenangan napsu, utawa kapentingan dhéwé, utawa kesombongan; nanging golek mung apa sing wis ditemtokaké Gusti: saling ndhukung ing urip donya iki kanggo kabecikan langgeng, kanggo kamulyaning Gusti lan kabecikaning liyan. Yen kowe wis nemokake pasangan kaya ngono, tampanana dheweke minangka peparing saka Gusti, kanthi rasa syukur marang Gusti, lan tunjukna katresnan lan ngajeni sing padha marang peparing iki.

Sawise pilihan digawe, sawijining persatuan kudu kelakon—gabungan mistis antarane roh lan badan, kang wis ditetepake dening Gusti. Persatuan alamiah, adhedhasar katresnan wae, iku persatuan kang liar lan muram. Ing kene, iku dibersihake, disucikake, lan digawe luwih wicaksana lumantar pandonga Gréja liwat sih rahmat Ilahi. Angel tumrap siji wong ngadeg teguh piyambak ing sawijining paseduluran sing kuwat lan nylametake. Ikatan alam pecah. Rahmat ora bisa dilawan. Kapercayan sing kakehan mbebayani ing endi-endi, luwih-luwih ing kene... Mula saka iku, nyedhakna sakramen kanthi andhap asor, puasa, lan pandonga.

Sawise padha nyawiji, padha dadi siji daging; luwih-luwih maneh, siji jiwa. Kewajiban sing padha ditetepake adhedhasar konsep iki, yaiku: katresnan sing teguh, ora kebak gairah nanging murni lan wicaksana, katon saka jero lumantar katresnan bebarengan lan partisipasi sing sumringah, uga lumantar simpati sing cepet lan tanggap; lan saka njaba, lumantar kerjasama bebarengan, ing ngendi mripat lan tangan siji ana ing panggonan sing padha karo mripat lan tangan liyane. Saka kéné muncul katentreman sing ora kendho lan harmoni sing ora bisa dipisahake, sing nyegah rasa ora puas lan kanthi cepet ngrampungake masalah apa waé sing bisa kedadeyan; kapercayan, kanthi anané siji bisa tanpa ragu ngandelake sijiné ing kabèh bab lan nduwèni katentreman pikiran sing sampurna marang sijiné ing kabèh prakara: apa iku bab rahasia utawa tugas sing dipasrahake. Puncak saka kabèh mau, yaiku kasetyan ing bojo—tegesé netepi syarat kapisan saka ikatan: dadi kagungan siji lan sijiné waé, ing badan lan jiwa. Bojone ora kagungan awaké dhéwé nanging kagungan bojone, lan bojone ora kagungan awaké dhéwé nanging kagungan bojone. Kasetyan nguwatake kapitadosan; selingkuh, sanajan mung diduga, nimbulake cemburu curiga, sing ngusir tentrem lan guyub lan ngrusak kabagyan kulawarga. Ora cemburu iku kawajiban suci, nanging uga prestasi, utawa seni kabijaksanaan lan katresnan ing bebojoan. Amarga ing kene ego tansah nyelup, nuntut eksklusivitas nalika wedi kelangan. Ing kene iku pancen konyol, nglengkapi awake dhewe nglawan awake dhewe.

b) Tugas bojone

b) Kewajiban bojo lanang

Babagan tugas-tugas khusus saben pasangan, iku asalé saka pangerten bab wigatine saben-saben. Bojo lanang iku sirahé bojoné. Mula saka iku, bojo lanang kudu nduwé lan ngleksanani wewenangé marang bojoné, tanpa ngremehké awaké dhéwé utawa nyerahké kapemimpinané amarga pengecut utawa napsu, amarga kuwi isin kanggo para bojo lanang. Nanging, wewenang iki ora kena tirani, nanging kudu kebak katresnan. Anggep garimu kanca lan lumantar katresnan sing jero, pimpin dheweke supaya manut marang kowe. Ing kabèh bab, kowe kudu nganggep dheweke minangka penasihat utama, paling setya, lan paling tulus, uga minangka wong kapisan sing kowe percaya karo rahasiamu. Dheweke kudu ngawasi dheweke, ngopeni kasampurnan intelektual lan moralé, kanthi alus lan sabar mbenerake sing salah lan ngembangake sing apik, nalika nampa kanthi ikhlas lan taqwa cacat apa wae ing awak utawa wataké sing ora bisa dibaiki. Nanging ing kahanan apa wae, dheweke ora kena ngidini awake dhewe ngrusak dheweke amarga kelalaian lan kabebasané dhéwé. Bojone dadi pembunuh yèn bojo sing andhap asor, alus, lan taat dadi, amarga pangaribawaé, dadi kélangan perhatian, nyimpang, lan ora taat marang Gusti... Nanging, ngetutaké moral ora ngalang-alangi dhèwèké kanggo nepaki kepénginané tumindak pantes lan sosialisasi karo wong njaba, sanajan tanpa idin bojoné.

c) Kewajiban garwa

c) Kewajiban garwa

Miturut perané, bojo kudu taat marang garwané ing kabèh bab, ngupaya kanthi sakabehe supaya wataké cocog karo wataké garwané, lan setya marang garwané kanthi sakabehe, supaya ora tau kepikiran nindakake apa-apa tanpa kersané garwané, apa ing tumindak utawa ing pikiran. Mulane, dheweke kudu kanthi setya nindakake kabèh pitutur, saran, lan dhawuh bojone, lan aja tau mikir arep manut karepe dhéwé, utawa kepéngin utawa nglawan ing bab apa waé. Yen ana prabédan pamanggih, dheweke kudu manut lan sabar nahan apa waé sing dirasa ora nyenengake; yèn ora, tentrem sing wigati kuwi ora bakal lestari. Nanging, iki ora mbebasake dheweke saka kawajiban kanggo ngopeni watak moral bojone. Liwat kawicaksanan lan pangaribawa, dheweke bisa mbenerake watake yen ana cacat; paling ora, dheweke ora kena nglirwakake bojone, nanging kanthi sakabehe kemampuan lan kekuwatane, kudu menahi pangaribawa lan nylametake bojone kaya saka geni. Kanggo tujuan iki, dhèwèké kudu ngias awaké dhéwé utamané karo kabecikan, déné pangias liyané dianggep sekunder lan ora pati wigati, gampang disisihaké, utamané nalika perlu mbeneraké kahanan. Pungkasané, dhèwèké kudu éling yèn dhèwèké nduwèni tugas ngawasi urusan omah tangga, sanadyan iki mung dadi peran eksekutif... Tugasé yaiku nglakoni apa sing dibutuhaké; nalika weruh ana kekacauan, dhèwèké kudu ngomong lan mbalèkaké katertiban, utawa ndandani kahanan.

4) Wong tuwa lan anak

a) Tugas wong tuwa

a) Tugas wong tuwa

Garwa-istri iku kudu dadi wong tuwa. Anak iku salah siji tujuan nikah lan, ing wektu sing padha, dadi sumber kabungahan kulawarga. Mula, garwa-istri kudu ngreksa anak minangka karunia ageng saka Gusti Allah lan ndedonga kanggo berkah iki. Garwa-istri sing ora nduwé anak pancen rada kélangan kauntungan, sanajan kadhangkala iki amarga ana tujuan khusus saka Gusti Allah. Nalika ndedonga, padha uga kudu nyiapake awake dhewe supaya dadi wong tuwa sing apik tumrap anak sing apik; kanggo kuwi, padha kudu njaga kesucian rumahtangga, yaiku pangendalian diri saka kesensualan; padha uga kudu njaga kasehatane, amarga iku warisan sing ora bisa dihindari dening anak-anake: apa ana kabungahan yen duwe anak sing lara? Padha kudu njaga kesalehan, awit sanadyan nyawa kuwi kepiye asalé, isih gumantung banget marang ati wong tuwa, lan watak wong tuwa kadhangkala cetha banget kècèt ing anak-anake. Anak sing dikasihi, nalika Gusti paring, kudu diopeni, lan kanggo kuwi wong kudu duwé cukup sarana; mula padha nyedhiyakake kabutuhan anak mau wiwit saiki, ora mung kanggo saiki nanging uga kanggo mangsa ngarep.

Nalika Gusti paring anak marang kowe, padha bungah lan matur nuwun, awit wis ana manungsa lair ing donya. Gusti wis mbaleni berkah ingkang sepisanan lumantar kowe: tampanana anak mau kados saking tanganing Gusti. Nanging amarga iku, cepetna ngudhari anak mau lumantar sakramen, awit kanthi cara iki kowe bakal nyawisake dhèwèké kanggo ngabdi marang Gusti sejati, ingkang kowe lan kabèh kagunganmu kudu kagungan Panjenengané. Ing bocah ana campuran kekuwatan rohani lan jasmani, siap njupuk arah apa wae: pasang ing dhèwèké cap Roh Ilahi minangka dhasar lan wiji urip langgeng. Setan nyurung saka kabeh

arah karo kejahatane: lindhungi bocah mau nganggo pager ilahi, sing ora bisa ditembus dening kekuwatan pepeteng. Sawise disucekake ing sakramen, jaga bocah mau sabanjure kaya harta karun sing suci: aja nganti nglarani Roh rahmat lan Malaikat Penjaga sing ngreksa amben bayi liwat ketidak Percayanmu, kebejatan utawa permusuhanmu.

Tugas ngopeni anak diwiwiti – tugas paling wigati, abot, lan nguntungaké tumrap wong tuwa, saka kéné gumantung kabecikan kulawarga, gréja, lan tanah air. Ing kéné kowé kudu nuduhaké katresnan sejati. Ana sing kandha yèn kowé dudu wong tuwané anak mau: anak mau lair marang kowé kanthi cara sing ora kowé ngerti. Nanging tetep dadi tugasmu kanggo ngopeni lan ngedidiké dhèwèké. Ing upaya iki, sampeyan kudu merhatosake kabeh bab: loro-lorone apa sing saiki diduweni bocah, lan apa sing bakal dadi. Sampeyan kudu ngopeni awaké, nganti dadi kuwat, seger, lan lincah. Ora cukup mung nyerahake kabeh marang alam; sampeyan uga kudu tumindak manut rencana lan tujuwan, kanthi ngandelake pengalaman wong liya lan prinsip pedagogi sing bener. Nanging luwih gedhé pangopènan sing kudu ditindakake kanggo ngopeni roh. Wong sing rohane diopeni kanthi becik bakal slamet sanajan ora nduwé awak sing kuwat. Nanging wong sing ditinggal miturut karepé dhéwé bakal nandhang sangsara sanajan nduwé awak sing kuwat. Ing bab iki, kudu ngembangaké akal, watak, lan kesalehan. Ngembangaké akalmu dhéwé yèn kowe bisa; yèn ora, kirimna bocah mau menyang sekolah utawa nyewa guru privat. Ing bab iki, pertimbangan sing wicaksana—sing bisa dipelajari sanajan tanpa pendidikan formal—luwih penting tinimbang kawruh akademik. Nanging dadi tugas saben wong mulangake Kredo, Prentah-prentah, lan pandonga, utawa mbantu wong liya supaya padha ngerti iman Kristen. Watak kabentuk utamane saka tuladha becik saka awake dhewe lan adoh saka tuladha ala saka wong liya. Cegah iki: ati sing suci, ing sangisore pangaribawa sih rahmat, bakal saya kuwat, lan kecenderungan becik bakal dadi bagéan saka watake. Iki ndadekake kesalehan awake dhewe luwih perlu kanggo nguwatake kesalehan bocah... Amarga iku bab sing ora katon. Ing kéné, kabèh tumindak kesalehan ing omah ditindakake sakabehe déning sih rahmaté Gusti Allah. Aja nganti bocah iku mèlu pandonga éruk lan sonten; ajak dhèwèké menyang gréja sak asringé bisa; ajak dhèwèké nampa Komuni Suci sak asringé bisa, manut imanmu; lan ajak dhèwèké tansah krungu pacelathonmu sing kebak kesalehan. Ora perlu ngomong langsung marang dhèwèké: dhèwèké bakal ngrungkaké lan merenung kanthi dhéwé. Kanggo para wong tuwa, kudu nindakake kabeh sing bisa kanggo njamin nalika bocah wis diwasa, dheweke pancen sadar yen dheweke iku wong Kristen. Nanging maneh, sing paling penting sejatine yaiku semangat kesalehan sing nyawiji lan nyentuh jiwa bocah. Iman, pandonga, lan ajrih marang Gusti Allah luwih dhuwur tinimbang kabeh kagungan donya. Tanemna iki luwih dhisik tinimbang liyane. Bocah sing wis bisa maca kudu dijaga supaya ora maca tanpa tujuan. Gairah maca iku ora pilih-pilih. Kita kudu milih lan nyedhiyakake bahan bacaan sing cocog. Anak sing lagi tuwuh bakal nuduhake apa sing cocog kanggo dheweke. Mula saka iku, wong kudu ngedegake dhasar kanggo masa depene—tindakan sing teguh, ora goyah, lan tanpa wedi ing bidang sing dipilih—lan nyiapake dheweke kanggo panggilan uripe, supaya dheweke bisa tumindak kanthi trampil ing kono, lan selaras karo iku ing badan lan jiwa, bisa urip ing kono kaya ing alam pribadine. Yen, nalika nindakake kuwi, perlu nambah perhatian sing diwenehake – tindakna; yen perlu nambah mata pelajaran ing pendhidhikané – tambahi. Ora pantes yen kabeh diserahkan marang lumrahé kedadéan. Bener, Gusti maringi paugeran marang kabèh prakara , nanging Panjenengané uga maringi kita kemampuan kanggo mangertèni kersané liwat kaprigelan, karep, lan watak kita. Iku dadi tugas kita kanggo nggatekake pandhuan iki lan nindakake. Kita kudu nuntun bocah supaya biasa tumindak pantes ing omongan, sandhangan, sikap, lan tingkah laku ing ngarepe wong liya. Iki luwih penting ing taun-taun awal amarga nalika kuwi daya nampa pengaruh—utamane saka njaba—kenceng, lan kabiasaan sing kabentuk ing tahap iki bisa tahan saklawasé urip. Kesopanan bisa katon kaya prakara sepele, nanging bisa nimbulake akèh kuwatir lan bingung marang wong sing durung biasa. Wong kudu nglindhungi bocah saka kahanan iki. Nanging, prakara iki kudu dianggep minangka perhatian sekunder, ora ditekanké utawa malah didiskusikaké minangka syarat khusus, nanging diajari kanthi prasaja, kaya ngajari bocah mlaku. Yen pujian diwenehake kakehan marang bab iki, tata krama dadi luwih menonjol kanthi ngorbanake bab-bab liya sing luwih penting lan malah nutupi. Lan kuwi ala. Luwih maneh, sing dimaksud ing kene mesthi tata krama sing prasaja, andhap asor, lan ngajeni, dudu sing modis, rewel, utawa alus. Ngajar seni iku sawijining upaya sing mulya—kayata nyanyi, nggambar, musik, lan sapiturute; uga ditrapake kanggo kriya sing dipraktèkake déning wanita lan priya. Kabeh mau maringi panglipur sing nyenengake kanggo jiwa lan nyipta swasana ati sing ceria. Nanging aja nganti lali bab sing paling utama: pangembangan jiwa kanggo keabadian. Iki sing kudu nemtokake arah ekspresi seni, utawa isi jeroé.

Nanging kudu dielingi, ing babagan pendidikan ora pati wigati bahané, nanging luwih wigati kekuwatan, utawa kabisan lan kaahlian kanggo nguasani. Sing kuduné dipikolehi saka pendidikan ing babagan iki yaiku katresnan marang gawe – kecenderungan marang kerja lan ora seneng nganggur; katresnan marang tertib – ajining tertib, supaya kabèh tumindak pas wektuné lan ing panggonan sing bener, ora kesusu lan ora ketinggalan; ketekunan kanthi tanggung jawab – sawijining watak, tanpa ngirit awak utawa kekuwatan, kanggo nindakake kabeh sing dibutuhake kanthi nurani sing resik. Iki minangka watak sing paling pinaringan berkah, sing ngreksa kabagyan njaba lan kesalehan batin sajrone urip. Nanging aja lali yèn sipat kaya ngono iku mung kabecikan ing njaba, déné kabecikan ing jero dumunung ing semangat kasucian Kristen.

Pungkasané, anak sing wis dididik kanthi becik kudu disiapaké kanggo urip mandhiri: anak wadon kudu dipingit kanthi ajining diri, lan anak lanang kudu diparingi pangkat utawa diselehaké ing cara urip sing wis disiapaké kanggo dhèwèké. Ing babagan iki, sing paling penting yaiku supaya dheweke bisa urip nyaman lan makarya kanthi sukses. Nalika milih pasangan urip, wong bisa nimbang minat pribadhi, nanging ora kena ngetutake hawa napsu sing muncul saka pesona glamor lan penampilan; nanging kudu nindakake apa sing wajar dianggep bener lan migunani. Iku kaluputan yen ngantepake anak-anak manut dhawuhe atine ing babagan penting iki. Nanging sanadyan bocah-bocah wis gedhe, wong tuwa ora kena lali, nanging kudu ngawasi, nuntun, mimpin, lan maringi piwulang marang dheweke. Hak lan kewajiban wong tuwa tetep ditrapake marang dheweke nganti seda. Saiki, wong-wong ndeleng iki beda. Nanging ora kabeh sing diajokake saiki iku sah.

Prinsip pituduh ing ngopeni anak yaiku katresnan. Iki nyawang kabèh lan nyusun cara kanggo ngadhepi kabèh. Nanging katresnan iki kudu tulus, wicaksana, lan dipandu dening akal, tinimbang pilih kasih lan kebacut nglilani. Sing kapindho iku kebacut welas asih, kebacut ngapura, lan kebacut longgar. Kelonggaran sing wicaksana perlu; nanging amarga meh padha karo kebacut nglilani, kudu diawasi kanthi ketat. Luwih becik salah sethithik ing sisih ketegasan tinimbang ing sisih kelonggaran, amarga sing pungkasan kuwi saben dina ninggalake luwih akèh bebadan ala sing durung kecabut lan ngidini bebaya saya gedhé, déné ketegasan motong kuwi saklawasé, utawa paling ora kanggo wektu sing suwe. Mula saka iku kadhangkala pancen perlu nduwé wong liya minangka guru. Nalika katresnan nyimpang saka kabeneran, asring, utawa meh tansah, lumantar pilih kasih, bakal tiba ing ora adil marang bocah-bocah – tresna marang sawatara lan ora marang liyané, utawa bapak tresna marang sawatara déné ibu tresna marang liyané. Ketimpangan iki nyegah loro-lorone, sing diparingi kauntungan lan sing ora, saka ngajeni wong tuwane lan, wiwit isih cilik banget, nandur rasa mungsuhan ing antarane bocah-bocah mau, sing ing kahanan tartamtu bisa dadi permusuhan langgeng. Pendhidhikan kaya apa iki? Pungkasané, aja lali marang cara pangajaran sing paling ngendhemaké lan, ing wektu sing padha, paling efektif – paukuman awak. Jiwa kabentuk liwat awak. Ana kejahatan sing ora bisa diusir saka jiwa tanpa nglarani awak. Mula tatu iku migunani kanggo wong diwasa, lan luwih-luwih kanggo bocah. *'Tresnaa marang anakmu, lan paringana tatu marang dheweke,'* kandha Sirakh sing wicaksana (Sir. 30:1). Nanging mesthi wae cara kaya ngono mung kudu ditindakake nalika pancen perlu banget.

b) Kewajiban bocah-bocah

b) Kewajiban anak-anak

Bocah nampa akèh banget saka wong tuwané! Saka wong tuwané teka urip donya; saka wong tuwané uga teka dhasar, wiwitan, lan sarana urip langgeng. Mula, bocah ora mung miturut kodrat nanging uga miturut nurani kudu ndeleng wong tuwané kanthi rasa lan katresnan khusus, ngakoni yèn dhèwèké kagandhèng karo wong tuwané, lan ngopeni ikatan iki ing batiné. Rasa utama, sing umume ora diwulangake, yaiku katresnan sing digandhèngake karo ngajeni lan patuh. Rasa-rasa iki kudu digawe nyata lan, ing wektu sing padha, lestari supaya ora luntur saklawasé urip. Karsa wong tuwa iku karsa Gusti; pasuryané wong tuwa iku pasuryané Gusti. Sapa waé sing ora ngajeni marang wong tuwané, ora manut marang wong tuwané, lan wis misahaké atiné saka wong tuwané, wis nyimpang saka fitrah lan uga adoh saka Gusti Allah. Mula saka iku, ajegna lan tresnani ing jeroning atimu gambar mulya wong tuwamu kanthi sakabehe cara; aja nganti ana bayangan ala ing pasuryané amarga pikiran utawa tembung sing ngina, lan aja nganti atimu keganggu. Sanajan ana alesan kanggo nindakake kuwi, aja digatekake. Luwih becik nahan kabeh tinimbang misahake atimu saka wong tuwamu, amarga Gusti wis maringi kekuwatan marang wong tuwamu. Kanthi ngajeni wong tuwamu ing atimu, kowe bakal tansah ngati-ati supaya ora nglarani atine nganggo tembung utawa tumindak. Sapa wae sing tanpa sengaja wis nglarani atine wong tuwane, iku wis kakehan; nanging sapa waé sing nindakake kuwi kanthi sengaja lan kanthi niat ala ing atiné wis nyasar luwih adoh. Nyinggung wong tuwa iku banget

mbebayani. Iku raket gegayutane karo nyerah dhiri marang Setan, liwat sambungan rahasia. Sapa sing wis ngendhemaké ajiné marang wong tuwané ing atiné mung misahaké dhiri saka wong tuwané, nanging sapa sing wis nyengkuyung wong tuwané bisa misahaké dhiri lan wong tuwané. Nanging nalika iki kelakon, wong sing kapotong ikatan mau mlebu ing panguwasa sing katon saka bapak liyané, yaiku bapaké goroh lan kabèh kejahatan. Yen iki ora kelakon marang saben wong sing nyerang, iku amarga ana sih rahmat lan pangayomané Gusti Allah. Ing kahanan apa waé, nyerang iku mbebayani, ora mung ora mulya lan ora wicaksana. Mulane, saben uwong kudu tansah enggal-enggal mbalèkaké tentrem lan katresnan ing kéné, sing wis keganggu amarga cacik maki, apa waé sababé. Nalika ngati-ati saka cacik maki pribadi, saben uwong kudu nyingkiri ngina wong tuwané ing ngarepé wong liya—apa nganggo tembung ngremehké, fitnah, utawa umpatan kasar. Sapa waé sing wis tau ngina wong tuwané, wis ana ing pinggir kaluputan. Wong sing ngajeni wong tuwane bakal ngopeni wong tuwane ing saben cara, nyenengake atine kanthi tumindake, lan ing ngarepe wong liya ngluhurake, ngajeni, lan mbela wong tuwane ing saben cara saka ketidakadilan lan panilaian ala. Luwih saka kabèh, anak kudu ngreksa berkah saka wong tuwane; mula saka iku, anak kudu ngupaya ing saben cara kanggo entuk berkah mau, lan kanggo kuwi, anak uga kudu mesthekake yen ati wong tuwane mbukak marang dheweke, lan ora nutup. Berkah wong tuwa iku kaya sabda Gusti kang Maha Kuwasa. Kaya sabda iku saya tambah, mangkono uga berkah iki. Kosok baline, kutukan lan sumpah malah nyuda lan, kaya-kaya, layu. Sapa wae sing ora nduwé berkah iki ora bakal nemu kabungahan ing apa wae; kabèh bakal lolos saka jaroané. Pikirané dadi bingung, lan wong liya padha ngadhepake pasuryan. Pungkasané, ana tugas sing manis lan nylametaké kanggo ngopeni wong tuwa. Ing kéné, katresnan sing sukur dipupuk kanthi akèh; lumantar iki, kakuwatan sakabehé saka berkah wong tuwa ditampa, bebarengan karo kabungahan saka sih Gusti. Yèn ora nduwé wong tuwa, sapa waé bisa ngopeni wong tuwa liya sing durung dikenal minangka gantiné, amarga umume, pasuryané wong tuwa iku pasuryan sing padhang déning Gusti.

5) Sedulur

Wong tuwa maringi kita sedulur lan, kanthi nyelehake ing sesambetan manut pangkaté, nglairaké manéka tanggung jawab kulawarga anyar. Ing kéné, panggonan sing paling utama lan paling cedhak diisi déning sedulur lanang lan wadon, sing diwangun saka kandungan sing padha, diparingi susu sing padha, lan diopeni ing sangisore atap sing padha, kanthi pangayoman lan katresnan sing padha. Rasa kekeluargaan ora diajari; iku ana dewe. Mangkono katresnan antarane sedulur lanang lan wadon... Ora mungkin nemtokake persis apa iku. Iku ora padha karo katresnan marang wong tuwa, kanca, utawa wong sing nulungi... Iku mung bisa dirasakake, ora bisa diungkapake, dibedakake nganggo siji tembung: kekancan sedulur. Iki dhasar saka kabèh kawajiban! Saka kéné muncul kanthi dhéwé katentreman lan guyub rukun sing kuwat – sumber kabungahan bebarengan sing ora ana enteke, nggawa kabungahan marang wong tuwa lan kabèh kulawarga. Bencana paling gedhé yaiku nalika sedulur padha ora rukun. Padha wiwit adoh-adoh, sabené mikiraké kapentingané dhéwé, mula tatanan, silih dhukungan, lan kasil padha sirna. Kekuwatan rumah tangga saya ringkih lan pungkasané ambruk sakabehe. Ana sedulur lanang sing luwih tuwa; tugase nglingungi lan nuntun sing luwih enom, dene tugase sing luwih enom yaiku ngajeni lan nurut marang sing luwih tuwa. Iki lumrah.

Lan ing antarané sedulur liyané, katresnan kulawarga iku alamiah lan wajib; mung wujud lan nuansané sing béda-béda, gumantung saka tingkat karabat. Mula, antarané eyang lan putu kuduné ana—saka pihak eyang, pangayoman sing kebak katresnan, lan saka pihak putu, ngajèni sing meh kaya ngajèni guru, rasa sukur, lan kepéngin maringi kabungahan lan kenyamanan kabèh; antara paman lan keponakan – pitutur lan tuladha becik saka paman, lan pangajèn lan pertimbangan saka keponakan. Anak yatim lan janda, ing sesambungané karo wong liya, kuduné diparingi katresnan tartamtu sing luwih kaya hak tinimbang kabecikan, meh dadi kewajiban; déné wong liya, nalika mènèhi pangajèn, kuduné uga maringi welas asih, simpati lan panglipur, lan sing paling utama, ngupaya nyegah tembung-tembung kasar.

6) Wong liya, sing santai, sing ditampa mlebu ing kulawarga

Asring perlu kanggo wong tuwa supaya bareng-bareng nindakake tugas angel ngopeni anak ing pirang-pirang bab karo wong liya. Iki nyebabake hubungan anyar ing kulawarga, uga tanggung jawab anyar antarane wong tuwa, wong sing ditampa, lan anak-anak. Iku dadi tanggung jawab wong tuwa kanggo milih kanthi wicaksana lan tliti, supaya bisa nyerahake harta karun sing paling larang regane marang wong-wong mau

kanthi kapercayan lan amanah: wong sing ditampa kudu diawasi lan dipantau kanthi tliti, supaya bisa lurus ing tumindak lan ing tugase; sing sepisanan dadi dhasar kanggo sing kapindho; yen sing sepisanan ora ana, sing kapindho ora ana gunane. Ing wektu sing padha, wong tuwa kudu ngajeni wong-wong mau, nambani kanthi adil lan kanthi ati-ati, lan nandur ajining ngajeni kuwi ing anak-anake. Apamaneh, wong tuwa wajib nduwèni rencana, rancangan kanggo panguripan anak-anake, lan kanthi aktif nglakokaké dhéwé utawa nuntun sing tanggung jawab nglakokaké miturut rencana kuwi: ora ana cara liya nalika tugas kuwi dipérangaké marang akèh wong... Karusakan sing disebabake amarga ora ngetutake iki ora bisa dihindari; nanging sebabe ora tansah katon yaiku amarga karusakan iku nancep ing jiwa tinimbang katon ing njaba. Saliyane, saben individu nduweni tanggung jawab kanggo aspek sing beda-beda ing pangasuhan.

Tugas nyapih kadhangkala dipasrahake marang inong susu. Ora perlu diterangake maneh yen ibu-ibu sing nyusoni anaké dhéwé tumindak luwih becik, luwih luhur budi, lan pancen luwih kaya wong tuwa sejati. Ing kéné, kesatuan cairan awak—utawa unsur-unsur urip—lan kesatuan roh, bebarengan karo katresnan sing urip, nemtokake kasil lan keteguhan pangasuhan anak. Ora ana sangsi manawa ibu ora bébas saka dosa yèn dhèwèké gagal nindakake iki amarga manut mode, males, utawa lesu. Nanging ana kahanan ekstrim sing bisa mbeneraké pilihan kuwi, nalika nindakake bisa nimbula ké cilaka tinimbang mupangat kanggo dhèwèké lan anaké. Wong-wong sing nyerahaké tugas nyusoni marang wong liya padha kliru yèn mung nganggep sipat fisik utawa kewani saka inong susu. Sipat-sipat iki perlu, nanging kudu dibarengi karo watak sing apikan lan ati sing mulya... Kaget tenan carane watak ditularake bebarengan karo susu. Nanging, luwih saka kuwi, watak mau bisa langsung ditularake liwat interaksi sing terus-terusan. Para ibu susu kudu ngelingi iki; mula, nalika nindakake tugase, dheweke kudu njaga kesalehan lan kasucian lan nindakake kanthi pandonga lan katresnan kaya wong tuwa.

Sawisé dipun-sapih, bocah diserahaké marang pengasuh. Ing kéné, perlu kawigaten sing luwih gedhé, amarga bebaya luwih akèh. Gaweyané pengasuh luwih suwé, lan bocah wis wiwit mangertèni. Bisa diomongaké yèn ing kéné diadegaké dhasar sing kiyat kanggo watak bocah ing tembe, sing mesthiné ora bakal sirna. Mesthi waé iki bab apik yèn wataké apik; nanging pinten cilaka sing bakal kelakon yèn wataké ala! Ing kéné, saliyané saka welas asih, kudu uga nduwèni kaprigelan kanggo ngopeni bocah cilik. Pira swasana atiné! Pira kepénginan, pira karsa! Kabeh kuwi kudu dipirsani lan kudu ngerti carané nuntun marang kabecikan, carané tumindak ing saben kahanan, lan carané ngoptimalaké saben kahanan. Watak pengasuh katon ing mripaté, tingkah lakuné, lan gayané, lan kabèh kuwi ditiru déning bocah. Pendhidhikan bocah dening pengasuh bisa nyebabake bocah dadi nakal, keras kepala, utawa dimanja, lan kadhangkala duwé kabiasaan ala kaya nyolong, ngguyoni, seneng ribut, lan sapituruté. Mula saka iku, pengasuh kudu nindakake tugase kanthi wedi lan gugup, lan wong tuwa kudu milih kanthi ati-ati; sawisé dipilih, wong tuwa kudu ngawasi, nuntun, ngyakinke, lan nyuwun marang pengasuh.

Siji guru, utawa bisa luwih saka siji, diparingi marang bocah nalika dheweke mlebu masa remaja. Ing kene, jiwa dadi sorotan. Pangembangane wiwit diatur. Ora perlu dielingake sapa wae manawa kudu diwenahi unsur sejati—yaiku sing rohani, ora mung basa—lan unsur sing sehat, kebak kabeneran, kabecikan, lan ketakwaan; lan luwih saka kuwi, unsur sing nyeluruh, dirancang kanggo nyusup ing saben bagéan jiwa, ora mung siji. Iki perlu supaya jiwa ora layu amarga kekurangan, ora lara amarga karusakan, utawa ora cacat amarga ora sampurna. Saliyane unsur-unsur iki, uga kudu duwe katrampilan kanggo nancepake kanthi bener. Jiwa iku dudu wadhah kang mati, nanging wadhah kang urip. Bisa kebak, malah kebak kabecikan, nanging apa sing ora nyawiji ora dadi pérangané. Saka kéné cetha guru kaya apa sing kuduné diduwèni. Dhèwèké kudu nduwèni, saliyané saka sugih batin, uga pengalaman. Wong kaya ngono bisa diarani guru sing mumpuni. Nalika miwiti tugas mulang, dhèwèké kudu ndhasarake cara mulangé marang katresnan sing tulus, malah kaya bapak marang murid-muridé. Amarga sanadyan dhèwèké mung nggantèkaké wong tuwa ing pérangané, semangaté kudu padha ing pérangan kuwi kaya ing kabèh. Katresnan kaya bapak iki disangga, ing siji sisih, dening kewaspadaan sing cerdik, kobong semangat ora kanggo nahan apa-apa nanging kanggo nyedhiyakake kabeh; lan ing sisih liyane, dening kawicaksanan, sing ngendhaleni lan nuntun kewaspadaan kuwi. Tugasé yaiku nyiyapake dhasar, mangerteni pratandha wiwitan, lan njaga kemajuan sing alus lan bertahap. Iki ditrapake kanggo pangembangan kabecikan. Mung kanthi cara iki bakal ngakar lan mekar. Bab sing ala kudu dipotong tanpa welas asih, nanging uga ora tanpa kelembutan lan ati-ati. Watak, pangkat, umur, lan kabiasaan nduweni peran gedhe ing kene. Tansah ana ing jejere iki ana kaagungan sing wibawa: ora sombong lan ora ngremehake dhiri, narik kawigaten nanging ora nglilani kakehan. Nanging, sipat sing paling wigati ing sawijining mentor yaiku taqwa—sing tulus lan sejati—lan bareng karo iku, Ortodoksi... Wong sing ora

Ortodoks nduwèni roh sing béda; dhèwèké kabèh kebak karo roh iki, kalebu kabèh kawruh sing diduwèni. Dhèwèké bakal kasil nularaké iku, sanajan mung mulang basa waé.

Bocah-bocah kudu nduwèni katresnan marang kabèh panggantos wong tuwané kuwi – yèn ora, ora bakal ana sing nancep; ngajèni – yèn ora, apa sing ditanamake bakal krasa asing, dianggep remeh, kaya timuhan sing bakal enggal dibuwang, lan cilaka yèn iki ana gandhèngané karo agama; pangajab – woh suci saka rasa kabecikan sing asalé saka pangasuhan; ing saben wektu, manut lan sabar nahan keketatané, lan usaha supaya ora nglawan.

7) Majikan lan Abdi

Asring, pitulungan saka njaba dibutuhake, dene ing wektu liyane, layanan dibutuhake. Wong liya dijupuk mlebu ing omah kanthi syarat tartamtu kanggo melu aktif lan nyambut gawe ing urusan omah; sawijining ikatan anyar kabentuk antarane sing ngladeni lan sing nampa layanan, lan saka kene muncul kewajiban anyar – kanggo tuan lan abdi padha.

Para tuan, sepisanan lan sing paling utama, kudu njaga pangerten sing bener babagan awake dhewe lan para abdi. Amarga para abdi iku nduweni watak sing padha karo tuan, anak-anak saka Bapa ing Swarga sing padha, wis diparingi sih sing padha, padha duwe pangarep-arep sing padha lan warisan sing padha ing swarga. Lan para tuan uga nduwèni Gusti ing ndhuwuré, sing bakal nuntut pertanggungjawaban tumindaké lan sing piyambaké maringi kamulyan lan ngendhekaké, lan ing bab iki piyambaké ora pilih kasih. Status tuan lan abdi iku sementara, gumantung, lan lumantar; sing langgeng ing loro-lorone yaiku saben ana ing Kristus Yesus, lan amarga iku, kadhangkala, miturut sabda Gusti, '*sing pungkasan* bakal dadi *sing sepisanan*...' (Mat. 19:30). Adhedhasar pamahaman iki, ora pantes kanggo tuan Kristen ngremehake para abdi dalem, utawa bangga marang wong-wong mau, luwih-luwih nganti nganggep wong-wong mau mung minangka obyek; Kosok baline, dhèwèké kudu ing saben cara ngrembakaaké ing atiné sipat-sipat Kristen utama marang wong-wong mau, yaiku nganggep wong-wong mau minangka sedulur ing Kristus, lan mulané ora kena nolak marang wong-wong mau rasa ajining diri, kabecikan, kaadilan, utawa perhatian. Sikap kaya ngono ora bertentangan karo hak, lan hak uga ora kena ngluwihi. Amarga sing sepisanan iku saka njaba, dene sing kapindho saka njero; sing sepisanan gegayutan karo tumindak, dene sing kapindho manggon ing ati. Ora ana apa-apa ing donya iki sing maringi hak marang wong Kristen kanggo ngecualekake awake dhewe saka sikap Kristen marang wong Kristen liyane, sapa wae wong kuwi. Mula, ing prakara utama antarane abdi lan tuan—pangabdian lan panguwasan, utawa piwulang—kabeh kudu diatur supaya tuan ora nguwasani nalika maringi dhawuh, lan abdi ora dadi piranti pasif nalika nglakoni dhawuh mau. Lan kanggo tujuan iki, paling becik ngenalake dheweke marang tatanan urusan lan ndadekake dheweke, kaya-kaya, dadi tuan ing wewengkoné dhéwé: ayo dheweke tumindak, kaya-kaya, kanthi haké dhéwé. Abdi kudu ngerti gumantungé lan siyap kanggo manut tanpa pitakon lan meneng, nanging semangat persaudaraan uga kudu meksa tuan supaya ngidini dheweke tumindak kanthi bébas. Pelayanan sing pinter luwih becik tinimbang pelayanan mekanis. Sawise mlebu ing omah, anggep dhèwèké kaya anggota kulawarga dhéwé. Abdi ngladosi lan siap ngladosi amarga tugas, nanging yèn kowé nganggep dhèwèké kaya sedulur, kowé ora kena nampa pakaryané mung minangka kewajiban, nanging minangka layanan sedulur sing pantes kowé syukuri. Lan dadi tugasmu kanggo ngrasakake lan ngungkapake rasa syukur iki liwat tumindakmu. Cara paling apik kanggo nuduhake rasa syukur iki yaiku liwat saling ngladeni marang dheweke, utawa liwat perawatan sing tulus marang abdi. Wenehana pangaso lan rasa wareg kanggo awaké; jaga kasehatane lan karaharjané. Nglarani, nganti kesel banget, utawa nglirwakake abdi iku ora manungsawi. Nanging kabeh iki mung sementara, kaya pangabdian jasmani abdi sing uga sementara. Ana tugas langgeng kanggo abdi, sing ora kena diganggu dening pangabdian sing sementara iki. Iki yaiku semangat kanggo kaslametan jiwa... Ing babagan iki, tuan bisa dadi juru penyelamat abdi. Padhangna lan terangna marang dhèwèké, wulangna lan nuntunana dhèwèké, paringi dhèwèké cara-cara nindakake kabecikan, utamané ing dina-dina raya, lan sacara umum, aktif ngawasi tumindaké: aja nyuda semangat tumindak becik, nanging benerna tumindak sing ala. Kuwi kabèh pakaryané katresnan! Nanging kabeneran nuntut supaya kita ora nuntut apa-apa marang wong-wong sing ora dadi kawajibane, lan supaya kita nepaki kabèh sing dadi kawajiban kita dhéwé. Luwih cetha kawajiban iki, lan luwih gampang ditindakake, luwih gedhé kaluputané yèn dilanggar. Iki mecah atiné, ngetokaké gumun lan keluhan, sing ing Sabda Gusti kacathet bareng karo raungané anak yatim lan janda. Kaadilan uga nuntut keteguhan ati, utawa sabar nampa kelemahan lan kaluputané—mung sing isih bisa ditampa, mesthi waé. Sapa

waé sing ora adil ing bab iki—sing ngremehake, nyalahake, utawa ora puas—nglakoni dosa marang Gusti Allah, sing maringi karunia lan ngerti carané maringi. Bab watak iku prakara liya; nanging yen ora ana tumindak ala kanthi sengaja, wong kudu meneng kanthi sabar, kelingan marang Gusti Allah, sing ndeleng kabeh lan nguji kabeh. Pungkasané, tumindak kudu bebas saka kesombongan, napsu kuwasa, lan kekejeman, nanging alus, lembut, lan ramah, kaya sing kuduné ing umum. Sanajan pangéling-éling kudu dilembutaké nganggo swara ngyakinké lan welas asih, diwènèhaké ing asmané kabeneran tinimbang saka karsa dhéwé; sacara umum, saben upaya kudu ditindakake supaya hubungan abdi karo tuwané sakcedhaké bisa karo hubungané karo kulawarga lan seduluré dhéwé; dhèwèké ora kena krasa asing, amarga kuwi nyeri, utamané ing omah Kristen.

Boh tuan lan abdi, sepisanan lan kang paling utama, kudu mangertos lan tetep nyekel pamanggih sing bener babagan awake dhewe lan panggonane ing gesang. Gusti maringi siji-sijine wong panggonan sing beda. Panjenengané uga paring dhawuh marang saben wong pracaya supaya tetep setya marang panggilané. Mula saka iku, kanthi sih-rahmat, andhap-asor, lan katresnan, tanpa niat ala utawa rasa ora puas, abdi kudu nampa lan nindakake panggonané; mulané, dhèwèké kudu rajin nglakoni kabecikan sing dadi tugasé minangka abdi. Sing kapisan yaiku ngajeni marang tuanmu. Sanadyan padha sabar lan welas asih, tetep ing panggonanmu sing pantes; lan nalika padha nyedhak, kowe kudu mundur luwih adoh kanthi jarak sing ngajeni. Amarga apa sing diparingi kanthi sih bisa ilang kapan wae, lan rasa ngajeni ilang nalika kowe kelangan ketenangan, amarga kelalen iki sing asring ndadekake tuan ora maringi karunia khusus. Kapindho – patuh lan tundhuk kanthi sampurna. Aja nganggo wewenang marang awakmu dhéwé; ayo tanganmu, sikilmu, lan mripatmu mèlu ngendi waé sing diprentahaké. Ayo para tuanmu dhéwé sing mulangake kowe babagan tugas-tugas pangabdian; aja pinter-pinteran, nanging pahami lan dadi pelaksana sing setya. Sabanjure – kasetyan. Urip manut kapitadosan sing diparingake marang kowe lan tambahna; priksa manawa kowe bisa dipercaya ing kabèh bab. Pungkasan – ketulusan. Aja makarya mung kanggo pamer, nanging manut nuranimu, kaya ngadhepi Gusti. Mangkono, kanthi nepaki kersaning tuanmu, kowe bakal ngabdi marang Gusti. Iki kabecikané sawijining abdi minangka abdi. Nanging amarga wis mlebu ing omah, dhèwèké uga kudu, kanthi cara dhéwé, nglakoni kabecikané anggota kulawarga: ngopeni kabecikaning omah, njaga lan mbela ajiné, lan ora mbukak apa sing kelakon ing jeroné. Pungkasané, nyadari yèn menawa dhèwèké nampa kabecikan, kabecikan kuwi diwènèhaké amarga katresnan lan ora wajib diwènèhaké, dhèwèké kudu nampa kabecikan mau kanthi katresnan sing syukur lan setya. Nanging, yèn ana keluhan sing muncul saka watak tuwané, dhèwèké kudu sabar ngadhepi sak isa-isané, lan luwih-luwih ngadhepi kahanan ora kepénak sing muncul saka kekurangan tuwané. Melu nampa nasibé wong-wong sing nduwèni pangkat luwih dhuwur tinimbang kowe.

Nanging, sacara umum, status tuan lan abdi ora kena nganti nggawe kita lali marang kauntungan Kristen iki: manawa kita kabeh mung bébas ing Kristus; manawa ora ana kamardikan tanpa urip Kristen sing sejati lan kebak sih rahmat; sapa waé sing diperbudhakaké déning napsu wis dadi budhak, lan sapa waé sing lumaku tanpa cela miturut dhawuh Gusti iku bébas.

14. Kewajiban Gerejawi

Gusti Allah paring kapitadosan marang para rasul kanggo ngatur kratonipun—yaiku Gréja—supaya padha mulang, ngabaptis, lan maringi piwulang babagan patuh; para rasul banjur nyerahake kapitadosan mau marang para uskup; lan para uskup mbagi pakaryan apostolik mau karo para imam. Tugas bebarengané yaiku mbangun omahé Gusti Allah lumantar pangajaran, sakramèn, liturgi lan pituduh; utawa, kanthi tembung liya, ngembala Garéja. Mula saka iku, tansah ana panggembala ing Garéja; amarga tanpa panggembala ora ana Garéja, awit lumantar panggembala mau Karajané Gusti Allah diwarisaké saka jaman ka jaman. Wong-wong sing dipanggil déning para uskup lan wis mangsuli panggilan mau mbentuk kumpulan umat, sing dipelihara ing padang gembalaan Sabda Ilahi, Sakramen Suci, lan upacara suci. Mangkono, Gréja dumadi saka kumpulan umat lan para pangembala. Saben wong Kristen kudu nduwèni hubungan raket karo panggembalane, lan kosok baliné, panggembala uga kudu raket karo saben anggota kawanan. Mula saka iku ana tanggung jawab bebarengan.

1) Tugas-tugas para pastur

Pakaryané pandhita iku pakaryan apostolik, lan roh pandhita kudu apostolik. Iki semangat kanggo kaslametan jiwa, semangat sing urip: ora mung dirasakaké minangka kawajiban, nanging sing nyurung lan nyita ati; aktif: ora mung dirasakake ing njero, nanging uga migunakake sarana sing ana, ora mung ing tembung nanging uga ing tumindak; wicaksana: lumaku kanthi sadar, ora ing pepeteng, tumuju marang sawijining tujuan, utawa ndeleng cetha sesambungan antarane sarana lan tujuan; sabar, utawa ngenteni kanthi sabar, kaya petani ngenteni panèn, lan ora kesel amarga pakaryan ngenteni, utawa nahan kasangsaran lan alangan; nanging ing ndhuwur kabèh – saleh, nyawisake kabèh upayane ora kanggo awake dhéwé, nanging kanggo kamulyaning Gusti Allah lan kaslametan jiwa-jiwa. Dipandu dening semangat kaya ngono, dhèwèké kudu nampilaké awaké dhéwé sing dihias karo kabèh kabecikan, minangka wakil Karajan rohani Kristus lan minangka tuladha kanggo wedhusé, utamané kabecikan-kabecikan sing tansah ngancani semangat sejati lan dipraktèkaké meh tanpa kendhat ing pakaryané. Iki yaiku: pangreksan bapak—waspada lan alus—martabat, kasucian, kasederhanaan, kapinteran, watak apikan, kawani, welas asih, sabar, lan tanpa pamrih. Ing pelayanan pastoralé, dhèwèké kudu dadi pandhuan tumrap kawanané marang kabèh kasugihan Garéja, lan nglambangaké apa iku Garéja, awit Karajan wis dipasrahaké marang para pastur. Mula saka iku, tugase yaiku mulang—ngélingaké ing wektu sing pas lan ora pas—lan ora mung mulang, nanging uga nuntun uripé miturut piwulang mau; lan kanggo iki, supaya ngawasi kanthi teliti, nggatekake kabèh tumindak saben anggota kawanan lan tumindak miturut kahanan: ngudataké lumantar sakramèn lan nglatih supaya padha ngabdi marang Gusti kanthi roh lan kabeneran lumantar upacara suci, lan nglindhungi lumantar pandonga—pandonga dhèwèké dhéwé lan pandonga Gréja—saka kabèh fitnah. Luwih saka kuwi, supaya bisa nindakake kabèh tugas mau kanthi sukses lan ngasilaké woh, dhèwèké kudu ngerti lan luwih jero mangertèni misteri iman lan urip Kristen, lan sinau ngenalaké nyawa marang misteri-misteri mau—sajrone uripé kabèh lan kanthi ketekunan sing ora kendho; dhèwèké kudu ngerti manéka ciri saka kumpulan umat sakabèhé lan saben anggota siji-siji, lan sinau nyocogaké tumindaké marang kuwi kanggo pambangunan rohani () umat; luwih saka kabèh, supaya menangake katresnan kawanan kanthi saben cara, supaya padha ndeleng dheweke kanthi ngajeni lan tresna. Iki ikatan saka ati iku dadi syarat kanggo kabèh kasil ing endi wae, lan luwih manèh ing babagan rohani.

2) Kewajiban kawanan

Kanthi nyawiji ing semangat lan pangreksan pastoral kaya ngono, kawanan ora kena pasif ing pakaryan kaslametan, nanging kanthi nyerahake awake dhewe marang pandhuan para pandhita kaya bahan sing gampang dibentuk, kudu padha ngupaya kanthi sakabehe atine kanggo tujuan iki, mbantu para pandhita, lan ng enthengake pakaryane. Mula saka iku, padha kudu nampani para pastur, sing sumringah kanggo kaslametané, minangka utusané Gusti, minangka Gusti piyambak sing nyedhak lumantar para pastur mau; padha kudu milih pastur sing nampilaké kabecikan pastur lan kabecikan Kristen umum minangka tuladha kanggo uripé dhéwé lan ngupaya niru. Yen pambagian bandha gréja dumunung ing para pastur, padha mratelakna kabutuhan rohani kabèh langsung marang dhèwèké, lan aja marang panggonan liya; lan pancèn, saben wong padha enggal marani pasturé dhéwé lan, nalika kuwi, padha ngrungokaké nalika dhèwèké mulang, manut nalika dhèwèké nuntun, lan uga ngupaya kasucèkan lumantar sakramèn lan pangayoman lumantar pandonga gréja. Pastur kudu ngerti wong-wong sing dadi tanggung jawabé: supaya padha mbukak atiné marang dhèwèké kanthi tulus, tanpa wedi utawa curiga; dhèwèké kudu ngajeni: supaya padha ngati-ati aja nganti nyuda ajiné dhèwèké ing atiné, kanthi nglirwakaké lan ngalusaké kabèh kalepatan lan cacaté, lan ngupaya kanthi sakabehing cara, ing tembung lan tumindak, kanggo mbela pakurmatané saka fitnah, caci maki, lan panghakiman. Amarga pastur meh kabèh wektu dipigunakaké kanggo nyusun cara-cara ngladèni rohani marang umat, umat kuwi kudu ngladèni dhèwèké sacara materiil, nyukupi panguripan lan pangopenané.

3) Kewajiban para rohaniawan

Ing sakupenge pastor mesthi ana tokoh-tokoh sekunder, asistèn sing mbentuk kalangan rohaniawan. Padha njabat minangka panggonan tengah antarané pastor lan umat; mulané, padha kudu nduwèni hubungan karo umat lan tugase sing cocog. Wajibé padha manut marang pandhita lan ngetutaké dhèwèké ing kabèh bab; ora mung kudu nyingkiri nentang utawa ngalangi piwulang lan pakaryané, nanging uga kudu mbantu dhèwèké kanthi saben cara kanthi setya nindakake tugasané, lan kadhangkala kanthi maringi pangeling utawa malah

pitutur prasaja; nglakoni tugas-tugas sing dipasrahaké marang wong-wong mau kanthi tliti lan ajiné, lan sajrone pelayanané padha nuduhaké marang kabèh wong yèn padha nindakaké pakaryané Gusti Allah, sing paling luhur lan luwih utama tinimbang kabèh prakara liyané; urip tentrem lan rukun ing antarané wong-wong mau, manunggal ing siji tujuwan, lan kanggo kuwi padha nyepetaké, kanthi kabèh pangorbanan, kanggo mbalèkaké manunggal lan nyawiji manèh yèn ana prabédan pamanggih; dadi tuladha watak becik lan taqwa ing kabèh bab, gampang ditemoni wong lan siap nepaki kabutuhané kabèh kanthi welas asih, ramah marang saben uwong lan narik kabèh wong supaya cedhak, supaya nduwèni pangaribawa positif marang kabèh.

4) Kewajiban Para Monastik

Para monastik mbentuk tatanan sing béda ing sajroning Gréja. Ing jaman wiwitan, padha ora misah saka wong akèh, sanadyan uripé béda ing antarané wong-wong mau. Nanging sawisé kuwi padha misah lan mbentuk ikatan suci dhéwé adhedhasar kasucian, sawijining ikatan sing dipimpin déning sing paling sampurna, ngupaya kaslametan ing guyub rukun kados sedulur. Tujuan utamane yaiku makili, ing skala cilik, pasuryan Gréja Kristus ing kahanan paling sampurna. Kasampurnan ing urip Kristen iku tugas utama saben monastik. Nanging amarga padha wis mlebu ing sesambetan khusus siji lan sijiné lan karo bapak rohani, mula padha nduwé manéka tugas. Miturut iki:

a) Tugas utama para biksu yaiku *pandonga* tanpa kendhat lan tanpa henti kanggo Gereja, tanah air, wong sing isih urip lan wong sing wis seda. Padha dadi kurban marang Gusti Allah sing diparingake dening masyarakat, sing kanthi nyerahake wong-wong mau marang Gusti Allah, mbentuk pager pelindung kanggo awake dhewe lumantar wong-wong mau. Adhedhasar iki, *ibadah* ing biara kudu luwih-luwih mekar kanthi cara sing luhur, tertib, paling sampurna lan langgeng. Ing kéné, Gréja katon ing kabèh kamulyané busana liturgi.

b) Kanthi nyawisake kasampurnan ing gesang Kristen minangka tujuane utama, dheweke ngucapake sumpah. Dheweke kudu *nepaki sumpah-sumpah kasebut* kanthi luwih ketat, amarga padha ngupaya nyenengake Gusti Allah, sing pakaryane uga kalebu pambangunan sumpah. Miturut hakikat sumpah-sumpah iki, saben wong kudu ngrasa ing sajroning dhèwèké yèn dhèwèké *ora nduwèni apa-apa saka dhèwèké dhéwé*; dhèwèké kudu nganggep dhèwèké miskin, ora nggolèk apa-apa, lan nyerahaké kabèh sing diduwèni lan kagungané kanggo kabecikan bebarengan; sapa waé kudu *buru-buru nggayuh katenangan atiné*, ngupaya urip kaya malaékat; kanggo kuwi, kudu nyiksa badan liwat puasa, jaga bengi, lan kerja, lan tumindak kanthi cara sing ora mung supaya badan ora krasa dorongan napsu, nanging uga supaya atiné bébas saka pikiran sing napsu lan sia-sia; Dheweke ora kena nduwé karsa dhéwé, nanging kudu nyerahaké jiwa lan badan sakabèhé marang dhawuhe abbot lan, sanadyan ana sing katon ora selaras, mung nindakake apa sing diprentahaké; luwih saka kabèh, nalika tumindak sacara jasmani, dhèwèké uga kudu tumindak sacara rohani, amarga tujuane badan iku ana ing roh.

c) Kanthi mbentuk, ing sangisoré pituduh siji, sawijining paseduluran lan, kados déné, siji badan, padha dadi, kados déné, sawijining Gréja tartamtu; lan mulané padha ngemban ing awaké dhéwé kawajiban-kawajiban kekeristenan sing kasebut ing ndhuwur. Ing kéné abbot iku panggembala; para sedulur iku kawanané. Kawajiban abbot yaiku pangopènan sing ora kendhat tumrap kaslametan lan urip sing paling sampurna saka para sedulur; nglestarekaké tatanan kuna sing wis diurmati, kalebu paugeran monastik umum lan paugeran khusus ing biarané dhéwé, uga kabiasaan sing diwarisaké saka para Bapa; uga dadi tugase ngopeni kesejahteraan lan kamulyan gréja lan kabèh biara, lan nyedhiyakake panguripan monastik kanggo para sedulur. Wajib para sedulur nyerah ing kabèh bab marang abbot lan bapaké; nindakake tugase lan patuh kanthi tliti lan rajin, amarga saka iku kabèh dibangun lan dijaga; lan ing antarané padha tetep ing sajroning kasatuan sedulur, tentrem, katresnan, ngajeni siji lan sijiné kanthi andhap asor, paseduluran rohani, pitulungan bebarengan, piweling lan panyengkuyungan; aja nuntun wong liya menyang dalan sing salah utawa nganti katuntun menyang dalan sing salah, aja nyebabake lara ati utawa nampa lara ati.

Amarga para biarawan, sanadyan wis mundur saka donya kanthi badan, ora ninggalake donya kanthi roh, tansah ndedonga tanpa kendhat kanggo kabecikan masyarakat, donya ora kena lali marang wong-wong mau; ora mung ora kena ngalangi pambentukan biara, nanging uga kudu kepengin kuwi kanthi sakabehe cara lan nulungi, sepisanan kanthi maringi wong-wong lan papan sing dibutuhake, banjur kanthi nyedhiyakake kabutuhan sing paling wigati; lan kudu tansah ngajeni lan ngurmati para biara, matur nuwun marang Gusti

Allah kanggo para biara mau, lan ndedonga supaya para sing makarya ing kono, loro saka njaba lan saka njero, slamet, amarga pakaryané abot, lan godaan sing diadhepi kuwat lan cepet.

15. Kewajiban sipil lan sosial

Gusti Allah netepake nagara ing bumi lan maringi panguwasa ing raja, supaya ing sangisoré pamaréntahan siji, lumantar gawé bareng kabèh, padha bisa mbangun kabecikan donya supaya luwih kasil nggayuh kaslametan langgeng. Wong Kristen, sawisé dadi anggota Gréja, ora mandheg dadi anggota masyarakat, lan ora kuduné. Dhèwèké mung kudu, sawisé nampa Kristen, ngudapaké pangabdiané marang masyarakat lumantar iman kuwi. Mula, wong Kristen uga nduwèni kawajiban sipil, kabèh mau, kaya ing nagara apa waé, mung tundhuk marang ajaran Kristen lan kebak semangaté. Miturut iki:

(a) Iku dadi tugas sang raja, sing diangkat déning Gusti Allah lan makili pasuryané Pangayoman Gusti marang manungsa, kanggo ngakoni wigati gedhé saka kalenggahané lan nglakoni kalawan pangurmatan, waspada marang jeroné atiné, lan pangabdian sing ajeg, supaya bisa nampa saka Gusti Allah, lumantar atiné, paugeran pangayomané; tresna marang rakyat kaya awaké dhéwé utawa kaya bapak tresna marang keluargané; kanggo tujuan iki, ngopeni wong-wong mau kanthi welas asih ing saben bab, ing kabutuhané lan saka saben sisih; ngreksa ajiné lan keamanan njaba, lan njamin katertiban jero; nyusun cara kanggo njamin kabagyan, kesetaraan hak lan katertiban; nyebarake pendidikan ing antarané kabèh lapisan masyarakat – lan pendidikan sejati; ngreksa kasucian moral lan ngilangi kabejatan; nglestarekaké semangat nasional, watak, kabiasaan, lan ukum; luwih saka kabèh, nglantarake iman sing sejati lan ngopeni kamakmuran lan kamekaran Gréja saka rasa ngajeni utawa katresnan marang Gusti Allah, sing wis ngluhurake, saka katresnan marang rakyat, lan manut karo syarat-syarat kamakmuran, yaiku berkahing Gusti, kasucian ati lan karsa, lan kasetyan marang pangkuan kraton lan sumpah; lan kanggo tujuan iki, maringi perhatian sing paling gedhe marang semangat agama lan ora mung nyegah supaya ora dirusak dening institusi apa wae, nanging kosok baline, ngudataké kabèh institusi nganggo semangat iki, supaya kanthi mangkono urip bebrayan bisa nyawiji karo urip agama lan loro-lorone bisa lumaku bebarengan, kaya Musa lan Harun. Sakabèhé, kabèh kudu diatur supaya iman lan Gréja ngadeg ing ndhuwur kabèh, lan Salibé Kristus nutupi kabèh.

b) Masyarakat – badan ing sangisoré sirah – sang panguwasa. Saben anggota kudu nduwèni hubungan karo pribadi sang panguwasa – sirah – lan karo masyarakat sakabèhé – badan.

aa) Kewajiban marang pribadi sang panguwasa, Kaisar: nampa piyambakipun kanthi pangurmatan minangka sing kaparingi Gusti Allah, minangka sing wis diurapi; ngetokake pasrah meneng ing sedaya prakawis minangka sing nyatakake kersaning Gusti Allah; nempel marang piyambakipun kanthi katresnan sing sukur lan tansah siap ngorbanake malah urip kanggo kaslametan, tentrem lan kabegjanipun; ngajeni dhèwèké ing sajroning ati lan ing ngarepé wong liya nganggo tembung-tembung kita, nyingkiri pangadilan sing ora pantes, luwih-luwih sing ngotot, bab dhèwèké lan pakaryané; ndedonga kanthi khusus kanggo dhèwèké awan lan bengi, amarga dhèwèké uga ora ana istirahat awan lan bengi nalika ngopeni kita; ngajeni, nampa, lan nglakoni dhawuh lan paugerané tanpa ragu-ragu lan kanthi sabar.

(bb) Kewajiban wong marang badan nagara, sing saben individu kawajiban sajrone urip, sing kamakmuran lan kasangsarane dirasakake kabèh anggotane, lan sing saben wong mlebu ing hubungan mau amarga lair, dumadi saka tresna sing pantes, ngopeni, lan setya marang nagara mau amarga rasa syukur lan taat; ora mung nyingkiri ngrancang utawa nindakake apa wae sing ngrusak utawa ngremehake negara, nanging kosok baline, nyumbang kanggo kamakmuran negara kanthi saben cara sing bisa ditindakake, ngopeni, tansah eling, lan bungah nalika begja lan sedhih nalika cilaka; nyegah kejahatan kanthi saben cara lan mbukak kabèh sing ditemokake, ngelingake saben wong babagan bebaya sing dicurigai lan dirasakake; ngerti lan ngajeni paugerané, kanthi kersa manut lan telaten nepaki kabèh kawajiban, tanpa nyimpang saka pranatan sing ana; njaga watak bangsane, ngajeni marang wong-wong mau, ngunggahake dhiri marang tingkaté, mbela wong-wong mau, lan nglestarekaké kabèh adat nasional sing becik tanpa pitakon, nalika ngupaya mbusak sing ala, utamané sing ora Kristen; mbenci lan ngremehake kabèh sing asale saka njaba, nanging mung nampa yen pancen perlu banget lan cocog banget karo jiwa dhewe; aja pilih kasih marang wong dhewe, nanging aja nganti adhem marang wong mau, lan mung ninggalake yen wis cetha yen iku ora cocog karo jiwa kita lan dadi cacat sing mlebu, kaya tuwuhan sing ora dikarepake.

(bb) Masyarakat iku sawijining badan. Pakaryan urip ing sajroning badan iku kabagi marang akèh anggota lan dijaga lumantar interaksi sing guyub, setya, lan ora kendhat. Mangkono uga pakaryan urip sosial kabagi marang akèh wong, lan mung lumantar tumindak sing guyub lan setya saka saben pérangané, kabecikan bebarengan bisa digayuh. Mula saka iku muncul kewajiban sosial saben individu.

Para pejabat lan lembaga pamaréntahan njabat posisi paling utama ing sangisoré sang raja. Padha dadi tangan, sikil, lan mripat sang raja. Lumantar padha, sang raja ana ing endi-endi, ndeleng kabèh, lan ngrampungaké kabèh. Liwat wong-wong mau, kabèh nagara kaiket kaya jaring, nyabrang sakabehing wewengkon – saka kutha krajan nganti dhusun sing paling adoh, lan ing kabèh wujudé: militèr, pendhidhikan, ékonomi, yudisial, lan pangawasan. Iki minangka saluran rahmat lan kaadilané Tsar, lan ing wektu sing padha dadi dalan supaya kabutuhan lan panjaluké rakyat munggah marang Tsar. Iki maringi makna marang anané panguwasa ing masyarakat, ing manéka wujudé, lan marang wong-wong sing ana ing sangisoré panguwasané. Mula saka iku:

1) Kewajiban utama wong-wong sing nduwèni wewenang yaiku dadi piranti sing setya marang Tsar, dadi perantara antarané dhèwèké lan rakyat; mangertèni wigati lan syarat-syarat jabatané lan nindakaké kanthi tliti pranatan sing wis ditemtokaké kanggo kuwi; marang wong-wong sing ana ing sangisoré wewenangé, kudu nuduhaké kejujuran sing sampurna, ngadeg ing ngarepé kaya pasuryané hukum; lan uga nuduhaké katresnan lan sih marang wong-wong mau, supaya ora ngalangi aksesé marang sih Tsar lan marang hukum; lan ing kabèh iki tumindak kanthi tulus, kaya ing ngarsané Gusti Allah, manut sumpah lan prajANJI sing wis diwènèhaké.

2) Dadi tugas bawahan kanggo manut marang atasan lan nglakoni saben dhawuh kanthi tulus, tanpa nggrundel, males, utawa nundha; ngajeni, ngormati, lan tresna marang atasan kanthi rasa sukur; ndedonga kanggo atasan lan mbela ajine saka fitnah, lan luwih-luwih ora ngfitnah atasan dhewe.

(gg) Kabutuhan nagari sing manéka warna dipasrahake marang wong-wong sing béda-béda, utawa ditindakake déning wong-wong sing béda-béda, sing kabèh bebarengan mbentuk sektor layanan umum, sing wigati tumrap masyarakat. Mula ana manéka layanan umum lan manéka jabatan sing cocog karo kabutuhan iki: kanggo keamanan njaba – prajurit; kanggo ketertiban umum – polisi; kanggo pendidikan intelektual – guru; nalika lara – dhokter; kanggo kenyamanan omah – pangrajin lan seniman; kanggo panguripan – petani, pedagang lan sapiturute. Kabèh mau iku sumber daya nagara, kang lumantar kuwi sang raja, liwat pamaréntahan, mbangun nagarané. Mula saka iku, wigati yèn saben wong tumindak miturut kuduné, lan minangka wong Kristen tumindak kanthi cara Kristen. Mula:

1) Amarga manungsa ora lair ing panggilan nanging milih lan nampa, pikirna panggilan sing arep kowe lakoni; tilikna awakmu, lan yen kowe weruh awakmu pantes lan layak, lakoni kanthi berkah lan pandonga marang Gusti. Kanggo sawenehing wong, panggilan wis ditemtokake nalika lair, nanging mesthi ana wektu nalika padha mlebu ing panggilan kuwi; mula, wong-wong mau uga kudu nindakake sing padha. Ing babagan iki paling becik ngrungokake swara batin lan watak pribadhi, lan nampa apa sing dadi pituduhé Gusti lumantar karunia kekuwatan lan watak.

2) Srahna atimu sakabehe marang pangabdian sing wis kowe tampi; tresna nganti tekan pati, lan aja tau pindhah saka siji menyang sijiné tanpa alesan sing kuat—yaiku mung miturut putusan atasanmu utawa nalika kowe nyadari ana kesalahan ing pilihan pangabdianmu ing wiwitan.

3) Saben jabatan bisa ditingkatake. Upayakna iki lan ajokna usulan kanthi terbuka kanggo dipikirake bebarengan karo wong liya. Bab tugasmu sing khusus, kawruh lan katrampilanmu ing babagan iki kudu terus-terusan digawa menyang tingkat kasampurnan paling dhuwur.

4) Ora saben wong ngerti kabèh, lan ora bisa. Mula, sinau sajrone uripmu: rembugan lan konsultasi karo sing paling apik lan paling pengalaman ing bidangmu, nampa pitutur kanthi kabungahan lan rasa syukur.

5) Kanthi kabèh iki ing pikiran, elinga manawa kabèh sing lumantar iku kanggo sing langgeng, kabèh sing jasmani iku kanggo sing rohani, lan masyarakat iku kanggo iman. Mula saka iku, upayakna kanthi saben cara kanggo nancepake semangat iman ing wewengkon sing dadi bagéanmu, supaya selaras lan nyawiji ing kono.

dd) Macem-macem golongan masyarakat utawa nagara nyedhiyakake pejabat-pejabat; iki dadi papan pangrembakan umum kanggo kabutuhané, saka kéné dijupuk wong-wong sing wis diwasa, sing wis dipelihara déning nagara, lan ditugasake ing manéka kantor miturut sipaté lan kamampuané. Kelas sosial kita yaiku: bangsawan, rohaniawan, wong kutha – kalebu pedagang lan borjuis cilik – lan wong umum. Iki minangka cairan vital ing masyarakat, sing cocog karo humor awak sing nyebabake watak flegmatik, sanguinik,

melankolik, lan kolerik. Saben golongan nduwé semangat dhéwé, pangkat dhéwé, hak-hak dhéwé lan, ing sawijining teges, tujuan eksklusif dhéwé. Amarga kabèh iku kaiket déning lair lan getih, wong ora kena lali sajrone uripé. Mula:

1) Tresna marang kelas sosialmu, amarga lumantar iku Gusti kersa nggawa kowe menyang donya iki lan netepake dhasar-dhasar kapisan watakmu.

2) Jaga wataké tanpa ngowahi nganggo unsur manca, amarga mung liwat gabungan harmonis saka manéka unsur sing mbentuk sakabehe sing éndah.

3) Nampa kaluwihan lan kalemahané, amarga kuwi ana ing endi-endi.

4) Hiasna nganggo uripmu sing luhur lan kaunggulan, kanthi mangkono nambah ajine lan drajaté.

5) Aja iri, amarga ing antarané wong liya uga ana sing luwih unggul lan sing kurang unggul, ana sing seneng lan sing sedhih...

6) Elinga lan ajeni, sanajan tugasmu mbutuhake kowe munggah ngluwahi utawa ngowahi.